

D. HAYMONI S. 7

EPISCOPI HALBERSTAT,

**Homiliarum siue concionum ad
plebem, pars æstiuæ.**

IN DIE SANCTO

Paschæ. Marci. XVI.

**In illo tem. Maria Magdalene, & Maria
Iacobi, & Salome, emerunt aromata, ut ue
nientes ungerent Iesum. Et reliqua.**

COMMENDAT NO-
bis hæc sacratissima lectio,
sanctarum mulierum deuori
onem, comendat & angelo
rum apparitionem, & qd his
maius est, dominicam resurre
ctionem. Sed cuncta per or
dinem. Videamus. Ait enim
euangelista: **Maria Ma-**

gdalene &c. Prædictę namq; mulieres (ut Lucas eu
angelista commemorat) à Galilæa dominum secutæ
fuerant, de suis substantiis ei ministrantes: quia lici
tum erat apud Iudæos, nec ducebatur in culpam, ut
mulieres predicatoribus de suis facultatibus uictum
& uestitum ministrarent. Quam consuetudinem te
nuerunt apostoli, post domini resurrectionem, uel
ascensionem, quod apostolus Paulus probat, sed ipse
propter uitandum scandalum inter gentes, hac con
suetudine uti noluit, dicens: Numquid non habemus
potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut
& cæteri apostoli, & fratres dñi, & **Cephas? Cephas**

8 **T**IN DIE SANCTO

Actus. x Syriace, latine dicitur Petrus, Ac si diceret, habemus. Et in Actibus apostolorum de ipsis apostolis legitur. Hi omnes erant unanimiter perseverantes in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu. Sed mulieres quae dominum secutae fuerant, uidentes eum comprehendi, ligari, flagellari & crucifigi, discipulis quae dicebatur prius. **Eamus** & nos, ut moriamur cum illo, fugientibus, ipsae cum eo remanserunt. & sic impletum est tempore dominicae passionis, quod olim per beatum Iob in eius persona dictum fuerat: **Pelli mea consumptis carnibus adhaesit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Quasi enim consumptis carnibus, pellis ossi adhaeserat, quasi discipulis fugientibus, mulieres cum domino perseverabant. Sed quae arctius eum uiuentem dilexerant, nec a mortuo separari poterant. Nam uidentes eum sepeliri, sedentes contra sepulchrum, ut euangelista refert, notauerunt locum, ut abeuntes emerent aromata, & illa nocte, quantum potuerunt, unguenta praeparauerunt: sabbato autem, secundum mandatum legis siluerunt. Occidente uero sole, quod supererat in praeparandis unguentis desudauerunt. Mane autem prima sabbati, antequam illucesceret, cum praeparatis aromatibus ad sepulchrum uenerunt, cupientes eius sacratissimum corpus saltem mortuum ungere, quem uiuentem nimio dilexerant amore. Et hoc est quod **Marcus** ait: **Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Salome, emerunt aromata.** E pulchre mulieres uno nomine censentur, ut quibus una erat uoluntas, pariter desiderium, unum esset & uocabulum. Quarum nomen distinctione euangelica lectio ostendit, per adiectiuam nomina, cum ait: **Magdalene, Jacobi, & Salome. Maria Magdalene a Mag****

PASCHAE

dalo dicta est castello: ipsa quoque soror fuit Lazari, que quondam (ut Lucas narrat) peccatrix in ciuitate fuit: sed quia dilexit multum, dimissa ei sunt peccata multa. Maria Iacobi a filio suo Iacob dicta est, que mater tera fuit domini. i. soror matris, & matris Iacobi & Iosephi. Maria Salome, uel a uico, uel a uiro dicta est. Tradunt enim eam habuisse duos uiros, Cleopham scilicet & Salomem: ipsam uolunt esse, que a libi Maria Cleopha appellatur. Maria autem Syriace, nobiscum stella maris, siue domina interpretatur: significat uero ecclesiam, que in medio nationis praua & puerile lucet tanquam luminaria in mundo, uerbum uitae continens. Quae significatio, quamuis dei genitrici spiritualiter congruat, per cuius partum uirginem sol iustitiae mundo resplenduit, tamen & istis potest congruere, quae cum aromatis uenientes ad sepulchrum, primum splendorem dominicae resurrectionis mundo nunciauerunt. Mystice autem, per has deuotissimas mulieres, sancta ecclesia designatur, quarum nomen interpretatio recte illis congruit. Magdala uero, a qua Maria magdalena dicta est, ut diximus, turris interpretatur, & significat ecclesiam. Turris quippe non solum sublimior, sed etiam tuior domus est, non facile hostibus patens: ac per hoc ecclesiam significat, quae & terrena deserit, & caelestia desiderat, pugnans inter spirituales nequitas, quotidie sibi auxilium a deo de supernis postulando, ut antiqui hostis insidias superare possit, fortitudinemque suam non sibi, sed domino committit, orans cum propheta: Esto mihi domine turris fortitudinis, a facie inimici. Haec enim illa est turris fortis & inexpugnabilis, cui uoce sponsi in Cantico canticorum dicitur: Sicut turris David collum tuum, que aedificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis

armatura fortiū. Et de qua Salomon ait: **Turris fortissima** nomē domini, ad ipsam currit iustus, & exaltabitur. **Maria Iacobi** interpretat̄ supplantat̄rix, significat & ipsa ecclesiā: quæ ut uirtutes accipere possit, uirtia supplantare nouit. **Maria Salome**, interpretatur pacifica, congruit & ipsa ecclesiæ, quæ nō solum in prosperis, sed etiā in aduersis inuisibilē pacē seruat dicēs cū pphetis: **Cū** his qui oderunt pacē, erā pacificus. **Et iterū:** In pace factus est locus eius, & in Sio habitatio eius. **Veniūt** ergo deuotissimæ mulieres cum aromatibus sepulchrum dñi uisitare, quia ecclesia p deuotionis studiū, quotidie deo appropinquat, dicens cū Psalmista. **Dirigat** oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. **Aromata** quoq; oratiōes sanctōrū significāt. quæ aut̄ græce aromata, latine dicuntur odoramēta, ac per hoc deuotæ oratiōis fragrantiam designāt, sicut Iohānes in Apocalypsi ait: **Et habebāt** phialas plenas odoramentorū, q̄ sunt oratiōes sctōrū. **Et iterum:** Stetit angelus iuxta aram tēpli, habēs thuribulum aureum in manu sua, & data sunt ei incensa multa, ut adoleret ea ante altare aureū, quod est ante oculos domini. **Cum** em̄ aromata semper sint odorifera, tamen tunc maiorem odoris fragrantiam exhibent, cū in igne posita fuerint: quia orationes sanctorum tanto magis ante deū suauius redolēt, quanto magis ab igne compunctionis excocta fuerint: in tantum, ut suauitate delectatus rex dicat: **Quæ** est ista quæ ascendit per desertum, sicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & uniuersi pulueris pigmentarij? **Cui** sancta anima nihil de se præsumens, ait: **Trahe** me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. **Quasi** enim aromata emimus, quæ

ad sepulchrum deferamus, quoniam ingressuri ecclesiam ad orationem, nostras conscientias a sordidis cogitationibus emundamus, dicentes cum Propheta: Paratum cor meum deus, paratum cor meum: canabo, & psalmum dicam domino. Illae ergo mulieres angelos uident, quae cum aromatibus ad sepulchrum ueniunt: quia illae animae ad consortium angelorum pertinent, quae cum opinione boni operis assiduitatem habent orationis. Talis erat ille, qui dicebat: Christi bonus odor sumus, deo in omni loco. Imitemur ergo & nos easdem sanctas & deuotissimas mulieres, ut sicut illae cum aromatibus dominum toto desiderio querebant in sepulchro, quod est proprius mortuorum locus: ita & nos, non in sepulchro, sed cum aromatibus, scilicet orationibus, toto affectu mentis quaramus eum in caelo, quo ipsum ascendisse nouimus. Et ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monumentum, orto iam sole. Hic inquirendum est, quare iste euangelista dicat: [Et ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monumentum,] cum Matthaeus describat: [Vespere autem sabbati, quae lucefcit in prima sabbati, uenit Maria Magdalene, et altera Maria uidere sepulchrum.] Ad quod prudens lector facile respondere potest, quia uoluntate & desiderio mentis ueipere (sicut Matthaeus dicit) uenire ceperunt, sed tenebris noctis impediuntibus, secundum Marcum ualde mane corporaliter ad domini sepulchrum puenerunt. Vel certe cum Matthaeus ait, [Vespere sabbati, quae lucefcit in prima sabbati, uenerunt uidere sepulchrum,] a parte noctis, qua uenerunt, totam noctem intelligere uoluit: quia usus scripturae est, aliquando a parte tonum significare. Sed ut lucidius & apercius intelligat, sciendum est quia sicut habet dies

uesperam, ita & nox. Hoc tñ inter utrunq; distat, quia
 uesper dici tenebrescere consuevit in noctē, uesper
 aut noctis lucescere in diē. **U**t ergo **M**arthæus non
 uesperā diei, sed noctis descripsisse se ostēderet, post-
 quā dixit [uespere sabbati,] adiecit: quæ luceſcit in
 in prima sabbati. [& ideo unū idemq; est quod **M**ar-
 cus ait [ualde mane,] & qd **M**arthæus dicit, [uespe-
 re sabbati,] In dñi namq; resurrectione, etiam ipse or-
 do temporis mutatus est. **A**b initio em̄ seculi usq; ad
 dñi resurrectionem, dies præcedebat, & sequebatur
 nox: à dñi uero resurrectione, nox præcedens, ad se-
 quentē diem pertinet: quia qui in huius noctis ulti-
 ma parte à mortuis resurrexit, ipsam noctem lucidā
 atq; coruscā reddidit, & quoddā mō in diem cōmu-
 rauit. **D**e q̄ scriptū est: **E**t nox sicut dies illuminabit.
Et iterum: **E**t nox illuminatio mea, in delicijs meis. **E**t
 apte quondam dies præcedebat noctem, quia pri-
 mus homo à uera luce discedens, in tenebras erroris
 incidit. **A**p̄te etiam nunc dies noctem sequitur, quia
 per domini resurrectionem de tenebris erroris libe-
 rari, ad ueram lucem conuersi sumus, sicut ait **A**po-
 stolus: **N**ox præcessit, dies autem appropinquauit.
Iterum autē contrarium sonare uidetur, quod **M**ar-
 cus ait: [**V**eniunt ad monumētum, orto iam sole]
Iohanni qui dicit: [**C**um adhuc tenebræ essent, uenit
Maria **M**agdalene ad monumētum.] **U**bi dicen-
 dum est, quia propter magnitudinem amoris **M**aria
Magdalene primum sola, cum adhuc tenebræ essent,
 ad monumētum uenit, sicut **I**ohannes narrat: post-
 ea uero cum duabus eiusdem nominis sceminis itera-
 orto sole, sicut **M**arcus commemorat. **E**st tamen &
 alia ratio, per quam nihil contrarium inter se euāgē

listæ sensisse cognoscuntur. Quotidie enim oculis cernimus, quod crepusculo diei appropinquante, cum sol concavas terræ partes relinquens, radios suæ lucis aperire cœperit, ut sit lux in oriente, ut non desint te nebræ in occidente. Igitur si partes orientis cōsidera uerimus, nihil contrariū uideatur dixisse **Marcus** cum ait [Orto iam sole:] si partes occidentis, non uideatur dissonū quod dicit Iohannes, [cum adhuc tenebræ essent.] Forte quaeritur, quare Iohānes unam tantūmodo nominans, angelos uidisse asserat, cum **Marcus** tres scribat? Ad quod dicendum, quia (ut diximus) uel prius uenit **Maria Magdalene**, & postea iterū cum alijs: uel tres simul uenerunt, & Iohannes unā nominans, alias uenisse negauit. Iuxta uero spiritalem intelligentiam, tenebræ in cordibus mulierum erant, quā deum uelut mortuum quærebāt inter mortuos. Ortus est eis sol, quando auditam ab eis resurrectionem crediderunt. Solis enim nōmine in scripturis, aliquando dominus **Iesus Christus** intelligitur, sicut scriptum est: **Sol cognouit occulum suū .i. Christus** passionem. Et iterū: **Vobis qui timeis dñm, orientur sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius.** Quod autē ait: [una sabbatorū] primā sabbati intelligere debemus .i. primum diē post sabbatū, quam ob honorē & reuerentiam dñicæ resurrectionis, dñicam nominamus. Sicut enim nos primam feriam, secundam feriā, tertiam feriam, & cæteros per ordinē dies dicimus, sic Iudæi primam sabbati, secundam sabbati, tertiam sabbati nominabant. Et sicut **Cantica canticorum**, & sancta sanctorum, p sui magnitudine in scripturis dicuntur, sic iste dies sabbatū sabbatorū propter gloriam resurrectionis dominicæ dici potest. **Hæc autē dies**

Psalm. 103
Malac. 4.

& una est de septem, & extra septem. In hac em̄ hebdomada exordium sumit, & terminum accipit. Sic em̄ est prima, ut sit tertia: & sic tertia, ut etiā sit octaua: prima quidem, in cōditiōe: tertia, in resurrectiōe: octaua, in reuolutione. Qui ergo in hac die resurgere dignatus est, octonarium numerum ad resurrectiōnē pertinere monstrauit. Resurrexit in ipsa, ut ostēderet humanum genus in octaua ætate seculi resurrectorum. Vnde per Salomonem dicitur: Da partes septem, nec non & octo. Sicut enim septimā die deus ab operibus suis requieuit, sic septima ætas dicitur requies sanctorum, cum animæ absq; corporibus sunt in requie. Octaua autem ætate accipiēt ipsę corpus, & erunt in requie. In cuius typo uel figura, octo animæ in arca saluæ factæ sunt Noę. Hæc est enim illa dies, de qua dicitur: Hæc est dies quā fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Et dicebāt ad inuicē: Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumēti? Matthæus euangelista dicit, qđ cū Ioseph sepelisset dñm in sepulchro suo nouo, aduoluit ad ostium monumēti saxū magnū, & abiit, Iudæis signantibus ipsum cum custodibus. Ergo istæ mulieres uenientes sepulchrū dñi uisitare, & sexus sui fragilitatē cōsiderātes, & magnitudinē lapidis recolētes, qui tam magnus fuisse ferūt, ut uix à uigīri hoibus moueri posset, dicebāt: [Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumēti?] Sed quamuis talia dicerēt, non tñ à cōpro itinere cessabant, credentes diuinitus fieri possibile, quod humanæ fragilitati uidebatur impossibile. Quarum mulierum constantia in libris Regum pulchre præfigurata est, quando Allophyli arcam domini captam in terram Iſrael remittentes, iunxe-

runt duas uaccas foras ad plaustrū, uirulosq; eas re-
 cluserūt domi. Et sicut scriptū est, **Ibāt uaccæ in dire-**
ctum, per uia q̄ ducit Bethsaimis pergētes, & mugien-
tes, nec tñ ad dexterā uel ad sinistrā declinātes: ita &
hæ mulieres pergētes dominicum sepulchrū inuisi-
re, quasi mugētes & gemētes dicebār: [**Quis reuol-**
uet nobis lapidē, &c.] nec tñ propter sexus fragilita-
 tem, nec ppter magnitudinē lapidis, nec ppter me-
 tum custodū, à cœpto itinere declinabant. Imitemur
 igitur & nos hanc constantiā mulierū, ut per uiam dei
 ambulantes, nec propter tentationem dæmonum,
 nec propter metum hominum, nec propter curam
 parentum à recto itinere deuiemus: quia inchoanti-
 bus præmium promittitur, sed perseverantibus da-
 tur, domino dicente: **Qui perseverauerit usque in fi-**
nem, hic saluus erit. Et respicientes, uiderunt
reuolutum lapidem. Qualiter uel quomodo re-
 uolutio lapidis facta sit, alius euangelista, Matthæ-
 us scilicet, declarat, dicens: **Angelus quippe do-**
mini descendit de celo, & accedens reuoluit
lapidem, & sedebat super eum. Reuoluit ergo
 angelus lapidem, & non ut egressuro domino uiam
 pāderet, sed ut egressus eius iudicium omnibus daret,
 id est, ut omnes eum à mortuis resurrexisse crederēt.
 Non enim indiguit in resurrectione auxilio angelo-
 rum, qui propria uirtute claustra dissipauit infero-
 rū. **Erat quippe magnus ualde.** Spiritualiter la-
 pis iste ad ostium monumenti positus, ipsam obliga-
 tionem designat inferorum, qua etiam iusti per pre-
 uaricationem primi reatus tenebantur obnoxij. **Qui**
magnus ualde fuisse dicitur, quia obligatio origina-
lis peccati int̄m dura & insolubilis fuit, ut nullus tam

iustus fuisse legat, qui se aliosq; ab ea liberare posset,
 quoadusq; ille uenit, q; factus ē inter mortuos liber.
Sed dñs Iesus Christus, q; est magni cōsili angelus, ab
 ostio monumēti lapidem reuoluit: q; hodierna die
 à mortuis resurgēs, Cherubim & flāmeum gladium
 atq; uersatilem, à uia paradisi remouit. **Vñ scriptum**
ē: Tollite portas principes uestras, & elenamini por-
tas æternales, & introibit rex gloriæ. Nec solus ipse à
mortuis resurrexit, sed etiā omnes animas iustorū de in-
ferni claustris liberauit, impleta pphetia Osee q; ait:
Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne. Et do-
minus: Si exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad me
ipsum. Cuius singularem uirtutē resurrectionis Sam-
son ille fortissimus pfigurauit, de quo in libro Iudicū
legimus, quia cū Gazā ciuitatē fuisset ingressus ad me-
retricē, audiētes Philistæi eius introitū, ciuitatē muni-
erūt custodesq; deputauerūt, & quasi iā se eū habere
cōprehensum gauisi sunt. Sed quid fecit Samson au-
diam⁹. Nō solū media nocte exiit, sed etiā utraq; por-
tas ciuitatis cū postibus, pprijs humeris in montē tu-
lit, custodesq; inanes & illusos reliquit. Quē Sāson il-
le fortissimus significauit, nisi dñm Iesum Christū, de
quo scriptū est: Dñs fortis & potēs, dñs potēs in præ-
lio: Cum ergo fuisset in ciuitatē ingressus, adamauit
mulierē meretricē, id est, Christus ecclesiam quę post
idolorū culturam ad fidem Christi uocata est. Quid
Gaza ciuitas, nisi infernum: quid Philistæi, nisi Iudæ-
os designant? Samson ergo Gazam ciuitatem ingres-
so, Philistæi lætabantur: quia Iudæi sepulto domino,
& ad inferni claustra descendente lætati sunt, putan-
tes nomen eius se habere extinctum. Sed quid Sam-
son noster scilicet dominus Iesus CHRISTVS fecit?

Non solum liber exijt, sed etiam portas tulit: quia nō solum ipse ab inferis liber exijt, sed etiam omnes animas iustorum de inferno liberauit, & ad mōtana, id est, ad caelestia reuocauit. Cui per prophetā Zacharia ^{Zach. 9.} dicitur: Tu quoq; in sanguine testamēti tui eduxisti uinctos tuos de lacu, in quo nō erat aqua. Et ne aliquis de resurrectione dubitaret, etiā aliquātos corpore resuscitauit: quia (sicut scriptū est) multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerūt. ^{Matth. 27} Et introeuntes in monumentū. Postquam deuotæ mulieres lapidē ab ostio monumenti reuolutum uiderūt, sine ulla tarditate in ipsum introierūt. Sed forte mouet aliquos, qui tñ consuetam monumēta considerāt, quomodo sepulchrum dñi ædificatum fuerit, quod tot mulieres unā cū angelis capere possent. Ad quod respondendum, quia sicut illi testati sunt, qui hoc uiderunt, & scriptum ad nostrā memoriā reliquerunt, tali modo ædificatū fuit. Erat enim lapis magnus in horro, guttulis purpureis intinctus, colore candido resurgens, in cuius latere erat sepulchrū excisum, tantæ magnitudinis, ut octo uel nouē hoīes capere possent. & tantæ altitudinis, ut quisq; in eius pauimento stans, erecta manu culmē pertingere possent. In cuius aquilonari parte sepulchrū dñi excisum est, septem pedes & medium (ut dicunt) habens longitudinis, & tres palmas & mediam latitudinis. Ostium uero spe lunæ, paruum est ad orientē, unde introeūtib; locus dominici corporis in dextris habetur: quia dominicum corpus ita in monumento iacuit, ut caput illius ad occidentē, & pedes ad orientē respicerent: dextera quoq; manus ad meridiē, sinistra ad aquilonem. Ex quo tempore cōsuetudo excreuit, **Christia**

norum corpora ad hanc similitudinē sepeliri. Et recte in tali loco dñs sepulturā suam elegit, ubi nulla possibilis effodiēdi esset, q̄tenus oēm occasionē calūniā di Iudeis auferret. ne forte, si maceria uel q̄libet pariete circumclusus esset, dicerent ipsum discipulos ipsius furatos fuisse. Post ascensionem dñi & resurrectionem. Christiani zelo diuini amoris ecclesiam in eodem loco rotundo mirā magnitudinis & edificauerunt, cuius pauimentū ex marmore albo strauerūt, tectum autē laminis aureis desuper ornauerunt, interiora autē parietū crustulis aureis decorauerunt. Super sepulchrum autē crucē aureā mirā pulchritudinis statuerunt, appendentes ante eam pharum argenteum cū lampadibus. In tantū namq; sepulchrū dñi mirabile factum est, ut etiā p̄phetia Isaie iuxta literam impleretur, dicētis: In die illa radix Iesā, q̄ stat in signū populorū, ipsum gētes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. Viderunt iuuenē sedentem in dextris, coopertū stola cādida. Iohannes euangelista dicit, quod respiciens Maria Magdalene in monumentū, uidit duos angelos in albis sedentes, unū ad caput, & unū ad pedes, ubi positū fuerat corpus Iesu. In quo loco considerandū est, q̄ pulchre utraq; dñi natura, diuina pariter & humana, nobis cōmendatur. Per caput nāq; diuinitas designatur, sicut Apostolus ait, Caput Ch̄i deus: p̄ pedes uero humanitas, unde Moyses dicit, Et q̄ appropinquāte ad pedes eius, accipient de doctrina eius. Quasi ergo angelus ad caput sedet, cum Iohānes clamat: In principio erat uerbū, & uerbum erat apud deū, & deus erat uerbum. Quasi ad pedes, cum idem euangelista ait, Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.

1. Cori. 11.
 Deut. 33.

Marcus autem eūdem angelum in dextris sedisse de scribit, ut dominum de mortalitate ad immortalitatem transisse insinuet. Sicut enim per sinistram præsens uita, sic & per dexteram futurę uitę immortalitas designatur, teste Salomone, qui ait: **L**euā eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et recte testis eius resurrectionis angelus in dextris apparuit, ut ostenderet eum de corruptione ad incorruptionem, de mortalitate ad immortalitatem transisse: quia sicut ait Apostolus, Christus resurgens a mortuis, iam non moritur, & mors illi ultra nō dominabitur. Et iterū, **E**t si nouimus Christum secundū carnem, sed iam nunc nō nouimus. Et ut inimicum humani generis perfecte a dño superatū declararet, nō stans, sed sedens angelus apparere uoluit, Stare enim pugnantis est, sedere regnantis, siue iudicantis. Sedet enim rex in throno glorię suę, miles autē post uictoriam quiescit. Quia ergo dñs caput antiqui serpētis contriuerat, omnesq; electos dei de eius potestate liberauerat, recte testis resurrectionis eius, non stans, sed sedens (ut dictum est) apparuit. Qui etiā bene stola cādidā cooperatus apparuit, ut ineffabile gaudium dominicę resurrectionis in ipso habitu demonstraret. Cum enim in ueteri testamento sæpissime ab hominibus angeli uisi legantur, non facile reperies quemq; stola candida indutum apparuisse, quia hoc priuilegium dominicę resurrectioni seruaabatur. Et quia cōsuetudo est Palæstinis dies festos celebrantibus, ut alba uestimenta induant, cū angelus stola cādidā indutus apparuit, festiuitatē dominicę resurrectionis se celebrare ostendit. Vbi si quis quærat, utrum suā, an nostrā, intelligere potest, & suā, & nostram. Domini

Canti. 12

Roma. 8

2. Corin. 5

enim resurrectio festiuitas angelorum fuit, quoniam numerus eorum, qui retrogradens per apostaram angelum imminutus fuerat, ex animabus fidelium adimpletur. Nostra festiuitas est, quia de perditione nos liberans, ad societatem angelorum reuocauit. In sua igitur festiuitate & in nostra angelus in candidis uestibus apparuit, ut ineffabile gaudium huius festiuitatis ostenderet. Si ergo gaudium est in celo coram angelis super uno peccatore penitentiam agente, quale putamus gaudium fuisse, quam tot millia animarum sanctarum ad suum consortium transire uiderunt? Hæc est namque dies quam fecit dominus, exultemus & letemur in ea. **Et obstupuerunt.** Consuetudo mortalium est, ut cum aliquid super se uiderint, infra se primefiant. Ex eo enim tempore, quo primus homo a consortio angelorum peccando discessit, in tantam dilapsi sumus miseriam, ut supernos ciues sine metu uidere non possimus. Et ideo sancte mulieres, non solum quia angelum uiderunt cooperum stola candida, obstupuerunt: sed etiam, quia uacuum monumenti locum conspexerunt. Nam idem ipse angelus testis dominicæ resurrectionis in tali specie apparuit, ut ex ipsa sua uisione, & terrore reprobis, & blandimentum pijs mentibus exhiberet. Quod Matthæus euangelista manifestat, dicens: [Erat aspectus eius sicut fulgur, uestimenta eius sicut nix.] In fulgure etenim timoris terror, in niue blandimentum lenitatis ostenditur. Quia ergo in fulgureo uultu & in niueo candore angelus apparuit, ostendit, quia dominus Iesus Christus, qui est angelus magni consilii dictus, in ultima & generali resurrectione, & terribilis reprobis, & blandus apparebit iustis. Quasi enim in fulgureo uultu apparebit illis, quibus dicturus est: **Discedite a**

me maledixisti in ignem æternum, qui paratus est dia-
 bolo & angelis eius, Quasi in niueo candore illis, quibus
 dicit: Venite benedicti patris mei, percipite regnū
 quod vobis paratū est ab origine mundi. Hanc de-
 scriptionē ostendit angelus testis dñicæ resurrectionis,
 quā prae timore illius exterriti sunt custodes, & fa-
 cti sunt uelut mortui: mulieres autē, ne timerēt, p-
 sinus blandā consolationē acceperunt. Vnde subdi-
 tur: **Qui dicit illis: Nolite erpauescere.** Ac si di-
 ceret: Paueant illi, qui supernorū ciuiū aduentum nō
 diligunt: pimescant illi qui sepulchrū dñi maligno
 animo custodiunt. Vos autem timere non debetis,
 quæ concines uestros conspicietis. Et quare mulieres
 timere nō deberent, causam protinus demonstrat, cū
 subiungit: **Jesum queritis.** Iesus Hebræo sermo
 ne, latine saluator, siue salutaris dicitur. Ac si diceretis:
 Quæ saluatorē queritis, saluatoris nuncium nō de-
 betis timere, sed magis diligere. Et ne forte de alio
 aliquo Iesu dici putaretur, subiicit: **Bazarenum.**
 Nazarenus dicitur est dñs, eo quod in ciuitate Naza-
 reth sit conceptus, atq; nutritus. Sed quia Nazareus
 sc̄tus interpretatur, recte hoc nomen specialiter illi
 congruit, qui ē sanctus sc̄torū, & rex regū, atq; dñs
 dominantium. De quo p̄ Prophetam dicit: **Non da-**
 bis sanctum tuum uidere corruptionē. Et ne aligs
 in Nazareth tali nomine uocaretur, adiunxit. **Cruci-**
fixum. Crucifixus est, p̄ nobis, ut p̄ lignum sanctæ
 crucis, lignum præuicationis excluderet. **Sur-**
rerit. Surrexit p̄ humanitatem, qui nullū casum pa-
 titur in diuinitate. Et ideo resurgere uoluit, qui nun-
 quam cecidit, ut ille erigeret, q̄ stare noluit. Quod
 autē ait, **Non est hic,** de præsentia corporali dixit;

psalm. 17.

quia per diuinitatis potentiã ubiq; est totus, ubiq; est
 Jeremi. 23 præsens, sicut ipse ait per prophetam: Cælum & ter-
 rã ego impleo. Et ut omnẽ dubitationem à cordibus
 eorũ expelleret, adiecit: **Ecce locus, vbi posuerũt**
ẽũ. Ac si diceret: Si meis non creditis uerbis, saltẽ ua-
 cuo credite sepulchro, & omnẽ dubitationẽ à cordi-
 bus uestris repellite. **Sedite, dicite discipulis e-**
ius, & Petro. Cõsideranda est in hoc loco specialis
 dñi misericordia erga sexũ fœmineũ. Ne em̃ mulier
 semp in opprobriũ haberetur, q̃a fœcia prima uiro p-
 pinauerat mortẽ, per fœminas primũ uiris suã uoluit
 nũciare resurrectionẽ. Ac si diceret hoibus: De cuius
 manu sumpsistis pocula mortis, ab eius ore audite
 gaudiũ resurrectionis. Sed querendũ est, quare disci-
 pulis nominatis, Petrus ex nomine designet. Ait em̃
 angelus: [Dicite discipulis eius, & Petro.] Ad qd di-
 cendum, quia sicut euangelica narrat historia, cũ per-
 geret dominus ad passionem, Petrus pauore perter-
 ritus, ter eũ negauerat: & fortassis inter ceteros disci-
 pulos ad uidendum dominum, post domini resurre-
 ctionem accedere non auderet, nisi eũ angelus ex no-
 mine exprimeret. Vocatur ergo ex nomine, ne despe-
 raret ex negariõẽ. Forte etiam mouet aliquem, qua-
 re dominus tam dilẽctum discipulum, in tam graue
 facinus cadere permisit, ut dominum ac magistrum
 suum ad uocem unũs ancillæ negaret. Sciendum au-
 tem, quia prouidẽtissima dispensatione domini hoc
 factum est, ut quem cunctæ ecclesiæ præferre dispo-
 suerat, semetipsum negare permetteret, ut ex sua fra-
 gilitate disceret, alijs peccantibus q̃lter misereri de-
 buisset. Primum ergo sibi eum ostendit, & tunc cete-
 ris præposuit, ut intelligeret, quod distractionem ui-

rijs, cōpassionem deberet naturæ, sicut ei alibi à do-
 mino dicitur: Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat
 fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fra-
 tres tuos. Quod autē ait, Quia precedet vos in
Galilæam. Tbi eum videbitis sicut dixit vo-
bis, idiplum est, quod pergens ad passionem dix-
 rat. Postquam autem surrexero, precedam uos in Ga-
 lilæam. Et pulchre dominus post resurrectionem à
 discipulis in Galilæa uidendus prædicitur, quia iam
 de corruptione ad incorruptionem, de mortalitate
 ad immortalitatem transierat. Galilæa namq; trans-
 migratio facta interpretatur. Quia ergo de corrupti-
 one ad incorruptionem, de mortalitate ad immor-
 talitatem transiit, recte in Galilæa uidendus dicitur.
 Quia sicut ait apostolus Petrus, Christus semel pro
 peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut uos
 offerret deo. Et iterū: Si autē mortuus est ex infirmita-
 te, uiuit tñ ex uirtute dei. Siue iuxta aliā intelligenti-
 am Galilæa, q̄ uolubilitas siue **Ora** interpretat, gēti-
 lem populū significat. Cū ergo in Galilæa uidendus
 prædicit, ostendit Iudæos, ppter perfidiam esse relin-
 quēdos, gentes autē per fidē colligēdas, quæ ante dñi
 aduētum nesciētes deū, in uolubilitate seculi mora-
 bantur. Siue aliter, post resurrectionē in Galilæa ui-
 dendus nunciatur, quia illi ad speciem eius contēplan-
 dam puenire merebuntur, qui nō transmigrant de
 uitijs ad uirtutes, de amore mundi ad amorem dei,
 de clinantes à malo, & facientes bonum. Vnde bene
 Galilæa (iuxta aliam interpretationem) reuelatio di-
 citur: quia quod nūc uidemus in spe, tūc reuelata fa-
 cie uidebimus in re. Vnde Apostolus ait: Videmus
 nūc per speculū in enigmate, tunc autē facie ad faciem.

Luce. 22

Matt. 26

1. Petri. 3

2. Cor. 13

1. Corin. 13

b. Cozin

Et iterum: Nos autem fratres reuelata facie gloria,
domini contemplantes, transformamur à claritate
in gloriam, & tanquã à domini spiritu. Ad quam ui-
sionem ille nos perducere dignetur, qui cum patre &
spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorũ, Amẽ.

FERIA SECVNDA

Paschæ. Actuum .X.

In diebus illis Stãs Petrus in medio ple-
bis, dixit: Viri fratres, uos scitis qđ factum
est uerbũ per uniuersam Iudæã, incipiens
em à Galilæa post baptismũ quod prædi-
cauit Iohãnes, Iesum à Nazareth. Et rel.

Breuiter omnia quæ in simbolo continentur,
cõplexus est apostolus Petrus in lectione præ-
senti, quam audistis fratres charissimi, qđ Iesus
sit Christus, & omnim sit dominus. Stans em in me-
dio plebis, dixit: Viri fratres, uos scitis quod
factum est uerbum p uniuersam Iudæam,
incipiens enim à Galilæa post baptismũ qđ prædi-
cauit Iohãnes, Iesum à Nazareth. ¶ Totum hic pa-
riter demonstratur quod mundum deo reconcilia-
re missus sit Christus, Iohãnes uero est præconatus,
qđ spiritu sancto perunctus, quod deo inhabitate p
miracula declaratus, qđ crucifixus, & à mortuis sus-
cirus, quod iudex sit omnium in fine uenturus, quod
etiã ecclesiam suã per fidẽ toto sit orbe illuminatu-
rus. Denique subiungitur: quomodo vnrit eum
deus spiritu sancto et uirtute. Vnctus est er-
go Iesus non oleo uisibili, sed dono gratiæ spiritualis.

quæ omnia pleniter continebat, quod uisibili significatur unguento. Quod baptizatus ungit ecclesiã, dũ per impositionem manus episcopi, spiritus sepiiformis inuocatur, in qua similitudine super eum baptizatum spiritus sanctus in specie columbæ descendit, tunc & ecclesiã suam præfigurare dignatus est, in qua præcipue baptizati accipiunt spiritum sanctum. Tunc enim intelligendus est unctus, cum uerbum caro factum est. Id est, quando humana natura sine ulis præcedētibus bonorum operum meritis, deo uerbo est in utero uirginis copulata, ut pariter diuina & humana natura una esset persona, & ob hoc eum cõfitemur natũ de spiritu sancto & Maria uirgine. qui pertransiuit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam deus erat cõ illo. id est, pater cũ filio semper manebat, melius est intelligere, quã diuinitatem filij eum homine quẽ assumpsit cohabitãtem significaret, ut Christi personam geminaret, & in errorem maximum incideret. Sequitur: Et nos testes sumus omniũ quæ fecit in regiõẽ Iudæorum ⁊ Ierusalem. Recte aut se esse testes testãtur, qui per uniuersum mundũ missi sunt euangeliũ prædicare, ut in Psalmo legimus: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorũ. Deus & pater, per duas in Christo operatur naturas, per unam quæ ei cõmunis est cum deo patre, ex eo quod deus est, per alterã quæ ex uirgine Maria homo factus est. Per has duas naturas in uno filio dei, duas pariter facit resurrectiones humani generis, id est, animarum & corporũ. Habẽt em̃ & animæ mortem suam, in impietate atq; peccatis, secundum quam mortem mortui sunt, de quibus

Johan. 1

h' v' deest aliqd, vel abadat.

Psalm. 18.

Luc. 9.

idem dñs ait, Sine mortuos sepelire mortuos suos, ut scilicet in anima mortui, in corpore mortuos sepelirent. Mors est uidelicet animæ, qñ deus deserit eam ob peccatorum magnitudinem. Corporis mors est, qñ ab anima deseritur. Ab his duobus mortis generibus resuscitatos, duas dicimus resurrectiones. Nunc autem animarum in ecclesia per filium dei (hoc est, uerbū dei) fit resurrectio, quando per gratiam dei uiuificati resurgunt à morte iniquitatis. Et hæc est prima resurrectio, quam qui habent, in secūda quæ est corporum, fideliter resurgent in uitam æternam. Resurgent im-

Matth. 25

pii, unusquisque in carne sua, ut cum diabolo & angelis eius puniantur. Hoc certissime sciendum est, quod nemo nisi per indebitam misericordiam dei liberabitur, & nisi per debitum iudicium damnabitur. Tunc sancti scient plenius, quid boni eis contulerit gratia dei, uel quid essent cōsecuti, si diuina eos gratuito munere non elegendisset misericordia. Tunc erit ipse deus sanctorum societas, beatorum iucunditas, & omnia quæcunque ab eis honeste desiderari possunt, & uita & salus & copia, gloria & honor & pax, æterna beatitudo & beata æternitas, cui sit honor & gloria nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

FERIA SECUNDA

Paschæ. Luca XXIII.

In illo tempore Duo ex discipulis Iesu ibat ipsa die in castellum, quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, nomine Emaus. Et reliqua.

IN exordio huius lecti-
onis solet mouere non
nullos ad quarendum, q
nam isti duo discipuli fue-
runt, qui ipsa die resurrecti-
onis ab Ierusalem recedē-
tes, ad castellum Emaus
properauerunt. Quod em̄
ex duodecim aplis nō fue-
rint, in fine huius lectio-
nis euangelista compro-
bat, cum dicit eos reuer-

fos in Ierusalem, & inuenisse cōgregatos undecim.

Vñ apparet eos ex septuaginta fuisse discipulis, non
ex duodecim apostolis. Et unius nomen quidem in-
fra declaratur, cui nomen Cleophas fuisse dicitur:

alterum uero nonnulli purant uocatum fuisse E-
maus, sicut & castellum quo ibant, & ideo superflu-
um uisum fuisse euangelistæ, ut uno breui uersiculo
unum nomen geminaret. Alij etiam arbitrantur hūc
fuisse Lucam euangelistam, qui hoc scripsit euange-
lium, & humilitatis causa suum nomen siluisse. Con-
suetudo enim est sanctorum, ut cum de se mira & ma-
gna loquuntur, propter custodiam humilitatis, sic de
sua psona quasi de aliena loquātur, sicut Moyses fe-
cisse inuenitur, qui sic de se quasi de alio loquebat,

dicens: **Et erat Moyses uir mitissimus super omnes ho-** **Num. 27**
mines, q morabatur in terra. Similiter & beatus Iob
de se, quasi de alio ait: Vir erat in terra Hus, nomine Job. 1
Iob. Qui em̄ Lucam unū ex his duobus discipulis fuis-
se putat, secundum hoc exemplum suum nomē silu-
isse dicunt. Sed quilibet horum fuerit, sciēdam est quia

de domini resurrectione dubij ab Ierusalem recedebant, quod non solum uerbis, sed etiam factis ipsi demonstrant. Qui enim usq; in tertiam diem in Ierusalem expectauerant, aestimantes eum tertia die resurrecturum, sicut ipse promiserat, quia sponsonem non uiderant, dubitates ab Ierusalem recedebant. Sed ignoscendum est eorum fragilitati, quoniam sicut dicit euangelista, nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Unde bene spatium itineris, quod tenebant, eorum mentibus congruere uidetur. Sexaginta enim stadia ab Ierusalem usq; Emaus numerantur. Stadium enim a stando dictum est, uel statuendo, eo quod munus aliqd in certo loco statueret ad exercitationem currentium. Et cum apud ueteres stadium mensura diuersa habeatur, legitimi tamen stadij autorem Herculem tradunt, qui sub uno anhelitu centum uiginti quinq; passus cucurrisse dicitur, ac per hoc (si recte computetur) sexaginta stadia septimum miliarium & dimidium compleret. Et sex quidem ad bona opera pertinent, quia sex dies sunt in quibus licet operari: septem autem ad requiem animarum, quia septimo die requieuit deus ab omnibus operibus suis: octo ad resurrectionem, quia octauo die dominus resurrexit. Et per Salomonem dicitur: Da partes septem, necnon & octo. Quasi enim discipuli isti sextum miliarium cum domino cucurrerant, quando eum in presentia uita in bonis operibus conuersantem uiderant. Quasi uero ad septimum miliarium peruenerant, quando illum in sepulchro collocatum didicerant. Verum octauum dimidium perfecerant, quia cum prius resurrecturum crediderant, sed de eius resurrectione dubij ab Ierusalem recedebant. Sed quamuis de domi-

Eccles. ii

in resurrectione dubij ab Ierusalem recederēt, ab ei-
 tamen amore funditus non recesserant. **Vnde & be-
 ne subditur: Et ipsi loquebātur ad inuicem de
 his omnibus quæ acciderāt.** Notādum autem,
 quia non de superfluis, non de uacuis, neq; ea quæ ad
 detractiōem pertinent, neq; risum mouētia loque-
 bantur, sed ad inuicem de his omnibus quæ acciderāt,
 scilicet qualiter conuersatus esset innocēs & sine que-
 rela in mundo, qualiter signa & miracula operatus
 sit, quomodo odijs Iudæorum & calumnijs traditus
 sit ad crucifigendum, qualiter se resurrecturum præ-
 dixerat, qd nō dū uidebāt. **Quia ergo hæc & huiusmo-
 di de illo loquebātur, contigit ut etiam illum, quem
 absentem putabant, corporaliter uiderēt, & in his eti-
 am ad literam suam promissionem dñs adimpleret,** **Matth. 18**
**in qua dicit: Vbi fuerint duo uel tres cōgregati in no-
 mine meo, ibi sum in medio eorum.** **Vnde & subdit:**
**Et factum est, dum fabularētur ꝛ secum quæ-
 rerent, ꝛ ipse Iesus appropinquans ibat cū
 illis.** Vbi notandum quia iuxta mentis illorū qua-
 litatem, dñs suā formauit apparitionem. Illi enim in
 corde dñm amabant, sed de eius resurrectione dubi-
 tabāt. **Dñs autem eis in corpore apparebat, sed quis
 esset non demonstrabat.** **Quia ergo amabant, uidebāt:**
**quia uero de eius resurrectione dubitabāt, cū quem
 uidebant, nō agnoscebant.** Sed qā ip̄a dubitatio in il-
 lorū mētibus ex antiqui hostis insidijs nata fuerat,
 recte subiungitur: **Oculi autem illorum tenebā-
 tur, ne eum agnoscerent.** Tenebantur enim eo-
 rum oculi, siue ab ipsa dubitatiōe, siue ab antiqui ho-
 stis tentatione, ne eum quem uidebāt cognoscere pos-
 sent. **Qui em̄ propria uirtute à mortuis resurrexit, in**

qua specie uoluit, discipulis apparuit. Vñ bñ alius eu-
 angelista dicit: Post hæc apparuit duobus et
illis in alia effigie. Et ait ad illos: Qui sunt hi
sermone quos cōfertis ad inuicē ambulā-
tes, et estis tristes: Nō ignorans dñs interrogauit,
 qd discipuli loquerētur, sed ex eorū locutione cordis
 requisit confessionem, ut impleretur in illis quod
 alibi dicit, Aut ex ore tuo iustificaberis, aut ex ore tuo
 condemnaberis. Merito autem tristes ambulabant,
 quos fides resurrectionis nondum la tificauerat. Nō
 dum enim erat impletum in illis, quod dominus re-
 promiserat, dicens: Tristitia uestra uertetur in gaudi-
 um: sed adhuc in illa sententia tenebantur, quæ ait:
 Mundus autem gaudebit, uos uero tristabimini. Nā
 cuius rei gratia tristes incederent, unus eorum cui no-
 men Cleophas, ostendit, cum ait: Tu solus pere-
grinus es in Ierusalem, et nō cognouisti que
facta sunt in illa his diebus? Ach diceret: Quo-
 modo ex om̄ibus tu solus remanere potuisti, ut igno-
 rares ea quæ facta sunt his diebus in Ierusalem, ma-
 xime autem, cum propter magnitudinem suam nulli
 esse incognita possint? Sed illud prætermittendum
 non est, quod in peregrini specie dominus post suam
 resurrectionem discipulis apparere uoluit. Peregrini-
 nus enim erat illis, à quorum mortalitate longe di-
 stabat. Siue certe in peregrini specie apparuit, ut eo-
 rum mentes ad misericordiam prouocaret, & eum
 quem deum nondum cognoscebant, saltem ut pere-
 grinum amarent. In peregrini specie quoq; apparu-
 it, ut nos qui membra eius sumus, in hac uita peregrini
 nos & aduenas nos esse sentiamus. Peregrinus em̄ di-
 ctus est, quasi pergens longius, siue peragrans aliena.
 Quo nomine illi censentur, qui à proprio solo expul-

Matth. 12

Johan. 16

si reditum cum gemitu suspirant. Et nos quoque quia patriam
 radisi gaudia amisimus, quoadiu in hac uita sumus, in
 aliena patria consistimus. Vnde necesse est, ut quoti-
 die cum gemitu ad propriam patriam redire festine-
 mus, dicentes cum **Apostolo**: Dum sumus in corpo-
 re, peregrinamur a domino: quoniam non habemus
 hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. In
 hac peregrinatione se esse sentiebat **Dauid**, cum dice-
 bat: Quonia aduenæ & peregrini sumus apud te, sic-
 ut omnes patres nostri. Et iterum: Hec mihi, quia inco-
 latus meus prolongatus est, habitavi cum habitanti-
 bus Cedar, multum peregrinata est anima mea. Sed
 adhuc causas mœroris dominus diligentius inquiri-
 t, dicens: Quæ? At illi unde tristes essent aperuerunt,
 dicentes: De **Iesu Nazareno, qui fuit vir, pro-
 pheta, potens in opere & sermone coram deo
 & omni populo.** Vir & prophetam testantur, & filii
 dei tacent: uel quia dubij de eius resurrectione ab Ie-
 rusalem recedebant, uel quia insidias Iudæorum metue-
 bant. Iam enim conspirauerant Iudæi, ut si quis eum
 confiteretur palam, extra synagogam fieret. Quia ergo Ie-
 sus hebræo sermone, latine saluator dicitur, recte hoc
 nomine censetur, cuius resurrectio salutem credenti-
 bus contulit, sicuti ait apostolus **Petrus**: Non enim est in
 alio aliquo salus, neque aliud nomen sub caelo datum
 est hominibus, in quo oporteat nos saluari. Quia uero
 Nazareus interpretatur sanctus, hoc nomen illi con-
 gruit qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus
 in ore eius, De quo scriptum est: Scitote quonia miri-
 ficauit dominus sanctum suum. Et iterum: Non dabis
 sanctum tuum uidere corruptionem. Bene autem a
 discipulis, licet quem uidebant ignoratibus, saluator

2. Corin. 5

Psalm. 38

Psalm. 119

Actu. 4

Psalm. 7

Psalm. 17

uir appellatur. Vir nāq; à uiribus dictus est, & illi specialiter hoc nomē apratur, qui solus diaboli uires resurgendo à mortuis potuit confringere, de q̄ scriptū est: **Ecce uir, oriēs nomē eius.** Discamus ergo & nos ab illo confortati uiri esse, ut diaboli tentationibus fortiter resistamus, & cuncta aduersa uiriliter tolemus, sicut fecit ille cui dictū est: **Accinge sicut uir lumbos tuos, & sicut fortis refringe luxuriam.** Hinc & in laude Ioseph dictum est: **Misit ante eos uirū.** Hinc etiam Psalmista nos admonet, dicēs: **Viriliter agite, & confortetur cor uestrum, omnes qui speratis in dño.** Sed licet de eius resurrectione dubij non ex toto discipuli erant, cum dñm prophetarum prophetā uocabant. Nam & ipse de seipso ait: **Non est propheta sine honore, nisi in patria sua.** Et iterū: **Non oportet prophetam occidi extra Ierusalem.** Et in eius persona per Moysen dicitur: **Prophetā uobis suscitabit deus de fratribus uestris, tanquam me, ipsum audietis.** Potens primum in opere, deinde in sermone dicitur, quia quod docuit uerbis, ostendit exemplis, sicut scriptum est: **Quia cœpit Iesus facere & docere.** Ordinata em̄ prædicatio est, ut primū opere impleas, quod postea uerbis doceas, iuxta exemplū dñi, qui ait: **Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris.** Bene quidem primū coram deo, deinde coram omni populo potens esse dicitur, ut in omni opere ante omnia deo placere studeamus. Non enim primum placendum est hominibus, sed primum placere debemus deo, deinde hominibus: non ob nostram gloriam, sed ut ipsi homines placeāt deo, cui nos placere uiderint, iuxta quod dominus nos admonet, dicens: **Luceat lux uestra corā**

hominibus, ut uideant uestra bona opera, et glorificent patrem uestrum, qui in caelis est. **Et Apostolus:** *Roma. 23*
Prouidentes bona, nō tantum coram deo, sed etiam *1. Coan. 10*
corā oībus hoībus. Et iterum: Placete oībus, sicut &
ego per omīa omnibus placeo, non quærens qđ mi-
hi est utile, sed quod multis, ut salui fiāt. Et quō tra-
diderunt eum summi sacerdotes & principes
nostri in damnationem mortis, & crucifixerūt eū.]
Hic illud discipuli cōmemorant, qđ superius textus
euangelij declarat, qualiter scilicet à summis sacerdo-
tibus propter inuidiā traditus sit ad crucifigendum.
Sed illud quærendum est, quare dicāt eum à princi-
piibus sacerdotum traditū, cum legamus quod eū lu-
das tradiderit, dicens: Quid uultis mihi dare, & ego
uobis eū tradā? Sed ex hac q̄stione iterū orit̄ alia quæ-
stio, quō Iudas uel Iudæi eū tradidisse dicant̄, cū lega-
mus qđ pater eū tradiderit, dicente Apostolo: Pro *Roma. 8*
prio filio suo non pepercit deus, sed pro nobis omni-
bus tradidit illum. Nam & ipse filius semetipsum tra-
didit, sicut idem Apostolus alibi ait: Qui dilexit me, *Galat. 2*
& tradidit semetipsum pro me. Et iterum: Ambula- *Ephe. 5*
te in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradi-
dit semetipsum pro nobis. Si ergo pater tradidit fili-
um & filius semetipsum, nunquid Iudæi & Iudas in-
culpabiles sunt, si hoc fecerunt quod pater & filius?
Non, sed uno traditionis uerbo, diuersæ uolūtates ex-
pressæ sunt. Tradidit eum Iudas propter auaritatem:
tradiderunt eum Iudæi, sed propter inuidiam: tradi-
disse eum dicitur Pilatus, cum eum crucifigi pmisit.
tradidit eum pater, sed propter nostram liberatio-
nem. tradidit semetipsum filius, sed propter nostrā
dilectionem. Ergo pater & filius non solū sunt amā-

di, sed etiam glorificandi. Iudas autem & Iudæi nō solum detestandi, sed etiā condemnandi, quia quod pater & filius fecerunt charitate, illi cupiditate fecerunt. Quod autem dubitantes ab Ierusalem isti discipuli recederent, suis uerbis aperuerunt, cum dixerūt: **Hoc aut sperabamus quod ipse esset redempturus Israel.** Sperabamus quippe, præteriti imperfecti temporis uerbum est. Et q̄ non speramus, sed sperabamus dixerunt, de eius resurrectione dubitare se ostēderūt. Minus em̄ spiritus sancti gratia instructi, sperauere quod resurgens à mortuis saluator, redempturus esset Israel, id est, regnum Israel, corporaliter multo nobiliter quā quondam Dauid regeret, reparaturus. Hac suspitione p̄moti fuerant illi duo, qui suaserunt matri ut peteret ab eo, dicēs: Dñe, dic ut se deant hi duo filij mei, unus ad dexterā tuam, & alter ad sinistrā tuā, in regno tuo. Hac etiā dubitatione tenebantur illi, qui post resurrectionem interrogabatur eum, dicentes: Dñe, si in tempore hoc restitues regnū Israel? **Et nunc super hæc omnia** tertia dies est hodie, quod hæc facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerūt ad monumentum, & non inuēto corpore eius, uenerūt dicentes se etiam uisionem angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum uero non inuenerūt.] Quod discipuli commemorāt breuiter, superior textus euangelij narrat sufficienter, scilicet quō mulieres quæ secutæ dñm fuerant à Galilæa, cum præparatis aromatibus ad monumentum uenerunt, & responso ab angelo accepto de eius resurrectione, discipulis nunciauerunt. Tunc

Matth. 20

Actus. r.

quoque duo ex illis, Petrus & Iohānes scilicet, cucurrerunt ad monumentū, & ita inuenerūt sicut mulieres dixerūt, ipsum uero nō inuenerūt. Et ait ad illos: Stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt propheta. Merito non solum discipulorum stultitia redarguitur, sed etiā tarditas increpatur: quia cum omnia in domini doctrina, in miraculis, in passione, sicut de illo propheta prædixerāt, completa cernerent, de eius resurrectione dubitare non debuerāt: & maxime, cum omnia quæ in eo uentura erant, antequam pateretur, ab ipso domino prius prædicta recolerent. Et non solum illorum, uerū etiam & nostra ignauia atque tepiditas redarguitur: quæ nec præclara discere uolentes, nec ea quæ uisum discimus opere implere sagimus: & ideo ad discendum tardi, & ad opus pigri inuenimur. Quibus recte dicitur: Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Quod interrogatiue legendum est, ut subaudiatur, oportuit. Oportuit enim Christum pati, nō pro se, sed pro nobis. Dicitur autem intrare in gloriam suam, à qua nūquam discessit, eo quod nos intrare fecerit, qui longe per peccatum ab illa expulsi fueraus. Sicut enim uidere & cōfiteri dicitur, eo quod nos aliquid uidere & cōfiteri faciat, ita quoque in gloriam suam dicitur intrare per passionem. Igitur dominus in gloriam suam intrauit, ostendens nos per multas tribulationes intrare debere in regnum dei. Tantum enim caput nostrū, qui est Christus, membra sua diligit, ut frequenter ipse agere dicatur, ad quod faciendum nos idoneos efficit. Sed quæ ad intelligendum scripturam stulti & tardi erāt, post increpationem piā dominus adiungit expositionem.

nem. Vnde & subditur: **Incipiens a Moyse et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant.** Interpretabatur in omnibus scripturis, maxime ea quæ ad passionem pertinebant & resurrectionem, ut omnem dubitationem ab eorum mentibus auferret, & ad credendum resurrectionem animos eorum confirmaret, quale est illud: **Foderunt manus meas & pedes meos, et, diuiserunt sibi uestimenta mea & super uestem meam miserunt sortem.** Et, **Insurrexerunt in me testes iniqui, & cetera talia.** Sed forte mouet aliquem, quare dominus cum interpretabatur scripturas discipulis, a Moyse cœpisse dicatur, cum plures patres ante Moysen fuisse legamus, qui & uerbis & exemplis eius passionem et resurrectionem prophetauerint. Quid enim mors Abel, nisi passionem Christi significauit? Sicut enim ipse a fratre iniuste occisus est, ita quoque & dominus innocenter a ludæis occisus est. Quid enim per translationem Enoch, nisi ascensio domini significatur? Quid per Noe, qui arcam in diluuium rexit, nisi dominus intelligitur, qui caput est ecclesie? Et quid per Abraham, qui filium immolauit, nisi deus pater accipitur, qui proprio filio suo non pepercit? Sic quoque immolatio Isaac, passionis Christi typum tenuit. Nam & Iacob pastor ouium dominum nostrum Iesum Christum significat, qui ait in euangelio: **Ego sum pastor bonus.** Similiter uenditio Ioseph, uenditionem præfigurauit Christi. Sed forte mouet aliquem, ut diximus, quare dominus cum interpretabatur scripturas discipulis, a Moyse cœpisse dicatur, cum plures patres ante Moysen fuisse legamus, qui & uerbis & exemplis eius passionem ac resurrectionem prophetauerint. Sed ad hoc dicendum est,

Psalm. 27.

Psalm. 26.

Gene. 4

Gene. 5

Gene. 7

Gene. 22

Gene. 30

Johan. 10

quia licet ante Moysen plures patres fuerint, tamen eorum actionem Moyses scribente cognouimus, quæ ueracis historiae scriptorem primum fuisse non dubitamus. **A** quo libro ergo illorum dominus scripturas interpretari cepit: **A** Moyses cepit, quia illorum actiones (ut diximus) primus Moyses scripsit. Inde enim scripsit homo, quoniam non erat homo. **Et appropinquauerunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire.** Cum fingere soleat esse hypocritarum, quid est quod dominus se finxisse dicitur? Ad quod rationalis patet responsio, quia non semper fingere simulare dicimus, sed aliquando etiam componere. Unde & compositores luti figurulos uocamus, & eos qui carmina dictant, fictores, id est, compositores carminum. Quibus exemplis discimus, quia simplex ueritas nihil per duplicitatem egit, sed talem se coram discipulorum oculis composuit uel exhibuit, ut manifestum fieret, si discipuli eum, quem deum cognoscebant, saltem ut peregrinum diligerent. Sed absit ut eos à charitatis uisceribus alienos esse credamus, qui cum autore misericordiam gradiebantur. Nam subditur: **Et coegerunt illum, dicentes: Hanc nobiscum, quoniam ad uesperas cit et inclinata est iam dies.** Quorum exemplo discimus, quia peregrini & hospites non solum cum ad sunt recipiendi sunt, sed etiam cum desunt uocandi atque cogendi. Nam quantum hospitalitatis uirtus ualeat, & ipse comprobat, qui se in iudicio fidelibus dicturum repromisit: **Hospes fui, & collegistis me. Et quoadiu fecistis uni de minoribus meis, mihi fecistis.** Quod etiam in opere Abrahæ & Lothi discimus, qui frequenter hospites suscipiendo, aliquando angelos susceperunt. Unde nos Apostolus admonet, dicens;

Matth. 23

Hebrę. 13. Charitas fraternitatis maneat in uobis, & hospitali-
Gene. 19 ratē nolite obliuisci. Per hācē m̄ placuerūt quidā, an-
 gelis hospitio susceptis. Hinc & Petrus ap̄lus nos hor-
 rat, dicēs: **Hospitales inuicē, sine murmuratiōe.** Hinc

Job. 31.

etiā beatus Iob de seipso testat, ingens: **Foris nō mā-
 sit peregrinus, ostiū meū uiatori patuit. Et intrauit
 cum illis. Et factum est dum recumberet cū
 eis, accepit panem, benedixit ac fregit, & por-
 rigebar illis. Et aperti sunt oculi eorū, & co-
 gnouerunt illum:** quia fides sine operibus mortua
 est, hinc cognoscere possimus, quia deum, quem di-
 scipuli nec ex uisione, nec ex scripturarum interpreta-
 tione cognouerāt, mox ut opere, quod scripturā p̄ci-
 piunt, perfecerunt, cognouerunt eū in fractiōe
 panis. Quoniam sicut Apostolus ait, Non audito-
 res legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iusti

Luce. 11

ficabuntur. Et sicut dominus dicit: **Beati qui audiunt
 uerbum dei, & custodiunt illud.** Nos quoq; pro mo-
 dulo nostro in fractiōe panis dominum cognosci-
 mus, si mundo corde & casto corpore mysteriū cor-
 poris & sanguinis eius cū digna reuerentia sumimus.

**Et ipse euauit ab oculis eorū. Et dixerūt ad
 inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in
 nobis, dū loqueretur in uia, & aperiret nobis
 scripturas?** Quia sicut ait Apostolus, Deus noster

Hebrę. 12. ignis consumens est. Postquā dñs ab oculis discipulo-
 rum euauit, quo ardore in uia eius locutione accensi
 sint declarant, dicentes: **[Nonne cor nostrū ardēs erat
 in nobis de Iesu, dum loqueretur in uia? &c. Illo em̄**

Luce. 12

igne succensi fuerant, de quo dominus ait: **Ignem em̄
 ueni mittere in terrā, & quid uolo nisi ut ardeat? Hoc**

psalm. 35.

igne accensum se nouerat, qui dicebat: **Concaluist**

cor meum intra me, & in meditatiōe mea exardescet ignis. Sed quia omnis qui deo docente bonum discit per charitatis mysterium, alijs annunciare debet, probant hoc isti discipuli, de quibus subditur: Et surgentes, eadem hora regressi sunt in Ierusalem. Non enim fatigatione itineris prohibiti sunt, non uespertinae horae impedimentum timuerunt, sed eadem hora surgentes regressi sunt in Ierusalem nunciare apostolis, quod de domini resurrectione in uia compererāt. Vnde bene subiungitur: Et inuenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant, dicentes quod surrexit dominus uere, et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quae gesta erant in uia, et quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Quod si ubi uel quando factum sit, euangelista non declarat, tamen quia factum sit non tacet, dicens: [quia surrexit dominus uere, & apparuit Simoni,] id est, Petro, teste Apostolo qui ait: Quia uisus est Cephae, & post haec undecim. Primum enim omnium uirorum, Petro apparuisse dominus post resurrectionem creditur, nō solum ut 1. Cor. 15. apostolatus eius ordinē consolidaret, sed etiā ut mentem eius quae in passione titubauerat, reformaret.

FERIA TERTIA

Pascha. Actuum XIII.

In diebus illis Surgens Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri fratres, filij generis Abraam, & qui in uobis timent deum. Et reliqua.

OMnes quibus iste loquebatur apostolus, secū-
 dum carnem filij Abraę erant, sicut & ipsi de
 seipſis in alio loco dixerunt: Semen Abraę sumus,
 & nulli seruiuimus unq̄. Et iterū: Pater noster Ab-
 raam est. Et dominus illis: Scio q̄a filij Abraę estis.
 Imitatione enim nō filij Abraę erant illi, quibus do-
 minus loquebatur: uos ex patre diabolo estis. Inde
 ergo Iudei filij diaboli, nō nascēdo, sed imitādo. Vos
 (inquit dominus) ex patre diabolo estis, & desideria
 patris uestri facere uultis, Ecce vñ filij diaboli. Quę
 sunt illius desideria? Ille homicida erat ab initio, &
 uos queritis me occidere. Ecce quomō imitatione
 filij diaboli. Nam & filij erant Abraę, propter origi-
 nē carnis, quibus ista Apostolus loquebatur. & filij
 imitationis propter castitatem timoris, quibus spe-
 cialiter dicebat: Et qui in uobis timent deū, vo-
 bis uerbū salutis huius missum est. illud uer-
 que de quo Isaias ait: Verbum misit dominus in Ia-
 cob, & cecidit in Israhel. Id est, misit de^o filium suum,
 de quo Iohānes ait: In principio erat uerbum, & uer-
 bum erat apud deum, & deus erat uerbū. Ad Iacob,
 id est, ad Iudęos: & uenit ad Israhel, id est, ad gēilem
 populū. Deus autem uerbū, ipse est dei filius. Qua
 propter cum eum pater uerbum misit a patre & uer-
 bo eius factū est ut mitteretur. Ergo a patre & filio
 missus est idem filius, quia uerbum patris est ipse fili-
 us, in ipso dei uerbo q̄d erat in principio apud deū,
 & deus erat uerbū. In ipsa scilicet sapientia dei erat,
 quo tempore uerbum caro fieret, & habitaret in no-
 bis, quę plenitudo temporis cum uenisset, misit deus
 filium suum factum ex muliere, ut incarnatū uerbū
 hominibus appareret. Qui enim habitāt Ieru

Johan. 8

Isai. 9

Mat. 4

Salem & principes eius, ignorantēs Iesum et uoces prophetarū, quae per omne sabbatū legūtur.]

Hinc etiam in Actibus apostolorū scriptū est, **Moy- ses em̄ a tēporibus antiquis habet in singulis ciuita- tibus q̄ eum pr̄dicent in synagogis.** In his testimo- nijs manifeste declarat, q̄a lectio legis, uel p̄phetarū a Iudaeis sabbato sp̄ in synagogis legebant. **Cumq̄ cōsummassent om̄ia quae de eo scripta sunt.**

Hae uerba Iohannes hoc mō narrat, dicens: Postea sciens Iesus quia omnia cōsummata sunt, ut cōsum- maretur scriptura, dicit: **Sitio.** Peractis om̄ibus Iesus quae ante suam mortē peragi oportebat, q̄n uoluit, & sicut uoluit, tradidit sp̄m. **Deponentes eū de ligno.** A Moysē in eremo aereus serpens ligno sus- pensus est, ut dñs in serpēte mortuus, & in aere signi- ficaret aeternus, uidelicet ut iudicaretur mortuus p̄ humanitatē, & ramen esset quasi aereus p̄ diuinitatē.

Quid respondendū est Iudaeis obijcientibus testimo- nium illud, **Maledictus om̄is qui p̄pendit in ligno.**

Maledictū esse hoiem q̄ in ligno p̄deat, sed noxiū, non innocentē. Neq̄ em̄ innocentiae potest esse ma- ledictū p̄na peccati. **Etem si Mardocheus p̄para- to ligno appensus sententiam regiae crudelitatis ex- pleser, nunquid eum hi nūc dignum ad maledictio- nem iudicarent?** Non om̄ino. Idcirco dñs noster pe- p̄dit in ligno, ut nos a delicto, quod in ligno fuerat perditionis admissum, ligno appensus absolueret.

Dofuerunt eum in monumento. In monumē- to nouo positus est Iesus, in quo nōdum quisquam positus erat. Sicut in uirginis utero nemo ante illū, nemo post illū conceptus est, ita in hoc monumēto nemo ante illū, nemo post illū sepultus est.

Deus

vero suscitauit illum a mortuis. Radix amara crucis euanuit, flos uitæ cū fructibus surrexit in gloria. Hæc est uirga Aaron, q̄ post siccitatē floru it. Vir gæ enim post ariditatem uirescens, Christus est post mortem resurgens, qui est flos uirginū, corona martyrum, gloria continentium, qui uisus est per dies multos. i. per dies quadraginta. Non tamen eis per omnes illos quadraginta dies continue apparuit, sed quoties uoluit, quibus uoluit, & quemadmodū uoluit, apparuit his qui simul ascenderant cū eode Galilæa in Ierusalē. Salua historia, uideamus intelligentiam. Galilæa nanq; transmigratio facta interpretatur, Ierusalem uisio pacis. Illi em̄ cum domino de Galilæa ascendunt in Ierusalem, qui prius hic uitiorum fomitē respicientes, ad uirtutum culmina transmigrant. Illi scilicet cum redemptore nostro à passione ad resurrectionem transmigrāt, & in Ierusalem cælesti quandoq; dominum læti uidebūt, qui hoc modo uitīs derelictis, ad uirtutum celsitudinē transferint. Et nos uobis annunciamus ea quæ ad patres nostros repromissio facta est.

Sene. 22. Abraæ enim dictum est, In te benedicentur uniuersæ cognationes terræ. Iacob autem, & benedicentur in te & in semine tuo cunctæ tribus terræ. Quod

Sola. 3. Apostolus exponēs, ait: Non dixit in seminibus, sed in semine tuo, qd est Christus. Semen quidē Abraæ Christus est, in cuius nominis fide omnibus terræ familijs, Iudæis uidelicet & gentibus, est benedictio repromissa, id est, significata. Dabo uobis sancta David fidelia. Id est, quæcūque David fideli promisi, eadem uobis fidelis sponsor implebo, Christū scilicet de eius stirpe nascurum.

In illo tempore Stetit Iesus in medio discipulorum suorum. Et reliqua.

HAerent sibi diuinae lectiões, & frequēter una pēdet ex altera, ita ut nonnunquā exordia subsequēntis, facilius intelligātur ex consideratione pcedentis. Quod in hac lectiōe facile agnoscimus, si superiora huius euāgelij parūper attendamus. Postquā em̄ commemorauit euāgelista duobus

discipulis dominum in uia apparuisse, postquā enim cognitum ab eis in fractione panis narrauit fuisse, adiecit continuo: **Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem, & inuenerunt congregatos undecim, & eos qui cū ipsis erant, dicentes quod surrexit dominus uere, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in uia, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.** **Dum hæc autē adiuicem loquerentur. Iesus stetit in medio eorum.** Vnde apparet, quia hæc apparitio ipso die dominicæ resurrectionis facta est: cuius apparitionis modum Iohannes euāgelista apertius declarat, dicens: **Cū esset sero die illa una sabbatorū, & fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metū Iudæorum, uenit Iesus & stetit in medio.**

Vbi considerandū, quod de se colloquēribus dñs in medio stetit dicitur, ut intelligamus quia tunc eum nobiscū habitantē habebimus, si quories in unū congregamur, ea loquimur & agimus, quæ ad eius laudem & nostrā salutē pertinent, iuxta quod ipse ait

Matth. 18 Vbi fuerint duo uel tres congregati in noīe meo, ibi sum in medio eorū. Sed apprensus discipulis dñs, quid dixerit audiamus. **Par vobis.** Et pulchre resurgēs à mortuis, primo pacē discipulis cōmendauit, ut per suam passionem, resurrectionē, angelicam & humanam naturā reconciliatā esse ostenderet. Ex eo enim tēpore quo primus homo peccādo recessit à deo, discordia inter hoīes & angelos fuit. Sed q̄a humanam naturam dñs redimens, ad consortium angelorum reuocauit, resurgens à mortuis, quasi speciale munus discipulis pacem cōtulit. Ipse est em̄ (ait Apostolus) pax nostra, qui fecit utraq; unū, & medium parietē copulauit, dissoluēs inimicitias in carne sua, ut duos conderet in semetip̄so, in uno nouo homine faciens pacem, & reconcilians ambos in uno corpore deo.

Ephes. 1.

Et ueniēs euāgelizauit pacē his q̄ longe, & pacē his qui prope. Siue resurgens à mortuis discipulis pacē cōmendauit, ut illos ad suam uisionem peruenturos esse demonstraret, qui pacis concordia corde & corpore seruāt, iuxta quod ille alibi dicit: **Beati pacifici,** qm̄ filij dei uocabuntur. Pax em̄ (ait Plalmista) multa diligentibus legē tuā dñe, & non est illis scandalū, sed ne alium esse putarent, cuius corpus post resurrectionem clarificatum uidebant, adiunxit continuo: **Ego sum.** Vbi considerandū, q̄a non dixit ego fui, sed ego sum. Sum q̄ppe substantiuū uerbū, quod nec præteritū, nec futurū sonat, sed temp̄ præsens, illi spe-

Matth. 9.
Plalm. 118.

cialiter congruit, cui nec futura succedunt, ne præterita transeunt, sed semp habet esse per æternitatē, sicut ipse ait ad Moysen: Ego sum q sum. **Hæc dices filijs Israel, Qui ē, misit me ad uos. Quia uero huma** Exodi: 3
 ni oculi immortale corpus sine timore uidere nō poterant, cōfortari à dño indigebant. **Ait em: Nolite timere. Habet enim fragilitas humanæ naturæ hoc proprium, ut cū aliquid supra se uiderit, infra se pertimescat. Vnde & subditur: Cōturbati uero & contreriti, existimabāt se spm uidere. Sed ista subitanea conturbatio discipulorum, magnus error factus est Manichæorū. Et ipsi em, qui negabāt deum ueram carnem non assumpsisse, hoc in adiutoriū sui erroris assumere uoluerunt, quod ab apostolis dñs post resurrectionē spiritus sit æstimatus. Sed hunc errorem discipulorū ipse dñs falsum cōprobauit, cum ab hoc errore discipulorū animos reuocauit, dicens: Quid turbati estis, & cogitationes ascendūt in corda uestra. Vbi notandū quia non dixit, cogitationes descendunt in corda uestra, sed ascendunt, Bonæ em cogitationes descēdunt, quia desup à dño dantur, teste Iacobo apostolo q ait: **Ome datū optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Malæ uero cogitationes ascendunt, q̄ ab immūdis spiritibus ex imo immittuntur. Aliter em ros desursum descendens terrā irrigat, aliter fauilla uentorum impetu in aera rapitur. Et ut omem dubitationē de sua resurrectionē à discipulorum mentibus auferret, manus & pedes palpandos p̄buit, dicens. Uidete manus meas & pedes, quia ego ipse sum. Palpate & uidete, quia spiritus carnem & ossa nō habet, sicut me uideris habere. Et****

Jacobi: 1

cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes. **J**
Non solum manus & pedes, sed etiam iuxta Iohan-
 nis euangelium, latus quod lancea perforatum fue-
 rat præbuit, ut in manibus & pedibus fixuras clauo-
 rum, & in latere lanceæ apertionem uidentes, resur-
 rexisse cognoscerent, quem ante triduum uiderant
 crucifixum. **V**bi mouet aliquem, quomō post re-
 surrectionem corpus dñi incorruptibile & palpabile
 fuerit, cum omne quod est incorruptibile, sit & im-
 palpabile. & omne quod est palpabile, sit corrupti-
 bile. Sed miro & ineffabili mō dñs post resurrectio-
 nem corpus suum & palpabile præbuit, & incorru-
 ptibile demonstrauit: ut monstrādo palpabile, refor-
 maret ad fidē: ostēdendo incorruptibile, inuitaret ad
 sp̄miū. **S**ue certe, & palpabile & incorruptibile post
 resurrectionem corpus suum exhibuit, ut ostende-
 ret se eiusdem esse naturæ, & alterius gloriæ. Sed quā
 in dñi resurrectione nostra generalis resurrectio ē præ-
 figurata, cum dñs post resurrectionem corpus suū
 & palpabile præbuit, & incorruptibile demonstra-
 uit, ostēdit nostra corpora post resurrectionem ita
 esse incorruptibilia, ut possint esse & palpabilia. **V**n-
 de mentitur & conuincitur Euthices hæreticus, qui
 dicit corpora nostra post resurrectionē uero aeriū
 esse similia futura: & sicut iubar solis uideri potest, ita
 & corpora nostra esse quidem uisibilia, sed impalpa-
 bilia, hoc in adiutoriū sui erroris assumere uolens,
 quod ait **A**postolus: **C**aro & sanguis regnū dei nō
 possidebunt. non intelligens, quia caro in scripturis
 uarias habet significationes. **A**liqñ enim carnis no-
 mine ipsa carnis natura designatur, aliquando eius-
 dem carnis fragilitas, aliqñ uero peccata, quæ ex car-

1. Cor. 15.

ne oriuntur, nonnunquam genealogia cognationis. Carnis nomine ipsa carnis substantia designatur, sic ut scriptum est: **Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.** Aliquā autem carnis nomine, carnis fragilitas designatur, sicut scriptū est: **Et recordatus est quia caro sunt, id est, fragiles.** Aliquādo genealogia cognationis, nomine carnis exprimitur, sicut **Petro dictum est: Non tibi reuelauit caro & sanguis.** Et sicut ait apostolus **Paulus, Continuo non acquieui carni & sanguini, Carnis quoque nomine, uitia & peccata quæ ex carne oriuntur significatur, sicut dictum est: Non permanebit spiritus meus in homine in æternū, eo quod sit caro.** Ergo in eo quod ait **Apostolus, Caro & sanguis regnum dei non possidebunt, non naturam carnis resurrectionem esse negauit, sed uitia quæ ex carne oriuntur, cum Christo non posse regnare ostēdit.** Vnde & consequenter adiunxit: **Neque corruptio incorruptelam possidebit.** Ceterum credendum est, carnem nostram in resurrectione absque corruptione uel fragilitate mortis, in ueritate substantiæ esse resurrectionem, iuxta illud quod beatus **Iob testatur, dicens: Scio quod redemptor meus uenit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea uidebo deum, quæ uisurus sum ego ipse, & non alius, & oculi mei conspiciuntur.** Sed solet in hoc loco mendax pagana stultitia simplicitate Christianam irridere, dicens: **Qua temeritate putatis uos Christiani, quod deus uestra corpora de puluere possit resuscitare, cum sicue dicitis, ipse resurgens a mortuis, in sua carne uestigia passiois non potuit sanare? Ad quod uera fides rident non hoc fuisse impossibilitatis, sed potius pietatis, Maius**

Gene. 3

Psalm. 77

Matth. 16

Sala. 1.

Gene. 6.

1. Cor. 15.

Iob. 19.

est em̄carnem suscirare, q̄ in ipsa carne passiōis uestigia sanare. Sed qui q̄d maius est potuit, q̄d minus est utiq; fecisset, nisi uarias ob causas uestigia passiōis in ipsa sua carne reliquisset. Primū, ut fidē discipulorū de sua resurrectione dubiā, facilius ad credendū reformaret. Et si em̄ tarde crediderunt apostoli, uidentes in eius corpore fixuras clauorū, multo tardius credidissent, nisi in eius corpore signa passiōis recognouissent. Vnde unus eorū dicentibus alijs, uidimus dominū, cū qdam attestatione affirmabat, dicens: **Nisi uidero in manibus eius fixuram clauorū, & mittā digitum meum in locum clauorū, & mitram meam in latus eius, nō credam.** Siue certe resurgēs à mortuis dñs, in carne sua uestigia passiōis reseruare uoluit, q̄a ueniens ad iudicium in eadem forma omnibus apparebit, iustis scilicet & iniustis: ut iusti uidētes quanta & qualia, p̄ eorū ereptione autor humani generis sustinuit, in eius laude & gratiarū actione pficiant: iniusti uero tanto deterius puniātur, quanto largiora dei beneficia indignius contempserunt, sicut scriptum est: **Videbunt in quem transfixerunt.** Et iterū alia scriptura dicit: **Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eum om̄s oculus, & q̄ eū pupugerūt. Et plangēt se sup eum om̄s tribus terræ. Et alio item loco: Tunc plangēt om̄s tribus terræ, & uidebunt filiū hoīs ueniētē in nubibus cæli cū uirtute multa & maiestate.** Et adhuc aliter dñs in sua carne uestigia passiōis reseruauit, ut q̄a aduocatus est noster, & patrē interpellat pro nobis in humanitate, qui cuncta dat cum patre per diuinitatē, ipsa uulnera, quæ p̄ nostra redemptione sustinuit, patri ostendat, ut eū misereri hominibus faciat, p̄ quibus unigenitus dñs tanta ac talia

Zach. 12.
Epoca. r

Matt. 24.

sustinere non recusauit: & sic eum q̄ misereri non ces-
 sat, ad miserandum prouocet, Vel certe post resurre-
 ctionē dñs uestigia passionis in sua carne uoluit re-
 seruare, ut ipsa signa passionis uictoriā, quam de an-
 tiquo hoste obtinuit, in perpetuo prædicent. Sicut
 enim uerbi gratia fortissimus miles, cum iubente im-
 peratore in prælium processerit, si contigerit eum ui-
 ctorem quidem, sed uulneratum ad propriam pa-
 triam redire, non ita uult sanari à medicis, ut uestigia
 uulnerum non appareant, sed absq̄ deformitate ap-
 parentes, eius audaciam cunctis uidentibus indicēt:
 ita & dñs resurgēs à mortuis, uestigia passionis in sua
 carne uoluit apparere, ut uictorem eum diaboli ipsa
 signa per infinita secula demōstrent. Et quia discipu-
 lorum mētes inter mœrorem & gaudiū positæ, nō-
 dum perfecte eū resurrexisse credebant, uerū indicium
 resurrectionis adhuc manifestat. Vnde & subditur:
Adhuc autem illis nō credentibus, sed præ
gaudio mirantibus dicit: Habetis hic aliquid
quod manducetur? At illi obrulerunt ei partē piscis
 assi & fauum mellis. Et cum manducasset coram eis,
 sumens reliquias dedit eis.] Manducauit ergo & bi-
 bit corā discipulis post resurrectionē, nō quod cibo
 carnali sustentari indigeret, sed ut in ueritate carnis se
 resurrexisse monstraret: quia proprie comedere ad
 corpus pertinet, non ad sp̄m. Manducauit & bibit co-
 ram discipulis, ut tanto eius resurrectionē securius
 prædicarent, quanto nō solū carnem eius manibus
 palpassent, sed etiā oculis corporalibus comedere ui-
 dissent, & securi postea dicerēt: quia uisus est post re-
 surrectionem non omni populo, sed testibus præordi-
 natis à deo, nobis qui manducauimus & bibimus cū

illo postquā resurrexit à mortuis, & præcepit nobis
 prædicare populo & testificari quia ipse est, qui cōsti-
 tutus est à deo iudex uiuorū & mortuorum. Sed nec
 ipius cibi qualitas, quē post resurrectionē comedit, à
 mysterio uacua credenda est. Obtulerunt (inqt)
ei partē piscis asii & fauū mellis. Quid in pisce
 asio, nisi mediator dei & hoim significat esse passus?
 Ipse em̄ ut piscis latere dignatus est in aquis gr̄is hu-
 mani, ipse ut piscis captus est hamo passiois, sed mel
 le dulcior exiit in resurrectionē. Cuius dulcedinem
 degustauerat ille, q̄ dicebat: Quām dulcia faucibus
meis eloquia tua dñe, sup mel & fauum ori meo. Fa-
 uus nanq; mel in cera est. Mel ergo in cera, dulcedo
 diuinitatis est, iuncta formæ humanitatis. [Et cum
 māduccasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.]
 Quod dñs reliquias ciborū discipulis tradidit, ad hoc
 p̄inet, q̄ suam passionē eis imitandā esse oñdit, iu-
 xta qd ipse alibi ait: Si q̄s uult post me uenire, abne-
 get semetipsum & oolat crucē suā & sequatur me.
 Vnde unus eorū aiebat: Christus passus est pro no-
bis &c. Dedit ergo eis reliquias piscis asii & fauū mel-
 lis, q̄ suam passionē amarā esse ostēdit in dolore cor-
 dis, sed dulcissimā in gloria resurrectionis. Vnde unus
 eorū, qui q̄si stigmata passionis eius in suo corpore
 p̄ferebat, ait: Fratres, existimo em̄ q̄ nō sunt cōdigne
passiōes huius tēporis ad futurā gloriam, quā reue-
labit in nobis. Et dixit ad illos: Hæc sunt uer-
ba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc es-
sem uobiscum. Nunq̄d em̄ cū eis non erat, quibus
 uisibiliter loquebat: Erat utiq; p̄ præsentia corporis,
 sed lōge ab eis distabat p̄ communionē fragilitatis,
 quia illi erant corruptibiles & mortales, ille incorru-
 ptibilis & immortalis. Et ideo cū p̄sentia liter loque-

Psal. 118

Luc. 9

Petri. 2

Roma. 8

re, ait: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos. cū adhuc essem vobiscum: quæ necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi & prophetis & psalmis de me. ¶ Vbi non solū legem, sed etiam ad suā passionem & resurrectionē confirmandam, prophetarū & psalmorū oracula adhibuit, ut (quia iuxta quod ipse ait, In ore duorum uel trium testium stet omne uerbum) si quis legis testimonia de eo credere renuit, saltem multorum testimonia in prophetarum & psalmorum oraculis discredere nō præsumat, sed credēda iudicet. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Et quia p se scripturas intelligere nō poterāt, aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas, ut quod carnaliter audiebant, spiritaliter intelligerēt. Quid autē in lege & prophetis & psalmis de eo scriptum sit, manifestat cum adiungit. Et dixit eis: Dñm sic scriptum est et sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis die tertia. Oportebat Christū pati, & resurgere, non pro se, sed pro nobis, ut per suam in debitam passionem, à debita pœna nos liberaret, & per suam sanctam resurrectionē nos secū regnatos ostenderet: quia (sicut ait Apostolus) mortuus est, ppter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Vnde bene suam resurrectionem non lōgius quàm usq; in diē tertiū differre uoluit, ita ut duabus noctibus & una die in sepulchro quiesceret. Nox quidem ad peccatum pertinet, & natura quidem humana duabus mortibus tenebatur astricta: anima, propter peccatum: carnis uero, propter uindictā peccati. Quia enim mediator dei & hoīm sola carne mortuus ē, ut nos à morte animæ liberaret, recte duabus

noctibus, & una die in sepulchro gescere uoluit, qm̄
 p̄ suam simplam mortē nostrā duplam dānauit. **Ve**
 quid aut̄ p̄ nobis mori uel resurgere uoluerit, manū
 festat, cū adhuc subdit: **Et pr̄dicari in noīe eius**
p̄cēnitentiā & remissionē p̄ctōrum. Nō ergo du
 rū uel asperū uideat, quod dī, [pr̄dicari in noīe eius
 p̄cēnitentiā:] q̄a ualde dulce est quod sequitur, [in
 remissionē p̄ctōrum.] **Et** ubi hęc pr̄dicāda essent,
 manifestatur, cū subinfertur: **In oēs gētes.** Quo
 uerbo **Donatista** hęc hęcis cōfunditur, q̄ localē deū
 inducere uolentes, in sola **Aphrica** eius fidē esse di
 xerunt, nō attendētes quod ipse dñs ait: [In oēs gen
 tes.] In oībus gentibus p̄ apostolorū ministerium
 p̄cēnitentiā & remissio p̄ctōrum pr̄dicata est, im
 p̄pleta, p̄phetia quē dixit: In oīem terrā exiuit sonus
 eorū, & in fines orbis terrā uerba eorum. **Et** ne aliq̄s
 p̄pter magnitudinē p̄ctōrum de uenia desperaret,
 subiūctum est: **Incipientibus ab Hierosoly
 ma.** Nullus ergo p̄pter magnitudinē p̄ctōrum suorū
 remissionē se posse consequi desperet, si legitime p̄cē
 niteat, qm̄ ipsis **Hierosolymitis** cognoscit indultum,
 q̄ cruentis manibus & mēdacibus uocibus ipsum san
 guinem per quē genus humanū redemptū est, effu
 derunt: qm̄ sicut dominus ait per prophetam, **Nolo**
Sezech. 13 mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat.

FERIA QUARTA

Paschæ. Actuum. III.

In diebus illis **Ascēriens Petrus** os suū,
 dixit: **Viri Israelita,** & qui timeris deum,
 audite. **Et reliqua.**

Notandum quod uiros de genere Israel, & timentes dominū, ad audiendum dei puocet uerbum. Viri enim dicuntur à uiribus, q̄ nesciunt tolerando deficere, aut in prosperis aliqua se elatione iactare, sed animo stabili defixi, & caelestium rerum contemplatione firmari, manent semper impauidi. **Qui timetis dñm, inquit, audite.** i. qui reuerentiam habetis nominis eius: quia eius uerba nō meretur audire, nisi qui cognoscit & timere. Timor autē dñi, quia iustus & rectus est, auditum renouat, amorem tribuit, ardorē charitatis inflammat. **Deus Abraam, & deus Isaac, & deus Jacob, deus patrum nostrorum.** Poterat enim dicere, deus Abraam, Isaac & Iacob, sed ter nominat deū Abraam, deum Isaac, deum Iacob, ut tu intelligas deū patrem, & filium, & sp̄m sc̄m. Et ne tibi scandalum terna dei nominatio generaret, addidit [patrum nostrorum.] Prudēter enim personas distinguit, & naturam uniuert. **Glorificauit filium suum, qm̄ post resurrectionem nimis mirabilem, totius mundi credulitatē deus ei in eo quod homo factus est, habere concessit.** Glorificauit eum gloria resurrectionis, glorificauit gloria ascensionis, & glorificauit suae dexterae sessiōis. **quem uos quidem tradidistis.** Hinc enim respondit Pilatus domino, dicens: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. quid fecisti? subauditur, ut tradere ris mihi. Tradiderunt enim dominū sacerdotes per inuidiam tradidit Iudas pro cupiditate, tradidit pater pro nostra liberatione, tradidit semetipsum filius pro nostra dilectiōe. De patre enim ait Apostolus, **Qui proprio filio suo nō pepercit, sed p̄ nobis om̄i-**

bus tradidit illum. De filio autem, qui dilexit nos, &
 tradidit semetipsum pro nobis. et negastis ante
 faciem Pilati, dicentes: Crucifige crucifige talem.
 Nos non habemus regem nisi Cæsarem. Nos legem
 habemus, & secundum legem debet mori, quia filiū
 dei se fecit, indicante illo dimitti. Querabat enim
 (ait euangelium) Pilatus opportunitatem, ut dimit-
 teret Iesum, dicens: Ego non inuenio in eo causam,
 sed neq; Herodes. Pilatus mittit ad Herodem; He-
 rodes mittit ad Pilatū. Inter duas impietates discor-
 rit pietas, & tamen impietas pietatem non potest cō-
 demnare. Præsens est reus, & non inuenitur reatus.
 Tradidistis mihi hunc hominem quasi auertentem,
 inquit, populum, & ecce coram uobis interrogans,
 nullam causam inuenio in eo ex his, in quibus eū ac-
 cusatis. Dicitis q; præcipiat tributa nō solui Cæsari,
 comprobauit falsum esse quod obijcitis. Docere hūc
 contra legem dicitis, & probauit eum non destruere
 legem, sed adimplere. Omnia quæ obiecistis, in diuer-
 sum inuenta sunt. Et petistis virum homicidā
donari uobis. Erat aut (ait euangelium) qui dice-
 batur Barabbas uinctus, qui in seditione fecerat ho-
 micidium. Barabbas enim qui filius patris eorū in-
 terpretatur, significat diabolum, qui multas seditio-
 nes in toto cōcirat orbe, homicidia. s. & adulteria &
 omnia crimina, quia statim, ut Iesus crucifixus est, Bar-
 abbas iste dimissus, suffocat populum Iudæorū. au-
ctorem uero uitæ interfecistis, illum qui plasma
 uit hominem de limo terre, & inspirauit in faciē eius
 spiraculum uitæ, & factus est hō in animā uiuētē.
 illū qui dixit, Ego sum uia, ueritas & uita. Et de quo
 Iohānes, Hic est uerus deus & uita æterna. Et nunc

fratres scio quia per ignorantiam fecistis. Si enim cognouissent, ait Apostolus, nunquam dominum gloriae crucifixissent. [Deus autem qui pronunciauit per os omnium prophetarum pati Christum suum, impleuit sic. [Hinc & ipse dominus Cleophae, & alio discipulo ait: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloria sua? Et incipiens a Moysae & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant. Si enim Moyses & omnes prophetae Christum locuti sunt, & hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturus, quare ratione se gloriant esse Christianos, qui iuxta uirum suum modulum neque scripturas quae licet ad Christum pertineant inuestigare, neque ad gloriam quam cum Christo habere cupiunt, per passiones tribulationum desiderant attingere?

FERIA QUARTA
paschae. Iohan. XXI.

In illo tempore Manifestauit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic: Erant simul Simon Petrus & Thomas, qui dicitur Didymus. Et reliqua.

Cum memoriam dominicae resurrectionis semper animo retinere, & ore recitare debeamus, maxime tamen istis diebus de illa loquendum est, in quibus facta creditur & ueneratur. Et non debet onerosum uideri ad audiendum, quod sanctis euangelistis uile uisum fuit ad scribendum. Non solum enim gloriosum est, quod discipulis post resurrectionem apparuit, sed etiam numerus eorum quibus apparuit, uel loca in quibus uisus est, mysterijs plena sunt. Quod in huius lectionis

serie euāgelista manifestare curauit, cū tam solícite
 modū apparitionis eius expressit, dicens. Manife-
stat se itez Jesus ad mare Tiberiadis. Ma-
nifestauit autē sic &c. Et pulchre septima appariti-
 one septem discipulis apparuit, quia illi ad eius uisio-
 nem peruenturi sunt, qui septiformi spiritus sancti
 gratia illuminati, fluctus p̄sentis seculi diuino amo-
 re calcāt, & in lucrādis animabus inuigilāt. Septena-
 rius enim numerus, qui cōstat ex ternario & quater-
 nario. i. ex primo impari & primo pari, dona spiri-
 tus sancti significat, per cuius gratiam & fides trinita-
 tis cognoscitur, & quatuor euāgelioꝝ doctrina cu-
 stoditur. Sed quærūt aliquis, quare Petrus post con-
 uersionē ad piscationē rediit, cū ueritas dicat, Nemo
 mittens manū in aratrū, & aspiciens retro, aptus est
 regno dei. Ad quod breuis quidē, sed facilis patet re-
 sponso, quia illud opus post conuersionē sine culpa
 repetitur, quod ante conuersionē absq; culpa exerce-
 bat. Quod facilius cognoscimus, si cū officio Petri &
 Matthæi euāgelistæ & coapostoli opa cōferamus.
 Nam piscatorē fuisse Petrū, Matthæū uero telonariū
 nouimus. Et Petrum quidē post conuersionē ad pi-
 scationē rediisse, Matthæū ad telonei lucra resedisse
 nō legimus: q̄a aliud est uictū cū iustitia quærere in
 piscādo, & aliud iurgādo telonei lucris insistere. Et
erierunt ⁊ ascenderunt in nauē, ⁊ illa nocte
nihil prēdiderunt. Sicut nauis seculū significat, sic
 nox illa p̄ ignorātia ponitur, ut ē illud: Nox p̄cessit,
 dies autē appropinquauit. Oēs em̄ ante aduētum dñi
 quotq̄ laborauerunt quasi in nocte laborauerūt, q̄a
 spem resurgendi uel uitā æternam possidendi p̄fecte
 habere non poterant, sicut modo habēt. Tora ergo

Roma. 13.

nocte nihil prędiderūt, q̄a nisi dñs sua gratia cor illu-
 strauerit auditoris, q̄si in nocte laborat sermo docto- Psal. 115
 ris, teste Psalmista qui ait: Nisi dñs edificauerit domū,
 inuaniū laborant qui ædificant eā. **U**t autē & docto-
 res recte docere, & auditores digne ualeant audire, il-
 lius flagitāda ē misericordia, de quo subdit: Hanc
quāt iam facto stetit Iesus in litore, non tū co-
gnouerunt discipuli quia Iesus est. Vbi forte
 mouet aliquē, q̄re dñs post reuurrectionē in litore
 stetit, cū ante passionē nō solū coram discipulis super
 fluctus maris ambulauerit, sed etiā Petro, supra ma-
 re ut ambulare posset, dederit manū. Ad quod dicen-
 dum est, quia nō hoc dñs propter impossibilitatem,
 sed p̄pter mysteriū fecit. Per mare ergo (ut diximus)
 seculū significatur. Discipuli ergo in mari erant, quia
 inter fluctus seculi huius adhuc laborabant. Dñs autē
 in litore stetit, quia ab eorū corruptione & mortali-
 tate alienus erat. **A**c si uerbis diceret: Iā uobis in mari
 non appareo, quia inter fluctus seculi uobiscū cōmu-
 niter non uiuo. **E**t hoc ē quod alibi ait: Hęc sunt uer-
ba quę locutus sum ad uos, cū adhuc essem uobiscū.
Dicit ergo eis Iesus: Pueri, nūquid pulmē-
tarium habetis? **R**esponderūt ei: Non. **N**on
 ignorans dñs interrogauit discipulos, sed ut ex com-
 muni locutione suam demōstraret cognitionem. **E**t
 pulchre suos discipulos pueros uocauit. **P**uer enim ā
 puritate dictus est. **R**ecte & hoc nomen discipulis cō-
 uenit, quia absq̄ dolo & simulatione, purissimo cor-
 dis amore domino adhebebant. **I**n quorum olim per Isaie. 8
 sona per Isaiam dictum fuerat: Ecce ego & pueri mei,
 quos dedit mihi dominus. **T**ales em̄ paruulos om̄es
 credentes esse uolebat, cum alibi dicebat: **N**isi conuer- Matth. 18

si fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis
Matth. 19 in regnum celorum. Et iterum: Sinite paruulos ueni
 re ad me, talium est enim regnum celorum. **Dicit eis**
Jesus: Mittite in dexteram nauigij rete, et in
uenietis. Bis in sancto euangelio legimus, quod ad
 domini iussione[m] retia laxata sint in piscationem: pri
 mum ante passionē, & nunc secundo post resurrectionē.
 Hoc tamen inter utranq[ue] piscationem distat, quā
 in illa priori piscatione retia laxari iubētur, in qua ta
 men parte mitterentur non demonstratur, in hac au
 tem specialiter in dexteram mitti iubētur: in illa præ
 multitudine piscium rete rūpitur, in hac autē multi
 pisces capri sunt, & retia supra non sunt. Vnde appa
 ret, quia per illam priorem piscationem significatur
 ecclesia, qualis est in præsentī uita: per hanc autē, post
 resurrectionē factam, qualis erit in futuro. Boni em̄
 soli nusquam sunt nisi in cælo, mali soli nusquā sunt
 nisi in inferno. In præsentī enim ecclesia utriusq[ue] par
 tis ciues inueniuntur, quia multi per fidem in ecclesiā
 intrant, qui per bona opera ad regnum celorum
 peruenturi non sunt, de quibus per *Psalmistam* dici
Psalm. 39. tur: Annunciaui & locutus sum, multiplicati sunt su
 per numerum. In hac ergo piscatione, quæ post resur
 rectionem facta est, decebat ut soli boni pisces cape
 rentur, per quos electorum numerus significaretur.
Miserūt ergo rete, et iam non valebant illud
trahere præ multitudine piscium. Quod exteri
 ora miracula interiorē fidē frequēter instruāt, in præ
 senti loco demonstratur, quādo dominum, quem ex
 uisione & colloquutione nō cognouerant, ex captura
 piscium cognouerunt. Cum ergo tota nocte laborā
 tes nihil cepissent, mox ad eius iussione[m] tantā multi

rudinem pisciū ceperunt, ut rete trahere non ualerēt.

Dicit ille discipulus quem diligebat Iesus.

Petro: Dominus est. Et quia inter omnes uirtutes

uirginalis integritas quodā priuilegio p̄cellit, recte

incorruptibile domini corpus incorruptus uirgo pri-

or recognouit, Iohannes scilicet, cuius est hoc euāge-

lium. Sed cum omnes audissent quia dominus est, qui

eum prae ceteris amauit, prior uenire festinauit. Vñ

& subditur: Simon Petrus cum audisset quod

dominus est, tunica succinxit se (erat em̄ nudus) &

misit se in mare, & peruenit ad Iesum. ¶ In multis lo-

cis euangelij demonstratur, qđ prae ceteris discipulis

Petrus dñm dilexerit. Nā cū se passum Hierosolymis

p̄diceret, dicens: Ecce ascēdimus Hierosolymam, & fi-

lius hominis tradet̄ in manus peccatorum, & conde-

mnabunt eum morte, Petrus assumpsit eū secreto, &

ait illi: Absit à te dñe, nō fiat istud. non enim decet ut

filius dei gustet mortem. Et cum eiusdē passionis ar-

ticulo imminēte dñs diceret, Omnes uos scandalū pa-

tiamini in me in ista nocte, ille p̄ multitudinem amo-

ris confisus dicebat: Etsi omnes scandalizati fuerint

in te, ego nunquā scādalizabor. Cumq; dñs quod fu-

turum erat prosequeretur, dicens, Amē dico tibi, an-

tequā gallus canter, ter me negabis, ille contra dice-

bat: Etsi oportuerit me mori tecū, non te negabo. Et

ut in hac lectiōe refer̄, cum dñm stantem in littore

uidisset, tunica succinxit se, & misit se in mare. Spiritus

aliter uero hoc dicere possumus, quia postquā eum

resurrexisse cognouit, tunica fidei uel amoris, qua in

negādo se nudauerat, reinduit, & misit se in mare, id

est, inter tumentes mundi potestates, eius nomē prae-

dicare cœpit, quē ad unius mulieris uocem ter prius

Matth. 20

Matth. 16

Matth. 26

Hicru. f.

negavit. Ait em: Obedire oportet deo magis quam hominibus. Alii autem discipuli nauigio uenerunt id est, eadem fide uel amore flagrantes, qua Petrus apostolus accensus erat, secuti sunt. Vnde & bene dicitur: Non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Quia in ducentis cubitis centenarius numerus duplicatur, perfectam numerus iste charitatem insinuat, quæ ex dilectione dei & proximi constat. Qui enim perfecte deum & proximum diligit, nõ longe est à terra uiuentium. Ut autem ascenderunt in terram, uiderunt prunas positas & pisce superpositum, & panem. ubi ad literam quasi sonare uidet, qd piscis & panis prunis superpositus esset. Sed sciendũ est, qd ille qd necessarius erat .i. piscis, prunis erat superpositus, panis uero seorsum positus erat. Notandũ etiã qd ipa qualitas ciborum à mysterio nõ uacat. Nã sicut in alia euãgelij lectiõne legimus, cũ pisce aslo fauũ mellis discipulo dño obtulerũt: hic autẽ, panis & piscis memoratur fuisse. Ipse enim quasi piscis assarus est tẽpore passionis, sed dulcedinem panis exhibuit tẽpore resurrectionis, qd de seipso ait: Ego sum panis uiuus, qd de celo descendi. Et iterũ: Panis quẽ ego dederõ, caro mea est, p seculi uita. Dicit eis Iesus: Affer te de piscibus quos p̄didistis nũc. Ascendit autẽ Simõ Petrus, & traxit rete in terrã, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tãti essent, nõ est scissum rete. Manifestũ est, nec expositione indiget, quid sit qd Petrus prior omnibus rete cũ piscibus traxit in terrã. Ipsi em̄ specialiter ecclesia cõmendata est, illi ligandi & soluendi data est potestas, qm̄ ei à domino dictum

Johan. 6

est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt ad uerfus eam. Et tibi dabo clauis regni celorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatū & in caelis: et quodcunq; solueris super terram, erit solutū & in caelis. Nā & post resurrectionē ei à dño dictum est: **Simō Iohannis, diligis me plus his? Pasce oues meas.** Sed illud sollicitè considerandum est, quia nequaquam euangelista ipsorum piscium numerum tam sollicitè expressisset, si in ipso numero mysteriū defuisse crederet. **Ait em̄: Ascēdit Simō Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus.** Numerus iste ab uno incipit, sed usq; ad decē & septem crescendo multiplicatur. Si enim decem & septem ter duxeris, quinquaginta unum inuenies. Iterum, si quinquaginta unum ter multiplicaueris, centem quinquaginta tria inuenies. Decem uero ad decalogum legis numerum pertinent, quia decem præcepta Moysi data sunt. Septem uero ad spiritualem gratiam noui testamenti, propter septem dona spiritus sancti, uel propter fidem sanctæ trinitatis, & doctrinam quatuor euangeliorum. Quinquagesimus autem numerus ad requiem pertinet, quia quinquagesimus annus iubilæus, id est, annus remissionis est dictus. Quia ergo illi ad ueram requiem peruenturi sunt, qui decalogum legis per gratiam spiritus sancti spiritualiter implent, quasi decem & septem ter ducimus, ut ad quinquagesimum numerū perueniamus. Et quia uera requies in unitate est, recte ad quinquagesimum additur unum, quoniam sic de primitiua ecclesiæ dictum est, **Multitudinis autē credentiū erat cor unum & anima una.** Et quoniam custodia legis & gratia

Matth. 16

Johan. 16

Actus. 4

Spiritualis in fide sanctę trinitatis constat, quasi quin-
 quaginta unum ter ducimus, ut ad centum quinquaginta
 tria pueniamus. Quia enim (sicut supra dictū
 est) per hanc piscationem ecclesia, qualis in futuro e-
 rit, significatur, dignum fuit ut tot pisces caperentur,
 per quos electorum summa, quę cū dño regnatura
 est, significaret. Vt autē dñs de sua resurrectione oēm
 dubitationem à discipulorum mētibus auferret, nō
 solum eis dignat^o est apparere, sed etiā corā eis cōe-
 dere. Vnde & subditur: Dicit eis Iesus: Veni-
te, prandete. Et pulchre ultimum conuiuium cum
 septem discipulis uoluit celebrare, quia illi post uni-
 uersale iudicium cum domino æternum conuiuium
 celebraturi sunt, qui in presenti seculo septiformi
 gratia spiritus sancti repleti fuerint. Quod uero sub-
 dicitur, Et nemo audebat discumbentium eum
interrogare, tu quis es? scientes quia domi-
nus est, tale est acli diceret: Nemo præsuebat qs
 esset interrogare, q̄a quod ipse Christus esset, nemo
 poterat dubitare. Tam enim manifesta & præclara
 erat eius cognitio, ut omnibus se uidentibus manife-
 stum esset, quis esset: & ideo superfluum erat, quis es-
 set, interrogare, de cuius cognitione nemo discūben-
 tium poterat dubitare. Et uenit Iesus, et acce-
pit panem, et dabat eis, et piscem similiter. De-
 dit ergo dñs discipulis piscem, quia suam passionem
 imitandā esse ostendit. Dedit & cū pisce panem, quia
 post tolerantiam passiōis gaudia repromisit æternę
 satietatis. Quod uero dicitur, Noc iam tertio ma-
nifestatus est Iesus discipulis suis, cum re-
surrexisset a mortuis, non ad numerum appariti-
 onū, sed potius ad diēz pertinet. Nā primo die quo

resurrexit a mortuis, quinquies ab hominibus uisus est. Iterum autem alia die, quando post dies octo apparuit discipulis in conclau, ubi erat Thomas. Tertio uero quando piscatoribus ad mare Tiberiadis, septima uice apparuit discipulis.

FERIA QUINTA

Paschæ. Iohan XX.

In illo tempore Maria stabat ad monumentum foris plorans. Et reliqua.

IN multis locis scripturæ uirtus perseverantiæ laudabilis ostenditur, non minus tamen in huius exordio lectionis, quam præcipua uirtus sit cognoscimus, si huius euangelij superiora parumper attendamus. Supra enim retulit euangelista, quia cum adhuc tenebræ essent, Maria Magdalene uenit ad monumentum, & uidit lapidem sublatum à monumento. Cucurrit ergo, & uenit ad Simonem Petrū, & ad alium discipulum quem amabat Iesus, & dicit eis: Tulerunt dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum. At illi currentes introierunt in monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt. Et de illis protinus scriptum est: Abierunt ergo itera discipuli ad semetipsos. De illa autē subditur: Maria stabat ad monumentum foris plorans. Vbi considerandum est, mulieris huius mentem quantum amor domini accēderat, quæ etiam discipulis à monumento discedentibus, nō discedebat. Et quia ab inquisitione nō cessauit, prima eum uidere meruit. Unde cognouimus quia in omni bono opere perseverantia necessaria est, dñō dicente: Qui perseverauerit usque

in finem, hic saluus erit. Hinc est, quod per legem cauda hostiæ in sacrificio offerri præcipitur. In cauda quippe finis est corporis, & ille deo sacrificium acceptum immolat, qui opus bonum usque in finem consummat. Hinc est etiã, quod Ioseph inter reliquos fratres tunica talari indutus esse memoratur. In talo quippe finis est corporis. Et illa talari tunica spiritualiter induitur, quod bonum opus usque in finem perducit. Hinc nos &

psalm. cxvii

Psalmista admonet, dicens: **Constituite diem solennem in condensis usque ad cornu altaris. In cornu namque altaris finis est. Et ille diem solennem mente celebrat, qui in bono opere usque in finem perseverat. Quanto autem mœrore de domino mulier hæc affigeret, manifestatur cum dicitur: [Maria stabat ad monumentum foris plorans.] Plorabat enim, quia eum quem multum desiderabat, non uidebat: plorabat, quia de monumento corpus furatum putabat. Dum ergo flet, inclinavit se et prosperit in monumentum. Iam enim monumentum uacuum uiderat, quia & dominum de monumento furatum discipulis nunciauerat. Quid est quod iterum se inclinavit, nisi quia iterum uidere desiderat? Valde enim amati semel aspexisse non sufficit. Sicut enim nos, cum aliquam rem perdimus, quãuis huc illucque quærendo discurremus, tamen ad eum locum sæpius respicimus, ubi eam habuisse meminimus: ita & hæc mulier, quamuis huc illucque domini corpus quæreret, anxia tamen de eius absentia, frequentius monumentum aspiciebat, ubi eum positum nouerat. Vnde etsi dominum statim uidere non meruit, tamen angelorum uisione priuata non est. Vnde & subditur. Et uidit duos angelos in albis sedentes, unum ad caput, et unum ad pe-**

des. ubi p̄ditum fuerat corpus Jesu. Vbi forte mouet aliquē, quare Iohānes in dñi resurrectione sedentes describat, cum Lucas eiusdem resurrectionis modum describens, commemoraret quod iuxta mulierem steterint. Ad quod respondendum, quia sicut sedere regiae dignitatis est, sic stare adiuuantis uel pugnantis. Et quia idem mediator dei & hoīm rex nobis pariter & sacerdos effectus est, alios sedentes, & alios stantes describit. Et quia hic cuius resurrectionem testificari uenerant, deus & homo credendus est, recte unus ad caput, & unus ad pedes sedisse memorantur. Per caput em̄ altitudo diuinitatis designatur, sicut dicit Apostolus, **Caput Christi deus:** per pedes humanitas exprimitur, sicut per Moysen dicitur: **Et** 1. Cor. 14
 qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Quasi ergo ad caput seder angelus, cum euangelista praedicat: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Quasi ad pedes seder angelus, cum idē euangelista subiungit: **Et** Deut. 33
 uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. Et quia consuetudo est Palaestinis, ut dies festos celebrātes, albis uestibus induantur, cum in uestibus albis angeli apparuerunt, festiuitatem se celebrare ostenderunt. Vbi si quis quærat, utrum suam, an nostram, respondendum est, quia & suam & nostram. Illa enim domini resurrectio, angelorū festiuitas fuit, quia eorum numerum per apostatam angelum imminutum ex hominibus recuperauit. Nostra quoq; festiuitas fuit, quia nos de tenebris & umbra mortis liberatos, ad angelorum dignitatem reuocauit. **Dicūt ei illi:**
Mulier, quid ploras? Interrogabant angeli non solum causas, sed etiam inquisitiones, non ut quæren

di desiderium minuerent, sed ut augerent. Sicut enim nos cum propter charorū amissionem flemus, si quis nos fletū causas inquit, fletum magis accumulat: ita & illi causas doloris interrogabant, ut fletū desiderium augerent, scientes beatos esse lugentes, quā ipsi consolabuntur. Sed mulier cuius rei gratia fletet, manifestat cum adiungit: Quia tulerunt dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum. Vbi notandum quia non dixit, tulerunt corpus dñi mei, sed tulerunt dñm meum, cum solum corpus dñi in monumētum positum nouerat. Scriptura enim sacra aliquando totum pro parte ponere consuevit, & ideo cum solum dñi corpus quæreretur, dñm sublatum de monumēto cōmemorauit. Hæc cū dixisset, cōuersa retrorsum, vidit Iesum stantem, & non sciebat quia Iesus est. Pulchre, ut deum mereretur uidere Maria, conuersa retrorsum dicitur, qui cū retrorsum cōuertitur, illuc oculos dirigit, ubi prius terga habebat. Quasi ergo retrorsum conuersa est, quā dubitationis nebulas postponens, Christi resurrectionem ex parte credere cōpit. Cui tñ dñs ita suā uisionē tēperauit, ut quia amabat, sed eum resurrexisse non credebat, illum & uideret, & nō recognosceret. Vñ & subditur: Ille existimans quod hortulanus esset, dicit ei Domine, si tu sustulisti eū, dicito mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam. In quibus uerbis etiā considerandum, quantus amoris ardor mentem mulieris imbuerat, quæ antequam personam eius significasset, quem quærebat, quasi scienti loquebatur, dicens: [Si tu sustulisti eū, dicito mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam.] Habet enim ius amoris hoc proprium, ut quem quisq; multum amat, omnes amare

putet. Sed non in toto mulier errauit, cum dñm hortulanum existimauit. Sicut em̄ ad hortulani officium pertinet, noxias herbas eradicare, ut bonae quoque proficiant, proficere: ita dominus Iesus Christus de horro suo, .i. de ecclesia sua, quidie uitia eradicat, ut uirtutes proficere ualeant. Cum uero sexus foemineus fragilis sit ad onera deferenda, & pauidus ad mortuorum cadauera baiulanda, quicquid alijs impossibile est, haec propter magnitudinem amoris leue & possibile arbitrabatur, dicens: Si tu sustulisti eum, dicitur mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa, dicit: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere. Quia dominus superius mulierem communi sexu appellauerat, & cognitus non est, uocauit etiam proprio nomine, ut saltem cognoscetem se recognosceret. Ait enim: [Maria.] Cum em̄ apud deum certus sit numerus electorum, magna gratia aliquibus datur, quando proprijs nominibus deo notie esse memoratur, qualis erat Moyses, cui dictum est: Noui te ex nomine. Et, Inuenisti gratiam coram me. Vnde mulier postquam proprio nomine a domino uocata est, statim cognoscentem se recognouit, dicens: [Rabboni, quod dicitur magister.] Nam uero post haec quid mulier fecerit, euangelista non declarat, tamen ex eo quod dominum dixisse adiungit, [Noli me tangere,] declarat, quia mox ut mulier dominum recognouit, uestigia eius adorando tenere uoluit. Cui a domino dicitur [Noli me tangere.] Vbi non est putandum, quod post resurrectionem tantum reuenerit tactum foeminarum, cum de duabus a monumento illius recedentibus dictum sit, quia accesserunt & tenuerunt pedes eius, sed

illam à suo contactu prohibuit, cuius mentem rectā in fide non sensit. Sed quare à muliere se tangi noluerit, manifestatur cum subditur. **Nondū em ascendi ad patrem meum.** Nunquid enim post ascensionem eum corporaliter tangere ualebat. Non. In eius quippe mentē nōdum ad patrem ascenderat, quę cū mortuū inter mortuos requirebat, equalem patri eū non credebat. **Vade autem ad fratres meos. ⁊ dic eis:** Ascēdo ad patrem meum & patrem uestrū, deum meū & deum uestrū. Magna dignatio redemptoris erga apostolos declarat. Qui em serui nō fuerāt digni, fratres uocātur, iuxta illud qđ in eius persona per Psalmistā dicitur: Narrabo nomē tuum fratribus meis, in medio ecclesię laudabo te. Nec ab hac dignitate nos alieni erimus, si morū sanctitate participes fuerimus, dño ipso dicēte: Quicumq; fecerit uoluntatē patris mei qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater ē. Quā ergo maiore remunerationē potest habere adoptatus seruus, quā ut appelletur frater illius, qui est unicus filius? Et ideo qui digni non fuimus serui uocari, fratres appellamur. Sed cū diceret, [Ascendo ad patrē meū & patrē uestrū, & reli.] quare cōmuniter nō dixit nostrū? Nimirū quia aliter illi pater est, & aliter nobis. Qm̄ quod ille habet per naturā, nos accepimus per adoptionis gratiā. Deus illius, quia descēdit ad nos, & minoratus est paulo minus ab angelis, humanitatem nostrā assumens. Deus uero illos, quia per illū ad patrē ascēdere meruerūt. **Venit Maria Magdalena nuncians discipulis,** quia uidi dñm, & hæc dixit mihi. [Misericordissima dei pietas in hoc loco erga sexū fœmineū declarat. Quia enim per fœminā mors mundo illata

Psalm. 21

Matth. 12

fuerat, ne semper in opprobrium sexus fœmineus haberetur, per sexū fœmineū uoluit nūciare uiris gaudia resurrectionis, per quem nunciata fuerat tristitia mortis. Ac si diceret hoibus, De cuius manu sumpsistis poculū mortis, ab eius ore audite gaudia resurrectionis. Postq̄ aut̄ mulier audiuit, Vade, dic fratribus meis &c. recte subiunctum est, Veni Maria nūcians discipulis. Quia omnis qui recte intelligit, alijs nunciare debet, iuxta illud qđ in Apocalypsi legitur: Qui audit, dicat, Veni.

☉ FERIA SEXTA

Paschæ. Matthæi XXVIII.

¶ In illo tempore Undecim discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituit illis Iesus. Et reliqua.

Domini iussione obedientia comitatur discipulorum. Cum enim se passurum & resurrecturū dñs prædiceret, etiam locū ubi uideus esset a discipulis, designauit, dicēs: Postq̄ resurrexero, præcedā uos in Galilæam. Et cū eius resurrectionem iam factam angelus mulieribus nunciaret, ait: Ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia surrexit. Ecce præcedet uos in Galilæam, ibi eū uidebitis, sicut dixit uobis. 2 Marc. 14. Hac promissioe discipuli subleuati, ut præsens euangelij lectio narrat, abierunt in Galilæā, in montem ubi constituerat illis Iesus. Vbi nō absq̄ consideratione prætereūdum est, quod se in Galilæa post resurrectionem dominus uidendū promisit: atque (ut præsens lectio commemorat) exhibuit. 2 Marc. 16.

ſcā nāq; in nra lingua, trāsmigratio facta interpretat̄.
 Et post reſurrectionē in Galilæa uidet̄, ut ipſius loci
 noie inſinuaret, q̄a iam tranſmigrauerat de corrupti
 one ad incorruptionē, de ignobilitate ad gloriā, de
 mortalitate ad immortalitatē, ſicut dicit **Apoſtolus:**
2. Col. 1. **Roma. 6.** **E**tſi noueramus **Chriſtum** ſecundū carnem, ſed nūc
 iam non nouimus. **E**t itē, **Chriſtus** reſurgens à mortu
 is, iam nō moritur, mors illi ultra non dñabitur. Siue
 certe cū in Galilæa (.i. in trāsmigratione) uideretur, nos
 myſtice cōmoner, ut ſi eum uidere optamus nunc p
 ſpeculū & in ænigmate, & poſtea facie ad faciē, tranſ
 migrare ſtudeamus de uitijs ad uirtutes, & de amote
 mundi ad amorē dei, dicentes cū **Apoſtolo:** **Nos** aut̄
 reuelata facie gloriā dñi cōtemplantes, & rel. Nul
 la noſ hic mundi concupiſcentia teneat, nulla noſtra
 tranſitoria delectatio hic mente manere perſuadeat,
 ut cum **Apoſtolo** dicere ualeamus, **Noſtra** aut̄ cōuer
 ſatio in cælis eſt. **Vñ** bene nō ſolū in Galilæa uideretur,
 ſed etiā in mōte. mōns em̄ in hoc loco celſitudinē ſi
 gnificat pfectionis. **I**n monte ergo diſcipuli dñm ui
 derūt, q̄a illi eum quandoq; uidere merebuntur in al
 titudine cælorū, qui nunc deſideria calcant terrenorū.
Merito aut̄ poſt reſurrectionē dñm diſcipuli adoraue
 runt, quem etiā ante paſſionē in miraculis deum eſſe
 cognouerunt. **Q**uod uero dicitur, **Quidam autē**
dubitauerunt, illud eſt quod **Lucas** euāgelista ait:
Quia cum uidiſſent dñm in cōclauſi reſidentes, existi
 mabant ſe ſpiritum uidere. **N**am & unus ex his cū au
 diſſet alios dicētes, **V**idimus dominū, hoc fieri poſſe
 dubitauit, dicens: **N**iſi uidero in manibus eius fixuras
 clauorum, & mittam digitum meum in locum clauo
 rum, & mittam manum meam in latus eius, non cre

2. Col. 1.
Roma. 6.

2. Col. 13.

2. Col. 13.

Philip. 3

dām. Vnde & Marcus euangelista dicit: Recumben-
 tibus illis undecim apparuit, & exprobrauit incredu-
 litatem eorum & duritiam cordis &c. Illorum enim
 dubitatio, nostræ fidei fuit confirmatio: quia quanto
 magis dubitauerunt, tanto diligentius inquisierunt.
 Et quanto perfectius inuenerunt, tanto firmitus, qđ
 credere debeamus, ostenderunt. Et nō solum nostrā
 fidem corroborauerunt, sed etiam hæreticorum pra-
 uitatem destruxerunt. Et accedens Iesus. locu-
 tus est eis. Quia ergo aliquos discipulorum de sua
 resurrectione dubitare cognouit, nō solum propius
 accedere dignatus est, sed etiā colloqui, ut eū quē de-
 um nō cognoscebāt ex uisione, cognoscerent saltem
 ex colloquutione. Ait em̄: Data est mihi om̄is po-
 testas in cælo ⁊ in terra. Quod a parte assumpte
 humanitatis loquit̄, in qua minoratus est paulo mi-
 nus ab angelis. In humanitate ergo accepit potesta-
 tē inter om̄ia, qui in diuinitate omnipotens est super
 om̄ia, sicut ipse ait: Om̄ia quæ habet pater, mea sunt.
 Et iterum: Ego & pater unum sumus. Non solum em̄ in
 terra, sed etiam in cælo potestatem se accepisse dicit:
 quia humanitatem, quam pro nobis pati tradidit, re-
 surgendo etiam super angelos eleuauit, teste Apосто-
 lo qui ait: Propter quod & deus exaltauit illū, & do-
 nauit illi nomen quod est super omne nomen, ut in
 nomine Iesu omne genu flectatur, celestium, terrestri-
 um & infernorum. Hæc autem potestas non spernit
 peccatores, sed colligit. Vnde postquam dixit, [data
 est mihi omnis potestas in cælo & in terra,] adiūxit,
Euntes ergo docete omnes gentes, baptiza-
 tes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus san-
 cti. In quo loco ordo recte baptizandi ostenditur.

Johan. 10.

Philip. 2.

cū doctrīna baptis̄mū p̄cedere docetur. Ait em̄, [Do-
 cete oēs gētes:] deinde subiūxit, [Baptizātes eos.]
 Prius em̄ doceri debet qui baptizandus est, ut primū
 discat credere, quod postea per baptis̄mū possit acci-
 pere. Quia ut fides sine operibus mortua est, ita ope-
 ra si nō sint ex fide, nihil profunt. Quod in paruulis qui
 dē non obseruatur, q̄a per fidē parentum, uel eorū a
 quibus suscipiūtur, in sacro baptis̄mate saluari credū-
 tur: ita tñ, ut cū ad intelligibilē ætatem peruenerint,
 non solū doceātur quid in corde debeāt credere, sed
 etiā quid in opere seruare. Vñ & bene subditur: Do-
 centes eos seruare omnia quæcunq; māda-
 ui uobis. Non alia ergo docēda sunt, sed quæ Chri-
 stus p̄cepit: & illa nō ex parte, sed om̄ia. Norandū ue-
 ro q̄d non ait, Baptizantes eos in noībus patris & fi-
 lij & spiritus sancti, sed in noīe, ut indiuiduā trinitatē
 deū esse insinualet, quia etsi trinus est in uocabulis,
 unus tñ ē in natura. qm̄ deus pater, deus fili⁹, deus est
 spiritus sanctus. Et ite fragilitas apostolorū ad docen-
 das om̄es gentes, se minus idoneā esse dubitaret, ma-
 gnā pius magister intulit consolationē, cū subiunxit,
Et ecce ego uobiscū sum omnibus diebus us-
 que ad consummationē seculi. Vñ quæritur, qua-
 re dicat, [Ecce ego uobiscū sum omnibus diebus usq;
 ad consummationē seculi,] cū alibi dixisse legat: Fi-
 lioli, adhuc modicū uobiscū sum, & q̄retis me, & nō
 inuenietis. Ad quod dicendū, q̄a mediator dei & ho-
 minū dñs Iesus Christus, sicut uerus homo, ita uerus
 deus est credendus: & aliquando de assumpta huma-
 nitate loquitur, aliquando de potentia diuinitatis.
 Quod ergo ait, Adhuc modicum uobiscum sum, ad
 assumptā pertinet humanitatē, in qua potuit de loco

Johan's

ad locum ire: quod uero hic dicit, [Ecce ego uobiscū
sum omnibus diebus usq; ad consummationē seculi]
ad maiestatem pertinet diuinitatis, per quam ubiq; est
præsens, ubiq; totus, nec in tēpore accedit, uel in tem-
pore recedit, sed semp æqualiter, semp ineffabiliter
manet, sicut ei per Psalmistā dicitur: **Tu idem ipse es** psalm. 102
& anni tui non deficient. Cum uero usq; ad consum-
mationem seculi cum apostolis se manere pmissit,
oñdit usq; ad cōsummationē seculi nō deesse futuros
electos, cum quibus ipse manere dignetur. Cum em̄
multo longiora tempora post apostolos futura es-
sent usq; ad consummationem, nō putanda est hæc
pmissio ad solos apostolos pertinere, sed ad omnes
electos, qui usq; ad cōsummationē seculi futuri sunt,
iuxta quod alibi ipse ait: **Prædicabitur hoc euange-** Matt. 24
lium omnibus gentibus, & tunc ueniet finis.

SABBATO POST
pascha. Iohannis XX.

In illo tēpore Vna sabbati Maria Mag-
dalene uenit mane, cum adhuc tenebræ es-
sent, ad monumentum. Et reliqua.

Si quis huius mulieris præteritas actiones cū
pregenti lectione conferat, quātum misericors de-
us erga cōuersos peccatores sit, cognoscat. Hæc
est em̄ illa mulier, quæ (ut Lucas ait) cū esset in ciui-
tate peccatrix, ut cognouit quod Iesus accubuisset in Luc. 7
domo Simonis leprosi, attulit alabastrū unguenti, &
stās retro secus pedes dñi, lachrymis cœpit rigare pe-
des eius, & capillis suis tergebat, & osculabatur pedes

Marc. vii. eius, & unguento ungebat. Hæc est de qua Marcus scribit, Surgens autem Iesus mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia. Sed quia iuxta saluatoris uocem dimissa sunt ei peccata multa, quæ dilexit multum, in ipso dilectionis seruire usque ad passionem domini perseverauit, nec a mortuo potuit separari, quæ uiuentem summo dilexerat amore. Denique (ut euangelistæ referunt) mox ut dominum in monumento positum uidit, emit aromata, & mane prima sabbati ante lucem (ut præsens euangelij lectio narrat) ad sepulchrum domini uenit. Et cum sexus fœmineus timidus esse soleat ad ambulandum in tenebris, nihil ista metuit, quæ toto corde dominum dilexit. Erat enim in illa perfecta charitas, quæ foras mittit timorem. Sed quæritur, quare Iohannes dicat, Maria Magdalene uenit mane cum adhuc tenebræ essent ad monumentum, Marcus uero dicat eam uenisse ualde mane, orto iam sole. Ad quod simpliciter respondere possumus, quia potuit fieri ut primum sola ante lucem ad monumentum uenerit, propter amoris magnitudinem, & postea orto sole cum duabus eiusdem nominis fœminis iterum ad monumentum redierit. Non enim semel in die, sed frequenter ad domini monumentum sanctæ mulieres uenisse putandæ sunt. Siue certe quod Iohannes dicit, uenisse eam cum adhuc tenebræ essent ad monumentum, & Marcus orto iam sole, unus partes orientis, alter occidentis describit. Quotidie enim oculis cernimus, quia cum sol concauas terrarum partes relinquens, primo crepusculo terris lucem reddere incipit, ita fit lux in oriente, ut tenebræ non desint in occidente. Et quod ait Iohannes, cum adhuc tenebræ essent, partes occidentis attendit:

quod uero Marcus dicit, orto iam sole, partes orientis considerauit. Spiritualiter uero tenebræ in corde mulieris erant, cum ad dñi uenit monumentū: quia resurrectionis eius ignara, uiuentem inter mortuos requirebat. Tunc aut̄ in eius mente sol ortus est, qñ eum non solum resurrexisse uidit, sed etiam credidit.

Et uidit lapidem sublatū a monumento. Qualiter uel qñ reuolutio huius lapidis facta sit, Mathæus manifestius describit, dicens: Angelus quippe dñi descendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eū. Vbi non putandū est, qd dñm in resurrectione angelus iuuerit, sed ad hoc lapidē reuoluit, ut eius resurrectionē factā hoībus demonstraret. Sed mulier postquā lapidē à monumento sublatum uidit, quia dominum nōdum resurrexisse credebatur, furatum credidit, atq; festina quod uidit discipulis nūciauit. Hæc est ueraciter, quæ in Canticis canticoꝝ uoce ecclesiæ dicit: In lectulo meo p noctem quæsiui quē diligit anima mea. quæsiui illū, & nō inueni.

Canticis

Surgā & circuibō ciuitatē, quærens quem diligit anima mea. Inuenerūt me uigiles q custodiūt ciuitatē. Num quē diligit anima mea uidistis? Et factū est dū prætransissem illos, inueni quē diligit anima mea. Teneam illū nec dimittā, donec introducā in domū patris mei, & in cubiculū genitricis meæ. Vñ & subdit: **Lucurrit ergo et uenit ad Simonem Petrū, & ad alium discipulū quem amabat Iesus,** & dicit eis: Tulerunt dñm meū de monumento, & nescimus ubi posuerunt eū.] Quod cū audissent, illi p cæteris cucurrerūt, q præ cæteris amauerunt, Petrus. s. & Iohānes, cuius ē hoc euāgeliū. Vñ & benedicti: [Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & ue-

nerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus p̄cucurrit citius Petro, & uenit primus ad monumētum. Et cum se inclinasset, uidit posita linteamina, nō tñ introiuit. Venit ergo Simō Petrus sequēs eū, & intrauit in monumentū. Et uidit linteamina posita, & sudariū qđ fuerat super caput eius, non cū linteaminibus positū, sed separatim inuolutum in unum locū.] Cursus autem iste discipulorū à mysterio uacuus non est putandus. Non em̄ se Iohannes priorē uenisse & non intrasse dixisset, si in ipsa sua trepidatiōe mysterium deesse sensisset. Per duos ergo discipulos spiritualiter duo ordines populi pr̄figurantur, Iudæorū scilicet & gentiū. Per Petrum autē seniorē, significatur gētilis populus: p̄ iuniorem uero Iohānem, synagoga Iudæorū. Prior ergo Iohannes cucurrit, sed in monumentum nō intrauit: quia in cognitiōe dei & noritia legis prior synagoga fuit, sed ad fidem intrare renuit. Venit autē Simon Petrus sequēs eum, & intrauit. quia gentilis populus post dñi incarnationem conuersus, tardius quidem uenit, sed prius ad fidē intrauit, iuxta illud quod ait in euāgelio dñs: Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Et uidit linteamina posita & sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutū in unum locum.] Quid per linteamina, nisi bonæ actiones significantur: Linteum nāq, quod cū labore texitur, sed cum decore induitur, bonorū actiones significat: quæ cum studio pij laboris p̄ficiuntur, sed cū decore animæ induuntur, de quibus ecclesiæ uoce per p̄phetam dicitur: Viuo ego, dicit dñs, quia omnibus his uelut ornamento uestieris. Per sudariū uero,

tum quo sudor laborantiū tergi solet, unde & nomē
 accepit, labor dñicæ passionis exprimitur. **Vnde &**
ipse per Prophetam: Laboraui clamans, rauca facta Psal. 68
sunt fauces meæ. Aliter: Per sudarium quod sup
caput eius positū fuerat, eius diuinitas intelligi potest.
Capur namq; Christi (ait Apostolus) deus est. Quod i. Cor. ii
separatim inuenitur, q̄a creator oēm creaturā excel
lit. Non ergo cū lintheaminibus, sed separatim in unū
locum sudarium capitis dñi inuenitur: quia dñi pas
sio longe à nostra passione dissimilis fuit, quoniam
quod nos cum peccato uix portamus, ille sine pctō
per tulit: & nos quidem pro nobis ipsis tribulatio
nes patimur, ille autem pro nobis, & nō pro se passus
est. Bene aut̄ inuolutū inueniri dicitur. Lintheum em̄
quod inuoluitur, eius nec initium nec finis uidetur.
Et q̄a hic, qui passus ē in humanitate, nec initū nec
finē haberet in diuinitate, recte sudariū capitis eius
inuolutum inuenitur. Recte etiam in uno loco inue
niri dicitur: q̄a in scissura mentium dñs non est, sed in
illorū cordibus habitat, q̄ puro corde unitatem reti
nent. Vnus em̄ dñs, unitatem diligit. Vnum ergo di
uidi non potest, q̄a ubi diuisio est, Christus inhabita
re non ualet: qm̄ ipse est, qui facit inhabitare unani
mes in domo. Vnde & de primitiua ecclesia dicitur: Psal. 67
Multitudinis credentiū erat cor unū & rel. Tunc Actuū. 4c
ergo introiuit ille discipul⁹, qui uenerat pri
mus ad monumētum. Postquā intrauit Petrus,
intrauit & Iohānes, qui prius uenerat: q̄a sicut Apo
stolus ait, Cum plenitudo gentium introierit, tunc Roma. 15
om̄s Israel saluus fiet. Et nō prius quod spiritale est,
sed quod animale, deinde quod spiritale. Et uidit z
credidit. Quid putādum est uidisse uel credidisse?

Nungd quod dñs surrexerit à mortuis: Nō. Sed uī
dit linteamina posita, & credidit (sicut mulier dixe-
rat) dñm furatum de monumēto. Nam si eius resur-
rectionē credidisset, nequaquā euangelista subiun-
geret: Nondū enim sciebant scripturas, quia
oportebat eum a mortuis resurgere. In quo
loco quanta utilitas sit in intellectu scripturas, de-
monstrat, qñ apostoli ideo dicuntur dñi resurrectio-
nem ignorare, quia scripturas nondū intelligebant,
scilicet quia eo reuelante, à quo procedit om̄is sapi-
entia, ea spiritaliter nondum intelligere didicerant,
nondū enim audierant, Quia sic scriptū est in lege
& psalmis & prophetis de me, &c. usque, in remissio-
nem peccatorū. Sin autem apostoli ideo non crede-
bant surrexisse dominum, quia non sciebant scri-
pturas, cesset eorū dementia, qui p̄clara discernere
nolunt, & alios discere uolētes reprehendūt, solumq̄
in alijs inuidēt, qd̄ aut agere nō possunt, aut nōlūt.

Luc. 24.

IN OCTAVA
Paschæ. I. Iohannis .I.

Charissimi, Om̄e quod natū est ex deo,
uincit mundū: & hæc est uictoria quæ uin-
cit mundum, fides nostra. Quis est autem
qui uincit mundum, nisi qui credit qm̄ le-
sus est Christus filius dei? Et reliqua.

A Vdistis in epistola cū legeretur, fratres cha-
rissimi, Iohannem apostolum nos instruē-
tem atq; dicentē: Om̄e quod natū est ex
deo. i. genus spirituale & deo seruiens, uincit mun-

dum, id est, mundi amatores, uel opera uincit incre-
 dulitatis, & concupiscentiam mundi, uel omnē ido-
 lorum culturam, in obseruatione mādatorum Chri-
 sti. Et hæc est victoria quæ uincit mundum.
fides nostra. Ergo firma fide in Christo uincimus
 mundum, & omnia terrena desideria, omnemq; ter-
 renum amorem atq; peccatum, necnon & diabolū,
 qui princeps est & inuentor peccati. Quis est qui
uincit mundum, nisi qui credit quoniam Je-
sus est filius dei. Quod mundus, i. amator mūdi,
 non credit, nos credamus, & mandatis eius fideliter
 obediamus. Hic est qui uenit per aquam & san-
guinem Iesus Christus. Ac si diceret, Hic est q̄
 uenit maledictionē terræ suo delere baptismo in
 Iordane, & mundum suo sancto redimere sanguine.
Non in aqua solum, sed in aqua & sanguine.
 Non enim solo baptismo uenerat redimere mun-
 dū, sed etiā propria morte & sui sanguinis effusione.
Spūs est qui testificatur, qm̄ Christus est
ueritas. Spūs em̄ sc̄tūs, per quē nobis in baptismo
 omnium datur remissio p̄ctōrum, nos per adoptio-
 nem filios dei facit: q̄s ipse dñs in morte crucis & suo
 sanguine redemit, & per gratiam eiusdem sancti spi-
 ritus, quem in baptismo suscepimus, ueræ fidei lumē
 & agnitionis dei recepimus, unde salutem sequi
 debemus æternā. Qm̄ tres sunt qui testimoniū
dant in terra, aqua & sanguis & spiritus. Qui-
 dam hic sanctam trinitatem mystice significatā intel-
 ligunt, q̄ Christo testimoniū perhibuit: In aqua patrē
 significari intelligunt, quia ipse de se dicit: Me dere-
 liquerunt fontem aquæ uiuæ. In sanguine, ipsum
CHRISTVM, qui pro salute mundi suum sangui-

nem fudit. In spiritu, eundem spiritum sanctū. **Hæc** sancta trinitas Christo testimonium ita perhibet, ipso per euangelium loquente: **Ego** sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater. **Et** cū uenerit paracletus, quem ego mitram uobis à patre meo sp̄m ueritatis, ille testimonium phibebit de me. **Et hi tres unū sunt.** i. pater & filius & sp̄s sanctus. **Vnum** in natura, unum in diuina substantia, cōæquales in omnibus, & cōæternales per omnia, in nullo dissimiles. **In** ista trinitatis substātia nihil ē creatū, q̄a nihil est inchoatum: nec aliquid ibi superius cognoscit, q̄a nihil anterius aut posterius inuenitur. **In** eo q̄d trinitas est, unum est, æternum est, uerū est. **Hæc** est una fides, q̄a hæc est uera fides, & ideo hæc est catholica fides, unius substantiæ sanctam credere trinitatē, & in dei filio carnis animæ nostræ naturalem cognoscere ueritatem. **Ista** fide iustificamur, hac fide mundamur. **Ista** fide saluamur, in hæc fide credidimus, q̄a nobis tribuit remissionem omnium p̄ctōrum. **Sit** ergo certissima spes omnibus nobis, quia uera resurrectio carnis, quæ præcessit in Christo, sequetur in nobis. **Caro** ista omnium hoīm mortuorū siue fidelium, siue infidelium resurget in fine: sed caro fidelium resurget ad gloriam, caro infidelium resurget ad p̄nam. **Ani**mæ fideles cū suis corporibus semp lætabuntur. **Ani**mæ quoq; infideles cū suis corporibus semp torquebuntur, ac sic qcquid ibi animæ in carne sua recipiet, non amittet, q̄n nec bonis poterit auferri gaudium, nec malis unquam poterit remoueri supplicium. **Acti**pimus itaq; uitam æternam per sanctam ecclesiam. **In** ista sola ecclesia est uita æterna, q̄a rex eius est ui-

ra æterna. Huius ecclesiæ pars exultat iam & regnat in cælis, pars autem peregrinatur adhuc & laborat in terris. Ipsa est una sancta ecclesia, in qua nunc iustificamur, in qua tunc glorificabimur. **I**stam bonam matrē sicut boni filij unanimiter diligamus. **H**uius ergo matris gemitus nemo despiciat, in omni dōes ei nemo contēnat, de sinu eius nemo discedat. **I**pse em̄ ad dei patris perueniet hæreditatē, qui ecclesiæ matris in fide & dilectiōe seruauerit unitatem. In ecclesia ergo catholica pmanere, diuinis eloquijs humiliter obedite, præcepta dei solícite custodite. **Q**ui em̄ præcepta domini contemnunt, semper ardebunt: qui uero mandata eius custodiunt, sine fine gaudebunt. **E**t sicut cōtemporibus erit æterna mors & æterna miseria, sic obediētibz æterna uita dabitur & æterna læticia per Iesum Christum filium dñm nostrum, qui uiuit & regnat in secula seculorum Amen.

IN OCTAUA

Paschæ. Iohannis, XX.

In illo tempore Cum sero esset die illo una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli cōgregati propter metum Iudæorum. Et reliqua,

Quoties legimus discipulos in domini passiōe timuisse, & post eius resurrectionem propter metum Iudæorum in conclauis resedisse, non cum indignatione accipiendū est, sed fragilitati eorū concedendū. Fragiles namq; & infirmi, necdū gratia spūs sancti pleniter fuerant corroborati, q̄a sicut em

Johan. 7. angelista ait: **N**ecdum erat spūs datus, q̄a Iesus nondum fuerat glorificatus. Sed q̄ prius, p̄pter metū ludæorum in cōclauī residebāt, postquā sp̄m̄ sanctum uisibiliter acceperunt, tāta constātia sunt cōfirmati, ut absq̄ ulla trepidatione ante principes & sacerdotes dñm confiterent. factum t̄q̄ cernimus in apostolis per quandā similitudinē, quod solet fieri in aquis, q̄ dum naturaliter liquidæ sunt, si nimio gelu tactæ fuerint, ad tantā duritiā perueniunt, ut in crySTALLū durissimū lapidē conuertant, ita ut uix ferro secari possint. Sic & discipuli ante donationē spūs sancti, infirmitate carnis grauati timebāt, sed postq̄ spūs sancti gratia sunt cōstipulati, int̄m̄ fortes sunt redditi, ut q̄ prius, p̄pter metū ludæorum residebant in cōclauī, postmodū gaudentes à conspectu cōcilij irent, dicentes se esse dignos pro noīe Iesu contumeliā pati.

Actū. 5.

videamus quanta fortitudine Petrus apostolus, accepto sp̄i sancto, durus erat. Qui em̄ prius ad uocē ancillæ dñi & magistrū suū negauerat, postea ante tremendos principes, & metuendas pr̄ates, libera uoce eū cōfessus est, dicēs: Obedire oportet deo magis q̄

Actū. 5.

hoibus. Et itē: Si iustū est, uos potius audire q̄ dñm, iudicate. Non em̄ possumus quæ uidimus & audiimus, nō loqui. Quod aut̄ ait, [una sabbator] ipsam diem dñicæ resurrectionis intelligere debemus, quā ob honorem & reuerentiam eiusdem resurrectionis, dominicam nominamus. **Quinquies** autem in eadē die dñs hominibus resurgēs à mortuis apparere uoluit. **Primo** apparuit **Mariæ Magdalena**, de qua egerat septem dæmonia, stenti ad monumentum. **Secundo**, eidem **Mariæ** cum altera fœmina, eodem nomine nuncupata, pergentibus nunciare discipulis su-

Is illius resurrectionem, quando accesserunt & tenuerunt pedes eius. **Tertio, Simoni Petro.** Quod quavis euāgelista, qualiter uel quō ei apparuit, non manifestet, tñ quia apparuerit non tacet. **Quarto,** euntibus duobus discipulis in castellum Emaus, quando cognouerunt eum & in fractione panis. Et illis regressis in Ierusalem, & inueniētibz undecim cōgregatos, & dicentibus, quia surrexit dñs uere & apparuit **Simoni,** tūc quinta uice uenit Iesus, & stetit in medio. Et hoc ē, qđ nūc euāgelista dicit, [Cū esset sero, & reliq.] **Rationabiliter** autē quæri potest, quō dñs post resurrectionem uerum corpus habens, ad discipulos foribus clausis intromitti potuit. Sed qđ hoc mirabile factum, ex se non facile cognosci potest, de alijs mirabilioribus eius opibus uel miraculis unum ad memoriam reducamus. Nam uniuersalis ecclesia confiteatur eum ex uirgine esse natum. Quid ergo est mirum, si in corruptibilia & immortalia membra ad discipulos ianuis clausis introduxit, qđ mortale & corruptibile corpus ex utero uirginis clauso eduxit? Igit si quod maius est fecit, non est mirum, si quod minus est facere potuit. **Nō** enim diuina mysteria humana ratione pleniter cōprehendi possunt, teste **Psalmista,** qđ ait: **Nimis p̄fundæ factæ sunt cogitationes tuæ.** **Hinc** & **Propheta** alias dicit: **Quis cognouit sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit?** **Vnde** & **Apostolus Paulus,** ut magnitudinē mysteriorū dei pleniter cōprehēdi non posse ostenderet, ait: **O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei, qđ incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uia eius?** Sed quid frans in medio eius dixerit, audiamus: **Par uobis.** **Pulchre** dñs post resurrectionē discipulis suis primū

Psalm. 96
Isaie. 40

Roma. 11

pacem cōmendauit, ostendens nimirum discordiam angelorum & hoīm, per suā resurrectionem pacificam. Ex illo em̄ tempore, quo primus homo peccādo à consortio angelorū segregatus est, inter eos magna extitit discordia, Vnde in ueteri testamento angeli ab hominibus frequēter adorati fuisse legūtur. Sed post dñi resurrectionem nō permittunt se ab hominibus adorari in terris, qm̄ deum hominē adorāt in caelis. **Qua** ex re (ut ait Iohānes in Apocalypsi) dū uellet angelum adorare, prohibuit eum angelus, dicens: **Vide ne feceris, conseruus tuus sum & fratrum tuorum habētium testimonium Iesu. deum adora.** Hanc ergo pacē per suam resurrectionem redditam ostendens, ait discipulis dicens: [Pax uobis] **Quia** (sicut **Apostolus** ait) ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum, & medium parietem dissoluēs maceriae, & legem mandatorum decretis euacuās, ut condat in se duos in unum nouum hominem, & reconciliās ambos in corpore suo, per crucem interficiens inimicitias in carne sua. **Et ueniens euāgelizauit pacē his q; prope, & his qui lōge erant: qm̄ per ipsum accessum habemus om̄es ad deum in uno spiritu. Et cū hoc dixisset, ostendit eis manus et latus.** Lucas euangelista, qui hanc apparationem descripsit, dicit: q̄a cū stetisset Iesus in medio eorū, conterriti & conturbati, existimabant se spiritum uidere. **Ad horum ergo dubitationē auferendā, atq; fidem corroborandam, ostendit eis manus & latus, ut per infixionē clauorum & apertionē lateris, illum esse intelligerent, quem ante clauis uiderant affixū, & lancea perforatum.** Turbatio igitur apostolorū, nostrae fidei cōfirmatio est. **Sauisi sunt ergo discipuli, viso dño.**

Apoc. 19.

ep. 1.

Merito discipuli q̄ de passione dñi contristati fuerāt,
 de eius resurrectione lætati sunt, ut impleretur quod
 eis à dño prædictum fuerat. **I**terū uidebo uos, & gau **Johan. 16**
 debit cor uestrū. Nec absq̄ magno gaudio esse pote
 rant, cum dñm uiuentem uidebant, quē saltem mor
 tuum cernere cupiebant. **D**ixit ergo eis iterum:
Pax uobis. Semel & iterū post mortē uel post re
 surrectionē pacem discipulis cōmēdauit, ut q̄s ante
 passionem in pace reliquerat, post resurrectionē in
 ea eos inueniret. **N**am pergens ad passionem, pacem
 eis commendauit, dicens: **P**acem meam do uobis, pa **Johan. 14**
 cem meā relinquo uobis. **A** mortuis autē resurgēs,
 eandē reassignauit, dicens: **Pax uobis.** **A**cti dice
 ret: **I**n pace uos dimisi, in pace uos inueniam. **V**el cer
 te geminā pacem discipulis commēdauit, ut illos
 sua uisione dignos esse ostenderet, qui pacem & con
 cordiam puro corde cōseruant, & geminā dilectio
 nem, dei uidelicet & proximī, habent. **H**anc autem
 pacem reprobī non retinēt. **Q**uamuis enim adulteri
 cum adulteris, fornicatores cū fornicatoribus, rapa
 ces cum rapacibus, homicidæ cum homicidis, pacē
 habere uideantur, tamen nō ueram pacem possidēt,
 teste **P**salmista uel p̄pheta q̄ ait: **N**on est pax impijs,
 dicit dñs. **E**t **A**postolus: **S**ine pace & castimonia ne
 mo uidebit deū. **F**ideles nanq̄ eandē pacem firmiter
 retinent, cum contra aduersa patiētiam continent.
De talibus **p̄** **P**salmistā dicitur: **P**ax multa diligenti **Psal. 118**
 bus legem tuam, & non est illis scandalū. **Q**uam dñs
 cōmendans discipulis, ait: **H**abete sal in uobis, & pa **Marci. 9**
 cem habere inter uos. **S**icut misit me p̄r, & ego mitto
 uos. **M**issio in scripturis aliqñ ad incarnationē, aliqñ
 ad dilectionē pertinet. **A**d incarnationē, sicut **Apo-**

Gala. 4

Roma. 8

stolus ait: At ubi uenit plenitudo tēporis, misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erāt redimeret. Et iterum: Misit deus filium suū in similitudine carnis peccati. Ad directionem, sicut idem Apostolus ait: Misit deus spm̄ h̄i sui in corda n̄ra, clamantē abba pater. Sed utrūq; genus missionis, dñs uno uersiculo cōprehendit, cū ait: **Sicut misit me pater, et ego mitto vos.**

Misit em̄ deus pater filium suū, qñ cōstituit eū incarnari. Misit filius apostolos, qñ ad eādem incarnationem predicandam in uniuersum orbem eos direxit.

Vel sicut misit deus pater filiū suū, ad diuersa opprobria & passiones sufferēdas, sic & filius apostolos nō ad honorē & gloriam huius seculi accipiendā, sed ad angustias, & iniurias, & opprobria, & uarias persecutiones sustinendas.

Hoc cū dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spm̄ sanctum. Bis scriptū legimus apostolos manifesta datione spiritū sanctum accepisse, nunc primum domino cōsistente in terra,

postmodum uero eo præsidente in celo. Quari potest, quare dominus discipulis dixerit, [Accipite spiritum sanctum.] Nūquid hactenus spiritum sanctū non acceperant, quando eis potestatem dederat candidi supra omnem uirtutem inimici, dicens illis: In nomine meo dæmonia eijcite, leprosos curate, gratis accepistis, gratis date? Et quō hoc faciebant, si spiritum sanctum non habebant? Habebant utiq;. Sed & nostram assertionē approbat dominus, dicēs Iudæis: Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij uestri in quo eijciunt? Ergo prius spiritum sanctū habuisse credendi sunt. Quia nisi spiritus sancti gratia essent illuminati, neq; dæmonia eijcerēt, neq; uirtutes face-

Luc. 11

rent, neq̄ illum uerum deum esse crederent. Sed primum spiritum sanctum habebant, ut bene uiuerent: postea eundem perfectius acceperunt, ut ad prædicandum idonei essent, ut & corde crederent ad iustitiam, & ore cõfiterentur ad salutem. Vnde impletum est, quod per Moysen dictum fuerat: Suxerunt mel de petra, & oleum de firma petra. Nunquam legimus quod populus, qui per quadraginta annos manna in cibum accepit, mel uel oleum de petra suxerit, sed tantum aquam. Quod enim in illis historialiter impletum non fuit, in apostolis credimus esse spiritualiter completum. Petra enim (ut ait apostolus) erat Christus. Dulcedo mellis & suauitas olei, gratiam spiritus sancti significat, quæ omnibus suauitatibus suauior inuenitur, dicente Psalmista: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine, super mel & fauam ori meo. Quasi ergo mel de petra apostoli suxerunt, quam Christo in terra consistente, spiritum sanctum ab eo acceperunt. Quasi oleum de firma petra, quam iam eo in caelo præfidente, eundem spiritum sanctum in linguis igneis uisibiliter de caelo accipere meruerunt. De hoc oleo scriptum est: Computrescet iugum a facie olei, id est, iugum peccati a facie spiritus sancti. Siue aliter: Quia sicut ait Apostolus: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Recte bis spiritum sanctum acceperunt, quia eadem charitas duobus præceptis implet, dilectione dei uidelicet & proximi. In terra quippe datur spiritus, ut diligatur proximus: de caelo datur spiritus, ut diligatur deus. Et quia per dilectionem proximi peruenimus ad dilectionem dei, recte primum in terra datur spiritus, & postmodum de caelo, sicut ait apostolus Iohannes: Qui non diligit fratrem suum quem uidet,

Dent. 32

1. Cor. 10

Psalm. 133

Isaie. 60

Roma. 8

- deū quem non uidet, quō potest diligere? Et pulchre
 insufflando sp̄m sanctū dedit, ut ipsum se esse osten-
 deret, qui in facie primi hoīs spiraculum uitæ spirau-
 erat. **Gene. 2.** Vel certe q̄a anhelitus ab interiore exterius
 trahit, insufflando sp̄m sanctū dedit, ut oñderet oēm
 diuinitatē in se esse: & sicut à patre, ita quoq; à se sp̄m
 sc̄tū procedere. In ipso em̄ (ut ait Ap̄tus) inhabitat
 oīs plenitudo diuinitatis corporaliter. Vñ & consu-
 etudo ecclesiastica obtinuit, ut in eorū facie, qui p̄
 gratiam spiritus sancti regenerandi sunt, à sacerdoti-
 bus insuffletur. Nam illud prætermittendū non est,
 quod per dationem spiritus sancti omniū p̄ctōrum
 remissio tribuitur, & ipsa quoq; remissio septē mo-
 dis efficitur. Primo, per sacramentū baptismatis. Se-
 cundo per eucharistiæ perceptionē. Vnde & dñs in
Johan. 6. euangelio dicit: Nisi manducaueritis carnem filij ho-
 minis, &c. Tertio per martyrium. Quarto per elee-
 mosynam: quia ut scriptum est, Sicut aqua extinguit
 ignem, ita elemosyna extinguit p̄ctm̄. Quinto per
Actū. 3. p̄nitentiā. P̄nitementini (inquit apostolus) & cōuer-
1. Petri. 4. timini, ut deleantur uestra p̄ctā. Sexto, p̄ charitatem:
 quia (sicut apostolus dicit) charitas operit multitudi-
 nem p̄ctōrum. Septimo, quando in nobis peccanti-
Matth. 6. bus dimittimus: quia sicut dñs dicit, Si non dimiseri-
 tis hominibus peccata eorū, nec pater uester cælestis
 dimittet uobis p̄ctā uestra. Quia ergo per sp̄m san-
 ctum remissio p̄ctōrum tribuitur, recte p̄ eundē spi-
 ritum datū discipulis dicitur. Quorum remis-
 sitis peccata, remittūtur eis: et quorū retinue-
 ritis, retēta sunt. Et reuera magna gratia aposto-
 lis data est, ut nō solum per sp̄m sanctum à proprijs
 peccatis absoluerentur, sed etiā in alienis peccatis di-

mittendis potestatem acciperent. Quorum locum & ordinem episcopi & sacerdotes nunc in ecclesia retinent, qui ligandi solvendique potestatem habent, sicut in persona omni primo pastori specialiter dictum est: **Tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis.** Unde in lege figuraliter praecipitur de leprosis, ut si quis lepra percussus esset, ostenderet se sacerdoti, & ad eius iudicium aut eijceretur extra castra, aut reciperetur. **Non** quod ipse leprosum mundare, aut mundatum leprosum facere posset, sed quia ad ministerium ipsius sacerdotis pertinet, ut discernat inter lepram & lepra, id est, inter peccatum maius & minus. **Subtilis** enim examinatione providendum est, qui sunt digni intra ecclesiam recipiendi, & qui extra eandem propter peccata reijciendi. **Non** solum quippe iudicio qualitas & quantitas peccati est considerata, sed etiam persona peccantis, & satisfactio poenitentis. **Illos** enim sua sententia pastor absoluere potest, quos uiderit per commotionem cordis & dignam emendationem a deo esse solutos. **Grandis** honor, sed graue pondus istius honoris. **Valde** namque durum est, ut ille alienas animas iudicandas suscipiat, qui suam ipsam custodire nescit. **Sunt** enim nonnulli, qui ministerium religionis ad potestatem retorquent honoris, & putant se soluere noxios, & ligare innoxios. **De** quibus scriptum est: **Mortificabant animas quae non moriuntur, & uiuificabant animas quae non uiuunt.** Quasi enim non morientem mortificat, qui eum qui in culpa reus non est, sua sententia damnat. Quasi non uiuentem uiuificat, quando illum qui in peccatis permanet, se posse soluere pu-

Matth. 16

Iere. 13. Egedi

Jerem. 6

tar. De talibus alibi scriptum est: Et curabāt contritiōnē populi mei cū ignominia, dicentes, pax pax, & nō erat pax. Sed siue iuste siue iniuste pferatur sentētia pastoris, timenda est, ne forte culpa que nō fit ex opere, fiat ex elatione. Thomas vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, qñ uenit Iesus. Dixerūt ergo ei alij discipuli: Vidimus dñm. Ille autem dixit eis: Nisi uidero in manibus eius fixuram clauorum, & mittā digitum meū in locū clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.]

Cū Lucas dicat, quod duo ex discipulis reuersi in Ierusalē inuenerunt cōgregatos undecim, &c. quid est qd Iohannes defuisse dicit Thomā, qui vnus ex illis erat? Ad quod dicēdum, quia primū cū illis fuit Thomas, sed ad tēpus egressus est, in q̄ spatio egressionis uenit Iesus. Quod nō casu contigisse putandū est, sed diuina dispensatione factum est, ut dño apparente discipulis, vnus electus discipulus defuisset, qui audita resurrectione dubitaret, dubitās quæreret, quērēs inueniret, & à nostris cordibus omnē dubitationē expelleret. Multo magis incredulitas Thomæ nobis, pfuit, q̄ citissima credulitas Mariæ: q̄ dū dubitauit, diligenter quæsiuit, quærens inuenit, inueniēs palpauit, palpās nō solū nostrā fidē corroborauit, sed etiā hæreticorū errorē exclusit, qui dicebant eū uerum corpus non habuisse. Nam quia nō malitia, sed ignorātia dubitauit, noluit pius magister tā dilectū discipulum in infidelitate relinquere, sed ad fidē eius reformādam, iterum dignatus est apparere. Vnde & subditur: Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cū eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vo-

bis. Et pulchre dominus non solū semel & iterum, sed etiam tertio pacem discipulis commendauit, ut eloquium primæ maledictionis per suam resurrectionem solum esse ostenderet: & (ut quidam tradūt) trinā maledictionē auferret, quæ dicta fuerat **Adg.** **Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus uitæ tuæ, spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. in sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in terram.** Sed omnibus discipulis pace commendata generaliter, specialiter Thomæ dubitationem curauit, dicens: **Infer digitum tuū huc, & uide manus meas, & adfer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.** Quæritur, quare dicat, infer digitum tuum huc & uide, cum uisus proprie ad aspectum oculorum pertineat: Ad quod dicendum, quia uidere in hoc loco, pro sentire uel intelligere possum est. Hoc autē genus locutionis adeo nobis usitatissimū est, ut per oēs sensus currere uideatur: sicuti uerbi gratia, cum dicimus, audi & uide quāmodum modulate cantat, olfac & uide quāmodum suaue redolet, palpa & uide quāmodum lene sit, gusta & uide quāmodum dulce sit. Ne ergo discipulus infidelis permaneret, dominus suam carnem ei palpabilem præbuit, ut postmodum libera uoce prædicaret. In qua re duo mira & iuxta humanam rationem incomprehensibilia dominus ostendit, cum post resurrectionem corpus suum palpabile præbuit, & incorruptibile demonstrauit, maxime cum illud quod palpari potest, possit & corrumpi: & quod nō potest palpari, non possit corrumpi. Sed miro & ineffabili modo ipse post resurrectionē corpus suū palpabile & in

corruptibile demōstrauit, ut in uno corroboraret fidem apostolorum, in altero inuitaret ad præmiū. Siue certe corpus suū post resurrectionem palpabile et incorruptibile demōstrauit, ut oñderet se eiusdē esse naturæ, cuius fuerat ante passionem, id est, carnem habere: & alterius gloriæ. i. eādē carnē incorruptibilem esse. Et q̄ in sua resurrectione nostrā uoluit præmonstrare resurrectionem, ostendit nostra corpora post resurrectionem incorruptibilia & immortalia esse, non tñ impalpabilia. Vnde mentitus est Euthices, qui dixit corpora nostra post resurrectionē uenturo aerisq̄ esse subtiliora, et sicut iubar solis uideri potest, & palpari non potest, sic nostra corpora uisibilia esse, sed impalpabilia: illud in adiutorium sui erroris assumens, quod ait **Apostolus**: Caro & sanguis regnū dei non possidebunt, non intelligens quia caro in scripturis uarias habet significationes. Aliquando em̄ carnis nomīe ipsa conditio humana designatur, sicut scriptum est: **Hoc nūc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.** Aliquando fragilitas eiusdem carnis, sicut per **Psalmistā** dicitur: **Et recordatus est quia caro sunt.** Aliquando propago cognationis, sicut ait

1. Cor. 15.

Apostolus: **Caro & sanguis regnū dei non possidebunt, non intelligens quia caro in scripturis uarias habet significationes. Aliquando em̄ carnis nomīe ipsa conditio humana designatur, sicut scriptum est: Hoc nūc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.** Aliquando fragilitas eiusdem carnis, sicut per **Psalmistā** dicitur: **Et recordatus est quia caro sunt.** Aliquando propago cognationis, sicut ait

Gene. 2.

Psalm. 77.

Galat. 2.

Matt. 16.

Gene. 6.

1. Cor. 15.

Apostolus: **Continuo non acquieui carnī & sanguini.** Et dñs: **Caro & sanguis non reuelauit tibi.** Aliquādo carnis nomine peccatum designatur, sicut ait dñs ad **Noe**: **Non permanebit spiritus meus in homine in æternū, quia caro est, id est, peccator.** Et **Apostolus** ad **Romanos**: **Vos autem nō estis in carne, sed in spiritu.** Nisi enim in carne essent, epistolas eis non mitteret corporaliter. Sed in carne non esse dicantur, quia carnalibus peccatis non succumbebant. In eo ergo quod ait **Apostolus**, **Caro & sanguis regnum dei nō**

possidebunt, non naturā humanā negauit esse resur-
 rectorum, sed peccata eiusdem carnis regnū dei possi-
 dere non posse confirmauit. Quod securus Aposto-
 lus exposuit, dicens: Neque corruptio incorruptelā pos-
 sidebit. Resurgēt igitur corpora nostra immortalia
 & incorruptibilia, non tñ inuisibilia & impalpabilia,
 teste beato Iob, qui ait: Credo quod redemptor me-
 us uiuit, et in nouissimo die de terra surrectorum sum, Job. 19
 & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea ui-
 debo deum. His contra Euthicen dictis, ad ppria re-
 deamus. Infer digitum tuum huc, & uide man-
 meas: & adfer manum tuam, & mitte in latus meum:
 & noli esse incredulus, sed fidelis. ¶ Vbi notandū, qd
 ut omnem à cordibus eorū auferret dubietatem, non
 solum manus & latus, sed etiam (secundum aliū euā-
 gelistam) pedes qui clauis erant affixi, ostēdit, dicens:
 Videte man^o meas & pedes meos, qd ipse ego sum. Lucē. vi.
 Palpate & uidete, quia spiritus carnem & ossa nō habet,
 sicut me uidetis habere. Sed in hoc loco solent paga-
 ni Christianā simplicitatem irridere, dicētes: Qua te-
 meritate putatis uos Christiani, quod deus uester ue-
 stra de puluere corpora suscitaturus sit, cum sic (ut di-
 citis) ipse à mortuis resurgēs uestigia passionis in cor-
 pore suo, ut non apparerent, curare nō potuit? Ad qd
 uera fides respondet, non hoc impossibile esse, sed po-
 tius pieratis. Maius est enim carnem à mortuis resus-
 citare, quā uulnera clauorū in carne sanare. Qui er-
 go quod minus est fecit, & quod maius est facere po-
 terat, nisi uarias ob causas ipsa uulnera in corpore
 suo seruare uoluisset. Primū, ut fidem apostolorū ad-
 eredendum inuitaret uel reformaret. Qui em̄ uiden-
 tes fixuras clauorum tarde crediderūt, multo magis

6. Joh. 2.

tardius credidissent, nisi uestigia passiōis in eius mortali corpore recognouissent. Siue alio modo, uestigia suæ passionis in carne sua reseruare uoluit, ut patrem pro nobis interpellans: quia (ut ait Iohannes apostolus) apud patrem aduocatum habemus Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Ostendit ei cicatrices clauorum, quatenus eum, qui nunquam obliuiscitur misereri, ad miserandum inuitet. Siue certe ipsa sua passionis uestigia reseruare uoluit, ut uniuersali iudicio hoc omnibus ostendat, non solum iustis, sed etiam iniustis: ut iusti uidentes quanta & qualia redemptor generis humani pro eorum liberatione sustinuit, in eius amore amplius exardeant, & in laude proficiant: iniusti autem tanto deterius confundantur, quanto magis tantis beneficijs extiterunt ingrati, sicut scriptum est: **Et uidebit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super eum omnes tribus terræ.** Vel certe cicatrices clauorum & lanceæ apertionem dominus Iesus Christus in carne sua reseruare uoluit, ut ipsa eius uictoriam de antiquo hoste ostendant. Sicut enim (uerbi gratia) miles fortissimus, cū iubente rege singulare certamen pro salute suæ gentis inierit, & cum reuersus uictoriam suæ genti deportauerit, acceptis aliquantis plagis, si dixerit ei medicus: **Vis ut ita resanem, ut cicatrices plagarum non appareant: an, ut absque deformitate appareant?** & ipse responderit, **Volo ut absque deformitate tantum appareat, quatenus omnibus me intuentibus signum meæ uictoriæ manifestent:** sic & dominus IESVS CHRISTVS uulnera passionis suæ in cælum reportare uoluit, ut ipsa eum uictoriam habuisse de antiquo serpente de

monstrent. **Respondit Thomas.**] Thomas interpretatur abyssus. Quæ interpretatio nominis recte illi congruit, quia sicut abyssus immensam habet profunditatem, sic ipse palpando dominicum corpus, profundum diuinitatis in eo intellexit, de quo scripsit **Psalm. 37.** Iudicia tua abyssus multa. Aliud enim palpauit corpore, & aliud credidit corde. Palpauit hominem, credidit deum. Et ideo exclamās dixit: [Dominus meus, & deus meus.] Dominus, à dominatu dicitur: deus, à timore, sicut quidam de sapientibus dicit:

Primus in orbe deos fecit inesse timor.

Et Salomon: Deum time, & mandata eius obserua. **Eccles. 12.**

Et iterum: Time deum & recede à malo. sanitas quippe erit umbilico tuo, & irrigatio ossium tuorum. **Prover. 11.**

Quod nomen recte illi essentialiter conuenit, qui est rex regum & dominus dominantium, & super omnia timendus, colendus & uenerandus, cui per prophetam dicitur: Tu enim fecisti omnia, cælum & terrā, & uniuersa quæ cæli ambitu continentur, dominus uniuersorum tu es. **Esther. 13.** Quantam autem remunerationem habeat fides, manifestatur cum subditur: [Dicit eis Iesus. Quia uidisti me Thoma, credidisti, beati qui non uiderunt, & crediderunt.] In hoc uersiculo nō solum fides Thomæ collaudatur, sed etiam nostra salus futura prædicitur. ac si diceret dñs: Tu quidem beatus es, quia uidisti me & credidisti, sed & illi beati erunt, qui non uidentes me corpore, credituri sunt mente. Quod autem ait, [beati qui non uiderunt, & crediderunt,] præteriti temporis uerbo usus est, quia apud eius præsentiam omnia futura præterita sunt.

Multa quidem & alia signa fecit Iesus in cōspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Si quis euangelium sancti Iohannis cum cæteris euangelistis conferat, multa de miraculis saluatoris in eis scripta reperiet, quæ in Iohannis euangelio non habentur, quoniam Iohānes, qui ultimus suum euangelium scripsit, quod ab alijs scriptum nouit, multis in locis prætermisit. Sed nec in quatuor euangeliorum libris omnia miracula domini scripta habentur, sicut Iohannes in calce sui textus testatur, dicens: Sunt autem & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. **Tantum autem sancti euangelistæ de miraculis conscripserunt, quantum ad fidem credentium corroborandam sufficere posse cognouerunt. Vnde & subditur:**

Johan. vi.

Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Christus filius dei. Quia ergo hæc scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus filius dei, erubescat Phorinus, qui tantum hominem, & nō deum credere uoluit. Nos autem euangelica lectione instructi, credamus quia Iesus Christus filius dei in una eademq; persona pfectus deus, perfectus & homo, deus ante tempora, homo ex tempore: deus ex patre, homo ex matre. Quid autem ex hac credulitate cōsequamur, manifestatur cum subinfertur: **Et ut credentes, uitam habeatis in nomine ipsius.** In nomine ergo eius uita datur, quæ semetipsum credentibus donat, qui est uia, ueritas & uita, sicut ipse alibi ait: **Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant te solum uerum deum, & quem misisti IESVM CHRISTVM.**

Johan. i. 4

Johan. 17

SO DOMINICA II. 97

post Pascha, Misericordia do-
mini .I. Petri. II.

Charissimi, Christus passus est pro nobis, uobis relinquens exemplum, ut sequamini uestigia eius. Et reliqua.

Fratres charissimi, in lectione apostolica quam audistis, beatus Petrus Christi nos imitari exempla admonet, dicens: **Christus passus est pro nobis, uobis relinquens exemplum, ut sequamini uestigia eius.** Id est, quod ipse dominus ait in euangelio: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, id est, uoluntates proprias relinquat, & dei se omnimodis subiiciat uoluntati, & tollat crucem suam, id est, carnales mortificet delectationes, & sequatur me, mundi desiderijs repugnet, quantum ualeat diuina gratia largiente. His enim modis, & talibus his similibus moribus sanctis, Christi debemus uestigia sequi, **qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius,** ut de ipso prophetam ait. Solus enim sine peccato, qui peccata mundi tollere uenit. Et alibi: **Nunc tendit, neque clamauit, neque audiuit quis in plateis uocem eius.** Sequitur: **Qui cum malediceretur, non maledicebat.** Subdolum & mendacium, nec detractio inuenta est in ore eius. Nos ergo si uolumus Christi imitari exempla, haec eadem mala omni studio uitare debemus. Omnem dolum & odium, omnemque malitiam & simulationes, & inuidias atque detractio- nes deponere, & in bonis operibus certamen magnum habere, Christo domino famulari. **Cum pateretur,**

non cōminabatur. Iniuriæ uindictam non prō-
 misit, sed etiā pro suis crucifixoribus exorauit, ut nos
 sibi docuit dicens: Orate pro persecuentibus & ca-
lumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri qui in cæ-
lis est. Tradebat autem iudicāti se iniuste. Per
 diuinitatem tradidit humanitatem, quam assumpsit
 ad passionem, iudicanti se populo Iudaico ut crucifi-
 geretur. Si enim ipse q̄ sine peccato erat, propter pec-
 cata nostra, ut nos redimeret à morte, se tradidit, qd̄
 retribuere condignum eius misericordiæ possumus,
 nisi tantum ut nos pura confessione & penitentia la-
 chrymis, eleemosynarum largitate operibusq̄ mise-
 ricordia & pietatis, ad eius nos semper uoluntatem
 præparemus fideliter, ut dignis & sanctis moribus
 æterna cū eo gaudia possidere ualeamus. Qui pec-
cata nostra ipse pertulit in corpore suo super
lignum. Ad hoc enim in ligno crucis pati uoluit, ut
 ligni prauaricationem, quam Adam fecerat, deleteret,
 & iter nobis ad regnum cælorum, quod p̄ peccatū Adæ
 mundo clausum fuerat, aperiret. ut peccatis mor-
tui, iustitiæ uiuamus, cuius linore sanati su-
mus. Ut sicut antea p̄ peccatū deo mortui eramus,
 ita & nunc per passionem & resurrectionem eius ad
 immortalitatem æternam perduceret, & deo nos pa-
 tri suo reconciliaret, nobisq̄ potestatem tribue-
 ret mundo mori posse & peccatis omnibus per con-
 fessionem, & per iustitiā uiuere deo. Eratis enim
sicut oues errantes. Error ouium culpa pastorū
 esse intelligitur, qui negligunt corripere delinquentes,
sed conuersi estis nunc ad pastorem & epi-
scopum animarum uestrarum. Conuersi à dia-
 bolo ad Christum, de tenebris ad lucē, de morte ad

uiram, de infidelitate ad fidem, de infirmitate ad salutem: in qua si permanseritis usq; in finem, bonis certando operibus, salui eritis in æternum. Non enim q̄ cœperit bonum, sed qui perseverauerit in bono, hic saluus erit. Tunc enim placet deo nostra conuersio, quando bonum quod inchoamus, perseveranti sine complemus. Bonum ergo non cœpisse, sed perfecisse uirtus est. Nam inchoantibus præmium promittitur, sed perseverantibus datur, per eum qui promisit, qui est uerus promissor & largior Iesus Christus dñs noster. Qui uiuit & regnat cū patre & spiritu sancto deus per omnia secula seculorum, Amen.

DOMINICA II.

post Pascha, Misericordia domini. Iohannis .X.

Iohannis .X.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Ego sum pastor bonus, & reliqua.

Superius textus euangelij narrat, qualiter dñs inter bonos malosq; pastores discretionē fecerit, dicēs de malis: Qui nō intrat p̄ ostiū in ouile ouiuū, sed ascendit aliunde, ille Ioh̄an. 10.1 fur ē & latro. De bonis aut̄: Qui intrat p̄ ostiū, pastor ē ouiuū. Huic ostiarius aperit, & oues uocem eius audiūt.

Alienum autē non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia

non nouerunt uocem alienorum. **Cum** autē cerneret eos dñs hoc prouerbum non intelligere, apertius de quo pastore loqueretur exposuit, dicens: **Ego sum pastor bonus.** Sed in exordio huius lectionis inq̄rendū est, quare se dñs pastore noīari uoluerit. Nunquid ideo pastor dicitur, eo quod more terreni pastoris oues ad pascua ducat & reducat? **Non.** Sed per similitudinem talia nomina ei applicantur, ut per uisibilia inuisibilia intelligamus. **Sicut** enim ouis dicitur propter innocētiā, agnus propter mansuetudinē, uitulus propter suę carnis immolationē, leo propter fortitudinem, petra propter firmitatē, sic dicitur pastor, non solum quod fideles suos spiritualiter pascat & reficiat, sed etiam quod eos a moribus luporum sua protectione defendat. **Iste** est enim uerus pastor, qui nobis rationabilem sensum tribuit, & spiritualem intellectum ministrat. **Ipse** uerus est pastor, qui sacramento sui corporis ac sanguinis nos in præsenti reficit, & in futuro ad satietatem suę cōtemplationis perducit, qui ait in euangelio: **Ego** sum panis uiuus q̄ de caelo descendi, **Et** iterum: **Per** me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. **Et** rursus, **Qui** manducat carnem meam, & reli. **Et,** **Caro** mea uerus ē cibus, & sanguis meus uer⁹ est potus. **Sub** cuius pastoris regimine abundantia pascua se inuenisse gaudebat propheta, cū diceret: **Dñs** pascit me, & nihil mihi deerit. **et** iter⁹, **Satiabor** dū manifestabitur gloria tua. **Iste** uero pastor fidelibus ouibus promittebatur, cū dñs per prophetam dicebat: **Ecce** ego suscitabo uobis pastorem unum, seruū meum **Dauid**, qui pascit oues in iudicio & iustitia. **Huius** pastoris typo uel figura, **Iacob** patriarcha oues

Johan. 6.
Johan. 10.

Johan. 6.

Psal. 22.
Psal. 16.

pauisse legitur. Sicut em̄ ad pastoris officium pertinet, nō solum fortiores oues ad pascua deducere, sed etiam infirmis medicinam impendere, sic etiā iste pastor nō solū perfectiores quosq; in ecclesia gerit, sed etiam infirmis animabus per misericordiam descendit, & per pœnitentiam curam salutis impendit. Quod significant eiusdem iacob uerba, dicentis: **No-** Gene. 32.
sti domine mi qđ habeo oues fortas teneras mecum, quas si in ambulando plus laborare fecero, morientur cūcti greges una die. **Vnde per Iezchielem prophetam dicitur: Ecce ego ipse requirā oues meas, &** Ieze. 34.
uisitabo eas. Sicut uisitat pastor gregem suum in die qñ fuerit in medio ouium suarū dissipatarū, sic uisita-
bo oues meas, & congregabo eas de cunctis locis, in quibus dispersę fuerant. **Quod perierat requiram, qđ**
abiectum fuerat reducā, & quod contractū alligabo, & quod infirmum consolidabo, & qđ pingue & forte custodiam. Ipse est etiam qui sanat cōtritos corde, psal. 145.
& alligat contritiones eorum. Et dicit: Dñs soluit cō-
peditos, dñs illuminat cęcos. Quantum autem huius pastoris benignitas infirmantibus ouibus compatia-
tur, illa parabola euangelij indicat, in qua legit, qđ pa- stor bonus relictis nonaginta nouē ouibus in monti-
bus, abiit querere unā, quę in uallibus errauerat: quā inuentam imposuit proprijs humeris, & sic reporta-
uit ad gregem. Ad prędicti autem pastoris mensam si uolumus accedere, necesse est ut in bonis operibus
nos pręparemus, Salomone testante: Ad męsam po- tentis accessisti? diligenter attende quę apponuntur
tibi, sciēs quia similia te pręparare oportet. Quia er- go dominus pergens ad passionem, mysteriū corpo-
ris & sanguinis sui nobis tradidit, tunc ei similia prę-

paramus, si pro eius amore tribulationes & angustias sustinemus, quia (sicut ait Apostolus) per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Et

Psalm. 118. Psalmista: Quid retribuam dño pro omnibus quare tribuit mihi? Queritur autem, quare dñs se pastorem uocauit, cum paulo superius ostium se esse dixerit, dicens: Ego sum ostium. Ad quod dicendum, quia aliud est ostium, & aliud ostiarius, atq; aliud pastor. Ipse est enim ostiarius, qui nos ad fidem introducit, sicut ipse ait in euangelio: Nemo uenit ad patrem nisi per me. Neq; enim cognouit patrem quis, nisi filius & cui filius uoluerit reuelare. Ipse est ostium, quia per eum ad

Johan. 10. fidē intramus, sicut ipse ait: Per me si quis introierit, saluabitur. Et bene quidē postquam dixit, [ego sum pastor,] adiūxit [bonus, ad] discretionem illorum, qui indigne nomen pastoris usurpant, eo quod uel boni, uel digni nō sint, de quibus dominus superius ait: Omnes quotquot ante me uenerunt, fures fuerūt & latrones. Fuerūt em̄ boni pastores, qualis fuit Pe-

Johan. 10. trus, cui à dño dictum est, Si diligis me, pasce oves meas. Et iterū, Tu es pastor ouīū. Talis erat Paulus, qui optabat se esse anathema p̄ fratribus suis, dicēs: Ego cupiebā anathema esse pro fratribus meis, q̄ sunt cognati mei, qui sunt Israelitæ. Sed aliud est bonū essentialiter, sicut dño: & aliud nuncupatiue, sicut discipulis: aliud per naturam, & aliud per gratiā. Illi uero uel boni essent à dño acceperunt, ipse autē à nemine, nisi à seipso, ut bonus esset, accepit: & ideo bonitari eius si cōparentur, minus boni inueniuntur. Quācum uero bonus pastor oves sibi cōmissas diligere debeat, manifestatur cum subditur: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Fecit quod monuit,

& quod docuit uerbis, ostēdit exemplis. Prius animā suam pro ouibus suis posuit, ostēdens bonis pastori- bus etiā, si necessitas euenierit, pro ouibus sibi cōmis- sis mortem nō debere timere. Vnde cum Petro oues suas regendas tertio cōmendasset, quid pro eisdē ouibus passurus esset intimaui, dicēs: Amen amen dico tibi, cū esses iunior, cingebas te & ambulabas ubi uolebas: cum autē senueris, extēdes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quō tu nō uis. Hoc autē dicebat, ait euangelista, significās qua morte clarificaturus esset eum. Deniq; & Paulus apostolus pro ouibus sibi cō- missis, mori paratus erat, cum diceret: Ego ipse impen- 2. Cor. 12 debam, & superimpēdebar pro animabus uestris. Et iterum: Ego autē non solum alligari, sed etiā mori pa- Actu. 28 ratus sum in Ierusalem propter nomen dñi Iesu. Non enim facio animam preciosiorem, quā me. Et rursus: Melius est mihi mori, q̄ ut gloriam meam 1. Cor. 9 quis euacuet. Sed post q̄ dñs boni pastoris opus ostēdit, etiā uitia mali pastoris declarare curauit, dicens: **Mercenarius autē, & qui non est pastor.** Mercenarius dicitur mercede cōductus. Quo noīe recte mali pastores figurantur, qui nō ob amorem dei, nec propter dilectiōem gregis, sed propter lucra terrena curā aīarum suscipiunt, quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, sicut Apostolus dicit: Quæstū existi- 1. Tim. 6 mant pietatem. Quos per prophetā redarguit domi- nus, dicens: Ipsi regnauerunt, & nō per me: principes Q. seq. 8 extiterunt, & non cognoui. Tria quidē sunt, quæ mer- cenarij ab ouibus exquirunt, lac, lanam & carnes: quæ mali pastores, qui magis præesse quā prodesse deside- rant, hæc tria à sibi subiectis exigūt, lac adulationis, lanam obsequij corporis, carnes delectationis carna-

Ieze. 34. **lis.** Quos dñs p Iezechielē prophetam redarguit, di-
 cens: Vē pastoribus Israel, qui pascebant semetipfos.
Nonne greges pascuntur à pastoribus? **Lac** comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat oc-
 cidebatis, gregem autē meum nō pascebatis. **Qd** infir-
 mum fuit, non cōsolidastis: & quod ægrotum, nō sa-
 nastis: quod contractum, non alligastis, & quod abie-
 ctū, non reduxistis: quod perierat, non quæsitistis, sed
 cum austeritate imperabatis eis & cū potētia. Quos
 enim ab extraneis defendere debuerant, hos etiam
 more prædonum frequēter opprimūt, de quibus do-
 minus ait in euāgelio: **Attendite** à falsis prophetis, q
 ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus au-
 tem sunt lupi rapaces. à fructibus eorum cognoscetis
 eos. **Tales** fures in ecclesia **Apostolus** præuidebat, qñ
 discipulis dicebat: **Scio** quia post meum discessum in-
 trabunt in uos lupi graues, lupi rapaces, non paren-
 tes gregi. **Et** ex uobis ipsi consurgent uiri loquentes
 mendacium, ut abducant discipulos post se. **Recte** au-
 tē de talibus subditur: **Cuius non sunt oues pro-**
ptere. Non enim ut proprias oues recognoscunt, sed
 ut alienas nesciunt. **Non** facile autē tempore pacis co-
 gnoscitur, quis sit pastor, quisve mercenarius: sed lu-
 pus ueniens indicat, quo quisq; animo super gregē su-
 um inuigilet. **Vnde** & sequitur: **Uidet** lupum ue-
 nientē, & dimittit oues, et fugit, et lupus rapit
 & dispergit oues. **Lupi** noīe in hoc loco potentes
 quilibet designantur & iniusti: qui dum pauperū sub-
 stantias diripiunt, more luponū quasi carnes ouiu di-
 lacerant. **Sed** mercenarius uidet lupum ueniētem, &
 dimittit oues, & fugit: qā carnalis pastor terrena pa-
 trimonia amittere timens, sub silentio se abscondit,

Fugit autē, non mutando locū, sed subtrahendo so-
 latium: quia cum subiectos à potēribus uidet oppri-
 mi, non contradicit, ut liberet pauperē & egenū de
 manu ipsorū, sed magis adulando decipit. De quibus
 per pphetam dicitur: Omnes principes tui fugerūt,
 dureq; ligati sunt. Et iterū: Quasi uulpes in deserto,
 pphetæ tui Israel erant. Quorum uituperabilem ti-
 morem dñs alibi per pphetam redarguit, dicēs: Nō
 ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis murū pro do-
 mo Israel, ut staretis in prælio in die dñi. Est & alius
 lupus inuisibilis, qui quotidie non corpora, sed ani-
 mas peccantiū lacerat, ille scilicet de quo ait Petrus
 apostolus: Aduersarius uester diabolus tanq̄ leo ru-
 giens circuit, quærēs quem deuoret. Dum em̄ aliū
 ad superbiam, aliū ad adulteriū, aliū ad rapinā, aliū
 ad fornicationē, aliū ad homicidium p̄trahit, mo-
 re luporū quasi carnes ouium laniat. Sed mercenari-
 us uidit lupum uenientem, & dimittit oues & fugit,
 cum is qui non pro diuino amore gregē dei pascit,
 contra hæc uitia nullo zelo accenditur, nullo dolo-
 re mouetur, nulla prædicationis arma opponit. Fu-
 git em̄, cum se sub silentio abscondit. Fugit etiam, cū
 subiectos p̄ diuersa uitia uidet coinquinari: & tacer,
 quia nō corrigit, non cōsiderans illud quod Aposto-
 lus Timotheo præcepit, dicens: Testor coram deo &
 Christo Iesu, qui iudicaturus est uiuos & mortuos,
 prædica uerbū, inſta opportune, importune, argue,
 obſecra, increpa. Tales em̄ non solum de pprijs, sed
 etiam de subiectorū peccatis reddituri sunt rationē,
 ſicut dñs per Iezchielem terribiliter cōminatur, di-
 cens: Speculatorem dedi te domui Israel. Si non an-
 nūciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinē eius

*Isaie. 20
Iezech. 13*

Iezech. 13

1. Petri. 5

2. Tim. 4

Iezech. 3

de manu tua requirā. Considerandū est etiam, quā-
 ter mercenarius urso ueniēte fugiat. Per ursum nāq;
 qui uersutum & callidum est animal, ut quidam di-
 cunt, hæretici designantur, qui per prauā doctrinam
 mires in ecclesia decipere nō cessant. Sed mercenari-
 us, & qui non est pastor, uidet ursum ueniētem & fu-
 git, quādo subiectos ab hæreticis uel prauis doctori-
 bus, intra sanctam ecclesiā & simplices decipi uider,
 & non per autoritatē diuinæ scripturarum contra
 dicit. De talibus dñs per prophetam ait: Canes muti
 non ualentes latrare, uidentes uana, dormientes &
 amantes somnia, & canes impudicissimi nescierūt sa-
 turitatē. Ipsi em̄ pastores ignorauerunt scientiā. De
 quibus adhuc subdit: **Mercenarius autē fugit,
 quia mercenarius est, et nō pertinet ad eum
 de ouibus.** Si causam quæris, quare mercenarius fu-
 giat, nullā inuenies uiciniorē, nisi quia mercenari-
 us est. Qui em̄ non amore diuino, sed dilectiōe cupi-
 ditatis & potestatis gregē dñicum pascit, mox ut ti-
 mor hæc amittēdi accesserit, ille recedit, & si nō cor-
 pore, tñ mente, quia iuxta Psalmistæ uocē, Illic trepi-
 dat timore, ubi nō erat timor. De talibus per Ietemi-
 am prophetam dicitur: Mercenarij quoq; tui, q uer-
 sabantur in medio tui, quasi uituli saginati erant, fa-
 gerunt simul, nec stare potuerunt. Diligunt em̄ prin-
 cipaliter, quod perdere potuerunt laudabiliter, i. res
 terrenas: & non timēt amittere, quod sine graui pe-
 riculo non possunt relinquere. i. animas subiectorū.
 De quibus sub specie struthionis per beatum Iob di-
 citur, Quando dereliquit in terra oua sua, obliuiscit
 quod pes hoīs conculcet ea, & bestix agri conterāt.
 Sunt autē nonnulli rectores, qui quāuis bene doceāt, tñ

Iste. 56

Psalm. 17.

Iere. 46

Iob. 36.

quia male uiuunt, magis inter mercenarios, quam inter pastores computantur: quoniam quos bene docendo erudiunt, hos male uiuendi exemplo destruunt. De quibus per prophetam dicitur: **Cum ipsi lympidissimam aquam biberentis, reliquam pedibus uestris turbabaris, Et oues meae, quae pedibus uestris conculcatae fuerant, pascebantur: & quae pedes uestri turba uerant, haec bibebat. Sed mercenariorum uitium patefactis, dominus ad boni pastoris officium sermonem conuertit, dicens: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meae. Quod est aperte dicere, [Cognosco meas,] id est, diligo eas. [Et cognoscunt me meae] .i. diligentes me uoci meae obaudiunt. De quibus alibi dominus ait, Oues meae uocem meam audiunt, & ego dominus cognosco eas, & sequuntur me, & uitam aeternam do eis, & in aeternum non peribunt, nec rapiet eas quisquam de manu mea. Hunc ergo bonum pastorem alij pastores imitari debent, ut quos sub suo regimine cognoscunt, puro & sincero animo diligant. Vnde primus pastor ecclesiae reliquos pastores admonet, dicens: Seniores qui in uobis sunt, obsecro consenior & testis Christi passionum, qui & eius quoque in futuro reuelanda est gloriae communicator, pascite qui & in uobis est gregem dei, prouidentes non coacte, sed spontaneae, secundum deum: neque turpis lucri gratia, sed uoluntarie: neque ut dominantes in clericis, sed forma facti regis & ex animo: ut cum apparuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriae coronam. Sicut enim mercenarii non solum de suis uitium, sed etiam de subditorum suorum criminibus durius damnandi sunt: sic boni pastores cum tantis &**

Isaac. 34

1. Petri. 5

Matt. 25

tur: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium dñi tui. Vnde bene nato domino angelus pastoribus apparuit, eosq; claritas dei circumfulsit, ut intelligamus quia illos gratia dei in presenti pfectius illuminat, & sublimior merces in futuro remunerat, qui gregē dñicum diuino amore bene docēdo pacere non recusant, qm̄ sicut ait Daniel:

Dan. 12

Qui docti sunt, fulgebunt quasi stellæ in firmamento: & qui ad iustitiam erudiunt multos, sicut stellæ in perpetuas æternitates. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem. Nouit pater filiū non tēporaliter, sed æternaliter, cōæternū & cōsubstantialē sibi gignēdo filiū .i. uerbum & sapientiam. Nihilominus filius patrē, quia genitus est à patre, sicut ipse ait in euāgelio: Nemo nouit filiū nisi pater, nec patrē nouit q̄s nisi filiū, & cui filius uoluerit reuelare. Et animā meā pono pro ouibus meis. Ac si diceret: Si inde me manifestō scire patrē & cognitū esse à patre, quia animam meā pono p̄ ouibus meis, tātō unusquisq; pastor uerius deum cognoscere ostenditur, quātō gregem sibi cōmissum sollicitius custodit, non solū admonendo & exhortando, sed etiam (si necessitas exigit) p̄ necessitate illorū utilitatem suā postponēdo. Nemo em̄ maiorem hac dilectionē habet, quā ut animam suam quis ponat p̄ amicis suis. Vnde & lohānes dicit: Si Christus animā suā pro nobis posuit, & nos debemus animas nostras p̄ fratribus ponere. Sed nunquid summus pastor solummodo pro salute

Iudeorum animam suam posuit: Non. Decebat enim ut cum dei filius moreretur, non tantummodo pro una gente, sed pro omni populo. Vnde Caiphas tempore passionis eius prophetavit, dicens: Expediit uobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem (ait euangelista) a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro Iudeorum gente, sed ut filios dei qui erant dispersi, congregaret in unum. De quibus ait: Et alias oues habeo, quae non sunt ex hoc ouili. Ex eo tempore quo dominus Abraham a caeteris gentibus segregauit, & eius progeniem sibi in peculiarem plebem elegit, duo populi & duae gentes nominari coeperunt, Iudeorum scilicet & gentium. Sed postquam ex ipsius Abrahae stirpe natus est, ex utroque populo unam ecclesiam copulauit, ut impleretur quod Gene. 22 ei dominus promiserat, dicens: In semine tuo benedicent omnes familiae terrae. Vnde cum inter Iudeos corporaliter ambularet, de nostra uocatione dicebat: Et alias oues habeo, quae non sunt ex hoc populo. Et illas oportet me adducere. Id est, per praedicationem meorum apostolorum ad fidem meam uocare. Et uocem meam audient. Id est, praecipis meis obedient. Et fiet unum ouile. Id est, ex utroque populo una collecta ecclesia in praesenti, siue in die iudicii, quia uenturi sunt Iudaei ad fidem. Et unus pastor. Ipse scilicet dominus Iesus Christus, de quo per apostolum Petrum credentibus dicitur: Eratis enim aliquando sicut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum uestrarum.

110 **DOMINICA TERTIA**

post Pascha, Iubilare. .I. Petri .II.

Charissimi, Obsecro uos tanquam aduenas & peregrinos, abstinere uos a carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Et reliqu.

Hebr. 13

Pulchre satis admonet & exhortatur nos apostolus Petrus, fratres charissimi, ut audiuit in præfenti lectiõne dilectio uestra, **Obsecro (inquit) uos tanquam aduenas & peregrinos.** Aduenng nos sumus & peregrini, quã diu sumus in hac terra, ut Paulus apostolus ait: **Nõ em̃ habemus hic manentem ciuitatem, noster autem municipatus est in cælis.** Aduena enim uel peregrinus aut hospes, non cogitat quid in domo sit aliena. Sic & nos quantum possumus, domino largiente, ista omnino debemus despiciere, & de cælestibus meditari, unde in æternũ uiuere debeamus. **abstinere uos a carnalibus desiderijs.** Ideo a carnalibus bonũ est abstinere desiderijs, & cælestia semper desiderare, quæ nobiscum ualeant æternaliter permanere. Carnalia autem decipiunt, & ad perditionem perducunt permanentes in eis. **Vnde & subditur, quæ militant aduersus animam.** Semper nos carnalia trahere conantur ad inferna, quibus resistere om̃imodis debemus, & insisterre bonis & iustis laboribus, in castitate & continentia, quibus & supplicia deuitemus, & præmia mereamur æterna. **Conuersationẽ uestram inter gentes habentes bonam,** ut exẽpla bona alijs ostendentes per operum bonorum consuetudinem, sicut

luminaria sitis lucentes in mundo. vt in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus. Mali semper ac malevoli bonorum hominū facta bona detrahunt, & ad malam famam conātur euertere: metuentes ne mala eorū delectatio, ut usus pessimus in quo morantur ut pereant, bonorū aliorum factis destruat & publicetur. Sed nos hoc audientes, oportet multo instantius perseuerare in bonis operibus, ut etiam alij meliores saluentur, & isti inexcusabiles fiāt, si cōueri noluerint à malitia sua. Sequitur, et bonis operibus vos considerantes, glorificent deum in die visitationis. *Matt. 5.* Vt ipse dñs in euangelio docet: Sic luceat lux bonorum operum uestrorum coram hominibus, ut uos laudē ex eis nequaquā desideretis, & alij uidētes bona opera uestra, glorificent non uos, sed patrem uestrum qui in cælis est, qui in seruis suis tanta bona ad suorum etiam & aliorum querit salutē. Subiecti estote omnihumanæ creaturæ, propter deū. Omnibus hominibus honorem dare, unicuique secundum dignitatē suā, nō ppter terrena desideria, nec ppter humanæ laudis appetitum, nec propter turpis lucri questum, sed tñ propter deū, qui nos docet, dicēs: *Matt. 23.* Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Et iterum: Omnis qui se humiliat propter dñm, exaltabit à domino. siue regi quasi præcellenti. quia princeps est populū. Cui & ipse dñs in euangelio honorem debitum reddere iubet, dicēs: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, id est, debitum tributum & subiectionem obedientiæ cum fidelitate: & quæ sunt dei deo, fidē rectā, spem firmam, & charitatem perfectam. siue duci-

- Roms. 13.** bus, tanquā ab eo missis ad vindictam malefactorum. De quibus & Paulus ait: Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit. non est enim p̄tās nisi à deo. De eñ ministri sunt ad coercendam hoīm malitiā missi, ut qui sp̄te mala noluerit uitare, eorū timore uel inuitus uitet laudem uero bonorum. Similiter Paulus dicit: Vis p̄tatem nō time re: Bonū fac, & habebis laudē ex illa. Quia sic est uoluntas dei, ut benefaciētes obmutescere faciatis imprudentiū hominū ignorantia.] Ut tam cauti & tā perfecti in dei opere sitis, ut nihil habeant q̄d detrahare de uobis sc̄dm eorum malā uoluntatē habeāt, quasi liberi. ab omī peccato, per ueram penitentiam & confessionem purā, et non quasi uelamen habētes malitiæ libertatē. Nulla fraus, nulla malitia sit in uobis, sed deo quasi dño digne iustis & sanctis opibus, cū omni fide & uoluntate deseruere cōtendite, sicut serui dei, cū charitate in inuicem om̄ibus, p̄pter deum debitū impendite seruitium. Om̄es honorate sc̄dm uniuscuiusq; dignitatem, tñ pauperibus & minime ualentibus studium maximū impendite seruiendi: quia in ipsis Christus maxime honoratur, ut ipse in iudicio dicturus erit: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Nā sequitur, fraternitatem diligite. Ut ipse dñs in euangelio oēs fratres & proximos esse ostendit, dicē: **Johan. 15.** Om̄es enim uos fratres estis. unde & diligere nos in uicem iubet, cum ait: Hec mando uobis ut diligatis inuicem. Et Iohannes: Qui fratrem suum quem uider, non diligit, deū quem non uidet, quō potest diligere? Quia nec deus uere sine pximo, nec proximus **Roma. 13.** uere diligitur sine deo. Et Paulus: Dilectio proximi

malū nō operatur. Plenitudo ergo legis, est dilectio. **Deum timete, regem honorificate.** Monet ergo congruū cunctis impendere honorē, & iuxta imperiū dñi, Cæsari quæ Cæsaris sunt, & deo reddere quæ dei sunt. Qui timet deum, facit bona: quia initiū sapientiæ, timor dñi. De timore dñi omne bonū nascit, & p̄ timorē dñi omnis malitia hoīs euacuatur. Quia *Eccle. 17.* qui timet deū, diligenter se à peccatis custodit. Sic ergo timeamus deū, ut diligamus eū, quia perfecta est charitas, quæ foris mittit timorē seruilem. **Serui, subditi estote in omni timore dñis non tantū bonis & modestis, sed etiā dycolis.** Hæc est enim gratia in Christo Iesu dño nostro.] Propter dei timorē pariter & amorē, dignū & iustū est unicuiq; homini, suo dño fideliter seruire, siue præsentibus, siue absentibus: quia quicquid hō boni fecerit propter deum, nihil perdit, quia ipse reddet unicuiq; scđm opera sua. Semper em̄ in uita hoīs finis quæritur, qualis sit extremo tēpore uitæ suæ: quia de fine suo unusquisq; aut iustificatur, aut condēnatur. Ideo instātissime bona quæ cœperit unusquisq;, perficere contēdat, ut perpetuam à dño mercedem accipiat, ipso largiēte, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

DOMINICA III.

post pascha Iubilate. Iohan. XVI.

In illo tempore Dixit Iesus discipulis suis: Modicum & iam nō uidebitis me, & iterum modicum & uidebitis me, quia uado ad patrem. Et reliqua,

M Odicum ziam non videbitis me mortalem, corruptibile, comprehensibile, sicut nunc uideris. et iterz modicum z videbitis me immortalē, incōprehensibile, incorruptibilem. Quoties euangelicā lectionē recitamus, considerandū est, q̄a solet cōtingere, ut quædā pars eius specialiter ad discipulos, quibus corporaliter loquebat, pertineat, quædā uero ḡn̄aliter ad uniuersalē ecclesiā. Quod in hac lectiōe facile cōprobatur, si textus eiusdem diligentius consideretur. Quod uero ait, [modicum & iā non uidebitis me, & iterz modicum & uidebitis me,] specialiter ad discipulos p̄tinet, quibus per corporalē præsentiā loquebatur. Quod aut̄ illis nō intelligētibus, inferius exposuit, dicens: Amen amen dico uobis, q̄a plorabitis & flebitis uos.] & c. usq̄, uertetur in gaudiū, sic apostolis specialit̄ cōuenit, ut etiā uniuersali ecclesiæ ḡn̄aliter congruar. Quia ergo ea qua tradendus erat nocte, hæc discipulis loquebatur, modicum erat quo eum uisuri nō erant, q̄m̄ ipsa nocte comprehēsus, & in crastino crucifixus, in sepulchro est collocatus, & tunc cœperūt eum non uidere. Nocte uero ac die sequenti in sepulchro quiescens, mane prima sabbati resurrexit, & discipulis ianuis non apertis apparuit. Sive certe futurum erat modicum, quo eum uisuri erāt, q̄m̄ post resurrectionē per quadraginta tantūmodo dies in multis argumentis eis apprensus, quadragesimo die illis uidentibus in cælū ascendit. Vnde & subditur: Quia uado ad patrem. Quod non de diuinitate, sed de humanitate loquit. Iterz se dicit ire ad patrem phumanitatem, à quo non discessit per diuinitatē, sicut ipse

Johan. 10 ait: Ego & pater unū sumus. Sicut enim patrem non

deseruit, cum apostolis apparuit, sic apostolos non dereliquit, cum ad patrē redijt, sicut ipse dicit: **Ecce** *Matt. 28*

ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad cōsum-
mationem seculi. **Manens** ergo cū patre per diuinita-
tem, discipulis apparuit per humanitatem: & reuer-
rens ad patrem per humanitatem, mansit cū discipu-
lis p diuinitatē, sicut alibi dicit: **Exiui** à patre & ueni *Johan. 16;*

in mundū. **Venire** quippe & redire, humanitatis est:
manere & esse, diuinitatis. **Quod** facile illorum intel-
lectui patet, qui in uno mediatore dei & hoīm utrūq;

naturam, diuinam scilicet & humanam, confitētur.

Et bene ad patrem ire dicitur: quia quā diu cū di-
scipulis conuersatus est, simili carne indutus qua & il-
li, potuit simul cum illis comprehendi, ligari, flagel-
lari, somno grauari, fatigari, crucifigi & mori, & his

similia ad humanitatem pertinentia pati: sed post re-
surrectionem, abiecta carnis mortalitate, ita à patre
clarificatus est, & impassibilis atque immortalis fa-
ctus, ut nullum iam horum patatur. **De** quo p Pau-
lum dicitur: **Et** si noueramus **Christum** secundū car-
nem, sed iam nunc non nouimus. **Et** iterū: **Christus**

resurgens ex mortuis, iam non moritur &c. **Et** quia *2. Corin. 5*

piæ mētes discipulorū, pij magistri absentiam corpo-
ralem sine graui tædio & dolore ferre non poterāt,
manifestatur cum subiungitur: **Direrunt** ergo **et**

discipulis eius ad inuicē: Quid ē hoc quod
dicit nobis, modicum & non uidebitis me, & iterū
modicū & uidebitis me, & quia uado ad patrē: Dice

bāt ergo: Quid est hoc qd dicit nobis modicū? Nesci
mus qd loquitur.] **Habet** autē humana mēs hoc p-
prium, ut quod omnino nō uult, aut tarde intelligat,
aut tardius credat. **Et** ideo discipuli, quia nolebant,

H ij

nec credebāt quod pius magister ab eis corporaliter separaretur, quāuis manifeste diceret, modicum & iam non uidebitis me, non hoc intelligebant. Vnde & inter se conuerentes dicebant: [Quid est hoc quod dicit modicum? Nescimus quod loquitur.] Iuxta hūc sensum, cum alibi eis suam passionem prædiceret, dicens, **Ecce ascendimus Hierosolymā, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis, &c. subiūctū est, Et ipsi nihil horū intellexerunt, erat enim uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebātur. Quare? Quia quæ pati non oprabant, ut pati posset non intelligebant. Sed quia querelas suas ad callida argumenta non conuerterunt, sed piū magistrum humiliter interrogare disposuerunt, ille qui cordis est scrutator, eorū cogitationes præueniēs, antequā interrogaretur, respōdit, ut qui in multis se deum esse ostendit, etiā in cordium inspectione se eum esse declararet, illum scilicet, de quo scriptum est: **Dñs nouit cogitationes hominum, quā uanæ sunt. Et Psalmista: Intellexisti cogitationes meas de longe. Et iterum: Cogitatio hominis confitebitur tibi. Et Salomon: Tu deus solus nosti corda filiorū hominum. Et iterum: Quæ sunt in corde hominū, oculi tui uidēt dñe. Et rursus: Homo uidet in facie, deus autem in corde. Siue cogitationes eorū præuenire uoluit, ut oñderet eos non debere dubitare ex eius pmissionibus, quæ tam facile ocula suarum cogitationum uidebant dinoscere. Vnde & subditur: Cognouit autem Iesus, quia uolebant eū interrogare, & dixit eis: De hoc queritis inter uos quia dixi, modicum & non uidebitis me, & iterū modicum & uidebitis me: Ac si diceret: Si****

Matth. 20

Psal. 138.

Psal. 75

2. Paral. 6

hoc uos conturbat, & uestras mētes sollicitat ga di-
 xi, modicū & nō uidebitis me, adhuc audite: Amen
amen dico uobis, quia plorabitis et flebitis
uos, mundus autē gaudebit. Vos autem contristabi
 mini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium.] Fle-
 bant em̄ amatores Christi, cū eum quē sine culpa in
 mundo cōuersari conspexerāt, quasi reum cōprehen-
 di, ligari, flagellari atq; crucifigi uiderūt. Neq; em̄ si-
 ne graui dolore uel fletu eius mortē uidere poterāt,
 cuius uitā nimio amore dilexerāt: quemq; prius mor-
 tuos suscitare uiderant, mortuū uidebant. At ē con-
 tra mundus gaudebat. i. Iudæorū populus, qui ppter
 mundi amorē recte mundus uocatur, cū cerneret eū
 crucifigi, q; grauis erat etiā eis ad uidēdū, existiman-
 tes nomen eius esse delerū. Sed nunquid semp repro-
 bi lætabuntur, & electi contristabuntur? Non. Dicā
 quid dicat: [Tristitia uestra uertetur in gaudium.]
 Sed tristitia apostolorū uersa est in læticiam, qñ (sicut
 ait euangelista Lucas) gauisi sunt discipuli uiso dño.
 E contra falsa læticia Iudæorū cōmutata est in mœ-
 stitiam, intantum ut eius resurrectione audita, mili-
 tibus pecuniam pmitterent, dicentes: Dicite q; a no-
 bis dormientibus uenerūt discipuli eius nocte, & fu-
 rati sunt corpus eius, & si hoc auditū fuerit à præside,
 nos suadebimus ei, & securos uos faciemus. Sed q; a
 partem huius lectionis superius gñaliter ad uniuersalem
 ecclesiā pertinere diximus, suis uerbis dñs fide-
 libus luctū & fletū indicat, quibus dicit: Amen amen
dico uobis, quia plorabitis &c. usq; uertetur
 in gaudiū. In conualle nanq; lachrymarū positi, sar-
 cina peccatorum grauati, non solū pro remittendis pec-
 catis desent, sed etiā pro expectatione æternæ uitæ

- Psalm. 6** quotidie gemunt, dicētes cum Psalmista: Lauabo
Psalm. 79 singulas noctes &c. Et iterum: Cibabis nos pane la-
Psalm. 119 chrymarū. Et rursus: Heu mihi quia incolatus meus
 &c. Et alibi, Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die
 ac nocte. Recolunt em̄ unde ceciderūt, & considerāt
 ubi peruenerint. Dumq; reproborum pœnas & glo-
 riam iustorum ante mentis oculos reducunt, in con-
 spectu pijsissimi iudicis maculas peccatorū fonte ab-
Psalm. 37 luunt lachrymarum, dicētes cū Psalmista: Dñe, ante
 te om̄ne desiderium meum, & gemitus meus à te non
Psalm. 55 est absconditus. Et iterum: Deus, uitam meam nuncia-
 ui tibi. Nec solum pro suis, sed etiam aliquoties pro
 alienis sancti deflent peccatis, cum eo si irreuocabi-
 liter in eis persistere uiderēt, sicut faciebat Paulus apo-
2. Cor. 12. stolus, qui dicebat: Lugeo multos ex his qui antea
 peccauerunt, & nō egerūt pœnitentiam super impu-
 dicitijs quas gesserunt. At uero mundus gaudet, id
 est, mundi amatores, cum extolluntur in honoribus,
 in salute corporum, in abundantia rerum, in procre-
 atione filiorum. Recte autem mundus uocantur, quia
 totū desiderium suū in mundi amorē ponūt & nullā
 aliā uitā diligūt, de quibus dñs ait in euāgelio: Pater
 iuste, mūdus te nō cognouit. Et Iohānes apostolus:
1. Johā. 5. Mūdus totus in maligno positus est. Sed umbrati-
 ca atq; fumatica eorū læcitiā in tristitiā uertitur, quia
Job. 21. sicut ait beatus Iob, Ducunt in bonis dies suos, & in
 puncto ad inferna descendūt. quibus dñs ait in euāge-
Luce. 6. lio: Væ qui ridetis, quia plorabitis, quibus etiā per pro-
Mat. 65 phetam impropert, dicēs: Ecce serui mei latabuntur,
 uos autē confundemini, Ecce serui mei exultabūt
 in lætitiā, uos clamabitis præ dolore cordis, & præ
 contritione spiritus uestri ululabitis. Iustorum autē

breuis tristitia in aeternam laetitiam conuertetur, qm̄ mortale hoc induet immortalitate, & corruptibile hoc induetur incorruptione. Et qui modo semināt in lachrymis, tunc in gaudio metent. Et quando implebitur illud quod dominus ait: **Beati qui lugent,** qm̄ ipsi consolabuntur. Et **Iob:** Os ueracium implebitur risu. **Tunc ergo** reproborum laetitia in tristitiā uertitur, quando cum post uniuersale iudicium uiderint sanctos in gloria coronari, & se in tartarū precipitari. Et incipient lugere, dicentes: Isti sunt quos aliquā habuimus in derisum & in similitudinem improprij, nos insensati, uitam illorum aestimabamus infaniam, & finem illorum sine honore. Quomodo nunc inter filios dei sunt computati, & inter sanctos fors illorum est? Sed quia discipuli nondum erant capaces ad supradicta intelligēda, uolens dominus ex rebus terrenis dare similitudinem, & ad eorū tristitiam consolandam, similitudinē intulit, dicēs: **Mulier cum parit, tristitiam habet, quia uenit hora eius.** Iuxta literam ita est, quoniā mulier cum parit, cum mœrore & tristitia parit: quia ex eo tēpore, quo primæ matri nostræ dictum est, In dolore paries filios, mulieris natura est cum mœrore & dolore parere. **Spiritualiter** hæc mulier sanctā significat ecclesiam, quæ nō propter mollitiē mulier dicitur, sed propter cōiunctionem uiri, de quo iure canitur: **Notabilis in portis uir eius,** quādo sederit cū senatoribus terræ. **Ex fecunditate** prolis mulieri comparatur, quia hæc mulier tot quotidie filios dei parit, quot fideles per undam baptismatis & gratiam spiritus sancti regenerat. De qua regeneratione dominus alibi ait: **Ni si quis renatus fuerit ex aqua & spū sancto,** etc. **Hæc**

Job. s.

Sapient. s.

Gene. s.

Johan. s.

est enim illa mulier, de qua dominus in euangelio figurate loquitur, dicens: **Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentaretur totum, quia ecclesia doctrinam sancti euāgelij in tribus partibus mundi seminavit, Asia, Aphrica, Europa, donec fermentaretur totum, id est, donec totum genus humanum prædicationem Christi audiret. De qua etiā per Salomonē dicitur: Mulierē fortē quis inueniet? Procul & de ultimis finibus precium eius, confidit in ea cor uiri sui, & spolijs non indigebit. In cuius typo uel figura regina Saba à finibus terræ uenit in Ierusalē audire sapientiam Salomonis. Sed hæc mulier cū parit, tristitiam habet, quia uenit hora eius: quia sancta ecclesia, cum in prædicatione inuigilat, aliquando ab exterioribus hostibus, semper autē ab interioribus premit. Bellum em̄ quotidie agit, non aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae in cælestibus, sciens scriptum: Multæ tribulationes iustorum. Et iterum, Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū dei. Ad cuius mulieris mēbra nouerat se Apostolus pertinere, cum spiritualium filiorū lapsum gemebundam uoce desiebat, dicens: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis. Et propheta, cum dicebat: A timore tuo domine concepimus, & parturiuimus spiritū salutis. Cum autē pepererit puerum. Sicut mulier nato puero gaudet, sic ecclesia, cum fidelium animas ad æternā uitam transmittit, gratulat. Sæper em̄ inter pressuras tribulationum subleuatur spe præmioꝝ, illud Apostoli in me-**

Matth. 13

Pro. 31

Psalm. 33
Actu. 14

Sala. 4

Isaie. 26

moriam reducens: Non enim condigne passionibus sunt
 huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur
 in nobis. Quale autem quantumve ibi sit gaudium,
 his uerbis manifestatur, quibus dicitur: Janō me-
minit pressuræ præcedentis, propter gaudiū sub
sequens: quia natus est homo in mundo. Tanta
 enim gloria datur sanctis, ut non solū de futuro non
 timeant, sed etiam præteritarum pressurarum obliui
 scātur, sicut per Iohannē in Apocalypsi dicitur: Abs-
 terget deus omnem lachrymam ab oculis sancto-
 rum, & iam nō erit amplius neq̄ luctus, neq̄ clamor,
 neq̄ dolor ullus, quoniā priora transierunt. De quo Psal. 149.
 rum spiritali læticia etiā per Psalmistam dicitur: Ex-
 ultrabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus su-
 is. Tanta enim ibi erit securitas, ut etiam morti in sul-
 tent, dicentes: Vbi est mors aculeus tuus? Vbi est con-
 tētio tua? Vbi est summa uita, imago mortis erit nul-
 la: quia qui nunc pugnant in certamine, tunc corona-
 buntur in remuneratione. Recte autem homo natus
 in mundo dicitur, cum anima fidelis ad futuram uitā
 transit: quia sicut consueta narratione nasci dicimur,
 cum de utero matris in mundū progredimur: sic fide-
 lis anima spiritaliter nasci creditur, qñ de ætēna præ-
 sentis uitæ ad beatam uitam transire meretur. Vnde
 mos ecclesiasticus obtinuit, ut dies beatorum marty-
 rum siue cōfessorum, quibus de hac uita migrauerūt,
 non funebria, sed natalitia uocemus: quia tunc felici-
 us uiuere cœperunt, cum per mortis umbram ad uitā
 æternam peruenire meruerunt. Quam uitam dñs fi-
 delibus promittit, dicēs: Qui credit in me, etiā si mor-
 tuus fuerit, uiuet. Illa autem natiuitas multo felicior Johan. 11.
 est ista, quia prima natiuitate terris nascimur moritu

Psalm. 83

ri, secūda uero cælo nascimur sine fine uicturi, canētes cum Psalmista: **Melior est dies una in atrijs tuis super millia.** Exponens autē dñs quid in similitudine, quam de muliere proposuerat, intelligere uellet, adiunxit:

Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrū nemo tollet à uobis.] **Ac si diceret:** Sicut mulier cū parit, tristitiā habet, sic & uos de mea passione cōtristabimini: & sicut mulier nato puero gaudet, sic uos mea resurrectio lætificabit. Sed quid est quod ait, [**Item autē uidebo uos.**] **Nunquid aliquo interuallo temporis ab eius uisione abscondimur, cuius oculis nuda & aperta sunt omnia? Nō.** Sed quod ait, [**uidebo uos,**] tale est ac si dixisset: **Eruam uos de tribulatione, & liberabo uos de angustia.** **Videre em̄ nos dicitur deus tunc proprie, quando miseratus à pressura tribulationis absoluit, sicut ipse ait Moysi: Videns uidi afflictionē populi mei. & c.** Et illud quod Psalmista precabatur, dicens: **Vide humilitatē meā & eripe me.** **Vidit ergo apostolos dñs, qñ eos de angustijs, quas de eius passione sustinuerāt, liberauit.** **Sive certe quod ait, uidebo uos, tale est ac si diceret per tropicam locutionem, uidere uos faciam.** **Videre enim deus dicitur, quando ut nos uideamus, illuminat, sicut & cognoscere dicitur, quando ut cognoscamus facit, uelut ipse ait Abraæ. Nūc cognoui quod timeas deū, id est, cognoscere te feci.** **Quod autem ait, [et gaudebit cor uestrum] datur intelligi, quia gauisum est cor discipulorū, quod de eius passione fuerat contristatum, quando eū à mortuis resurrexisse uiderūt.** **Et adhuc huberiori gaudio sunt iucundati, qñ hominem deo coniunctum, collaudantibus**

Erod. 3
Psalm. 113

Sene. 22

angelis, in caelos ascendisse conspexerunt, sicut **Lucas** euangelista ait: Et ipsi adorantes, regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes deum. **Quæritur** autem quare dicat, [& gaudium uestrum nemo tollet a uobis,] cum post eius ascensionem non solum frequenter caesi, sed etiã uinculis stricti & carceribus immissi legantur. Sed sciendum quia gaudiũ, quod de eius resurrectione & ascensione perceperunt, nulla tristitia, nulla psecutio, nulla angustia ab eis auferre potuit, quin potius (ut scriptura refert) iubilãt gaudẽtes à cõspetu concilij, dicentes dignos se esse pro nomine Iesu contumelias pati. **Vnde** & unus eorum gratulabundus aiebat: **O**me gaudium existimate fratres, cum in **Jacobi** uarias tribulationes incideritis, scientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio uero spem, spes autem nos confundit, quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. **Hoc** inuisibile & inenarrabile gaudium dominus promittebat apostolis, cũ dicebat: **P**erite & accipietis, ut gaudiũ meũ in uobis sit, & gaudiũ ur̃m impleat. **Huius** ineffabilis gaudij, qd nemo ab ap̃lis auferre potuit, participẽ **Roma** nouerat esse ap̃lus Paulus, cũ dicebat: **Q**uis nos separabit à charitate **Chri**? Tribulatio, an angustia? an famas? an psecutio? an nuditas? an gladius? **Certus** sum quia neq; mors, neq; uita, neq; presentia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundũ, neq; alia creatura poterit nos separare à charitate dei, quæ est in **Christo** Iesu. **Et** nos igitur si pro modulo nostræ fragilitatis in presenti uita cum apostolis contristari non reuerimus, ad illud ineffabile gaudium, quod ille promittebat,

1. Cor. 1.
Roma. 8

peruenire merebimur, quando introibimus in cōspe-
ctū dñi in exultatione: quia (ut ait Apostolus) si fue-
rimus socij passionū, erimus & consolationis: et si cō-
parimur, & conregnabimus. Quod gaudiū nemo tol-
let à uobis, q̄a nulla uarietas, nulla tristitia, nullus me-
tus mortis in aeterna læticia inueniri poterit, sed (sic-
ut ait scriptura) gaudium & læticiam obtinebūt qui
redempti fuerint à dño, & conuenient in Sion letan-
tes, & læticia sempiterna super capita eorum.

DOMINICA III.

post Pascha, Cantate. Iacobi. I.

Charissimi, Omne datum optimum, &
omne donum perfectum de sursum est.
Et reliqua,

ET generaliter de omnibus, & specialiter de una-
quaq; à deo data uirtute intelligitur. Potest au-
tem & specialiter datum optimum, de continē-
tia matrimonij, & donū perfectum de uirginitate in-
telligi. Descendens a patre luminum. Pater lu-
minum dicitur deus, quia ab ipso siue inuisibilem lu-
minū, ut sunt angeli, de quibus in principio dixit de-
us, Fiat lux: siue animarum illarū, quibus ait Iesus, Vos
estis lux mundi, seu uisibilem, solis & lunę & stellarū,
generaliter omnia facta sunt. apud quem non est
transmutatio. Non enim mutabitur, qui dixit: Ego
sum qui sum, Motus & tempus, incrementum & de-
fectus, omnino diuina non accepit natura. Recr-
icissitudinis obumbratio. Non enim deus sicut di-
es post lucem obumbratur tenebris, q̄ semper lux lu-

eis creator om̄is & origo est luminis. Voluntarie enim genuit nos per gratiam utiq; non naturam. Solum enim uerbū est, quod substātialiter ac proprie dicitur filius dei: ceteri autem potestate ab illo accepta, uocantur filij. Quotquot autē receperūt eum, ait euangelista, dedit eis potestātē filios dei fieri. Verbo ueritatis. Veritas, deus pater. Verbum, filius est eius. Siue ueritas, Christus: uerbum ueritatis, euangelium est eius. Per euangeliū (inquit Paulus) ego uos genui. Ut simus initium aliquod creaturæ eius. Initium creaturæ rationalis, angeli in cælo, in terra Adam, in ecclesiā ueteris testamenti patriarchæ, in ecclesiā Christi sanguine redempti apostoli sunt. Nam uni eorum dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quā ecclesiā apostolus Paulus nouā creaturam appellat. Sit autē omnis homo uelox ad audiendū, tardus autē ad loquendū. Sciebat enim apostolus eos ad quos epistolas mittebat, primatum uerbi uoluisse tenere, & docere plusquam doceri: ideo admonet eos humilitatem seruare. Velocitas enim audiendi, facit hominē docibilem: tarditas autem loquendi, mansuetum, tardus ad iram. Quod naturaliter accidit, penitē uetare non potuit. Tarditatem indixit, quia ira dilata decrescit. Aliter: Tardus ad iram, id est, secundum legem ueteris testamenti ad uindictam. Lex enim (inquit Apostolus) iram operatur, id est, oculū pro oculo, dentem pro dente. Ira enim uiri, iustitiā dei non operatur. Iram enim uiri dicit iram hominis, quæ secundum testamenti ueteris usum, semper cupit exercere uindictā, & in nouo testamēto ubi scriptū est, Nolite resistere malo, nō operatur iustitiā. Ali

ter: Ira uiri iustitiã operatur, subintelligit irã dei, quæ humano dicitur affectu iustitiam operari, ut in Sodomis, in Pharaõ, in Aegypto, in mari rubro, & in ipso Israelitico populo in deserto. Vñ Psalmographus canit: Irat° è furore dñs in populũ suũ. & multis in locis legimus, ubi ira dei, q̄ semp iustissimo fit examine, reftissimã operat iustitiã. **Propter quod abijcietes oẽm immunditiã.** Alij in hoc loco immunditiã, specialiter idololatriã intelligere uoluerunt. Alij fornicationẽ immunditiã, quæ fit cũ mulieribus, cum masculis, cũ pecudibus, & his similia. Postremo, ut generaliter de oĩi intelligeres malitia, addidit, **7 abũdantiã malitiæ.** Sicut em̄ radix uirens in terra uirgulta germinat, sic malitia latẽs in corde uitia generat. **In mansuetudine suscipite insitũ uerbũ,** qd̄ potest saluare aĩas uestras. In mansuetudine, hoc ẽ, sine ira & disceptatiõẽ suscipite per fidem rectam in mente pura. Insitum, à deo missum, & in m̄tibus nostris susceptum: ut ubi abundauit peccatum, superabũdet gratia. **Uerbum,** inquit, hoc est, uerbum credulitatis, uerbum euangelij. Postremo, uerbũ illud de quo Iohannes ait: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. **Qui & saluator dicitur,** quia potest saluare animas uestras.

DOMINICA IIII.

post Pascha, Cantate. Iohan. XVI.

In illo tempore Dixit Iesus discipulis suis: Vado ad eum quĩm isit me, & nemo ex uobis interrogat me, quò uadis? Et reli,

FRequenter ab initio
suae praedicationis do-
min⁹ discipulos se di-
ligere ostēdit, maxime ta-
men tunc affectum dilecti-
onis in eis exhibuit, cū im-
minēte passionis articulo,
per corporalem praesentiam
ab illis recessurus erat,
sicut idem ipse euangelista
alibi manifestat, cum dicit: *Johannis*
Sciens Iesus quia uenit ho-

ra eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum di-
lexisset suos qui erant in mūdo, in finem dilexit eos,
Sicut em̄ doctus paterfamilias, cū in lōginquā regio-
nē profecturus est, tunc maxime sibi subiectos, quali-
ter se prouidere debeāt, cōmonet: ita dominus Iesus
Christus ab apostolis corporaliter recessurus, specia-
liter quomodo in mundo cōuertari deberēt, eis ostē-
dere dignatus est, dicens: **In hoc cognoscent omnes**
quia mei discipuli estis, si dilectionem ad inuicem hā-
bueritis. **Et iterum, Mandatum nouum** do nobis ut
diligatis inuicem, & cetera his similia. **Eademq;** no-
tē qua a discipulo tradendus erat, non solum pedes
discipulorum lauit, sed etiam mysterium corporis et
sanguinis sui eis tradidit. **Et cum** multiplici sermone
de sua ac patris diuinitate eis loqueretur, non solum
resurrectionem, sed etiam suam ascensionem praedi-
cere uoluit, dicens: **Uado ad eum qui misit me.**
Vbi quærēdū, quare dicat, [uado ad eū q misit me,]
cum alibi discipulis dixisse legatur, **Ecce ego uobiscū**
sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi

li: Sed hæc quæstio facile eorum mentibus patet, qui in uno mediatore dei & hominum utranque naturam, scilicet diuinam & humanam, confitentur. Manet ergo cum discipulis per diuinitatem, & uadit ad patrem per humanitatem, à quo nunquam discessit per diuinitatem, sicut ipse dicit: **Ego & pater unum sumus.** Venire & abire, humanitatis est: manere & esse, diuinitatis, & ideo cum discipulis mansit per hoc, quod in principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Vadit ad patrem per hoc, quod uerbum caro factum est, & habitauit in nobis, sicut ipse alibi ait: **Exiui à patre & ueni in mundum, & iterum relinquo mundum, & uado ad patrem.** Et iterum: **Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo.** Quod autem subiungit, **Et nemo ex uobis interrogat me, quo uadis,** tale est ac si diceret: Tam lucida & præclara erit ascensio mea, ut nullus uestrum indigeat me interrogare quo uadam, uidentibus cunctis quod cælum ascendam. Nam cum superius iturum se ad passionem prædiceret, dicens:

Johan. 13. Filioli, adhuc modicum uobiscum sum, & sicut Iudas dixi, quod ego uado, uos non potestis uenire, interrogauit eum Petrus, dicens: **Domine, quo uadis?** Visa autem ascensionis gloria, non necesse habuerunt interrogare quo pgeret, quia (sicut Lucas narrat in Actibus apostolorum) uidentibus cunctis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Et cum intuerentur in cælum euntem illum, continuo duo uiri astiterunt iuxta illos in uestibus albis, qui & dixerunt: **Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum?** Hic Iesus qui assumptus est à uobis in cælum, sic ueniet quem admodum uidistis eum euntem in cælum. **Et quia nouerat**

dominus quod hæc sua uerba tanto maiorem tristitiam in cordibus apostolorum generarent, quãto se uicinius ab eis recessurum prædicebat, adiunxit, dicens: Sed quis hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Nec enim absq; graui mœrore eius absentiam corporalem audire poterant, cuius gratia de mundo electi erant, cuius doctrina instruebantur, cuius sermonibus informabantur, cuius miraculis iucundabantur. Et quem obicem & defensorem in omnibus sentiebãt, sine magno dolore ab eo separari non poterant. Vnde cū suã passionẽ alibi prædiceret, phibere uolens eum Petrus, aiebat: Propitius esto, tibi dñe, nõ fiat istud. non enim deceat ut filius dei gustet mortem. Et cū in ultima cœna recumbens diceret, Vnus uestrum me traditurus est, cõtristati ualde, cœperunt dicere singuli: Nunquid ego sum domine? Sed eorum hanc tristitiam pius magister benigna cõsolatione lenire curauit, dicens: Ego ueritatẽ dico uobis, expedit uobis ut ego uadam. Ac si diceret: Ego qui ueritas sum, ueritatẽ uobis dico. Necessè est ut hæc forma serui, quam in me cernitis, quam sincero amore diligitis, à uestris conspectibus corporalibus subtrahatur, ut formam diuinitatis in me perfectius intueri ualeatis, sicut ipse alibi dicit: Si diligeretis me, gauderetis utiq; quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Vnde recte subditur: Si autem non abiero, paracletus non ueniet ad uos: si autem abiero, mittam eũ ad uos. Nunquid poterat dare spiritum sanctum in terris, cum manifeste legatur post resurrectionem, quoniam insufflauit & dixit, Accipite spiritum sanctum? Poterat utiq; Sed quãdiu apostoli deum hominem

Johã. 14

secum conuersantem, conuescentem, colloquentē habebant, eius præsentiā delectati, minus ad sciendā diuinitatem oculos mentis erigebant. Postquam autē dominicum corpus ad patris dexteram collocatum nouerunt, illò totum suum desiderium transfulerūt, quò caput præcessisse cognouerunt, iuxta illud quod alibi à domino dicitur: **V**bi est thesaurus tuus, ibi è & cor tuum. Et iterum: **V**bi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilę. Et ideo tanto perfectius spiritū sanctum post ascensionem accipere uisibiliter meruerunt, quanto in eius amore amplius exarserūt: & hoc est quod ait, [Si ego non abiero, paracletus non ueniet ad uos,] Bene autem spiritus paracletus nominatur. παρακλητος enim græce, latine consolator siue aduocatus dicitur. Bene consolator dicitur, qui non solum tūc corda apostolorum de domini absentia morrentia consolari dignatus est, sed etiam quotidie pro peccati perpetratiōe lugentibus, dum spem promittit ueniæ, maxima consolationē tribuit. Cuius consolationis ope se subleuatum nouerat, qui dicebat: Consolationes tuæ dñe legitificauerunt animam meā. Pro quo in græco legit: *οι παρακλησεις σου, ευφρανεν την ψυχην μου.* Et iterum: Memor fui iudiciorum tuorum dñe à seculo, & cōsolatus sum. Recte etiā idē spiritus aduocatus dicit, quia pro nostris excessibus quotidie patrem inrerpellar, sicut ait Apostolus: **N**ā quid oremus, sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quantum autem de eiuiddē spiritus dono apostoli profecturi essent, manifestatur cū subditur: **E**t cum uenerit ille, arguet mūdum de peccato & de iustitia & de iudicio. Manifestum est autē quod dñs Iesus Christus per semet

Matth. 6.
Lucę. 17

Psalm. 93

Psal. 128

Roma. 8

ipsum mundū, id est, amatores mundi, de peccato & de iustitia & de iudicio redarguit. De peccato redarguit eos, quia in eū credere noluerunt, de quibus alibi ait: Si nō uenissem et locutus fuisset eis, peccatū non haberent. Nunc autē excusationem de peccato suo nō habēt, quia uiderūt me, & odio habuerūt me gratis. De iustitia redarguit eos, quia iustitiā & simplicitatē apostolorū imitari noluerūt. Ad quorū cōparationem recte iudicādi sunt, quibus ipse ait: Si ego in Beelzebub eijcio **Luc. 11** daemonia, filij uestri in quō eijciūt: Ideo ipsi iudices uferūt. De iudicio redarguit eos, quibus cū diabolū iā iudicatū ostēdisset, dicēs: Videbā sathanam sicut fulgur **Luc. 10** de cælo cadētem, magis sub eius durissima seruitute manere uoluerūt, quā ad liberatoris leue iugū trāsire. Sed quod dñs per semetipm̄ in una gente Iudcorū fecit, hoc sp̄s sanctū, p̄mittit facturū in uniuersas gētes per p̄dicationē apostolorū. Redarguit em̄ sp̄s sanctus mundū (id ē, mūdi amatores) per apostolos de peccato, quā incredulitatē infidelium condēnauit. Sicut per apostolos sp̄s sanctus nō credētibz dicit: Vobis quidē oportuerat **Act. 13** primū loqui uerbū dei, sed quia repellitis illud, & indignos uos iudicatis æternę uitę, ecce cōuertimur ad gentes. Et pulchre in primordio dñs p̄ctm̄ incredulitatis, quasi speciale posuit: quia sicut fides origo est om̄iū uirtutū, sic incredulitas fundamētum om̄niū uitiōrū: & sicut iustus ex fide uiuit, sic qui nō credit, iā iudicatus est. **De iustitia uero, quia ad patrē uado, et iam nō uidebitis me.** Sicut iustitia apostolorū in eo maxime cōprobata est, quod eum quē humilē hominē uiderunt, sublimē deum crediderūt: sic & iustitia cæterorū fidelium in hoc laudabilis apparet, quod eum quē corporaliter nō uident, mēte diligūt & credūt. **Vnde bñ**

dicitur. [De iustitia uero, quia ad patrem uado, & ita non uidebitis me.] Quod est dicere: Non me uidebitis mortalem, corruptibilem, esurientē, sicientē, qualem me uidere adhuc possunt reprobī. Sed uidebitis me immortalem, incorruptibilem, qualem me uidere potuere soli oculi iustorū. De iustitia ergo redarguit illos spiritus sanctus, quos iustorū bona opera imitari piget, qui cum deum corpore nō uident, eum tamen se bonis operibus diligere ostēdunt. **De iudicio autem, quia princeps mundi huius iam iudicatus est.** Principem mundi diabolum dicit, qui quondam principatum in eorū cordibus sibi uendicabat, qui magis mundū quam creatorem deū diligit, de quo dñs ait: Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Princeps ergo mundi iam iudicatus est, quia per dei præsentiā à cordibus fidelium eius potestas expulsa est, sicut dñs ait: Nūc hora ē ut princeps huius mundi eiiciatur foras. Redarguit ergo spiritus sanctus eos de iudicio, quos exemplo damnati angeli, ne contra deum superbire audeāt, terret, sicut ludas apostolus ait: Angelos, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicio magni dei iudicandos reseruauit. Sed quia ad redarguēdum de peccato & de iustitia & de iudicio, nouerat dñs corda apostolorum adhuc esse fragilia per spiritus sancti aduentum roboranda promittit subiiciēs: **Adhuc habeo multa uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cū autē uenerit ille spiritus ueritatis.** Spiritus ueritatis dicitur, quia à patre ueritatis procedit. Quod autem subiungit, **Docebit uos omnem ueritatem**, non solum ad præsentem, sed etiam ad futuram uitā per-

Johā. 14.

Johan. 12.

tinet. Nullus tam perfectus in presenti uita esse potest, ut oem ueritatē capere possit, maxime cū apostolus Paulus, qui raptus usq; ad tertium cælum fuerat, dicat: **Ex parte em̄ cognoscimus, & ex parte prophetamus.** & Psalmista: **Existimabam ut cognoscerem, hoc labor est ante me, donec intrem in sanctuarium dei, & intelligā in nouissimis eorū.** Docebit uos ergo oem ueritatē, quia quod minus quisq; fidelis de deo intelligit, in futura uita perfectius spiritus sanctus intelligere faciet, quia (sicut ait Apostolus) nunc uidemus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. **Vel** certe quod ait, [docebit uos omnem ueritatem,] id est, diffundet in cordibus fidelium ueritatem uel charitatem, per quam doceat amare omnē ueritatem. **Et** quia patris & filij eiusdemq; spiritus sancti una est substantia & una diuinitas, recte subditur: **Non enim loquetur a semetipso.** Nō loquetur spiritus sanctus a seipso, quia a patre & filio procedit, & quibus est una essentia atq; una natura, nō possunt diuidi, ut unus sine altero loquatur: sed quod loquitur pater, loquitur filius, loquitur spiritus sanctus. **Vnde** & sequitur, **Sed quæcūq; audiet, loquetur.** Audiet scilicet a patre, a quo est nō temporaliter, sed æternaliter: non uisibiliter, sed inuisibiliter. **Loqui enim** spiritui sancto, est occulta inspiratione mentes nostras docere, iuxta quod dominus alibi ait: **Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis, & nescis unde ueniat aut quod uadat.** **Quod autē** subiungit, **Et quæ uentura sunt, annuntiabit uobis, pater** iuxta literam, quia frequenter fidelibus spiritus sanctus futura annunciauit, quibus mysterium prophetiadi dedit. **Sed** quod cunctis fidelibus generaliter cōuenit,

Psalm. 72

1. Cor. 13

Johan. 3

Spiritus sanctus futura annunciat: quia omnes quos repleuerit, ad amandam uitam æternam quæ futura est, inflammat. De quo adhuc subdit, **Ille me clarificabit.** Clarificauit spūs sanct⁹ filiū, qñ oēm timorē à cordibus apostolorū expulit, & ad unigenitū dei filiū p̄dicādum idoneos reddidit, sicut scriptū ē in Actib⁹ apostolorū, **Repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebantur uerbū dei cū fiducia.** Clarificauit etiā spiritus sanctus filiū, qñ ab eo missus, sicut fuerat p̄missus, die Pentecoste, scientiam oīm linguarū apostolis tribuit. Vnde in Actibus apostolorū legitur, **Et repleti sunt omnes spū sancto, & cœperūt loqui uarijs linguis, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis.** Clarificauit etiam filium, cum p̄dicatores filij tantis ac talibus uirtutibus adornauit, ut uniuersus orbis ad eius credulitatem cōcurreret. Quod aut̄ ait, **Quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis,** subaudiendū est, de meo patre. Quē n̄ de nullo fit, de nullo procedit; solus est pater. Filius autem à se ipso non esse dicitur, quia à patre natus est. Spiritus sanctus à patre accipere dicitur, quia à patre & filio indiuisibiliter p̄cedit. Vnde & sequit̄: **Omnia quæ habet pater, mea sunt. Et ideo dicitur quia de meo accipiet, et annuntiabit uobis.** Id est, nota ea uobis faciet.

DOMINICA V. POST
Pascha, Vocē iucunditatis, Iacob. I.

Charissimi, Estote autē factores uerbi, & non auditores tantum, fallentes uosmetipfos, Et reliqua,

Verba diuina factis nos oportet adimplere, si ad celestia regna uolumus peruenire. **Iacobus** ap' nos in p'senti lectione, ut audistis, hortat, dicens: Estote aut factores uerbi, et non auditores solum. Factores uerbi sunt, qui custodiunt p'ceptu d'ni, fallentes uosmetipsos. Fallentes aut sunt, qui uersantur in alijs rebus, desiderantes euangeliu audire, sed no implere, siue qui abscondit a sacerdote diuino medico suorum uulnera peccatorum, nec ea ad sua uult aperire salutem. Nec scripturam, neq' sacerdotem, sed semetipsum fallit, dum non dei, sed diaboli sequitur uoluntatem, de quibus subditur: Quia si quis auditor est uerbi et non factor, hic comparabitur uiro consideranti uultu nauitatis suae in speculo. Considerauit enim se & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.] Mulieru mos est in speculo se considerare, ut se ualeant adornare, q'liter uiris suis placere possint. Itaz aias nostras oportet nos sollicito considerare in speculo euangelij, & ei' perpedere dicta, q' d' exinde ornamenti in adimplendiōe sacramentorum eius habeamus, ut uiro nostro Christo d'no placere ualeamus. Si uero q'd minus ornamenti aiaibus nostris imperfecto opere euangelij habeamus adeptu, omni solitudine festinare oportet, ipsum nobismetipsis ornamentu exhibere in operibus sanctis, ne cu sp'us noster Christus, hora q' non putamus, uenerit & uocauerit nos forte imparatos inueniens, excludamur a nuptijs regni celestis, & postremo cum fatuis uirginibus frustra ante ianuam incipimus clamare, & aditum introeundi quærere, cum non possumus inuenire. Non ergo obliuiscamur p'ceptorum d'ni, que sunt animarum ornamenta nostrarum, sed seruientes uoluntati eius, adorne-

mus nos dignis moribus & sancta conuersatione, ut cum Christus sponsus noster nos uocaturus uenerit, mereamur cum eo ad gaudia æterna peruenire. Sequitur: Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanerit in ea, non auditor obliuiscus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. ¶ Legem libertatis charitatē dicit, de qua Paulus ait: In libertate charitatis Christi uocati estis. Et iterum: Onera uestra inuicē portantes cū charitate. Nā si qs in charitate perfecta se custodire sategerit, deū uidelicet ex toto corde, tota anima, tota diligendo uirtute, & proximū suum sicut seipsum: hic nō auditor obliuiscus factus, sed factor operis euāgelici cōprobat. Et si in eadē speculatione diuinæ legis operādo permanerit, hic uere beatus erit, & ad beatitudinē perueniet sempiternā. Si quis autē putat se religiosum esse, nō refrenās linguā suā, laudando semetipsum, & pro bonis suis quæ fecerit, glorificare se corā hoibus quæserit, ut pharisæus stās in tēplo, & cōpurans bona sua, nō se sicut publicanū esse profitebatur, [nō refrenās linguā suā. Id est, cor suū ab elatione uel uanæ gloriæ appetitu, uel etiā linguā suā custodiendo à detractiōe uel blasphemia: quia ociosum est à quibusdam se uitijs abstinere, si non refrenauerit linguā suā. Vnde dicitur in psalmo: Quis est homo qui uult uitā, & cupit uidere dies bonos? Cōhibeat linguam suam à malo, & labia eius ne loquātur dolum. Nam subditur: sed seducens cor suū. uanitas uana est religio, q̄ diu cōsistit cor suum in superbia sua. Religio mūda & immaculata apud deum & patrem hæc est: Uisitare pupillos & uiduas in tribulatione eorum, Cura pupillorū ac

uiduar ecclesie cōmendat, & sacerdotibus magnū periculū cōminatur, si contradicentibus ueritati resistere noluerint: qm̄ quisquis psonam potentis accipit, & ueritatē loqui pauescit, graui multat culpa sententia. Multi em̄ p̄sules ecclesiarū, timētes ne amicitiam pdant, & molestiā odiorū incurrant, peccātes non arguunt, & corripere pauperū oppressores uerentur. Nec ptimescunt de seueritate reddēda rationis, p̄ eo q̄ conticescūt de plebibus sibi cōmissis, qm̄ a potentibus pauperes opprimūtur. Ad eripiendos eos boni sacerdotes protectionis auxiliū ferunt, nec uerentur cuiusquam inimicitiaꝝ molestias, sed oppressores pauperū palā arguunt, increpant, excommunicant minusq̄ metuunt eorū nocendi insidias, etiā si nocere ualeant. Pastor em̄ bonus animā suam dat pro ouibus suis. Nam sicut p̄ uigilias pastor contra bestias oues custodire solet, ira & dei sacerdos super gregē Christi sollicitus esse debet, ne inimicus uafret, ne p̄secutor infestet, ne potentioris cuiusq̄ cupiditas uitā pauperū inquietet, sed sua potius sollicitudine & cura diligenti, uitā & salutē mereant̄ æternam.

DOMINICA QUINTA

post Pascha, Vocem iucunditatis.

Iohannis XVI.

In illo tempore Dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico uobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Et reliqua.

L Argitor uirtutū & remunerator meritorum dñs Iesus Christus, sciens humanam naturam nihil boni habere posse, nisi per eius gratiā, g ait, Sine me nihil potestis facere, ad instātiā orandi & importunitatē petēdi nos alibi horratur & admonet, dicēs: *Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis.* Et ne aliquis impetrare se posse qđ postulat dubitaret, si tñ in oratione nō deficiat, magnam fidutiā petētibz in exordio huius lectionis exhibuit, dicens: Amen amen dico uobis. si quid petieritis patrem in noie meo, dabit uobis. Vbi notandū quia cum nos ad petendū hortatur, sua gratuita dona, nostra uult esse merita: & ideo quāuis sciat quid nobis necesse sit, anteq̄ peramus eum, ut inueniat in nobis qđ iuste remuneret, ad petendū nos inuitat, dicēs: Omnis q̄ petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperiet. Sed forte mo uet minus intelligētes, quare dicat, Si quid petieritis patrem in noie meo, dabit uobis, cū legimus non solum inferiores quosq̄, sed etiam Paulū apostolū, qui summæ perfectionis fuit, aliquid petiisse, & nō impetrasse. Sed ut ueridica dñi promissio nobis clarius eluceat, libet diuersas psonas petentiū inspicere, & causas impetrandi uel nō impetrandi discernere. Aliquē enim solet contingere, ut in oratione bona petātur, sed quia mali sunt qui petunt, à dño exaudiri nō merentur. Superflue nāq̄ se exaudiri à dño putāt in orationibus suis, qui eū audire cōtemnunt in suis sermonibus, Salomone testāte, qui ait: *Qui obturat aurem suā ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.* Aliquē uero carnales carnalia petunt, & ideo à dño non exaudiuntur, quibus per beatum Iacobum apostolū

Matth. 7.

Proue. 28.

Jacobi. 4

dicitur: **P**etitis, & non accipitis, eo q̄ male petatis, ut
 in cōcupiscētijs uestris permaneat. Aliqñ boni bo
 na petunt, sed illos mala merita p̄ quibus petūt, eis
 obsistunt: ne audiantur: quales erāt illi, p̄ quibus te
 remiæ à dño dicitur: **Tu** uero noli orare pro populo
 hoc, & non assumes pro eis laudes & orationem, q̄
 nō exaudiam te. **E**t iterum: **S**i steterint **M**oyse & **S**a
 muel corā me, non est aīa mea ad populū istum. **N**ec
 tñ putandū quod à fructu mercedis priuemur, quo
 ties p̄ iniquis orantes, exaudiri non meremur: quia
 etsi illi nō sunt digni accipere p̄ quibus petimus, nō
 bis tñ pro bona intentione merces recompēfabitur.
Vnde bene non dixit simpliciter, [**S**i quid petieritis
 patrem in nomine meo, dabit.] sed cum additamē
 to, [dabit uobis.] **Q**uod est dicere: **E**t si illi non me
 rentur accipere pro quibus petitis, uobis tñ pro affe
 ctu charitatis merces retribuetur, sicut **P**salmista ait:
Et oratio mea in sinum meum **C**onuertetur. Aliquan
 do sancti sancta petunt, sed quia eorū petitio in præ
 senti nō impletur, restat ut in futuro impleatur: sicut
 uniuersalis ecclesia quotidie in oratiōe deum postu
 lat, dicens: **A**dueniat regnum tuum. **Q**uod regnum
 etsi non mox finita oratione aduenit, tamē post unī
 uersale iudicium sine dubio creditur uenturum. **A**li
 quando sancti in oratione cōtraria animæ suæ igno
 ranter petunt, occulto tamen dei iudicio, nō ad uo
 luntatem, sed ad salutem exaudiuntur. **M**ulto enim
 salubrius est exaudiri ad salutem, q̄ ad uoluntatem.
Quod ut manifestius intelligatur, duos in medium
 ponamus, unum malum, & alterum bonum: ita ta
 men, ut bonus petiisse legatur & non impetrasse, ma
 lus autem petiisse & impetrasse. **S**ed ne aliquis tacita

Jeremi. 7
Jeremi. 15

Psalm. 34

conscientia dicat, fieri non posse, illū ante oculos delinustum esse qui exauditus est, & illū iustum esse qui non exauditur: talis in malo ponendus est, cuius malitiam nullus ignoret: & talis in bono, de cuius sanctitate nullus dubitet, Paulus scilicet apostolus & diabolus. Quis enim diabolū autorē, malitiæ esse neget, maxime cū per beatum Iob de eo dicatur, Omne sublime uidet, & ipse est rex sup omnes filios supbie: Quis uero Paulū apostolū post conuersionem sanctum fuisse dubitet, maxime cū ipse iudex de eo testatur, dicens: Vas electiōis mihi est iste, ut portet nomen meum corā gentibus & regibus & filiis Israel: Nullus. Et tñ diabolus petijt, & impetrauit: Apostolus uero petijt, & non impetrauit. Petijt diabolus ut substantiā Iob deleteret, & audiuit, Ecce uniuersa quæ habet, in manu tua sunt. Petijt Apostolus ut auferret ab eo stimulus carnis suæ, & non impetrauit. Quis ergo horum magis exauditus est: diabolus, an Apostolus? Diabolus exauditus est ad uoluntatem, non tamen ad salutē: quia inde deterior effectus est, unde sancto uiro damnum inferre conatus est. Apostolus uero non est exauditus ad uoluntatem, sed ad salutē: quia non expediebat illi ut stimulus carnis suæ ab eo auferret, qui ob custodiā humilitatis ei datus fuerat, sicut ipse dicit: Et ne magnitudo reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ, ut me colaphizet. Propter quod ter dñm rogavi, ut discederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nā uirtus in infirmitate perficitur. Quicūq; ergo fide non dubitans, ea quæ ad salutē animæ suæ pertinent, perseveranter petit, sine dubio exauditur aut in præsentia aut in futuro. Vnde bene dñs, [in noīe

Iob. 4. r.

Actū. 9.

Iob. r.

1. Cor. 12.

meo.] Nomen uero eius, Iesus est. i. saluator siue salutaris. Ille ergo in nomine Iesu petit, qui animæ suæ salutem querit. Uscq̄ mō non petistis quicquā in nomine meo. Nunquid nō ante petierant apostoli, ^{Mat. 24.} dicentes: Dñe, dic nobis quā hæcerunt uel, Quod signum aduentus tui: & his similia. Fecerūt utiq̄. Sed quod ait, [Uscq̄ modo nō petistis quicquā,] duobus modis intelligi potest. Siue non petistis quicquā, quæ me æqualem patri nō credidistis, ut in nomine meo peteretis: siue certe non petistis quicquā, quia ad cōparationē eorū quæ petere debuistis, nihil sunt quæ petistis. Fragiles namq̄ mentes apostolorū ante passionem prius terrena & transitoria petere nouerāt, sicut de duobus filijs Zebedæi legimus, qui persuaserūt matri ut peteret ab eo, ut unus sederet à dextris & alter à sinistris in regno eius. Sed quia ad cōparationē eorū quæ petere debuerant, nihil erat quod petebant, pertinus audierunt: Nescitis quid petatis. Terrena namq̄ & transitoria æternæ felicitati comparata, nihil sunt æstimanda. Sed quæ hæctenus ad ea quæ æterna sunt, petēda pigri fuerant, dñi sermonibus ad perendum incitātur, cū dicitur: Petite. Et ne se accepturos dubitarent, recte subiūgitur: Et accipietis. Quid autē principaliter petere deberēt, manifestatur, cū subinferēs Ut gaudiū uestrū sit plenū. Vbi ordo uerborū talis est: Petite ut gaudiū uestrū sit plenū, & accipietis. In quo loco ostenditur, quia in oratione nō aurum, non argentū, non terrenas diuitias petere debemus: non præsentis uitæ longitudinem, sed uitā æternam, & ea quæ ad illam pertinent, i. uirtutes animæ. Plenū ergo & perfectū gaudium esse non potest, ubi fragilitas mutabilitatis ita uariatur, ut uix unius horæ spā

tio gaudiū nobiscū permanere possit. Subito em̄ læ-
 titia à tristitia absorbetur, gaudiū in dolorē uertitur,
 sanitas infirmitate lædit, ampla possessio paupertate
 tenuatur, prosperitas aduersitate p̄sternitur, iuue-
 tus ad senectutē, uita currit ad mortē. Cū ergo dicit,
 [Petite & accipietis, ut gaudiū uestrū sit plenū, illā
 singularē ac beatam uitā nos petere admonet, ubi
 est lætitia sine tristitia, gaudiū sine dolore, securitas
 sine timore, uita sine morte. Quā qui adepti fuerint,
 gaudiū & lætitiā obtinebunt, & fugiet ab eis omnis
 dolor & gemitus, q̄n̄ implebitur quod dñs alibi p̄-
 mittit, dicens: *Item uidebo uos, & gaudebit cor ur̄m,*
 & gaudiū uestrum nemo tollet à uobis. Hanc deuo-
 tus ille supplicator specialiter cōcupierat, cum dice-
 bat: *Vnam petij à dño, hanc requiram, ut in habitē in*
domo dñi omnibus diebus uitæ meæ, & uideam uo-
luntatem dñi. Et iterū: Credo uidere bona dñi in ter-
ra uiuentiū. Hæc in prouerbijis locutus sum
vobis. Venit hora. Hanc horā, diem p̄recoften
intelligere possumus. Cum iā in prouerbijis nō
 loquar uobis, sed palam de patre annunciabo uo-
 bis.] Prouerbia quædā similitudines dicunt, quæ ad
 obscuriores qualq; sententias intelligēdas necessarię
 ab autoribus adhibentur, ut saltē per uisibilia inuisi-
 bilia cognoscere queant. Vnde liber Salomonis p̄-
 uerbiorū nomen accepit, eo quod paruulorū ignoran-
 tiam p̄ quasdam imagines uel similitudines, ad sapi-
 entiam discendam suadeat. Locutū ergo se dicit dñs
 in prouerbijis, q̄a prius fragilitati discipulorū conde-
 scendens, ut mysterium regni celorū facilius capere
 possent, in suis sermonib⁹ similitudines adhibuit, sic-
 ut ait *Matthæus enāgelista: Loquebat̄ Iesus cū disci-*

psalm. 26.

pulis suis in parabolis, & sine parabolis nō loquebat̃ eis. Sed cū promittit se nō in puerbijs locutur̃, sed palam de patre annunciatur̃, ad tantā perfectionē per spūs sancti aduentū ostendit eos uētuos, quibus nō necesse sit iā in puerbijs quasi paruulis loqui, cū idē spūs sanctus adueniens, palā de patre annūciat. i. pfecte cognoscere faciat, q̃liter pater in filio & filius sit in patre. Et quā cūq; potest pater, pōt similiter & filius, scđm quod ipse ait: **Omnia q̃ habet pater, mea sunt.** Vnde & subdit: **Illo die in nomine meo petetis.** Quod est dicere: Illo die cum spūs sc̃tus adueniens cognoscere uos fecerit, q̃a ego & pater unū sumus, in noīe meo petetis, quia æqualē patri me esse cognoscetis, & omnia me dare posse cū patre credetis. Siue quod ait, [In noīe meo petetis,] tale est ac si diceret: Cum spūs sanctus adueniēs terrena uos pfecte cōtēnere fecerit, solūmodo quā ad salutē animarum pertinent, petenda intelligetis. Et quia Christus ita homo apparuit, ut perfectus esset deus, recte subiūgitur: **Et non dico uobis q̃ ego rogabo patrē de uobis.** Quia enim homo est, alibi patrē pro discipulis rogasse legitur, dicēs: Pater sancte, serua eos in noīe tuo, quos dedisti mihi. Et iterum: Pater, cum essem cum eis, ego seruabam eos quos dedisti mihi. Nunc aut̃ pro eis rogo, non pro mundo. Et non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos a malo. Et alibi Petro: Ego pro te rogavi Petre, ut nō deficiat fides tua. Nunc autem non rogaturum se patrem pro discipulis dicit, quia omnipotens est in diuinitate cū patre. Rogat ergo patrem per humanitatem, quia omnia postulata dat cum eo per diuinitatē. Siue certe per hoc quod ait, **Et non dico uobis**

Johan. 17.

Luc. 22.

quia ego rogabo patrem de uobis, ad tantā beatitudinem sanctos ostendit esse uētuos in æterna uita, ut nullius auxilio uel prece indigeāt: quia æterna beatitudine replebuntur, sicut dñs per Ieremiam prophetam pollicetur, dicens: In diebus illis & in tēpore illo non docebit uir frēm suū, neq; proximū suum, dicens: **Cognosce deū, omnes enim cognoscent me, dicit dñs, à minimo usq; ad maximū.** Et ideo non dixit de præsentī, rogo: sed de futuro, rogabo. Quod autem subiungit, **Ipse em̄ pater amat uos, q; uos me amastis & credidistis quia a deo exiui,** non ita accipiendū est, quasi amor discipulorū precesserit, ut proprio merito à patre amari mererent, sed gratuito dono primū à patre dilecti sunt, ut filium credere & amare potuissent. Deniq; p prophetam ipse dicit: **Diligam eos spontanee.** Et in euangelio: **Nōn uos me elegistis, sed ego elegi uos.** Hinc Iacobus apostolus ait: **Voluntarie genuit nos uerbo ueritatis.** Eadē em̄ gr̄a quæ subsequit hōiem ut bñ possit, ipsa præcedit ut bene uelit. **Nisi em̄ humanā uoluntatē gratia dei præueniret ut bene uellet, nequaquam Psalmista diceret: Fortitudinē meam ad te custodiam, quia deus susceptor meus, deus meus, misericordia eius præueniet me.** Et nisi eadem hōiem subsequeretur ut bene posset, nullo mō idem Psalmista diceret: **Misericordia eius subsequetur me omnibus diebus uitæ meæ.** **Exiui a patre & ueni in mundum, iterum relinquo mundum & uado ad patrem.** In hoc uersiculo dñs utranq; suam naturā, diuinam scilicet & humanam, nobis cōmendauit. Quia em̄ deus in forma diuinitatis ab hominibus uideri non poterat, exiuit à patre & ueniit in mundum: quia ut uideri posset in

forma serui uisibile se mundo ostendit, sicut ait **Apo-**
stolus: Cum esset in forma dei, non rapinam arbitra- **Philip. 2.**
 tus est esse se aequalem deo, sed semetipsum exinani-
 uit formam serui accipiens, in similitudinem homi-
 num factus, & habitu inuentus ut homo. Iterum reli-
 quit mundum & iuit ad patrem, quando expleto in-
 carnationis suae mysterio, humanam naturam, quam ex
 nobis assumpserat, in patris dextera collocauit, sicut
 ait **Marcus euangelista:** Dominus quidem Iesus postquam
 locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dex-
 tris dei. Sicut ergo non deseruit patrem, cum in mun-
 dum uenit, sic non dereliquit electos, cum ad patrem
 rediit, sicut ipse alibi ait: Ecce ego uobiscum sum omni-
 bus diebus usque ad consummationem seculi. Ma-
 nens ergo cum patre per diuinitatem, uenit in mun-
 dum per humanitatem: & rediens ad patrem per hu-
 manitatem, mansit cum electis per diuinitatem, sicut
 ipse ait: **Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de**
caelo filius hominis, qui est in caelo. **Dicunt ei disci-**
pulicini: **Ecce nunc palam loqueris, et pro-**
uerbium nullum dicis. In his suis uerbis ostendunt
 discipuli, quia in hac ultima confabulatione loquens
 ad eos dominus, de his maxime disputabat, quae illos
 audire delectabat. Et quamuis ea quae loquebatur, non
 dum perfecte intelligerent, tamen se intelligere putantes
 responderunt, dicentes: **Ecce nunc palam loque-**
ris, et prouerbiu nullum dicis. Quia uero eorum
 cogitationes praeueniens, frequenter ea quae interro-
 gare uolebant, non interrogatus in medium profe-
 rebat, quae diuinæ naturæ indicium in eo comprehen-
 dunt. Vnde & subiungunt, dicentes: **Hunc scimus**
quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis

te interroget. **In hoc credimus quia a deo existi.** Proprium nanque est deo cogitationes hominum intueri, scriptura testate, quæ ait: **Tu deus solus nosti corda filiorum hominum.** Et iterum: **Quæ sunt in corde hominis, oculi tui uident domine.** Et Psalmista: **Intellexisti cogitationes meas de longe.**

SERMO DE LITANIIS, id est, de supplicationibus, & de exordio earum.

Sed quia dies litaniarum .i. supplicationum, annua reuolutio recolimus, liber propter simpliciores, unde exordium sumpserunt, breuiter commemorare. Non est absque euangelica & apostolica autoritate, in consuetudinem uenisse credendi sunt. Denique dominus in cælum ascensus, cum spiritum sanctum apostolis frequenter se promississet missurum, ait inter cætera: **Vos autem manete in ciuitate, quoad usque induamini uirtute ex alto.** At postquam eum cælum ascendisse conspexerunt, regressi sunt in Ierusalem (ut Lucas euangelista dicit) cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes deum. **Ut autem spiritum sanctum promissum accipere mererentur, ieiunio & oratione se præparare studuerunt, sicut idem Lucas in Actibus apostolorum commemorat, dicens: Erant omnes unanimiter perseverantes in oratione, cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus eius.** Postquam autem spiritu sancto repleti, ad prædicandum euangelium gentibus in uniuerso orbe dispersis missi sunt, hos dies successoribus suis agendos tradidisse creduntur. Et inde deuotio christiana eos annua religio celebrare cœ-

pit, ut eiusdē sancti spūs dono participes fieri mererētur. Quod autē nūc nō post ascensionē, sed ante ascēsiōnis dñi diē à nobis aguntur, hæc res in causa est. Nā cū exigentibus peccatis, Galliarū populi luporū rabie acriter interimerētur, nec huius flagelli aliquod remediū inueniri posset, cōgregati traduntur Galliarū episcopi apud Viennā p̄cipuā Galliarū urbē, atq; in cōmune statuerunt ut in triduo ieiunio dñi misericordiā implorarent, antiquorum patrū uestigia sequentes. Cumq; ad eorū preces oculus diuinæ pietatis respiciens, flagelli huius pestem misericorditer abstulisset, hī dies in consuetudinem annuæ celebritatis uenerunt, ut per Galliarū prouincias ante ascensionis dñi diem celebrarentur. Agamus ergo & nos hos dies pro modo nostræ paruitatis, cū summa reuerentia & ueneratione, cū abstinentia carnis & humilitate cordis, non t̄m ut uisibilem luporū rabiem euadamus, sed etiā ut inuisibilem, quod melius est, idē immundorū spiritū tentamēta uincere ualeamus. Fortissima em̄ sunt arma ieiunij contra dæmonū tentationes, domino dicente: **Hoc genus non eiicitur nisi in oratione & ieiunio.** Non solum cōtra tentationes ieiunia iuuant, sed etiā ad cognoscenda diuina mysteria mentē eleuant. Deniq; Moyses, ut legē r̄ereret accipere, quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiuuauit. Daniel nero, ut secreta mysteria intelligere posset, nō solum in aula Babyloniarū miræ abstinentiæ fuit, sed etiam trium hebdomadarum diebus in oratione & ieiunio permanfit, sicut ipse dicit: **Ego Daniel lugebam trium hebdomadarum dies, panem desiderabilem non comedi, caro & uinum nō sunt ingressa in os meum.** Sed neque unguento unctus sum, donec compleren-

Matth. 23

Danic. 105

tur trium hebdomadarum dies. **V**t ergo spiritus sancti dono participes esse mereamur, hos dies cū omni puritate celebrare debemus, in abstinentia prolixiores, in eleemosynis largiores. **E**t unde caro nostra sentit afflictionem, inde pauperū esuries sentiat consolationem. **N**on solum pro nostris, sed etiam pro totius ecclesiæ necessitatibus supplicare debemus, pro pacis scilicet tranquillitate, pro frugum ubertate, pro aëris temperie, pro regibus & gubernatoribus,

1. Tim. 2.

monēte **A**postolo qui ait: **O**bscuro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt constituti, ut quietam & tranquillam uitam agamus in omni pietate & castitate. hoc enim bonum est & acceptum coram saluatore nostro deo, qui oēs homines uult saluos fieri & ad agnitionem ueritatis uenire.

FERIA SECUNDA

post Vocem iucunditatis, in

litanijs maioribus.

Iacobi V.

Charissimi, Confitemini alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem ut saluemini. Et reliqua.

Ad optimum salutis nostræ remedium hortatur nos apostolus Iacobus, ut præsentis lectiōe cū legeretur audistis dilectissimi nobis.

Confitemini inquit, alterutrū peccata uestra. Non qd̄ deus indigeat cōfessione nostra, cui omnia præsto sunt que cogitamus, loquimur & agimus, sed

nos aliter salui esse nō possumus, nisi cōfiteamur pœnitententes, quod inique gessimus delinquētes. Nā qui seipsum accusat in peccatis suis, hunc diabolus nō habet iterū accusare in die iudicij. Debet em̄ pœnitens diluere pœnitendo quæ fecit, & non iterū reuocare quod fecit. Qui aut̄ abscondit scelera sua, non dirigitur: qui aut̄ confessus fuerit & reliquerit ea, à deo misericordiæ ueniā merebitur aternā. 7 orate pro inuicē vt saluemini. Duo em̄ sunt gr̄a infirmitatis humanæ. i. corporis & animæ. Proinde uero monet Apostolus orare deū om̄ipotentē pro utraq; infirmitate nostra, pro inuicē diuinæ clementiæ remedium postulare, ut & corpus in suo sancto seruitio corroboret, & animam ab æterno liberet supplicio. Multū em̄ ualet deprecatio iusti assidua. Nā negligētes orationes, nec ab ipso hoīe impetrare ualēt q̄d uolūt: multo minus à deo alteri orādo ueniā ualet obtinere, q̄ pro suis etiā peccatis necesse habet suppliciter exorare, & negligenter orat p̄ semetipso. Assidua em̄ debet esse fidelitū deprecatio, si obtinere cupit q̄d petit. Tñ cum pro inimicis nostris nos dñs orare iubet, quāto magis etiam pro amicis & fidelibus nostris? Quia si fideliter oramus, nō pro nobismetipsis tm̄, sed & pro fratribus nostris etiam intēte orare debemus, ut salui esse mereant: quia assiduitas orādi præstat nobis auxiliū in aduersis. Sequit̄: Eli-3. Reg. 17. as hō erat similis nobis passibilis, et orōne orauit ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex. Videbat em̄ iniquitate populi sui quasi tenebris mūdum opertū, cælum pollutum, terrā inquinatam sacrificijs idolorū, accensusq; zelo orauit, ut forte per famem & sterilitatem terræ

conuerterentur ad dñm, & pœnitentiam agerent de peccatis suis. Talibus enim coacti supplicijs, dũ conuerterēt se à uia sua & à prauitatibus suis multis, pœnitentiam agentes, ad misericordiam deum desictebant. Sequitur, **Et rursus orauit, & cœlum dedit pluuiã, et terra dedit fructum suum.** Iusti em̄ uiri dũ temporaliter à domino audiuntur, orantes pro reatu aliorũ, fit hoc in spe & salute: & dũ his pro quibus orãt, temporali remedio subuenitur, prauorum oculi ad suorum pœtõrum confessionē aperiuntur, ita ut pœnitendo & confitendo, remedia suarum percipiant animarum. Et ut terra arida pluuijs irrigata, fructum profert necessarium: ita & istorum dura corda, per compunctiõnē irrigata lachrymarũ & infusiõnē gratiæ dei, quam pœnitendo merētur, fructum etiam postea bonorum proferũt operum. ¶ Si quis autem errauerit ex uobis à ueritate, & conuerterit quis eum, **¶** Ore debet quoniam qui conuerterit fecerit peccatorem ab errore uia: suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum, Ista uidelicet & aliorũ, quos per doctrinã suam cõuertit à peccato. Cum uero nobis fratres quilibet nostri peccata sua, tanquã medicis uulnera, quibus urgentur, aperiũt, operã debemus dare, ut quanto citius ad sanitatem, deo autore, perueniãt, ne in peius dissimulata curatione proficiant. Ea autem crimina quorumlibet, si ipsis criminosis cõfiteri nolentibus undecunque claruerint, quæcunquæ non fuerint pœnitentiæ leni medicamẽto sanata, uelut igne piæ increpationis reprehendenda sunt ac curanda. Quod si nec sic quidem æquanimiter sustineris, ac pie increpatis de la processerit in eis, qui diu post

tari & salubriter obiurgati, corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excōmunicacionis abscindi: ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrumpit: ita isti qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistūt, si moribus deprauatis in sanctorū societate permanferint, eos exemplo suæ perditionis inficiant. Porro illi quorum peccata humanam noticiam latent, nec ab ipsis confessione, nec ab alijs publicata, sicut cōfiteri uel emendare noluerint, deum quem habēt testem, ipsum habituri sunt & ultorem. Et quid eis prodest humanū uitare iudiciū, si cū in malo suo pmāserint, ituri sunt in æternū, deo retribuente, supplicium? Quod si ipsi sibi iudices fiant, & uelut suæ iniquitatis ultores, hic in se uolūtariam pœnā seuerissimæ animaduersionis exerceant, tēporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lachrymis ex uera compūctione cordis fluentibus restringent æterni ignis incendia, largiente domino nostro Iesu Christo, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

FERIA SECUNDA

post Vocem iucunditatis in litanis maioribus. Lucae XI.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Quis uestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte. Et reliqua.

Sciēs dominus Iesus Christus post amissionem liberi arbitrij, nullum bonū à nobis ipsis nos habere posse, non solum ad orandū deuotissimos,

sed etiam instantissimos hortatur & admonet, ut quod minus natura possibilitatis in nobis habet, oratio ab illo imperetur qui ait, **Sine me nihil potestis facere.** Nam cum in oratione incumberet, ut supra euangelicus sermo retulit, accesserunt ad eum discipuli eius, & interrogauerunt eum, dicentes: **Domine, doce nos orare, sicut Iohannes docuit discipulos suos.** Quibus ille ait, **Sic ergo orate: Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum &c. quae sequuntur.** In quibus uerbis, quid principaliter in oratione petere debeamus, breuiter comprehendit, ac deinde cum quarta instantia in oratione perseverare oporteat, adiucta similitudine declarauit, dicens: **[Quis uestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte?] Spiritualem amicus iste, deus omnipotens intelligit, qui cum sic deus & conditor totius creaturae, fideles seruos amicos uocare dignatus est, dicens: Vos amici mei estis. Et iterum: Iam non dicam uos seruos, sed amicos meos. Et rursus, Vos autem dixi amicos meos.** Nox in hoc loco tribulationem significat, sicut enim dies ad laetitiam, sic nox aliquando ad tristitiam pertinet. **Veniendum est ad amicum media nocte, quia in tribulationis pressura non animam ad uindictam praeparare, neque nosmetipsos desperare uel frangere debemus, sed eius auxilium flagitare qui ait: In mundo pressuram habebitis, sed confidite, quia ego uicini mundi. cum enim dominus semper sit rogandus, maxime tamen cum persecutio furit & saeuit. Ne in tribulatione desiciamus, eius adiutorium postulare debemus, sicut Psalmista, qui dicebat: Ad dominum dum tribulaberer clamaui, & exaudiuit me. Et iterum: De tribulatione inuocaui dominum &c. Quid autem in oratione petere debeamus, declarat subiiciens: Amice, comoda mihi tres pa-**

Iohan. 15

Iohan. 16

Psalm. 119
Psalm. 116

nes, qm̄ amicus meus venit de via ad me, et nō habeo quod ponam ante illum. Hoc em̄ in oratione quærere, hoc etiā petere debemus, ut notitiam & amorem sanctæ trinitatis nostris cordibus infundat. Siue certe tres panes in oratione petere debemus, id est, fidem, spem & charitatem. Amicus autē iste qui de uia uenire dicitur, noster est animus, q̄ toties à nobis recedit, quoties per lata huius seculi desideria sese cogitādo diffundit. Tunc autē ad nos de uia reuertit, qm̄ mens sese ante se ponens, transitoria cōtemnere, & ea quę æterna & permanentia sunt, sitire & desiderare incipit. Sed ne fame pereat, amicus rogandus est, id est, misericordia dñi imploranda, ut cōmoueat nobis tres panes, hoc est, ut amorem sanctæ trinitatis (ut dictum est) nostris cordibus largiatur. Et q̄a deus omnipotens aliqñ nostra desideria dilatat, non ut præmium minuat, sed ut meritū augeat, recte subiungitur: Et ille deintus respondens dicit: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, nō possum surgere & dare tibi. Ostium amici, intelligentia est diuini mysterij, quod optabat Paulus sibi aperiri ad loquendum uerbum dei cum fiducia. Hoc ergo ostium tandiu nobis clausum est, quousq̄ per diuinā gratiā nobis aperiat ad cognoscēda diuina mysteria. Pueri uero patris familias, apostoli siue successores eorum intelligēdi sunt. Et bene cum eo in cubiculo memoratur esse, quia iam in æterna requie sunt recepti, de quibus per psal. 149. prophetam dicitur: Exultabunt sancti in gloria, lætābuntur in cubilibus suis. Et pulchre hi qui in cubiculo esse memorantur, pueri uocantur: quia illi ad æternam requiem sunt uenturi, qui puri & innocētes ex-

Johan. 21
Matth. 19
1. Pet. 2

istunt, quales erāt illi, de quibus dñs dixit: Pueri, nū-
quid pulmētarium habetis? Et item: Sinite paruulos
uenire ad me, taliū est em̄ regnū calor. Tales opor-
bat Petrus apostolus suos fieri auditores, quibus di-
cebat: Quasi modo geniti infantes rationabiles, sine
dolo lac cōcupiscite, ut in cocrescatis in salutē. Et ille
si perseuerauerit pulsans, dico uobis, & si nō da-
bit illi surgēs, eo quod amicus eius sit, propter impro-
bitatem tamen eius surget, & dabit ei quotquot ha-
bet necessarios.] Cōparatio hic fit à minori, ut intelli-
gas, quia & si homo nō amici causa, sed rēdio uictus,
dat quod prius negauerat, multo magis bona se petē-
tibus dñs dabit, qm̄ ipse nos ut peramus admonet. Ni-
si em̄ ea prāstare uellet, nequaquā nos ad petēdum in-
uitaret. Vnde cum alibi doceret q̄a oportet semper
orare & non deficere, posuit similitudinem de iudice
iniquitatis, quem interpellabat quēdā uidua, dicens:
Vindica me de aduersario meo. Et nolebat per mul-
tum tempus. Post hęc rēdio uictus, dicit intra se: Etsi
deum nō timeo, nec hoīem reuereor, tamē quia mo-
lestā est mihi hęc uidua, uindicare illā. Vult em̄ deus
nos importunos esse in petēdo, ut sua gratuita dona,
nostra sint merita. Semper em̄ aures diuinę pieratis
orationibus nostris aperta sunt, si tamen à precibus
nostris non cessemus, & in fide non dubitemus, Iaco-
bo apostolo teste, qui ait: Si quis uestrū indiget sapi-
entia, postulet à deo, qui dat affluenter omnibus, &
non improperat, & dabitur ei. Postulet autē in fide, ni-
hil hæsitans. Vnde exponens dñs similitudinem pro-
positam, adiunxit dicens: Et ego uobis dico: Pe-
site, & dabitur uobis: querite, & inuenietis: pulsa-
te, & aperietur uobis. Omnis em̄ qui petit, accipit, &

Luc. 18

Jacob. 2

q̄ quærit, inuenit: & pulsanti aperietur.] Petenda est ergo uita æterna orando, quærendo, uiuendo, pulsando, in bonis actibus perseverando. Duo em̄ sunt que in oratione sollicitè cōsiderare debemus. Primo, ut ea petamus quæ deus uelit: secundo, ut nostra uita à nostris precibus nō discorder. Frustra enim orationi in sistit, q̄ uel ea petit quæ deo displicēt, uel si bona sunt quæ petit, peruerse uiuēdo se indignum exhibet. Vñ **Jacob. 4. Proce. 13.** Iacobus apostolus ait: **Petitis, & non accipitis, eo q̄d male petatis. Et sicut ait Salomon, Qui auertit aurē suam ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis. Que autē sunt, quæ principaliter in oratione petēda sint, deus alibi manifestat, dicens: Primum quærite regnū dei & iustitiā eius, & omnia adijcientur uobis. Et itē: Petite, et accipietis, ut gaudiū uestrum plenum sit. Et ne nos in oratione quod petimus, accepturos desperemus, adhuc dominus aliam similitudinem adiungit, dicens: Quis autem ex uobis patrem peti-
panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut pisce,
nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petie-
rit ouum, nunquid porriget illi scorpionem? Panis in hoc loco charitatem significat. Et pulchre, quia sicut panis principalis est in uictualibus hominum, sic charitas inter cæteras uirtutes principatum tenet. Quod dominus ostendit, quando requisitus à scriba docto, quod esset maximum mandatum in lege, respondit: **Diliges dominum deum tuum &c. usq;** hoc ē primū & maximum mandatū. Vel certe per panē charitas designatur, quia sicut mensa quibus uarijs cibis sit repleta, tñ sine pane inops esse uideretur, sic cæteræ uirtutes sine charitate nihil esse comprobantur, sicut ait saluator in euangelio: **Om̄i habenti dabitur, & abundabit, Matth. 25****

Vnde **A**postolus ait: Si linguis hoim loquar & angelorum, charitatem autē non habeam, factus sum uelut æsonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia & omnem scientiam, & habuero oēm fidem, ira ut montes transferā, charitatem autē non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperū oīes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatē autē non habuero, nihil mihi prodest. **H**uic contrarius est lapis, id ē, duritia cordis & immisericordia. **P**iscis autē fidē significat, & cōgrue satis. **N**ā sicut piscis aqua nutritur, ita fides baptismo roboratur, dicente dño: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. **V**el certe p piscem fides figuratur, q̄a sicut piscis sub aquis latet, sic fides illa recondita est, quæ non uidentur, dicente **A**postolo: Est fides sperandarum substantia rerum, argumentum nō apparentiū. **V**el certe aliter, per piscem fides intelligitur: quia sicut piscis quo amplius fluctibus tūditur, eo magis crescit: sic fides quo amplius persecutiones patitur, eo magis proficit: de qua dñs ait, **M**atth. 17 **S**i habueritis fidem sicut granū sinapis, diceretis monti huic, transi hinc, & transiret. **H**uic contrarius est serpens, uidelicet infidelitas, siue uenenoſe cogitationes, quæ animam interimere conantur. **I**n ouo figuratur spes, q̄a sicut in ouo foetus nō dum cernit, sed futurus creditur: sic spes non uidetur oculo, sed speratur mente, sicut **A**postolus ait: **R**oma. 8 **N**am quod uidet quis, qd sperat? Si autem quod non uidemus speramus, per patientiam expectamus. **H**uic contrarius est scorpio, aculeum in cauda gestans, id est, desperatio, quæ nos ab oīis perennibus retro retrahere conatur. **I**n his ergo similitudinibus hoc dñs ostendit, quia cum sit ipse pius

& clemens, nulli bona petenti mala tribuit. **Nō** em̄, p̄
 pane lapidē donat, q̄a charitatē am̄ti, dur̄ & immi-
 sericordē animū nō tribuit. **Nec** p̄ pisce serpentē don-
 nat, q̄a fidē querētī nequaq̄ ad infidelitatē cogit. Sed
 neq̄ p̄ ouo porrigit scorpionē, q̄a q̄ in se habet sp̄s,
 in desperationē cadere nō cōpellit. **Proprium** est aut̄
 immēse bonitati eius, aliq̄n malos facere bonos, nun-
 quā aut̄ bonos cōpellere ut sint mali. **Vnde** adhuc cō-
 clusit sententiam, dicens: **Si ergo vos cum sitis**
mali, nostis bona data dare filijs uestris, quanto magis
pater uester de cælo dabit spiritum bonū petenti-
bus se.] **Vbi** euidenter nomē nostrū manifestatur, cū
 dicitur: **Cum sitis mali.** **Boni** em̄ à deo conditi, ui-
 tio mali sumus effecti. **Si** aut̄ nostra bonitas eius bo-
 nitati cōparet, nec bonitas esse noiāt. **Facti** ergo ma-
 li per malam intentionem, patrem habemus in cælis
 per conditionem. **Ac** si diceret dñs: [**Si** uos cum sitis
 mali, bona dona filijs uestris tribuitis, id est, panē, pi-
 scem, ouum, & quæ humana consuetudo inter bona
 præsentis uitæ enumerare consuevit: [**multo magis**
 pater de cælo dabit spiritum bonum petentibus se.]
 ut scilicet eius spiritu illuminati, nō solum fidē, sp̄m
 & charitatem petere discant, sed etiam accipere me-
 reantur. **Cum** ergo dicit, [**dabit spiritum bonum pe-**
tentibus se,] omnes uirtutes animæ comprehendit:
 quoniam omnia bona quæ hominibus à deo dantur,
 per spiritum sanctum administrantur, teste **Aposto-**
lo qui ait: **Charitas dei diffusa est in cordibus nostris** **Rom. 5.**
per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et item, **1. Cor. 12.**
Alij genera linguarum, aliij interpretatio sermonum,
aliij discretio spiritū. Hæc aut̄ omnia operatur unus
 atq̄ idem spiritus, diuidens singulis prout uult.

FERIA TERTIA
litaniarum, post Vocem iucūdi
tatis. Matthæi, VII.

In illo tempore **Dixit** Iesus discipulis suis: Petite, & dabit uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Et reli,

Poterat aliquis ex auditoribus dño dicere: Quo modo nos præcipis sanctum non dare canibus, neq; mittere margaritas ante porcos, cū nos nec dū eundē sanctum & easdem margaritas habemus, quas mittamus ante porcos? Et quasi ad hæc dominus respondēs infert: **Petite, & dabitur uobis.** Tria enim dixit: petite, quærite, pulsate. Petite à deo sanitatem & firmitatē animi, ut possitis ea implere quæ præcipiuntur uobis, **Quærite** uiam ueritatis, & inuenietis. **Pulsate** ianuam regni cælestis, de qua scriptum est: **Hæc porta domini, iusti intrabunt per eam.** Hoc enim ordine prosequitur omnipotens deus petitiōes nostras, si primum petimus possibilitatem impleri dī uina præcepta: deinde, si uiam ueritatis adinventionē studiose requiramus: ad ultimum si regni cælestis aulam intrare uolumus, precibus & bonis operibus pulsemus. Ponamus inde aliquod exemplum: Vides aliquem hominem infirmatum, pedibus ambulare non ualentem, primum medicina sanitatis ei impenditur, ut possit ambulare, ad hoc pertinet quod dixit, **Petite, & accipietis.** Quid prodest ei ambulare, si nescierit uiam rectam per quam incedere debet, nisi ei recta uia ostendatur? Ad hoc pertinet quod dixit: **Quærite, & inuenietis.** Quid prodest iter ei, si post-

Psalm. 117

quam ad certum locum peruenerit, locum quem intrare desiderat, clausum inueniat? Ad hoc pertinet quod dixit: Pulsate, & aperietur uobis. Vel etiam aliter potest intelligi: Petite credendo, quarite bene operando, pulsate perseverando. Aut quis est er vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem dabit illi? In his tribus comparationibus dominus tres principales uirtutes uult designare. Per panem etenim charitas designatur, quoniam sicut mensa referta uarijs cibis, sine pane inops est, ita etiam ceterarum uirtutes imperfectae redduntur sine charitate. At contra, per lapidem duritia cordis exprimitur, quae maxime est contraria charitati, si ergo petierimus deum patrem ut det nobis charitatem, nunquid lapidem dabit nobis, hoc est, duritiam cordis? Aut si petierimus piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit nobis? In pisce fides intelligitur, quoniam sicut piscis inter fluctus tunditur ut semper crescat, ita etiam fides inter aduersa istius seculi probatur & proficit. Nunquid dabit nobis serpentem, hoc est, in fidelitatem? Infidelitas enim per serpentem designatur, eo quod uenena malitiae suae primis parentibus infuderit. Tertia comparatio additur a Luca, dicit enim: Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpiones? In ouo spes designatur, quoniam in ouo nondum fetus uidetur, sed futurus speratur: ita etiam spes quae uidetur, non est spes: sed spes est expectatio futurorum bonorum operum, [Nunquid scorpionem dabit illi?] hoc est, desperationem. Scorpio enim desperationem significat, quia scorpio in cauda perculit, & desperatio maxime in fine perdit. Siergo uos, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs uestris,

Gene. 2

quāto magis pater uester qui in cælis est. dabit bona petentibus se? Mirum est cur dominus apostolos appellauerit malos, nisi forte dicamus quod in persona apostolorum omne genus humanum uituperet, quia ab adolescentia sua (sicut in Genesi legitur) pronum est cor illius ad malum. Vel certe possumus dicere, quia eosdem apostolos specialiter appellauerit malos. Licet enim bonitatē totius humani generis priuilegio suo transcenderit, tamē ad cōparationem dei, mali sunt, quia ad illius comparationem nemo bonus est. Vnde ipse dicit: Nemo bonus nisi solus deus. [Nostris bona &c.] Quid appellat hic bona? Quæ superius commemorauit, panem, piscē, & cætera corporis necessaria. Bona sunt, quia à deo creata sunt, per hoc quod domini est terra & plenitudo eius. [Quanto magis pater uester qui in cælis est, dabit bona petentibus se?] Et est sensus: Si in necessarijs filijs uestris largi existitis, quanto magis omnipotens deus erga uos largus exister, in ministrando uobis uictum & uestimētum? **Quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, & uos eadem facite illis.** Ista est lex naturalis, quæ in duobus cōsistit præceptis, & in his duabus sententijs tota lex pendet & propheta. Et hoc est unū quod tibi dicitur, Quæcunq; uultis ut faciant uobis homines: & aliud est quod alibi dicit, Quod tibi nō uis fieri, alijs ne feceris. Quia quicquid lex & propheta latius describūt, in his duobus præceptis breuiter, est cōprehensum. Qui enim has duas obseruauerit, omnem legem & prophetas se gaudebit adimplesse. **Intrate per angustam portam, quæ ducit ad uitā æternā: quia lata porta & spatioſa uia est, quæ ducit ad perditionem, &**

Ezobieg. 4

multi sunt, qui ingrediuntur per eā.] Duae uias proponit dominus: una est lara & spariosa, quæ ducit ad infernum: altera est angusta, quæ ducit ad cælum. **L**ara uia est uolupratum huius seculi, de qua dominus bene dicit, quia lara & spariosa uia est, & multi sunt qui per eam ingrediuntur. **N**ō enim est necesse ut requiratur, quia sponte errantibus offertur. **A**ngusta uia est quæ ducit ad uitam, & à paucis inuenitur, & à multis inuenta nō tenetur. **M**ulti sunt istius uia: iter aggressi, capti istius seculi delectationibus, sed de medio itinere reuertunt. **A**ngusta uia est, desiderium pergendi ad cælum. **N**unquid enim non est angusta uia, quæ ieiunando & eleemosynas faciendo, promeretur æterni regni consortium?

FERIA QVARTA

litaniarum, in uigilijs Ascensionis domini. Iohann. XVII.

In illo tempore **S**ubleuatis oculis Iesus in cælum, dixit: **P**ater, uenit hora, clarifica filium tuum. **E**t reliqua.

Potuit silenter hæc eadem uerba orationis patri filius dicere, sed orō filij, doctrina est apostolorum, necnō & eorum qui illorum exempla sequi uolunt, uel eorū scripta legere. **D**ixit: **P**ater, uenit hora. **H**ora itaq; passionis appropinquat. **C**larifica filium tuum, id est, resurrectionis gloria: præcedat humilitas passionis, ut subsequatur cito clarificatio resurrectionis. **S**equitur: **u**t filius tuus clarificet te. **C**larificatio patris æterna est, quæ nec auergetur nec mi

5 vt deest
aliquid, vt
abundat.

qui potest. Sed hæc clarificatio ad notitiã dei patris
 pertinet, ut resurrectionis gloria in filio peracta, inno-
 telceret deus p̄ toto orbi, qui ante in Iudæis tantū-
 modo notus erat. [Clarifica filium tuū, ut filius tuus
 clarificet te.] Quasi dixisset, resuscita me, ut inno-
 tescas toti orbi per me. Sequitur: Sicut dedisti ei po-
 testatem omnis carnis. Id est, omnis hoīs a parte to-
 tū, caro pro hoīe. Hæc ait, ut ostenderet magis ac ma-
 gis quō clarificaturus esset patrem. Sicut ergo dedisti
 potestatem (inquit) omnis carnis, ita clarificet te filius,
 id est, notū te faciat omī carni, quam dedisti ei. Sic
 em̄ dedisti, ut omne quod dedisti ei, det eis vi-
 tam æternam. Hæc est autē uita æterna, ut cogno-
 scã te solum uerū deum, & quem misisti Iesum Chri-
 stum.] Ordo uerborum est, ut te & quem misisti Ie-
 sum Christum, cognoscant uerum deum solum. Ple-
 na cognitio dei patris & filij & spiritus sancti, plena
 est & p̄fecta & æterna uita. Perfecta uita æterna, sum-
 ma beatitudo est. Summa beatitudo non est, nisi in ui-
 ta æterna. Ego te clarificauī super terrā, opus
 cōsummaui, quod dedisti mihi ut faciã. Quid
 est, quod præterito tempore posuit, clarificauī & cō-
 summaui, statimq; subiunxit futuri temporis uerbū,
 faciã, nisi quod omīa deo sunt præsentia, & in diuina
 prædestinatione futura, quasi transacta esse credēda
 sunt? Quod enim futurum fuit ut fieret, hoc ei quasi
 transactum fuit. [Ego te clarificauī.] Quasi dixisset
 Ego te clarificabo prædicationis gloria, quam in dis-
 cipulis meis toto mundo effundam, dum opus con-
 summabo passionis meæ & resurrectionis, quod de-
 disti mihi ut faciã. Et nunc me clarifica tu pa-
 ter. Dicendo enim, te clarificauī super terram, se autē

a patre apud eundē patrem postulat clarificandū mo-
 do, pfecto utriusq; clarificationis ostendit gloriā. Ipse
 quippe patrē clarificauit super terrā, eū gentibus pre-
 dicādo: pater uero ipsum apud semetipsum ad suam
 dexterā collocando. **Subiunxit: Claritate quā ha-**
bui priusquā mundus esset apud te. Ordo uer-
borum est, quā habui apud te, priusquam mundus es-
set. In hoc ualet quod ait: [Et nūc clarifica me,] hoc
 est, sicut tunc, ita et nūc: sicut tunc prædestinatione, ita
 nunc perfectione. **Fac in mūdo, quod apud te fuerat**
ante mundum. Fac in suo tempore, quod ante omnia
tempora statuisti. Cōuenit nos intelligere in hoc lo-
 co prædestinationem claritatis humanæ, quæ in illo
 est, natura, ex mortali immortalē apud patrem futu-
 ra, in hoc prædestinando factum fuisse antequā mū-
 dus esset, quod in mundo etiam suo tempore fieret,
 sicut de nobis dixit **Apostolus:** Sicut elegit nos in ipso
 ante mundi constitutionē. **Nec formidare debemus**
prædestinatum dicere filium dei secundū humanita-
tē, q̄ in tēpore suo uenit in mundū, ante tñ omnia tpa
prædestinatus est. Illud autē prædestinatū fuit, q̄d nō-
dū erat ut fieret, quod deus uoluit ut esset, de qua præ-
destinatione Apostolus ait in epistola ad Romanos:
Qui factus est ei ex semine Dauid secundū carnē, qui
prædestinatus est filius dei in uirtute. Secundum hęc
prædestinationem etiam clarificatus est antequā mū-
dus esset, ut esset claritas eius ex resurrectione mortu-
orum apud patrem, ad cuius dexteram sedet. Da-
nifestaui nomen tuum hominibus, quos de-
disti mihi de mundo. Quod ergo facturus erat p
 doctores sanctos in toto orbe post gloriā resurre-
 ctionis & ascensionis suæ, & post spiritus sancti do-

Roma. 8

na, quæ in discipulis delata sunt, hoc quasi factum esse, dixit: **Tale est hoc, quale & illud, quod paulo ante dixit: [Ego te clarificaui super terram,]** pro tempore futuro & illic & hic præteritum ponens tempus, sicut qui sciret prædestinatū esse ut id fieret: & ideo fecisse se dicens, quod erat sine ulla dubitatione facturus. Sequitur: **Tui erāt, & mibi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt.** Nunc cognouerūt quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt. Quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperūt, & cognouerūt uere quia à te exiui, & crediderūt quia tu me misisti.]

Quantū & hæc omnia de omnibus futuris fidelibus dici potuerint, ipsa perfecta cum adhuc essent futura, tū & hæc specialiter de discipulis dici possunt, ad quos tunc præsentialiter loquebatur. Quia illud quod sequitur, **Cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, custodiui, et nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis,** iudæ significans, qui tradidit eum, qui unus fuit de duodecim, magis huic sensui cōuenit, ut apostolis specialiter hæc loqueretur. Deinde subiūgit: **Hunc autē ad te uenio,** cum manifestum est, eum de corporali sua dixisse præsentia. [Cum essem cum eis, ego seruabam eos,] uelut iam cum eis præsentia non esset. **Et** modo enim significare uoluit ascensionem mox futuram, de qua dicit: [Nunc autē ad te uenio.] Iustus utiq; ad dexteram patris, inde uenturus est ad uiuos & mortuos iudicandos præsentia corporali, secundum fidei regulam, sanamq; doctrinam. Nam præsentia spiritali cum eis erat semper, & cum tota ecclesia sua in hoc mundo usq; ad consummationem seculi. **Quod** uero ait, ut ad superiora redeamus, [Mani-

festavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi,]
 non illud nomen quod deus es, sed illud nomē quod
 pater meus es, quod manifestari non potest sine illius
 filij manifestatione. Nam uere illud nomē quod de-
 us est, nulli naturæ rationali incognitum omnimo-
 dis esse putauit. Hæc est enim uita eius diuinitatis, ut
 creaturæ rationali nō omnino incognitus possit abs-
 condi, exceptis paucis, in quibus natura rationalis ni-
 mium deprauata est. Propemodū omnes gentes deū
 esse fatentur, licet diuersis erroribus agnoscere impe-
 diantur. Quod uero in Psalmis legitur, Notus in Iu- Psalm. 75
 dæa deus, indicatur, quia legitimo cultu tantummo-
 do Iudæi deum uerum cognouerunt & coluerunt. In
 hoc uero quod pater Christi, per quem tollit peccata
 mundi, ignotus fuit anteq̄ uenisset Christus, in mun-
 do, nisi tantum quibus deus per spiritum sanctū pro-
 phetia reuelauit hoc mysterium magnum & abscon-
 ditum, hoc post aduentum eius in mundo prædica-
 tum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assu-
 ptum est in gloria. Quod uero addidit, [quos dedi-
 sti mihi,] hoc est quod paulo ante dixit, Nemo po-
 test uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eū. Johan. 6
 [Quos dedisti mihi de mundo,] hoc est, quibus gra-
 tia per regenerationē hoc præstitit, nō quibus natura
 per natiuitatem cōtulit. Quid est quod sequit̄, [Tui
 erāt, & mihi eos dedisti?] In humanitate hæc potesta-
 tē se accepisse a patre dicit, ut eos haberet, quos pa-
 ter elegit & prædestinauit ante constitutionem mū-
 di, non solum pater, sed filius & spiritus sanctus, ut sit
 unū opus sanctæ trinitatis inseparabilis & omnimo-
 do æqualis. Sequitur: [Et sermonem tuum seruaue-
 runt, Nunc cognouerūt, quia omnia quæ dedisti mi-

Johan. 5

hi, abs te sunt.] Id est, didicerunt quod nihil est in me alienū extra te, & qd quæcūq; doceo, tua sunt. Simul em̄ pater dedit oīa, cū genuit, q̄a habet & oīa, sicut in prioribus huius euēgelij ipse dñs dicit: Sicut em̄ pater habet uitā æternā in semetipso, sic dedit & filio uitā habere in semetipso, id est, genuit filiū uitam habentem in semetipso.] Quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt,] id est, intellexerunt atq; tenuerunt. Dedit eis uerba (sicut dixit) quæ dedit ei pater, sed quando illa nō foris in auribus, sed spiritaliter acceperunt, tunc uere acceperunt, quia tunc uere cognouerunt. Vere autem cognouerunt, quia uere crediderunt. Sed hæc uerba, quæ dicit filius dedisse sibi patrē, sic ad diuinitatis unitatem intelliguntur pertinere. Eo modo dedit uerba pater filio, q̄ genuit uerbum cōternum sibi. Sequitur: Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi. Hæc enim dixit, inter alia, dum oraret pro eis, quos dedit ei pater. Mundum uult modo intelligi, qui uiuunt secundum concupiscentiam mūdi, & nō sunt in ea sortiti gratiam, ut ab illo eligantur ex mundo. Non itaq; pro mūdo, sed pro eis quos pater dedit, rogare se dicit. Per hoc enim, quod eos illi pater iā dedit, factum est, ut nō pertineant ad eum mundum, pro quo non rogat. Deinde subiungit: Quia tui sunt. Neq; enim quia pater filio dedit, amisit ipse quos dedit, cum adhuc filius sequatur, ac dicat: Et mea oīa tua sunt, & tua mea. Vbi satis apparet, quomodo unigeniti filij sunt omnia quæ sunt patris. Pater hoc hoc utiq; qd etiā ipse deus est, & de patre patri est natus æqualis. Hoc enim dictum est & rationali creaturæ, quam elegit deus, & quæ subdita est patri & filio,

ut equaliter sint patris & filij. **Et clarificatus sum** (inquit) **in eis.** Nunc suam clarificationem, tanquam facta sit, dicit, cum adhuc esset futura. [Clarificatus sum in eis,] id est, per eorum prædicationē clarificatus sum in toto mundo. Et quia prædestinarum est ut fieret, certum uoluit esse quod futurum erat, ideoq; præteriti temporis uerbis usus est. **Et iam nō sum** (inquit) **in mundo, et hi in mundo sunt.** Significat horam qua transiturus erat ex hoc mundo, & uerbo presentis temporis usus est pro futuro, quia quod cito erat futurum, quasi factum esset, dixit. **Quod** autem ait, [& hi in mundo sunt,] significat eos, ad quos loquebatur, tardius transire ex hoc mundo. Necessesse est enim ut illi remanerēt, per quos prædicaretur nomen eius sanctum in mundo. Præuidensq; quod eos mouere possit, qui audirent hæc quæ eligerent, adiecit: **Nunc autem ad te vado** ascensionis gloria, per quam eleuatus est homo super altitudinem caelorum, & omnium angelicarum potestatum dignitates, ita ut in dextera dei patris collocaretur.

IN DIE SANCTO

Ascensionis domini Actuum. I.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile, **quæ coepit Iesus facere & docere. Et reliqua.**

Lucas euangelista, fratres charissimi, qui unū ex quatuor euangelij scripsit, ipse etiam librum Actuum apostolorum, unde nunc presens lectio sonat, edidit: ubi & primitus de ultimo conuiuio, quod

dn̄s post resurrectionem suam cum discipulis suis habuit, simul & de ascensione eius ad cælum, quā hodie celebramus, mentionē fecit. Exordium em̄ ipsius libri ita est: Prīmū quidem sermonē feci, id est, euangelii, de omnibus o **Theophile** episcopo, qui hunc me librum actuum apostolorū scribere cogis.

Quæ cepit Iesus. Primo signa monstrādo, uel ea quæ ad exēpla uitę ptinebant, facere & postea docere, quia Iesus bonum doctorē instituens, nulla nisi quæ docuit fecit.

Usq; in diem qua præcipiens apostolis per spiritum sanctū quos elegit, assumptus est. Dans præcepta ante assumptionē obseruare & adimplere, quæ uel in hoc libro uel in euāgelij legunt.

Quibus & præbuit seipsum uiuum in multis argumentis, post passionē suam per dies quadraginta apprensus eis, & loquens de regno dei.

Matt. vi. Per hanc quadraginta dierū cum discipulis conuersationē, significat oīa se tā aperta quā occultata, quæ promiserat, impletur, ut de multis uel unum dicamus, quod ait: Ecce ego uobiscū sum omnibus diebus usq; ad consummationē seculi.

Et conuolens præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarēt promissionem patris. Quod cibos cum discipulis sumpsit, hoc ideo fecit, ut eandem quam mortuus suscitauerat carnem, palpando atq; tractando, uerā monstraret.

Luce. 24. Sequitur: Quā audistis, inquit, per os meum: quia Johannes quidem baptizauit aqua uos autē baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Fuerunt autem iam apostoli aqua baptizati, sed nondum spiritu sancto pleniter, qui eis promittitur post ascensionē illā futurus. Neq; autē ipsi apostoli, neq; successores eorū

hucusq; in ecclesia aliter quàm Iohannes Baptista. i. in aqua baptizare uolebant: sed tamē inuocato noīe Christi. i. interior uirtus spiritus sancti, quæ hoīe in aqua mergente simul animas & corpora purificet, quod in Iohannis baptisate non fiebat. Itatur qui conuenerant interrogabant eum, dices: Dñe, si in tempore hoc restitues regnū Israel?] Consequenter de regno dei perconātur, utrum uidelicet mox adueniente spū sancto in præsentī esset restituendū, an in futuro sanctis reseruandum credere deberent. Dirit autem eis: Nō est uestrū nosse tempora uel momēta, quæ pater posuit in sua ipsius potestate.] Ostendit quia nō expedit nosse nobis mortalibus diē uocationis nostræ, ut semper incerti de aduentu iudicis, ita solliciti q̄ridie uiuamus, quasi die alia ad iudicium properare debeamus. sed accipietis inquit, uirtutem superueniētis spiritus sancti in uos, & eritis mihi testes in Ierusalem & in omni Iudæa & Samaria, & usq; ad ultimum terræ.] Ac si diceret: Non enim putare debetis ueniente spū sancto in uos, statim huius mundi fieri cōsummationē, sed uobis tm̄ uirtutē de me testificādi præbere. Et cū hæc dixisset, uidētibus illis, eleuatus est, & nubes suscepit eū ab oculis eorum.] Vbiq; creatura creatori suo præstat obsequiū. Astra indicant nascentem, patientem obnubūt, recipiunt nubes ascendentem, redeuntem ad iudiciū comitabūtur. Cumq; intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo uiri adstiterunt iuxta illos in uestibus albis, qui & dixerūt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus qui assumptus est à uobis in cælum, sic ueniet quemadmodum uidistis eum eun-

tem in cælum . Id est, in ea forma carnis atq; substantia uenit iudicandus, in qua ueniet iudicaturus. Nos ergo dignis moribus ascensum in cælum nobis præparemus, & peregrinari nos in hoc mûdo ualde cognoscamus. In quo etiã si quædam cõmoda blandiuntur, non amplectenda sunt nequiter, sed despicienda sunt fortiter. Ideo dilectissimi fratres, si ascendere uultis in cælum, hoc in spe nostra interim roboremus, in hoc uotis omnibus æstuemus, hoc meditemur in terris, quod cõputemur in cælis. Tũc exuturi carnis mortalitatem, nunc exuamus animi uetustatem. Facile em̄ corpus leuabitur in alta cælory, si non premat spiritum sarcina peccatorum. Quapropter dilectissimi erigamur ad eum, qui puluerem nostræ abiectionis, corpus fecit suæ gloriæ, & ut ascensionis eius mereamur esse consortes, humiliati & patientiæ ipsius per omnia congruamus. Magni nominis militiam, magnæ professiõis suscepimus disciplinã. Seditatores Christi discedere à regia nõ licet uia, nec dignum est temporalibus occupari ad æterna tendentes. Et quia precioso sanguine Christi redempti sumus, glorificemus & portemus deum in corpore nostro, ut ad ea quæ fidelibus sunt præmia præparata, peruenire mereamur.

IN DIE SANCTO

ascensionis domini. Marci XVI.

In illo tempore Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem illorum, Et rel.

Ascensus in cælū
 dñs, & per corpo-
 ralem presentiam
 à discipulis recessurus, du-
 ritiā cordis & increduli-
 tatem illorū exprobrare
 uoluit, ut maculas dubita-
 tionis sermo mūdaret cor-
 reptionis. **I**ncrepātur me-
 rito nouissime, non quod
 adhuc in incredulitate p̄si-
 sterent, sed q̄ primū nō cre-
 diderunt citius. **L**egimus em̄ in euangelio secundum
Lucam, quia cum deuorē mulieres ualde diluculo ad
 sepulchrum dñi uenientes, uisionem angelorū uidis-
 sent, qui dicerent eum uiuere, currētes nunciauerunt
 discipulis. **A**t illi non crediderūt eis, sed uisa sunt ea-
 rum uerba quasi deliramēta coram illis. **T**homas au-
 tem unus de duodecim, qui dicitur **D**idymus, alijs di-
 scipulis dicentibus, **V**idimus dominū, non credidit,
 dicens: **N**isi uidero in manibus eius fixuras clauorū, **J**ohā. 20.
 & mittam digitū meum in locum clauorū, & mittam
 manū meā in latus eius, nō credā. **E**t ideo nouissime
 increpant, q̄re primū ad credendū tardi uel duri fue-
 rint. **N**eq̄ em̄ de eius resurrectione dubitare debuerāt,
 quē cū mortalis esset, mortuos suscitantē uiderāt, ma-
 xime cū passionis & mortis genus ita uenisse cerne-
 rēt, ut ab illo p̄dictū recolebant. **S**ive certe ab eis re-
 cessur⁹, incredulitatē & duritiā cordis discipulorū ex-
 p̄brare uoluit, ut nouissima eius uerba tāto arētius
 eorū p̄toribus inhærerēt, quāto durius p̄ increpati-
 onē fuissent, plata. **S**icut em̄ mala mēs aliqñ p̄ incre-
 pationē deterior fit, sic bona ex correptione s̄ḡ p̄ficiat.

Prover. 9.

dicente Salomone: **C**orripie sapientem, & amabit te, doce iustū, & festinabit accipere. **E**t quia solemus charissimis morientibus, siue in longinquā regionē proficiscentibus, eorum nouissima uerba quodam uinculo amoris in memoriam religare, uel quod obscurior in inuētionē reperit fuerit, recessurus dominus ab eis, duritiam cordis & incredulitatem illorum exprobrauit, ut nullum uestigium dubitationis in eorum cordibus remaneret, qui ad alienam ignorantiam instruendam mittendi erant. **V**ltimam hanc apparitionē **M**arcus euangelista commemorat, quia post hæc nō legitur corporaliter uisus in terris loquēs, sed in aëre cælum ascendens. **D**ecies enim post suam resurrectionē hominibus apparuisse, ab euangelistis describit. **P**rimo **M**ariæ **M**agdalenæ, steteri ad monumentū. **S**ecundo, eidem **M**ariæ cum altera eiusdem nominis femina, pergētibus nunciare discipulis eius resurrectionem, quando occurrit eis, dicens: **A**uete. **I**lle autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius. **T**ertio, **S**imoni **P**etro. **Q**uarto, duobus discipulis pergētibus in castellum **E**maus, quā cognouerunt eū in fractione panis. **Q**uinto, discipulis propter metū **I**udeorum in conclaui residentibus, quā nō erat cum eis **T**homas. **S**exto, post dies octo, quā erat cum eis **T**homas. **S**eptimo, piscantibus discipulis ad mare **T**iberiadis. **O**ctauo, in **G**alilæa, quā (sicut ait **M**atthæus euangelista) undecim discipuli abierunt in **G**alilæam, in montem ubi constituit illis **I**esus, & uidentes adorauerunt eū. **N**ono, ut præsens lectio narrat, quā apparuit illis recumbentibus, & exprobrauit incredulitatem illorum. **D**ecimo, non iam in terris, sed in aëre loquēs, quā (sicut ait **L**ucas euangelista) eduxit eos extra ciuitatem in

Bethaniam: & cū benediceret eis, eleuatis manibus, ferebatur in cælum. Et pulchre illis recumbentibus dñs apparere uoluit, quia inter recumbentes pax & concordia solet seruari. Cum ergo illis recubentibus apparuit, ostendit illos sua uisione esse dignos, q̄ pacem in cōcussam etiā inter aduersa seruant, q̄ possunt cum Psalmista dicere: Cum his qui oderunt pacem, erā pacificus, Vndecim discipulis apparuit, q̄ Iudās tradendo magistrū, ab eorum consortio sequestratus fuerat, & Matthias necdū in sorte electionis uocatus extiterat. Post increpatam autē duritiā cordis & incredulitatem, mox officium prædicandi adiungit. Et dixit eis Iesus: Euntes in mundū uniuersum, prædicare euangelium om̄i creaturæ. Potest mouere minus intelligētes, quō euangelium prædicādum om̄i creaturæ dicatur. Nunq̄d insensatis & brutis animalibus erat prædicandum? Non. Sed om̄is creaturæ noīe, hōmo signatur. Si em̄ qualitas humanā creaturæ cū cæteris creaturis subtilius conferatur, cōmunionem & participationem quandam cū omnibus habere inuenitur. Sunt enim lapides, qui nec uiuunt, nec sentiunt. Sunt herbæ & arbusta, quæ quāuis uiuant per uiriditatē, tamen nō sentiunt, nec discernunt. Sunt bruta animalia quæ uiuunt, sentiunt, sed non discernūt. Sunt angeli qui uiuunt, sentiunt & discernunt. Habet ergo homo cum his creaturis portionem quandam, qui habet esse cū lapidibus, uiuere cū arboribus, sentire cū animalibus brutis, discernere cum angelis. Omni ergo creaturæ prædicari præcipitur euangeliū, cū soli homini prædicatur, quia ille docetur, propter quem om̄ia facta sunt, & cui om̄nia per quāndā similitudinē cōmuniā

Psalm. 119

sunt, siue certe omnis creaturæ noie, omnis natio gē-
 tium designatur. In quibus uerbis, quantū nobis pas-
 sio dñi profuerit, qui ex gentibus credidimus, mani-
 festatur. Qui em̄ prius dixerat, In uia gentiū ne abie-
 ritis, & in ciuitates Samaritanorū ne intraueritis, sed
 potius ite ad oues quæ perierunt domus Israel, nunc
 post resurrectionē ascensurus in cælum, præcepit, di-
 cens: [Euntes in mundū uniuersum, prædicate eu-
 angelium omni creaturæ:] quod est dicere, omni na-
 tioni hoīm. Quod Matthæus euangelista manifesti-
 us declarat, dicēs: Eūtes ergo in mundū uniuersum,
 docete omnes gentes, baptizantes eos in noie patris
 & filij & spiritus sancti. Quapropter erubescat iudæ-
 us infelix, qui dicit Christum tm̄ ad salutē suam esse
 uenturū, & non ad aliorū, cū ipse dicat: [Ite, baptizate
 omnes gentes.] Erubescant & Donatistæ, qui eum lo-
 caliter includere uolentes, dixerunt eum in Africa
 tm̄ esse, & non in alijs mundi partibus, cum idē ipse
 dicat: [Euntes in mundum uniuersum.] Sed ne fru-
 stra gentes ad credulitatē dei se uocari putarēt, præ-
 mium credentibus p̄mittitur, cū subinfertur: Qui
crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Et
 quia quos lenis promissio ad credendū non suadet, du-
 rius terrendi sunt, recte subiungit: Qui uero non
crediderit, condēnabitur. In quo loco ordo ba-
 ptizandi prædicatoribus demonstrat, cū dicit: [Qui cre-
 diderit & baptizatus fuerit.] Prius em̄ credulitas po-
 nitur, & postmodū baptismum sequitur: quia nullus
 ignarus tm̄ mysteriū suscipere debet, nisi prius a do-
 ctore instruat & imbuatur. Postquā uero credide-
 rit, baptizet. Vbi curiosus lector opponere potest:
 Quid ergo fiet de paruulis, qui nesciūt loqui? Ad qd

ASCENSIO. DOMINI 173

uera ratio respondere potest, q̄a sola fides parētum
paruulis proficit in bap̄tismo, ita tñ, ut cum ad legi-
timam ætatē peruenerint, instruantur & doceantur.
Et pulchre eorū fides qui saluādi sunt, in fundamēto
ponitur, q̄a (ut ait scriptura) iustus ex fide uiuit, & si-
ne fide impossibile est placere deo. **Sicut autē fides** *Habac. 2*
origo est omniū uirtutū, sic incredulitas mater p̄di- *Hebr. 11*
tionis. Vnde & subdit: [Qui uero non crediderit, cō-
demnabitur.] Quia sicut dñs alibi ait, qui nō credit,
aqua & spiritu sancto, nō potest intrare in regnū dei. *Johan. 3*
Sed forte dicit aliquis: Ego iam credidi & saluus ero.
Verum dicit, si hoc q̄d profitetur uerbis, implet ope-
ribus. Vera em̄ fides est, quę hoc perficit opere, quod
cōfitemur ore, scđm quod dñs ait ad discipulos: Sci-
tis hæc, beati eritis, si feceritis ea. Hinc & Apostolus: *Johan. 13*
Corde em̄ creditur ad iustitiā, ore autē confessio fit ad *Rom. 10*
salutem. Confessores em̄ dñs suos operatores uult
esse. Ceterū frustra sibi de sola fide blandit, qui bona
opari negligit, q̄a sicut ait apostolus Iacobus: Fides
sine operibus mortua est. Sunt autē plurimi huiusmo-
di, quod peius est, sicut ait Apostolus, qui consistuntur *1. Cor. 13*
uerbis se nosse deum, factis autē negant. quales dñs *Luc. 6*
in euangelio reprobatur, dicens: Quid autē uocatis me
dñe dñe, & non facitis quę dico? Et per prophetam:
Populus me hic labijs honorat, cor autē eorū longe
est à me. Missi autē apostoli ad prædicandū euangeliū *Isa. 29*
om̄i creaturæ, ne causarentur tm̄ opus se pficere non
posse, uisibilia miraculorū signa eis in adiutorium
promittuntur, cū dicitur: [Signa autē eos qui credi-
derint, hæc sequent. In noīe meo dæmonia eiicient,
linguis loquētur nouis, serpentes tollēt. Et si morti-

ferum quid biberint, nō eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.] Quæ omnia per apostolos eorumq; successores etiam ad literam esse completa, nullus ignorat, qui eorum actus uel uitas legit, Sed ex pluribus pauca commemorāda sunt. In nomine enim Christi frequenter ab obsessis corporibus apostoli dæmonia eiecerunt, sicut Paulum fecisse legimus, quando puella, quæ habebat spiritum pythonis, sequebatur eum per multos dies. Dolens autem ille, & cōuersus spiritui dixit: In nomine Christi præcipio tibi, ut egrediaris ab ea. Et statim sana facta est. Linguis locuti sunt nouis, non solum apostoli die sancto pentecostes, cum in linguis igneis spiritum sanctum acceperunt, sed etiam sicut in Actibus apostolorum legimus, cum per impositionem manuum eorum spiritum sanctum acciperent, linguis loquebantur & prophetabant. Serpentes tulerunt, sicut Paulum apostolum legimus fecisse, qui cum nauigasset ad quandam insulam, & collecta sarmentorum multitudinem imposuisset super ignem, uipera à calore ignis egressa, inuasit manum illius. Et cum putarent eum subito casurum, & cito moriturū, ipse excutiens manu bestiam, in ignem proiecit, & nihil mali sustinuit. [Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.] Legimus in ecclesiastica historia Eusebij Casariensis, Iohānem discipulum domini, propter insuperabilem constantiam euangelizandi ueneno potatum esse, & nihil mali passum fuisse. In eisdem quoq; patrū literis Barnabas legitur eūdem mortiferum potum Bibisse, sed mortis periculū non sensisse. [Super ægros manus imponent, & bene habebunt.] Non solū per impositionē manū aposto-

Actu. 16

ASCENSIO. DOMINI 177

Torū infirmis redditā legimus sanitatē, sed (ut in Acti-
bus apostolorū narrat) de corporibus eorū tollebant
sudaria & succinctoria, & super infirmos ponebant,
per plateas quoq; in lectulis & grabatis ponebāt in-
firmos, ut ueniente Petro, saltem umbra illius obum-
braret quenquam illorum, & sanabantur à quacūq;
infirmirate detinebātur. Et hoc est quod dñs alibi p-
mittit, dicens: Qui credit in me, opera quæ ego facio
& ipse faciet. & maiora horum faciet. Forte etiā ali- **Johan. 14**
quis dicit hanc eandem gratiam nunc in ecclesia non
esse, quia iisdem miraculis corporalibus nō coruscet.
Cui respondendum est, eandem uirtutem esse nūc in
ecclesia, quæ prioribus temporibus fuit. Quod uero
priscis temporibus signis corporalibus refulsit, sciendu-
m est, quia ut fides cresceret in exordio nascētis ec-
clesiæ, miraculis corporalibus nutrienda erat. In hoc
enim signa miraculorum manifestata sunt, ut corda
nidentium ad inuisibilia credenda raperentur. Sicut
enim, uerbi gratia, cum arbuscula plantamus, tñ diu eis
ad radicem aquam fundimus, quousq; ea cōualuisse
uideamus, et cum radicem fixerint, irrigatio cessat;
sic nouella plantatio ecclesiæ, ut incrementum fidei
p̄ficeret, miraculis corporalibus erat irrigāda. Post-
quam autē in fide firmiter radicata est, exteriora mi-
racula cessauerunt, quia ut ait **Apostolus: Linguae in**
signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus. Quotidie
nanq; ecclesia spirituales uirtutes operatur, quas per a-
postolos prioribus temporibus operabatur. In no-
mine enim **Christi** dæmonia eiiciuntur, cum per mi-
nisterium sacerdotale & gratiam exorcismi, ab illorū
mentibus, qui in nomine sanctæ trinitatis baptizan-
tur, illorum potestas excluditur. **Linguis loquentur**

nouis, cum hi qui erant consueti mendacijs, peritij, detractionibus, maledictionibus, ad deū laudandum & benedicendum conuertuntur. Et cum exhortantur proximos, consolantur dolentes, corripiūt negligentes, commutantes labia sua, & abstinentes se à malo & à prauo eloquio, dicentes cum Psalmista: **Di-**

Psalm. 38.
Psalm. 17.

xi, custodiam uias meas, at non delinquam in lingua mea. Et iterum: Quoniam omnia iudicia eius in cōspectu meo, & iustitias eius non repuli à me. Et ero immaculatus cum eo, & obseruabo me ab iniquitate mea. Cumq; in suis & alienis cordibus cogitationes uenenosas & immundas dominari non sinunt, serpentes nimirū pariter tollunt. Cum uero à proximis uerba detractionis & peruersa consilia audiunt, sed usq; ad effectum operis eis non consentiunt, mortiferum quoddam bibunt, sed non eis nocet. Quicumq; enim aut in fide titubat, aut in bono opere trepidat, profecto eger est animo, quisquis ergo talibus ideo uerbū prædicationis impendit, uel exemplum boni operis ostendit, ut eos in bono opere firmiores reddat, supragros manus imponit, ut bene habeant. Hæc autē signa tanto maiora sunt, quanto spiritualia: & tanto meliora, quanto per hæc non corpora sanantur cito moritura, sed animæ in æternum uicturæ. Nam exteriora signa eo minorem mercedem in futuro expectant, quo maiorem gloriam in præsentī recipiunt interiora autē tanto maiorem gloriā in futuro præstolantur, quāto minus in præsentī ab hominibus uidentur. Et exteriora quidem etiam mali habere possunt, quales dicturi sunt: **Domine domine, nonne in nomine tuo, pphetauimus, dæmonia eiecimus, uirtutes multas fecimus?** Quibus respondetur: **Amen**

Matth. 7.

amen dico uobis, nescio uos. **D**iscedite à me operarij iniquitatis. Non enim curat deus per quos faciat uirtutes, ut saluet eos, quos in perpetuū uult habere. Spirituales uero qui habēt, mali esse nō possunt. **Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælū.** Igitur post q̄ dñs ad p̄dicandū euangelium ap̄s omni creature in mundū misit, post q̄ signa & uirtutes eos, qui credituri erāt in nomine eius, securas promisit, ascēdit in cælū, ostēdens illuc eos quandoq̄ esse uenturos, quō caput suū præcessisse cognoscerent, sicut ipse patrē postulat, cū dicit: **Volo pater ut ubi ego sum, ibi sit & minister meus.** Et item: **Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquila.** Concordat autem **Lucas euangelista** cum his uerbis, qui cū narraret dñm dixisse discipulis, **Et uos quidem eritis mihi testes in Ierusalem & in omni Iudæa & Samaria, & usq̄ ad ultimum terræ, cōtinuo adiunxit, dicens: Et cum hoc dixisset, uidentibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.** **Vbi considerandum est, quia dominus ascensiois sue testes & præcursores in ueteri testamento habere uoluit, unum ante legem, & alterum sub lege, Enoch scilicet & Eliam: quia sicut ipse Ioseph uenditus, domini uenditionem ac passionem prefigurauit, sic Enoch translatus, & Elias curru igneo raptus, illum præfigurauerunt, qui super omnes cælos erat ascensurus. Et illi quidem ut puri homines sarcina peccatorum grauati, auxilio indiguerunt angelorū, ut in regione quadam secretiori transferrētur, non funditus mortē uitantes, sed ad tempus differētes. Vñ unus trās latus, alter uero raptus memoratur. Dñs autē Iesus Chr̄s, quē nulla mortalitas corruptionis grauabat, nō indiguit**

**Iohan. 14.
Luce. 17.**

Actu. 1

- in ascensione auxilio angelorū, qui propria uirtute penetrauit alta cælorū, sicut ipse in euāgelio ait: **Ne-**mo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis, qui est in cælo. **Et per Prophetam:** Nūc exurgam, dicit dominus, nūc exaltabor, nūc sublimabor. **Vbi notandum est,** quia per incrementa tēporis munditia excreuit castitatis, iuxta illud quod **Da-**
- Soban. 3** **niel**em dicit: Pertrāsibunt plurimi, & multiplex erit scientia. **Translatus est Enoch,** qui per coitū genitus, & per coitum generās, uxorē & filios habuisse legitur. **Raptus est Elias,** per coitum genitus, non tamē per coitum generans, qm̄ uxorem & filios habuisse non legitur. **Non tamen in cælum æthereū,** sed potius in aerem. **Assumptus est autē dñs Iesus Christus,** qui mortis superauit autorē, nec per coitū genitus, nec per coitum generans, non in cælū æereum, sed in cælum æthereum. **Qui genitus est ante om̄ia secula de patre sine matre,** & natus est de matre sine patre in fine seculorum. **Nec solū sancti patres dominicā ascensionem exemplis præfigurauerunt,** sed etiā uerbis prædixerunt. **Ait enim Dauid:** Exaltare super cæ-
- Psalm. 56.** los deus, & super om̄em terram gloria tua. **Et item:** Ascendit deus in iubilatione, & dñs in uoce tubæ. **Et**
- Psalm. 46** **alibi:** Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. **Hodie enim patefacta est omnibus ianua regni cælorum,** quia homo à deo assumptus, ascendit super omnes uirtutes angelorū,
- Psalm. 17.** **Psalmista testante,** qui ait: **Et ascendit super Cherubim & uolauit,** uolauit super pennas uentorum. **Ho-** diernæ ascensionis singularem uolatum mirabatur sponsa in **Canticis canticorum,** cum diceret: **Ecce iste uenit saliens in montibus, transliens colles. Ho-**
- Canti. 2.**

ASCENSIO. DOMINI 181

die facta est noua letitia in celo angelorum, quia hō
peditus per dñm reuocatus ē ad regna celoz. Quod
autē ait, Et sedet a dextris dei, non deus pater dex-
teram habere credendus est sicut nos, qui in corpo
reus est & immensus, sed totus dexter, quia totus est
sc̄tus. Igitur in dextera dei, æqualitatis potentia desi
gnatur. Ad dexteram ergo dei sedere describitur, quā
hoīem, quem ex nobis assumpsit, per ascensionem di
uinitati sociauit, de quo per Psalmistā dicitur: Dixit psal. 109
dñs dño meo, sede a dextris meis, Donec ponam ini
micos tuos scabellū pedū tuorū. Sicut em̄ in sinistra
reprobi ponendi sunt, ita ad dexteram electi, ipso iu
dice teste, qui ait: Statuet quidem oues a dextris, hoc
dos autem a sinistris. A dextris igitur dei sedere dicit̄,
ut ibi se uentura credant esse membra, quō caput su
um audiūt præcessisse, sicut per Apostolum dicitur: Coloss. 3i
Si consurrexistis cū Christo, quæ sursum sunt quæri
te, ubi Christus est in dextera dei sedēs. Queritur au
Stephan⁹ referat: Ecce uideo celos apertos, & lesum
stantem a dextris dei. Quid est quod iste hunc seden
tem, ille uero stantē cōmemorat, nisi quia sedere reg
nantis est, stare autē pugnantis uel adiuuantis? Mar
cus uero post ascensionē hunc sedentē describit, quia
q̄ nunc cū patre iudicat om̄ia, ad extremū iudex est
omnium uenturus. Stephanus autem in certamine
positus, stantem eum uidit, quem adiutorem sum
p̄sit: quia ille pro Stephano pugnabat, q̄ ei ut uincer
et retribuebat. Illi autē profecti prædicauerūt
vbicq̄. Prædicauerunt nanq̄ ubiq̄, ut impleretur p̄
phetia, quæ dicit: In oēm terram exiuit sonus eorū,
& in fines orbis terræ uerba eorū. Et iterum: Non sunt psalm. 109

loquela neq; sermones, quorū non audiantur uoces
 eorū. Nec putandū est quod statim post dñi ascensio-
 nem ubiq; ad prædicandū sint missi, sed iuxta dñi iussu
 onē manserūt in ciuitate, quousq; uirtute induerētur
 ex alto. Postq̄ spiritus sancti dona perceperūt, primū
 Iudæis uerbū dei annunciauerunt, ut illis non creden-
 tibus, iuste fieret ad gentes transmigratio, sicut ipsi di-
 xerunt: **Vobis quidē oportuerat primū loqui uerbū**
dei. Vnde olim cū prædiceret propheta gētes concor-
 porales & cohæredes fieri ecclesiæ dei, ait: **Parū est**
ut sis mihi seruus ad suscitādas tribus Iacob, & feces
Israel conuertendas. Et item: **Dedi te in lucem genti**
um. Et rursus: **Lōgos fac funiculos tuos, & clauos tu-**
os consolida. Ad dextram em̄ & læuam penetrabis,
 & semen tuū gentes hæreditabit. Et ne putares apo-
 stolos ad prædicandū ubiq; euangelium idoneos sua
 uirtute esse, euāgelista rē necessariam adiūxit, dicēs:
Dño cooperante. Et sermonē confirmante se-
quentibus signis. Cōfirmauit dñs sermonē apo-
 stolorū sequentibus signis, qñ per eos talia signa &
 uirtutes ostendit, ut nullus doctrinā eorū ex deo esse
 dubitaret, qui miracula conspiciebat. Talia uero si-
 gna per eos fecit, ut etiā quidam persecutores & con-
 tradictores cōpuncti crederent: ut dum unus resusci-
 tare corporaliter, multi resuscitarētur spiritualiter:
 & dū unus sanaret in corpore, multi sanarent in ani-
 ma. Sed ipsi apostoli sermonem suū confirmauerunt
 deo secum cooperante, qñ quod alijs prædicauerūt
 uerbis, prius impleuerunt operibus. Confirmat autē
 doctor suū sermonem, qñ quod alios docet, ipse pri-
 us opere complet: illum bonū doctorem imitans,
 de quo scriptum est: **Cœpit Iesus facere & docere.**

Actuū. 13.

3 Isai. 49.

3 Isai. 42.

3 Isai. 54.

DOMINICA POST 183

Ascensionē dñi. I. Petri. IIII.

Charissimi, Estote prudentes, & uigilate in orationibus. Et reliqua.

Apostolica nos uerba fratres charissimi considerare oportet, quæ in præsentilectione beatorum Petrum nos admonentē atq; docentem audiuius. [Estote itaq; prudentes, & uigilate in orationibus, [complementes opere ea quæ sunt in euangelio scripta.] Ante omnia aut̄ mutuam in uobismet ipsis charitatem continuam habentes.] Hæc em̄ maior esse omnibus uirtutibus creditur, [quia charitas operit multitudinem peccatorum] suorum uidelicet & illius, quem per suam doctrinam ad meliorem cōuerterit uitam. [Hospitales inuicē sine murmuratione, Murmuratio em̄ noxia est opibus bonis. Et ideo hilarem datorem dicit Apostolus diligere deū.] [Vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterurrū illā administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ dei,] dantes propter deū propria diligenter indigētibus. [Si quis loquit̄ quasi sermones dei] .i. ut non negligēt̄ qui prædicat præceptū dei, deo reputet, nō sibi metipsi, sed quasi sermones dei loquitur, ut nō humano sensu ea quæ studeat intelligere, scđm carnalem scilicet sapientiā, sed secūdum quod spiritus sanctus dictauit, eo modo spiritualiter ea intelligere studeat & opibus adimplere. [Si quis ministrat tanq̄ ex uirtute, quā administrat deus, [ut oīa dei dona diuinæ reputet gratiæ, nihilq; suis q̄s meritis audeat deputare: quia bonū quicquid est in hoīe,

ex dei tantum est operatione, nō ex humana sapientia uel uirtute. Humiliter tamē impendere debemus proximis bonū quod habemus, quia scimus nō ex nobis esse q̄ sunt bona, sed ex dei tm̄ peruenire gratia. **[**Ut in oibus honorificetur deus p̄ Iesum Christum dñm nostrū. **]** Ex oibus bonis q̄ deus humanæ tribu it largitati, ipsi semp ab hoibus laus & gratiarū actio referat, ut exinde uitā æternā in ea laudū gratiarūq̄ actione digna permanentes obseruatione, mereant. Ideo necesse est, ut sepius cogitemus quales futuri sumus in die iudicij, purissimis angelorū conspectibus offerendi, & æterno iudici rationem de libris conscientiæ reddituri. Remotis omnibus em̄ probationibus, certū est in die illa ipsum ante se hominē constituendum, & ipsam sibi animā cordis speculo demonstrandam, & testes contra eam non de foris aliunde, sed intus de semetipsa proferēdos. Adijcienda erunt nō aliqua peregrina, sed omnia testimonia nora, id est, opa sua. Vincamus ergo uoluptates & intētiōes nostras, dum nobis tempus illud expectatissimū ac beatissimū, felici mutatiōe æternæ uitę succedit, qm̄ implebitur illud quod dñs dicit: Erūt homines similes angelis sanctis. In assiduis enim fletibus, in quotidiana simus nostra pœnitentia. habemus sacerdotē in cælis, qui interpellat pro nobis, de quo etiam per Iohannem dicitur: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrē Iesum Christū iustum, & ipse est propiciatio p̄ peccatis nostris. Ecce exultat animus cū aduocati nostri potentiā audimus, sed exultationem nostram iterū remordet timor, q̄ ipse q̄ nobis aduocatus est, dicit iustus. Nos em̄ causas iniustitiæ habemus, iustus uero aduocatus iniustas causas nul

ASCENSION. DOMINI 185

Io mō suscipit, nec uerba dare pro iniustitia cōsentit. Quid ergo agimus fratres charissimi? Sed ecce occurrit animo qd agamus. Mala quæ fecimus, & desera-
mus & accusemus. Scriptū est, iustus in principio ac-
culator est sui. Quilibet etem peccator cōuersus in fle-
ribus, iam iustus esse inchoat, cū cœperit accusare qd
fecit. Cur em̄ iam iustus nō sit, qui contra suā iniustiti-
am iā per lacrymas sæuit? Iustus igitur aduocat⁹ n̄r,
iustos nos defendet in iudicio, q̄a nosmetipsos & co-
gnosimus & accusamus iniustos. Nō ergo in fleib⁹,
nō in actib⁹ nostris, sed in aduocati nostri alleuatiōe
cōfidamus, q̄ uiuit & regnat in secula seculorū, Amē.

**DOMINICA POST
Ascensionem dñi Iohannis XV.**

**In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cum uenerit paraclētis, quem ego mit-
tam uobis a patre sp̄m ueritatis. Et reliqua.**

IN multis locis euange-
lij legimus, quod ea q̄
minus apostoli de per-
fectione habebant, per spi-
ritus sancti aduentum do-
minus se darum promi-
serit: manifestius tamen in
exordio lectiōis huius, nō
solum eūdem spiritum re-
promittit, sed etiam quod
ipsius dono ad prædican-
dum euangeliū idonei red-

dendi essent: declarat, cum dicit: **Cum venerit para-**
cletus, quem ego mittam uobis à patre spiritum
 ueritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhi-
 bebitorum de me.] Manifestum est autem, nec laboriosa
 expositione indiget, quare eundem spiritum para-
 clum nominet, παρακλητος enim græce, latine consolator
 siue aduocatus dicitur. Bene autem consolator, quia
 non solum apostolorum corda mœrentia de dñi absen-
 tia, uel ad sufferendas tribulationes & passiones con-
 solatus est, sed etiã quotidie pro peccati perpetratio-
 ne lugentibus, dum spem uenie re promittit, magnã
 consolationem impendit. **A** quo se consolari pre-
 cabatur **Propheta,** cum dicebat: **Consolationes tuæ do-**
mine lætificauerunt animam meam. Pro quo in **Grego-**
co legitur: **αὶ παρακλησίαι σου, ἐψφρασαν τὴν ψυχὴν μου.** Et itē
Memor fui iudiciorum tuorum domine à seculo, &
 consolatus sum. Bene autem aduocatus dicitur, quia cum
 sit æqualis patri & filio, pro delictis nostris patrem q̄
 tidie interpellare nō cessat, q̄ aut ait **Apostolus:** **Quid**
oremus, sicut oportet, nescimus &c. **Si** autem ipsum spi-
 ritum à se mitti, & à patre procedere perhibet: non q̄
 aliter procedat à patre, & aliter à filio, uel aliter mit-
 tatur à filio, & aliter à patre: sed quia ipsa missio pro-
 cessio est, & ipsa processio missio. **Nec** em̄ diuersitas ē
 procedentis uel mittētis, q̄bus una est essentia, parq̄
 deitas. **Non** em̄ minor est ille qui procedit, illo, à quo
 procedit: nec minor est ille qui mittitur, illo, à q̄ mit-
 titur: quia quod est pater, hoc est filius, hoc est & sp̄s
 sanctus. **Quia** em̄ amborum spiritus est coæternus &
 consubstantialis, sicut procedit à patre, ita & à filio: &
 sicut mittitur à filio, mittit & à patre. **Quod** uero pa-
 tris sit idem spiritus, dñs in euangelio manifestat, di-

Psalm. 93.

Roma. 8.

ASCENSIO. DOMINI 187

cens discipulis suis: **Non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis.** Quod aut filij sit, **Paulus apostolus ostendit cum ait: Si quis spiritus Christi non habet, hic non est eius.** Venit etiam a seipso idem spiritus, quia uerus est deus, sicut dominus ait: Spiritus ubi uult spirat. **Et Paulus enumeratis eiusdem spiritus sancti uirtutibus, adiunxit: Hæc omnia operatur unus atque idem spiritus, diuidens singulis prout uult.** Spiritus namque ueritatis dicitur, qui a patre ueritatis procedit. Nam pater ipse est ueritas, filius similiter & spiritus sanctus similiter. **Et quod filius de seipso ait, Ego sum uia, ueritas & uita, hoc de patre & spiritu sancto intelligendum est: quia qualis est pater, talis est filius, talis est & spiritus sanctus.** Quod autem ait, [Ille testimonium perhibebit de me,] manifestum est, quia spiritus sanctus filio testimonium perhibuit quod deus esset, quando die sancto Petrus eos ab eo missus, sicut fuerat promissus, scientiam omnium linguarum apostolis tribuit. **Nec solum tunc, uerum etiam antequam pateretur testimonium ei perhibuit, quando in Iordane a Iohanne baptizatus in specie columbæ super eum apparuit, & audita est uox dicentis: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.** Vnde & Iohannes ait: **Et ego uidi, & testimonium perhibui quia hic est filius dei.** Sive certe spiritus sanctus filio testimonium perhibuit, quando apostolos ad testimonium perhibendum fortes reddidit. Vnde & subdit: **Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.** Non dicit ab initio seculi, neque ab initio natiuitatis, sed ab initio sue prædicationis. Nam in initio sue prædicationis dominus discipulos elegit, sicut idem Iohannes alibi ait: **Hoc fecit initium signorum suorum Iesus in Chana Galilee.**

Roma. 8

1. Corin. 12

Matth. 1

Iohan. 1

lae, & crediderunt in eum discipuli eius. Tanto enim
 uerius eius testimonium post ipsius gloriosissimam
 ascensionem perhibere potuerunt, quanto manifesti-
 us illius opera & uirtutes ab initio suae praedicationis
 conspexerunt. **V**nde & dixerunt: Nos testes sumus ho-
 rum omnium, quae fecit in regione Iudaeorum & Ie-
 rusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. Huc
 deus suscitauit tercia die, & dedit manifestum fieri,
 non omni populo, sed testibus praedictis a deo, no-
 bis qui manducauimus & bibimus cum illo, postquam
 resurrexit a mortuis. Et praecipit nobis praedicare po-
 pulo, & testificari quia ipse est, qui constitutus est a deo
 iudex uiuorum & mortuorum. Huic omnes prophe-
 tae testimonium perhibent, remissionem peccatorum
 accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum.
 Sed quia per eandem praedicationem persecutio na-
 scitura erat, recte subiungitur: **H**ec locutus sum
 vobis, ut non scandalizemini. Si enim (ut ait Apo-
 stolus) omnes qui uolunt in Christo pie uiuere, per-
 secutionem patiuntur, tanto duriores persecutiones
 apostoli pro ueritate sustinuerunt, quanto priores in
 domini praedicatione apparuerunt. Consolatur autem pi-
 us magister mentes discipulorum, ut eo minus rabie
 persequentium timerent, quo haec sibi a pio magistro
 praedicta recolerent. **V**nde cum eis alibi persecutio-
 nes uenturas, in praedicatione praediceret, semetipsum
 in exemplo tolerantiae proposuit, dicens: Si me perse-
 cuti sunt, & uos persequetur: si sermonem meum ser-
 uauerunt, & uestrum seruabunt. **E**t item: Nolite time-
 re eos qui occidunt corpus, animam autem non pos-
 sunt occidere. Sed potius eum timete, qui potest & ani-
 mam & corpus perdere in gehennam. **E**t alibi: Si de

Actus. 7

2. Ti. 3

Johan. 15.
Matth. 10

Johan. 15

mundo essetis, mūdus quod suū etat diligeret. Quia uero non estis de mundo, sed ego elegi uos de mundo, ideo odit uos mundus. Scandalizari autem, est ali quem in persecutione à fide deficere, uel à prædicatione cessare. **Ut autem fortiores eos redderet, non solū persecutiones eis prædixit, sed etiam eiusdem generis persecutionis ostendit, cum adiūxit: Absq; synagogis facient uos.** ¶ uoyoyu enim græce, latine cōuentus siue congregatio dicitur. Neq; enim parua tunc tēporis uituperatio erat à synagoga eijci, sed sicut nūc turpe est pro suis sceleribus aliquē extra ecclesiam repelli, sic erat tunc uituperabile extraneum quenquā à synagoga fieri. Quod autem à synagoga frequēter eiecti sunt, liber Actuum apostolorum pleniter declarat, in quo legitur: Quia stauentes eos in cōcilio, denunciauerunt eis, ne cuiquam homini loquerentur, neq; docerent in noīe Iesu, qm̄ illi ibant gaudentes à conspectu concilij, qm̄ digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Sed quia plures Iudæorum zelo carnalis legis defendēdæ psecutiones apostolis commouerūt, recte subditur: **Sed uenit hora ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequium se præstare deo.** Hora in hoc loco tempus persecutionis intelligi potest, quo apostoli à pefsimis erant persecutiones passuri. Magnum quippe obsequium se præstare deo arbitrabantur, cum prædicatores euangelij quasi destructores legis psequerentur. **De quibus ait Apostolus: Confiteor, zelū dei habent, sed non secundum scientiam. Frustra autem defendunt legem per seruum datam, qui amittūt gratiam per filium factam. Quia sicut scriptum est: Lex per Moysen data est, gratia & ueritas p̄ Iesum Chri-**

Roma. 14

Lex Joha. 1

rum facta est. Vnde & subinfertur: Et hæc faciet vobis, quia nõ nouerunt patrem neq; me. In hoc se Iudæi patrem non cognoscere ostēdunt, cum prædicatores filij tanto odio persequuntur, sic idē fili-
 us alibi discipulis dicit: Qui uos recipit, me recipit. Et quos spernit, me spernit. Sed hæc locutus sum vobis, vt cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Prædicit pius magister persecutiones discipulis uēturas, ut tãto facilius eas uenientes tolerarent, quanto ab illo prædictas recolerent. Minus enim iacula feriunt quę præuideri possunt, repentinum uero & subitaneum casus, etiam fortissimos milites in bello conturbare solent. Et ideo non solum hic quod futurum erat prædicere uoluit, sed etiam plurimis in locis, ut tanto leuius tribulationes & angustias sufferrent, quanto per præscientiæ clypeum muniti essent. Cum enim mitteret eos ad prædicandum, dicens: Ecce ego mitto uos sicut oues in medio luporum, quid pro eadem prædicatione passuri essent, continuo manifestare curauit, subiiciens: Cauete ab hominibus, tradent enim uos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt uos, & ante reges & præfides ducemini propter me, in testimoniū illis & gentibus. Et item: Beati eritis cum uos oderint homines, & cū separauerint uos & exprobrauerint & eiecerint nomen uestrum tanquam malum, propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces uestra copiosa est in cælis.

Luc. 6

IN VIGILIIS PEN-
recostes, Iohan, XIII,

PENTECOSTES

191

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Si diligitis me, mandata mea seruate. Et reliqua.

Quid est quod dicit, quod diligentibus deum & seruantibus mandata eius, spiritus paracletus daretur, dum deus non diligitur, & mandata eius seruari non possunt, nisi per spiritum sanctum? Quid aliud, nisi ut qui per spiritum sanctum diligit deum, mereatur diligendo ut plus habeat, & plus habendo plus diligat? Paracletus quippe consolator interpretatur. Et spiritus sanctus recte paracletus uocatur, quia corda fidelium ne inter huius seculi aduersa deficiant, caelestis uitae desiderijs subleuat ac reficit. **Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis.** Ostendit in hoc & seipsum esse paracletum. Habebat enim & prius paracletum, ipsum uidelicet dominum secum in carne commorantem, cum & miraculorum dulcedine & opere praedicationis, ne propter infidelium persecutionem scandalizari possent, erigi & confortari solebant. **Rogabo dixit, per humanitatem, qui cuncta dat cum patre per diuinitatem. Ut maneat uobiscum in aeternum.** In aeternum namque manet cum sanctis, quos & in hac uita semper inuisibiliter intus illustrat, & in futuro ad contemplandam perpetuo specie maiestatis introducit. **Spiritum ueritatis, quem mundus non potest accipere, quia non uidet eum, nec scit eum.** Mundum autem appellat, homines mundi huius amori datos. Mundus ergo eum accipere non potest, id est, mundiales homines, quia non habent inuisibiles charitatis oculos, quibus solummodo spiritus sanctus uideri potest,

& sciri, & sciēdo intelligi. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit. Erit, ut maneat in aeternum. Dominū namq; saluatorem & infideles ante passionē in carne uiderūt, sed quia filius dei esset, quia paraclētus à deo missus in mundum, non nisi fideles scire potuerunt. Spiritū autem sanctum neque oculis uidere infideles, neque animo ualebant cognoscere, quia nō indutus humanitate discipulis apparuit, sed ita ad eos uenire, ita apud eos maluit manere, ut in ipsis eorum cordibus gratissimam sibi sedem consecraret. Hoc est enim qd ait: [Vos autem cognoscetis eum, q̄a apud uos manebit, & in uobis erit.] Qui autē inuisibiliter in hac uita manet cum electis, uisibiliter utiq; eis gratiā suā cognitionis exhibet. Non relinquā uos orphanos, ueniam ad uos. Videbatur infidelibus quia moriens in cruce dominus, discipulos relinqueret orphanos: sed non relinquit orphanos, quibus & praeuicit seipm̄ uiuū post passionem suā in multis argumentis per dies quadraginta, & post dies decem assumptionis suae spiritus sancti illis de caelo charismata donauit, ubi ipm̄ Chm̄ ad eos uenisse nullus ambigit, qui inseparabilem sanctae trinitatis naturam, ueritatem & operationem esse cognoscit. Adbuc modicum et mundus me iam non uidet. Modicum erat usq; ad tempus expletae passionis, ex quo illum reprobi uidere non ualebant. Soli etenim iusti, qui morte illius erant cōtristati gaudium resurrectionis eius uidere meruerunt. Vos autem uidetis me, quia ego uiuo, et uos uiuetis. Quid ē quod ego uiuo, & uos uiuetis? Cur de praesenti se dixit uiuere, illos autem de futuro esse uicturos, nisi etiam uitā carnis,

antiq̄ resurgentiſ, qualis in ipſo præcedebat, & illis eſt pollicitus ſecururam? Et quia ipſius mox futura fuerat reſurrectio, præſentis poſuit temporis uerbum, p̄pter ſignificandam celeritatem: illor̄ autem, quod in ſeculi differtur finem, non ait uiuatis, ſed uiuetis. Duas enim reſurrectiões, ſuam ſcilicet mox futuram, & noſtram in fine ſeculi ſecururam, duobus uerbis præſentis tēporis & futuri, elegāter breuiterq; promiſit.

In illo die uos cognoscetis, quia ego ſum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis. In ā die, niſi de quo ait, [Et uos uiuetis.] Nouerant apoſtoli tunc eſſe Chriſtum in patre, per unitatem indiuiduæ diuinitatis: nouerant ſe eſſe in Chriſto, per ſuſceptionē fidei & ſacramentor̄ ei⁹, q̄ nouerāt ueraciter uiuere tunc eſſe Chriſtum in patre, in ſe eſſe Chriſtū per dilectionem & obſeruantiam mādatōrum eius: nouerat & hoc ſancta dei eccleſia, ſed lōge melius & plenius in illa die, de qua dixit, Et uos uiuetis, in qua ueraciter uiuere incipiens, hoc eſt, in die reſurrectionis, q̄n̄ perfectius cuncta quæ ſcienda ſunt ſcient, q̄n̄ ipſum ſcientiæ fontem uicinius ſine fine conſpiciet. Et quia omnibus huius p̄miſſiōem beatitudinis promitteret, non ſolum modo apoſtoliſ, mox ſubiungite Qui habet mandata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligā eū, & manifeſtabo ei meipſm.] Vbi omni intentione conſiderandum eſt, q̄a Chriſtū uere diligere, eſt non ſolum ipſam dilectionem conſiderari, ſed mandata Chriſti, quæ diſcendo habemus, operando ſeruare. [Qui habet (inquit) mea mandata & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me.] Qui habet in memoria, & ſeruat in uita, qui habet in ſermonibus,

& seruat in moribus: qui habet audiendo, & seruat faci-
ciendo: aut qui habet faciendo, & seruat ea perseue-
rando, ipse est (inquit) qui diligit me. Notandum ga-
cum presentis temporis uerbo diceret, qui autem di-
ligit me, adijcit de futuro, diliget a patre meo: & ego
diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Diligit na-
que etiam nunc dilectores suos cum patre filius,
sed nunc diligit ad hoc, ut recte uiuant ex fide, quae
dilectionem operatur: tunc ad hoc diliget, ut perue-
niant ad uisionem ueritatis, quam per fidem gestaue-
rant. Non autem frustra addidit, [& manifestabo ei
meipsum.] Si uero secundum humanitatem se cun-
ctis in iudicio manifestabit, solis uero iustis & san-
ctis diuinitatis gloria, in qua aequalis est patri & spū
sancto, ad aeternā beatitudinem manifestaturus erit.

IN DIE SANCTO

Pentecostes. Iohan. XIII

In illo tempore dixit Iesus discipulis
suis: Si quis diligit me, sermonem meum
seruabit. Et reliqua.

Promissurus dominus spiritum sanctum disci-
pulis, quales se exhibere debeāt, qui eius habita-
culum fieri desiderant, in exordio huius lectiōis
manifestat, cum dicit: Si quis diligit me, sermo-
nem meum seruabit. In quibus uerbis ostendit, quā
probatio uerę dilectionis, exhibitio est boni operis.
Si enim qui non diligit dñm, mandata eius nō custo-
dit, sine causa eū se diligere confitetur uerbis, & eius
præcepta non seruat operibus, Iohanne apostolo te-

He qui ait: Si quis dixerit qm diligo deum & fratrem
 suum oderit, mēdax est. Et sicut de falsis fidei p̄fesso
 ribus **A**p̄stolus ait, Cōfitent se nosse deū, factis autē Citi. 6
 negant. Tales dominus in euangelio reprobat, cū di
 cit: Quid autem uocatis me dñe domine, & nō facitis Luc. 6
 quæ dico? Et propheta: Populus hic labijs me ho
 norat, cor autem eorum lōge est à me. Sicut enim iu.
 sus ex fide uiuit, sic fides sine operibus mortua ē, do
 mino dicente: Non omnis q̄ dicit mihi, dñe domine,
 intrabit in regnū cælom, &c. **V**nde Iohannes in Apo Ihaie. 29
 calypsi cum dixisset, **B**eatus qui legit, & qui audit uer
 ba prophetiæ libri huius, continuo subiunxit: Et ser
 uat ea quę in ea scripta sunt. **A**mor etem dei ociosus Apo. 1
 esse non potest, quādo ut dominus ait, **E**x abundantia Marth. 21
 cordis os loquitur. **A**ut em̄ magna operatur, si uerus
 amor est: aut si operari renuit, haud amor dicēdus ē.
 Sicut em̄ imperator in hoc intelligit, quod sui milites
 eum diligūt, cum prouinciæ leges eius obseruant: sic
 affectū nostræ dilectionis erga deū ostendimus, cura
 præcepta eius seruamus. **V**nde huic lectiōi paulo su
 perius præmisit, dicēs: **Q**ui habet m̄adata mea, & ser
 uat ea, ille est q̄ diligit me. **E**t iterū: **S**i diligitis me, m̄a
 data mea seruate. **I**n dilectiōe uero dei non tantū lin
 gua, sed & manus est intuenda, sicut alibi dñs discipu
 lis ait: Scitis hæc, beati eritis, si feceritis ea. **C**ustodien
 da ergo sunt præcepta dei, quia in custodiendis illis p̄
 parata est retributio multa nimis. **D**e qua retributio
 ne procinus subinfertur: [**E**t pater meus diligit eū.]
Quid enim dilectori suo filius amplius p̄mittere po
 test, quā ut à patre diligatur? **Q**ui ergo diligit filiū,
 diligitur & à patre, quia idem filius unum est cum pa
 tre, sicut ipse alibi dilectoribus suis dicit: Ipse enim pa

ter amat uos, quia uos me amastis, & credidistis quæ à deo exiit. Notandū autē quod ait, & ad eū ueniemus. Nisi deus trinitas esset, nequaquam pluraliter diceret, [Et ad eū ueniemus.] Vbi cūq; em uenit pater, uenit filius, uenit spūs sctūs. Et ubi cūq; manet pater, manet filius, manet & spūs sanctus. Quia sicut ait Apostolus, Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et item: **Habitare Christum** per fidem in cordibus nostris. Sed læto corde accipiendum est, quod inferitur: [Et mansionem apud eum faciemus.] Ad quorūdam uero corda deus uenit, sed mansionem nō facit, quia eos per compūctionis gratiam uisitat: sed cum hora compūctionis transierit, & ad iniquitatem redeunt, deū à corde suo repellunt, & in tempore tentationis recedunt. At uero ad electorum cor non solum uenit, sed & mansionem facit: quia eorum mentes sic fixæ sunt in amore diuinitatis, ut ab eius dilectione tempore tentationis non recedant, sed ita domino coherent, ut siue in prosperis, siue in aduersis, semper ipsum benedicere student, dicētes cum Psalmista: **Benedicam dominum in omni tempore.** Cōsiderandum ergo summopere est, quanto studio mansionem suæ mentis præparare debet, qui tantum ac talem hospitem suscipere desiderat. Si em rex aut præpotēs amicus ad domū tuā uenturus esset, cum omni studio eam præparares, superflua abijciendo, necessaria adhibendo, nō solum quæ ad utilitatem, sed etiam quæ ad ornatum pertinent inuestigando. Ita dominum deum tuum in habitaculo cordis tui suscepturus, emunda cōscientiam tuam ab operibus mortuis, & à cogitationibus superfluis

Roma. 5

Eph. 3

Luce. 8

& immundis: quia mundus habitator mūdā quæ-
 rit domum. ad quam non solū uenire, sed in qua ma-
 nere digneur ille, qui ait: **Ecce sto ad ostium, & pul-** Apoea. 3
so, si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœna-
bo cum illo, & ille mecum. Igitur domum mentis no-
 stræ ab squaloribus omnium uitiorum mundare de-
 bemus, & diuersis floribus uirtutum adornare, ut hu-
 militate fulgeat, castitate rutilet, charitate resplende-
 at, ut in corda nostra ueniēs spiritus sanctus, mansio-
 nem faciat. Sed his & de electis explicitis, qui deum
 non solum uerbis, sed etiam operibus diligunt, pro-
 tinus de reprobis dicitur: **Qui non diligit me, ser-**
mones meos non seruat. Sicut enim qui præce-
 pta dei obseruat, etiam tacente lingua se eum dilige-
 re comprobatur: sic qui sermonem eius nō custodit, eū
 se non diligere demonstrat. **Et sermonem quem**
audistis non est meus, sed eius qui misit me
patri. Cum superius sermōe pluraliter posuit, do-
 ctrinam sancti euangelij intelligere uoluit. Cum au-
 tem singulariter adiunxit, [Et sermonem quem
 audistis, seipsum intelligere uoluit,] qui est uerbū &
 sapientia dei, de quo Iohannes alibi ait: In principio
 erat uerbum &c. Recte ergo dicit, [Et sermonē quē
 audistis non est meus, sed eius qui misit me patris.]
 quia filius non à seipso uenit, sed à patre, sicut ipse di-
 cit: **Ego à meipso non ueni, sed pater meus misit me.**
Et sicut filius nō est à se ipso, sic doctrinam suam nō
dicit suā esse, sicut ipse ait: Mea doctrina nō est mea,
sed eius qui misit me patris. Et iterū: **Pater in me ma-**
net, & ego in eo, Et alibi: Ego à me nihil facio. Qui
enim de nullo fit, de nullo procedit, solus est pater.
Filius autem de patre natus, spiritus sanctus à patre

& filio pcedere creditur. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Nunquid non erat man-

Mat. vlt.

surus cum discipulis, quibus alibi promisit, dicēs: Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad cōsummationē seculi. Erat utiq; sed ait: [Hæc locutus sum uobis, apud uos manens.] de præsentia corporali dicit, per quam post modicū ab eis recessurus erat. Cui

Luc. vlt.

simile est quod alibi ait, Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum. Quia ergo in articulo passionis hæc loquebatur, mansurus cum eis semper per diuinitatem, recessurus loquitur p humanitatem. Sed quod minus de diuinitate intelligere poterant, p spiritus sancti aduentum se docturū p mittit, cum subiungit: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in noīe meo, ille uos docebit omnia. Cui simile est quod alibi

Johan. 16

dicit, Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem uenerit ille spūs ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Quia ad intelligēda spiritalia mentes nostras promouebit, patet profecto, nec laboriosa expositione indiget, q̄re eundem spiritum paracletum nominet. παράκλητος greca locutione, latine consolator siue aduocatus dicit. Bene consolator dicitur, quia mētes fidelīū, ne inter aduersa huius seculi deficiant, spe cælestiū cōsolatur p̄miorum. Bene aduocatus, q̄a pro errore delinquentiū apud patrem interuenit, Apostolo teste, qui ait,

Johan. 15

Nam quid oremus sicut oportet, nescimus &c. Et pulchre eundem spiritum in noīe suo à patre mitti perhibet, quia unius naturæ, eiusdēq; est cum patre potentia, sicut ipse alibi ait: Cū uenerit paracletus, quē ego mittā uobis à patre sp̄m ueritatis, qui à patre proscē-

dit, ille testimoniū perhibebit de me, **Quod autē ait,**
Vlle uos docebit oīa,] subaudiendū est, quæ necessa-
 ria sunt, siue ad intelligendū, siue ad docendum. **Et re-**
ctē spūs sanctus oīa docere dicitur, quia in uacuum la-
 borat sermo doctoris exterius, nisi interius sit spiri-
 tus sanctus, qui illustret cor auditoris, **Ceterū nemo**
tam pfectus esse potest in presenti uita, ut oīa de deo
 scire possit, maxime cū **Apostolus,** q̄ usq; ad tertium
 cælum raptus fuisse phibetur, dicat: **Ex parte cogno-**
scimus, & ex parte propheramus. **Qd̄ uero subiūgit,** 1. Cor. 13
Et suggeret uobis oīa, quæcunq; dixerō uo-
bis, spiritus sanctus suggerere dicit, eo q̄ nos sugge-
 rentes. i. supplicantes faciat. **Quæritur autē quō sug-**
gerat, cum suggerere minoris sit, & spiritus sanctus
 æqualis patri esse credatur: **Ad quod dicendum,** quia
 uisus iste locutionis in scripturis sacris frequenter in-
 uenitur, ut hoc deus agere dicatur, q̄d ut nos agamus
 ille perficiat: & orare, ut nos orantes efficiat. **Sicut em̄**
spiritui sancto gemere est, eo q̄d nos ad gemendum
 incitet, sic suggerere dicitur, eo q̄d nos ad suggerendū
 instruat, id est, ea quæ desunt nobis in uirtutibus sup-
 plicando postulare faciat. **Et quia suggerere aliquan-**
do subministrare est, patri & filio spiritus sanctus co-
 æternus & consubstantialis suggerere dicit, eo quod
 nobis diuinā scientiam occulta inspiratiōe ministret,
 nō de deorsum, sed de sursum. **Vnde per Apostolum**
dicitur, **Charitas dei diffusa ē in cordibus uestris per** Roma. 8
spiritum sanctum, qui datus est uobis. **Postq̄ dñs spi-**
ritum paraclerum se discipulis promisit daturus, proti-
 nus pacē cōmendauit, dicēs: **Pacem relinq̄o uo-**
bis, pacē meā do uobis. **Ostendens quia illi eius**
sp̄m accipere merentur & tēplum spiritus sancti fieri,

Isaie. 66. qui pacē inuolatā & concordiā cū fratribus seruare iuxta illud propheticum: Super quē requiescet spūs meus, nisi super humilē & quietum & trementem sermone meos. Vnde Iohannes in sua Apocalypsi dicit: Inhabitabo in illis & inambulabo. Pax autē uera est, quę nullo furore accēditur, nulla persecutione per-

1. Cor. 6. turbat, sed inter aduersa huius seculi inconcussus stat animus Christianus: quā sicut per Prophetam dicitur, Pax multa diligentibus legē tuā, & nō est illis scandaliū. Hanc pacē quasi speciale munus dñs discipulis cōmendabat, quā dicebat: Habete sal in uobis, & pacem habete inter uos. Et itē: Beati pacifici, quā filij dei uocabūtur. Quā se nouerat habere qui dicebat: Cū his q̄

Marci. 9.
Psalm. 19. oderunt pacē, eram pacificus. Cuius uirtutē & dignitarem quidam sapiens breuiter cōprehendit, dicens:

Pax animam nutrit, retinet concordia pacem.

Pax reprimat lites, concordēs nectit & idem.

Lis pacem metuit, defugit discordia pacem

Odia pax pellit, castum pax nutrit amorem.

Isaie. 48. Huius uirtutis suauitatem nec nunc impij possidere possunt, cum inter se cōcordare uidentur, sicut scriptura dicit: Nō est pax impijs, dicit dñs deus. Pulchre ergo ait: Pacē relinquo uobis, pacem meā do uobis. Ac si diceret: Do presentibus, relinquo futuris. Siue inchoantibus relinquo perseverantibus do. Et quā perfectior erit pax in futuro, quā in presenti, bene cum addiramēto dixit: [Pacē meā do uobis.] Ibi enim nō solū exterius, sed nec interius cōficiētū cū uirtutibus habebimus, ubi summa est pax de uisione cōditoris. Nō quō mundus dat, ego do uobis. Multū distat inter pacē mūdi, & pacē dei. Dat autē mūdus suis amatoribus pacem, quā concordant adulteri cum

adulteris, ebriosis cum ebriosis, rapaces cum rapacibus, homicidæ cum homicidis. Sed hæc pax ad perpetuam discordiam ducit, & in præfenti frequenter iurgijs immutatur, & aliquando morte interueniente finitur. Pax autem quam dominus dat, & in præfenti amore fraternitatis tranquillum reddit animam Christianam, & in futuro ad societatem perpetuæ pacis perducit. Igitur in pace dei non propter amorem terrenum, sed propter pacem charitatis inuicem amorem habent, ut qui unum patrem habent in cælis, sint in una cõpage charitatis coniuncti in terris, sicut de primitiua ecclesia dicitur: **Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.** Actus. 4us

Horum ergo pax nec iurgijs immutat, nec discordijs rumpitur, nec morte interueniente finitur, sed potius confirmatur: ut quibus unum est desiderium in terris, sit unum præmium in cælis. & quia discipulis dominus pacem cõmendauerat, sciens eis tribulationes & angustias esse venturas, ne inter pressuras seculi pacem amitterent, uerbum exhortationis posuit, dicens: **Non turbetur cor uestrum, neque formidet. Audistis quæ ego dixi uobis, vado et venio ad uos.** Vnde cum alibi eos ad passionem hortaretur, ait: **Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.** Et iterum, **Nolite timere pusillus grex,** quia complacuit patri uestro dare uobis regnum, sciebat enim quia quo amplius pro eius nomine tribulationes & angustias sustinerent, eo magis gloria eorum crederet. Quia sicut uasa figuli probat fornax, ita homines iustos tentatio tribulationis. In multis locis euangelij legimus, quod cum dominus se à discipulis corporaliter recessurum diceret, non sine graui dolore audire poterat. Vnde cum alibi dixisset, **Vado ad eum qui**

Matth. 10.
Luc. 12

Eccle. 27.

N v

me misit, cōtinuo adiūxit: Sed quia hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Inde turbati & formidari poterāt, quod quē totis uisceribus diligebant, à se recessurū audiebant. Sed hunc eorū dolorē benigne pius magister consolatur, cū dicit: [Nō turbet cor uestrū neq; formidet] pro eo qđ dixi, [Vado & uenio ad uos.] Si em̄ contristatur quis qđ ego uado, lætificari debet quia uenio, iuxta illud quod alibi dicit, Non turbetur cor uestrum: Creditis in deū, & in me credite. Quia si abiero, & præparauero uobis locum, iterum ueniam & accipiā uos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis. Et alibi, Non relinqū uos orphanos, ueniam ad uos. Vnde & subditur, Si diligeretis me, gauderetis utiq; quia ad patrem uado, quia pater maior me est. Nunquid nō diligebant apostoli dñm, pro quo etiā mori parati erāt, dicentes: Eamus & nos, & moriamur cū illo? Quid est ergo qđ ait, Si diligeretis me, gauderetis utiq;? Ad quod dicendum, quia nō negat se à discipulis diligi, sed eorum fragilitati condescendens, illorū mentes humanas ad amorē diuinum præparat. Nimirū aliud erat quod in eo principaliter diligebant, & aliud quod minus perfecte. Diligebant enim in eo formam humanitatis principaliter, quā uidebāt, sed minus perfecte formam diuinitatis, quam nō uidebāt. Ac si diceret dñs, Si in me formam diuinitatis principaliter quæ amanda est, diligeretis, gauderetis utiq; quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Quā sententiam male Arrius interpretatur, qui ausus est dicere, filium dei in diuinitate minorē esse patre, non intelligens infelix, qđ in uno mediatore dei & hominum, altera est natura diuinitatis, & altera humane

tatis. In natura quoque diuinitatis non a deo factus, sed ex deo creditur natus, deus de deo, lumē de lumine, coæternus & consubstantialis patri, sicut ipse dicit: **Ego & pater unum sumus.** In natura humanitatis, quæ minoratus est paulo minus ab angelis, minor esse creditur patre, per quam loquitur: [quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc diri vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis. Non solum ad hoc ea quæ uentura sibi erant dominus prædicere uoluit, ut se deum ostēderet, qui uentura nosse posset, sed ut hoc indicio animos discipulorum ad credendum prouocaret, scilicet ut tanto firmiter ea crederent, quanto non aliter, quæ ab eo prædicta nouerāt, impleri cernerent, sicut alibi ait: **Hæc locutus sum uobis, ut cum uenerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi uobis.** Vnde **Lazarus** resuscitaturus, cum eum mortuum prædixisset, ait: **Gaudeo propter uos, ut credatis quia non eram ibi.** Quod autem subiunxit, **Jam non multa loquar uobiscum,** de corporali locutione dicit. Nam in articulo passionis discipulis hæc loquens, pauca corporaliter eis erat locuturus. Spiritu autem uero quotidie loquitur, quoties sanctum euangelium legitur, uel autoritas sanctæ scripturæ ad memoriam reuocatur: **Uenit enim princeps mundi huius,** **et in me non habet quicquam.** Si principem mundi hoc loco **Pilatum** accipimus, manifestum est quia in eo non inuenit quicquam, sicut ipse summis principibus sacerdotum respondit: **Quid enim mali fecit iste? Ego nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis, sed neque Herodes, nam remisit illum ad uos, & nihil dignum morte actum est ei. Sed nos melius principem mundi et diabolum intelligimus, qui quodam principatum & ty-**

Johan. 16a

Johan. 14

rannidem in eorum mentibus sibi uendicat, qui potius mundum quam deum diligunt. Contra hunc principem miles castrorum dei certamē inierat, q̄ dicebat:

Ephē. 6 Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem. Et item: Ego autē non pugno quasi aerem uerberans, sed castigo corpus meum & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobos efficiat. Iste ergo princeps mundi ad dñm uenit, qñ eum quasi hominem mori cōspiciēs, eius aiām sicut cæteras, q̄s per originale peccatum tenebat, se rapere posse aestimauit. Sed in eo nō repperit quicquam, quia (sicut ait Petrus apostolus) Peccatū nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Inde ergo potestariē, quā in cæteris retinebat, amisit, q̄ gladiū suę percussio- nis cōtra eū, in quo nihil inuenit, exacuit. quia sicut ait Apostolus, Si cognouissent, nunquā dñm gloriæ crucifixissent. De quo alibi à dño dicitur: Nūc hora est ut princeps mundi eiciatur foras. Et item: Videbam sathanam sicut fulgur cadentem de cælo. Vnde & sequitur: Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem. Et sicut mandatū dedit mihi pater, sic facio. Surgite, eamus hinc. In q̄bus uerbis ostendit, non necessitate, sed uoluntate se esse passum. Non em̄ cuiuscunq̄ peccati uinculo constrictus erat, ut necessitate pareretur, sed sola dilectione pro nobis spontanee passionem sustinuit, ut & patris obedientiam impleret, & nos à mortis interitu liberaret. Quod ergo ait, [Sed ut cognoscat mūdus q̄ diligo patrē,] tale est acsi diceret: In hoc ostendo me patrem diligere, quia pro eius noiē tribulationes & angustias sustinere non differo. Siue certe in hoc me ostendo patrem diligere, qui cum possim mortem

Ephē. 6**1. Cor. 9.****1. Petri. 2****1. Cor. 2****Johan. 12.****Lucę. 10**

uitare, pro eius amore mortem subire non differo,
qm̄ non ueni uoluntatem meā facere. **Imitemur** &
nos pro modulo nostro caput nostrum, ut qui sine
peccato esse non possumus, pro iustitia persecutiōes
pati non timeamus. quia sicut ait **Petrus apostolus**, *1. Petri. 2:*
Christus passus est pro nobis, uobis relinquēs exem-
plum, ut sequamini uestigia eius, qui peccatum nō fe-
cit, nec inuētus est dolus in ore eius. Et impleatur *Matth. 5:*
in nobis, quod dñs ait in euangelio: Beati qui perfecti-
onem patiūtur propter iustitiā. Hinē & apostolus
Petrus nos admonet alibi, dicēs: Nemo uestri patia-
tur q̄si homicida, aut fur, aut adulter. Si aut̄ ut Chri- *1. Petri. 4:*
stianus, non erubescat, sed glōrificet deū in isto noīe.

FERIA SECUNDA

Pentecostes. Iohā. III.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis:
Sic deus dilexit mundum, ut filium suū
unigenitū daret, ut om̄s qui credit in ipso,
non pereat, sed habeat uitam. Et reli.

Vnde notandum, quod eādē de filio dei uni-
genito replicat, quæ de filio hoīs in cruce exal-
tato promiserat, dicēs: **Ut om̄s qui cre-**
dit in ipso, non pereat, sed habeat uitam æter-
nā: Quia profecto idem redemptor & conditor no-
ster, filius dei ante secula existens, filius hominis fa-
ctus est in fine seculorum, ut qui hos per diuinitatis
sue potentiam creauerat, ad perftruendam uitæ bea-
titudinē perēnis, ipse per fragilitatē humanitatis nō-
stræ nos restauraret, ad recipiendam quam perdidit.

mus uitam. Sequitur: Non enim misit deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum.] Ergo quantum in medico est, sanare uenit ægrotū, sed interimitur, qui p̄cepta medici seruare non uult. Venit saluare mundū. Quare saluator dictus est mūdi, nisi ut saluet mundum, nō ut iudicet mundū? Saluari nō uis ab ipso: ex te ipso iudicaberis. Et quid dicā iudicaberis? Videre quid ait: Qui credit in eum, nō iudicatur. Qui autē non credit, quid dicturum sperabas, nisi iudicetur? Jam, inquit, iudicatus est. Nondū apparuit iudicium, sed iam factum est iudicium. Nouit dñs qui sunt eius, nouit qui permaneant ad coronam, & qui permaneant ad flammam: nouit in area sua triticum suum, nouit & paleam, nouit & segetem, nouit zizaniā. Iam diiudicatus est qui non credit. Quare iudicatus est? Quia nō credit in nomine unigeniti filij dei. Hoc est autē iudicium, quia lux uenit in mundū, & dilexerunt hoīes magis tenebras q̄ lucem. Erāt em̄ eorū mala opera.] Fratres mei, quorū opera bona inuenit dñs? Nullorum. Omnium enim opera mala inuenit. Quō ergo quidam fecerunt ueritatem, & uenerunt ad lucem? Hoc sequitur. Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut manifestetur opera eius, quia in deo sunt facta. Quomodo ergo quidā bonum opus fecerūt, ut uenirent ad lucem, i. ad Christum? Et quomodo quidā dilexerunt tenebras? Si enim om̄es peccatores inuenit, & om̄es à peccato sanat: & serpens ille in quo figurata est mors dñi, eos sanat qui morfi fuerant: & propter morsus serpentis erectus est serpens, id est, mors domini propter mortales homines, quos inue-

nit iniustos. quomodo intelligitur, **Hoc est iudiciū,** **Johā. 5.**
 quoniam lux uenit in mundum, & dilexerunt homi-
 nes magis tenebras quā lucem. Erant enim eorū
 mala opera. **Quid est hoc?** Quorum enim erant ope-
 ra bona? **Nonne uenisti ut iustifices impios?** Sed dile-
 xerunt (inquit) magis tenebras quā lucem. Ibi po-
 suit uim. **Multi em̄ dilexerunt peccata sua,** multi con-
 fessi sunt peccata sua: quia qui confitetur peccata sua,
 & accusat peccata sua, iam cū deo facit. **Accusat de-**
us peccata tua, si & tu cum accuses, cōiungeris deo.
Quasi duæ res sunt, & hō & peccator. **Quod audis**
homo, deus fecit: quod audis peccator, ipse homo fe-
 cit. **Dele quod fecisti,** ut deus saluet quod fecit. **Opor-**
ter ut oderis opus tuū in te, & aures in te opus dei. **Cū**
autē cōperit tibi displicere quod fecisti, inde incipi-
 unt bona opera tua, quia accusas mala opera tua. **Ini-**
tiū bonorū operū tuorum, cōfessio est operum ma-
 lorum. **Facis ueritatem,** & uenis ad lucem. **Quid est**
facere ueritatem? **Non te palpes,** non tibi blandiaris,
 non tibi aduleris, nō dicas iustus sum, cū sis iniquus,
 & incipis facere ueritatem. **Venis autem ad lucē,** ut
 manifestetur opera tua, quia in deo sunt facta. **Quia**
 & hoc ipsum quod tibi displicuit peccatum tuū, non
 tibi displiceret, nisi deus tibi luceret, & eius ueritas tibi
 ostenderet. **Sed qui etiam admonitus diligit pec-**
cata sua, odit admonētē lucem, & fugit eā, ut non
 arguantur opera eius mala, quæ diligit. **Qui autē fa-**
cit ueritatē, accusat in se mala sua. nō sibi parcat, nō sibi
 ignoscit, ut deus ignoscat. quia quod uult ut deus
 ignoscat, ipse agnoscit, & uenit ad lucem: cui gratias
 agit, quod illi quid in se odisset ostenderit, & dicit deo:
Domine, auerte faciem tuam a peccatis meis. **Et quæ**

frustra dicit, nisi iterum dicat, Quoniam facinus meum ego agnosco, & peccatum meum contra me est semper, sit ante te, quod non uis esse ante deum. Si autem post te feceris peccatum tuum, retorquet tibi deus illud ante oculos tuos: & tunc retorquet, quando iam penitentiae fructus nullus erit.

FERIA TERTIA

Pentecostes. Iohan. X.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico uobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Et reliqua.

Propter pharisæorum qui se uidere iactabāt, cū cæci erant, uenenatam & superbam & insanabilem arrogantiam Dominus Iesus ista contexit, quæ in hac parabola leguntur, quam ipse illis non intelligēbus exponere dignatus est. in qua nos salubriter (si aduertamus) admonuit nō gloriari in sapiētia humana, non in morum dignitate, sed in humilitate fidei catholicæ, quæ in Christum non desit. Multi enim sunt pagani, qui secundum quandam uiræ huius consuetudinem dicuntur boni homines, innocentes, & quasi obseruantes ea quæ in lege præcepta sunt, deferentes honorē parentibus suis, non mœchantes, non homicidium perpetrantes, non furtum facientes, nō falsum aduersus quenquē testimonium perhibentes, non concupiscentes domum proximi sui, non desiderantes aut uxorem aut seruum aut ancillam proximi, & cætera talia quæ in lege mandata sunt, uelut obseruāt

Christiani, & Christiani non sunt, & plerique se laetant, quomodo isti pharisaei, dicentes: **Nūquid & nos ceci sumus?** **Sed haec oīa inaniter faciūt, q̄a nō intrāt p̄ ostium, sed aliunde tumidi fastu, quasi p̄ seipsos ascendere quęrunt.** Quapropter dñs similitudinē proposuit de grege suo, & de ostio quo ingrediatur ad ouile. **Quid enim prodest uana iactantiū de bene uiuendo inflatio, dum ad finem perpetualiter bene uiuēdi uira eorum nō pueniat?** Ad hoc em̄ debet unicuiq̄, p̄desse bñ uiuere, ut de illi semp bñ uiuere. **Nam si cui nō datur semper bene uiuere, quid prodest ei bene uiuere ad tempus?** Igitur nec bene uiuere dicendi sunt, qui finē uiuēdi uel cæcitātē nesciunt, uel inflatione contemnunt. **Non est autem cuiquam spes uera uel certa semper uiuēdi, nisi agnoscat uitam quę est Christus, & per ianuam intret in ouile.** Sunt enim quidam homines, qui in suis gloriantur moribus, & alios post se trahere quærunt, non de **Christi** præceptis instruētes suos sectatores, sed suis exemplis uiuere eos suadentes. **De quibus alio loco ipsa ueritas ait: Docentes doctrinas hominum, & mandata dei contemnentes.** Hi per aliam partem ascendere quærunt, rapere & occidere, non ut pastor saluare atq̄ cōseruare. **De talibus hic dictum est: Sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.** Non solum uero tales inueniuntur doctores inter eos, q̄ sine nomine **Christi** sunt, sicut multi philosophorum, qui suā sapiētiā buccis crepantibus uentilabant, & uitam beatam suis sectatoribus promiserūt: uerum etiam plurimi qui **Christia** no nomine censebantur, & illuminatos à **Christo** se esse iactabant, fingentes sibi noua quæq̄ nomina de **Christo**, & fidei catholice contraria, sicut innumera

Johan. 9.

Matth. 23.

o

biles hæretici faciebant, æstimantes se falso noīe per
ianuam, quæ Christus est, intrare. Sabellius dicit: Qui
filius est, ipse est pater: sed filius nō est pater. Non in-
trat per ostiū, qui filiū dicit patrē. Arius dicit: Aliud
est p̄r, aliud filius. Recte diceret, si diceret, alius, non
aliud. Quando em̄ dicit aliud, ei cōtradicit, à quo au-
dit: Ego & pater unū sumus. Nec ipse ergo intrat p̄
ostiū. Prædicat ergo Christū, qualem sibi fingit, nō
qualem ueritas habet. Photinus dicit: Christus hō
est tm̄, non deus. Nec ipse ergo intrat per ostium, quæ
Christus & hō & deus ē. Huic em̄ noua hæresis, quæ
nostris tēporibus orta est consentire uiderur, affir-
mando & prædicādo: Christus, sicut quilibet suorū,
nuncupatiuus deus est & non uerus. Quid opus est
multa percurrere, & multa uana hæresis dinumera-
re? Hoc tenete ouile Christi, ecclesiam catholicā esse
credite. Quicumq; intrare uelit in ouile, p̄ ostiū intret
.i. per Christum: & Christum uerū deum, & uere fili-
um dei prædicet. Nō solum Christum uerum prædi-
cet, sed Christi gloriā quærat, non suam. Nam mul-
ti quærendo gloriā suam, oues Christi sparserunt
potius, quā congregauerunt. Humilis est enim ia-
nuā, oportet ut humiliet se, ut sano capite possit in-
trare. Hi sunt qui ueri pastoris uocem audiunt. Hi
sunt, quos pprias oues nominatim uerus pastor uo-
cat, de his dictum est, Gaudete & exultate, quoni-
am nomina uestra scripta sunt in cælis. hinc enim
eas uoca t nominatim. Et quis alius emittit, nisi q̄
peccata dimitit, ut eum sequi duris liberati uinculis
possint: Et quis eas præcessit, quo eum sequantur, ni-
si qui resurgens à mortuis, iam non moritur, & mors

Luc. 9.

Johan. 10.

Uli ultra nō dominabitur? **M**as uero educit à fide ad speciem, & ante istos uadit, quia prior omniū ascendit in cælum: & quæ sunt oues suæ, illum sequuntur, quia sciūt uocem doctrinæ suæ. **A**lienos uero doctores non sequuntur, sed fugiunt ab eis, quia non nouerunt uocem (id est, doctrinam) alienorū. **S**ed loquente domino Iesu, non intellexerūt qui audierunt. **I**ncrassatum enim habuerunt cor, & grauitè audierūt. **N**ominat ostiū, nominat ouile, nominat oues, commendat hæc, sed nondū exponit. **L**egamus ergo quæ uēurus est ad ea uerba, in quibus nos aliqua quæ dixit dignetur exponere, ex quorum expositione dabit nobis fortasse etiam illa, quæ non exposuit, intelligere. **P**ascit enim manifestis, exercet obscuris. **A**udiamus exponentē, quæ audiuius proponentem. **D**ixit ergo eis Iesus: **Amen amen dico uobis quæ ego sum ostium ouium.** **E**cce ipsum ostiū, quod clausum posuerat, aperuit. **I**pse est ostium, **A**gnouimus, intremus, ut nos intrasse gaudeamus. **O**mnes quotquot uenerunt, fures sunt & latrones. **Q**uod est hoc domine, [omnes quotquot uenerunt?] **Q**uid enim? tu non uenisti? **S**ed intellige, omnes quotquot uenerunt, dixit, utiq; præter me. **R**ecolamus ergo, **A**n̄te aduentum ipsius uenerunt prophete, nunquid fuerunt fures & latrones? **A**bsit. **N**on præter illum uenerunt, quia cum illo uenerunt. **V**etus præcones mittebat, sed eorum corda quos miserat, possidebat. **C**um illo ergo uenerunt, quia cum uerbo dei uenerūt. **E**go sum, inquit, uia, ueritas & uita. **S**i ipse est ueritas, cum illo uenerunt, quia ueraces fuerunt, & ueritatem prædicauerunt. **Q**uotquot autem præter illum uenerunt, fures sunt & latrones. **P**er se ue-

Johann. 1. 4

Roma. 19

nerunt, quia per eum missi nō fuerunt, dicente Apō-
 stolo: Quō prādicabunt nisi mittantur? Et q̄a per se
 uenerunt, & nō sunt ab eo missi, fures sunt & latro-
 nes. Nam ante aduentū Christi falsi fuerūt in popu-
 lo dei, p̄pheta & falsi doctores, sicut post aduentum
 illius sub noīe Christiano quā plurimi falsi fuerūt do-
 ctōres, nec doctores, sed seductores: non p̄dicatores,
 sed prādatōres: latrocīnia exercentes, nō sanę doctri-
 nę inhārentes, de quibus dictū est: [Fures sunt & la-
 trones], i. ad furandū & occidēdū uenerūt. Sed
non audierunt eos oues illę q̄ uerę sunt oues,
 non sub pelle ouina lupinū cor abscondentes. Igitur
 qui ante aduentū Christi prādicauerunt, eodē sp̄i-
 tu prādicauerunt, quō apōstoli & sancti doctores,
 qui post aduentū Christi ueritatis uiam mundo ostē-
 derunt. Quōtquot autē illo tēpore crediderunt uel
 Abraz, uel Isaac, uel Iacob, uel Moysi, uel alijs patri-
 archis & prophetis Christum prānunciātibus, oues
 erant, & Christum audierunt: non alienā uocem, sed
 ipsius Christi audierunt. Nam iudex clāmat in prę-
 cone, dum pręco iudicem annūciāt uenturū. Alij
 sunt ergo quos nō audierunt oues, in q̄bus nō erat
 uox Christi, errantes, falsā dicētes, inātia garrientes,
 uana fingentes, miseros seducētes, sicut pseudopro-
 pheta, sicut scribę & pharisęi tēporibus ipsius dñi.
 Hi sunt qui uenerunt per se, & nō sunt à iudice missi.
 His uero cum doctrinis suis, p̄cul expulsis, uideāmus
 quō nes pastor bōnus uocat. Dicit em̄: Ego sum
ostium omiū. Per me si quis introierit, salua-
bitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inueni-
et.] Et hoc euidenter ostendit, non solum pastore;
 sed etiā oues intrare per ostiū. Sed quid est, [Ingrē-

dietur & egredietur, & pascua inuenietur.] **In**gredi quippe in ecclesiam Christi per ostium, ualde bonum est: exire autem de ecclesia (sicut ait ipse Iohannes euangelista in epistola sua: Ex nobis exierunt, sed non erat ex nobis) non est utique bonum. Talis ergo egressus non potest a bono pastore laudari, ut diceret: [Et ingredietur & egredietur, & pascua inuenietur.] Est ergo aliquis non solum ingressus, uerum etiam egressus bonus per ostium bonum, quod est Christus. Sed quod est ille laudabilis & beatus egressus? Possum quidem dicere ingredi nos, quando interius aliquid cogitamus: egredi autem, quando exterius operamur. Ex quo patet (sicut dicit Apostolus, per fidem habitat Christus in cordibus nostris) ingredi per Christum esse, secundum ipsam fidem cogitare: egredi autem per Christum, secundum ipsam fidem etiam foris, id est, coram hominibus, operari. Unde & in Psalmo dicitur: Exiet homo ad opus suum. Et ipse dominus dicit: Luceant opera uestra coram hominibus. Sed plus me delectat quod ipsa ueritas tanquam pastor bonus, & ideo doctor bonus, quodammodo nos admonuit, quemadmodum intelligere debeamus quod ait: Ingre-
 dietur & egredietur, & pascua inuenietur, cum secutus adiunxit: Fur non venit, nisi ut furetur & ma-
ctet & perdat. Ego ueni ut uitam habeant, &
abundantius habeant. Videtur enim dixisse, ut uitam habeant ingredientibus, & abundantius habeant egredientibus. Non autem potest quisquam per ostium, id est, per Christum egredi ad aeternam uitam, quae erit in specie, nisi per ipsum ostium, hoc est, per eundem Christum in ecclesiam eius, quod est ouile eius, intrauerit ad uitam temporalem, quae est in fide. Ideo

ait: [Ego uenit uitā habeant,] hoc est, fidem quæ per dilectionē operatur, per quā fidē in ouile ingrediuntur ut uiuant, quia iustus ex fide uiuit. [Et abundantius habeant,] quia perseuerando usque in finē per illud ostiū. i. per fidē Christi egrediuntur, quoniam uiri fideles moriuntur, & abundantius habebunt uitā uenendo quod pastor ille præcessit, ubi nunquam deinde moriantur. Quāuis ergo & hic in ipso ouili nō desine pascua, quoniam ad utrunque possumus intelligere quod dictum est: [Et pascua inueniet] .i. ad ingressum & ad egressum, tñ tunc uera pascua inuenient, ubi saturantur qui esuriunt & sitiunt iusticiā: qualia pascua inuenit, cui dictum est: Hodie mecum eris in paradiso.

FERIA III. PEN
 recostes. Actuum II.

In diebus illis **Stās Petrus cū undecim,**
elevauit uocem suam, & locutus est eis: Vi
ri Iudæi, & qui habitatis Ierusalē uniuersi,
hoc uobis notum sit, & auribus percipite
uerba mea. Et reliqua.

Post aduentū spiritus sancti in apostolos, quem adhuc presenti festiuitate celebramus, Iudæi audientes apostolos plenos spū sancto, omnium genera linguaꝝ loquentes, stupebant ualde & admirabantur. Alij autē deridentes, dicebāt, quia musto repleti sunt. Ignorātes tñ uera dicebant, quia musto spiritalis gratiæ erant repleti. Iā enim uinū nouum in utres novos uenerat, cū apostoli nō uetustate litere, sed in nouitate spiritus, dei magnalia resonarēt. Tūc

Matth. 9.
 Luc. 11. 7.

stans Petrus cū undecim, ut in presenti lectio-
 ne audistis, **eleuauit vocē suam ⁊ dixit: Viri**
Iudæi, & q̄ habitatis Ierusalē uniuersi, hoc uobis no-
 tum sit, & auribus percipite uerba mea. Non em̄ sic
 ut uos existimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei ter-
 tia.] Spūs sanctus gloriam indiuiduæ trinitatis mun-
 do prædicaturus, tertia cōuenienter hora descendit
 super apostolos, qui erant in oratione p̄seuerantes.
 Recte aut̄ spiritum sct̄m orationis hora percipiunt,
 ut ostendat̄ legentibus, quia spiritus sancti gratia nō
 facile percipitur, nisi mēs à carnalibus suspētia, ad su-
 perna semp̄ medicanda eleuetur. **sed hoc est quod**
dictū est per prophetā: Effundam de spiritu
meo super oēm carnē. In uerbo effusionis, oñdit
 muneris largitatē, & non ut olim p̄phetis & sacer-
 dōribus tantum datus spiritus sanctus, sed credenti-
 bus oñibus passim in utroq̄ sexu cōditionibus & p̄-
 sonis eadem esset gratia concessa. **Et dabo prodi-**
gia in cælo sursum, ⁊ signa in terra deorsum.
 Prodigia in cælo, dñō nascēte, nouū sidus apparuit,
 illo crucē ascendēte, sol obscuratus est, sed & ipsū
 cælum tenebris est obductū. Signa in terra, quę dñō
 sp̄m̄ emittente cōtremuit, monumenta aperuit, saxa
 scidit, & multa quę dormierant sct̄orum corpora,
 rediuiua ptulit. **Sanguinē et ignem ⁊ uaporē**
fumi. Sanguinē de latere suo emanantē dedit, quo
 totius mundi salus processit, & maledictio deleta, &
 tota terra est sanctificata. Ignem autē .i. sp̄m̄ sanctū
 dedit, qui exurit omnia uicia & peccata in homine.
 Vaporem .i. gratiā compunctiōnis & fletuū. Potest
 etiā in igne, fideliū illuminatio: in uapore fumi, lu-
 ctuos, qui nō crediderunt, cæcitas intelligi. **Et erit.**

om̄is qui inuocauerit nomē domini. saluus erit. Hoc est quod Petrus alibi ait: Quia non est personarum acceptor deus, sed in omni gente qui timerum & operatur iusticiā, acceptus est illi. Quæ cum ita sint, perspice o homo quantum ualeas, & perpende quid debeas, ut tandē uilis esse tibi desinas, ut uel per hoc erubescendis subiacere uitis dedigneris, dū generositate tuā de creatoris ac reparatoris dignitate imiteris. Habet causas quibus se ipse cōfundat. Cur dignis dominis ficto corde subdatur, cui gloria promittitur æterna? Ac si gemino priuilegio diuinæ imaginis participatione uidebaris honoratus, efficeris etiam commercij nobilitate preciosus. Vnde ergo ita fortis esse possis contra hostem tuū, interroga statum tuū, quā tibi dñs ad debellandū in mēbris tuis mundi principē, ac spirituales nequitias superandas, liberā contulerit facultatē. Ac sic impossibile nō putes, te transferri ut cælestia obtineas, si aërias deuceris potestates. Non ergo te degenerem ac despectum faciat uira, quem uel factura probatur illustrē protulisse, uel gratia: sed cursum suum fideles Christi ad superna fiducialiter attollant. Nam qui se cælesti precio uident redemptos, ad cælestia non dubitent præparatos, per dñm nostrū Iesum Christū, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

FERIA QVARTA

Pentecostes. Iohan. VI.

In illo tempore dixit Iesus turbis Iudeorum: Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum. Et rel.

Quid est, nemo potest uenire ad me, nisi quia nemo potest credere in me, nisi pater qui misit me, traxerit eum? **U**lle uenit, quem gratia dei præuenit, cui cum **Propheta** dicamus: **Misericordia eius præueniet me.** Et iterum: **Misericordia eius subsequetur me.** Præueniet uelle, subsequetur perficere. **T**rahit autem pater ad filium eos, qui propterea credunt in filium, quia eum cogitant patrem habere deum. **D**eus enim pater æqualē sibi genuit filiū. & qui cogitat atque in fide sua sentit & ruminat æqualē esse patri eū in quē credidit, ipsum trahit pater ad filiū. **Q**ui enim **Christo** suo dicit, **Non est deus uerus, non trahit eū pater, sed sua peruersa cogitatio trahit eum ueritati non consentire.** Ille tractus est à patre, qui ait, **Tu es Christus filius dei uiui:** cui dñs inquit, **Beatus es Simon Bariona,** quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui in cælis est. Ipsa reuelatio, ipsa est attractio. **D**um enim dixit, **Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum,** continuo subiunxit: **Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.** **R**edit quod sperat, uidebit quod adhuc non uidentem credidit, manducabit quod esuriit, satiabit eo quod sitit. **V**bi? In resurrectione mortuorum, quia [Ego resuscitabo eum in nouissimo die.] **E**st scriptum in prophetis. **Et erunt omnes docibiles dei.** **Q**uare hoc dixit o Iudæi? pater uos nō docuit, quomodo potestis me cognoscere? **O**mnes regni illius homines, docibiles dei erunt, non ab hominibus audient. **E**t si ab hominibus audiunt, tamē quod intelligunt, intus datur, intus coruscat, intus reuelat. **H**omines foris uerbum sonare possunt, sed inuicem laborant, nisi intus deus docens aperit sensus. **U**lle est deo docibilis, quem

psalm. 58.
psalm. 22

Matth. 16

Jeremi. 31

deus int^o ueritatis instruit agnitioe & amore. Dis
qui audiuit a patre & didicit. uenit ad me. Quō
 trahit pater docēdo & delectat, nō necessitate ponē-
 do? Quia nemo necessitate credidit, sed uoluntate. Fi-
 lius dicebat, pater docebat. Homo qui uidebatur, lo-
 quebatur, sed deus in corde audientis interius doce-
 bat. Ideo subiungit: Non quia patrē uidit quis-
quam, nisi is q̄ est à deo, hic uidet patrē.] Ego sum
 à patre, & ideo patrē uideo. Quid est autē trahi à patre
 nisi discere à patre? Quid est discere à patre, nisi audi-
 re p̄rem, nisi audire uerbū p̄ris .i. me? Ne forte ergo
 cū dico uobis, [Ois q̄ audiuit à p̄re et didicit,] dicatis
 apud uos: Sed nūquā uidimus patrem, quō autē discere
 potuimus à patre? à me ipso audite. [Non quia pa-
 trem uidit quisquā, sed qui est à deo, hic uidit patrē.]
 Ego noui patrē, ab illo sum: sed quō uerbum ab illo
 cuius est uerbū, nō quod sonat & transit, sed quod ma-
 net cum dicente, & trahit audientem. Amē amē di-
co uobis, qui credit in me, habet uitā aeternā.
 Reuelare se uoluit dñs quid esset. Nā cōpendio dice-
 re potuit: Qui credit in me, habet me. Ipse em̄ Chri-
 stus uerus deus & uita aeterna. Qui ergo credit in me,
 uenit ad me: & qui uenit ad me, habet me. Quid est
 autē habere me? Habere uitam aeternā. Mortē assump-
 sit uita aeterna, mori uoluit, sed de tuo o homo, non
 de suo. Accepit à te, ut moreretur pro te. Assumpsit
 ergo uita mortem, ut uita occideret mortem. Nam
 qui credit, inquit, habet uitā aeternā, nō quod patet,
 sed quod latet. Vita em̄ aeterna ē uerbū quod in prin-
 cipio erat apud deū, & deus erat uerbū, & uita erat
 lux hoīm. Mori uenit, sed tertia die resurrexit. Ego
sum (inquit) panis uitæ. Et unde sup̄biebant: Pa

tres uestri (inquit) manducauerunt manna in deserto. & mortui sunt. Quare manducauerunt, & mortui sunt? Quia quod uidebant, credebāt: quod nō uidebant, non intelligebant. Ideo patres uestri, quia similes estis illorū, murmuratores patres murmuratorum filiorū. Manducauerūt Moyses & Aaron, & cæteri sancti qui fuerunt in populo, manna manducauerunt, & nō mortui sunt, q̄a spiritaliter uisibile cibū intellexerunt, spiritaliter esurientes. Alij manducauerunt, & p̄manserunt in infidelitate, sicut Iudæi audierunt loquentem Christum, sed non spiritaliter uerba eius intellexerunt, ideo dixit eis: [Patres uestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.] Quamorte, nisi infidelitatis? Nam in cōmuni morte mortui sunt, & sancti qui fuerunt inter eos. Ideo signauit dñs his uerbis mortē spiritalē, non carnalē. Patres ergo istorū, i. mali patres malorū, infideles patres infidelium, murmuratores patres murmuratorū. Nā de nulla re magis deū offendisse ille populus dictus est, quā contra deū murmurando. Ideo dñs uolens ostendere talium filios, hinc ad eos cœpit: Quid murmuratis inuicē murmuratores, filij murmuratorū? [Patres uestri māducauerūt in deserto māna, & mortui sunt.] Nō quia malum erat, sed quia male māducauerūt. Hic est panis qui de cælo descendit. Hunc panē signauit manna, hunc panē signauit altare dei. Sacramēta hæc sunt, & illa fuerūt: in signis diuersa sunt, in re quæ significatur, paria sunt. Apostolū audi: **Nolo autem uos (inquit) ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare trāsierunt, & omnes in Moysē baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eandem escām spiritalē māducaue**

runt. **Spiralem** utiq; non corporalem escam: quia illi manna, nos alium spiralem: sed patres nostri, non patres illorum: quibus nos similes sumus, nō quibus illi similes fuerunt. [**Hic est ergo panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, nō moriatur.**] Sed quod pertinet ad uirtutem sacramenti, nō quod pertinet ad uisibile sacramētum: qui māducat inuis, non foris: qui manducat in corde, nō qui premit dente. **Ego sum panis uiuus qui de cælo descendi.** Ideo uiuus, quia de cælo descendi. De cælo descendit & manna: sed manna umbra erat, iste ueritas est.

Si quis manducauerit et hoc pane, uiuet in æternū. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita. Hoc quando caperet caro, qd dixit panem carnem: Vocatur caro, quod non capit caro. Et ideo magis non capit caro, quia uocatur caro. Hoc enim exhorruerunt, hoc assimilatum esse dixerunt, hoc non posse fieri putauerunt. [**Caro mea est (inquit) pro mundi uita.**] **Notunt fideles corpus Christi, si corpus Christi esse non negligūt. Fiant corpus Christi, si uolunt uiuere de spiritu Christi. De spiritu Christi nō uiuit, nisi corpus Christi. Quisquis uere uult, credat in Christum, manducet spiritaliter spiralem cibū, incorporetur corpori Christi, & nō sic putridum membrum quod refecari mereatur, sic pulchrum, sic sanum, sic aptum capiti suo.**

FERIA QUINTA
Pentecostes. Luca. IX.

In illo tempore Conuocatis Iesus duodecim apostolis, dedit illis uirtutem & potestatem

testatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent. Et reliqua.

Concessa potestate primo signorum, misit eos prædicare regnum dei, ut promissorū magnitudinē attestaret etiā magnitudo factorū, fidēq; uerbis daret uirtus ostēsa: & noua facerent, qui noua prædicarent. Vnde nunc quotq; cū fidelium numerositas excreuit intra sanctā ecclesiam, multi sunt qui uirtutem tenent, & signa uirtutum non habent. Quia frustra miraculum foras ostenditur, si deest qd̄ inuis operetur. Nam iuxta magistrigentium uocem, Lingua in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. [Et ait ad illos: Nihil tuleritis in uia, neq; uirgā, neq; peram, neq; panem, neq; pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.] Solet quari, quomodo Matthæus & Lucas commemorauerint dixisse dominū discipulis ut nec uirgā ferrent, cum dicat Marcus: [Et præcepit eis ne quid tollerēt in uia, nisi uirgā tantū.] Quod ita soluitur, ut intelligāmus sub alia significatione dictam uirgā, quæ secundum Marcum ferenda est, & sub alia illam, quæ secundum Matthæum & Lucam non est ferenda. sicut sub alia significatione intelligitur tentatio de qua dictum est, Tentat uos dñs deus uester, ut sciāt si diligitis eū. Illa, seductionis est: hæc, probationis. Vtrūq; ergo accipiendum est à dño apostolis dictum: & ut nec uirgā ferrent: & ut non nisi uirgā ferrent. Cum enim secundum Matthæum diceret eis, [Nolite possidere aurū, neq; argētū &c.] continuo subiecit: [Dignus est enim operarius cibo suo.] Vnde satis ostēdit, cur eos hæc possidere ac fer

Jacobi i
Deute. 13

re noluerit, nō quod necessaria nō sunt sustentationi
huius uitæ, sed quia sic eos mittebat, ut eis hæc deberi
mōstraret ab illis, quibus euangeliū credētibz annū
ciarent. Claret autē hoc nō ita præcepisse dñm, tanq̃
euangelistæ uiuere aliūde nō debeant, q̃ eis præben
tibz, q̃bus annunciāt euangeliū: alioquin cōtra hoc
præceptū fecit **A**plūs, qui uictū de manuū suarū labo
ribz transigebat, ne cuiquā grauis esset, sed potesta
tē dedisse, in q̃ scirent sibi ista deberi. Cū autē à dño ali
quid imperatur, nisi fiat, inobedientiæ culpa est: cum
autē potestas datur, licet cuiq̃ non uti, & tanquam de
suo iure recedere. Hoc ergo ordinās dñs, quod eū or
dinasse dicit **A**postolus, his qui euangeliū annunciāt,
de euāgelio uiuere. Illa apostolis loquebatur, ut secu
ri nō possiderent, neq̃ portarēt huius uitæ necessaria
nec magna nec minima. Ideo posuit, nec uirgā, osten
dens à fidelibus suis omnia deberi ministris suis, nul
la superflua requirētibz, ac per hoc, addendo, [Di
gnus est em̃ operarius cibo suo,] pr̃sus aperuit & il
lustrauit, unde hæc om̃ia loqueretur. Hanc em̃ pote
statem uirgæ noiē significauit, cū dicit: [Ne quid tol
lerent in uia nisi uirgā tantū,] ut intelligatur, quia per
potestatem à dño acceptam, quā uirgæ noiē signifi
cavit, etiā quæ non portantur, non deerūt. Hoc & de
duabus tunicis intelligendum est, ut ne quisquā eo
rum, præter eā qua esset indutus, aliam portandā pu
taret, sollicitus ne op⁹ esset, cū ex illa potestate posset
accipere. Quod uero secundū Marcū non portari uel
haberi duas tunicas, sed expressius indui prohibet, di
cens: [Et ne induerētur duabus tunicis,] qd eos mo
net, nisi nō dupliciter, sed simpliciter ambulare: Ali
ter: In duabus tunicis uidet̃ mihi duplex ostendere ue

fumentū, non quod in locis Scythiæ, & glaciali niue
 rigētibz, una quis tunica debeat esse cōtentus, sed q̄
 in tunica uestimentum intelligamus, ne alio uestiri,
 aliud nobis futurorū timore seruemus. Et in quā-
cunq; domum intraueritis, ibi manete, & inde
ne exeatis.] Dat cōstantiæ generale mandatū, ut ho-
 spitalis necessitudinis iura custodiār. Alienum nanq;
 n̄ p̄dicatore regni cælestis astruit, cursitare p̄ domos,
 & inuiolabilis hospitij iura mutare. Nec ociose secū-
 dum Matthæū domus, quā ingrediantur apostoli, eli-
 genda decernit, ut mutandi hospitij necessitudinisq;
 uiolandæ causa non superet. Et quicunq; non re-
ceperint vos, exeuntes de ciuitate illa, etiā pulue-
rē pedū uestrorū excutite in testimoniū supra illos.]
 Puluis excutit de pedibus in testimoniū laboris sui,
 quod ingressi sunt in ciuitatē, & p̄dicatio apostoli-
 ca ad illos usq; p̄uenit. Sive excutitur puluis, ut ni-
 hil ab eis accipiant, nec ad uictū. Quidē necessariū, quī
 euangeliū spreuerint. Allegorice aut, q̄ uerbo humi-
 liter intendūt, si q̄ bus (ut hoies) terrenæ leuitatis ne-
 nis obscurātur, p̄ ea mox quæ recipiūt euangelicæ p̄-
 dicationis uestigia, purgantur. Qui uero perfidia uel
 negligentia uel etiam studio contemnunt, horum ui-
 tanda communio, fugiēda synagoga censetur. Excu-
 tiendus pedum puluis, ne gestis inanibus & pulueri
 cōparandis mentis castæ uestigiū polluatur. Egres-
si autem circuibant per castella, euangelizan-
tes & curātes ubiq;. Quid euangelizarēt, uel quō
 curarent apostoli, Marcus exponit plenius. [P̄dici-
 cabant (inquit) ut pœnitentiam agerent, & dæmo-
 nia multa eijciebant, & ungebat oleo multos agros,
 & sanabantur.] Dicit & iacobus: Infirmatur quis in
Jacobi. s.

uobis inducat presbyteros ecclesie, & orent sup ipsos, ungentes eum oleo sancto in noie domini. & si in peccatis sit, dimittentur ei. Vnde patet ab ipsis apostolis hunc sancte ecclesie morem esse traditum, ut pontificali benedictione consecrato oleo, perungatur aegrotus. Prædicabant autem ut penitentiam ageret, &c. Misit illos (inquit) euangelizare regnum dei, quia uidelicet utrunque iuxta Iohannis Baptistæ, uel ipsius saluatoris exemplum prædicabant: Penitentiam agere, appropinquabit enim regnum cælorum. Regnum enim cælorum ianuis propinquare, est de his quæ quibus ab eo discesserat, penitere.

Matth. 3

FERIA SEXTA

Pentecostes. Matthæi XII.

In illo tempore dixit Iesus turbis: Si ego in spiritu dei eiicio demones, filij uestri in quo eiiciunt? Et reliqua.

Ecce hic trinitas uideat Trinitas appellata, quod fiat totum unum, Nam dum tria sunt, unum sunt, quia & singula in se manent, & oia in omnibus. Pater igitur & filius & spiritus sanctus, trinitas & unitas. idem enim unum, idem & tria: in natura unum, in personis tria. Vnum, propter maiestatis communio

nē: tria, ppter psonarum proprietatē. Qd' autē dicit,
In spū dei eijcio dæmones, ondit qd spūs sancti
 cooperatiōe p̄r & filius opari credant, Psal. m̄tra atre
 s̄tate, q ait: Verbo domini caeli firmati sunt, & spiritu
 oris eius omnis uirtus eorum. Quia ex patre & filio **Psalm. 32.**
 procedit, ideo spūs sanct⁹ p̄r dicitur deus, & substāti-
 am eius habet. Neq; em̄ aliud de patre procedere po-
 tuit, quā quod ipse est pater. Spiritus autem dictus
 secundum id quod ad aliquid refertur, spirans & in-
 spirans, utiq; & ex eo appellatus spiritus est. Proprie
 autem quodammodo dicitur spiritus sanctus, secun-
 dum quod refertur ad patrem & filium, quod eorum
 spiritus sit. Nam & hoc nomen quod spiritus dicitur,
 non secundum id quod refertur ad aliquid, sed se-
 cundum id quod aliquam naturam significat. Om̄s
 enim incorporea natura, spiritus in scripturis sanctis
 appellatur. Spiritus autem principalis tamen in Psal-
 mo quinquagesimo legitur, ubi quia tertio spiritus
 repetitur, nonnulli ergo intelligunt ibi trinitatem si-
 gnificari: in principali spiritu, patrem: in spū recto, fi-
 lium: in spiritu sancto, spiritum sanctum. [Eijcio dæ-
 mones] Dæmones à Græcis dictos aiunt q̄si *δαίμονες*
 id est, peritos ac rerum scios. Præsciunt enim futura
 multa, unde & solent responsa aliqua dare. Hi ante
 transgressionem quidem cælestia corpora gerebant,
 lapsi uero, in aeriam qualitātē conuersi sunt. Nec ae-
 ris illius priora spatia, sed ista caliginosa tenere per-
 missi sunt, qui eis quasi carcer est, usq; ad tēpus iudi-
 cij: postea uero igne inextinguibili sine fine cruciandi
 sunt. Hi sunt p̄ uaricatores angeli, q̄r princeps est dia-
 bolus. Ista ex parte subauditur discretio spiritūū ma-
 nifesta comprobatur, ad consolationem credētium.

redeundum est. Igitur peruenit in vos regnū
dei. Hoc ē, si credatis me in spiritu dei eijcere dae-
 mones, id est, æqualem me patri in diuinitate credideri-
 tis, regnum dei uobis patet. Regnū dei, scilicet illud
 sublime solium, de quo in scriptura sacra canitur: Per-
 nitentiam agite, appropinquabit enim regnum celo-
 rum. Et item contra reprobos: Auferetur à uobis re-
 gnum dei, & dabitur illud genti facienti fructum ei-
 us. Et alibi ad discipulos, Regnum dei intra uos est,
 id est, Christus, qui est perfecta pars regni iustorum:
Aut quomodo potest quisquā intrare in do-
rum fortis, & uasa eius diripere, nisi prius alligau-
 rit fortem: Et tunc domum illius diripiet. Aliam si-
militudinem uiri fortis inducit, sicut de regno & ciui-
 tate praxiderat. Id est, quomodo daemones eijcere
 potuissim, si principem eorum consentientem, non
 uinctum haberē: Siue simpliciter accipitur, quod for-
 tis diabolus qui à Christo in cruce alligatus est, cum
 domus mundus in maligno positus. Vasa uero homi-
 nes sunt infideles, quos dominus ei subtraxit. Qui
non est mecum, contra me est: & qui non con-
gregat mecum, spargit. Acti diceret: Nō possunt
 opera saluatoris Beelzebub operibus comparari. Ille
 cupit animas tenere captiuas, hic liberat: ille prædicat
 idola, hic unius dei notitiā: ille trahit ad uitia, hic ad
 uirtutes: ille congregat ad unius dei notitiā, hic spar-
 git suadendo multa inutilia. Siue, [qui nō est mecum,]
 hæreticus infidelis semper resistens fidei meæ. [Qui
 non cōgregat mecum, spargit,] Vniuersam destrues,
 in multas diuidit hæreses. Moraliter: [Qui nō est me-
 cum,] id est, qui non est in mandatis meis, & uolun-
 tati meæ resistit. [Qui non congregat mecum,] qui

Matth. 3

Matth. 21

Luc. 17

suos affectus in amorē dei non colligit, in varia mundi desideria spargit. **Idco dico vobis Omne peccatū ⁊ blasphemia remittetur hominibus. Vt** est illud, Hic non eijcit dæmones nisi in principe dæmoniorū. [Omne peccatū] quicquid in filium hominis dictum fuerit, per penitentiā remittetur. **Spūs autem blasphemie**, quo blasphematur illud, per qd salus fit, [non remittetur.] Quicunq; dixerit peccatum supradictum contra filium hoīs, hoc est, qui uilitate carnis meæ scandalizatur, dicēs quod filius sim fabri & Mariæ &c. quamuis culpa nō careat erroris, tamen habet ueniam propter carnis scilicet uilitatem. [Qui dixerit cōtra spiritum,] qui manifeste intelligens opera dei, cum de eis negare non possit, pro inuidia spiritus sancti dicit facta esse in Beelzebub, [neq; in hoc seculo, neq; in futuro remittet ei.] Ostēdit aliq; esse peccata, quæ in iudicio per ignem purgatorii remittūtur, **Aut facite O borē bonā. ⁊ fructum eius bonū.** Concludit eos syllogismo: Si (inquit) diabolus bona opera facere nō potest, si autem bona sunt quæ cernitis, subaudit scire debetis, ut non sit diabolus qui ea facit. Neq; enim fieri potest ut ex malo bonū, aut ex bono oriatur malū. Arbor em̄ bona, Christus ē: arbor uero mala, diabolus est. Ac si dicat: O pharisæi, ex me fructus bonus oriatur, cū sanauero mundum. Ex uobis autem malus, cū me crucifigetis. **Progenies viperay, quomodo potestis loqui bona, cum sitis mali? Er abundantia em̄ cordis os loquitur.** Quasi dixisset, nō fructus bonæ arboris ex uobis prodeūt, sed folia, hoc est, uerba solum, & nō opera. **Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo**

thesauro profert mala. Hoc superiori iungendum est. Quomodo bonus homo non profert mala, nec malus bona: sic non potest Christus mala, nec diabolus facere bona. Et hoc in Christum & Iudeos subauditur. Dico autem vobis. Ac si diceret, uerbum quod non edificat audientes, non erit absque periculo loquentis: quanto magis uos qui opera spiritus sancti calumniimini, dicentes opera Beelzebub? Uerbum ociosum. Ociosum uerbum est, quod sine utilitate loquentis & audientis dicitur: siue quod ratione & pietate caret, siue quod nec boni nec mali aliquid agit: reddet rationem, id est, animam suam. Et uerbis enim tuis iustificaberis, aut ex uerbis tuis condemnaberis. Id est, uel hic, uel in futuro. Per oris ergo locutionem dominus uniuersa, quae uel actu uel facto uel cogitatu de corde profertur, insinuat, quae magis quam hominibus dicta, nuda & aperta sunt oculis eius. Nam & n. oris est scripturarum, uerba pro rebus ponere. Vnde Psalmista: Dic, inquit, anima mea, salus tua ego sum. Et Ieremias: Non fuit uerbum, quod non ostenderem eis, quod utique rerum, & non uerborum. Chaldaei reuelauit arcana. Item Apostolus: Et nemo dicit dominum Iesum, nisi in spiritu sancto, pro eo ut diceret: Nemo dominum Iesum intellectu cernit, nemo uoluntate amplectitur, nisi per gratiam spiritus sancti.

Psalm. 34.
Sae. 93.

SABBATO POST
Pentecosten. Lucae III.

In illo tempore Surgens Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis, Socri

autē Simonis tenebatur magnis febris.

Et reliqua.

Cum uenisset Iesus in domum Petri, uidit socru eius iacētem & febricitantē, & tetigit manum eius, & dimisit eam febris. Hoc factum Marcus & Lucas narrant, priusquam de leproso dicāt. Sed nihil obstat narrandi diuersitas, ubi eadem res nunciatur, maxime cum Lucas historiæ scribat narrationē, sicut in capite superius dictum est: Surgens Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis, Matthæ⁹ uero ordinem mysterij secutus sit. Synagoga græce, de qua Iesus surgere dicitur, latine congregatio dicitur, quod proprium nomen Iudæorum populus tenuit. Ipsorum enim proprie synagoga dici solet, quamuis & ecclesia dicta sit: nostram autem apostoli nunquam synagoga dixerunt, sed semper ecclesiam: siue discernendi causa, siue quod inter congregationem, unde synagoga, & cōuocationem, unde ecclesia nomē accepit, distat aliquid, quod scilicet congregari & pecora solent, quorum & greges proprie dicimus: conuocari autem magis est utentiū ratione, sicut homines sunt. [Introiuit in domum Simonis.] Spiritually domus Simonis Petri, ecclesiam significat. Socrus, id ē, mater eius uxoris, cuius pater socer dicitur. Socrus ipsius Petri, synagogam significat, quam iacentem & febricitantem Iesus inuenit, id est, in litera legis & inuidia manentem, quæ in fine crederet, salutaris gentibus, ut est illud: Cum introierit plenitudo gentiū, tunc de Israel reliqui salui fient. Tenebatur magnis febris, et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illā, imperauit febrī, & dimisit eā.]

Si uis à dæmonio (parum per superius ut textus eu-
gelij narrat) liberatū, moraliter animū ab immunda
cogitatione purgatū significare dixerimus, cōsequen-
ter fœmina febribus tēta, sed ad imperiū dñi curata,
carnē ostēdit à cōcupiscentiæ suæ feruore, p cōtinen-
tię p̄cepta frenatā. Omnis em̄ amaritudo & ira & in-
dignatio & clamor & blasphemia, spiritus immundi
furor est. Fornicationem uero, immunditiam, libidi-
nem, concupiscentiam malam, & auaritiā, quæ est si-
mulacrorum seruitus, febrem illecebrosæ carnis intel-
lige. [Et stans super illam, imperauit febrī, & dimisit
eam.] Queritur, cur tertio loco socrus Petri sanata?
Quia uxor in exordio mundi tertia errauit psona
siue qd synagoga ex tertio filio Noe (id est, Sem) orta
est, cuius figuram gerit. Sed dominus saluator noster
modo rogatus, modo ultro, curat ægrotos, ostendēs
contra peccatorum quoq; passiones, & precibus sem-
per annuere fideiū, & ea quæ ipse minime in se intel-
ligunt, uel intelligenda dare, uel etiam non intellecta
dimittere, iuxta quod Psalmista postulat: Delicta q̄s
intelligit. Ab occultis meis mūda me domine. Et cō-
tinuo surgēs, ministrabat illis. Naturale est fe-
bricitantibus, incipiente sanitate, lassescere, & ægrota-
tionis sentire molestiā. Verum sanitas, quæ domini
confertur imperio, simul tota redit. Non solum ipsa
redit, sed & tanto robore comitatē, ut eis continuo,
q̄ se adiuuerāt, ministrare sufficiat, & iuxta leges tro-
pologiæ, membra quæ seruiant immūditæ ad inī-
quitatem, ut sacrificarent morti, seruiant iustitię in ui-
tā æternā. Cū sol autē occidisset, omnes qui ha-
bebant infirmos varijs languoribus, duce-
bant illos ad Jesum. At ille singulis manus

Psalm. 51

imponens, curabat eos. Solis occubitus passione mortemq; significat illius, q; dixit: **Quãdiu in mundo sum, lux sum mudi.** Et sole occidẽte, plures demoniaci, quã ante, plures quoq; sanãtur a groti. **Quia** q; tẽporaliter in carne uiuẽs paucos Iudeorum docuit, calcato regno mortis, oĩbus per orbẽ gentibus fidei salutisq; dona transmisit. **Cuius ministris** quasi uitæ lucisq; præconibus, **Psalmista** canit: iter facite ei qui ascendit super occasum. **Super occasum** quippe dominus ascendit, quia unde in passione occubuit, inde maiorem suam gloriam resurgẽdo manifestauit. **Et ibant autem demonia a multis,** clamãtia & dicẽtia, quia tu es filius dei. **Et increpans,** nõ sinebat ea loqui, quia sciebãt ipsam esse Christum.] **Demonia** filiũ dei confitebantur, & attestante euãgelista, [sciebãt ipsũ esse Christum,] **Quia** quem dies quadraginta ieiunio fatigatum diabolus hominẽ cognouerat, nec tentando ualebat, an dei filius esset, experiri, iam nunc per signorũ potẽtiam uel intellexit, uel potius suspicatus est esse filium dei. **Non** igitur ideo Iudæis eum crucifigere persuasit, q; Christum, siue dei filium nõ esse putauit, sed quia morte se illius nõ prauit esse damnaũdum. **Vere** enim de hoc mysterio a seculis abscondito dicit **Apostolus,** q; nemo principũ huius seculi cognouit. **Si** enim cognouissent, nunquã dñm glorię crucifixissent. **Quare** autẽ demonia dominus de se loqui phibeat, **Psalmista** manifestat, q; ait: **Peccatori** autem dixit deus, quare tu enarras iustitias meas? &c. ne quis, dum prædicantem audit, sequatur errantem. **Improbis** autem magister est diabolus, q; falsia ueris sæpe permiscet, ut specie ueritatis, testimonium fraudis obtexat. **Alias** autem nõ solum demo

Psalm. 69

r. Corin. 2

Psalm. 42

nes, qui inuiti confitebantur, iubentur silere de Christo: sed & illi, qui ab eo sanati sponte confiteri uolebāt, inuē ipsi apostoli, qui eum post resurrectionē toto orbe erant prädicatori, ante passionem eius precipiuntur omnino recitare de illo: ne diuina uidelicet maiestate prädicata, passionis dispēratio differretur: & dilata passione, salus mundi quæ per hanc futura erat, negaretur. Facta autem die egressus ibat in desertum locum. et turbæ requirebant eum. et uenerunt usque ad ipsum. et detinebāt illum. ne discederet ab eis. Si occasu solis, domini mors exprimitur saluatoris, quare non die redeunte resurrectio illius indicetur, q̄ manifesta luce à credentium turbis inquiritur, & in gentium deserto inuentus, ne abeat detinetur, maxime cum hæc prima sabbati, quo resurrectio celebrata est, egressio, questio, & inuentio cōtingerit. Quibus ille ait: Quia et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei. quia ideo missus sum. Et ut Marcus ait: Abijt in desertum gentium, ibiq̄ in suis fidelibus orabat, quia corda eorum per gratiam sui spiritus ad uirtutē oratiōis excitabat.

IN OCTAVA PEN-
tecostes. Iohan. III.

In illo tempore Erat homo ex pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudeorum. Et reliqua.

Sicut ignorantia unius
 esse solet, sic unius in
 interrogatio multis p̄desse.
Quod in huius lectiōis te-
 xtu facillime cōprobamus,
 si **N**icodemi interrogatio-
 nem, & dñi responsionem
 solícite attendamus, **V**t il-
 ter enim unus ignorat, q̄n̄
 ad unius interrogatiōē,
 non unus, sed multi, quid

utile est discunt. **N**am (ut supra euangelica lectio re-
 tulit) prædicāte dño Hierosolymis in die festo, mul-
 ti Iudæorū crediderunt in noīe eius, uidentes signa
 quæ faciebat. Ipse aut̄ Iesus nō credebat semetipsum
 eis, eo q̄ nō esset om̄es, & quia opus ei non erat, ut q̄s
 testimoniū perhiberet de hoīe. Ipse em̄ sciebat quid
 esset in hoīe. **E**x eis ergo qui crediderant, unus erat
 iste **N**icodemus: qui, q̄m rudimēta cælestis doctrinæ
 aliquantulum perceperat, cupiens plenius instrui, ut
 secretius eius allocutione perfrui posset, nocte ad eū
 uenit. **N**ox aut̄, in qua uenit, ipsam ignorantiam qua
 premebatur, significat, quia em̄ illū nondum uerum
 deū esse credebat, sed quasi magistrū, docendus ad-
 i-
 dabat, cōgrue nō in die, sed in nocte ueniebat. **N**on em̄
 de illis erat, qui ab **A**postolo audire meruerunt: Fui-
 stis aliq̄n̄ tenebræ, nunc aut̄ lux in dño, sed potius in
 illorū numero esse comprobatur, quibus per p̄phet-
 tam dicitur: **S**urge, illuminare Ierusalē, quia uenit lu-
 men tuum. **E**t per **A**postolum: **S**urge qui dormis &
 exurge à mortuis. **V**el certe, quia princeps Iudæorū

Mat. 60
Ephe. 5

erat, nocte ad Iesum uenit, metuens sibi imminere ali-
 quod periculum, non solū à Iudæis, sed etiam à Roma-
 nis. Iam enim conspirauerant Iudæi, ut si quis eū palā
 confiteretur Christū, extra synagogam fieret. Nō so-
 lum quidē nocte in ipso statu tēporis, sed etiā uerbis
 suā ignorantia pādit, eū ei dicit: **Rabbi, scimus quod
 a deo uenisti magister.** A deo igit illū multum ad
 celeste magisteriū docendū ex uisōe miraculorum
 intelligebat, necdum tñ ipsum uerū deum credebat.
 Et ideo ait: [Rabbi, scimus quia à deo uenisti magi-
 ster.] Rabbi autē est magister, unum idemq̄ est. Sed
 hebraice rabbi, latine magister dī. Si enim perfecte eū
 uerū deū esse credidisset, magis dñm q̄ magistrū ap-
 pellasset. Sed dū magistrū appellauit, & dñm tacuit,
 non se perfecte credere manifestauit: qm̄ necdū erat
 persusus illo, qui foras mittit timorē, sed potius de il-
 lis erat, quibus dicitur: **Quæserūt gloriam hominū
 magis quā deī.** Unde non incongrue figuram cate-
 chumenorū tenet, illos scilicet, qui in fide imbuūtur
 baptismū percipiuri. Et illi quidē requisiti se deum
 credere confitentur, necdum tñ eius occulta myste-
 ria capiunt, nec sacramentum corporis & sanguinis
 ipsius intelligunt. Nos autē qui in fidei fundamento
 radicati sumus, essentialiter de illo credamus, quod
Nicodemus quasi insipiens loquitur. Ipse enim est uerus
 magister, à quo om̄is sapientia procedit, & cum quo
 fuit semper & est ante æuū, sine cuius magisterio insi-
 piens esse conuincitur, etiā qui sibi sapiens esse uide-
 tur. Qui ait discipulis suis: **Vos uocatis me, magister
 & dñe, & bene dicitis: sum etenim.** Et iterum: **Vos autē
 nolite uocari rabbi, unus ē enim magister uester. Cre-
 damus autē illum à deo uenisse, iuxta qd̄ ipse in euan-**

Johan. 13.
 Pat. 23

gelio loquitur, dicens: Ego à me ipso nõ ueni, sed pater meus misit me. Et iterum: Qui me misit, mecum est. Et alibi: Vado ad eũ qui misit me. Et rursus, Exiui à patre, & ueni in mundum. De cuius aduentu Paulus scribit, dicens: At ubi uenit plenitudo temporis, misit deus filium suum &c. Quod uero subiũxit, Nemo em̄ potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus cū eo. Non solum autē illa quæ dominus faciebat, sed nec parũ aliquid boni sine illo fieri posse credamus, q̄ ait in euangelio, Sine me nihil potestis facere. Cæterũ per eius gratiã multis datum est esse possibile, qđ sine illo om̄ino esset impossibile, sicut ipse ait: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horũ faciet. Ex uirtute autē miraculoꝝ credit eum à dño esse missum, uel aliquem magnum uirum, sicut Moysen, aut Eliam, aut unũ ex prophetis. Sed ipsam potestatem non se habere posse credidit, sed à deo accipere. Et quia de salute sua sollicitus Nicodemus, ad magistrum ueritatis interrogandum uenerat, non solummodo securæ natiuitatis, sed etiam mysterium passiõis & resurrectionis, atque in cælum ascensionis audiuit. Nam subditur: Respondit Jesus, et dixit ei: Amen, amẽ dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum dei. Omnis em̄ homo originalis peccati uinculo tenetur astrictus, antequam per undã baptismatis & gratiam sancti spiritus sit ablutus, teste Psalmista, qui ait. Ecce enim in iniquitatibus conceprus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et sicut per beatum Iob dicitur, Nemo mundus est à peccato, etiam si unius diei uita eius fuerit super terrã. Sed Nicodemus, qui nocte ad

Johan. 8

Sala. 48

dñm uenerat, necdum mysterium secundæ natiuitatis intelligens, dixit ad Iesum: Quò potest homo nasci, cum sit sener? Nunquid potest in uentrem matris suæ iterato introire & renasci? In quibus uerbis nõ esse impossibile, quod audit, adfirmare: sed modum, quò fieri possit, interrogat. Sed quod ille de carnali natiuitate dicit, nos de spiritu sentire debemus. Sicut em̄ homo in uentrẽ matris suæ iterum non potest introire & renasci, sic qui baptizatus est, rebaptizandus non est. Siue enim ab hæterico, siue à quolibet facinoroso in noie sanctæ trinitatis baptizatus fuerit, iterum non est baptizandus, ne inuocatio tanti nois uideatur annullari. Hoc autẽ sacramentũ nec malus peius, nec bonus melius implere potest. Quia qualiscunque sit minister exterior, spiritus sanctus opator est interior. Vnde post baptismũ ecclesia peccantibus poenitentia indicit, non autẽ baptismum iterat. Quo ordine spiritualis natiuitas impletur, dñs manifestat, cum quærenti Nicodemo respondit, dicens: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit et aqua & spiritu sancto, nõ potest introire in regnu dei. Et conuenienter in ordine baptizati utrunq; posuit, aquam scilicet & spiritum sanctũ. Quia aqua corpus lauat, sed spũs sanctus mentem renouat. Superflue em̄ aqua esset, nisi spũs sanctus pctã remitteret. Aqua igitur exterius significat, quod spiritus sanctus interius operatur, id est, mundationem peccatorum. Ergo aqua proficit ad lauacrum, spiritus autẽ ad gratia. Siquidem Iohannes baptizabat populum aqua, non in remissionẽ peccatorũ, sed in poenitentia, dicens: Ego baptizo in aqua, medius autẽ uestrum stetit, quẽ uos nescitis. Hic est

qui baptizat in spiritu sancto & igni. Postquā ergo ille uenit, qui singulari priuilegio meruit, ut spiritus sanctus super eum in specie columbæ descenderet & maneret, & per suum baptismum nostrū baptismum sanctificauit, omnes credentes remissionē peccatorum accipere credimus. De q̄ baptismo dñs dicit: Vos autē baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Et iterū: Baptismo meo baptizabimini, et rursus: Baptismo habeo baptizari. Sed quia ad ianuam paradisi rhomphaea illa flammea, & gladius uersatilis post peccatū positus fuerat, necesse erat ut per sp̄m sanctum peccatis relaxatis, credentibus iterum per baptismū aperiretur. Quod quia inuisibilis sp̄s inuisibiliter operatur, recte subiungit: Quod natū est ex carne, caro est, & quod natum est ex sp̄u, spiritus est. Ac si diceret dñs: Sicut caro ex carne nascitur, sic per sp̄m dei spiritus hoīs renouatur. Vnde ait Apostolus: Renouamini spiritu mentis uestræ, et induite nouū hominem, qui sc̄m deum creatus est, in iusticia & sanctitate ueritatis. Solæ autē mētes fidelium nouerunt, quia cū aliquis ad baptismum uenit, descendit filius iræ, & ascendit filius reconciliatiōis; descendit filius diaboli, & ascendit per adoptionem filius dei; descendit filius discordiæ, & ascendit filius pacis. Cæteræ coram oculis insipientium & infidelium, qui nihil aliud, q̄ quod oculis uident, credere uolunt, totum quod in baptismo agitur, ludus esse putatur. Vñ in fine, uisa sanctorū gloria, dicturi sunt: Hi sunt quos aliquñ habuimus in derisum & in similitudinem impropertij, nos insensati, uitā illorū æstimabamus in saniam, & finē illorū sine honore. Quō ergo computati sunt inter filios dei, & inter sanctos fors illorū est?

Ephē. *

Non mireris quod dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Quia Nicodemus, quod a magistro ueritatis audierat, nondum perfecte intelligere poterat, non mediocriter mirabatur. Sciebat enim ueritatem falli non posse, & tamen quomodo fieret, quod ueritas proferebat, non intelligebat, & ideo mirabatur. Cuius mentem dominus ab admiratione remouens, sacramentum secundae natiuitatis manifestius declarauit, subiiciens: [Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis, & nescis unde ueniat, aut quomodo uadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu.] Spiritus ubi uult spirat, quia cuiuscumque mentem uult illuminare, sicut Apostolus, enumeratis eiusdem spiritus sancti donis, ait: **Hæc omnia operatur unus atque idem spiritus, diuidens singulis, prout uult.** [Et uocem eius audis,] cum is, quem repleuerit, te presente deum confiteatur. [Sed nescis unde ueniat aut quomodo uadat.] quia eius nec initium, nec finis uidetur. Sive certe, nescis unde ueniat aut quomodo uadat,] qui: **gloriter in hominem ingreditur, & egreditur, uidere non potes: quoniam inuisibilem habet naturam, in tantum ut si te presente ad horam aliquem spiritus prophetiae repleuerit, uidere non possis. Si enim tu ipse spiritum corporalibus oculis uidere non potes, & tamen te spiritum habere non dubitas, multo magis spiritum dei inuisibiliter operantem uidere non uales: & tamen quod inuisibiliter operatur, fidelis mens non dubitat.** **Sic est omnis qui natus est ex spiritu.** Id est, sicut spiritus dei inuisibilis est, sic hominis spiritus inuisibilis est. Et sicut spiritus dei inuisibiliter operatur, sic spiritus hominis inuisibiliter renascitur. Et quia hoc sacramentum inuisibile quisquis non intelligit, non contumaciter, sed humiliter inquirere debet, sicut Nicodemus adhuc interrogat, dicens: **Quomodo pos-**

1° Cor. 12

Sunt hæc fieri: Cui a dño respondet: **Tues magister in Israel & hæc ignoras:** Quod nō insul-
 rando dñs dicit, quasi q magister uocaret, & tñ tantū
 mysteriū ignarus esset, sed illū adhumilitatis uia pro-
 uocat, sine qua ianua regni cælestis non aperit. **Ait**
 enim: [**Amen amē dico tibi, q̄a quod scimus loqui-**
mur, & quod uidimus testamur, & testimoniū nr̄m
nō accipitis.] In quibus uerbis indiuisibilē trinitatē
 in substantia humanitatis ostendit, cū unus idemq̄
 dei filius loquēs, nō singulariter, sed pluraliter dicit,
 quod scimus loquimur: q̄a quod scit filius, scit pater,
 scit & spiritus sanctus. **Et** quod loquit filius, loquitur
 pater, loquitur & spūs sanctus. **Et** quibus una est sub-
 stantia, nō dispar est scientia. **Testimoniū eius nō ac-**
ceperunt, quia sicut ipse dixit: Ego ueni in noīe pa-
tris mei, & nō suscepistis me. Si terrena dixi uo-
bis, & non creditis: quō si dixerō uobis cælestia, cre-
detis?] **Frequentē dñs ad discipulos & ad turbas lo-**
quens, similitudines de rebus terrenis adhibuit. sed
quia illi terrena & uisibilia nō credebant, quō cæle-
stia capere possent? Vt autē ex multis unum proferam-
us, terrena dñs eis ostendit, cū ait: Soluite tēplum
hoc, & in triduo suscitabo illud. Illi autē nō intelligen-
tes, q̄ de tēplo corporis sui loqueretur, ad materialis
templi destructionē siue restorationē sermonē con-
uerterunt, dicētes: Quadraginta & sex annis ædifica-
tum est tēplum hoc, & tu tribus diebus excitabis il-
lud? Quisq̄ autē cæleste sacramētū cognoscere desi-
derat, paulatim ad superiora ascendere debet. Vnde
postquā dñs modū secundæ natiuitatis **Nicodemo**
aperuit, ascensionis suæ potentiā declarauit, dicēs: **Et**
nemo ascēdit in cælū, nisi qui descēdit de cæ-

Ioh. filius hominis qui est in cælo. Vbi queritur, quò filius hois descendisse de cælo, iuxta ipsius promissionem & ante ascensionem in cælo esse dicatur. **Ad** quod dicendū, quia mediator dei & hominū dñs **Iesus Christus**, in una eademq; psona ex duabus substantiis creditur, diuina scilicet & humana. Quia idē est filius dei, qui & filius hois: & idem filius hominis, qui & filius dei. Ipse ergo descendit de cælo per humanitatem, qui erat in eo per diuinitatem. **Et** ipse ascendit in cælum per humanitatē, ubi semper erat per diuinitatē. Cui simile est, quod alibi dicit: **Exiui à patre, & ueni in mundum: iterū relinquo mundū, & uado ad patrem.** Queritur iterū, quare dicar, **Nemo** ascendit in cælum &c. cum omnis fidelium ecclesia illò se ascensuram esse credat, quò caput suum meminit præcessisse, iuxta ipsius promissionē, dicentis: **Volo** pater ut ubi sum ego, ibi sit & minister meus. **Ad** qd dicendum quia omnium electorū caput est **Christus**, & huius capitis membra sunt omnes electi, quibus ait **Apostolus: Vos** autē estis corpus **Christi**, & mēbra de membro. **Membra** ergo capiti suo adhaerentia, in cælū sunt ascensura. **Sed** quia nullus sua uirtute uel merito cælum ascendere potest, nisi p eius gratiam, qui de cælo in terrā descendere dignatus est, recte dicitur: **[Nemo** ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hois qui est in cælo.] **Quia** dñs **Iesus Christus** cum suis mēbris unū efficitur corpus, qui ergo cælū ascendere desiderat, capiti suo totis uiribus adhaereat. **Et** quia prius dñi passio cōsummanda erat, & postmodum eius ascensio declaranda, **Nicodemū** magistrū **Mosaicæ legis**, dñs ad spiritalem eiusdē legis intelligentiam prouocat, cū subiungit: **Et sicut**

Iohan. 16.

Iohan. 21.

Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. Vbi historis ueteris libri Numeri dñs meminit, in quatuor diebus longi itineris populus Israeliticus afflictus, murmurasse contra dñm & Moysen legit. Propter quod misit in eos dominus serpentes ignitos, ad quorum morsus cum plures morerentur, uenerunt ad Moysen, dicentes Omnes morimur, ora pro nobis ad dñm. Cum ergo orasset Moyses, iussit eum dominus facere serpentem æneum, & ponere in stipite pro signo, dicens: Si quis percussus eum aspexerit, uiuet. Facta ergo est mira res, & antea inaudita. Mordebantur à serpentibus, aspiciabant serpentem, & sanabantur. Aenei ergo serpentis exaltatio, domini passionem præfigurauit, qui exaltandus erat in cruce, sicut ipse in præsentem loco dignatus est exponere. De qua ipse alibi ait: Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Nec cui libet indignum uideri debet, si dñs per assumptam humanitatem serpenti cõparetur: quia ipse per prophetam de seipso loquitur, Ego autem sum uermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Et sicut in septuaginta interpretibus legitur, scarabeus clamabat de ligno. i. Christus de cruce. Sicut etiam serpens ille similitudinem habebat ignitorum serpentium, sed tamen à ueneno serpentium alienus erat: sic dñs Iesus Christus apparuit in similitudine carnis peccati, nullam tamen maculam traxit peccati. Aeneus autem dictus est serpens, propter infinitam in Christo æternitatem. Aes autem durabile est metallum, & ualde sonorum, & natura æternitatis nec initium habuit, nec finem habebit. Vel quia æs rubicundum habet colorem, æneus dictus est serpens, propter preciosi san-

guinis effusionem. Igniti autē serpentes, quorū mor-
sibus homines peribant, uenenosas cogitationes &
mortiferas persuasiones significant. Quæ, cum dele-
stationem peruersam usq; ad consensum perducāt,
quasi pungendo animā interimunt. Nam & primi
parentes nostri in paradiso serpentis astutia sunt de-
cepti. Miro ergo ordine contra serpentē ponitur ser-
pens, quia per hoc quod dominus pro nobis passio-
nem sustinuit, antiqui serpentis caput contriuit. Qui-
cunq; ergo originalis peccati punctione, uel cuius-
cunq; uulneris contagione uult sanari, intueatur ser-
pentem in stipite, id est, confiteatur Christum in cru-
ce, et hunc crucifixum. Cumq; tali fide armatus cruci-
fixerit membra sua cum uitiis & concupiscentijs, nō
solum à mortis periculo liberari, sed etiam ad uitam
peruenire merebitur æternā. Vnde & subditur: **Ut
omnis qui credit in ipso, non pereat, sed ha-
beat uitam æternam.** Omnis enim (ait scriptura)
quicumque inuocauerit nomen domini, saluus erit,
sicut ipse saluator in euangelio ait: Qui credit in me,
etiam si mortuus fuerit, uiuet. Et omnis qui uiuit, &
credit in me, non morietur in æternum. Ille autem
uere credit, qui sic uiuit sicut Christus præcipit. Qui
autem confitetur uerbis, sed factis eum negat, non
uitam merebitur, sed pœnam, quia sicut ait Iacobus
apostolus, Fides sine operibus mortua est. Et iterū
Tu credis quod unus sit deus? bene facis, & dæmo-
nes credunt, & contremiscunt.

SO DOMINICA II. OS
POST PENTECOSTEN
I. Iohannis III.

Charissimi, Deus charitas est. In hoc apparuit charitas dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit in mundum, ut uiuamus per ipsum. Et reliqua.

Quomodo ipse dominus ait, Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Et ibi probata est dilectio Christi in nobis, quia mortuus est pro nobis. Dilectio patris unde probata est a nobis? Quia filium suum unicum misit mori pro nobis, sicut & Paulus apostolus ait: Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? **Et in hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos.** Non illum dileximus prius, nam ad hoc nos ille dilexit prius, ut diligamus eum. Gratia quippe hominem prouenit ut diligat deum, qua dilectione operetur bona. Vnde Psalmista: **Deus meus, inquit, misericordia eius proueniet me, et misit filium suum propitiorem pro peccatis nostris.** Et hoc est maximum in nobis diuine pietatis indicium, quia cum necdum ipsi pro peccatis nostris eum petere nossimus, misit ille filium suum ad nos, qui nobis in se credentibus ultro ueniam daret, nosque ad patriam glorie societatem uocaret. In quibusdam codicibus hic uersiculus, ita legitur: **Et misit filium suum litatorem pro peccatis nostris.** Litator autem sacrificator est. Sacrificauit enim filius dei pro peccatis nostris, non hostiam pecudum, sed seipsum offerendo. Vnde beatus Paulus admonens, ait: **Estote imitatores dei sicut filij charissimi, et ambulate in dilectione,**

sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationē & hostiam deo in odorem suauitatis. Cuius sententiæ concinit hoc, quod hic quoque Iohānes exhorrando subiūgit, dicens: **Charissimi, si sic deus dilexit nos, nos debemus inuicē diligere.** Quod autem sequitur, **Deum nemo uidit unquam,** maiore disputatione indiget, cum dominus & hominibus mundo corde deum uidēdum promittat, & de sanctis dicat, quod angeli eorum in cælis semper uideant in faciem patris. Hanc autem sententiam & in euangelio suo ponit idem Iohānes, ubi etiam quomodo deus uideri possit, consequenter adiūgit, dicēs: **Unigenitus filius qui est in sinu patris, ipse enarrauit.** Quod beatus pater Ambrosius ita exposuit: **Et ideo deum nemo uidit unquam, quia eā quæ in deo habitat plenitudinem diuinitatis, nemo conspexit, nemo mente aut oculis cōprehendit.** Vidit enim, ad utrumque referendum est. Denique cum additur, **Unigenitus filius qui est in sinu patris, ipse enarrauit,** mentium magis quam oculorum uisio declaratur. **Species enim uidetur, uirtus uero narratur.** illa oculis, hæc mente comprehenditur. Item beatus Augustinus in libro de uidendo deo, de eadem disputans quaestione, proinde in qua narrante unigenito qui est in sinu patris narratione ineffabili, creatura rationalis munda & sancta, impletur dei uisione ineffabili, quam tunc cōsequemur, cum ei æquales facti fuerimus: quoniam sicut uidentur ista uisibilia corporis sensibus, nō ita deum uidit unquam. Quoniam si aliquando eo modo uisus est, non sicut ista natura uideretur, sed uoluntate uisus est specie, quia uoluit apparens, latente natura atque in se incommutabiliter

Iohan. 1.

permanēte . **E**o autem modo quo uidetur sicuti est, nunc fortasse uiderur à quibusdam angelis suis sanctis. **A** nobis autem tunc ita uidebitur, cum eis facti fuerimus æquales, & post aliquanto exponens sententiam sancti **Ambrosii**: **D**eum nemo uidit unquā, uel in hac uita sicut ipse est, uel etiam in angelorum uita, sicut uisibilia ista, quæ corporali uisione cernuntur, quia unigenitus filius qui est in sinu patris, ipse enarrauit. **Q**uia non ad oculorum corporalium, sed ad mentium uisionem dictū est pertinere quod narrauit. **I**tem post multa: **A**d eam uero uisionem qua uidebimus deum sicuti est, mundanda corda cōmouit. **Q**uia enim corporalia consuetudine loquendi uisibilia nominātur, propterea deus inuisibilis dicitur ne corpus esse credatur. **N**eq; enim corda mūda suæ substantiæ contemplatione fraudabit, cum hæc magna & summa merces deum colentibus & diligentibus promittatur, dicente ipso domino, quando corporalibus oculis uisibiliter apparebit, & inuisibilem se contuendum mundis cordibus promittebat: **Q**ui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eū, & manifestabo ei meipsum. **H**æc quippe natura eius æqualiter cū patre inuisibilis, sicut æqualiter incorruptibilis est, quia continuatim **A**postolus posuit, dicens: **R**egi autē seculorū inuisibili, incorruptibili, diuinam substantiā qua potuit hominibus prædicatione cōmendās. **D**eus ergo inuisibilis, neq; oculo, sed mente quærendus, est. **S**ed quæadmodum si solem istum uidere uelimus, oculos corporis purgaremus, unde lux uideri potest: uolētes uidere deum, oculum cordis, quo deus uideri potest, purgemus. **B**eati cū mūdo corde, quoniam ipsi deum uidebūt. **V**erum quia

hæc uisio in futuro speratur, quid agendū est nobis, dū adhuc cōstituti in corpore, peregrinamur à dño? Quo solatio utendum, ubi diuina uisione necdum licet perfrui? Si diligamus inuicē, deus in nobis manet. Sed nemo putet hanc dilectionem, in qua deus manet, abiecta & defidiosa quadam mansuetudine, imò non mansuetudine, sed remissione & negligentia reseruari. Non ista est charitas, sed languor. Ferueat charitas ad corrigendum, ad emendandum. Sed si sunt boni mores, delectentur: sunt mali, emendentur corriganturq̃. Si ergo diligamus inuicē sincera & disciplinabili charitate, deus in nobis manet. Operibus quidē ipsius charitatis manifestatur, quāuis nondum uisibiliter apprens. et charitas eius in nobis perfecta est. Quærendum autem, quomodo dicat perfectionem diuinæ charitatis in mutua dilectione consistere, cum dominus in euangelio pronūciat, non esse magnum, si diligamus eos, qui nos diligunt, nisi ad inimicos etiā (de quibus hic penitus tacere uidetur) eadē dilectio pertingat, nisi forte ipsos quoque inimicos fraterni amoris intuitu diligere iubemur, uidelicet ut nō semper inimici remaneant, sed respiscant à diaboli laqueis, nobisq̃ germano fœdere sociētur. Si diligamus, inquit, inuicem, deus in nobis manet, et charitas eius perfecta est. Incipe diligere, perficiens cœpisti diligere? cœpit in te deus habitare, ut perfectius habitando faciat te perfectum. In hoc cognoscemus quod in eo manemus, et ipse in nobis, qm̃ de spiritu suo dedit nobis. Hoc ipsum qd̃ de spiritu suo dedit tibi, unde cognoscis? Interroga uiscera tua, si plena sunt charitate, habes spiritum

dei, Paulo teste, qui ait: Quia charitas dei diffusa est **Roma. 8**
 in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus
 est nobis. Et nos vidimus et testificamur,
quoniam pater misit filium suum saluatorem
mundi. Nemo de salute desperet, quia eius magni sunt
 morbi scelerum qui deprimunt, omnipotens deus est
 medicus qui saluat, tantum meminerit quisque, quod
 idem filius dei, qui uenit mitis ut saluaret, uenturus
 est ut districtus iudicet. Quicumque confessus fue-
rit quoniam Iesus est filius dei, deus in eo
manet, et ipse in deo. Perfectam cordis confessionem
 dicit, quod nec malevolentium hereticorum possit
 fraude corrumpi, nec persequentium paganorum tor-
 mentis conuulsari, nec carnalium fratrum exem-
 plis, nec propriae fragilitatis segnitia titubare. Sunt
 etenim qui etiam uerbis negant esse Iesum filium dei,
 quales multi fuisse produntur eo ipso tempore, quo
 haec scribebat Iohannes. Sunt item qui consentuntur
 uerbis, factis autem negant. Vnde beatus qui nunc ait, [qui-
 cumque confessus fuerit quoniam Iesus est filius dei, deus in
 eo manet, & ipse in deo,] ipse paulo superius dixit:
 Si diligamus inuicem, deus in nobis manet, in sinu
 suo, quia quisquis dilectionem in fratres habet,
 ille Iesum dei esse filium testatur. Et nos cognoui-
mus et credimus charitati, quam habet de-
us in nobis. Cognouimus quia Iesus est filius dei,
 & quia pater misit eum saluatorem mundi, & credi-
 mus charitati, quam habet deus in nobis, quia uide-
 licet cum haberet unicum, noluit esse unum, sed ut fra-
 tres haberet, adoptauit illi qui cum illo possiderent
 uitam aeternam. Deus charitas est. In hoc super-
 ius dixerat, ecce iterum dicit. **Amplius tibi non po-**

tuit commendari charitas, quàm ut diceretur deus. Forte munus dei contempturus eras, nūquid & deū cōtemnis: 7 qui manet in charitate, in deo manet, 7 deus in eo. Vicissim in se habitant, qui continet & qui continetur. Habitas in deo, sed ut continearis: habitat in te deus, sed ut cōtineat te ne cadas,

1 Corin. 13 quia (sicut Apostolus de ipsa charitate dicit) charitas nunquam cadit. Quomodo cadit quem cōtinet deus? In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij. Quisquis fiduciam habet in die iudicij, perfecta est in illo charitas. Quid est habere fiduciam in die iudicij: nō timere ne veniat dies iudicij. Cum enim primo ad penitendum se de malis actibus conuerterit, incipit timere diē iudicij, ne uidelicet apparente iusto iudice, ipse

Regi. 21 damnetur. Processu uero bonæ cōuersatiōis animatus, discit non timere, quod timebat, sed potius optare, ut ueniat ille desideratus cunctis gentibus, sperās se cū sanctis merito bonæ actionis esse coronandū. Vnde autē fiduciam in diē iudicij habere possumus, plenius subdendo manifestat, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mūdo. Nunquid uero potest esse homo sicut deus? sed & meminisse oportet, qđ & supra dictum est, quia non semper ad æqualitatē dicitur, sicut, sed dicit ad quandā similitudinē. Quomodo enim dicis, sicut aures habeo, ita habet & imago? Nunquid omnino sic? Sed tamen dicis, sicut. Si em̄ facti sumus ad imaginem dei, quare nō sicut deus sumus? Non ad æqualitatem, sed pro modulo nostro. Inde ergo nobis dat fiduciam in die iudicij, quia sicut ille est, 7 nos sumus in hoc mundo. Imitando uidelicet perfectionem dilectiōis in mundo,

cuius ille exemplum nobis quotidie præbet de celo. De qua saluator in euangelio: Diligite, inquit, inimicos uestros, & orate pro persequentibus uos, ut sitis filij patris uestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & in iustos. Timor non est in charitate. In tali uidelicet charitate, quæ ad imitationem diuinæ bonitatis, etiam inimicis benefacere, & hos diligere nouit. Sed perfecta charitas foras mittit timorem. Illum scilicet timorem, de quo dicitur: Initium sapientiæ timor domini. Quo timer quisq; incipiens opera iustitiæ, ne ueniat iustitiæ districtus iudex, & se minus castigatum inueniens damnet. illa charitas pellit foras timorem, quæ pro merito iustitiæ fiduciam habet in die iudicij. Sed & presentium aduersitatum timorem perfecta charitas eicit ex animo, quam habere quærebat, qui dño supplicans, ait: A timore inimici eripe animam meã. quam habebat qui dixit, Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculũ? an gladius? &c. quoniã timor pœnam habet. Torquet cor conscientia peccatorum, nondum facta est cogitatio. Ideo in Psalmo de ipsa pfectione iustitiæ: Cõuertisti, inquit, plãctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meũ & præcinxisti me læticia: ut canet tibi gloria mea, & non compungar. Id est, non sit quod stimulet consciẽtiam meã. Stimulat timor, sed noli timere. intrat charitas quæ sanat, quem uulnerat timor. Qui autem timet, nõ est perfectus in charitate. Quia nimirum timor pœnam habet, quamuis sicut sectionẽ medici salus optata, ita timorem charitas desiderata subsequitur. Nec putari de-

bet his beati Iohannis sermonibus esse contrarium, quod Psalmista dicit: **Timor dñi sanctus pmanet in seculum seculi.** Duo namq sunt timores. **Vnus,** quo timeant homines deum ne mittatur in gehennam. **Ipsè** est timor ille qui introducit charitatem, sed sic uenit ut exeat. **Si enim** adhuc propter pœnas times deum, nondum amas quẽ sic times: non bona desideras, sed mala cauēs. **Sed ex eo** quod mala cauēs corrigis te, incipis & bona desiderare. **Cum bona** desiderare ceperis, erit in te timor sanctus, ille scilicet, ne ipsa bona amittas, ne mittaris in gehennam, sed & ne ipsa te deserat presentia domini, quem amplecteris, quo æternum frui desideras. **Nos ergo diligamus deũ,** quoniam ipse prior dilexit nos. **Nam** unde diligeremus, nisi ille prior dilexisset nos? **Hinc em̃ ipse** in euãgelio dicit: **Nõ uos me elegistis, sed ego elegi uos.** **Ita autem** perfecti erimus in charitate, si quemadmodum nullius alteri, nisi salutis nre gr̃a, prior dilexit nos ille, nimirum nos quoque ita eum nullius rei, nisi tantũ amoris dilexerimus obtentu. **Verum** quia sunt qui uerbotenus deum diligunt, cõsulte subiungitur: **Si quis dixerit, qm̃ diligo deum, et fratrem suũ oderit, mēdax est.** **Vnde** probamus quia mendax est: audi: **Qui enim non diligit fratrem suũ quem uidet, deum quem non uidet, quomodo potest diligere?** **Quid ergo?** **Qui diligit fratrem suum,** & non diligit deum, necesse est ut diligat deũ & diligat ipsam dilectionem. **Deus enim dilectio est.** **Et ne quis dicere auderet,** **Et quid obstat diligere deum, etiam si non diligo fratrem,** recte subdidit: **Et hoc mandatum habemus a deo, ut qui diligit deum, diligat & fratrem suum.** **Quomodo enim diligis eum,**

POST PENTECOSTEN 251

cuius odisti mandatum? Quis est qui dicat, diligo imperatorem, sed odi leges eius? Non ita est uerus dei amator, sed uide nunquid quia mādāta tua dilexi domine, & ideo confidenter adiungit, in tua misericordia uiuifica me.

DOMINICA SE-
cunda post Pentecosten

Lucæ XVI.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso. Et re.

Scriptura sacra diuinitus inspirata, nō solū bonorum actiōes ad imitādum commemorat, sed etiam tormenta reprobōrum narrat: ut quos ad bene uiuendum non prouocant exempla piorum, saltem terreat denūciata supplicia reprobōrum. Quod utrunq; in hac lectiōe ostenditur, quādo nō

solū requies Lazari cōmemoratur, sed etiā pœna superbi dinitis ad memoriā reducitur: ut in uno habeāt pauperes qđ imitētur, in altero autē diuites unde terreātur. Nam cū superius dominus cōtra auaritiæ uirium disputaret, admonendo subiunxit, dicens: **Fa-** Lucæ 16
cite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum

defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Sed quia omnis, qui ex uicio non uult corrigi, ex correptione deterior fit, subiunxit euangelista, dicens: Audiebant omnia hæc pharisæi, qui erant auari, & deridebant eum. Quia cum malorum peruersitas crescit, prædicatio non solum minui non debet, sed etiam augeri. **U**t confirmaret dñs exemplis, quod docuerat uerbis, adiunxit hoc per similitudinē, quod in capite huius lectionis audiimus, dicens: **Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide.** Ostendens superbum diuitem esse condemnatum, quia sibi amicū Lazarum de mammona iniquitatis facere noluisse. **V**alde enim homo iste diues ostenditur, cū purpura & bysso indutus memorat. Purpura enim regis dignitatis est habitus: byssus uero genus est quoddam lini suauissimi & candidissimi decoris. **A**d augmentum quoque temporalis gloriæ, quotidie epulabatur splendide, diuersis ciborum apparatibus uentri satisfaciens. **E**pulæ enim ad crapulam pertinet, preciosa uero uestimenta ad inanem gloriam. **S**ed quo ditior in facultatibus, eo deterior in cruciatibus. **P**otentes enim (ait scriptura) potenter tormenta patientur. sunt enim non nulli, qui putant in cultu preciosarum uestium peccatum non esse. **Q**uod si omnino non esset, nequaquam dñs mentionem purpurati diuitis, qui in inferno torquebatur, faciens, præmitteret, dicens: [Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso.] **E**t nisi in cultu preciosarum uestium peccatum fuisset, nequaquam Petrus fornicas cōpesceret, dicens: **N**on sit extrinsecus capillatura, aut circūdatio auri, aut indumentum uestimentorum cultus. **E**t Paulus apostolus in epi

Distin.

petri.

stola ad **Timotheum**: Et mulieres uolo esse in habitu ornato, cum uerecundia & sobrietate ornantes se, nō in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, uel ueste preciosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatē per opera bona. Et si hoc obseruandum est à mulieribus, quanto magis à uiris? Vnicuiq; enim sua conscientia testis est, quia preciosa uestis non nisi propter inanem gloriam requiritur. Quia cum in secreto sit, ubi à nemine uideatur, nō curat qualibuscūq; indutus sit uestibus. At uero, cum in publicum processerit, preciosa uestimenta requirit, non ut sanctior, sed ut honorabilior ceteris appareat. Quia uero uirtus ē uilibus uestimentis indui, ē diuerso colligimus peccatū non deesse, preciosa uestimēta regere. Si em̄ in uilitate uestiū uirtus nō esset, nequaquā euāgelista de asperitate sui uestimenti Iohannem laudasset. E quibus exemplis cognoscere possumus, quia tamē ac talia uestimenta querere debemus, quæ nuditatem possint operire & frigus arcere. Quod dñs ostendit, quādo in initio primos homines nō purpurā, sed tunicas pelliceas induit. Vnde Paulus nos admonet, dicens: Nihil intulimus in hunc mundum, sed neq; aliquid auferre possumus. habentes autē uictum & uestitum, his cōtentifimus. Sunt autē alij, qui præcepta ueteris testamēti austeriora esse putant, quā noui. Sed hi improuida consideratiōe falluntur, dum utrorunq; testamentorum præcepta subtilius nō discutiunt. Nā in ueteri testamento dicitur: Diliges amicū tuum, & odio habebis inimicū tuum. In nouo autē dominus ait: Diligite inimicos uestros, bñfacite his qui oderūt uos, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos. In ueteri testamento homicidiū morte plectitur, in nouo

1. Tim. 2

2. Tim. 2

dñs dicit: Qui irascit fratri suo, reus erit iudicio. In ue-
 teri dicit: Oculū pro oculo, dentē pro dente, manum
 pro manu. in nouo uero pręcipit: Si quis qđ tuum est
 tulerit, ne repetas. Et qui uoluerit tecū contendere in
 iudicio, & tunicā tuam tollere, dimiste ei & pallium.
 Et qui te angariauerit mille passus, uade cū illo duo
 millia. Et ego dico uobis, nolite resistere malo: sed si
 quis te percusserit in dexteram maxillam, prębe illi
 & alteram. In ueteri pręcipit, Non adulterabis uxo-
 rem proximi tui: in nouo, Qui uiderit mulierē ad cō-
 cupiscēdam eā, iam mox. hatus est eam in corde suo.
 In ueteri testamēto aliena res inuasa, in quadruplum
 restituitur: hic autē diues non aliena legitur rapuisse,
 sed quia propria nō dedit, apud inferos torquet. Vn-
 de cognoscimus, quia pręcepta noui testamēti, quā-
 ro sunt perfectiora, tanto districtiora. **Et erat qui-
 dam mendicus nomine Lazarus.** Si subtiliter
 hæc uerba dñi discutimus, inueniemus quæ apud
 homines alta uidentur, apud deum frequēter in imo
 sunt: & quæ apud homines sunt despecta, deo accepta
 sunt. Deniq; inter homines nomina diuitem lōge la-
 teq; sciuntur, pauperum uero etiam à pluribus concū-
 uibus & uicinis ignorātur. At contra, domini uer-
 tionē de diuite & paupere faciēs, nomen diuitis qua-
 si ignotum tacuit: nomen uero pauperis quasi fami-
 liariter indicauit, ostendens unum reprobando nesci-
 re, alterum eligēdo se scire. **Aut enim de diuite, [Ho-
 mo quidam erat diues:] de paupere autē, [Erat qui-
 dā mendicus, nomine Lazarus,]** ac si diceret: Super-
 bum diuitem nescio, humilē pauperem scio. **Excelsus**
 em dominus, cum non sit personarum acceptor, alta
 de longe cōspicit, & humiliā de prope, **Ut suscitaret de**

pulvere egenum, & de stercore eleuet pauperem. No-
 uit ergo dominus quos elegit, & ignorat quos repro-
 bat. Vñ in fine reprobis dicitur est. Nescio uos un-
 de sitis. discedite à me operarij iniquitatis. At perfe-
 cto uiro Moysi dicit: Noui te ex noie. Et sicut Apfus
 ait: Nouit dñs qui sunt eius. Ac per hoc magni meriti
 illos esse credimus, quorū noia deus scire dicit: Qui
 facebat ad ianua eius, huc eribus plenus, cu-
 piens saturari de micis, quæ cadebāt de mēsa
 diuitis, & nemo illi dabat. sed & canes ueniebant
 & lingebāt hulcera eius.] Vasa figuli probat fornax,
 ait scriptura, et homines iustos tentatio tribulatio-
 nis. Quod huic pauperi Lazaro contigisse cernimus,
 cui ad augmentum doloris, cum egestate ciborum ac-
 cidit infirmitas hulcerum. Sola enim egestas illi suf-
 ficeret, etiam si infirmitas defuisset. Et rursus, sola in-
 firmitas sufficere posset, si indigētia defuisset. Sed ad
 augmentum doloris, cum infirmitate addita est indi-
 gentia, ut tanto probabilior coram oculis dei esset,
 quāto durius igne tribulationis fuisset excoctus. Vbi
 cōsiderandum est quia dñs omnipotens æquissimus
 iudex, in una eadēq; re duo iudicia operatus est, ut vñ
 uni prēmium, inde alteri cresceret supplicium. Fortas-
 sis enim diues iste de misericordia excusationem ha-
 beret, nisi pauperem afflictum ante ianuam iacētē
 uidisset: cum autem uidit miserum, sed misereri nolū-
 it, omnem aditum excusationis sibi exclusit. Pauper
 uero cum penuria corporis, maiorem tribulationem
 sustinuit mentis, cum uideret quōtidie diuitem splendi-
 de epulari, se uero micarum fragmenta desiderare
 cum cerneret illum obsequentibus turbis circūdari,
 se autem à nemine uisitari. Iam quod ab hominibus

Ecc. 17

contemptus sit, canes testantur, qui licenter hulcera eius lingebar. Quod iusto dei iudicio (sicut diximus) factum est, ut unde uni probatio, inde alteri cresceret damnatio. Sed nunquid semper aut iste in tribulatione, aut ille erit in gloria? Non. Audi quod sequitur: Factum est autem ut moreretur medicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrae. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. In quo loco colligere possumus, quia unicuique electorum angelus ob custodiam sui depuratus est, iuxta illud quod

Hebr. 1. ait Apostolus: Sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.

Matth. 18. Et sicut dominus de paruulis ait, Angeli eorum semper uident faciem patris. nam & de Petro pulsanti ad ianuam, dictum est: Angelus eius est. Quoad enim electi in presenti uita manent, ubi corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, necesse habent angelorum auxilio confortari, secundum quod scriptum est in persona uiri iusti: Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uis tuis. Et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Cum enim oculus diuinæ maiestatis semper & ubique nostra opera & cogitationes intueatur, credimus tamen dignas operationes & iustas eleemosynas ab angelis deo nunciari, iuxta illud quod angelus Thobiae ait: Cum orare ris, ego obtuli orationes uestras ante deum. Hinc est quod ab angelo dicitur Danieli: Ex die qua posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu domini, exaudita sunt uerba tua, & ego ueni propter sermones tuos. Qui autem operantes in hac uita electos adiuuant, a corpore exeuntes suscipiunt, quod in

Hebr. 1.

Matth. 18.

Sapient. 9.

Tobi. 12.
Dani. 10.

POST PENTECOSTEN. 257

præsenti exemplo comprobatur, cum dicitur: Factum est autem ut moreretur medicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraæ. Sinus autem Abraæ in hoc loco requiæ significat beatorum, iuxta quod ipse alibi ait: **Multi uenient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraam & Isaac & Iacob in regno cælorum.** Sicut enim de ea re, quam in sinu habemus, certi securitè sumus: sic electi cælestis regni gremio collecti, æterna securitate firmantur. Sed sicut lato corde audiendū est, quod dicitur, [Factum est autem ut moreretur medicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraæ: ita ualde timendum est quod subinfertur, [Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.] Sepultus autem in inferno dicitur, cum spiritus sepultura nō indigeat, ut magnitudo pœnarum ostendatur. Mortuo enim sepultura debetur, & ideo quia mortuus erat in corpore, in anima sepultus in inferno dicitur, quia sine fine cruciabit. Sicut em̄ preciosa est in cōspectu dñi mors sanctorum eius, sic è contra mors impiorum pessima. Audiat hoc auarus, audiat pecuniarum cupidus. Quid em̄ prodest auaro diuiti, quod in bonis ducit dies suos, quando in puncto ad inferna descendit? Vbi è diuerso colligere possumus, quæ pœna preparata sit raptoribus, quā diues iste, qui aliena legitur nō rapuisse, sed sua nō dedisse, in inferno sepultus esse narratur. Si em̄ in inferno cruciatur, qui sua non dedit, quæ pœna puniendus est, qui aliena tollit? qualibus per **Isaiam** dicitur: **Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usq; ad terminum loci.** Nō solum em̄ rapina, sed etiam superflua tenacitas inferni pœnam meretur, sicut ipse iudex pauperum curam negligens

Matth. 21

Isaie. 5

ribus dicturus est, **D**iscedite à me maledicti in ignem
 æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.
Esurui enim, & non dedistis mihi manducare. Siritui,
 & non dedistis mihi potum. **H**ospes eram, & non col-
 legistis me. **N**udus, & non cooperuistis me. **I**nfirmus
 & in carcere, & non uisitastis me. **T**unc respondebunt
 ei & ipsi, dicentes: **D**omine, quando te uidimus esuri-
 entem, & sicientem, aut hospitem, aut nudū, aut infir-
 mum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi: **T**unc
 respōdebit illis, dicēs: **A**mē dico uobis, **Q**uādiu enim
 uni ex minimis istis nō fecistis, nec mihi fecistis. **R**a-
 dix em̄ (ut ait apostolus) omniū malorū est cupiditas.
Vnde dñs ait in euangelio: **V**æ uobis diuitibus, q̄ ha-
 betis consolationē uestrā. **E**t iterū: **D**ifficile, q̄ pecuni-
 as hñt, in regnum celorū intrabūt. Illis deniq̄, q̄ solici
 te inq̄rere solēt, utrū anima ad similitudinē corporis
 mēbra habeat, an non, præsens lectio satis facit. Ait
 em̄ dominus de diuite: **E**leuans autē oculos su-
 os, cum esset in tormentis, uidit **A**braam à lon-
 ge, & **L**azarum in sinu eius. Et ipse clamās dixit: **P**ater
Abraam, miserere mei, & mitte **L**azarum ut intingat
 extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam
 meā, quia crucior in hac flamma.] Ergo & diues ocu-
 los & linguam habebat, & **L**azarus digitum: quia ani-
 ma secundum suam subtilem & spiritalem naturam
 membra creditur habere, quę habet & corpus. **Q**uod
 in eo facile comprobatur, q̄a corporis membra nihil
 possunt sine anima. **V**bi pariter demonstratur, q̄a nō
 solū boni bonos in gloria, sed mali malos recogno-
 scunt in pœna. **N**am diues non solum **L**azarum, quē
 prius uiderat, recognouit, sed etiam **A**braam, quem
 nunquam uiderat, se recognouisse testatur, cum ait

Pater **Abraam** miserere mei. **E**t cū fratru suorum ab-
 sentiu meminit, ligdo dat intelligi, q̄a eos, quos prae-
 sentialiter malos uidebar, recognoscere poterat. In q̄
 loco etiā ostendit, q̄a nō solū boni, cum sint in eterna
 requie recepti, malos cōspiciunt in p̄na, sed etiā ma-
 li bonos in gloria. **Q**d iusto dei iudicio agit, ut unde
 sanctis gloria, inde reprobis augeatur p̄na. **D**uplici
 ter em̄ reprobi cruciantur cū sanctos cōspiciunt in re-
 quie, nō solū quia peccauerūt, sed etiam cum eos re-
 munerari uident, quos contēptui habuerūt. **V**n̄ in fi-
 ne uisa illorū gloria, dicturi sunt: **H**i sunt quos aliqui *Sapientia*
 habuimus in derisum & in similitudinē improprij.
Nos insensati uitam illorum aestimabamus insaniā,
 & finem illorum sine honore. **Q**uomodo ergo com-
 putati sunt inter filios dei, & inter sanctos fors illorū
 est? **E**rgo miseri errauimus a uia ueritatis. **I**usti autē
 tanto huberiores gratias deo referunt, quanto de ma-
 ioribus tormentis, non suis meritis, sed gratia dei se
 considerant liberatos, quod usq; ad iudicium futurū
 erit. **N**am postea, sublati impijs ne uideant gloriam
 dei, sancti reprobos conspēturi sunt, quia illi q̄ crea-
 tori suo iuncti erunt, nihil erit in creaturis quod non
 uideant. **A** longe diues **Abraam** conspicit, q̄a p̄ imi-
 tatiōem eius proximus fieri noluit. **M**ultum autem
 ad se refrigerandum **Lazarum** mitti precatur, ut eius
 gloria ei fieret detrimentum, cuius p̄na ipse noluit
 praeberē solatium. **I**n omnibus enim operibus suis iu-
 stissimus est dominus, in hoc tamen eius iustum iudī-
 cium declaratur, cum dicitur: [Mitte **Lazarum**, ut in-
 tingat extremum digiti sui in aquā, ut refrigeret lin-
 guam meam.] **I**n mensis enim diuitum micā super-
 flua esse uidentur, gutta autem aquae etiam pauperi-

bus exigua est. Qui ergo minima negauerat, minima impetrare nequiuit: quia qui micam panis Lazaro dare noluit, in ardore positus guttam aquæ ex eius digito decidentem impetrare non potuit. Audiant hoc auari, qui superflua diuitiarum suarum magis in putredinem uerti sinunt, quam in necessitatibus pauperum expendi, non timentes illud, quod terribiliter eis Iacobus apostolus comminatur, dicēs: Agite nūc diuites, plorate ululantes in miserijs uestris, quæ superuenient uobis. Diuitiæ uestre putrefactæ sunt, uestitimenta uestra à tineis comesta sunt. Aurū & argentum uestrum aruginauit, & arugo eorum in testimonium uobis erit, & manducabit carnes uestras sicut ignis. Talis erat ille diues, qui dicebat in corde suo: Destruam horrea mea, & maiora faciam. Cui à domino dictum est: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: hæc autem quæ præparasti, cuius erunt?

Quia ergo (ut ait Apostolus) nihil intulimus in hunc mundum, sed neq; aliquid auferre possumus, habentes uictum & uestitum, his contenti simus. Quid est quod specialiter linguam refrigerari rogat, cum hinc inde ultricibus pœnis circumsepitur totus atq; cruciatur, nisi quia in ea plus se ardere iudicat? Vbi datur intelligi, quia pro qualitate & quantitate peccatorū, redditur reprobis pœna tormentorū. Nō enim æqualis pœna debetur ei, qui parū peccauit: & ei qui multum. Quia sicut sub uno radio solis non omnes æqualiter urimur, ita reprobi in gehennali pœna nō omnes æqualiter cruciatur. Habet enim hoc subtilitas iudiciorum dei, ut per quod membrum amplius peccat q̄s, in eo maiorem uindictam recipiat. Cum enim superbius diues iste splendide epulatus fuisse dicitur, & nūc

Iacob. 5

Luc. 12

1. Tim. 6

in lingua se cruciari perhibet, ostēditur quia præ cæteris membris in lingua arderet. In conuiujs enim superflua & inanis loquacitas abundare solet: quoniã ubi uenter diuersis cibis & potibus distētus fuerit, statim lingua ad cachinnos, ioca, maledictiones, detractiones & cætera his similia resoluitur, sicut scriptum est: **Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.** Et quia in conuiujs in lingua peccauerat, in tormentis in lingua ardebat. Quoniam (sicut ait Salomon) Per quę peccat quis, per hæc & torquetur. Sed forte quæret aliquis, urum ignis gehennalis corporeus sit, an incorporeus. Ad quod dicendum, quia sic corporeus esse creditur, ut animã in corpore am cruciare possit. Quod autem res corporea animã incorpoream cruciare possit, mirum non est, cum uiuente quolibet homine spiritus in corpore tenetur. Nam apostaras angelos q̄s incorporeos spūs esse dubiteret: & tamen igne gehennali sine intermissione cruciant, sicut ueritas reprobis dictura est: **Ite maledicti in igne eternũ, q̄ paratus est diabolo & angelis eius.** Non est ergo dubium, animam incorpoream ante iudiciũ ab igne corporali posse torqueri, cum hoc in spiritibus immũdis possibile demonstratur. Iustũ est em̄, ut q̄ in anima simul & corpore peccat, añ iudiciũ in aĩa, post iudiciũ uero in aĩa & corpore crucient. **Et dicit illi Abraam: Fili, recordare quia recepi tibi bona in uita tua, et Lazarus similiter mala.** Cum superius Abraam patrẽ uocat, & nunc cum Abraam filiũ eũ nominat, cognoscere possumus ex eodem populo, qui ex stirpe Abraam originẽ ducebat, illum fuisse. Sed summo opere illud cõsiderandum est, quia quem filium nominat, a pœna non liberat: quo-

Erod. 32

Sapient. 17

Matth. 25

niam in districtione iusti iudicij dei tanta æqualitas iustitię erit, ut nec filius patrem, nec pater filium liberare ualeat, sed unusquisq; recipiet secundum opera sua, purgessit, siue bonū, siue malū. Quia peccator in p̄tō suo moriet, & iustus in iustitia sua, quam operatus est, uiuet. Vnde & per Iezechielem prophetam dominus, cum terram gladio, peste & fame periturā prædiceret, adiunxit, dicēs: **V**iuo ego, dicit dominus, quia si **N**oe & **I**ob & **D**aniel fuerint in medio eius, filios & filias nō liberabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Absq; obliuione autem memorię commēdandum est, quod diuiti uoce **A**braę dicitur: [**F**ili, recordare quia recepisti bona in uira tua, & **L**azarus similiter mala. **N**unc autem hic consolatur, tu uero cruciaris.] In quibus uerbis intelligimus & diuitem aliquod bonum fecisse, pro quo in hac uita bona recepit: & pauperem aliquod reprehensibile egisse, pro quo p̄sentis uitę flagellis purgatus est. **A**equissimus enim iudex deus, sicut malū nullū impunitum dimittit, sic nullum bonū absq; mercede relinquit: quia aut in p̄senti, aut in futuro retribuit. Quoties ergo aut prosperitas p̄sentis uitę nobis blanditur, aut diuitię affluūt, timendum est ne de bono quod agimus, mercedem in p̄senti seculo recipiamus, ne forte in futuro nobis dicatur: **A**men dico uobis, recepistis mercedem uestram. Quotiescunq; autem aut paupertas nos affligit, aut flagella nos atterunt, gaudendum est & gratulandū: quia flagella dei aut ad remunerationem nobis contingūt, aut ad probationem. Propter quod nos scriptura admonet, dicens: **F**ili, ne despicias disciplinam domini dei tui, neq; fatigeris cum ab eo corripieris. **Q**uem em̄ diligit do-

minus, corripit: flagellat autem om̄em filium quem recipit. Et in his om̄ibus inter nos ⁊ vos chaos magnū firmatum est, vt bi qui volūt hinc transire ad vos, nō possint, neq; inde huc trāsmearē. Chaos dicitur pactum uel firmatum, siue cōfusio elementorum. Dicitur enim chaos uorago uel profundum. Sed in hoc loco dicimus quia infernus, ubi diues torquebatur, longe inferius erat, unde paulo superius dicitur: [Eleuans autem oculos suos, uidit Abraam a longe, cum esset in tormentis.] Anteaduertum enim domini animæ sanctorum, quia propter originale peccatum ianuam regni cælestis ingredi non ualebant, in secretioribus locis absque pœna erant, ad quorum comparationem infernus pœnalis longe inferius erat, unde Psalmista precatur: Eripuisti animam meam ab inferno inferiori. Chaos ergo magnum firmatū est, siue terminus intransmeabilis districtiōe iusti iudicij dei, ut nec isti ad illos, nec illi ad istos trāsire possint. Quod aut̄ illi q in pœnalibus locis tenētur, ad sanctorū requiē transire uelint, nulli dubium est. Iusti aut̄ in requiē cōstituti, & si p mentis compassionem ad illos transire uolunt, tamē quia ab æquitate iusti iudicis discordare non possunt, nequaquā ad eos transire ualēt. Sed infelix diues de salute sua desperatus, ad fratrum liberationem, quos in seculo reliquerat, sollicitudinē conuertit cum ait: Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinq; fratres, ut te stetur illis, ne & ipsi ueniant in locum hunc tormentorum.] Cui iusto iudicio dei ad cumulum suæ damnationis, non solum cognitio, sed etiam memoria reseruata est: ut non solum pro se, sed etiam pro fra-

tribus torqueret, q̄s similiter perire metuebat. Neq̄ enim perfecta esset in diuine ultio pauperis, si Lazarū non cognouisset: neq̄ perfecta p̄cna in tormentis, si fratrum, q̄s in seculo reliquerat, nō meminisset. Quo exemplo nos instrui-mur, quia animarū sanctorum in æterna beatitudine receptarū, pro salute charorum, q̄s inter seculi picula reliquerunt, intercedere credūtur.

Ecc̄i. 14

Et quia iuxta scripturę autoritatem, qui sibi nequam est, nulli bonus erit, diuiti pro fratribus rogāti respondet: Habent Moysen et prophetas, audiant illos. At ille dolore constrictus: Non, inquit, pater Abrahā, sed si quis ex mortuis ierit ad eos,

Ecc̄s. 9

p̄cnitentiam agent. Et quia (ut ait Salomon) nec opus, nec ratio, nec scientia, neq̄ prudentia est apud inferos, adhuc subditur: Si Moysen et prophetas non audiūt, neq̄ si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Quia sentētia luce clarius patet, q̄a qui Moysen & prophetas audire contēpserunt, Christum à mortuis resurgentem credere noluerunt: uel qui p̄cepta ueteris testamenti contemnunt, utique ueritatem noui testamēti, quę Christi resurrectionē prædicat, minime implere possunt. Sed quia hæc moraliter ad terrendam diuitem auaritiā, & pauperum inopiam consolādā diximus, hinc breuiter quid al legorice significant, uideamus. Per diuitē em̄ & pauperem duo p̄cepta populi significātur, Iudæorum scilicet & gentium. Per diuitem Iudæorum populus præfiguratur, qui non solum carnales diuitias, sed etiam spirituales per legis notitiam accepit, quibus magis ad nitorem, quā ad utilitatem usus est. Qui purpura indutus est in martyribus, bysso in uirginibus: siue purpura in regia dignitate, bysso in gloria sacerdotarū.

li. Epulabatur quotidie splendide, in patrū eloquijs meditando. Per pauperem uero Lazarum gētilis populus designatur, qui pauper extitit, qñ à legis notitia & cognitione dei alienus fuit. Iacebat ad ianuam eius, quia intra ianuā scientiæ legis ingredi non poterat. Hulceribus plenus .i. diuersis pētōrum criminibus fœdatus. Cupiens saturari de micis, quæ cadebāt de mensa diuitis, & nemo illi dabat: qā ille superbus Iudæorū populus uerba, quæ de legis sciētia profuebant, gētibus dare nolebāt. Et dum præceptis legis magis ad elationē, quā ad charitatē & uilitatem usus est, quasi ex acceptis dapibus tumuit. Mēsa em̄ scripturam sctām significat, sicut scriptum est: Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me. Micæ aut̄, quæ cadebāt de mensa diuitis, uerba sunt, quæ de legis scientia (ut diximus) profuebant. Has cupiebat accipere iste pauper, gentilis scilicet populus, de qbus erat illa mulier Chananæa quæ dño sibi dicēti, Non est bonū sumere panem filiorū, & mittere canibus, respondit dicens: **V**tiq; dñe. nam **Matth. 15**
& carelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dñorum suorum. Sed quem diues contēnit, deus nō despicit. Quādo em̄ excelsus deus humilis factus est homo, non solū ad Iudæorū populum, sed etiā ad gentiū prædicatores suos mittere dignatus ē. Vnde bñ dicitur: [Sed & canes ueniebant & lingeabant hulcera eius.] Canes in scripturis, uarias habent significationes. Aliqñ populum Iudæorū significāt, ut in Psalmo legitur: Circudederunt me canes multi. Aliqñ falsos catholicos, sicut per sapientissimū Salomonē dicitur: Sicut canis q̄ reuertitur ad uomitū suum, ita stultus q̄ iterat stultitiā suam. Aliqñ hæreticos, sicut

Philip. 3

Isaie. 56

Psalm. 67

Apostolus ait: **Videte canes, uidete malos operarios, uidete concisionē.** Aliquā malos doctores, sicut per prophetā dicitur: **Speculatores eius cæci oēs, nescierunt uniuersi canes muti, nō ualentes larrare, uidentes uana & amantes somnia, & iter: Canes impudicissimi, nescierunt saturitatē.** Et Iohānes in **Apocal. Foris canes & uenefici, & impudici, & omnis q̄ amat mendaciū.** Sed in hoc loco bonos p̄dicatores significant, de quibus per **Psalmistā** dicitur: **Lingua canum tuorū ex inimicis ab ipso.** **Canis** em̄ uulnus quod lingit, citius ad sanitatē perducit. **Quid** autē sunt uulnera nisi peccata? Sicut em̄ uulnus ab interioribus uisceribus foras in cute erumpit, sic peccata per confessionem pandenda sunt, ut ad sanitatem animæ quis peruenire possit. **Igitur** nihil aliud est peccatorum cōfessio, nisi quædam uulnerum ruptio. **Et** nos ergo cōfitemdo peccata nihil aliud agimus, nisi quod pestifera in mente latebat, aperimus. **Quia** ergo sancti prædicatores gentilē populū ad peccatorū confessionē uocauerunt, quasi spiritales canes uulnera **Lazari** lingo curauerūt. **Vnde** bene idē **Lazarus**, adiuuus interpretatur: quia illi ad salutē eum adiuuerunt, qui peccata sua eū confiteri docuerunt. **Et** quia gentiles per fidem filij **Abraæ** effecti sunt, recte subiungitur: [**Factum** est autē ut moreretur mendicus & portaretur ab angelis in sinum **Abraæ.**] **Pauper** autē in sinum **Abraæ** portatur, quia per fidem gentilis populus ad societatē patriarcharum colligitur, domino dicente: **Multi** uenient ab oriente & occidente, & recumbēt cū **Abraam & Isaac & Iacob** in regno cælorū. **At** uero **Iudæorum** populus, qui credere noluit, propter perfidiam repellitur. **Vnde** bene dicitur: [**Mortuus**

Matth. 8.

est autē & diues, & sepultus est in inferno.] Recte in capite huius lectionis primum posuit diuitem, deinde pauperem: nunc uero primum pauperem, deinde diuitem, ut ostēderet quia Iudaicus populus, qui fuerat in capite superbiendo & se exaltando, factus est in cauda: gentilis se humiliādo, qui erat nouissimus, factus est primus. quia (sicut per sapientissimū Salomonem dicitur) superbū sequitur ignominia, & humilem spiritu gloria. Vnde & dominus in euāgelio prouē. 13 ait: Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Et iterū: Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Qui Abrahā à lōge conspicit, quia ei per imitationem (ut dictum est) proximus fieri noluit. Qui plus in lingua se cruciari phibet, quā uerba legis, quā in ore tenuit, opere implere cōtempnit. Recte etiā in lingua magis ardere dicitur, quā Iudæi acuerūt linguas suas sicut serpentes, quā contra autorem uitæ dixerūt: Crucifige crucifige eū. Nō habemus regem nisi Cæsarem. Qui ab extremo digito Lazari se refrigerari precatur, quia illi qui in æterno supplicio sunt dānati, minimis sanctorū operibus, si fieri posset, optarēt esse participes. Quod quā post mortem fieri nō potest, recte diuiri uoce Abrahā dicitur: [Memento fili quā recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris.] Quinq; autē fratres diues se habere testabatur, quia populus Iudaicus quinq; libros Moysi accepit. Vnde recte per Abrahā dicitur: [Habent Moysen & prophetas.] Vel quia eiusdem pars populi, quā adhuc in presenti uita subsistit, in quinque sensibus corporis constat, quos sensus qui ad spiritalem intellectum flectere nolunt, recte de eorum contumacia subinfertur: [Si Moysen & prophetas nō

audiūt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit credent.]
 Ideo em̄ in Christū, qui ex mortuis resurrexit, nō cre-
 dūt, q̄a Moysen & p̄phetarū dicta spiritaliter nō in-
 telligūt. Vñ saluator ait in euāgelio: Si crederetis Mo-
 ysi, crederetis forsitan & mihi, De me em̄ ille scripsit.

DOMINICA III.
 post Pentecosten, I. Ioh. III.

Nolite mirari, si odit uos mūdus. Et re-

MVndum, dilectores mūdi dicit. Nec miran-
 dum quia qui amāt mundū, fratrem à mun-
 di amore separatū & caelestibus tm̄ desi-
 derijs intentum, amare non possint, Abominatio est
 enim p̄tōri religio, ut scriptura testatur. **Ros sci-**
mus quia translati sumus de morte ad uitā,
qm̄ diligimus fratres. Nemo se de uirtutibus fal-
 so extollat, nemo suarū uirium paupertatē ultra mo-
 dum metuar. Apertū dat indicium, [qm̄ diligimus
 fratres.] quia quicūq; fraternā dilectiōe plenus est,
 ad salutem electorū pertinet, quia portionē habere
 in terra uiuentiū meruit. **Qui non diligit manet**
in morte. Mortē dicit animā. Anima quæ peccauit,
 ipsa moriet. Vita quippe carnis, anima: uita ani-
 mæ, deus est. Mors corporis, amittere animam: mors
 animæ, amittere deum. Vnde cōstat, quod in anima
 mortui om̄es in hanc lucem nascimur, trahentes ex
 Adam originale p̄tm̄, sed Christi gratia fidelibus re-
 generādo agitur, ut in anima uiuere possint. Verum
 baptismatis & fidei mysterium illis solū prodest, il-
 los de morte trahit ad uitā, qui sincera mēte diligūt
 fratres. Atq; ideo notandū, quod nō ait, qui non dili-

git, uerturus est in mortē, quasi de pœna perpetua loqueretur, quæ restat pœtoribus in futuro. Sed q non diligit, inquit, manet in morte, de qua etiã in hac uita, si fratres perfecte amaret, exurgere posset. Hinc etem dicit in Apocalypsi: **Beatus & sanctus, qui habet spem in resurrectione prima, in his scda mors nō habet p̄tatem.** [**Omnis qui odit fr̄em suū, homicida est.**] Si contēnebat quisq; odium fraternū, nunquid & homicidiū in corde suo contēpturus est? non mouet manus ad occidendū hoīem, & homicida iam tenetur a deo, uiuit ille, & iste iã interfector iudicatur. **Et scitis qz omnis homicida non habet uitā in se manentem.** Nam ubi retributionis tēpus aduenit, cū Cain qui ex maligno erat, dānabitur etiã qui hoc homicidiū genere tenet, ut discordet & dissideat, & pacem cum fratribus non habeat. *Sene.* Norandū enim quod non ait absolute, [**homicida non habet uitam in se manentem.**] sed omnis, inquit, homicida, scilicet nō solum ille qui ferro, uerum & ille q odio fratrem insequitur. **In hoc cognouimus charitatem dei, qm̄ ille pro nobis animam suā posuit.** Qualis perfecta charitas esse debeat in nobis, dominicæ passionis exemplo didicimus. Maiorem namq; hac dilectionem nemo habet, quàm ut animā suā quis ponat pro amicis suis. Vnde & Paulus ait. Commēdat autē deus suam charitatem in nobis, qm̄ cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus ē. Hāc beatus Petrus habere monebatur, quum dño dicēte, **Petre amas me? pasce oues meas,** *Johā. Mt.* respondit se amare, fratimq; audiuit: **Cum autē senectis, extends manus tuas, & alius te cingat, & ducet quō tu nō nis.** Hoc autē dixit (ait euāgelium) signti-

ficans qua morte clarificaturus esset deum. **Cum** enim
 amorem cōfidenti suas cōmendaret oues, eum in te-
 stimonium perfecti amoris animā pro eisdem oui-
 bus ponere docebat. **7 nos debemus pro fratri-
 bus animas ponere.** Sed dicit aliquis forte, Et
 quō possum habere istam charitatem? Noli cito de-
 sperare de te, forte nata est, sed nondum perfecta est,
 nutri eam, ne offocetur. Et unde noui, inquit, natam
 in me esse charitatē, quam nutriam? Audi sequentia:
**Qui habuerit substantiā huius mundi. 7 vi-
 derit fratrem suū necessitatē habere. 7 clau-
 serit uiscera sua ab eo, quō charitas dei manet in eo.**]
Ecce unde incipit charitas. Si nō dū es idoneus mori
 p̄ fratre, iā idoneus esto dare de tuis facultatibus fra-
 tri. Si em̄ molestiā patienti non compateris, nō utiq̄
 pateris, ex quo ambo regenerati estis, charitas ma-
 net in te. **Filioli mei nō diligamus uerbo ne-
 que lingua, sed opere 7 ueritate.** Opere uideli-
 cet, cum frater aut soror nudi sunt & indigent uictu
 quotidiano, demus eis quæ necessaria sunt corpori.
 Similiter cū spiritalibus donis eos egere cōspicimus,
 præstemus eorū necessitati quæ possumus. Veritate
 aut, ut eadē eis bñficia simplici intēctione largiamur,
 & non propter laudem humanā, nō propter iactan-
 tiam, non ad iniuriam aliorum, qui maioribus præ-
 dii substantijs nil tale fecerint. Quæcunq̄ em̄ mens
 huiusmodi neuis inficit, in hac puritas ueritatis habi-
 tare nō ualet, t̄aer̄ si opera dilectionis p̄ximis impen-
 dere uideat. **In hoc cognouimus qm̄ ex ueri-
 tate sumus.** .i. cum opera pietatis in ueritate facti-
 mus, patet quia ex ueritate sumus, quæ deus ē, ut po-
 te q̄ eius perfectionem p̄ modulo nostro imitamus.

DOMINICA III. POST 271

Pentecosten. Lucæ XIII.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis similitudinē hanc: Homo quidam fecit cœnam magnā, & uocauit multos. Et rel.

OMnipotens deus in exordio mūdanz formationis, ad se cognoscendū, scēp ppetualiter laudandū, duas rationabiles creaturas, angelicā scilicet & humanā, cōdidit. Sed q̄a angelica magna ex parte per superbiam lapsa est, humanæ naturæ stantiniuidit, eamq̄ ad lapsum peccādi traxit, atque paradisi delicijs priuauit. *Sapientia* Vñ scriptū est: Inuidia diaboli mors introiuit in orbē terrarū. Has delicias prim⁹ hō amisit, qm̄ in paradiso præcepta uitæ contempserit. Expulsus autē à paradiso, tā longē ab eius delicijs peccando effectus est, ut uix eas nominatas recordari possit atq̄ spiritales paratus tangere, nisi per similitudines & parabolas. Quia hoc inter carnales & spiritales delicias distat, qm̄ carnales deliciae, cū habentur, in fastidio sunt: cum uero nō habentur, in desiderio. Ac contra, spiritales deliciae tūc in fastidio sunt, cum nō habentur: cum uero habentur, eduntur: & quāto magis degustantur, tāto ampliū desiderantur. Hinc & Psalmista ait: Gustare & uidere quoniam suauis est dominus. Primum dixit, gustate: deinde, uidete. Ac si diceret: Eius dulcedinē percipere non potestis, si hāc minime gustastis. De quo & apostolus Petrus dicit: Si em̄ gustastis quoniā dulcis est dominus. Quia ergo ab earum degustatione homo peccando lōge recesserat, pius & misericors deus nolens humanā na-

turā, quæ aliquid fragile ad delinquendū habuerat, perire perpetuo, iterū pœnitentibus has delicias præparauit, atq; ad earum saporem hominibus denunciandum, seruum suum misit. Nam (ut supra retulit euangelista) cum diceret dominus pharisæo, à quo fuerat inuitatus, **Cum facis prandium aut cenam, noli inuitare eos qui te iterum reinuitent, & fiat tibi retributio, sed uoca pauperes ac debiles, & beatus eris, quia non habent, unde retribuāt tibi, retribuetur enim tibi in retributione iustorum, quidam de circumstantibus dixerunt: Beatus qui manducabit panē in regno dei.** Et dominus ad illos: [**Homo quidam facit cenam magnam, & uocauit multos.**] **Spiritualiter homo iste deus est intelligendus, de quo scriptum est: Homo ē, & quis cognoscit eum? Et iterum: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eā altissimus. Qui uere homo uocatur ab humanitate, quia benignissimā largitatē quotidie generi humano exhibet. Qui fecit cenā magnā, quia indeficientem satietatē in æterna dulcedine electis animabus præparauit. Vocauit autem multos, primum per semetipsum Iudæis prædicando, postmodum per prædicationem apostolorū ex quatuor mundi partibus populum gentium ad fidem uocando, de qua uocatione per Psalmistam dicitur: Annūciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum, Super numerum reprobi multiplicantur, quia extra numerum electorum inueniuntur. Multi enim uocantur, sed pauci ueniunt: quia multi intrans in ecclesiam per fidem, sed pauci saluantur per operationem. Et ne de ignorantia homines excusationem haberēt, misit seruum suum hora cenæ dicere inuitatis ut uenirēt. Seruus iste qui ad inuitandos alios mittitur, ordinē præ-**

POST PENTECOSTEN 173

dicatoꝝ significat. Qui dum uerbum diuinum intra ecclesiam annūciant, quasi plurimos ad cœnā uocāt. Non solum em̄ diuinæ pietati satis fuit, quod æternas delicias nobis sp̄parauit, sed etiā seruis missis, eorū dulcedinem nobis enunciauit. Ex quibus unus erat ille, qui dicebat: Pro Christo legatiōe fungimur, tanquā deo exhortāte p̄ nos. Rogamus ergo in Christo, recōciliāmini deo. Hora cœnæ, finis est seculi, ille scilicet, de quo Paulus ait: Nos sumus in q̄s fines seculorū deuenerūt. Et Iohānes: Filioli, nouissima hora est. Quāuis em̄ apud antiquos cōsuetudo fuerit, ut semel in die prāderent, & hoc conuiuū & prandiū & cœna uocaretur, tamen apud usum nostræ locutionis, post prandium cœna restat, post cœnā autē nullum conuiuū remanet. Vnde nō incongrue per hanc cœnam dies iudicij, siue illud æternū cōuiuuium figuratur, ad quod qui peruenire meruerint, nō esuriunt neq; sitiēt amplius, neq; nocebit eis estus aut sol: quia miserator eorū reget eos, & ad fontes aquarū potabit eos. De qua cœna per Iohannē dicitur: Beati q̄ ad cœnā nuptiarū agni uocati sunt, in his sc̄da mors nōn habet potestātē. Cuius cœnæ participationē se nouerat habere, qui dicebat: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuē ibi me collocauit. Et itē: Satiabor dū manifestabitur gloria tua. Tāto ergo ad hanc cœnā festinātius currere debemus, quanto post hanc aliā inuenire nō nouimus, dño monētes Currite dū lucē uitæ habetis, ne tenebræ mortis uos cōprehendant. Nā ut fastidiū auferret, subiunxit, dicens: Quia iam parata sunt omnia. Omnia em̄ parata sunt, quia ille singularis agnus occisus est, in cuius præparatione om̄ia præcellerūt. Siue om̄ia p̄

1 Cor, 10

3raie 48

rata sunt, quia nullum exemplū uirtutis est, quod ad
 nostram imitationem in operibus sanctorum nō sit
 declaratū. Iam em̄ innocentia Abel audiuimus, obe-
 dientiam Abraę, constantiam Isaac, tolerantiam Ia-
 cob, castimoniā Ioseph, mititiā Moysi, misericordiā
 Dauid, patientiā Iob, & finē dñi uidimus. **Et cępe-
 runt oēs simul excusare.** Offert deus quod roga-
 ri debuerat, dare paratus est nō rogatus, de quo uix
 credi potuit, qđ largiri dignaretur, etiā postulatus.
 Inuestigandę enim sunt deliciae dñi, etiamsi fuisent
 abscondita. Nunc autē manifeste paratae sunt, & in̄
 ad eas accipiēdas pigri & fastidiosi sumus. Quod id-
 eo fit, quia plus terrenis desiderijs, q̄ celestibus inha-
 mus. Vñ & subdit: **Primus dicit ei: Uillā emi,
 & necesse habeo exire & uidere illam: rogo te, habe
 me excusatū.**] Quid per uillam, nisi terrena designat
 substantia? Exijt ergo uidere uillā, qui ut terrenā ac-
 quirat substantiā, in exterioribus rebus semetipsum
 implicat. Sunt enim nōnulli, qui diuitiarum tempo-
 raliū cupiditate capti, ut ditiores & potentiores alijs
 appareāt, diuersis artibus & ingenijs, terrenis nego-
 cijs inferuiunt. Dumq; æternam uitam aut uix aut
 tarde ad memoriā reducant, etsi non uerbis, tamē
 operibus ad conuiuū dei uenire negligūt: quia sicut
 ait **Apostolus, Nemo militans deo, implicat se nego-
 cijs secularibus.** Et sicut dominus dicit in euangelio,
 difficile qui pecunias habent, intrabūt in regnū cae-
 lorū. Igitur qui toto desiderio peragendis superfluis
 curis & mundanis intēdit, magis seculum imitari ui-
 detur quā deū, sicut Iacobus apostolus ait: **Qui uo-
 luerit amicus esse seculi huius, inimicus dei constitui-
 tur. Et iterū: Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tē-**

2. Tim. 2

1. Tim. 6

rationē & in laqueum diaboli, & desideria multa & inutilia. Et alter dixit: Iuga bouū emi quinq; et eo probare illa. rogo te, habe me excusatiū. Quid in quinq; iugis bouū, nisi quinq; sensus corporis intelliguntur, uisus uidelicet, auditus, gustus, odoratus & tactus: Qui bñ iuga uocātur, q̄ in utroq; sexu geminātur. Quos sensus ideo accipimus, ut inter bonum & malum discernere ualeamus. Sunt etenim nō nulli, qui sensus corporis, quos acceperunt ad usum naturæ, in usum cōuertūt culpa: & oculos quidē ad concupiscentiam, & aures aperiunt ad audiendā libenter detractionē, linguā ad maledictionē, manus ad proximi læsionē, nares ad illicitū odorē. Dumq; semetipsos obliuiscētes, aliena opera ad derogandū curiosius inquirūt, scilicet, nō ut corrigant aut emendent, sed ut dijudicent & contemnant, ad conuiuīū dei non ueniunt. Vnde bene de quinq; iugis bouū dicit, [eo probare illa.] Solet enim probatio aliquā ad curiositatem pertinere. Qui enim de alterius oculo festucam eijcere nititur, ut sanctior & iustior uideatur cæteris, in suo trabem nō uidens, quasi ad p̄banda iuga bouū egrediens, ad conuiuīum dominī non uenit. Graue nanq; curiositatis est uitiū, qui dū alienas actiones dijudicat, semetipsum obliuiscitur. Tales significauit Dina Iacob filia, quæ cum egressa esset ut uideret mulieres regionis illius, uidelicet Sichem, ad quā ingressa fuerat cū patre & fratribus, turpiter à Sichem Emor filio cōstuprata, patre interueniēte & fratribus pugnātib; liberata, ad paternam domum reuersa est. Quādo enim mens infirmantiū actiones curiose perscrutatur, quasi Dina filia Iacob mulieres regionis uidere desiderās, à paterna domo

egreditur, id est, à semetipsa recedit: sicq; uiolata uir-
ginitate ad domū paternā reuertitur, quia solet con-
tingere ut in ipsē uitijū deterius labatur, in quibus
acrius alios iudicabat, quā decebat. Et sicut Dina fi-
lia Iacob, nisi patre interueniēte & patribus pugnāti-
bus liberari non poterat: ita quoq; actio curiositatis
eripi non poterit, nisi domino miserante & sanctorū
orationibus interuenientibus. Qui ergo adhuc in
ætate puellari, i. nouellus in conuersatione fuerit, in
paterna domo maneat. i. in secreto sui pectoris se an-
te se ponat, & iuxta euangelij præceptum intrēt in cū-
biculum, & clauso ostio oret patrem suum. Illi autē
ad aliorum actiones corrigendās foras pcedere de-
bent, quos & morū grauitas, & ætatis maturitas, &
diuturna sanctitas, atq; temperata discretio idoneos
reddit. Notandū quod & is qui propter uillam, & is
qui propter quinq; iuga bouū uenire excusat, in excu-
satione sua eadē uerba proferunt, cū dicunt: [Rogo
te, habe me excusatum.] Cum em̄ dicit, [rogo te,]
humilitas sonat in uoce: cum autē subiungit, [habe
me excusatū,] superbia oñditur in actione. Sunt em̄
nonnulli infirmæ mentis hoīes, qui suaue iugū Chri-
sti suscipere metuūt, & tñ in iniquitatibus suis iacere
nō formidant. Tales (ut Psalmista ait) illic trepidau-
erunt timore, ubi non est timor. Quibus cū à doctori-
bus prædicatur, ut prauitates suas deserāt, & secula-
ria desideria abnegent, rñdere solent: Rogo te, ora
pro me, hoc tñ agere nō possum. Cum ergo dicit,
Rogo te, ora pro me: & cū dicit, Hoc agere nō pos-
sum, quid aliud est, nisi quia humilitas sonat in uoce
& superbia in actione? Tales significauit Petrus ad-
huc in infirmitate positus, qñ uiso miraculo piscium,

dixit: Exi à me, quia hō peccator sum dñe. Sed qui se peccatorē cōsiderat, deū à corde suo nullo modo repellat, sed quo magis se impium intelligit, eo magis misericordiā dei imploret. **Et alius dicit: Uxorē duri, 7 ideo nō possum venire.** Quid per uxore, nisi uoluptas carnis designat: Nec mirē. Solet em̄ per licitā rem, res illicita figurari. Coniugiū nanq; est res licita, quia à deo cōcessum est, sicut scriptū est: Erunt duo in carne uua. **Et Apostolus: Quos deus cōiūxit, hō non separet.** Sed dum pleriq; non pro desiderio filiorum, sed p̄ sola carnis delectatiōe explenda illud suscipiunt, ad conuiuiū dei uenire recusant, cōparati iumētis insipiētibus, & similes facti sunt illis, in quorum uituperationē per prophetā dicitur: **Equi amatores & emissarij, unusquisq; ad uxorem proximi sui** **Jeremi. 23**
hinniebat. Et iter: Quorū carnes sicut carnes asinorū, & sicut fluxus equorū fluxus eorū, quibus per Prophe- tam dī: Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus nō est intellectus. Tres ergo ordines dñs excusationum cōmemorauit, q̄a tria sunt spiritualiter uitia, in q̄bus genus humanum maxime implicatum, ad conuiuiū dei uenire contēnit, per quā & diabolus Iesum Chri- stum tētauit, id est, per auaritiā, per curiositatem, quā pertinet ad uanā gloriā, & per cōcupiscen- tiam carnis. i. per gulā: quā solcite nos cauere lo- hānes apostolus admonet, cum dicit: **Charissimi, no- lite diligere mūdum, neq; ea quā in mundo sunt: q̄a omne quod in mundo est, cōcupiscencia carnis est, & concupiscencia oculorū, & ambitio seculi. Emptio er- go uillā, ad ambitionē seculi pertinet, id est, ad auaritiā, probatio quinq; iugorū boum, ad cōcupiscen- tiam oculorū, id est, ad curiositatem, cōiūctio uxoris,**

ad concupiscentiam carnis, id est, ad luxuriam. **A**lios enim superbia inflat, alios luxuria maculat, alios cupiditas uel curiositas deuastat. **E**x earum enim radicibus multi uitiorum rami pullulant, qui multos a conuiuio dei reuocant. Fugientes ergo superiora uiria, non aliorum nequitias perscrutemur, sed ad nos reuersi, cogitemus tales nos fuisse, aut tales nos esse posse. **C**upiditate & auaritia fugiamus, & pauperes esse propter Christum desideremus, ut ait **A**postolus: **H**abentes uictum & uestimentum, his contenti simus. **P**etulantiam non solum fugiamus, sed etiam a licito usu coniugii abstineamus: & (secundum **A**postolum) habentes uxores, simus tanquam non habentes. **E**t reuersus seruus nunciavit haec domino suo. **S**eruus iste (ut supra dictum est) speciem tenet doctorum. **N**unciat ergo seruus domino suo uerba excusantium, cum doctores pro illorum erroribus dolent, atque simpliciter dominum deprecantur, quod uerbum dei despiciere cognoscunt & ad cenam uenire. Sed nunquid quia auari, quia curiosi, quia luxuriosi uenire contemnunt, locus conuiuii domini uacuum remanebit? **N**on. **A**udi sequentia: **T**unc iratus paterfamilias. **Q**uæritur quomodo iste paterfamilias irasci dicitur, quem figuram dei diximus tenere, cum in deo nulla ira cadat, nulla mutabilitas sit. **A**d quod dicendum, quia more nostro scriptura loquitur, ut per uisibilia inuisibilia intelligamus. **N**eq; enim aliter intelligere poteramus. **S**icut enim rex tunc iratus dicit, quando in peccatores uindictam exercet, ita deus omnipotens illis iratus apparebit, quod pro peccatis puniet. **C**æterum uere in sua natura immutabilis est, & irasci nunquam potest, sicut de eo quidam sapiens testatur: **T**u autem domine sabaoth cum tranquillitate iudicas. **E**t apostolus: **A**pod quem non est

transmutatio. De quo etiam Psalmista ait: **Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid irascitur de die in diem?** **Dixit seruo suo: Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, et pauperes ac debiles, cæcos & claudos cōpelle intrare.** Plateæ à latitudine dicunt, uicus aut à cōuiuantibus nomē accepit. Superbis ergo uenire cōtēnentibus, humiles pauperes colliguntur: quia dignū est, ut q̄s mundus despiciat, deus eligat. Quia (sicut ait **Ap̄tus**) infirma mundi elegit deus, ut cōfundat fortia: & ignobilia mūdi & contēptibilia elegit, & ea quę nō sunt, ut ea quę sunt destrueret. Vbi colligere possumus, quia p̄ infirmitates membrorū, infirmitates mentiū expressæ sunt. Pauperes em̄ & debiles sunt, qui se apud semetipsos despiciunt. Cæci, q̄s intellectus scripturarū nullo ingenio illuminat. Claudī, q̄ per intellectum uiam dei uident, & tñ præ infirmitate mentis per eā currere formidant. Et hi ergo qui colliguntur, peccati uinculo tenentur, sicut & illi qui uenire cōtempserāt. Sed pauperes humiles colliguntur, superbi uero p̄tōres despiciuntur. Frequēter enim illi facilius ad deum conuertuntur, q̄s mundi prosperitas diuersis occupationibus non ligat. **Et ait seruus: Dñe factū est ut imperasti, & adhuc locus est.** Actū diceret: iam pars quædam ex Iudæis credidit, sed adhuc locus restat, ubi multitudo gētiū subinroeat. De quibus adhuc subdit: **Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.** Cum superius dominus de plateis & uicis aliquos colligere præcepit, populū Iudæorū significare uoluit, q̄ suburbanā habitationem accepit: quæ in urbibus quasi in uicis debebat, & in legalibus insti

tutis quodammodo excultus fuit. Nunc autem cum de uis & sepibus alios intrare compellit, gentile populum intelligi uult agrestem & quodammodo à cultura dei alienum. Primū ergo in plateas & uicos misit, quia prius ad gētem Iudæorum prædicatores suos destinauit, dicens: In uiam gētium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorū ne intraueritis, sed ite potius ad oues quæ perierunt domus Israel. Illis autē maxima ex parte nō credentibus, gentiles uocant, cum dicitur: [Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleat domus mea.] In uia quippe lata & spatiosa, quæ ducit ad mortem, gentilis populus erat, & tortuosis flexibus more sepium, uarijs criminibus & peccatis alligatus. Sive certe (ut quidā uolunt) cū superius diuites aliquos colligere præcepit, populum Iudæorum significat, ut dictum est. Per illos autem, qui de plateis uocantur, gentium populus designat, qui ex altitudine uel longitudine uitiorum, per prædicationem apostolorum, ab idolorum culturis ad uerū deum conuersi sunt. De quibus dicitur: [Pauperes ac debiles &c.] Pauper em̄, debilis, cæcus & claudus, gētilis populus erat. Pauper erat, quia delicias paradisi perdidit: debilis, quia à bono opere torpebat: cæcus, quia in tenebris & umbra mortis sedebat: claudus, quia in utroque pede claudicās, à recto itinere cessabat. Qui ergo lucē ueritatis ignorabat, uia mandatorum dei currere nesciebat, delicias spirituales amiserat, nec bonū operari nouerat. Nō igitur soli illi currunt ad conuiuū, qui debiles sunt corpore, sed & mente. Pauper em̄ est, qui quāuis diues sit, tñ egens uirtutibus diuitias distribuit ut dñs, non autē eas cōcupiscit ut seruus. De quibus dñs ait: Beati pauperes spiritu.

Cæcus est, qui illud lumen aspicere non potest, q̄ dixit: Ego sum lux mūdi. Debilis, qui fidem perfectam non habet, quam dñs commendans discipulis, ait: Si habueritis fidē & rel. Claudus est, qui habet fidem sine operibus, aut opera sine fide. Quia sicut fides sine operibus mortua est, ita & opera sine fide nihil sunt. Ergo tales ad conuiuīū dei uocātur, q̄a non est opus sanis medicus, sed male habentibus. Cum autem ait, Exi in uias & sepes,] per illos qui de uñs uocātur, populum ludæorū intelligi uoluit, qui quasi ex uñs uocatus est, quia legem habebat, p̄ quam incedere debebat. Per sepes uero, gentilis populus intelligitur. Sepes uero, ex sylua sunt. Soler autem natio gentium p̄ ligna syluarum designari, sicut scriptum est: Tunc ex ultrabunt omnia ligna syluarum. Tunc autē ipsi uocati sunt, q̄n̄ latam & spatiosam uiam atq; tortuosam, quæ ducit ad mortem, reliquerunt, & iter rectū incedere cœperunt. Vnde Iohannes in Apocalypsi, postquā dixisset se ex duodecim tribubus duodecim milia signatos uidisse, adiunxit, dicens: Post hæc uidi turbam magnam, quam dinumerare non poteram. Notandum autem, quia in hac tertia inuitatione non dicitur, [uoca,] sed [compelle intrare.] Sunt enim pleriq; qui non facile ad deū cōuertuntur, nisi prius aut infirmitate aut paupertate aut aliqua necessitate constricti fuerint: quod illa parabola euāgelij de prodigo filio ostendit, qui cum egere cœpisset, ad se reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autē hic fame pereor: surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cœlū & corā te, iam nō sum dignus uocari filius tuus. fac me sicut unum de mercenarijs tuis. Et de talibus Psal

1° Petri. 77
1° Cor. 12

mista ait: **C**um occideret eos, tunc inquirebāt eum.
Et sicut per prophetam dicit, **T**antummodo sola uexatio intellectum dabit auditui. **N**onnulli enim electi post carnis desideria currere desiderant, cum amatoribus mūdi communem uitam ducere, sed oculus diuinæ misericordiæ eorum impias actiones præueniens, alios infirmitate affligit, alios paupertate attenuat, alios necessitatibus uarijs coangustat. **C**ūq; post flagella ad deum conuertuntur, quasi ad conuiuium eius intrare compelluntur. **T**alibus per prophetam dicitur, **V**irga & flagello castigaberis filia Sion, ut nō discedat zelus meus à te. **T**ales significauit puer ille **A**malechites, de quo in **R**egnorum libris legitur, quī socijs fugientibus infirmus in uia remansit, quem **D**auid psequēs **A**malechites repperit, eumq; cibo & potu refocillauit, atq; ducē sui itineris fecit, & ipse postea cū **D**auid **A**malechites percussit, à quorū cōsortio infirmus in uia remansit. **A**malechites enim, qui lamens populus interpretat, mūdi amatores significat, qui de aliorū facultatibus ditari desiderant. **S**unt em̄ nonnulli electi qui cū talibus cōmunem uitam ducere optant, sed cū misericordia dei præueniente, aut infirmitate, aut aliqua necessitate præpediuntur, quasi infirmi in uia remanent, quos **D**auid. i. manu fortis dñs scilicet **I**esus **C**hr̄us reperiens, spiritali cibo & potu refocillat, atq; eorū mentes ad cælestia firienda accēdit. **E**t solet contingere, ut ipsi postea ad deū cōuersi, amatores mundi spiritali gladio increpandos feriānt, cū quibus prius cōmunem uitā in seculo ducere desiderabāt, qualibus per **O**see prophetam pie cōminatur, dicēs: **E**cce ego sepiā uiam tuā spinis, & sepiam eā maceria, & sequeris amatores tuos, & non appre-

* Reg. 30

Osee 2

hendes eos. queres, & non inuenies eos. & dices, Re-
uerar ad uirum meū priorē, quia bene mihi erat tūc
magis q̄ nunc. Valde aut̄ terribile est, q̄d in cōclusio-
ne huius parabolę dicit: Dico aut̄ uobis q̄ nemo
uiroz illoz. qui uocati sunt, gustabit cenam
meam. Quod omēs em̄ uocati sumus, scimus, utrum
aut̄ ad æternam beatitudinem degustandā peruentu-
ri, adhuc ignoramus. Multis em̄ modis uocat nos de-
us, per fidem, per baptismum, per exempla patrum, p̄
prospera & aduersa, per somnia & reuelatiōes. Quia
ergo inexcusabiles sumus de uocatione, solliciti debe-
mus esse, necesse est, in boaa operatione, ne tēpore iu-
diciū a conuiuio dei exclusi, cum fatuis uirginibus sa-
me pereuntes & clamātes, Domine dñe, aperi nobis,
audiamus: Amē dico uobis, nescio uos, sed potius cū
prudētibus uirginibus in æterna satietate de uisiōe
conditoris iugiter epulemur. •

DOMINICA III.
post Pentecosten I. Petri V.

**Charissimi, Humiliamini sub potenti
manu dei, ut uos exaltet in tempore uisita-
tionis. Et reliqua.**

Modo fratres charissimi audiuius beatū Pe-
trum apostolum ad humilitatē nos cohor-
tantem atq; dicentem: Humiliamini sub
potenti manu dei. Manus dei, potestas eius datur
intelligi, quia in deo cōpaginatio membrorū non in-
uenitur, qui ubiq; & in omnibus totus est plenus, atq;
perfectus, Sub more hominum de deo loquitur scri-

prura, ut apertius maiestatem atq; potētiā sui creatoris homines intelligant, & intelligentes quæ sit uoluntas dei, opere complere contendant, unde gaudia sibi sempiterna conquirant. **Sequitur: ut vos exaltet in tempore uisitationis.** Quia quisquis hic in præsentī seculo eius se subdiderit uoluntati, & in præceptis eius assensum commodauerit, & ea, quantum diuina gratia posse dederit, operibus adimplere sategerit, carnis superbiam cōterendo, in die ultimæ retributionis exaltabitur à domino, atq; ad æternæ beatitudinis premia perducetur. **Omnem sollicitudinem uestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de uobis.** ut Psalmista nos admonet, dicens: facta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet. Et alibi: Inquirentes autem dominum, non desicient omni bono. Et ipse dominus in euāgelio: Noli te solliciti esse dicentes, qd manducabimus, aut quid bibemus: scit enim pater uester quia his omnibus indigetis. **Quærite ergo primum regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicient uobis.** **Sobrius estote, & uigilate.** Semper in sobrietate & modestia uitæ uestram habetote, cauentes semper astutias diaboli, & uigilate iugiter in custodia mandatorū dei, & in custodia animarū uestrarum. **Sequitur: Quia aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.** Diabolus enim nunquam dormiens, nūquam ab insidijs hominum requiescens, sed semper die & nocte circuit tentando & insidias ponendo hominibus, qualiter quenquam illorum, qui dei uoluntati subiecti sunt, sua ualeat suggestionē decipere. [quærens quem de-

POST PENTECOSTEN 285

uoret non corpore, sed anima, quemcumque ad nociua & inuilia ualeat pertrahere carnalia desideria. Cui resistite, fortes in fide. Exemplo Christi & sanctorum eius contemnentes dulcedinem carnalis concupiscentia, recordantes iugiter quid sit illis amaritudinis prae paratum, qui desiderijs terrenis inserviunt, nec conuertunt a malitia sua per poenitentiam uolunt. Nos ergo fideliter domino adherere satagamus, eiusque precepta iugiter meditemur, carnis nostrae desideria conteramus, & resistamus fortiter diabolo hosti nequissimo, in fide recta, in spe firma ad dei omnipotentis misericordiam, in charitate perfecta ad seruitium eius, in operibus misericordiae & pietatis, ut eius largiente gratia, mereamur & de hoste triumphum, & aeternae beatitudinis praemium. Deus autem omnis gratiae, qui uocauit nos in aeternam suam gloriam in Christo per incarnationem unigeniti filij sui, quem pro mundi misit mori salute. Modicum passus, qui in hoc mundo, quamuis modici temporis, multas sustinuit pro nobis iniurias, ad ultimum etiam crucifixus & occisus est pro redemptione nostra, & morti dignatus est pro nobis. Modicumque temporis retentus a morte, statim surrexit tertia die, ipse perficiet in nobis bonum quod coeperat, nosque in sua semper uoluntate, & in diuina religione confirmet & corroboret in perseuerantia bonorum operum.

DOMINICA IIII
post Pentecosten Lucae XV.

In illo tempore Erant appropinquans

res ad Iesum publicani & peccatores, ut au-
dirent illum. Et reliqua.

Sicut unius peccatoris
 casus multos ad de-
 sperationē trahere so-
 let, qui eius malum exem-
 plum imitantur, sic unius
 recuperatio multis pdest
 ad salutem. Quod in exor-
 dio huius lectiōis facile cō-
 probamus, si superiora hu-
 ius euangelij solícite con-
 sideremus. **V**t enim euan-
 gelicus sermo supra retu-
 lit,

Transiēs Iesus, uidit hoīem sedentē ad telonium,
 nomine **L**eui, qui & ipse princeps erat publicanorū, &
 uocauit eum. **A**t illi relictis omnibus surgens, secu-
 rus est illum. **E**t fecit ei cōuiuium magnum in domo
 sua, & erat turba multa publicanorum discumbenti-
 um cū eo. **E**rgo publicani & peccatores uidētes prin-
 cipem suum tam benigne à deo nō solum receptum,
 sed etiam in ordinem apostolatus uocatum, tandem
 resumpta fidutiā, quasi ægroti ad medicū accesserūt,
 ut audirent illum. **E**t nō solum ad colloquēdum, sed
 etiam ad conuiscendum recepti sunt. **Q**uod uidētes
 scribæ & pharisæi, qui de falsa iustitia sibi applaude-
 bant, non solum ægrotos ad medicum accēdētes, sed
 etiam ipsum medicū ore contumaci reprehendebāt,
 dicentes: **Q**uia hic peccatores recipit, & mādu-
 cat cum illis. **V**nde cognouimus, qā sicut uera iu-
 stitia compassionem habet, sic falsa dedignationem.

Dominus autem Iesus Christus ueram iustitiam habes, compassione & misericordia publicanos & peccatores suscipere non est dedignatus. Pharisæi quidē qui falso se iustos arbitrabatur, nō solum peccatores despiciebāt, sed etiā ipsum medicū peccatores uocantem reprehendebāt. De quorū numero erat ille unus pharisæus, noīe Simon, qui cum inuissset dñm ad domū suam, & uidisset mulierē peccatricem lachrymis pedes eius rigantē, & capillis suis tergentem, dicebat in corde suo: **Nisi esset propheta, sciret utiq; quā & qualis est hæc mulier, quę tãgit eū, quia peccatrix est.** Quē præueniens dñs, ait illi: **Simon, habeo tibi aliqd dicere.** At ille dixit: **Magister, dic.** Ait illi: **Duo debitor es erāt cuidā scenoratori, unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderēt, donauit utrisq;.** Quis ergo eū plus diligere habuit? At ille hoc, qđ negare nō potuit, respondit, dicens: **Aestimo quia is cui plus donauit.** Et conuersus ad mulierē, dixit **Simoni: Vides hæc mulierē?** Intraui in domū tuā, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autē lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terfit. Osculū mihi non dedisti, hæc autē ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meū nō unxit, hæc autē unguēto unxit pedes meos. Propter qđ dico tibi, remittunt ei peccata multa. Sed illis murmurātib; dñs talē similitudinē adhibuit, ut & eorū murmurationē ex ratione cōpesceret, & ipsa similitudo ad ipsum autorē oīm specialiter p̄tineret. **Ait em̄ ad illos parabolā istam, dicēs: Quis ex uobis homo, qui habet centum oues, et si perdiderit vnā ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, et vadit ad illam,**

quæ perierat, donec inueniat illam?] Ac si diceret: Si uos ouem perditam studio rãto & labore inquiritis, non oui, sed uestræ auaritiæ consulentes, quãto magis ego hominem debeo ad imaginem dei factũ quærere, & de perditione liberare? Quia nõn ueni quẽnã perdere, sed omnes saluare. **Spiritualiter** hõmo iste ille est, de quo pphera ait: **Ecce ueniet deus & hõmo de domo Dauid, scilicet dominus Iesus Christus, qui habuit centum oues, quando angelicam & humanã naturam perfectam creauit. Centenarius enim numerus perfectus est. & ipse centum oues habuit, quãdo ad obtinendam æternam perfectionem angelorum & hominum naturam condidit. Vna enim ouis tunc periit, quando primus homo peccauit. Sed ille, cuius misericordia est ab æterno, & usq; in æternum super timentes eum, nolens humanam naturam perpetuo perire, relictis nonaginta nouem ouibus in deserto, abiit illam quærere quæ perierat. Desertum hic cælũ intelligitur. Quia enim desertum dicitur derelictum recte in hoc loco cælum desertum uocatur, quia primus homo peccando illud deseruit. Quod manifestius significare uolens alius euangelista, pro deserto, in montibus posuit, ut intelligas, in excelsis. Reliquit ergo nonaginta nouem in deserto, quando illos angelicos spiritus in cælo relinquens, propter nos & propter nostram salutem humanam naturã suscepturus, intrauit terram. Notandum tamen q̃a non sic eos deseruit, ut semper per diuinitatis potentiam cum illis non esset, per quam ubiq; est præsens, ubiq; est totus, sicut nec nos deseruit, quãdo ad illos rediit. Quæsiuit enim ouem se non quærentem, quia natura humanã cum non posset accedere ad eius diuinitatem, factus**

POST PENTECOSTEN 289

est nobis uicinus p̄ humanitatem, teste Apostolo, q̄
ait: Semetipsum exinanuit, formam serui accipiens,
in similitudinem hominum factus. Et item: At ueni
uenit plenitudo temporis, misit deus filium suum
factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub le
ge erant redimeret, ut adoptionem filiorum recipere
mus. **Et cum inuenerit eam, imponet in hume
ros suos gaudens.** Per humeros dei, labor passio
nis eius exprimitur. Quoniã ergo habet homo ma
iorem fortitudinem in humeris ad onera portanda,
quã in cæteris membris: merito per humeros uir
tus passionis designatur, sicut Isaias ait: **Et factus est**
principatus eius super humerum eius. Quia enim in **Mat. 9**
humeris onera portare solemus, inuentam ouem in
humeris posuit, quando nos per laborem suæ passio
nis ad cælestem gloriam reuocauit. De quo per bea
tum Petrum dicitur: Peccata nostra ipse pertulit in **1. Petri. 1.**
corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, iustitig
uiuam, cuius liuore sanati sumus. Eratis em̄ sicut oues
errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & epi
scopum animarum uestrarum. Siue impositam in hu
meris ad gregem reportauit, quando nos ad suam simi
litudinem reformauit. Hoc est ergo ouem inuentam
in humeris imponere, quod (iuxta aliam parabolam)
hominem a latronibus uulneratum, imponere in iu
mentum & ducere in stabulum. **Et ueniens domum.**
Domus, ad quam inuenta ouis reportatur, cælestis est
parua, ad quam illa spiritalis ouis piij pastoris hume
ris se reportari oprabat, cum dicebat: **Vnam perij ad do
mino, hanc requiram, ut inhabitem in domo domi
ni omnibus diebus uite mee. Ut uideam uoluntatem
dñi, & uisitem templum eius. Et iterum: Erraui sicut**

T

ouis quæ perijt, require seruum tuum domine. Inue-
 ta ergo oue, ad domum reuertitur, quia post liberatã
 humanam naturam, post triumphum suæ passionis,
 ad cælum redijt per gloriam ascensionis. Quanta au-
 tem gloria de hominis liberatione angelis in cælis or-
 ta sit, manifestatur cum subdit: Vocat amicos et
vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi,
quia inueni ouem meam quæ perierat. Amici
 & vicini angelorũ spiritus sunt. Qui amici recte uo-
 cantur, quia ab eius ueritate nunquã discordant. Vi-
 cini, quia uisionẽ claritatis illius est proximo contemplã-
 tur. Notandum autẽ quod non ait, cõgratulamini in-
 uentæ ouis, sed mihi, ostendens quia nostra salus illius
 est gaudiũ. Piissimus em̃ deus, cũ sit immutabilis, sic-
 ut humano more contristari pro hominum perditio-
 ne dicitur, sic de eius salute gaudere. Quod autẽ de
 hominum perditione doleat, ipse per Prophetam de-
 clarat, cum enumeratis Ierusalem peccatis, adiungit,
 dicens: In omnibus istis contristabas me. Quantum
 autem de eius salute gaudeat, euãgelista declarat, di-
 cens: In illa hora exultauit Iesus spiritu, & dixit: Con-
 fiteor tibi dñe, pater cæli & terræ, qui abscondisti hæc
 à sapientibus & prudẽtibus, & reuelasti ea paruulis.
 Cuius gaudij perfectionem dñs declarat, cum expo-
 nens similitudinem subiungit, dicens: Dico uobis
quod ita gaudium est in cælo super vno pec-
catore pœnitentiã agente, quã supra nonagin-
tanouem iustis, qui non indigent pœnitentiã.] Ma-
 ius ergo gaudiũ est in cælo de cõuersis peccatoribus,
 quã de stantibus iustis: quia & nos terrenã substanti-
 am perditã cũ maiori gaudio recuperamus, quã antẽ
 perditionẽ possideremus. Quod manifeste illa parabo-

In euāgelij indicat, ubi prodigū filiū reuertentē pater
 cū magno gaudio suscepit, dicens: **P**roferite cito stolā
 primā, & date anulum in manu eius, & calceamenta
 in pedes, & occidite uitulū saginatum, & epulemur
 & iucundemur: quia hic filius meus mortuus fuerat,
 & reuixit: pierat, & inuētus est. **S**ed forte mouet ali-
 quē, quō angeli dei, in quibus summa p̄fectio est, ma-
 gis de conuersione peccatorum, quā de statu iu-
 storum gaudere possint: **A**d quod dicēdum, q̄a sunt
 nonnulli electi, qui deo se protegente nulla capitalia
 crimina cōmiserunt, & tamen nullis uirtutibus prin-
 cipalibu se exercent. **E**t quia suo iudicio sibi iusti esse
 uidentur, tanto securius uiuunt, quanto se minus pec-
 catores cognoscūt. **Q**ui uero post publica flagitia &
 scelera ad p̄nitentiā conuersi, tanto se acrius affli-
 gūt, quāto grauius se peccasse meminerūt: & sibi met-
 irati, carnem suam per abstinentiam & uigilias mac-
 cerāt: uoluntates proprias abnegant, ieiunijs & elee-
 mosynis inferuiunt, in orationibus & lachrymis com-
 pungunt, & mortificātes semetipsos, crucifigūt mem-
 bra sua cum uitijs & concupiscentijs. **D**e talium ergo
 peccatorum cōuersione maius gaudium est in cælo,
 quā de illorū iustorum statu, qui (ut diximus) tau-
 to minus se in bonis exercent operibus, quāto minus
 se obligatos sentiunt in malis grauioribus: q̄a & rex
 eum militē in p̄lio plus diligit, qui post fugā reuer-
 sus aduersarios uiriliter premit, quā illū, qui nunquā
 inijt fugam, nec tamen aliquando aliqd fortiter gef-
 sit. **S**imiliter & agricola eam terram plus diligit, quē
 post exceptionem ueprum & spinarum huberiores
 fructus reddit, quā illam quæ nunquam spinas p̄-
 tulit, nec tamen huberes fructus fecit. **S**unt etiam alijs

iusti, qui cum iustitiæ opera habeant, se tamen minime ipsi iustos arbitrantur, & quasi cōscij sibi sint magnorum peccatorum, ita semetipsos accusant, affligentes se ieiunijs, uigilijs, orationibus: & sicut alij culpas operis, ita illi plerumq; deplorant culpas cogitatiois. Considerandum ergo est, quia si de conuersis peccatoribus gaudium sit in celo, multo magis maximum gaudium est de talium iustorum operatioe. Neque angeli in quibus perfecta est charitas, sine gaudio salutem hoim uidere possunt, de quorum interitu dolere dicuntur. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam vnā, nonne accendit lucernam, & euertit domum & quærit diligenter donec inueniat? Qui superius per pastorem, ipse nunc signatur per mulierem, dñs scilicet Iesus Chrus, dei uirtus & dei sapiētia. Quæ mulier habens drachmas decem, quia angelorum & hominum rationalem creaturam creauit. Nouem enim sunt ordines angelorum, id est, Angeli, Archangeli, Throni & Dominationes, Virtutes, Principatus & Potestates, Cherubim & Seraphim. Decimus em̄ per superbiam cecidit. Sed ut electorum numerus compleretur, ad illius restorationē homo decimus creatus ē. Quia tantam multitudinem ex animabus fidelium celum credimus ascensuram, quantos illic cōrigit angelos remansisse, iuxta illud quod scriptum est: Statuit terminos hoim iuxta numerum filiorum Israel. Et sicut dominus ait in euangelio, In resurrectione neq; nubent, neq; nubentur, sed erunt æquales angelis dei in celo. In drachma enim imago regis exprimit: & quæ angelorum & hominum spiritus ad imaginē dei creati sunt, recte in drachmarum nomine exprimuntur.

Luc. 15

Vnam drachmam mulier perdidit, qñ primus homo peccauit. Sed dei sapientia, nolens hominē perire per perualiter, accendit lucernam. Lucernam quippe accendit, quando humanam naturam, quam ex nobis assumpsit, uirtute miraculorum per suam diuinitatē clarificauit. Lucerna enim lumen est in testa: lumē in testa, diuinitas in humanitate. Sicut enim lumē in testa conualescit, ira dei caro per ignem passionis ad immortalitē trāsuit, sicut ipse per prophetam ait: **Ex aruit uelut testa uirtus mea.** Sed postquam mulier accēdit lucernam, domum euertit, quia cum dñs in humanitate apparuit, statim cor humanum ad pœnitentiā agendam conuertit, ipso dicente: **Pœnitentiā agite, appropinquabit enim regnum cælorum.** Eueritur quippe domus, quādo homo illud quod nequiter gessit, grauiter in se ipso puniēs destruit. **Et cū inuenerit, conuocat amicas & uicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.** **Amicę & uicinę,** supernę ciuitatis uirtutes sunt, & angelorum scilicet spiritus, qui ab eius uoluntate nunquam discordāt, nec ab illius uisione aliquo interuallo temporis separantur. **Congratulabuntur** namq; angeli in inuentione ouis & drachmę, quando numerum suum, quem per apostatam angelum imminutum uiderunt, per recuperationem hominis compleri cernunt. **Notandum autem,** quia nō ait, congratulamini inuentę drachmę, sed mihi, ostēdens quia nostra liberatio, liberatoris est exultatio. Magna est enim spes conuersis peccatoribus, magna fiducia pœnitentibus tribuitur, cum subinfertur: **Ita dico uobis, quia gaudium erit corā angelis dei super vno peccatore pœnitentiā agen-**

psalm. 52

Matth. 1

te, quam supra nonaginta nouē iustis, qui nō indigent p̄nitentia. Quis igitur habet tam durū pectus & imp̄nitens cor, ut hæc audiens non cōuertatur? Ve ergo gaudium habeant de nostra cōuersione angeli, utiq; dignum est, ut luctum in terra teneamus, dicētes cum Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meū, ut impleatur in nobis, quod dñs dicit in euangelio: Beati qui lugent, qm̄ ipsi consolabuntur. Sed uidēdum est, qualis debeat esse p̄nitētia, quia multi sunt, qui se peccatores assidue dicunt, & tamen adhuc delectat eos peccare. Alij a uino & carne se abstinent, alij largas eleemosynas tribuunt: sed q̄a peccatis non cessant, fructus dignos p̄nitētiæ non faciunt. Qm̄ ueram p̄nitentiā facere non potest, nisi q̄ peccatum odit & deum diligit. Ille est em̄ p̄nitēs dīcendus, qui sic pr̄terita deserit, ut iterū, stenda nō cōmittat. Vñ bene p̄nitētia dicta est, quasi punientia: quia ita pr̄terita mala punire p̄nitendo debemus, ut ea iterū p̄nitenda non cōmittamus. Quia q̄ pr̄terita plangit, & futura cauet, securus ad deum uenit. Qui em̄ delectabiliter & sine cessatione malis operibus inhæret, & a cibis, quos deus creauit ad percipiendū cum gratiarum actione, se abstinet, magis irrisor quā p̄nitēs dicēdus est. Vtrumq; em̄ p̄nitētibus necessariū est, ut & p̄ peccatis amaritudinē habeāt in corde, & afflictionē in corpore, ut caro, quę læta nos traxit ad culpā, afflictā reducat ad ueniā, iuxta illius exemplum qui ait: Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Vnde alibi uoce p̄nitentis dicitur: Manducabam sicut cinerem panē meū, & poculum meū cum fletu miscebam. A facie iræ indignationis tuæ. Et iterū: Ego autem dum mihi molesti es

Psalm. 6.

Matth. 5.

sent, induer bar cilicio, & humiliabā in ieiunio animā meam. Hinc ecclesiastica consuetudo publicam pœnitentiam in cinere & cilicio indicere consuevit, ut in asperitate cilicij afflictio sentiatur exterius, & in uisione cineris recordatio sit humanitatis interius. Hinc uoce beati Iob in persona pœnitentiū dicitur: idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiā in fauilla & cinere. Nullus de magnitudine peccatorum desperet, quia etsi magni sunt morbi animarum, omnipotens est medicus, qui non uenit uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiā. Nullum enim uulnus peccati tam magnum est, ut per pœnitentiā sanari non possit, si tamen medicina pœnitentiæ nō negligatur. Non enim mentitur ille qui ait: In quacunq; die peccator cōuersus fuerit & ingemuerit, peccata illius obliuioni tradētur. Et iterum: **Viuego**, dicit dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut cōuertatur & uiuat. Hinc peccatricem animam ad pœnitentiā prouocans, per prophetam dominus dicit: **Nūquid potest mater obliuisci infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui?** Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Humana enim natura sicut facile cadit, sic facile surgere potest. Quia sicut ait saluator in præsenti lectione, **Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente.**

DOMINICA V. POST
Pentecosten Lucae VI.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Estote misericordes, sicut & pater uester misericors est. Et reliqua.

IN ceteras uirtutes, quibus dominus Iesus Christus caelestem gloriam quaerere monuit, praecipue misericordiam commendauit. Denique cum in monte sedens octo beatitudines discipulos suos doceret, ait inter cetera: **Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.** Quisquis ergo ad hoc premium beatitudinis pingere desiderat, uirtutem misericordiae studeat habere. **V**t autem ostenderet non solum gratis, sed etiam ingratis misericordiam impendendam, postquam sententiam de dilectione inimicorum protulit, adiunxit hoc quod in capite huius lectionis audiuius, dicens: **Estote ergo misericordes.** Primum ergo etymologiam huius nominis uideamus, ut uirtutes illius perfectius cognoscere ualeamus. Misericordia enim ex corde & miseria compositum est nomen, in qua compositione ostenditur, quia ubi est miseria, ibi necesse est misericordia. Duobus autem modis misericordiam intelligimus: una est corporalis, & altera incorporalis: una uisibilis, & altera inuisibilis. **A**d corporalem nancq; misericordiam pertinet, esurienti cibum, sitienti porum tribuere, uestire nudum, suscipere hospitem, uisitare infirmum, sepelire mortuum, & peccantibus in nobis ex corde dimittere, & necessitati proximorum iuxta uires succurrere, & cetera his similia pietatis opera impendere. **A**t uero spiritalis misericordia est, insipientem docere, con-

solari dolētem, exhortari bene agentē, corripere ne
 gligentem, & superbientē ad humilitatem & satisfa-
 ctionem prouocare, & cætera talia. Vna est ergo bo-
 na, & altera melior: quia tanto est melior misericor-
 dia spiritalis quàm corporalis, quãto est anima me-
 lior quàm corpus. Per unam eñ reficitur corpus, qd
 est mortuum, per alterã anima sine fine mansura. Igit̃
 qui utranq; potest impendere, perfectus est. Si quis
 aut̃ spiritalē impēdere nō ualet, saltē corporalē non
 negligat, ut in retributione iustorū audire mereatur.
Venite bñdicti patris mei, p̃cipite regnum, quod uo-
 bis paratum est ab origine mundi. Hanc habere uo-
 lebat Paulus apostolus discipulos suos, quibus dice-
 bat: Induite uos, sicut electi dei, uiscera misericordia. **Coloss. 3d**
 estote inuicem benigni. Ad hanc habendam. **Ephe. 4**
Petrus apostolus per epistolam fideles exhortatur, dicens:
 Omnes unanimes in oratione estote, cōpatientes, fra-
 ternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles. **1. Petri. 3**
Tãto ergo studiosius hanc requirere debemus, quã-
 to in eius executiōe cælestis patris imitatores esse de-
 sideramus. Quantū eñ perfecta sit uirtus misericor-
 diae, hinc liquido oñditur, cū ad eius exhibitionē ipsi
 us dñi prouocamur exēplo. Vnde & subditur: [Sic-
 ut & pater uester misericors est.] Vbi notandū quia
 [sicut] aduerbiū similitudinis, non semp ad æquali-
 ratem, sed aliqñ pertinet ad similitudinem. Neq; eñ
 sicut dñs est, nos per om̃ia esse possumus, & tñ iuxta
 quandã similitudinē, ut Iohānes apostolus ait: Sicut
 ille est, & nos sumus in hoc mūdo. Iuxta hunc modū **1. Iohā. 4**
 locutionis & in hoc loco, sicut, ad similitudinē perti-
 net. Dignū est eñ, ut sicut nos patrē gloriamur habe-
 re in cælis, iuste & pie uiuamus in terris, int̃m ut ipsa

bona nostra opera filios dei nos esse demonstrēt. Sic
 ut em̄ in humana natiuitate paterni uultus similitu-
 dinē frequenē in filiorū facie inspicimus, ita si filij dei
 esse uolumus, cælestem patrē in terris imitari debe-
 mus. **¶** Vnde **Apostolus** ait: **Si** portauimus imaginem
 terreni, portemus & imaginē cælestis. **¶** Et sicut filijs
 regū cultus preciosior & dignitas sublimior cōmen-
 datur, sic in nobis, qui filij sumus dei, in bonis operā-
 bus uirtutes florere debēt, ut charitate fulgidi, in hu-
 militate præcipui, castitate lucidi appareamus, ut im-
 pleatur illud qđ dñs ait: **Sancti** eritis, sicut & ego san-
 ctus sum. **¶** Estote perfecti, ut sicut ipse pius & miseri-
 cors est, qui solē suū oriri facit super bonos & malos,
 & pluit super iustos & iniustos: ita nos non solū ami-
 cis, sed etiā inimicis & extraneis bona que possumus,
 impēdamus, sicut dñs ait: **Diligite** inimicos uestros,
 bñfacite his qui oderūt uos, quatenus in sorte filiorū
 dei cōputari mereamur, ut impleatur in nobis, quod
 ipse ait in euangelio: **Beati** pacifici, qm̄ filij dei uoca-
 buntur. **¶** Nec superfluū uideri debet, si ad hanc imita-
 tionem cælestis patris subtilius indagandā, ex rebus
 uisibilibus aliquod exemplū sumamus. **¶** Tradunt em̄
 physiologi naturā esse aquilarū, ut pullos suos cōtra
 iubar solis suspēdant: & quos more parentū irreuer-
 beratis oculis intueri uiderint claritatē solis, cū om̄i
 diligentia fouent & nutriunt. **¶** Quos autē terrā inspicere
 uiderint, quasi adulterinos deiiciunt & contēnūt.
¶ Similiter de coruis dicūt, qđ tandiu pullos suos negli-
 gant, quousq; similitudinem suā nigrescentibus plu-
 mis in illis inspicjāt. **¶** In qbus similitudinibus nos my-
 stice monemur, ut si filij dei esse cupimus, æternæ cla-
 ritatis gaudia mentis oculo contēplemur, & superni

1. Cor. 15.

Leuit. 20.

Luc. 6.

parentis similitudinē in bonis actibus ostēdamus, ut
impleatur in nobis illud, qd ipse ait in euangelio: **Lu** **Matth. 23**
ceat lux uestra corā hominibus, ut uideāt opera bo-
na uestra, & glorificent patrē uestrū qui in caelis est.
Teste em̄ apostolo **Petro**, Cuius opa facit qs, eius fi-
lius appellatur. **V**nde **Paulus** nos admonet, dicens: **Eph. 5.**
Estote imitatores dei, sicut filij charissimi. **H**inc **Io-**
hānes ait: **F**ilij dei sumus, sed nondū apparuit qd eri-
mus, qm̄ uidebimus eū sicuti est. **N**olite iudicare.
2 **nō** **i**udicabimini. **N**olite cōdemnare. **2** **nō** **cō**
demnabimini. **Q**uæritur, quare dicat, **[N**olite
iudicare, & non iudicabimini, cum ipse alibi dixisse
legatur: **S**i uideris fratrem tuū peccantem, increpa
illū. **E**t alio loco: **S**i peccauerit in te frater tuus, uade
Luce. 17
Matth. 18
& corripe eum inter te & ipsum solum. **S**i te audierit,
lucratus eris fratrē tuum: si autē te non audierit, adhi-
be tecum unum uel duos. **A**d quod rñdendū, quia in
correctione fraternā hęc discretionis regula tenēda
est, ut scilicet manifesta & aperta mala, & uitētur &
reprehendant: ea uero, quæ quo animo fiant à proxi-
mis, ignorant, non sunt iudicāda, sed potius extra in-
crepationē accipiēda. **S**unt em̄, quædam opera, quę
& bono & malo animo fieri possunt, de talibus perī-
culosum est iudicare, maxime ne cōdemnemur. **S**ic
ut, uerbi gratia, uides aliquē frequenter nō ieiunan-
tem, noli multum laudare, neq; multū detestari, quā
potest fieri, ut propter infirmitatē sit omachi ieiuna-
re nō possit, aut propter appetitū gulę ieiunare non
uelit. **H**ęc & his similia facile nō sunt iudicāda, sicut
apostolus **Paulus** dicit: **Q**ui manducat, nō māducan-
Rom. 14.
tem nō iudicet: & q non manducat, māducantem nō

1. Corin. 4. spernat. Et iterum: Nolite ante tēpus iudicare, quoad usq; ueniat dñs, qui & illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordiū, & tunc laus erit unicuiq; à deo. Et alibi, ubi prohibet eos iudicare, qui carnibus uescebant, ab hīs qui non uescebant, dicens: Nemo uestrū iudicet in cibo aut in potu, Et

Coloss. 2.

Roma. 14.

item: Tu quis es q̄ iudicas alienū seruum? Et rursus: Melius mihi est non māducare carnē, neq; bibere uinum &c. Qm̄ qui aliū iniuste iudicat aut condēnat, iuste iudicabitur & condemnabitur. Sunt uero alia opera, quæ per semetipsa manifesta & aperta mala sunt, sicut sunt adulteria, furta, homicidia, rapinæ, ebrietates, & cætera talia, hæc à fidelibus non solum reprehendenda sunt, sed & corrigenda ab illo, qui locum regiminis tenet, atq; iudicāda, maxime propter illud, quod dñs per prophetā dicit: Si non annuncia ueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. Est & aliud discretiōis genus in correctione fraterna obseruandū, ut si uerbi gratia occultum est pctm̄, occulte corrigas & emēdes, propter hoc quod dñs dicit: Si uideris fratrem tuū peccantem, corripe eum inter te & ipsum solum. Si autem manifestum & publicum est pctm̄, publice argue & emenda, propter illud quod Apostolus ait: Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant. Et sicut per Salomonem dicitur: Qui corripit palam, pacem facit. Et iterū: Responde stulto iuxta stultitiam suā. Ad hoc em̄ diuina iustitia statuit in ecclesia, ut esset pastor in populo, princeps in seculo, ut unus peccantes corrigat, alter uero corrigēdo negligētes puniat. Quando aut̄ in te frater tuus peccat, cum leui correptione dimitte ei. Vnde & subditur

1. Tim. 5.

Proue. 16.

ita. Sed quia non sufficit declinare à malo, nisi quisq;
 studeat facere bonū, postquā de non iudicandis pro
 ximis præceptū dedit, formā cui imprimamus offen
 dit, dicens: **Dimittite, & dimittetur vobis.** Quod
 est dicere: Dimittite peccātibus in uobis, & dimittē
 tur vobis peccata uestra. Non solum em̄ alios teme
 re iudicare non debemus, sed etiā his qui nos iniuste
 iudicāt, ex corde dimittere. Igitur dimittere ad igno
 scenda peccata pertinet, iuxta quod dñs alibi ait: Si
 dimiseritis hominibus peccata eorū, & pater uester
 cælestis dimittet uobis peccata uestra. Et item: Cum
 stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduer
 sus aliquem. Quod autē adiungit, **Date, & dabitur
 vobis,** ad dandā eleemosynam pertinet, dño ali
 bi dicente. Date eleemosynam, & ecce omnia munda
 sunt vobis. Dimittere enim iniurias debemus &
 eleemosynas dare, ut detur nobis uita aeterna scđm
 quod dñs dicit: Facite uobis amicos de māmōna iniqui
 tatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in aeter
 na tabernacula. Et forte quod daret à uobis si quaereres,
 subiunxit, dicens: **Mensuram bonā & con
 fertam, & coagitatā, & supereffluentem.** Men
 sura enim bonā à bonorū om̄ium remuneratore da
 bitur, qñ pro minimis maiora rependet, pro terrenis
 cælestia, pro transiuris mansura. Quæ bene cōfertā
 dicitur, i. plena & perfecta: & coagitata, quia ex nul
 la parte inanis erit & uacua. Supereffluentem, i. su
 perabundantem. Hæc enim mēsurā plena, perfecta,
 & superabundans fideli seruo dabitur, quando dice
 tur: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuis
 ti fidelis, super multa te constituā. intra in gaudiū dñi
 fui. Et quia de glōria beatæ patriæ, postquā acceptā

Matth. 6

Marci. ii

Luce. i

Luce. i

Matth. i

fuerit, nullus locus amittendi erit, recte dictum est: **Dabunt in sinum vestrum.** Sicut enim de ea re, quam in sinu habemus, certi securus sumus, ira postquam in gremio regni caelestis collecti fuerimus, aeterna securitate firmi erimus, Iohanne in Apocalypsi dicente: **Absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum.** Et quia deus redditurus est unicuique secundum opera sua, ad huc subinfertur: **Eadem quippe mensura, qua mensueritis, remetietur vobis.** Si enim in nobis peccantibus libenter dimittimus, & deus omnipotens clementer dimittet nobis peccata nostra. Unde quotidie in oratione eum poscimus, dicentes: **Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.** Qui ergo peccanti in se dicitur, iterum non vult, uane & superflue a domino postulat, sicut ipse dicit: **Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater uester caelestis dimittet uobis peccata uestra.** Vnde & Salomon: **Homo homini seruat iram &c.** Et iterum, **Dimitte te proximo nocenti te.** Et, **Deprecanti te dimitte ei, & peccata soluentur.** Qui enim pro deo in praesenti uita maiorem laborem assumpserit, & habetiores elemosynas tribuerit, maiorem remunerationem in aeterna uita recipiet, recte Apostolo, qui ait: **Qui parceminat, parce & metet.** Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus metet uitam aeternam. **Dicebat autem illis & similitudinem: Numquid potest caecus caecum ducere?** Nonne ambo in foueam cadunt? In hac similitudine dominus scribas & phariseos specialiter percutit, qui locum magistrorum indigne usurpant, dominum deserentes, ut dominus alibi ait: **Mandatum dei transgredimini propter traditiones uestras.** **Qui cum caeci essent, ita ut se caecos esse nescirent, magistri in po-**

Apoc. 21

Matth. 6.

Eccle. 25

1. Cor. 9

Matth. 15

POST PENTECOSTEN 303

populo fieri non erubescabant: non lucrum animarum
querentes, sed suae iactantiae & cupiditati consulentes,
non ut populo prodesse, sed ut honorabiliores &
doctiores in eo apparerent, amantes primos recubi-
tus in cernis, & primas cathedras in synagogis, & sa-
lutationes in foro, & uocari ab hoibus rabbi. Quia
enim illum uidebant, qui dixit, Ego sum lux mundi,
& non eum agnoscebant, proculdubio caeci erant, sic-
ut dñs dicit: **Sinite illos, caeci sunt, & duces caecorum.**
Cum populum docerent quod nesciebant, & ipsi cae-
cicacis ducatum praebentes utriusque in foueam cadebant,
sicut dñs alibi exprobrat eis, dicens: **Vae uobis scribae** Lucę. 11
& pharisaei legisperiti, qui tulistis clauem scientiae. Et
alio loco sic: **Vae uobis scribae & pharisaei hypocritae,** Matth. 23
qui clauditis regnum caelorum ante homines, uos enim non
intratis, nec alios intrare sinitis. Sed cauedum nobis
est, ne uitia scribarum & pharisaeorum ad nos transeant,
ut quod in illis reprehendimus, in nobis inueniat. Sunt
enim nonnulli, qui antequam discipuli fiant, magistri fieri
appetunt, & quibus non est sanctitas in moribus, nec
maturitas in aetate, neque doctrina in sermonibus suf-
fragatur, inuerecunde locum regiminis appetunt, & ideo
magistri erroris fiunt, quia discipuli ueritatis esse no-
luerunt. Cum enim aliquis per se uiuens docendi officium
indigne suscipit, quasi caecus caeco ducatum praebere
presumit, & ideo ambo in foueam cadunt: quia & ille
indigne praestit, & iste malum exemplum sequitur, ac per
hoc uterque in errorem incidit. Inde Iacobus dicit: **Noli**
te fieri plures magistri. Ois enim qui in uia ueritatis alius
condere desiderat, cautissime cauere debet, ne aliter
uiuat quam doceat, nisi qualiter uixit Christus & docuit. Unde
& subditur: **Non est discipulus super magistrum:**

Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Solet namque in humanis disciplinis contingere, ut discipulus per acumen mentis antecellat magistrum.

Johan. 13
Matth. 23

Magister ergo in hoc loco ille intelligit, qui alibi ait: Vos uocatis me, magister & dñe, & bene dicitis. Et item: Nec uocemini magistri, unus enim est magister uester, qui in caelis est. Quae sententia à superioribus p̄der, ubi dictum est: [Dimitte, & dimittetur uobis. Date, & dabitur uobis.] Ac si diceret: Si magister uŕ, cum possit ut deus, suas noluit uindicare iniurias, & uos perfecti esse poteritis discipuli, si inter p̄secutiones nō iniurias rependatis, sed patientiā exhibeatis. Non igitur perfecti esse possimus, sicut ipse ait, sed p̄ modulo nostrae capacitatis humilitatē & māsuertudinē illius imitari debemus, illi⁹ ueri magistri exēplū

Matth. 23.

sequentes, qui ait: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Sunt alij quanti, qui in aliorū uitij corrigendis duriores & districtiores apparēt, cum in suis blandiores & leniores existant. Vnde & subditur:

Quid autem uides festucā in oculo fratris tui, trabē autem quae in oculo tuo ē, nō consideras?

Quantū inter festucam & trabē, tm̄ inter p̄ctm̄ maius & minus distat. Quod ut manifestius intelligat, unum ē cunctis in mediū p̄feramus: uerbi gratia, ira subitanea, festuca est: inueterata autē, trabes efficitur. Et ira quidē subitanea oculum mentis perturbat, sicut per Prophetā dicitur, Turbatus est prā ira oculus meus. Odiū autē mentem excaecat, teste Iohanne apo-

2. Johan. 2

stolo, qui ait: Qui odit fr̄em suū, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quō uadat: qm̄ tenebrae excauerunt oculos eius. Qui em̄ odiū in corde seruans, fr̄em subito irascentem durius reprehēdit & dī

Iudicat, quasi de alterius oculo festucā eijcere nitit̄,
in suo trabē non uidens. Sed quia cuius uita despici-
tur, illius prædicatio contemnitur, recte subiūgitur:
Et quō potes dicere fratri tuo: Frater, sine,
eijciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo tra-
bem non uidens?] Qui enim alterius minima pec-
cata uult corrigere, necesse est ut primum sua corri-
gat & emendet, ne quando dicat illis deus, **Quare tu** Psal. 49
enarras iustitias meas, & assumis testamentum meū
per os tuū? Tu uero odisti disciplinam, & proiecasti
sermōnes meos retrorsum. Qui em̄ alterius uitā dis-
cutere debet, purum oculum mentis necesse est ut ha-
beat, sicut Apostolus ad Timotheū scribit: Oportet 1. Tim. 3
episcopum irreprehensibilē esse, rangū dei dispen-
satorē. Vnde dñs adhuc admonendo subiūgit, dicēs:
Hypocrita, eijce primum trabem de oculo
tuo, & tunc percipies ut educas festucā de oculo fra-
tris tui.] Hypocrita græce, latine simulator dicitur
uel subauratus, quo noīe illi cēsentur, qui aliud ostē Matth. 23
dunt exterius, & aliud seruant interius. Tales dñs in
euangelio increpat, dicens: Vā uobis scribæ & phari-
sæi hypocritæ, qm̄ similes estis sepulchris dealbatis,
quæ a foris apparent hoībus speciosa, intus uero ple-
na sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia. Sic &
uos quidem a foris paretis hominibus iusti, intus autē
pleni estis hypocrisi & iniquitate. Quam graue nāq;
uitium sit hypocrisis, beatus Iob ostendit, cū ait: Nō Job. 23
enim ueniet in conspectu domini omnis hypocrita.
Et iterum: Congregatio hypocritarum sterilis. Et, Job. 15.
Simulatores & callidi prouocant iram dei. Et Salo- Job. 36.
mon: Simulator ore decipit amicum suum. Pessimū Prou. 12
quippe genus est hypocritarum, qui hoc seculo car-

nem macerant, & in futuro mercede priuantur: quia sicut dñs ait, **Receperunt mercedē suam.** Sunt enim nonnulli, qui cum serui sint uitios, ut appareant hominibus iusti, aliena pctā acriter corrigunt, de qualibus scriptura dicit: **Est correptio mendax in ore contumeliosi.** Talibus conuenit quod dominus ait: **Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo,** & tūc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.] Neque hæc dicentes aliquem à fraterna correptione prohibemus, maxime cū sicut Iacobus apostolus ait: **Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uig̃ suæ, saluabit animā eius à morte, & operit multitudinem pctōrum.** Sed quotiescunq; fratrem peccare uidemus, nostrā fragilitatis memores, benigne & leniter corrigere debemus, monente Paulo apostolo: **Frātres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.** Cum autem aliquem incorrigibiliter uitij inhaerere cōspicimus, zelo rectitudinis accēsi, diutius increpare debemus, exēplo illius q̃ ait: **Vidi præuaricantes, & tabescebam.** Et iterum: **Nonne qui oderunt te domine, oderam? Perfecto odio oderam illos.** Tunc enim sine culpa irasci uidemur, quādo talem asperitatem non ira, sed zelus format, in exemplum **Moyſi, qui exiit à Pharaone iratus nimis, quia eius nequitiam incorrigibilem uidit.**

DOMINICA VI. POST

Pentecosten. .I. Petri. III.

Charissimi, Omnes unanimes in oratione estote. Et reliqua.

Fraternitatis unanimitas ueluti urbs inexpugnabilis, hostium nō patet insidijs. **Habet em̄** sancta ecclesia, ut Salomon ait, castrorum acie Can. 6
 ordinatam, quam tyrāni & persecutores unā cum auctore suo diabolo nō ualent erumpere: quia in uniente **Christo** nec martyres persecutio, nec uirgines carnalis delectatio, nec misericordes cupiditas, nec humiles temporalis gloriæ deuincit ambitio. **compa-**
tientes. Sicut enim gaudere debemus cum gaudentibus, ita & flere cum flentibus, sicut Paulus faciebat 2. Corin. 13
 apostolus, qui dicebat: **Quis infirmatur, & ego non infirmor?** **fraternitatis amatores.** Qui ergo amat homines, aut quia iusti sunt, aut ut iusti sint, amare debet, sicut & seipsum amare debet, aut quia iustus est, aut ut iustus sit. **Dilectionem** autem fraternam quantum cōmendat Iohannes **apostolus**, attendamus: 1. Iohan. 4
Qui diligit, inquit, fratrem suum quē uidet, in lumine manet, & scandalum in eo non est. **Et item:** **Dilectissimi, diligamus nos inuicem, quia dilectio ex deo est.** **Et omnis qui diligit, ex deo natus est, & cognouit deum.** **Et dñs inquit: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem.** **Et in hoc scient om̄es quia mei estis discipuli, si uos inuicem dilexeritis.** **miseri-**
cordes. **Scriptum** quippe est, **Facere misericordiā,** magis placet deo, quā uictimæ. **Et qui pronus est** (inquit scriptura) **ad misericordiam, benedicetur.** **Et dñs ait, Estote misericordes, sicut & pater uester misericors est.** **humiles.** **Scriptū** quippe est: **Perdit deus memoriā superborū, & non derelinquit memoriā humilium.** **Et dominus inquit, Discite à me quia mitis sum & humilis corde.** **Et ad quē respiciā, dicit dominus, nisi ad humilem & quietum: nō reddent** Matth. 23

tes malum pro bono. Scriptum quippe est: Ne dicas, reddam malum pro malo, expecta deum, & liberabit te. Et iterum, Qui uindictam uult, a deo inueniet uindictam, & peccatum illius seruans seruabitur. nec maledictum pro maledicto. In hoc enim exemplum domini tenendum est, qui cum malediceretur, non maledicebat. sed e contrario benedicens. ut illud, Benedicite maledicentibus uobis, benedicite & nolite maledicere. Quia in hoc uocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. Benedictio est hereditatis omnis uirtutum copia caelestis, in qua sancti heredes quidem dei, cohæredes autem efficiantur Christi, cum audierint: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum est ab origine mundi. Qui enim uult uitam diligere, id est, uitam æternam, beatam, & in futuro sine fine manuram. [& Uidere dies bonos,] in quibus sancti cum sanctis iucundentur in caelis, qui dies non propter interruptionem noctis, sed propter perpetuitatem dicuntur luminis. [coerceat linguam suam a malo,] id est, a malo detractiois, maledictionis ac murmurationis, siue generaliter, omnino lingua refrenanda est a malo. Ait enim Iacobus: Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius uana est religio. Nam & qui custodit linguam suam, inquit scriptura, custodit animam suam. Et labia eius ne loquantur dolum. Dolus, non dolor, sed fraus intelligitur: quando aliud corde tenetur, & aliud ex ore profertur. [Declinet autem a malo, & faciat bonum,] id est, destruat uitia, & uirtutes ædificet: relinquat quæ instigat diabolus, ut operetur quæ præcipit Christus. Inquirat pacem

et sequatur eam, id est, diligenter orando & humiliter interrogando perquirat Christum, qui factus est pax nostra, & imiterur eum. sequi etenim, imitari est. Sive secundum Apostolum, pacem sequatur & sanctimoniã, siue qua nemo uidebit deum. [Quia oculi domini super iustos,] id est, aspectus diuinitatis. [& aures eius in preces eorum,] id est, auditio diuina, qua dignatur preces audire iustorũ. **Vultus autem domini super facientes mala.** Vt quid vultus domini super facientes mala? Audi sequentia: Vt perdat de terra memoriã eorum, id est, de terra uiuentium. Et illud, Deleantur de libro uiuentium, & cum iustis non scribantur. [Et quis est qui uobis noceat?] subauditur nullus. Iuxta huius sententię locum, passiones uel persecutiones nõ faciunt esse miseros, sed præstant esse beatos. [si boni æmulatores fueritis,] id est, si boni dei, de quo scriptũ est, Nemo bonus nisi solus deus. Sive generaliter, siue omnium bonorum æmulatores, id est, imitatores fueritis uirtutum. **Sed et si quid patimini propter iusticiam beati,** subauditur, eritis. Hanc sententiã dominum dicentem Petrus audierat, ubi ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. [Timorem autem eorum,] id est, persecutorum, **ne timueritis, ut in fide non turbemini.** Et hoc dñs admonuit, ubi ait: Nolite timere eos qui occidũ corpus, animã autẽ non possunt occidere: sed potius eum timete, q̄ habet potestatem corpus & animam perdere in gehennam. [dominum autem Christũ sanctificate in cordibus uestris.] Vbi dñs qui cuncta creando sanctificat, nisi corde pio & corpore casto? Sic dominus

Iesus sanctificandus est in cordibus nostris, ut nomine eius uocemur Christiani, & ut nihil sanctius eius nomine sentiamus. Sanctificemus enim eum in fide, spe & charitate, credendo, colendo & adorando, ut ab illo saluari pariter mereamur & sanctificari.

DOMINICA VI. POST
Pentecosten. Lucae V.

In illo tempore Cum turbæ irruerēt in eum ut audirent uerbū dei, & ipse stabat secus stagnum Genezareth. Et rel.

DE piscibus, quos apostoli ad iussionem domini laxatis retibus cepērūt, locuturi, primum de situ loci uideamus. Ait enim euangeliū: **Cum turbæ irruerent ad Iesum ut audirēt uerbum dei, et ipse stabat secus stagnū Genezareth. Et uidit duas naues stantes. Stagnū Genezareth idem est, quod & mare Tiberiadis, & mare Galilææ. Sed mare Tiberiadis à Tiberiade ciuitate est dictum: mare Galilææ ab adiacente sibi prouincia, quæ & Galilæa nominat. Stagnū Genezareth à Græco uocabulo dictum est, quasi aurā generans, eo quod flantibus uentis, crispantibus undis, auram ex se generare uideatur. Tenet autē hoc mare siue stagnum centum quadraginta stadia in longitudine, quadraginta uero in latitudine. Nec propter hoc mare uocatur, quod amarae sint aquæ eius, sed Hebrææ linguæ cōsuetudo est, omnes congregationes aquarum, siue salæ sint, siue dulces, uocare mare, sicut in Genesi scriptum est: Congregationesque aquarum appellauit maria. Spiritualiter autem hoc mare mūdum signi**

fiat, id est, mundi amatores. Quia sicut mare semper fluctuat, nec quietum stare ualeat, ita mundus diuersis perturbationibus & fluctuationibus commouetur, sicut per Psalmistam dicitur: **Commouisti domine terram, & conturbasti eam.** Crescit enim nascendo, decrescit moriendo: eleuatur in prosperis, deijcitur in aduersis. Dominus secus stagnum stetit, quando (sicut ait Apostolus) semetipsum ex inaniuit, formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Et pulchre non in stagno, sed secus stagnum stare dicitur, quia uenit in mundum per naturam, sed alienus fuit a mundo per culpam, teste apostolo Petro: **Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.** Recte quoque non ambulasse, nec pertransisse, sed stetitisse dicitur, nimis ostendens seipsum esse, qui per diuinitatis potentiam semper incommutabilis permanet, qui ubique est presentis, ubique totus, nec mouetur, nec de loco ad locum transit, cui nec preterita transeunt, nec futura succedunt, sed semper illi æqualiter atque æternaliter esse est, qui ait per prophetam: **Ego deus, & non mutator.** Sine certe secus stagnum stat, quia resurgens a mortuis, carnem quam ex nobis assumpsit, in litore incorruptionis constituit. Ac per hoc, sicut ipse incommutabilis est, ita electos suos æterna incommutabilitate firmat. Turbæ autem quæ ad eum irruerunt amore uerbi dei, multitudinem fidelium significant, qui ei credendo & amando appropinquant, de quibus per **ISAIAM** dicitur: **Venient ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Domus Iacob uenite, & ambulemus in lumine domini.** Et per Psalmistam: **Omnes gentes quascunque**

Psalm. 99

Philip. 2

1. Petri. 2

Malac. 2

Isaie. 1

Psalm

fecisti, uenient & adorabunt coram te dñe. Sed quia ista turba credentium, non solum ex Iudæis, sed etiã ex gentibus futura erat, recte subditur: [Et uidit duas naues stantes secus stagnum.] Duæ naues, duos ordines significant credituros, unum ex Iudæis, alterum ex gentibus: nõ quod in unitate fidei diuisio sit, sed quia ex utroq; populo in ecclesia colligitur. Bñ autẽ utraq; Iesus uidisse dicitur, q̃a ex utroq; populo præsciuit, q̃ in eũ credituri essent. Nouit em̃ dominus qui sunt eius. Nam uidere, eligere ẽ, sicut Nathanaeli a dño dicti: Cũ esses sub ficu, uidi te. [Piscatores autẽ sunt doctores, quorum priores apostoli fuerunt, q̃ retia suæ p̃dicationis in mundũ extendẽtes, multos ex utroq; populo in fide ceperũt. de quibus per prophetam dicitur: Mittam piscatores meos, & piscabuntur eos & Retia doctrinam prædicatorũ significant, quæ dum diuersis patrum sententijs roboratur, quasi uarijs filis cõtextra ligatur. Et pulchre retia doctrinam prædicatorum significant, quia sicut retia p̃sces quos capiunt, retinent: ita prædicatione ueritatis, quos in fide capit, facile non amittit. Vnde bene retia, quasi retinentia sunt uocata. Lauant autẽ piscatores retia, quando sancti prædicatores castigant corpus suum, & seruituti subijciunt: nec aliter uiuunt, nisi quomodo alios uiuere docent, cauentes, ne alijs prædicantes, ipsi reprobi inueniantur, illius exemplum imitati, de q̃ scriptũ est: Cœpit Iesus facere & docere. Vel lauãt piscatores retia sua, quãdo prædicatores suam doctrinam subtiliter examinant & discutiunt, ne aliquid in ea hæreticum aut peruersum sonet. Ascendens autem in vnã nauem, quæ

Johan. 1.

Ierem. 16.

Matth. 23.

erat Simonis, rogabat eum vt a terra reduceret pusillum. Et sedens, docebat de nauicula turbas. Nauis Simonis, primitiua ecclesia, ex Iudæis collecta. Quæ ideo Simonis dicitur, quia specialiter ei est commissa: quoniam in initio suæ prædicationis, multi Iudæorum per eum crediderunt, quâdo eo prædicante, una die crediderunt tria millia, & multa turba sacerdotum obediebat fidei. Illi enim à dño dictum est: **Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meâ.** Et quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumq; solueris super terrâ, erit solutum & in cælis. Vnde & Paulus apostolus ait: Qui operatus est Petro in apostolarum circumscriptione, operatus est & mihi inter gentes. Sive certe nauis Simonis, ecclesia ex gentibus intelligi potest, quæ tunc ei à domino est commendata, quando audiuit: **Tu es Petrus etc.** Et iterum Simon Iohannis, dicitur: **ligis me plus his: Pasce oues meas.** Bene autem dicitur yna, quia multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Nec quisquam eorû quæ possidebar, suû aliquid esse dicebar, sed erant illis omnia communia. Docebat autem de nauicula turbas, quia prædicatores sancti non aliam quàm ecclesiasticam debent insinuare doctrinam. Ut cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum. Norandû, quod primum à terra nauem pusillum reducere iussit, nûc autem in altum ducere iubet, ostendens temperandum esse sermonem doctoribus in prædicatione. Infirmi enim auditores non subito ad profunda mysteriorum sunt introducendi, sed prius pusillum à terra submo- uendi, id est, à terrenis curis & carnalibus actibus separandi. **Non fragilitatem dñs tolerandam insinuat,**

cum Simoni præcipit ut nauem pusillum à terra reducat. Nec propter tales deferendi sunt perfecti, sed ad alta myteriorum dei prouocandi, quod dñs significare uoluit, qñ Simoni dixit: [Duc in altum,] Aliter: Cum autem pusillum à terra reducere iubet, prædicationem apostolorum in proximas nationes esse extendendam ostendit. Cum uero ait, Duc in altum, eandem prædicationem usq; ad fines terræ esse peruenturam demonstrat. Quod tunc impletum est, qñ apostoli iudæis dixerunt: Vobis quidem oportuerat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Bene autem subdit, **Laxate retia uestra in capturam.** Captura enim locus est capiendis piscibus aptus, unde & nomen cõgruum habet. Cũ ergo dicit, [Laxate retia uestra in capturam,] ostendit illic prædicationem apostolorum esse laxandam, ubi nouerat esse electos, qui caperentur in fide, quod liber Actuum apostolorum declarat, cum dicit: Quia cũ uellent apostoli ire Bithyniam, non permisit eos spūs Iesu. Nō enim ibi erat tũc locus capturæ aptus. Cum aut̃ in Macedoniam pergere nō dispo-nerent, apparuit in somnis Paulo uir Macedo, deprecans eũ & dicēs: Transiēs in Macedoniã, adiua nos. At ille intelligens uisionem sibi à deo esse ostēsam, perexit Macedoniã, laxans ibi retia sua in capturam. Notandum uero, qd alio tpe retia plicant̃, alio capturæ laxantur, qd nō est om̃e tempus aptum doctrinæ, sed alio tempore retia prædicationis extendũtur, alio doctores suimet curã habēt. **Et respōdēs Simon,** ait illi: Præceptor, per totam noctem laborātes nihil cepimus, in uerbo aut̃ tuo laxabo rete.] Bene præce-

POST PENTECOSTEN 315

ptorem eum appellat, quia cū per totam noctē in piscationis officio frustra laborasset, statim ut ad eius iussionem retia laxauit, multitudinē piscium cepit. Nox inscripturis aliquñ pro ignorantia uel cæcitate mentis ponitur. Per totam ergo noctē laborātes nihil ceperunt, quia nisi dñs illuminet mentem auditoris interioris, in uacuum laborat sermo doctoris exterioris, scripura dicente: Nisi dñs ædificauerit domū &c. Et, Nisi dñs custodierit ciuitatem, & reliq. Qui em̄ alijs prædicat, non in sua sapientia uel eloquentia cōfidere debet, sed in uirtute dei. Vnde bene p̄ Simonem dicitur: [In uerbo aut̄ tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluderūt multitudinem pisciū copiosam.] Bis in sancto euangelio legimus, q̄ ad iussionem dñi laxata retia copiosam multitudinem pisciū ceperunt, nunc ante passionem, & secūdo post resurrectionē. Sed hoc inter utranq; piscationem distat, quia in hac piscatione retia laxari iubentur, sed tñ, in qua parte mitti debeant, nō designatur: in illa aut̄, specialiter in dexteram partem missa perhibentur. In hac piscatione, præ multitudinē pisciū rete rumpitur: in illa uero multi & magni capri sunt, & retia rupra nō sunt. In hac numerus pisciū non exprimitur, in illa certus numerus designatur, cū cētum quinquaginta tres capri memorantur. Vnde per hanc piscationē ecclesia designatur, qualis est modo: per illā uero, qualis erit in futuro. Quandiu em̄ ecclesia in presenti uita manet, utriusq; partis ciues retinet: quia bonos simul & malos recipit. Multi em̄ (ut ait Apostolus) cōfitent̄ uerbis se nosse deū, factis aut̄ negant, de quibus per Psal mistam dicit: Annūciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerū. Et pulchre in illa piscatione, quæ

Psalm. 126

Tit. 2

Psalm. 39

Cant. 2

1. Johan. 2

post resurrectionem facta est, in dexteram partē nauigij retia missa esse legūtur: quia sicut per sinistram præsens uita, ita quoque per dexterā sempiterna figuratur, sicut per Salomonem dicitur: *Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* In hac piscatione, quæ ante resurrectionem facta est, boni & mali pisces capti dicuntur, in illa uero soli boni: quia in præsenti ecclesia boni & mali inueniuntur, in sempiterna autē uita nemo malus inuenitur. Nusquam enim soli boni nisi in cælo, & nusquam soli mali nisi in inferno. Hæc autem uita, sicut media est inter cælū & terrā, ita utriusque ciuitatis ciues in se continet. Rūpebatur autē rete eorū. Quia ipsi ecclesiam uarijs heresibus scindere conati sunt, qui in ea per fidem capti tenebant, qualis fuit Iudas proditor, & Simon magus, & quales erant illi, de quibus Iohannes apostolus ait: *Exierunt ex nobis, sed nō erāt ex nobis. Sed quia numerus electorum non solum ex Iudæis, sed etiam ex gentibus colligēdus erat, recte subinfertur: Et annuerunt socijs, qui erant in alia nauī, ut uenirent & adiuuarent eos.* Alia nauis (ut superius diximus) ecclesia est ex gentibus uocata. Annuerunt ergo socijs qui erant in alia nauī, ut uenirent & adiuuarent eos, quia plures inter gentiles inuenti sunt, qui apostolis in prædicatione adiutores existerent. Et uenerunt, & implenerunt ambas nauiculas, ita ut pene mergerentur. Impletio nauium, perfectionem significat ecclesiæ, quæ quotidie ex cōuersione credentium impletur, & usque in finem seculi implebitur. Periclitantur autem naues, sed non merguntur, quia sæpe persecutionibus hæreticorum ecclesia cōcussa est, sæpe falsorum fratrum iniqua operatiōe com-

mora, sed mergi non potuit, quia Christum in funda-
 mento habuit, ipso dicente: Super hanc petram ædifi-
 cabo ecclesiam meam &c. Et sicut alibi ait, Venerūt
 flumina, flauerunt uenti, & impeerunt in domum il-
 lam, & non cecidit. fundata em erat supra firmam pe-
 tram. **Quod cum videret Simon Petrus,** pro-
 cidit ad genua Iesu, dicens: Exi a me quia homo pec-
 cator sum dñe.] Sunt nonnulli infirmi intra sanctam
 ecclesiam, qui peccatorū suorū magnitudine pressi, ui-
 as uitæ quasi difficiles ingredi metuūt, & tñ in suis ini-
 quitatibus iacere non formidant. Quorū personā Pe-
 trus hic in se exprimit, cum uiso miraculo piscium, pro-
 cidit ad genua Iesu, dicens: [Exi a me, q̄a homo pec-
 cator sum dñe.] Sed qui se peccatorem cōsiderat, de-
 um desperando à se repellere nō debet, sed pijs gemit-
 tibus & assiduis fletibus eius misericordiæ appropin-
 quare, nihil dubitās de illius promissione, qui ait: Pœ-
 nitentiam agite, appropinquabit em regnum celoꝝ.
 Sunt etiam & alij, qui carnaliter uiuentes, spiritualiū
 rectorū disciplinam imperium esse arbitrantur: & dñi
 eis spiritale magisterium onerosum uidetur, iugū ec-
 clesiastici regiminis à suis ceruicib⁹ excutere conant̄.
 Cumq; peruerse uiuant, aliqñ uoce, nonnunq̄ etiam
 morum prauitate spiritales magistros, quibus nolent̄
 res subiecti sunt, à se recedere persuadent. Horum er-
 go subiectionem significauit Petrus, eo quod proci-
 dit ad genua Iesu: morū uero prauitatem, in eo quod
 ait: [Exi a me, q̄a homo peccator sum dñe.] Sed qd
 spiritales magistri agere debeant, ille pastor pastoreꝝ
 exemplo suo docet: quia non à rogante Simone dis-
 cēssit, sed & spiritalem doctrinam impēdit. Non em̄
 propter abiectos superbos deserēdi sunt humiles, sed

Matth. 16
 Matth. 7

potius cū bonis corrigēdi & tolerādi sunt mali, dicit Salomone: Si spūs potestātē habētis ascēderit super te, locū tuū ne dimiseris. Stupor em̄ circūdederat eum, & omēs qui cū illo erant, in captura pisciū quā ceperant. Similiter autē Iacobū & Iohannē filios Zebedaei, qui erāt socij Simonis.] Quia isti discipuli diuini mysterij adhuc capaces minus erant, subitanea captura pisciū nō solū stupore, sed etiā timore circūdati sunt. Sed eorū fragilitatē dñs consolatur, cū pauentē Simonem confortat, dicens: Noli timere. Imō in pauente Simone, oēs pœnitentes confortare uidentur, ne de magnitudine peccatorū desperent. Vbi manifeste ministeriū prædicādi, q̄ dei cōmendaturus erat, prædicit, cū ait: [Ex hoc em̄ iam hoīes eris capiens.] Non em̄ officij piscandi uetuit, sed spiritaliter cōmutauit. Nam post dñi resurrectionē legimus eū iſse piscatū. Et pulchre, qui piscator erat pisciū, piscator hoīm futurus prædicatur, ut sicut materiali reti piscis de profundis gurgitibus ad littus trahere solebat, ita spiritali prædicatione hoīes de amarīs mundi fluctibus ad fidem traheret. Et subductis ad terrā nauibus, relictis omnibus, secuti sunt illum.] Non putandū est hanc eandem esse uocationē, qua Matthæus binos de nauiculis discipulos ad Iesum sequendum uocatos narrat. Nō enim hic ab illo uocati esse dicuntur, sed uiso miraculo piscium, subductis ad terram nauibus, relictis omnibus, secuti illum esse memorant. Vbi intelligendū est, q̄a post hæc ad propria redierunt, & suimet curam gesserunt. Postea uero ab illo uocati, ut Matthæus Marcusq; commemorant, relictis nauibus & reti, secuti sunt illum, ita ut ulterius ad propria non redirent.

post Pentecosten

Matthæi. V.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Amen dico uobis, nisi abundauerit iustitia uestra plus quàm scribarum & pharisæorum. Et reliqua.

Qui putant p̄cepta ueteris testamenti districtiora esse quàm noui, discant ex presentia lectione suam ignorantiam confiteri, audiantq; ipsam saluatore discipulis dicentem: **Amen dico uobis, nisi abundauerit iustitia uestra plus quàm scribarum et pharisæorū, nō intrabitis in regnū**

cælorum. Iustitia scribarum & pharisæorum erat, hominem non occidere: iustitia uero eorum, qui regnum cælorum intrare desiderant, maior esse debet, ut non solum homines non occidant, sed ne irascantur, aut odio habeant. Iustitia scribarum & pharisæorum erat, diligere amicum & odio habere inimicū: iustitia autem eorū, qui intraturi sunt in regnum cælorum, maior debet esse, ut non solū amicum in deum, sed etiam inimicum diligāt propter deum, dicēte domino: Diligite inimicos uestros, benefacite his q̄ ode

Hebr. 13

runt uos, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri qui in caelis est. Iustitia scribarum & pharisaeorum erat, non moecharum cum uxore proximi sui: iustitia eorum, qui regnum caelorum intrare desiderant, maior esse debet, ut non solum adulterium non perperrent in corpore, sed etiam nec delectentur in corde, propter illud quod dominus ait: Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Et propter illud Apostoli, Fornicatores & adulteros iudicabit deus. Iustitia scribarum & pharisaeorum erat, aliena non reperire: iustitia eorum, qui ingredi desiderant regnum caelorum, maior esse debet, ut & propria largiantur, & reprobis non resistant, domino dicente: Nolite resistere malo, & si quis quod tuum est tulerit, ne repetas. Quibus exemplis profecto patet, quia praecipua noui testamenti tanto sunt districtiora, quanto spiritualia. Illa enim quasi paruulis & carnalibus carnalia sunt data, in quibus perfectio non est manifestata, sed malitia refecata. Haec uero spiritualibus spiritualia sunt data, quae non terrenam possessionem, sed caelestem praeparant mansionem. Illius temporali iustitia temporale praemium expectabat, domino dicente: Obserua & audi praecipua domini dei tui, ut bene sit tibi, & longo uiuas tempore, & ingressus possideas terram lacte & melle manantem. Perfectio noui testamenti uitam pollicetur aeternam, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit deus diligentibus se. Quibus ergo maius praemium praemittitur, maior debet esse iustitia. Aliter: Iustitia scribarum & pharisaeorum esse putabatur, quanquam non esset iustitia, quod exterminabant facies suas, ut appa-

rerent hominibus ieiunantes, intus autem pleni erant rapina & iniquitate. Iustitia uero eorum, qui regnum dei intrare desiderant, maior esse debet, ut sanctitas que apparet in corpore, multo magis seruetur in corde. Iustitia scribarum & pharisæorum uidebatur esse, quod alligabant onera grauiam & importabilia, & imponebant in humeros hominum, digito autem suo nolebant ea mouere. Iustitia eorum, qui regnum celorum intrare uolunt, maior esse debet, ut mandatum dei primi custodiant, nec prætermittant quæ alios custodienda docent uel docuerunt. Iustitia scribarum & pharisæorum esse cernebatur, quod decimabant mentham & anethum & cyminum & omne olus herbarum, maiora autem legis prætermittebant. Iustitia eorum, qui regnum dei intraturi sunt, magis abundare debet, ut sic minima præcepta dei custodiant, quatenus maiora non prætermittant. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Antiquis dictum est, id est, populo iudeorum, cui a domino per Moysen præceptum erat ut non occideret: aut si quis occideret, & ipse occideretur. Ego autem dico uobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Id est, ego nouus homo, qui non ueni soluere legem, sed adimplere, qui elegi uos de mundo, & mandatum nouum do uobis, ut uos inuicem diligatis, ego autem dico uobis: [Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.] Tanta ergo pena punitur ira in nouo testamento, quanta homicidium in ueteri, secundum quod Iohannes apostolus ait: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. In nonnullis autem codicibus ira scriptum legitur: Omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. Quidam ita intelligent

dum putauerūt, quasi tunc ira nō esset peccatum, qm̄ ab alijs laesi uel puocati irascimur. Sed radendū est, sine causa. Non em̄ sine causa, uel cū causa Christiano fratri irasci permittitur, cui à dño præceptū est. Noli resistere malo, sed percutiēti maxillā, præbe ei & alterā, & pro persecutoribus exora. Seruū em̄ dñi (ut ait Apostolus) nō oportet rixari, sed mansuetum esse ad oēs, etiā ad eos qui cōtraria sapiunt. Et sicut Iacobus apostolus ait, Ita uiri iustitiā dei non operatur. In magna obseruantia charitatis stimulus iræ circuncludit, quia nemo eū quē ueraciter diligit, occidere potest. Qui aut̄ dixerit fratri suo racha, reus erit cōsilio. Racha nec græcū est, nec latinū, sed pprie Hebraicum. Dicit̄ em̄ ^{קעו} id est, inanis & uacuus, quem nos sine sensu uel absq; cerebro possumus appellare. Quidā aut̄ etymologiam huius noīs de græco trahe re uoluerunt, putantes dici pannosum. Græce em̄ pānus ^{πακός} dicitur. Sed nos uim huius uerbi subtilius perspicentes, nihil aliud intelligimus esse racha, nisi uocē inconditā irati animi, cōmotionem significātis. Quales sunt interiectiones apud grammaticos, sicut dicitur à dolente heu, ab irascente hei, à cadente atar. Et pulchre dicit̄: Qui dixerit fratri suo racha. Frater em̄ noster est, qui eodē precio nobiscum redemptus est, eodem baptismo est regeneratus. Si em̄ (ut dominus ait) de ocioso sermone rationē redditori sumus in die iudicij, multo magis de cōtumelioso. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Notandū in hoc loco, quia gradatim de minimis ad maiora ascenditur, qm̄ pro qualitate peccati uindictam comminatur. In primo em̄ loco unum solum mō posuit, id est, iram: in secundo, duo, id est, iram, & uocem iræ

cōmotionem significantis: in tertio, tria: iram, uocem & contumeliam. Sicut ergo maius peccatum est, dicere fate, q̄ solummō irasci, uel dicere racha: sic grauius est reum esse gehennæ ignis, quàm reum iudicio, uel concilio. In iudicio em̄ causa discutitur: & is qui reus esse purabatur, nonnunquam innocens inuenitur, in concilio si quis reus conuictus est, qua pœna puniatur ab alijs tractatur, & adhuc euadere solet. In gehenna aut̄ ignis, nulla est liberatio. Et ideo in retributione pœnæ, quātitas peccati designat. Gehennæ nomen in tota serie scripturæ ueteris testamenti nō reperitur, sed à saluatore primum in euāgelio positum cognoscitur. Compositum autem nomen est gehenna ex ge & ennon, quia uallis gratuita interpretatur. fuit enim uallis filiorum Ennon iuxta Ierusalem, ubi propter scelus idololatriæ multa iecerunt cadauera mortuorum. Et ideo ubicunq; nomen gehennæ ponitur, inferni pœna designatur. Sed ne asperam uideretur saluator protulisse sententiam, cum dixerit reum esse gehennæ ignis eum, qui dixerit fratri suo fatue, statim remedium reconciliationis subiunxit, dicens: Si ergo offers munus tuū ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet ali quid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare & uade prius reconciliari fratri tuo, & tūc ueniens offer munus tuum.] In quibus uerbis sollicitè considerare debemus, quantū ipse in nobis fraternū amorē diligit, quātū uel malū discordiæ odio habeat, cū munera ante altare nō oblata relinquere iubet, & prius reconciliari fratri. Cū em̄ dñs nostra nō nisi propter nos quærat, illi pacis hostiam nequaquā offerre possumus, quàm diu fratribus impacifici su-

mus. **Nec** putandum est quod ei tantummodo munera offerimus, cum manibus oblationem ante altare deportamus, sed quando orationi insistimus, ac peiunium & uigilias carnem maceramus, cū elemosynas tribuimus, hospitem suscipimus, nudū cooperimus, & cetera his similia pietatis opera implemus, & cetera his similia pietatis opera implemus, tunc munera deo offerimus. **Cauendum** ergo sumopere est, ne malum discordiæ contra aliquem in corde teneamus, & propter hoc nostra munera in cōspectu dei accepta non sint: quomodo deo placabilem hostiam (ut dictum est) offerre non possumus; quandiu proximis implacabiles sumus. **Notandum** autem quia non ait, **Si** tu habes aliquid aduersus fratrem tuum: sed, **Si** frater tuus habet aliqd aduersum te. **Tunc** enim frater noster aduersum nos habet aliquid, quando nos laedit. **Pergendum** ergo est ad recōciliationē. & si ueniam petere uoluerit, quod in nobis peccauit, clementer est dimittendum, propter hoc quod dominus ait: **Cum** stabitis ad orandum, dimitte & c. Si autem ueniam postulare noluerit, spirituales fratres secretius immittendi sunt, qui eum ad humilitatis satisfactionem prouocēt, iuxta præceptum domini dicentis: **Si** te audire noluerit frater tuus, adhibe tecum unum uel duos, ut in ore duorum uel trium testium stet omne uerbum. **Si** autem contumax & superbus perseuerauerit ille, qui in te peccauit, nō necesse est ut tu ei ueniā postules, sed tamen propter deū ex corde dimitte, ut securus accedēs ad altare, dicere possis: **Dimitte** nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. & ut impleat in nobis, quod dominus ait: **Si** dimiseritis hominibus peccata eorū, & pater uester caelestis dimittet uobis pec-

POST PENTECOSTEN. 329

cata uestra. Quod si ex utraque parte negligentia cō-
tigit, ab utraque ueniæ satisfactio procedere debet.
Hæc tamen discretio in hac reconciliatione obseruā-
da est, ut si ille qui alium læsit, temporale damnū in-
tulit, quod iniuste abstulit, iuste restituat. Si autē uer-
bo aut conuitio tantum proximo fecit iniuriam, suf-
ficere creditur sola uenię postulatio ad satisfactionē.
Vnde post reconciliationem à domino dicitur: **Et**
tunc ueniens offeres munus tuum. Esto cō-
sentiens aduersario tuo dum es in uia cū eo.
Fortē mouet aliquem ad quærendum, quis sit aduer-
sarius noster, cum quo cōcordare nos iubet dominus
noster, Cui respondendum est, quia aduersarius iste
sermo dei intelligitur, non quia recte aduersarius sit
nostræ salutis, sed quia contradicitor nostræ carnali uo-
luntati. Verbi gratia: Carnalis delectatio pertrahe-
re nos cupit ad adulteriū, cōtrarius autem tibi sermo
dei clamat: Adulteri regnum dei nō possidebunt. Et ite-
rum: Qui uiderit mulierem ad concupiscēdum eam,
iam moxchatus est eam in corde suo. Si autem audita
hac uoce, uitaueris carnalem delectationē, id est, ar-
dorem libidinis freno continentię restrinxeris, cōcor-
dasti cum aduersario tuo in bono tuo. Dicamus & ali-
ud, suggerit tibi ebrietas & immitit faucib⁹ tuis siccī-
tatem, usq; quo uenias ad ebrietatem, sed contradicitor
tibi sermo diuinus: Videte, ne grauentur corda uestra
in crapula & ebrietate. Et iterum: Ebriosi regnum dei
non possidebunt. Vince ergo delectationem potan-
di, & concorda cum aduersario tuo. Sic de cæteris, uī-
tijs sentiendum est, in quibus caro concupiscit aduer-
sus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Et hęc

sibi inuicem aduersantur, ut non ea quæ uolumus faciamus. **V**ia autem, præsens est uita. Quædiu enim in presenti uita manemus, quæsi in uia & in itinere sumus, et necdum ad patriam peruenimus. In uia ergo cum aduersario nostro concordare iubemur, quia post mortem, nec audiendi uerbum dei, nec emendandi locus erit, Salomone testante, qui ait: **Q**uodcumque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia est apud inferos quod tu properas. **V**nde & de his, qui tarde conuerti negligunt, dicitur: **I**nuocabunt me, & non exaudiam. mane consurgent, & non inuenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem domini non auerint, nec acceperint consilijs meis, & detraxerint uerisæ correptioni mee. **V**alde autem timendum est, quod inferi: **N**esote tradat te aduersarius iudici, et inder tradat te ministro, et in carcere mittaris. **S**i audire nolueris, & cum aduersario tuo concordare neglexeris, ipse tradet te iudici, id est, ipse sermo dei erit in testimonium tuæ damnationis, qui prohibitor fuit tuæ correptionis. **E**t non solum sermo dei erit tibi in testimonium, sed & ipsæ cogitationes aduersum te consurgent, sicut **A**postolus ait: **C**ogitationum inuicem aduersantium, aut etiam defendentium in die, quando iudicabit deus occulta hominum. **N**am & ipsa terra, in qua peccamus, nobis in testimonium erit, nisi prius medicina penitentis sanati fuerimus, teste beato **I**ob qui ait: **E**t terra aduersum me clamat. **M**inister autem cui traditur is, qui cum aduersario suo concordare noluit, diabolus intelligitur, qui super eos ministerium accipiet iustæ damnationis, qui sponte se tradiderunt prauæ actioni. **I**psos enim exactores

habebunt in pœna, quos persuasores habuerunt in culpa. Carcer autem infernus est, ubi est uermis qui non morietur, & ignis qui non extinguetur, de quo per Iohannem in Apocalypsi dicitur: Omnes blasphemi, fornicatores & adulteri, mittentur in stagnū ignis & sulphuris. Quod autem subiungit, **Amen dico tibi, non eris inde donec reddas nouissimam quadrantem,** Donec, aduerbium finitum pro infinito posuit tempore, quod non solum hoc in loco sacra scriptura, sed etiam plurimis in locis facere consuevit, sicut dominus per Prophetam ait: Donec senescatis, ego sum. Et Psalmista: Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad dominum deum nostrum, donec misereatur nostri. Nunquid aut post illorum senectam deus futurus non erit, aut postquam miserus fuerit nobis, oculi nostri cessabunt respicere illum? Non, sed (sicut diximus) finitū pro infinito posuit. Qui locus Origenianos destruit, qui falsa pietate dixerunt post iudicium demones esse soluendos. Sicut enim æternum regnum præparatum est sanctis, ita æternum supplicium reprobis, domino dicere: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Et iterum: Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in uitam æternam. Hinc per Salomonem dicitur: Lignū in quacūq; parte ceciderit, siue ad austrum, siue ad aquilonē, id ē, siue in infernum, siue in regnum dei, ibi erit.

DOMINICA VIII.

post Pentecosten

Marci VIII.

In illo tempore Cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarēt, conuocatis discipulis, ait illis: **Misereor super turbam, Et reliqua.**

Dominus Iesus Christus, deus ante secula, & homo factus in fine seculorū, ita sua opera temperare dignatus est, ut in uno eodemq; miraculo se uerū deum, uerūq; hoīem esse declararet. Quod in huius lectiōis serie cito cognoscimus, si hanc diligenter cōsideremus. Quod em̄ super turbam esurientē misericordia motus dicitur, humanæ compassionis est indicium: quod autem de septem panibus quatuor millia hominum refecit, diuinæ potestatis est declaratio. Nec putandum est, hanc eandem esse lectiōnē, ubi alij euangelistæ de quinque panibus quinque millia hominum satiata fuisse referunt: quia ibi discipuli dominum commonent, ut dimittat turbas emere quæ sibi necessaria sunt, hic autē dominus supra turbam esurientem misericordia motus dicitur, ibi quinque panes, hic septem fuisse memorantur: ibi hordeacei, hic cuius generis annonæ fuerint, non declarat: ibi quinque millia hominum de quinque panibus satiata sunt, hic de septem panibus quatuor millia refecta: ibi supra fœnum discubuerunt, hic super terram.

Unde ibi per turbam, quæ ex quinque panibus satiata est, populus sub lege ueteris testamenti positus esse designatur, qui quinque libros Moyse ad suam eruditionem accepit: hic autem per turbam, quæ ex septem panibus reficitur, multitudo hominum fidelium, quæ per gratiam noui testamenti quotidie pascitur, designatur.

Hanc turbam **Isaias** in spiritu à dño pascendam præuiderat, cum dicebat: Venient ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Domus Iacob uenite, & ambulemus in lumine dñi. **Et Psalmista.** Omnes gentes, quascumque fecisti, uenient & adorabunt coram te dñe, & glorificabunt nomen tuum in æternum, **Et bene** in illa refectione, quæ ex quinque panibus facta est, per quam populum Iudæorum diximus significari, discipuli dñm comonuisse dicuntur, ut dimitteret turbas emere sibi necessaria, quia idem populus ante aduentum domini patriarchis & prophetas suos intercessores habuit, **In hac autem** ipse dñs ad misericordiam comouetur, quia gentilis populus non suis meritis, nec aliquo interueniente, sed sola gratuita domini misericordia saluatus est, sicut **Paulus** apostolus ait: Gratia dei salui facti estis. **Et pulchre** dñs turbam, quam amore uerbi dei esurientem uidit, etiam cibo corporali refecit, ut in illis adimpleret, quod ipse alibi promissit, dicens: Quærite primum regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur uobis. Recte ergo de hac turba dicitur: **Quia ecce iam triduo sustinent me, nec habet quod manducet.** Turba enim dñm triduo sustinet, cum fidelis populus in confessione sanctæ trinitatis incessabiliter perseuerat. **Sustinere enim** hō deū dicitur, cum etiā nec inter aduersa ab eius deficit amore, imitans illū q̄ dice-

bat: Dirige me in ueritate tua & doce me, quia tu es deus saluator me⁹, & te sustinui tota die. **Aliter:** Turba triduo dñm sustinet, cum electi intellectū, memoriam & uoluntatē in bono opere occupant. Siue certe dñm triduo sustinet, cū fidem & spem & charitatē inuiolabilem seruat, de quibus **Apostolus** ait: **Maneant in uobis fides, spes, charitas, tria hæc. maior autē his est charitas.** [**Et si dimisero eos ieiunos in domū suam, deficiēt in uia.**]. **Domus electorū proprie celestis ē patria, de qua dñs ait: In domo patris mei mansiones multæ sunt.** **Ad quā ardentissimo amore peruenire optabat ille, qui dicebat: Vñ petij à dño, hæc requiram, ut in habitem in domo dñi omnibus diebus uitæ meæ.** **Via autē, præsens est uita. Quādiu em̄ uiuimus, in uia sumus necdūq; ad patriā peruenimus.** **Non uult ergo dñs turbā ieiunā dimittere, ne deficiant in uia: quia electi ne in præsentī uita à bono opere cessent, pabulo uerbi dei pascēdi sunt: quia sicut deficit corpus sine cibo, ita anima sine uerbo dei. Quo cibo refici desiderabat ille, q; dicebat: Dñs pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit.** **Quod autē subiungitur, Quidam autē de longe uenerūt ex eis, si ad utrunq; populū referre uoluimus, populus Iudæorū de prope uenit, quia legis notitiam & dei cognitionē habuit: de longe autē gentilis uenit, quā post idolorū culturā ad dei cognitionem cōuersus est.** **Vnde Apostolus ait: Ipse ē pax nostra, q; fecit utraq; unū. Quotidie uero in cōuersiōe fidelium, alij de ppe, alij de lōge ad fidē ueniūt. Qui em̄ in nullis criminalibus peccatis cōraminatus dei uolūtatē sequitur, sine dubio de prope uenit. Sed & is, q; licet to coniugio expertus ad deū conuertitur, ex pximō**

uenit. Qui autem post publica flagitia, adulteria, fura, homicidia, ebrietates, rapinas, per pœnitentiam ad deum conuertitur, de longe uenit. De prope autē uenit, qui ab ipsa infantia uel pueritia, in seruitio dei se mancipat: de longe uero, qui in senectute ad deū conuertitur. Promittit ergo dominus cibum se daturum etiam his, qui de longe ueniunt, quia non solum iustos, sed etiam peccatores conuersos recipit & amat, sicut ipse ait: Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et Apostolus ait: Veniens euangelizauit pacem his qui erant prope, & his qui lōge. Talibus ergo nec ueniam, nec cibum abnegat ille, qui per prophetam ait: **Viuo ego, dicit dominus deus, quia nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Et iterum: Peccator in quacunq; die conuersus fuerit, & ingemuerit peccatum suum, omnia peccata eius obliuioni tradentur. Et rursus: Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Et in euangelio: Non est opus sanis medicus, sed male habentibus. Et responderunt ei discipuli sui: Quis istos poterit quis hic saturare panibus in solitudine? In alia refertione Philippus specialiter dixisse narratur: Ducentorum denariorum panes nō sufficiūt turbæ, ut unusquisq; modicum quid accipiat. Nūc autem generaliter omnes discipuli dicunt: [Vnde poterit istos quis hic saturare panibus in solitudine?] Quāto ergo discipulis difficilior res uisa ē, tātō magis miraculū dñi clarescit. Fragilitate quippe carnis grauati apostoli, nondum adhuc perfecte diuinitatē Christi intelligebant, quādo eo præsente, qui educit panem de terra**

Luce. 5
Ephē. 2

Matth. 49

& uinum, quod lætificat cor hoīs, ex paucis panibus multitudinē hoīm posse satiare dubitabant. Sed dñs non solū ut dubitationem discipulorū auferret, uerū etiam ut multitudinē fatigatam ieiunio reficeret, ex paucis panibus multitudinem hoīm reficere uoluit.

Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Non ignorans dñs discipulos interrogat, qui omnia scit antequā fiant, sed ut ex sua interrogatione illorū animos erudiat, & discāt per eius præsentiam de paucis panibus multas turbas hoīm satiari posse in solitudine, qui per quadraginta annos sine aratri labore immensas populi cateruas cibo mannae aluit in deserto. **Qui dixerunt: Septem.** In alia refectione quinq; panes hordeacei fuisse referuntur, p quos (ut diximus) scriptura ueteris testamenti significata est, sub tegmine literę latens. Nunc autē hic septē panes fuisse memorantur, propter septiformē gratiam spiritus sancti, cuius gratia illuminati apostoli eorumq; successores, & fidē sanctę trinitatis, & quatuor euangeliorum doctrinam mundo annūciauerunt. Quod bene septenarius numerus signat, qui cōstat ex primo pari & primo impari. i. ex ternario & quaternario. Siue quia septenarius numerus frequenter p plenitudine ponitur, bene septē panes fuisse memorantur, quia per sancti spūs gratiam perfectionē iustitię cōsecuti sunt sancti. **Et præcepit turbę discumbere super terrā.** In alia refectione turba super fœnum discubuisse legitur, quia lex carnalia tm̄ prohibebat peccata. Omnis em̄ caro fœnū, & omnis gloria eius tanquam flos agri. In hac autē, per quam gratiā noui testamenti diximus figurari, recte turba super terram discubuit: quia gratia noui testamēti nō solū

culpas operis, sed etiam culpas cogitationis restringit: nec solū aliena rapientibus cōtradicit, sed etiam ad perfectionem tendentes proprias facultates cum ipsa terra relinquere monet, dñō dicente: Si uis perfectus esse, uade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & ueni, sequere me. Et sicut ipse alibi ait: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, patrem, matrem, uxorem, liberos, fratres & sorores, seruos & ancillas, & agros propter nomen meum, non potest meus esse discipulus. Moraliter autē turba super terrā discubuit, cū fidelium animarum suarum fragilitatis memores, terrā se iugiter & puluerem esse cōsiderant, dicentes cum Psalmista: Adhæsit pauimento anima mea, uiuifica me scđm uerbum tuū. Et iterum: Quā humiliata est in puluere anima nostra, conglutinator est in terra uenter noster. Taliter ille super terrā discubuerat, qui dicebat: Loquar ad dñm meum, cū sim puluis & cinis. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbæ.] Iam superius per septem panes, septē dona spiritus sancti figurari diximus. Dñs ergo septem panes accepit, quia præ omnibus hoibus specialiter septem dona spūs sancti in se habuit, dicente ppheta: Et requiescet super eū spūs domini, spūs sapientiæ & intellectus, spūs consilij & fortitudinis, spūs scientiæ & pietatis, & replebit eum spūs timoris domini. Fregit autē panes & dedit discipulis suis, quia eiusdē spiritus sancti dona unicuique sanctorum, prout uult, distribuit, alijs largiēs sermonem sapientiæ, alijs sermonē scientiæ, alijs genera linguarum, alijs interpretationem sermonum, alijs discretionem spirituum. Siue dedit

Luce. 14

Psalm. 118

septē panes discipulis ut apponerent turbæ, qñ post resurrectionē apparens illis, insufflauit & dixit eis: **Accipite spm̄ sanctū. Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorū retinueritis, retenta sunt.** Discipuli autē apposuerunt turbæ, quia per eorū prædicationem notitiā sacri mysterij mundo uoluit innotescere. **Pulchre** refecturus turbā gratias egisse dicit, ut ostenderet in omnibus bonis operibus deū à nobis esse glorificandū. [Et habebāt pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & iussit apponi.] Per pisciculos, q̄s benedixit & apposuit turbæ, sanctorū imitabilis conuersatio designatur, qui non solū more pisciū saltus super aquas dare cōsueuerunt, contēnentes terrā & amātes cælū, sed etiā inter fluctus uariarū persecutorum spiritaliter cresunt & proficiunt, dicentes cum **Apostolo: Etsi exterior homo noster corrumpitur, sed is q̄ interior est, renouat̄.** Cum septē ergo panibus paucos pisciculos iussit apponi, quia sc̄torū exempla cum prædicatione uerbi ad imitandū nobis quædā prædicatores proferunt. **Bene** autē pauci pisciculi fuisse memorantur, quia sanctorū conuersatio, suo iudicio humilis est & despecta, quibus saluator ait: **Nolite timere pusillus grex, quia cōplacuit patri uestro dare uobis regnū.** De quibus per **Salomonē** dicit: **Lepusculus** plebs inualida, collocat in perra cubile sibi. **Et** recte in illa refectioe, quæ ex quinque panibus facta est, duo pisces fuisse memorantur, & hic incertus numerus ostēditur: quia ad comparationem illorum, qui ex populo Iudæorum credituri erāt, in finita multitudo ex gentili populo ad fidē uenit, domino dicente: **Multi uenient ab oriente & occidēte, & recumbent cum Abraam, Isaac & Iacob in regno**

ex eorum. **Et manducauerunt, & saturati sunt.**
 Non omnes æqualiter māducauerunt, sed omnes ad
 unam satietatem peruenerunt: quia scripturæ sacræ
 intellectum non omnes æqualiter capiunt, sed tamē
 omnes pro modo & persona sua spiritalem refectio
 nem in ea inueniunt. Vnde bene de manna dī: **Qui**
 plus habuit, non abundauit: & qui minus, non mino
 rauit, sed omnes mensi sunt ad mensurā gomor. **Est**
 enim scriptura sacra stuuus quidam, magnus & par
 uus, excelsus & humilis, in quo elephas natat, & agn⁹
 pedibus ambulat: q̄a spiritales & doctissimi uiri, quā
 to plenius eius intellectu degustant, tanto amplius
 est quod in eo esuriant: & humiles & paruuli, scđm
 modulum suæ capaciratis, unde satientur, in ea inue
 niunt. De quibus per Psalmistam dicitur: **E**dent pau
 peres & saturabuntur, & laudabunt dominū qui re
 quirunt eum, uiuent corda eorum in seculum seculi.
**Et sustulerūt quod superauerat de fragmē
 tis septem sportas.** Nic domini miraculū augmē
 tum est. Magnum enim esset miraculū, si de septē
 panibus, quatuor millibus hominū satiatis, nihil su
 peresset. Sed creuit signū, auxit admirationem. Non
 solum enim de septē panibus quatuor millia hoīm
 satiata sunt, sed etiam de fragmentis, iuxta nume
 rum panum, septem sporte repletæ sunt. Quod ergo
 turba nō capit, apostoli in sportis sustollūt: quia ob
 scuriores sentētiās sacræ scripturæ, quas simplices ca
 pere nequeunt, magistri & doctores ecclesiæ in pro
 prijs pectoribus recōdere debēt, ut tempore doctri
 næ unicuiq; personæ cibū spiritālē tribuere possint:
 quia turpe est eo tempore discere, quādo quis debet
 docere: & sint de illis, de quibus dominus ait: **Fidelis**

Exodi. 16.
2. Corin. 8

Luc. 11.

seruus & prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tēpore tritici mensuram.

Pulchre in illa, quæ ex quinque panibus facta est, duodecim cophini fragmentorum remāserunt: quia Iudaicus populus duodecim apostolos plenos spiritu sancto, ad suam eruditionem habuit. In ista autem, iuxta numerum panū, septem sportæ sustolluntur: quia ecclesia ex gentibus collecta, per septiformem gratiam spiritus sancti celebratur, regitur atque reficitur.

In cuius typo Iohānes in Apocalypsi sua septē ecclesias enumerat, necnon & septem candelabra aurea, & septem cornua agni. Vnde Zacharias ppheta ait: **I**n lapide uno septē oculi sunt. Recte autē per septem sportas, precordia sanctorū significatur, qui spūs sancti gratia illuminati, & uiriditatem fidei immarcescibilem seruāt, & tela nequissimi ignea spiritalibus armis extinguentes, ad trophæum perpetuæ uictoriæ tendunt. Sporta em̄ ex iunco & palma cōtexitur. & iuncus quidem iuxta humorē aquæ nasci consuevit, palma uero dicta ē quasi pacis alma, quæ uictricem solebat ornare manū. Sancti ergo uiri, quasi iuncus iuxta aquam uiridescunt, quādo meditationi sacræ scripturæ insistant, ne à fide & bonis actibus arescere possint, de quibus scriptum est: **B**enedictus uir qui confidit in dño, & erit dñs fiducia eius. & erit tanq̄ lignum quod plantatū est secus decursus aquarum, quod ad humorē emitit radices suas, & non timebit cū uenerit æstus, sed erit foliū eius uiride, & in tempore siccitatis non erit sollicitū, nec aliqui definet facere fructum. Quasi autē cum iunco palma in sporta cōtexitur, qñ iīdem sancti uiri contra carnis uicia & cogitationū spiritale bellū suscipiunt, scientes q̄a ca-

Zach. 3.

Jeremi. 17.

ro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autē aduersus carnem. Et hæc sibi inuicem aduersantur, ut *Sala. 9* non quæ uolumus, illa faciamus. Quorū constantissima perseverantia manifestatur, cū subditur: Erant autē qui manducauerunt, quasi quatuor millia. 7 dimisit eos. Non frustra quatuor millia hominum à dño reficiuntur. Quaternarius em̄ numerus perfectus est, & in suis partibus diuisus, p̄fectionem obtinet. Diuiditur em̄ in unū, duobus & tribus. Vnum nanq; ad deum pertinet, quia unus dñs, una fides, unum baptisma, unus deus & pater omnū, qui *Eph. 4* super om̄es & per omnia & in om̄ibus nobis. Duo, ad geminam dilectionē uel duo testamēta. Tres, ad sanctam indiuiduamq; trinitatem, patris scilicet & filij & spiritus sancti. Quatuor autē ad gratiam noui testamenti, uel ad quatuor libros euangelij, quæ maxime in his describitur. Quia ergo in q̄tuor libris euangeliorū inuenimus, qualiter unū deum credamus, & qualiter geminam dilectionē habeamus, nec non qualiter sanctam indiuiduamq; trinitatem consisteamur, recte quatuor millia hominū à domino satiata esse dinoscimus. Siue recte, q̄a quatuor millia hominū à dño refici audiuius, nos mystice docemur, ut si spiritualiter refici uolumus, quatuor principales uirtutes, prudentiam scilicet, temperantiā, fortitudinē atq; iustitiā, quibus nihil est utilius in uita hominis, habeamus. Quia enim quadratus lapis nō fluctuat, sed in quamcunq; partem uersus fuerit, æqualiter iacet, recte quaternario numero constantia sanctorū designatur, qui non circumferuntur om̄i uento doctrinæ, sed ut firmi lapides, siue in p̄speris, siue in aduersis, in bonis actibus & in fide constantissime perseue-

rant, considerantes illud quod dñs ait: Qui perseue-
rauerit usq; in finem, hic saluus erit. Siue, quia & fide
bene credendi, & constantiam recte uiuendi p qua-
tuor euangeliorum doctrinam discimus, recte qua-
tuor millia hominũ de septem panibus refecta fuisse
memoratur. Non enim aliter credere aut uiuere de-
bemus, nisi quomodo quatuor euangelia docent.

Vnde Iohãnes in Apocalypsi quatuor animalia an-
te thronũ dei plena oculis ante & retro se uidisse re-
statur, clamantia: Sanctus, sanctus, sanctus dominus
deus sabaoth, qui est, & qui erat, & qui uenturus est.

DOMINICA NONA post Pentecosten. Matt VII.

In illo tempore dixit Iesus discipulis su-
is: Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt
ad uos in uestimentis ouium. Et reliqua

PRæuidens dñs doctri-
nam hæreticorũ con-
tra electos in ecclesia
futurã, necnon & malitiã
falsorum catholicorũ saui-
turam, iudiciũ cognitiõis
eorum prius ostẽdere uo-
luit, ut tanto facilius caute-
ri possint, quanto manife-
stius cognosci. Ait enim:
Attendite a falsis pro-
phetis, qui ueniunt ad
uos in uestimentis ouium. Intrinsicus autem
sunt lupi rapaces. Quod specialiter de hæreticis

intelligendum est, qui falsi prophete sunt, dum de substantia diuinitatis & humanitatis multa mentuntur, scripturas sacras, que diuinitus inspiratae sunt, ad suum sensum pertrahere cupientes. **V**t enim simplicium fratrum corda facilius decipere possint, quasi ouium uestimentis se induunt, dum catholicorum patrum sententias suae doctrinae interferunt. Sciunt enim quia si semper mala dicerent, citius cogniti cauerentur. **E**t ideo bona malis miscent, ut dum libenter auditur id quod uerum est, non facile discernatur hoc quod falsum est: morem ueneficorum seruantes, qui dum cuilibet uenenum porrigere uolunt, ora calicis melle liniunt, ut dum gustatur id quod dulce est, absque retractione perueniatur ad id, quod mortiferum est: ad similitudinem scorpionum, aculeos in caudis gestantes, quoniae haeretici in primis uerbis bona ostendunt, in nouissimis autem peruersa dogmatizant, unde & pungunt. **T**ales ergo lupis rapacibus comparantur, quia cum exterius lingua blandiantur, interius animo seuiunt. **Q**uia sicut lupo gregem dispergit, dilaniat atque dilacerat, ita & haeretici uenenosum animum habentes, mentes simplicium dilaniare non cessant. **E**t quos in occulto decipere non possunt, publice insequuntur. **E**t ideo se bonos esse simulant, ut simplicium animos ad suam haeresim rapere possint, uel certe eorum substantias quasi boni magistri accipere. **Q**uod Paulus apostolus in epistola sua scribit, dicens: **H**i sunt qui penetrant domos uiduarum, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. **T**ales lupos futuros idem **A**postolus praevidebat, quando dicebat: **S**cio quia post discessum meum in-

trabunt in uos lupi graues, lupi rapaces, non parcentes gregi. Ex uobis consurgent uiri iniqui, loquētes mendaciū, & abducent discipulos post se. **H**os etiam cauere ab apostolis uolebat dñs, q̄bus dicebat: **E**cce

Matth. 10 ego mitto uos sicut oues in medio lupoꝝ. Estote ergo prudētes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. **M**onet ergo dñs tales lupos cauere, q̄a sicut doctissimi uiri & catholici hæreticis resistere debēt, sic ab eorū consortio simplices declinare, ne dū eorū doctrina auditur, mentes audientiū cōmaculentur, lo-

a. 3. Johan. 1 hanne apostolo admonēte, q̄ ait: **S**i q̄s uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, nec aue ei dixeritis. **S**i quis dixerit ei, aue, comunicat operibus illius indignis. **H**inc & **A**postolus ad **T**imotheū scribit, dicens: **H**æreticum hoīem post unam & scđam correptionē deuota, sciēs quia puerus est hmōi. **H**uic cōuenire pōt illud **M**aronis:

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga,

Frigid⁹, o pueri fugite hinc, later anguis in herba,

Aliter: **L**upi rapaces, falsi catholici intelliguntur, q̄ confitentur se nosse deum, factis autē illum negant.

Qui dum habitū **C**hristianitatis assumunt, quasi ouinis pellibus induti apparent. **B**ene autē lupis rapacibus comparantur, quia dum carnaliter uiuunt, aliqui alios suo malo exemplo ad malū pertrahunt, aliqui aliorū substantias more lupoꝝ diripiunt, de quali bus per prophetam dicitur: **F**acti sunt principes tui ut lupi uespertini, ad uesperū non relinquētes in mane. **T**ales ergo dñs iubet cauere, quia sicut bonorum consortium multum adiuuat, sic malorum societas frequēter multum nocet, teste **P**ropheta qui ait: **C**ū sancto sanctus eris, & cum uiro innocente innocens

eris. Et cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Et Salomone dicente: **Qui cum sapiētibus graditur, sapiens erit, Amicus stultorum, efficietur similis.** **Hinc idē Salomon nos admonet, dicens: Noli esse amicus homini iracundo, nec ambules cum uiro furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum auimæ tuę.** **Hinc Paulus discipulis scribit, dicēs: Si quis frater nominatur, & est fornicator aut adulter aut auarus, quod est idolorū seruitus, cū huiusmodi nec cibum sumere. Sed nunquid semper larēt heretici, aut falsi catholici sub ouina pelle, aut semper possunt abscondi? Non. Nam qualiter cognosci ualeant, dñs aperuit cum adiungit, dicens: **Fructibus eorum cognosceris eos.** Fructus enim à fruēdo nomen accepit, unde per fructum opera significant. Si ergo interrogas quod sunt boni fructus, à quibus hominem cognoscere possis, apostolus Paulus manifestat, dicens: Fructus enim spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continētia, castitas. **Noli ergo in heretico quærere folia uerborum pulchra, sed fidei puritatem. Noli attendere in Christiano solūmodo famam bonæ opinionis, sed fructum inquire rectę operationis. Noli attendere linguam, sed manum. Quia sicut non laudatur arbor ex pulchritudine foliorū uel florum, sed ex abundantia frugum, ita quoq; heretici uel falsi catholici, non sunt ex simulatione laudandi, sed ex fructu boni operis, Nō est enim (ut dñs alibi ait) arbor bona, faciēs fructus malos, neq; arbor mala faciēs fructus bonos. Vnaquęq; arbor ex fructu suo cognoscitur Vnde & subditur: **Nūquid colligunt de spinis uvas, aut******

Prou. 13

Prou. 22

1. Corin. 5

Gala. 5

de tribulis ficus? Spina & tribulus arbores sunt plenæ aculeis, ita ut uix absq̄ læsiōe tractari possint. Quibus contraria sunt ficus & uitis, quæ & fragrantiam suauissimi odoris, & fructum dulcissimi saporis reddūt. Per spinas ergo & tribulos, uitia & peccata signantur, de quibus à domino primo homini dictum est: Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi. Per uuam uero & ficum dulcis atque suavis fructus charitatis accipitur, quem palato mentis senserat ille, qui dicebat: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo. Sicut ergo spina & tribulus intractabiles sunt, ita heretici & falsi catholici amari & aculeati proximis inueniuntur: & idcirco illorum falsa doctrina, & uisitorum praua exempla fugienda sunt, quæ sicut ait Salomon, Qui tetigerit picem, inquinabit ab ea: & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Vel (ut quidam tradunt) per uuam & ficum, dulcedo memoriæ regni cælestis accipitur. Igitur de spinis non colligitur uua, neque de tribulis ficus, quia si requiritur in heretico fructus charitatis, spinæ dissensionis inueniuntur: & si in falso catholico amor cælestis, amor terrenus reperit: & si fructus castitatis, fructus libidinis intueretur. Sed quamuis spina uua non gignat, solet tamē uirem cum botro sustinere. Quia heretici & falsi catholici, cum in multis malis sint, solent tamen quædam bona docere, & quædam religiosa ostendere. Quid ergo de talibus faciendum erit? Nunquid propter spinam relinquendus est botrus, id est, propter mala bona? Absit. Sed ut pater Augustinus ait, Sic carpēdus est botrus, ut tamē caueatur spina. Sicut enim hereticorum doctrina à simplicibus uiris penitus fugienda est, sic à catholi-

eis & orthodoxis patribus, qui sciunt discernere inter ueram & falsam doctrinā, mala respuenda sunt, ut bona in autoritate ecclesiastica assumātur. Quod dominus in lege figurate ostendit, quando egredientibus filiis Israel ex Aegypto, praecepit eis, ut mutua rēt à uicinis suis uasa aurea & argētea nō pauca, ut ex poliarent Aegyptū. Quid per argentū, nisi sacra scripturae praeclarus sensus accipitur: Eloquia enim domini eloquia casta, argentum igne examinatum. Per aurum uero, uitor eloquij exprimitur, Salomone dicente: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Quasi ergo uasa aurea & argentea à uicinis mutuo accipimus, quando ab haereticis & paganis necessarias sententias uel nitorem eloquentiae ad nostram utilitatem assumimus. Vnde in eadem lege alibi figuratiter praecepitur: Si gressus fueris ad bellū contra hostes tuos, & tradiderit eos dominus deus tuus in manus tuas, captiuosq; eos duxeris, & uideris in numero mulierū puellam pulchram quae placeat oculis tuis, uoluerisq; eam habere uxore, introduces eam in domum tuam, ita tamen, ut prius cæsariem capitis eius radas, & summitates unguium illius praecidas, luceatq; patrem suum & matrē in domo uno mense, & post haec introduces eam ad te, & erit tibi uxor. Spiritualiter autē ad bellum procedimus, quādo cum hostibus ecclesiae (id est, haereticis) de fide Christiana & religione cōflictum habemus. Cumq; diuina autoritate superati, tradiderit eos dominus deus noster in manus nostras, si inuenerimus in numero disputationū sententias ad nostram fidē roborandā necessarias, assumamus eas nobis in uxores, quā ut ait Salomon: Uxor uiri, sapientia est: ita t

men, ut prius cæsariem capitis eius radamus, & summitates unguium præcidamus. i. quicquid superfluum, quicquid hæreticum, quicquid nostræ fidei prauum & contrarium est, discernamus & abijciamus. Si quis autem ex his ad nostram fidem catholicam conuerteri uoluerit, non est repellendus, sed recipiendus, iram tamen, ut luceat prius patrem suum & matrem unomense. i. de pristina conuersatione & hæretica prauitate, qua inquinatus uel nutritus est, pœnitentiam agat, & anathematizet & diluat. **Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit.** Quod arbores in scripturis homines significant, dominus manifestat cum alibi dicit: **Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum.** Et cæcus, qui à deo illuminatus fuerat, aiebat: **Video homines quasi arbores.** Daniel quoque in uisione Nabuchodonosor regis, magnam arborem ipsum regem interpretat. Et per Psalmistam de iusto dicitur: **Iustus ut palma florebit, & sicut cedrus Libani multiplicabitur.** Quod ergo ait, **Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit,** tale est ac si diceret: **Sicut nec spina uua, nec tribulus generat ficum, sic ex radice uitiosa malus fructus procedit, & ex bona intentione bona operatio nascitur.** Unde & subditur: **Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere.** In quo loco quaestio animi pulsatur, quare dicat, **Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere,** cum legamus Paulum apostolum arborem utique bonam fructum malum fecisse, quando ecclesiam dei

persecutus est: & ludam arborem malam, fructū bonum fecisse, quādo cum cæteris apostolis securus est dominum. Ad quod respondēdum, quia sicut ex radice arboris fructus procedit, & ex ipso fructu, cuius generis uel saporis sit cognoscitur, ita ex intentione cordis opus pfertur. Et sicut dñs dicit, **Qualis fuerit intentio tua, tale erit & opus tuum.** Ideoq; bonus homo tãdiu malos fructus facere non potest, quãdiu in radice bonæ intentionis perseuerat: nec malus homo tãdiu fructus bonos facere potest, quãdiu in mala intentione perdurat. Iuxta quem sensum legimus & Petrum apostolum arborem utiq; bonam, malos fructus fecisse, quando dñm negauit. Et Iethro, cum prius mala arbor esset, bonum fructum fecit, quando Moyse utile cõsiliū dedit. Similiter & David, bona utiq; arbor, fructum malum fecit, quando per concupiscentiam carnalem adulterium & homicidium perpetravit. Nabuchodonosor autem, cum esset mala arbor, bonum fructum fecit, qñ deum Danielis in toto orbe adorari iussit. Potest tamen & malus homo effici bonus, si deseruerit malū: & qui uidebatur bonus, effici malus, si recesserit à bono. Sed q̃a unus idemq; homo, in uno eodemq; tẽpore, bonus simul & malus esse non potest, non potest arbor bona fructus malos facere, neq; arbor mala fructū bonos facere. Valde autem terribile est, quod subinfertur: **Om̃is arbor quæ nõ facit fructū bonū, excidetur & in ignem mittetur.** Non dicit, quæ facit fructum malum, sed quæ non facit fructum bonum. Vbi è diuerso colligere possumus, quæ pœna prap̃arata sit male operantibus, qñ pœna prædicatur etiam à bono opere torpentibus. Si em̃ in ignem mittitur, qui nudū nõ

uestiuit, in quē ignē mittendus est, qui uestitū expolā
 auit: Et si ad pēnā uadit ille, q̄ propria non dedit, ad
 quam pēnā iturus est qui aliena rapit: Nullus ergo
 a bono opere torpens, falsa securitate se decipiat: q̄
 omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excide
 rur & in ignem mittetur, iuxta illud quod dominus
 alibi ait: **Omnem palmitem in me non ferentem fru
 ctum, oportet abscidi & in ignem mitti.** Non enim suf
 ficat declinare à malo, nisi quisque studeat facere bo
 num. Vnde dominus uineæ quærēs fructum in ficul
 nea, & non inueniens, ait colono: **Ecce anni tres sunt,
 ex quo uenio quærens fructum in ficulnea, & nō in
 uenio.** Excide ergo illam, ut quid etiam terram occu
 pat: De hac arbore per Iohannem Baptistam dicitur:
 iam securis ad radicem arboris posita est. Exciditur
 enim arbor, quando homo moritur. Excisa autem in
 ignem mittitur, quando quisque peruersus per mor
 tem gehennæ concremationem inuenit, qui dum ui
 ueret, fructum boni operis facere recusauit. Ingemi
 nat nāque dominus bonarum malarumq; arborum
 cognitionem, cum adhuc subiungit, dicens: **Ititur
 ex fructibus eorū cognoscetis eos.** Quasi em̄
 fructus, in quibus mala arbores à bonis discernātur,
**Paulus apostolus ostendit, dicens: Manifesta autem
 sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, immundī
 tia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, uenefi
 cia, inimicitia, contentiones, æmulationes, ira, rixæ,
 dissensiones, sectæ, inuidia, homicidia, ebrietates, com
 esationes & his similia. Talia qui agunt, regnum
 dei non consequentur.** De qualibus per Ieremiam p̄
 phetam dicitur: **Maledictus homo qui cōfidit in ho
 mine, & ponit carnem brachium suum, & à domiño**

recedit cor eius. **E**rit enim quasi myrice in deserto, & non uidebit cum uenerit bonum, sed habitabit in siccitate, in solitudine, in terra saluginis & inhabitabili. **A**uero bona arbor quales fructus proferat, idē propheta declarat, dicens: **B**enedictus uir qui confidit in domino, & erit dominus fiducia eius, & erit tāquam lignum quod transplantatum est secus decursus aquarum, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum uenerit æstus. & erit folium eius uiride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. **T**ales fructus bona arbor proferebat, quæ dicebat: **E**go autē sicut oliua fructificaui in domo dei, speraui in misericordia dei in æternum, & in seculum seculi. **T**ales dominus suos discipulos, bonas utique arbores, proferre uolebat, quibus dicebat: **E**go uos elegi de mundo, & posui uos ut caris, & fructum afferatis, & fructus uester maneat. **I**naniter autem quidam folia habent uerborum, qui recusant proferre fructus operum. **V**nde & subditur: **N**on omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cælorū, sed qui facit uoluntatem patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorū. **D**icere enim domine domine, fructus boni operis esse uidetur: non autem facere uoluntatem eius, nō ad bonam arborem pertinet. **N**on em̄ sufficit sola cōfessio, si defuerit bona opatio, domino alibi dicente: **Q**uid autem uocatis me, domine dñe, & non facitis quæ dico? **H**inc iacobus apostolus ait: **F**ides sine operibus mortua est. **V**nde eos, q̄ de sola fide gloriabantur, exemplo dæmonū terruit, dicēs: **T**u credis quoniam unus deus est, bene credis, & dæmones credūt, & contremiscunt. **Q**uos autem dominus per prophe-

348 ¶ DOMINICA X.

tam reprobatur, dicēs: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Tales tempore iudicij, quia sine fructu boni operis clamabunt: Domine domine, aperi nobis, audire merebuntur: Amē dico uobis, nescio uos. Qui ergo uult intrare in regnū cælorum, non solum scire desideret quid uelit deus, sed etiam implere quod iubet. quia sicut dominus ait in euangelio: Beati qui audiunt uerbum dei, & custodiunt illud. Et iterum discipulis: Scitis hæc, beati eritis, si feceritis ea.

 DOMINICA X.

Lucæ XVI.

¶ In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hæc: Homo quidam erat diues, qui habebat uillicum. Et reliqua.

VSus sacre scripturæ est, ut aliquando iuxta literam sic quædam facta cõmemoret, ut tamen intellectum spiritualem in eis requirat, aliquãdo uero solummõ per similitudinem quædam proferranda commemoret, ut audientis animam ad intelligendum inuisibilia emolliat. Quod in euangelio frequentius inuenitur, ubi ex præcedenti admonitione similitudo nascitur, & ex eadem similitudine admo-

ditio subinfertur. Quod utrunq; in hac similitudine
 cognoscimus, si præcedentia & subsequenta diligen-
 tius consideremus. Nam cū accessissent publicani &
 peccatores ad Iesum ut audirent illum, & murmura-
 rent scribæ & pharisæi, ut supra euangelista retulit,
 posuit eis similitudinem centum ouium, & unius per-
 ditæ & inuentæ. Deinde adiunxit similitudinem de-
 cem drachmarum, gaudiumq; dixit esse in cælo super
 uno peccatore pœnitentiam agere. Tertiã quoque
 addidit similitudinem de prodigo filio, qui dissipauit
 substantiam suam cum meretricibus: postea uero q̄
 egere cœpisset, misericorditer ac benigniter à patre
 susceptus est. Vbi cū ostendisset peccatores conuer-
 sos non solum non esse contemnendos, sed etiam reci-
 piendos, ut animos discipulorum ad misericordiam
 prouocaret, conuersus ad illos, dixit: Homo qui-
dam erat diues, qui habebat villicum. Ex qua
 similitudine exhortatio nata est, quã illa finita, dicit:
Ergo uobis dico: Facite uobis amicos de
mamma iniquitatis. Et reli. Sed quia hæc per
 similitudinem dicta sunt, quid spiritualiter significet,
 breuiter cõmemorare liber. Spiritualiter, homo iste
 deus omnipotens est, de quo scriptum est: Homo est,
 & quis cognoscet eum? Et, Ecce ueniet deus & homo
 de domo Dauid. Qui bene diues esse dicit, quia apud
 illum sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absco-
 diti. Cuius diuitiarum magnitudinem nec ille consi-
 derare ualebat, qui postquam ad tertium cælum du-
 ctus fuerat, dicebat: O altitudo diuitiarum sapientiæ
 & scientiæ dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia
 eius, & inuestigabiles uisus eius. Illius villici nos sumus
 quos ad imaginem & similitudinem suam creauit, q

Jeremi. 17

Rom. 11

bus etiam sensum & intellectū præbuit. **Villicus** est à uilla nomen accepit, qui alienæ uillæ curam habere dinoscitur, quem nos œconomum, uel diuulgato sermone dispensatorem possumus appellare. Et reuera magnas suas diuitias deus omnipotens nobis cōmisit, quando rationalem sensum & intellectum cōmunem cū angelis præ ceteris creaturis tribuit. Male autem diuitias dñi nostri dispensamus, qñ sensum discretionis, quem ad usum boni accepimus, in usum conuertimus uitiorum. **Diffamamur** autem apud dominum, quod dissipemus bona ipsius, quia nō solum corda nostra cōspicit, cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, ut uideat, si est intelligens, aut requirens deum, sed etiam ab angelis deputatis nostra opera die noctuq; illi nunciantur, sicut uiro iusto ab angelo dictum est: **Cum oraretis, ego obtuli orationes uestras ante deum.** Siue certe diffamamur apud dominum nostrum, quando ex nobis ipsius malam opinionē damus, in tantum, ut pudorem uel reuerentiam pijs mētibus ingeramus, ut simus de illis, quibus ait **Apostolus: Nomen dei per uos blasphematur inter gentes.** Sed nunquid semper male diuitias domini tractabimus? **Non. Audi sequētia. Et uocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redderationem uillicationis tuæ. Jam enim non poteris uillicare.** Dupliciter nos uocat deus in præsentī ad penitentiam, & in futuro ad iudicium. **Vocamur** ergo ad reddēdam rationem uillicationis nostræ, cum de præsentī uita ad eius iudicium ducimur, ubi non solum de opere, sed etiam de ocioso sermone rationem reddituri sumus. **Et post hæc nō poterimus uillicare,** quia post mortē (ut ait **Salomon**) nec opus, nec ratio,

Thobię. 12

nec sapientia, nec scientia apud inferos erit. Vnde per
 Psalmistam deo dicitur. In inferno autem quis confi-
 tebitur tibi: subauditur, nullus. Quibus exēplis terri-
 ti, imitemur uillicū, q̄ in futuro sibi prudenter p̄uidit,
 dicēs intra se: **Quid faciam**, quia dñs meus aufert a
 me uillicationē: Fodere non ualeo mendicare erube-
 sco. Scio quid faciā, ut cum amotus fuero a uillicatio-
 ne, recipiāt me in domos suas.] Fodere rusticorū est,
 mēdicare cōfusions. Fodiendo em̄ agitur, ut species
 terræ, quæ infra latet, extra appareat: & quæ exterius
 apparet, deorsum iaciāt. Quid aut̄ p̄ fossionē, nisi con-
 fessio peccatorū designatur? Sicut ergo fodiendo corda
 nostra exarantes, peccata quæ interius latent, p̄ con-
 fessionē aperimus. Et inde ea ante oculos dñi abscon-
 dimus, quod per cordis compunctiōnē ea ministris
 dei confitēdo pandimus, sicut uoce pœnitētis in Psal-
 mo legitur: Delictū meum cognitū tibi feci. Et iterū:
 Dixi, cōfitebor aduersum me iniustitiam meā domi-
 no, & tu remisisti impietate peccati mei. Vnde in le-
 ge figuraliter præcipit, ut Israelitæ pergētes in itinere
 paxillos iuxta balteos ferrēt, & egressi adquire-
 da necessaria naturæ, fodientes in terrā stercora hu-
 mo operirent. Sicut ergo per paxillos cordis cōpun-
 ctio, sic per stercora peccata designant̄, dicēte prophe-
 ta: Computruerūt iumenta in stercore suo. Iubemur
 ergo paxillos habere iuxta balteos, ut q̄ridiana pecca-
 ta quotidiana pœnitentia & compunctiōne fodiendo
 cooperiamus. Mendicare enim, ut diximus, confusi-
 onis est, maxime illo pessimo genere mendicandi, q̄
 fatuas uirgines legimus mendicasse, quando pruden-
 tibus dixerūt: **Date nobis de oleo uestro**, quia lampa

Dente. 31.

Joel. 1.

des nostræ extinguntur. Quibus dictum est: **Ne forte non sufficiat nobis & uobis, ite potius ad uendentes & emite uobis.** De quo genere pessimo mendicæ di etiam per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei, Ait ergo uillicus: [Fodere non ualeo, mendicare erubescio.] Quia post mortē nec fructuosam penitentiā de malis agere licebit, nec in bonis exercere, sicut uoce sapientiæ per Salomonem de reprobis dicitur: **Inuocabunt me, & non exaudiam, Mane cōsurgent, & nō inuenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorē domini non susceperint, nec acquieuerint cōsilijs meis, & detraxerint uniuersæ correptioni meæ.** Igitur quia in die iudicii nullus locus penitendi, corrigendi uel emendandi esse poterit, ut diximus, necesse est ut dum in hoc seculo sumus & uiuimus, & nobis uacat, secundum Apostolum, **Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autē ad domesticos fidei.** Vnde nos dominus in euangelio admonet, dicēs: **Currite dum lucem habetis, ut non tenebræ uos comprehendant.** **Et iterum: Concorda cum aduersario tuo in uia. Et per Prophetam: Quærite dominū dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est.** Hinc & Apostolus ait: **Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.** Nemini dantes ullam offensionem, ut non uituperetur ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate

non ficta. Et Salomon: Quod cūq; potest manus tua
facere, instanter operare. Ante enim omnia & super
omnia, diem mortis ante oculos ponere debemus. Fa-
cile namq; contemnit omnia, qui se semp cogitat mo-
riturum. Vnde per eundem sapientem dicitur: In die
malorum ne immemor sis bonorum. Et iterum: In
omnibus uijs tuis memorare nouissima tua. Cōto-
caris itaq; singulis debitoribus domini sui.
dicebat primo: Quantum debes domino meo? At il-
le dixit: Centum cados olei. Dixitq; illi: Accipe cauti-
onem tuam & sede, cito scribe quinquaginta. Dein-
de alij dixit: Tu uero quantum debes? Qui ait: Centū
coros tritici. Dixitq; illi: Accipe literas tuas, & scribe
octoginta. ¶ In hoc uillico, quem dñs de uillicatu eij-
ciebat, non omnia debemus ad imitādum assumere.
Neq; enim aut dominis, aut extraneis fraudē aliquā
facere debemus, ut inde eleemosynas faciamus, sed
(ut superius diximus) ista per similitudinem dicūtur,
ut intelligamus, quia si laudari potuit is, qui fraudem
fecit, eo quod in futurum sibi prudenter prauiderit,
multo magis nos laudabiliores erimus, si de proprijs
substantijs largas eleemosynas fecerimus: & dum in
præsenti uiuimus, in futurum nobis prospexerimus,
sicut etiam de iudice iniquitatis, qui interpellabatur
à uidua, comparisonem duxit ad iudicem dñm, cui
nulla ex parte iudex iniquus conferēdus ē. *καδορ εἰς*
græce, latine mensura est, tres urnas cōtinens, Corus
uero triginta modijs impletur. Quod ergo de centū
cadis olei quinquaginta, & de centū coris tritici octo-
ginta à debitoribus scribere fecit, hoc insinuat, quia
omnis qui de præteritis peccatis pœnitentiā agit, nō
solum in se peccantibus clementer dimittere debet,

sed etiam ex substantijs iuste acquisitis eleemosynas erogare. nec solū decimas & primitias (ut in lege præceptum est) dare, sed ex reliqua parte indigētibus ministrare. **Vel** certe, dimidium rerum suarum tribuere, sicut fecit **Zacheus**, qui cum suscepisset dominum **Luce. 19.** Iesum in domum suam, ait: **Dimidium rerum mearū do pauperibus, & si qd alicui tuli, in q̄druplum restituam.** **Et laudauit dominus uillicum iniquitatis, quia prudenter fecisset.** Quia filij huius seculi, prudētiores filijs lucis in generatione sua sunt.] **Nō** laudauit dominus uillicum iniquitatis, quod fraudē fecerat, sed quod sibi in futurum prudenter prauiderit, ut nos eius exemplo discamus, non hic habere manentem ciuitatem, sed futuram toto desiderio inquirere. **Filij seculi** dicuntur, qui hoc seculum mente & desiderio inhabitant. **Sicut enim filij lucis** dicuntur, qui inaccessibilem lucem, id est, deum toto corde diligunt: sic filij seculi huius uocantur, qui in seculi huius amore radices cordis plantauerunt, in quibus uoluntas esset sine fine peccandi, si possibilitas esset sine fine uiuendi, teste **Petro apostolo**, qui ait: **Cuius** quis opera facit, eius filius appellatur. **Ergo filij seculi**, prudētiores filijs lucis in generatione sua sunt, quia cum illi sint callidi, astuti & ingeniosi, deceptores, duplices animo: isti ē contrario simplices, humiles, puri, benigni, nescientes malum pro malo reddere: & sicut isti simplices sunt in malo, prudentes uero in bono: sic illi sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nesciunt. **De quibus dominus ait:** **Va q̄ sapientes estis in oculis uestris, & corā uobisipsis prudentes.** **Qui recte in generatione sua prudentes dicuntur, quia tales non in generatione dei, sed in sua com**

POST PENTECOSTEN. 259

putantur, quia prudentia huius seculi, stultitia est apud deum, De qua prudentia Paulus apostolus ait, Prudentia carnis, mors est. Non enim de illis dicitur: Generatio rectorum benedicetur, sed potius inter eos enumerantur, de quibus scriptum est, Generatio praua & adultera. At uero de prudentia filiorum lucis dictum est: Illa autem quæ sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, in bonis consentiens. Finita autem similitudine, pius dominus ad nostram admonitionem sermonem conuertit, dicens: Et ego dico uobis: facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Quam sententiam quidam ita intelligendam putauerunt, ut aliena rapere, & inde pauperibus tribuere, hoc esset amicos facere de mammona iniquitatis. Quod quantum sit absurdum, & à religione alienum, manifeste patet. Non enim deus omnipotens aliena rapere iubet, qui propria præcepit largiri: nec dignatur de rapinis eleemosynam suscipere, qui per Prophetam clamat: Qui aufert sacrificium de substantiis pauperum, quasi qui uictimam in conspectu patris sui filium. Vnde per quandam sapientem dicitur: Vnus edificans, & alter destruens: unus orans, & alter maledicens, cuius uocem exaudivit deus: Mammona Hebraice uel Syriace, latine diuitiæ interpretantur, quia Punice mammon, lucrum dicitur. Mammona ergo iniquitatis, istæ diuitiæ uocantur, etiam ex iustitia acquisitæ, & quæ ex iure parentum succedunt: quia cum labore acquiruntur, & cum magna sollicitudine custodiuntur, & sine iniquitate aut uix, aut raro haberi possunt. Iubet ergo do-

minus amicos facere de mammona iniquitatis .i. de diuitijs cū labore acquisitis eleemosynā dare , ut (secundū qđ ait **Apostolus**) in præfenti uita pauperū in opiam diuitū abundantia suppleat: ut item in alia uita diuitū inopia, pauperū abundantia sit cōsolatio. **Amici**, q̄s de mammona iniquitatis facere iubemur, pauperes sunt & indigētes, quos deus p̄misit egere ad illorū purgationem & nostrā probationē. **Quos** nobis amicos facimus, qñ eorū nuditatē operimus, esurientem reficimus, sitim extinguimus, & in omnibus eorū necessitatibus subuenimus. **Qui** nos recipere dicunt in aeterna tabernacula, quia ille, p̄ eis nos recepturus est, q̄ ait: **Venite** benedicti patris mei, percipite regnū, quod uobis paratū est ab origine mūdi. **Esuriui** em, & dedistis mihi manducare: situi, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus & in carcere, & uisitastis me. **Et** illis dicentibus: **Dñe**, qñ te uidimus esurientem, & paui mus: sitientem, & dedimus tibi potū: hospitem, & suscepimus te: nudum, & cooperuimus te: infirmum & in carcere, & uenim⁹ ad te: respōdet: **Amē** dico uobis, qđ diu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. **Mos** amicos quia noluit habere ille diues, nō in aeterna tabernacula, sed in aeterna p̄na positus, aiebat: **Pater** **Abraam**, miserere mei, & mitte **Lazarū** ut intingat extremū digiti sui in aqua, ut refrigeret linguā meam, quia crucior in hac flamma. **Aeterna** tabernacula, diuersæ retributiones sunt meritorū, quod dñs alibi declarat, dicens: In domo patris mei mansiones multæ sunt. **Audiat** ergo hoc diues, audiat **Christianus**, discat tribuere minima, ut possit accipere magnā. **Quia** q̄ in minimo fidelis est, ut dñs ait, & in magnō

Fidelis erit. Discat dare trāitoria, ut mereatur accipe
 re aeterna. Suscipiat pauperem in domū suam, ut susci
 pi mereat à Christo in tabernacula sua. In his taber
 naculis locum sibi oprabat inuenire, qui dicebat: **Do-** **Psalm. 14**
mine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis re
 quiescet in monte sancto tuo? Cui diuina uoce proti
 nus responderur: **Qui** ingreditur sine macula & ope
 ratur iustitiam, qui loquitur ueritatem in corde suo,
 qui non egit dolū in lingua sua. **Nec** fecit pximo suo
 malum, & opprobriū nō accepit aduersus pximos su
 os. **Ad** nihilū deductus ē in cōspectu eius malign⁹, t̄
 mētes aut̄ dñm glorificat. **Qui** iurat proximo suo, &
 non decipit: qui pecuniam suā non dedit ad usuram,
 & munera sup innocentes nō accepit. **Qui** facit hæc,
 non mouebitur in æternum. **Beatus** enim (ait **Pro-** **Psalm. 40**
pheta) qui intelligit super egenū & pauperem, in die
 mala liberabit eum dominus. **Nam** quantum uirtus
 elemosynæ ualeat, dominus manifestat, dicēs: **Date**
 elemosynam, & omnia munda sunt uobis. **Et** iterū:
Cum facis prandium aut cœnā, noli inuitare eos qui **Luc. 14**
 te reinuitēt, sed uoca pauperes, & beatus eris, q̄a nō
 habent unde retribuant tibi. **Et** alibi: **Sicut** aqua ex
 tinguit ignem, ita elemosyna extinguit peccatum. **Ecc. 7**
Vnde iusti uiri uoce dicitur: **Fidutia** magna erit corā
 summo deo elemosyna, in om̄ibus faciētibus eā. **Et**
 iterum: **Fili,** elemosyna à morte liberat, & non pati
 tur hominē intrare in tenebras. **Et** rursus: **De** sudet **Thob. 4**
 elemosyna in manu tua, donec inuenias iustum cui
 tradas eam. **Et** pauperes ergo iuxta possibilitatē suā
 elemosynas tribuere debent. **Vnde** bonus pater eru
 diens filium suū, ait: **Fili,** si multū tibi fuerit, abundan
 ter tribuc: si autem exiguum, etiam exiguum libēter

impartire. Neq; em̄ apud iustū iudicem excusatio de
 eleemosyna erit, qñ etiā pro calice aquæ frigidæ mer-
 cedē se promisit datur. **Aliter.** Quidā aut̄ hanc simili-
 tudinē in Paulo apostolo impletā intelligi uolūt hoc
 modo: **Homo** iste deus om̄ipotens est, q̄ habuit uil-
 licū, scilicet Paulum apostolū, cui diuitias suas dispen-
 sandas cōmisit, qñ secus pedes Gamalielis legis do-
 ctoris, iuxta ueritatē paternæ legis eum erudiuit. **Sed**
 male diuitias dñi sui tractauit, qñ legem carnaliter in-
 telligens, **Christianos** persecutus est intantū, ut acci-
 peret epistolas à principibus sacerdotū, ut quoscunq;
 inueniret huius uiaē uiros ac mulieres, uinctos p̄duce-
 ret in Ierusalem. **Diffamatus** est aut̄ apud dñm suum,
 quādo dictum est de eo: **Dñs**, audiui à multis de uiro
 hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Ierusalem: &
 hic habet potestatem à principibus sacerdotū alligā-
 di om̄es, qui inuocant nomen tuū. **Cumq;** fama per-
 secutionis eius ad dñm ascendisset, pergente eo Da-
 mascum, uocauit illū dñs suus de cælo, & ait illi: **Sau-
 le Saule**, quid me persequeris? **Durū** est tibi contra sti-
 mulum calcitrare. **Quod** est dicere: **Quid** hoc audio
 de te? **Redde** rationem uillicationis tuæ. iam non
 poteris uillicare, id est, iudaizare. **Ac** si diceretur:
Quia usq; hodie legis doctor fuisti carnaliter, discipu-
 lus ueritatis incipies esse spiritualiter. **Uillicus** dicitur,
 qui super alienam uillam curam gerit. **Super** alienā
 quippe uillam curam gerebat Paulus, quādo legem
 p̄ Moysen datam carnaliter docebat. **Sed** ablata est
 ab eo uillicatio, quando carnalis lex non carnaliter,
 sed spiritualiter ei intelligi præcepta est. **Ait** autē uil-
 licus intra se: **Quid** faciā, quia dominus meus aufert à
 me uillicationem? **Quasi** diceret: **Quid** faciā, quia ma-

gister sui in carnali doctrina legis, & uillicus & discipulus cogor esse & operarius spiritalis legis: Fodere non ualeo, id est, doctrinam legis perscrutari per me in eis ipsum nequeo. Mendicare erubescio, quia fidem Christianitatis ab Anania, quæ discipulum habui, discere uereor. Scio quid faciam, ut cum amorus fuerò à uillicatione, recipiant me Christiani in domos suas, quos persecutus sum. Vocauitq; duos debitores domini sui, Iudæorum scilicet populum & gentium, qui ambo sub debito seu iugo peccati constricti tenebantur, sicut ait Apostolus: Non enim est distinctio Iudæi & Græci. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Et uni præcepit de centum cadis olei, quinquaginta: & alteri de centum coris tritici, octoginta scribere. Octogenarius numerus ad fidem resurrectionis pertinet, quia dominus Iesus Christus octaua die à mortuis resurrexit. Quinquagenarius ad penitentiam, quoniam quinquagesimus Psalmus in penitentiâ est decantatus. Et quinquagesimus annus in lege Iubileus est dictus, id est, annus remissionis. Iudæorum ergo populo de centum coris tritici octoginta scribere fecit, quia resurrectionem CHRISTI eum credere docuit. Gentilem uero de cætenario ad quinquagenarium uocauit, quia per penitentiam pristina mala illius corrigere, & deo appropinquare docuit. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, uidelicet Paulum apostolū, ex persecutore prædicatorem factum, in doctrina & prædicatione magnificauit, dicens de illo ad Ananiam: Vade, quia uas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Israël, impleta propheta, quam Iacob olim, cum

360 ¶ DOMINICA XI.

benediceret filios suos, pphetauit, dicēs: **B**eniamin lupus rapax, mane cōedet prēdā, & uespere diuidet spolia. De tribu autē Benjamin Paulus apostolus fuit, ut ipse testatur. Qui uelut lupus rapax in persecutione Christianorū exarsit. Mane comedit prēdam, quia in adolescētia ecclesiam dei persecutus est. Vespere diuisit spolia, quia postquam ad fidem Christi conuersus ē, eos quos, de potestate diaboli uictor obtinuit, ad prādicandam fidem, quam prius persecutus fuerat, in diuersas nationes destinauit,

30 DOMINICA XI.
post Pentecosten Luca XIX.

¶ In illo tempore Cum appropinquaret Iesus Ierusalem, uidens ciuitatem, fleuit super illam, dicēs: Quia si cognouisses, & tu, Et reliqua,

In huius lectionis serie dominus Iesus Christ⁹ utrāq; suam naturam commendat, diuinam scilicet & humanam. Humanæ quippe naturæ indicium est, cum perituræ ciuitati usque ad fletum compatitur: diuinæ, cum eidem ciuitati, quæ uentura erāt, ut deus prādicat. Quasi homo templum ingressus ē, sed quasi deus uendētes & emētes de illo eiecit, dicēs:

Domus mea domus orationis uocabitur. Quātum
 aūr de salute hoīm gaudeat, quātum uē de eorum p-
 ditione doleat, in exordio huius lectionis demōstrat,
 cum perituram ciuitatē intuens, fleuit super illā, di-
 cēs: Quia si cognouisses, & tu. Fleuit, nō pulchri-
 tudinem domos, non altitudinē turrium, non ædi-
 ficia muroꝝ, sed metaphorice hoīes. Dicitur autem
 & à flente domino: [Quia si cognouisses, & tu,] ubi
 subaudiendū est, quia si cognouisses mala, quæ tibi
 imminēt, feres, quæ modo, quia nescis cito peritu-
 ra, exultas. Intenta em̄ solūmodo in prosperitatibus,
 quæ presentialiter ei affluebāt, quod futurū erat, mi-
 nime prouidebat. Vnde et à dño dicit: Et quidem
in hac die tua, quæ ad pacem sunt tibi, nunc
aur̄ abscondita sunt ab oculis tuis. Quasi em̄
 in die sua pacem habebat, cū extollebatur in hono-
 ribus, gloriabatur in facultatibus, lærabatur in fecun-
 ditate prolis, & ideo periculum, quod sibi uenturum
 erat, nullo modo agnoscebat. Quæ autē illi uentura
 essent, dñs breui sermone comprehēdit, cum adiun-
 git: [Quia uenient dies in te, & circumdabunt te ini-
 mici tui uallo: & circumdabunt te, & coangustabunt
 te undiq;, & ad terram prosternent te & filios tuos,
 qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super
 lapidem,] Dies uētuꝝ dicit, tribulationis & angu-
 stiæ, calamitatis & famis, obsidionis & mortis. Ini-
 micos Romanos nominat principes, qui eandem ci-
 uitatem uallo circumdantes, undiq; coangustauerūt,
 & eam ad terram prostrauerunt, & filios eius nece-
 uerunt. Quæ om̄ia, qualiter eidem ciuitati contige-
 rint, Iosephus historiographus Hebræorū pleniter
 narrat. Sed propter simpliciores, q̄ fortassis præfati

uiri historiā ignorant, ex multis pauca cōmemoranda sunt. Post dñi em̄ ascensionem, post necē Iacobi, qui iustus est appellatus, Iudæorū populo in malitia p̄seuerante, suscitauit aduersus eos dñs duos Romanorum principes, Vespasianū scilicet & Titū, patrem & filium, iusto dei iudicio agente, ut qui patrē & filium negauerant, à patre & filio necarent. Cumq; Iudæorum regionē Romanus uastaret exercitus, imminente solēnitate Paschali, cucurrit om̄is populus in ciuitatem quasi uir unus, iusto dei iudicio exigēte, ut qui in Paschali solēnitate Christum occiderant, in eadem solēnitate obsidionibus circundarent. Nā repente ab hostibus uallata est urbs, ita ut nullus ingredi aut egredi posset, & tandū obseffa, quo ad usq; omnia quæ secum ad edendum derulerant, consumpta uiderentur. Quæ autem extra ciuitatem reliquerant, omnia Romanus uastauerat exercitus. Longa ergo obsidiōe afflicti, multo grauius fame interius, quam ab hostibus premebantur exterius. Quod idē historiographus ostendit, cum dicit dirē & diuturnæ famis inopia etiam delicata uiscera aruisse intārum; ut nonnulli nec ab ipsis calceamētis edendis se abstinerint. Alij quisquillas fœni ueteris, & purgamenta frumenti dentibus ruminanda tradebant. Nonnulli portarum indumenta detrahebant, ut hoc saltem edulio famis inopiam tēperarēt. Si quis autem pro colligendis herbis urbem egredi uoluisset, quasi qui ad Romanos fugere uellet, tenebatur. Mensam uero nullus ex more apponere audebat, sed propria quasi furtiua edebant. Nam quicquid ad uerecundiam uel pudorem naturalem pertinet, in hac necessitate contēnebatur, quia hoc totum sibi uēdicauerat

Fames. Denique & mulieres de uirorum manibus, & filij de parentum, & (quod infelicius est) matres à faucibus filiorum suorum cibos abstrahébāt. Nulla senibus pro canitie reuerētia, nulla paruulis pro innocentia miseratio seruabatur, sed uerberabantur senes, si cibum occurrare uoluissent. Sparsis etiam crinibus mulieres per plateas trahebantur, cibum celare scētantes, lacebant autem per plateas iuuenum corpora, magis fame quàm ætate consumpta. Sepelire autem mortuorum corpora, nec morientium multitudo, nec uirium debilitas permittebat. Multi enim, dum charorum corpora sepelire uellent, spiritus emittebant. Cumq; fœtor intolerabilis de mortuorum cadaueribus in ciuitate crescere cœpisset, extra muros eadem eijciebāt. Et cum quadam die Titus, quem pater Romam reuersus in obsidione Hierosolymorum reliquerat, cum militibus urbem circuiret, uidens cadauera mortuorum penè muro ciuitatis æquari, cū ingenti gemitu eleuatis oculis in cælum, deum inuocat testem, hoc suum opus non esse. Conuersusq; militibus ait: Arbitror, quia si ab hac pestilentia urbis paululū Romanus recessisset exercitus, aut aquis diluuij necarent, aut Sodomitanis ignibus cremarentur, aut certe hiatu terræ absorberent. Et cum in proximo recessurus esset, iterum aduersus ciuitatem confortat milites, custodias munit, armat exercitum, & super hæc omnia mala prædones ex ipsis uiris consurrexerāt, qui ab ipsis faucibus (ut ita dixerim) cibos rapiebant. Et si cuiuspiam fores clauas uidissent, iudicium esse credebant, quod intus positi ederent: & repente contractis foribus infilientes, quicquid inuenire poterant, rapiebant. Sed quia

longum est enumerare omnia mala, quae Iudaeis pro
 effusione dñici sanguinis contigerunt, qualiter eadē
 ciuitas capta sit, breuiter cōmemorandum uiderur.
Erat em̄ quaedam mulier **M**aria noie, **E**leazari filia,
 nobilis genere, facultatibus diues, hāc cū cætera mul
 tirudine ad diem festum cōuenerat: cumq; diurna
 obsidiōe omnia quæ secum detulerat cōsumpseret,
 & iam delicata uiscera famēs torqueret, cōtra ipsam
 agitur naturam. **E**rat em̄ sub huberibus paruulus fi
 lius, hunc ante oculos suos constitues, ait: Infelicissi
 ma mater, o infeliciof fili, in bello, fame & direptio
 ne prædonum, cui te reseruabo? **N**am & si uita spe
 rari posset, iugo tamē Romanæ seruitutis urgemur,
Veni ergo o mi nate, esto matribus seculi fabula, p
 donibus furor. **E**t hāc dicens, filium iugulat, partē
 igne torrens comedit, & partem in posterum reseru
 auit. **C**umq; ob odorem adustæ carnis prædones ex
 more affuissent, mortē minari cōperunt, nisi q̄s abs
 conderat, ostenderet cibos. **A**t illa truculento uultu
 ex ipsis prædonibus tristior, partem ait, optimā uo
 bis reseruauī. **E**t hāc dicens, membra quæ supererāt
 detexit infantis. **C**umq; prædones stupefacti tm̄ fa
 cinus ptinuissent, ait: **M**eus est partus, meus filius,
 meus est cibus & facinus, mecū edite. **N**am ego pri
 or comedi, quæ genui, **N**olite esse aut matre religio
 siores, aut fœmina molliores. **Q**uod si uos pietas uin
 cit, execramini meos cibos. **E**go q̄ talibus pasta sum,
 ego his ireꝝ pascar. **A**t illi dolētes, quod miseræ ma
 tri ex om̄ibus facultatibus hoc solummodo reliquis
 sent, perpetratum facinus nūciauerunt urbi. **F**actus
 est clamor magnus in ciuitate dolentiū atq; lugenti
 um, & in ipso clamore apertis portis, ingressus est

Titus cum Romano exercitu, alios gladio trucidauit, alios igni combussit, iuuenes quoq; in captiuitatem destinauit. Ipsam uero urbē à fundamētis ira destruxit, ut iuxta dñi uocem, non relinqueretur in ea lapis super lapidem. In cuius destructione impletū est, quod dñs olim figurate p̄ Iezechielem prophetā prædixerat, dicens: **Et tu fili hoīs, sume tibi gladium acutum, radentem pilos, & duces eum per caput tuū & bārbam, & tertiam partē igni combures, & tertiam partē gladio concides, tertiam uero partem in uentum disperges, & euaginabo gladium meū post eos. Cōcordat autē huius historiographi descriptio cum uerbis saluatoris, qui cū mœnia ciuitatis uidisset, ait: Cum uideritis ciuitatem hāc ab exercitu circundari, scitote quia prope est desolatio eius. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes. Væ autē prægnātibus & nutrientibus in illis diebus. Et alibi legimus, quia cū discipuli ostēdisset ei ædificia ciuitatis, dixit: **Vidētis hęc omnia? Amen dico uobis, nō relinquētur laeas super lapidem, qui nō destruatūr. Ex qua autē causa ruina prædictæ ciuitati contigerit, dñs manifestat eum adiungit: **Ecce quod nō cognoueris tēpus uisitationis tuæ. Hęc quippe dñs per incarnationis suæ mysteriū uisitauit, qñ excelsus deus humilis hō inter homines apparens, multa signa, & miracula ostendit. Quam uisitationē optabat uidere, qui dicebat: Memento nōstri domine in beneplacito populi tui, uisita nos in salutari tuo. Hęc etiā in proximo aspexerat, q̄ alebat: **Benedictus dñs deus Israel, q̄a uisitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Sed tempus uisitationis suæ superba ciuitas nō cognouit, q̄a quē in hominē uidit, deū credere despexit. Ad cuius********

Iezech. 5.

Luc. 21.

Luc. 19.

Psalm. 137.

duritiam incredulitatis conuincendam, etiam aues
 celi in testimonium deducuntur, cum per prophetā
Jeremi. 8. dicitur: **Milvus in cælo cognouit tempus suum, tur-**
tur & hirundo & ciconia custodierunt tempus ad-
uētus sui, populus autē meus non cognouit iudicium
Isaie. 1. **dn̄i. Et iterū: Cognouit bos possessore suū, & asinus**
præsepe dn̄i sui, Israel autem me non cognouit, po-
pus meus me non intellexit. Nec solummodo per
præsentiam suæ incarnationis eam uisitauit, sed post
suam ascensionē multa signa & portenta, ut eorum cor
ad pœnitentiam emolliret, ostēdit. Nam ut idem hi-
storio-graphus refert, cū quandā festiuitatē celebra-
rent, subito cōmotione facta in populo Iudæorum,
triginta millia ex eis se mutuo interfecerunt. Nocte
uero quadam sera templi domini, quæ uix à uiginti
uiris moueri poterat, spōte reserata est. Die quadam
uitula sacrificijs admota, enixa est agnā. Media nāq;
nocte ira lux in tēplo clara refulsit, ut à nōnullis me-
dia dies esse putaret. Quod cernentes ignari, æstima-
bant sibi prospera esse uētura. Sed sapiētes minime
latuit interitum ciuitatis significari. In die quoq; sctō
Pentecostes, sacerdotibus sacrificia offerentibus, au-
ditæ sunt uoces in templo dicentiū: Transcamus ex
his sedibus. Duobus autē annis ante obsidionē, cum
ad celebrandā quandā festiuitatē Hierosolymis con-
uenissent, quidam Ananiæ filius, noīe Iesus, repletus
spū clamare cœpit: Vox ab oriente, uox ab occidēte,
uox à quatuor uētis seculi. Vox sup Hierosolymā &
templū, uox sup sponso & sponsas. Cūq; uerberibus
hunc cōpescere uellēt, magis ac magis clamabat. Et
cū inter manus flagellantium spm̄ exhalaret, ait: Væ
uæ Hierosolymis. Stella quoq; per om̄ia gladio simi

his per integrū annū super Hierosolymā pepēdit, interitum ciuitatis indicans. Et currus igneus, & equi ignei uisi sunt per aera ferri, & multa alia misericors dñs, ut eorum cor ad pœnitentiā prouocaret, ostēdere dignatus est. Sed illis scdm duritiā & impenitēs Romans cor thesaurizantibus iram sibi in die iræ, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & eorū ciuitatem succēdit. Quorū interitus etiam in libris Regū præfiguratus est, quod Eliseo ascendente de Galgalis, pueri paruuli illudebāt ei, dicentes: Ascēde calue, ascēde calue. At ille maledixit eos in nomine dñi, & statim egressi sunt duo ursi de salru, & deuorauerūt ex illis quadraginta duos pueros. Eliseus enim figuram dñi tenuit. Qui cum in caluarie loco crucifixus esset, pueriliter illuserūt ei Iudæi, dicētes: Si filius dei est, descendat de cruce, & credimus ei. Et iterū: Flectēs genua, dixerūt: Aue rex Iudæorū. Sed illis credere nolētibz, post quadraginta duos annos egressi sunt duo ursi de syluis gentiū, Vespasianus scilicet & Titus, qui eundē populum uarijs cladibus dilaniauerunt intantū, ut idem historiographus cōmemoraret undecies cētena millia in obsidione ciuitatis esse mortua, cērum quoq; millia iuuenum in captiuitate esse dispersa. **Et ingressus in templum, cepit cūcere vendentes & emētes de illo.** Cum dñs ruinam ciuitatis prædixit, & ingressus in templū, uertentes & ementes de illo eiecit, ostendit quia maxime ruina tēpli ex culpa sacerdotū uenit. Ipsi nāq; quī in populo doctores & ductores esse debuerāt in bonum exemplū, facti sunt in malū. Ad hoc em̄ in templo residebant, ut eos qui munera dabāt, uanis fauoribus extollerent: & qui dare nolebant, uarijs modis

affligerent. Auaritiæ quoque suæ cōsulentes, quoddam ingeniolum inuenerant, & filiis Israel de longinquo uenientibus persuadebant, ne secū hostias deferrent, ut ab illis carius emerent, quod in templo dei offerrent. Et ob hanc causam, ut alij euangelistæ testantur, oues & boues & columbæ in templo dñi uendebantur. Neque enim ea, quæ dño oblata erant, iuxta ritum legis sacrificabāt, sed alijs atque alijs uenundabant. Et ut omnē occasionem nō habentibus auferrent, nūmularios cum ære in tēplo præparatos habebāt, & idē domū orationis speluncā latronum fecerūt. Sed dñs ingressus tēplum, uidentes & emētes de illo cepit eijcere, dicens: **Scriptū est, quod domus mea domus orationis est. Vos autē fecistis illā speluncam latronū.** Et his factis, erat quidie docens in templo. Sed quod ad destructionē uisibilis ciuitatis pertinere diximus, potest moraliter & ad perituram animam referri. Fleuit enim dñs per se metipsum perituram ciuitatē, deslet quodidie per doctores, eos qui de bono opere labuntur in malum. Frequenter namque doctores ecclesiæ eos, quos admonēdo corrigere nō possunt, qui latantur cū malefecerint, & exultant in rebus pessimis, cōdolentes deslent, sicut faciebat Paulus apostolus, qui lapsum discipulorum suorum flebat, quā dicebat: **Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in uobis, uellē apud uos esse mō, & mutare uocem meā, quā confundor in uobis.** Es iterum: **Lugeo multos ex his, qui ante peccauerunt.** Conuenit autem perituræ animæ, quod à flente domino dicit: **Quia si cognouisses, & tu, si enim mala quæ reprobis parata sunt, cognosceret, si æterni supplicij poenas ante mentis oculos reduceret, non se falsa se-**

Isaie. 36

1. Thim. 2

Sal. 4

1. Cor. 11. 12

curitate deciperet, sed potius se cū electorum lachry-
 mis defleret. Sed dum exultat in prosperis, gaudet in
 honoribus, lætatur in facultatibus, ipsa prosperitas
 transeuntis uitæ, ante mentis oculos mala abscondit
 futuræ pœnæ. Vnde & bene dicitur: [Et quidem in
 hac die tua quæ ad pacē tibi, nunc autē abscondita sunt
 ab oculis tuis. Quasi em̄ suam diē infelix anima ha-
 bet, dum in mundi facultatibus totam spem suā col-
 locat, ac per hoc scandalū in die iudicij patietur. Nō
 præuidet siquidē futurā tribulationē, quia excæcat
 oculos cordis amor terrenus, Quoniam sicut puluis
 oculos corporeos excæcat, ne clare uideri possint,
 ita amor huius seculi & p̄sentes diuitiæ oculū men-
 tis, ne futurū iudiciū ualeat cauere. Talis erat ille di-
 les, qui dicebat in corde suo: Destruam horrea mea, *Lucæ. 12.*
 & maiora horū ædificabo, & dicā animæ meæ: Ani-
 ma, multa bona habes reposita per annos plurimos,
 epulare ergo & gaude. Hunc diem pro nihilo duce-
 bat ille eximius propheta Ieremias, qui dicebat. Diē *Jerem. 17*
 hominis non concupiui. Et Paulus apostolus hanc
 contempserat, cum discipulis suis aiebat: Mihi autē *1. Cor. 4*
 p̄ minimo ē ut à uobis iudicer, aut ab humano die.
 Quid autē mali torpenti animæ uenturū sit, manife-
 statur cum subditur: Quia uenient dies in te, et
circundabunt te, et coangustabunt te undiq̄,
 & ad terrā cōsternēt te, & filios tuos qui in te sunt.]
 Dies tribulationis miseræ animæ ueniunt, quando
 dolore mortis cōstringitur, quæ in p̄senti uita ma-
 le gaudebat, & tunc incipiet secum rixari & dicere:
 Quare in malis operib⁹ memetipsam dilataui? Qua-
 re ex præteritis peccatis pœnitentiam non egi? Cur
 in bonis operibus memetipsam non exercui? Tunc

inquam incipiet pœnitere, cum nullus fructus pœnitentia remanebit, sed sola districtio uindictę. Inimici uero ei⁹ nulli peiores, quàm immūdi spiritus sunt, de quibus se eripi cupiebat Psalmista, cum dicebatur:

Palm. 58. Eripe me de inimicis meis deus meus, & eripe me de operantibus iniquitatem. Quam uallo circumdant, & undiq; coangustant, quando egrediente anima à corpore, mala quę commisit enumerant, & ipsos habet exactores in pœna, quos habuit persuasores in culpa. Tunc enim infelix anima consternitur ad terram, quando à carne, quę terra & cinis est, soluta, ad pœnam ducitur, uel quicquid uirtutis se habere putat, amittit. Filios, aliquādo bonas, aliquādo malas cogitationes accepimus. De bonis legimus, Et uide

Psal. 127. as filios filiorū tuorum: de malis autem hic dicitur, Et ad terram consternent te. Valde autem terribile est quod subinfertur. Et nō relinquet in te lapidem super lapidem. In destructione em̄ ciuitatis lapis super lapidem non relinquitur, quia in damnatione peruersę animę, nō solum de malis operibus, sed etiā de peruersis cogitatioibus ratio exigitur. Et ideo necesse est ut, dum in hoc seculo sumus & uiuimus & nobis uacat, nō solum à malis abstinemus, sed etiam bonum in omnibus operari studeamus. Ante om̄ia autē diem mortis ante oculos ponamus, quia facile contēnit omnia, qui se semper cogitat moriturum. Vnde Salomon hortatur, dicens: **In om̄ibus operibus tuis memorare nouissima tua.** Et iterum: **In die malorum ne immemor sis bonorum.** Et quodcūq; potest manus tua facere, instanter opare. Hinc pius dominus, quia hic patienter expectat, & districte nos in iudicio iudicabit, si cōuersi

Ecc. 7.
Eccle. 11
Eccle. 9

POST PENTECOSTEN 371

non fuerimus, nos admonere dignatus est, cū dixit: **Currite dum lucē uitæ habetis, ne tenebrę uos comprehendant.** Et item: **Concorda cū aduersario tuo.**

Et **Apostolus:** **Ecce nunc tēpus acceptabile, ecce nūc** ^{2. Corin. 6}
dies salutis. **Cur autem infelici animæ hæc mala con-**
tigerint, manifestatur cum dicitur: **[Eo quod nō co-**
gnoueris tempus uisitacionis tuæ.] **Tempus uisitacionis**
in præsentī est uita, ubi nos deus omnipotens
uarijs modis uisitare dignatur, aliquādo admonēdo
leniter, aliquādo minādo terribiliter, aliquādo pro-
perueris, aliquādo aduersis. **Sed tempus uisitaciōis suæ**
peruersa anima non cognoscit, quādo nec in prospe-
ris humilitatē, nec in aduersis seruat patiētiam: quia
nec peccata ppetrare meruit, nec perpetrata fletibus
punit. **Quod autem subiungitur: [Et ingressus tem-**
pli, cepit eijcere uendentes & ementes de illo,] hoc
quotidie in ecclesia fieri cernitur. **Templum dei spi-**
ritaliter, ecclesia est, quæ domus oratiōis dici potest,
dum quotidie deo mundas orationes offerre nō ces-
sat, dicens cum **Psalmista:** **Dirigatur oratio mea sicut** ^{Psal. 148}
incensum in cōspectu tuo. **Qui enim spiritalia dona**
quæ gratis acceperunt, aut propter præmium, aut
propter temporalem laudem tribuunt, uenditores
sunt. **In quibus autem maxime hoc negocium fiat,**
alius euangelista manifestare curauit, dicēs quod in
templo oues & boues & columbæ uendebantur.
Per bouem, prædicatores significantur, domino di-
cente ad **Moysem:** **Non arabis in boue simul & asino,** ^{Dent. 22}
hoc est, noli coniūgere in prædicatione siue doctri-
na prudentem cum stulto. **Et iterum: Non alligabis**
os boui trituranti. **Quod exponens Paulus aposto-**
lus, ait: **Nunquid de bobus cura est domino? Non.**

Sed propter nos hæc scripta sunt. **Quicumq;** ergo uerbum dei ideo in ecclesia prædicat, ut solūmodo humanam gloriam aut tēporale præmiū accipiat, q̄si bouem uenalem in templo minat. **Per** ouem mitissimum animal, innocentia designatur. **Et** qui deo sanctitatem uel innocentia, ut ab hoibus laudetur ostēdit, quasi ouem uenale in templo inducit. **De** q̄bus dñs dicit: **Omnia** opera sua faciunt ut uideantur ab hoibus. **Et** alibi: **Amen** dico uobis, receperunt mercedē suā. **Per** columbā uero spūs sancti grā figurat, q̄d ipse manifestare dignatus est, q̄n̄ super baptizato dño in specie columbæ apparuit. **Igitur** quicumq; gradum ecclesiasticum, aut manus impositionem, p̄ quam spm̄ sanctū credimus dari, ideo tribuit, ut temporale lucrum acquirat, quasi columbā uenalem in templo portat. **i. in ecclesia, nō** considerans illud q̄d dñs ait: **Gratis** accepistis, gratis date. **De** quibus scriptum est: **Ignis** deuorabit tabernacula eorū, qui munera libenter accipiūt. **Et** item: **Non** accipias in iudicio personam pauperis, quia munera occæcant oculos sapientiū, & uerba rectorū subuertunt. **Tales** em̄ dominus à templo suo eiecit, quia quamuis in præsentī seculo corpore ecclesie coniuncti uideantur, tñ in die iudicij ab ecclesia separabuntur, quando illis dicitur: **Diseedite** à me maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius. **Non** solum dominus uendentes de templo eiecit, sed etiā ementes: quia non solum illi rei sunt, & ab ecclesia alieni, qui spiritalia dona uendunt, sed etiam qui emunt, q̄d carius uendere possint. **Vnde** magna & sancta synodus decreuit, etiam laicum, si in huiusmodi negocijs mediator fuerit, ab ecclesia alienum fieri. **Tales** de-

Matth. 23

Deut. 16.

num dei speluncā latronum faciūt, quia in eo quod
spiritalia dona uendunt, abominabile fructum faci-
unt. De quibus ait saluator: Qui nō intrat per ostiū Johā. 10
in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & la-
tro. Quod uero subiungit, Et erat docens quoti-
die in tēplo, hoc semper agit in ecclesia spiritualiter,
quod tūc per semetipsum fecit corporaliter. Ipse em̄
in templo docet, cum exterius per prædicatores do-
ctrinam format, & interius cor auditoris illustrat.

DOMINICA XII.
post Pentecosten. Luca XVIII.

In illo tēpore dixit Iesus ad quosdam,
qui in se cōfidebant tanquam iusti, & asper-
nabantur cæteros, parabolam hanc: Duo
homines ascēderunt in templū. Et rel.

IN multis locis sacra
scriptura, quantū uir-
tus humilitatis homi-
nibus profit, quantumve
morbus superbiæ noceat,
ostendit: præcipue ramen
in hac lectione, sub duorū
hominū exemplo hoc do-
minus declarat, pharisæi
scilicet, de suis meritis ina-
niter se extollētis: & publi-
cani, sua peccata humiliter
confitentis. Ait em̄: Duo homines ascēderūt
in templum. Supra retulit euangelica lectio, qua-

liter dominus ad constantiam orādi discipulos suos hortaretur, similitudinē proposuit de iudice iniquitatis, quem interpellabat quotidie quædam uidua, dicens: **Vindica me de aduersario meo, & nolebat p**

Luc. 18. multum tempus. Post hæc dixit intra se: **Et si deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molestus est mihi hæc mulier, uindicabo illā, ne in nouissimo ueniens suggillet me.** **Et tædio uictus præstitit, quod beneficio prestare noluerat. Sed quod omnis, qui ad adorandum accedit, non solū humilitatem in corde, sed etiam seruare debet in corpore, finita similitudine dicebat ad eos, qui in se cōfidebant tanquā iusti essent: [Duo homines ascenderunt in templū ut orarēt, unus pharisæus, & alter publicanus.] Pharisæus nanque diuisus interpretatur, quo nomine illi in Iudeorum populo censebantur, qui ut iustiores apparent, à cæteris se diuidebant, quasdam obseruationes & superstitiones docentes, quorum uitia dominus in euangelio non solum detegit, sed etiam**

Matth. 23 frequenter increpat, dicens: **Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent quidem hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia. Ita & uos quidem à foris apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis iniquitate & hypocrisis. Et iterum: Super cathedram Moyfi sederunt scribæ & pharisæi, Omnia ergo quæcunque dixerint uobis facite, secundum uero opera eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Alligant autem onera grauiā & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolūt ea mouere. Ex quorum numero erat iste pharisæus, qui cū**

ascendisset in templum ut oraret, dicebat: **Deus,**
gratias ago tibi qz nō sum sicut cæteri hoim.
raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic pu-
blicanus. In quo loco colligere diuiditur. Primo, cū
 tuor modis tumor arrogātium diuiditur. Primo, cū
 se æstimat habere homo, quod non habet. Secūdo,
 cum hoc quod habet, propria uirtute se habere pu-
 tat. Tertio, cū hoc quod habet, à deo quidē se acce-
 pisse, sed proprijs meritis credit. Quarto, cū cæteris
 despectis, singulariter se habere æstimat qd habet.
 Quo morbo iactantiæ iste phariseus laborabat, qui
 non solū publicano humiliter oranti se præferebat,
 sed etiam cæteris hominibus, dicens: [Deus, gratias
 ago tibi, quia nō sum sicut cæteri hoim.] Adhuc eti-
 am ipsam mentis iactantiā phariseus uerbis aperit,
 cū subiungit: **Jeiuo bis in sabbato, decimas**
de omnium quæ possideo. Quod ait, [Jeiuo
 bis in sabbato,] intelligendū est in hebdomada. Vbi
 eorum tepiditas redarguitur, qui etiam indictum ie-
 iunium in ecclesia uiolare præsumunt. Frustra tamē
 decimas de omnibus quæ possidebat dabat, qui mei-
 tem suam in fundamento humilitatis non colloca-
 uerat. Erat enim de illis, de quibus dominus ait: **Vt** Matth. 23
Luce. 11
 uobis scribæ & pharisei hypocritæ, qui decimatis
 mentham & anethum & cyminū & omne olus hor-
 ti: maiora autem legis prætermittitis, id est, iudici-
 um & æquitatem. Sollicita ergo consideratione præ-
 uidendum est, ut quotiescunq; bona agimus, uirtutē
 humilitatis in fundamento ponamus, ne si exterioris
 inanem gloriam quærimus, interioris mercede priue-
 mur. Vnde Iezechiel, cum quatuor animalium cor-
 pora describeret, ait: **Erant capita animalium plena**

oculis ante & retro. Quoniã sctõrum actio undique
 circumsp̃ecta, undiq; debet esse munita. **E**cce em̃ pha
 risæus iste ad referendas deo gratias apertos oculos
 habuit, sed ad humilitatis custodiã clausos, cũ dixit:
 [Deus, gratias ago tibi quia nõ sum sicut cæteri ho
 minum.] Nos aut̃ in eo quod bonũ agimus, oculos
 apertos habemus, sed si de bono opere inanem glo
 riam quærimus, in ea parte nihil uidemus. **E**t qd̃ p̃
 dest, si tota ciuitas munita sit, & muris undiq; circum
 data, & unum foramen in ea relinquatur, per quod
 ab hostibus capiatur? Aut quid ualet, si naus in me
 dio pelagi posita, clauis & tabulis firmiter cõfixa fue
 rit, & paruũ foramen in ea remaneat, per quod aq̃
 ingrediantur, & naus demergat? **N**ihil. **S**ic non suf
 ficit bonum agere, nisi quis humilitatem studeat ser
 uare. **Q**uia q̃ sine humilitate uirtutes colligit, quasi
 in uentum puluerem portat. **N**am humilis dicitur,
 quasi humi accliuus. **Q**uam humilitatem ille habe
 bat, q̃ dicebat: **L**oquar ad dominum meũ, cum sim
 puluis & cinis. **E**t dominus ad humilitatis custodi
 am nos prouocat, cum dicit: **D**iscite à me quia mitis
 sum & humilis corde. **E**t **S**alomon: **Q**uanto magnus
 es, humilia te in omnibus. **E**t **P**etrus apostolus: **H**u
 miliamini sub potenti manu dei. **H**anc humilitatem
 habebat **P**salmista, cum dicebat: **B**onum mihi do
 mine, quod humiliasti me. **E**t item: **H**umiliatus sum
 usque quaq; dñe. **S**oler enim contingere, ut cum auis
 laqueo capiti, sana toto corpore & integris alis, sum
 mitate paruissimæ unguis teneatur. **Q**uoniam anti
 quus & callidus auiceps diabolus, quos p̃ adulteria,
 homicidia & cætera manifesta mala capere non po
 test, per inanem gloriam decipere conatur, ut de bo

Gene. 18.

no quod agunt, & sibi placeant & ceteros despiciant,
 Sed his de iugbi pharisei tumore breuiter dictis, ad
 penitentis publicani uerba ueniamus. Nā subditur:
Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos
ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum, di-
cens: Deus propitius esto mihi peccatori.] Publicanus
 dicitur, qui amisso pudore publice peccat, uel qui tri-
 buta & uectigalia publice exigit, Sicut em̄ phariseus
 mentis iactantiā aperuit uerbis, ira & publicanus do-
 lorem cordis in ipso situ ostēdit corporis. Primo à lō-
 ge stando, nō audens appropinquare sanctis, à quo-
 rum cōsortio se peccando diuiserat. Secundo, nolens
 oculos ad cælū leuare, timens illū respicere, quem se
 offendisse recolebat. Tertio, tundendo pectus, qđ p-
 prie illorū est, qui de peccatis erubescunt. In rursione
 quippe pectoris, dolorem ostendit mentis. Sed quia
 nemo p̄ facinorū magnitudine ueniā desperare de-
 bet, recte uoce publicani dicit: [Deus, propitius esto
 mihi peccatori.] Nouerat em̄ illum esse, qui per pro-
 phetam ait: **Viuo ego, dicit dñs, nolo mortem pecca-**
toris, sed ut cōuertatur & uiuar. Et iter: Peccator in
quacūq; die conuersus fuerit & ingemuerit, omnia
peccata eius obliuioni tradentur. Imitemur ergo &
nos, qui peccatis constringimur, hunc publicanū: &
recolentes mala quæ gessimus, longe stemus, id est, à
consortio sanctorū nos indignos iudicemus. Respici-
amus terram, id est, terrā & cinerem nos iugiter con-
sideremus. Tundamus pectora, ut delectatio carna-
lis in amaritudinem uertatur mentis. Neq; em̄ pœni-
tentes de uenia desperemus, sed ad illum, qui ueniæ
largitor est, humiliter accedamus, orantes cum pro-
pheta & dicentes: Adiuua nos deus salutaris noster, **Psalm. 78**

& propter gloriam nominis tui domine libera nos,
 & propicius esto peccatis nostris, propter nomen tu-
 um. **Prove. 16.** Sed quia iuxta uocem Salomonis, Ante ruinam
 exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur, bene sub-
 iungitur: Amen dico uobis, descendit hic iustificatus
 in domum suam ab illo. hoc est, magis quam pharisæ-
 us. Iste enim se accusando iustificatus est, ille se excusan-
 do reprobatur. Sicque in his adimpletum est, quod ali-
 bi ait: Amen dico uobis, quia gaudium est in caelo co-
 ram angelis dei super uno peccatore poenitentiam agē-
 te, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indi-
 gent poenitentia. Allegorice autem per pharisæum & pu-
 blicanum, utrunque populū intelligere possumus, iude-
 orum scilicet & gentium. Ergo per pharisæum, qui di-
 uisus interpretatur, iudeorum populus significatur,
 qui in circuncisione & legalibus ceremonijs à ceteris
 nationibus erat diuisus. Per publicanum intelligitur
 gentilis populus, qui à cognitione dei alienus, absque
 ulla reuerentia publice peccare non erubescibat, non
 solum in idolorum cultura, sed etiam in uarijs immū-
 ditijs. Sed pharisæus de proprijs meritis cōfidens, re-
 probatus est, quia sicut ait Apostolus: Iudeorum po-
 pulus uolens statuerere suam iustitiam, iustitiæ dei non
 est subiectus. Publicanus autem uel gentilis, accepta dei
 noritia, tanto citius ad ueniam peruenit, quanto ue-
 hementius dolens de peccatis erubuit, Apostolo tes-
 te, qui ait: Quod quærebat Israel, non est consecu-
 tus, electio autem consecuta est. Sic ergo unus exaltādo
 meruit humiliari, & alter humiliādo meruit exalta-
 ri. **Roma. 12.** Supbū enim (ait Salomon) sequit ignominia, & hu-
 milem spiritu sequitur gloria. **Roma. 19.** Vnde & subdit: Quia
omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se hu-

miliat, exaltabitur. Sed quia simpliciter non ait,
 Qui se exalrat, humiliabitur: & qui se humiliat, exal-
 tabitur: sed cum additamēto, Omnis qui se exalrat, hu-
 miliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur: dicendum
 est, quia varijs modis homines in hoc seculo & in fu-
 turo exalrantur & humiliantur. Alij hic & in futuro
 exalrantur, sicut fuit rex Dauid, Iob, Iezechias, Iosias
 & cæteri tales, qui gloriosi in hoc seculo fuerunt, &
 gloriosiores in futuro. Alij hic & in futuro humilian-
 tur, sicut sint superbi homines, qui sunt pauperes: uel
 certe illi, qui in hoc seculo de peccatis uindictam re-
 recipiunt, & in futuro ad pœnam ppetuam transeunt,
 quales fuerunt Herodes & Antiochus, Nabuchodo- Jeremi. 17
 nosor et Pilatus, et multi tales, de quibus scriptũ est,
 Duplici contritione conterere eos domine, Nõnulli au-
 tem hic exaltantur, sed in futuro humiliantur, sicut sunt
 superbi diuites, qui iuxta scripturæ uocem, ducunt in
 bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Job. 21
 Alij autem hic humiliantur, sed in futuro exalrantur,
 sicut sunt pauperes, & illi præcipue, qui propter deũ
 omnia sua relinquentes, semetipsos spontanea uolũ-
 tate humiliant, ut in futuro à dño exaltari mereantur.
 Ad quorũ nos consortium perducere dignetur ille, q̃
 uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

DOMINICA XIII.

post Pentecosten, Marci. VII.

In illo tempore Exiens Iesus de finibus
 Tyri, uenit per Sidonẽ da mare Galilææ.
 Et reliqua.

SVpra retulit euangeli
 sca lectio, qualiter dñs
 fines Tyri & Sidonis
 appropinquans, filiam mu
 lieris Chananitidis à dæ
 monio liberavit. Nunc au
 tem & aliud miraculū de
 scripturus, nō frustra ipsa
 loca, p quæ ambulauit, cō
 memorāda putauit, dicēs:
**Et iterum eriens Je
 sus de finibus Tyri ve**

**nit per Sidonē ad mare Galilææ, inter me
 dios fines Decapoleos. Tyrus & Sidō** ciuitates
 fuere gentilium, quæ quondam filijs Israel in sortem
 datæ sunt, sed ab eis minime possessæ. In corde enim
 maris sitæ, nō facile ab hostibus capiuntur. In hac Ty
 ro fuit rex Hiram potentissimus, qui Salomonem in
 constructione domus dñi plurimum iuuit. Contra
 quā Iezechiel, ppheta multalocutus est, dicens eā in
 corde maris sitam, diuitijs locupletem, sed nec à uiti
 is uacuum. Nabuchodonosor quoq; regem Babylo
 niæ, ad eius destructionem festinantem describit. De
 capolis autem regio est trans Iordanem, decem ur
 bes habens, ut ipso nomine comprobatur. Nā *δέκα*
 græce, latine decem: *πόλις* uero, in hoc loco ciuitas di
 citur, ex quibus (ut diximus) nomē regionis decapo
 lis est compositum. Sicut ergo Tyrus & Sidon ciui
 res gentilium, gentilem significant populum, sic De
 capolis Iudæorum, qui ad suam eruditionem decalo
 gum legis acceperat. Quod autem ait, Venit per Si
 donem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapo

POST PENTECOSTEN

381

leos, nō ipsos fines eum intrasse, sed iuxta transisse significat. Quod etiam à mysteriorum significatione nō uacat. Quasi enim fines Decapolis spiritualiter appropinquauit, quando carnem ex Iudæis assumpsit, sicut dicit **Apostolus**: Quorū patres, ex quibus **Christus** secundum carnem, qui est deus benedictus in secula seculi. **Roma. 9**
Non autem ipsos fines ingressus est, quia ab eis nec cognitus, nec receptus est, sicut ipse eis imprope-
rans dixit: Ego ueni in nomine patris mei, & non recepi **Johā. 6**
fides: si alius in nomine suo uenerit, ipsum suscipietis. Unde per **Johannē** dicitur: In propria uenit, & sui eum nō receperunt. Vel certe fines Decapolis appropinquauit, quando consortium humanæ naturæ accepit. Non autē ipsos intrauit, quia cōmunionem culpe non habuit. **Et adducunt ei surdum & mutū.**
Surdus iste & mutus, allegorice genus significat humanum, quod constat tam ex Iudæis, quàm ex gentibus. Non est enim distinctio (ut **Apostolus** ait) Iudæi & Græci. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria **Roma. 3**
dei. Tunc autem genus humanum obsurdit, quando in primo parente uerbis serpentis auditum aperit. Post surditatem tunc loquendi officium perdit, quando à laude dei cessauit. Non est enim speciosa **Eccl. 17**
laus (ut ait scriptura) in ore peccatoris. Hi autem, qui surdum & mutum domino ad curandum adducunt, patriarchas & prophetas significant, qui spiritualiter dño agrorum ad sanandum detulerunt. Quia ad ei⁹ liberationem, nō solum domini incarnationem prædixerunt, sed etiam totis uiribus eam optauerūt. Vñ & subditur: **Et deprecabatur eum, ut imponat illi manum.** Manus domini in scripturis, aliquādo potentiam diuinitatis significat, aliquando incarna-

tionem humanitatis. **P**otentiam significat diuinitatis, sicut scriptum est: In manus tuas domine comendo spiritum meum. **I**ncarnationis humanitatem, sicut **Psalm. 143** alibi legitur: Emitte manum tuam de alto. Ergo in hoc loco non incongrue manus domini, incarnationis mysterium significat, **D**eprecatur autem eum, ut ei manum imponat, quia per hoc quod nostram mortalitatem accepit, genus humanum ab infirmitate animi liberauit. **E**t apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius. **Q**uid est quod dominus sanaturus surdum & mutum, seorsum apprehendit? **N**unquid non coram hominibus eum sanare poterat, quia cuncta creauit ex nihilo? Poterat utique. Sed prius ipsum a turba separat, & postea sanat, ut intelligat genus humanum se aliter sanitatem animæ non posse recipere, nisi prius pristinos errores relinquens, a turba immundorum spirituum, & tumultu uiciorum sese redderet alienum. **D**igitus autem dei in scripturis spiritum sanctum significat, sicut dominus alibi ait: Porro si in digito dei eicio demonia. **Q**uod alius euangelista manifestius declarat, dicens: Si ego in spiritu dei eicio demones. **I**ste est digitus, quem magi in Aegypto confitebantur, dicentes: Porro digitus dei est iste. **H**oc digito tabulae testamenti scriptæ sunt. **E**t pulchre per digitum dei spiritus sanctus figuratur, quia sicut digitis aliquid constringimus, ut operemur, ita pater & filius omnia per spiritum sanctum operantur. **P**salmista testatur, qui ait: Verbo domini celi firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. **H**uius digiti mirabilem operationem aspexerat qui dicebat: **Q**uoniam uidebo caelos tuos, opera digitorum tuorum. **S**ine certe per **Psalm. 8** digitem dei, recte spiritus sanctus designatur, quia sic-

ut in nullis alijs membris tantam partitionem habemus, quam in digitis, & tamen una est manus, sic eiusdem spiritus sancti dona cum sint in singulis diuisa, in eodem tñ spiritu sunt indiuisibilia. Vñ Paulus, enumeratis eiusdē spiritus sancti donis, adiūxit dicēs: **Hęc omnia operatur unus atq; idem spiritus, diuidēs** 1. Corin. 12.
 singulis prout uult. **Mittit ergo digitos in auriculas,** ut surdo auditū restituat, quia ut aures cordis uerbū dei audire & spiritaliter intelligere possint, p̄ spiritus sancti gratiā aperiūtur. **Erpuēs q; tetigit linguā eius.** Sputum ex capite descendit. Ergo per caput dē uinitas, p̄ spiritū humanitas designatur, **Apostolo dē cente: Caput Christi deus est.** Sputo igitur linguā tetigit ut loquelam reciperet, quando altitudinem suḡ diuinitatis usq; ad nostram inclinauit humanitatem. Quod alibi manifestius demonstrauit, qñ oculos cæci nati aperuit. **Lutū siquidē ex sputo fecit, & liniuit oculos eius.** **Et suspiciens in cælū, ingemuit, et ait illi: Epheta, quod est, adaperire.** Sanaturus dñs agrotū, in cælū sospexit, ut ostenderet omnia bona & sancta à deo esse petenda. **Inde enim surdis auditus, inde mutis redditur loquela,** quia sicut Iacob⁹ apostolus ait: **Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est,** descendens à patre luminum. **Et sicut in euangelio dicitur: Non potest homo à se facere quicquā, nisi ei datum fuerit desuper.** Jacob. 1.
[Ingemuit,] Nunquid indigeret aliquid postulare à patre cum gemitu, qui cūcta postulata dat cū patre? Non. Sed ut exemplum nobis ostenderet gemendi, quoties uel pro nostris, uel p̄ alienis peccatis intercedimus. **Quod autē ait, epheta, euangelista exposuit, sum adiunxit: [quod est, adaperire.] Cōsuetudo est**

enim euangelistarum, ut aliquando ipsa uerba uel noia
 hebraica cum ipsa sua expositione ponant, sicut in euā
 gelio Iohānis dicitur: **Vade ad natatoriam Siloæ,** qđ
 interpretatur missus. **Et in euangelio Marci, Bartime
 us Timei filius scribitur. Et Iudas Zelotes idem est, &
 Iudas Chananæus, qm̄ Chanaan zelus interpreta-
 tur.** Epheta ergo, quod est adaperire, proprie ad au-
 res pertinet. **Et pulcherrimo ordine dominus prius
 digitos in auriculas surdi mittit, deinde linguam spu-
 ro terigit, & postremo ait, Epheta, quod est, adape-
 rire, ut ordinatissimum officium baptizandi sacerdo-
 tibus demonstraret.** Quoniā hi qui baptizantur, pri-
 us spiritus sancti gratia sunt illuminādi, deinde a do-
 ctoribus instruendi, & postremo ad confessionem fi-
 dei uocandi. **Vnde consuetudo est sacerdotum, ut eo-
 rum linguam & nares, quos catechizant, sputo tan-
 gant, ipsius domini uerba dicentes: Epheta, quod est,
 adaperire. Sed quia inter dicere domini & facere nul-
 la distinctio est (Dixit enim & facta sunt, mandauit
 & creata sunt) statim ut dixit, Epheta, quod est, ada-
 perire, apertæ sunt aures eius, & solutus est uin-
 culum linguæ eius, & loquebatur recte. Non
 enim erat dignum, ut is qui a dño creatus fuerat, ali-
 ter loqueretur, quā recte. Iuxta uero superiorem in-
 telligentiam, postquam dñs per immisionem spiri-
 tus sancti cor humani generis ad pœnitentiam emol-
 liuit, postquam incarnationis suæ mysterium patefe-
 cit, linguam, quam prius infidelitas uinxerat, fides ab-
 soluit, & deum laudare cœpit, dicens cum Psalmista:
**Domine, labia mea aperies, & os meum annūciabit
 laudem tuam. Et cum Isaia: Dominus deus dedit mi-
 hi linguam eruditam, ut possim sustinere eum, qui la****

psal. 148

Isaie. 50.

plus est, uerbo. **Et præcepit eis ne cui dicerent.**
 Quid est, qd̄ qui ad hoc in mundū uenerat, ut mira-
 cula faciendo se deū esse ostenderet, miraculū à se fa-
 ctum occultare præcepit? Nimirum nobis exemplum
 ostendit, ut etiam in bono opere inanem gloriam &
 iactantiam caueamus, iuxta quod alibi ipse præcipit,
 ut intremus in cubiculum, & clauso ostio oremus pa-
 trem nostrum. & pater noster, qui uidet in abscondi-
 to, reddet nobis. Est autē hæc discretio in hac taciturni-
 tate obseruanda, ut is qui nouellus est in cōuersa-
 tione, non solum ab officio prædicationis cesset, sed
 etiam sua bona opera ab aliorum aspectibus abscon-
 dat, nesciente sinistra sua, quid faciat dextera sua, ne
 forte radicem cordis, quā profunditas terræ nõdum
 fortiter ligauit, uetus elationis eradicet. Qui autē di-
 uturna conuersatione probatus est, non solū in præ-
 dicatione proficere debet, sed etiam exemplo, implet
 illud quod dominus alibi ait: **Luceat lux uestra corā** Matth. 5.
 hominibus, ut uideant uestra bona opera, & glorifi-
 cent patrem uestrum qui in cælis est. **Quod utrunq;**
 dominus suo exemplo ostendit, qm̄ præcepit uni, **Ne**
 mini dixeris: alteri uero ait, **Vade in ciuitatem ad tu-**
 os, & annuncia illis quanta tibi fecerit deus. **Quanto**
autē eis præcipiebat, tãto magis plus præ-
dicabant. Hic tempora eorum redarguuntur, qui-
 bus officium prædicationis iniunctum est, & tamen
 à prædicatione cessant. Considerandū nanq; est, quæ
 culpa sit doctoribus, post præceptum domini se sub
 silentio ponere, quãdo etiam nec illi tacere possunt,
 quibus præceptum est, ne cui dicerent. **Quid autē di-**
 cant audiamus: **Bene omnia fecit, & surdos facit**
audire, & mutos loqui. Non solum in hoc bene fe-

cit, quod surdos fecit audire & mutos loqui, sed etiā omnia, quæ ab initio creauit, bene fecit, sicut scriptū est: Et uidit deus cuncta quæ fecit, & erant ualde bona. Moraliter autē per surdum & mutū, quilibet peccator designatur. Qui enim auertit aures suas ne audiat legem, surdus est. Qui autem loquitur iniquitatē in excelso, & seminat inter fratres discordias, etiā officio loquendi mutus est. Tales ut auditum & loquelam spiritalem recipere possint, a magistris & doctoribus ecclesiæ domino adducuntur. Quasi enim ægrum dño adducunt, quando sua doctrina & exhortatione peccatores conuerti faciunt: & pro his, quos conuerti uelle uiderunt, ad dñm preces fundunt. Nec difert pietas domini tales sanare, qui animarū uulnera uenit curare, tātū ut fides & satisfactio penitentiū nō desit. Nam satisfaciendi ordinem dominus ostendit, cum surdum & mutū curaturus seorsum eum extra turbam educit, ostendens nimirum quia si peccatores fructus dignos facere uolunt, necesse est ut societatem dæmonum & tumultum uitiorum & carnalem hominum communionem deserant. Sicut enim bonorum societas multum adiuuat, sic cōmunio carnalium hominū infirmis mentibus plurimū nocet, teste Psalmista qui ait: Cū sancto sanctus eris, & cū uiro innocente innocēs eris. Et cū electo electus eris, & cū peruerso peruerteris. Et sicut Salomon ait: Qui cū sapientibus graditur, sapiēs erit. Amicus stultorum, efficiatur similis. Vnde & ipse alibi nos admonet, dicens: Noli esse amicus homini iracundo, nec ambules cū uiro furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Quasi em̄ dñs fideles suos spiritualiter ab infideliū turba separabat, cū p̄ Isaiā

Prone. 13

Prone. 22.

Isaie. 52

dicebat: Exire de medio eorū, & immundū ne tetigeritis. Perfecti in medio prauorū positi, seorsum manēt, dum eorū prauis operibus nec corde consentiūt, nec ore parcunt. Qualem solitudinē habebat ille, q̄ in solitudine regali positus, aiebat: Quis dabit mihi pēnas sicut columbæ, & uolabo & requiescam? Ecce *Psalm. 54*
 elongaui fugiens, & māsi in solitudine. Sed quia nullus dignā pœnitentiam agere potest, nisi spiritus sancti gratia cor eius ad pœnitēdum emolliat, recte subditur: [Misit digitos suos dominus in auriculas, & ex p̄nes tetigit linguam eius.] Quasi enim dominus digitos suos in auriculas surdi misit, quando per ardorem spiritus sancti cor peccatoris ad pœnitentiam emollit. Quia (ut ait *Apostolus*) qd oremus sicut oportet, nescimus, sed ipse sp̄s postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quasi aut̄ sputo linguā muti tāgit, cū sapore diuinę sapiētię cor peccatoris degustat. Quātū aut̄ dñs ergo cōuersos peccatores misericors existat, manifestat cū subinfertur: [Et statim apertę sunt aures eius, & solutū est uinculū linguę eius, & loquebatur recte. Nullum enim peccatum tā magnum est, quod medicamento pœnitentię sanari nō possit. Nō enim mentitur ille, qui ait: *Viuo ego*, dicit dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat. Et, Peccator in quacunq; die conuersus fuerit & ingemuerit, om̄ia peccata eius obliuioni tradent̄. Recte autē post curationē peccator loquitur, quando linguam, quę conuitijs & detractionibus tortuosa fuerat, ad laudādum deū, & exhortandū proximū commutat. Sed quia post publicam pœnitentiam alius quis non statim ad prędicandum prodire debet, bene dicitur: Et pręcepit illis ne cui dicerēt.] Prius

Roma. 2

eū semetipsum curare debet, qui aliena uulnera uult
tergere. **V**nde **A**postolus, cū de ordinandis ministris
ecclesie loqueretur, ait: **N**on nuper conuersum, non
neophytum, ne forte elatus in iudiciū incidat diabo-
li. **Q**uem autē diuturnitas temporis & perfectio pe-
nitentię idoneū reddit, de fouea peccati etiam alios
extrahere debet, iuxta illud quod in **A**pocalypsi dicitur:
Qui audit, dicat, **V**eni. **V**n̄ & bene dicitur: **Q**uan-
to autē eis præcipiebatur, tanto magis plus prædicabatur,
& eo amplius admirabantur, dicentes: **B**ene omnia fe-
cit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

DOMINICA XIII. post Pentecosten, Luca X.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis:
Beati oculi qui uident quę uos uidetis.
Et reliqua.

In exordio huius lecti
onis querit, quare do-
minus oculos se uidē-
tium beatificet. **N**unquid
oēs oculi beati fuerūt, qui
eū corporaliter uidere po-
tuerunt? **N**unquid beati ocu-
li **P**ilati & **C**aiphæ, & cæte-
rorum qui eum uiderunt
& crucifixerunt? **A**ut nun-
quid oculi **I**udæ beati, qui
eum uidit & tradidit? **N**ō.

Alioquin & oculi beatarum & uolucrū beati esse possent.

ferit. Sed beatos dicit oculos apostolorum, quibus se
& patrem reuelare dignatus est, p quibus superi⁹ pa
tre glorificauerat, dicēs: **Cōfiteor tibi dñe, pater cæli & terræ,** qui abscondisti hæc à sapientibus & pruden
tibus, & reuelasti ea paruulis. Quod euidenter euan
gelista manifestare curauit, cum postea, quæ superius
scripserat, adiunxit, dicens: **Et conuersus ad illos, di
xit: Beati oculi qui uident quæ uos uidetis.**
Illorum scilicet oculos beatos ostendens, qui homi
nem uidentes, deum crediderunt. Nā quid in illo ho
mine spiritalibus oculis interius uiderunt, alibi ostē
dunt, cum requisiti unius uoce respondent, dicentes:
Tu es Christus filius dei uiui. Et talis uisio, talisq; con
fessio quod beatitudinem mereatur, ipse dñs ostē
dit, cum protinus respondit, dicens: **Beatus es Simon
Bariona,** quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed
pater meus q est in cælis. **Nec** hæc beatitudine frau
dabimur, qui eū corporaliter non uidimus, & tamen
spiritaliter credimus, sicut cuidā se uidēti dixit: **Quia
uidisti me, credidisti: beati qui non uiderunt, & credi
derunt. Dico enim uobis quod multi reges & p
pheta: uoluerunt uidere quæ uos uidetis, & non uide
runt: & audire quæ auditis, & non audierunt.**] Si re
ges iuxta literam accipimus, agnoscere possumus q
sancti reges, qualis fuit Dauid, lezechias & Iosias, uo
luerunt uidere quod apostoli uidebant, sed non uide
runt. Sed quia rex à regendo nomen accepit, spiritali
ter eos reges accepimus, qui quamuis sint paupertate
tenuēs, tamen actus suos & cogitationes iuste re
gere & disponere nouerunt. De quibus per Salomonem
dicit: **Cor regis in manu dñi.** Vñ bene alius euan
gelista pro regibus iustos posuit, dicens: [**Multi iusti**

Luce. 11

Matth. 13

Proph. 13

& prophetæ uoluerunt uidere quæ uos uideris, & non uiderunt.] Sicut enim amittit regiam potestatem, qui tyrannidem exercens, nec se, nec sibi subiectos regere nouit: sic pauper & exiguus regis nomine censet, quod seipsum regere nouit bene. **Quod Fortunatus breuiter uersiculo comprehendit, dicens:**

Pauper in occulto regnat, habendo deum.

Sed queritur quare dominus dicat, Multi reges & prophetæ uoluerunt uidere quæ nos uideris, & non uiderunt & audire quæ auditis, & non audierunt,] cum Iacob patriarcha dicat, **Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Et Isaias, Vidi dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum. Et ipse Abrahæ testimoniū perhibeat, dicens: Abrahæ pater uester exultauit, ut uideret diem meum. uidit, & gaudius est. Sed ad hoc dicendum est, quia aliud est figura, & aliud ipsa res quæ figuratur: aliud speculū, & aliud species. Sancti ergo prophetæ per spiritum sanctum in carne preuiderunt deum futurum, sed corporaliter eum secum conuersantem, colloquentem, conuiescentem, sicut apostoli uidebant, uidere desiderauerunt, sed minime uiderunt. **Et ideo de presentia sua corporali dixit: [Multi reges & prophetæ uoluerunt uidere quæ uos uideris, & non uiderunt.] Nam quantum antiqui sancti eum in carne uoluerint uidere, indicat uenerabilis Iacob, qui cum moriturus filios benediceret, ait: Salutare tuum expectabo domine. Et Isaias hoc desiderio ardebat, cum dicebat: Utinam dirumperes caelos & descenderes. Et David eodem feruens amore, dicebat: Domine inclina caelos tuos & descende. Hoc etiam ait uabat, desiderio ille iustus Simeon in euangelio, quia pro magnitudine sui amoris responsum accepit, non****

*Gene. 32
Isaie. 6*

*Gene. 49.
Isaie. 64*

uirum se mortem, priusquam uideret Churſtū do-
 mini incarnatum. Et ecce quidam legisperitus
surrexit, tentans illum ⁊ dicens: Magister,
quid faciendo uitam æternam possidebo? For-
 tassis legisperitus iste, ut ad tentādum dominum sur-
 geret, ex ipsius uerbis occasionem sumpsit, quibus su-
 perius discipulis dixerat: **Gaudete ga noīa uestra scri** **Luc. 10**
pta sunt in celo. Voluit enim scire, utrum & nomen
 suum scriptum diceret in celo, ideo tam solícite inter-
 rogat, quid faciendo uitam æternam possideat. Sed
 quia imperite est loqui, bonum nō recta intentione
 proferre, legisperitus iste imperite interrogasse com-
 probarur. Quod enim non recta intentione dñm in-
 terrogauerit, euangelista manifestat cū dicit: [Surre-
 xit tentans eum.] Surrexit autem, non solum corpo-
 re ad interrogandum, sed etiam mētis elatione ad tē-
 tandum. Quod ipsis suis aperit uerbis, cum hunc nō
 quasi dñm, sed quasi magistrum inquit, dicēs: [Ma-
 gister, quid faciendo uirā æternam possidebo?] Sed
 dominus quem occulta cordis non fallunt, & quem
 nulla latet cogitatio, ita suā responsionem temperat,
 ut ad interrogationē scribē respōdeat, & à tentatore
 reprehendi nō possit. Misit enim eum statim ad legē,
 quam in ore & non corde gestabat, dicens: In lege
quid scriptū est? Quomodo legis? At ille, qđ
 legerat, nec negare poterat, respondens dixit: Dili-
ges dominum deum tuū ex toto corde tuo, ⁊
ex tota anima tua, & ex oībus uiribus tuis, & ex omī-
mente tua, & proximum tuum sicut teipsum.] Quā
 responsionem, quia dominus suam esse recognouit,
 protinus collaudauit, dicens: Recte respondisti:
hoc fac, ⁊ uiues. Sed interrogatio hęc scribæ ma-

gnā nobis utilitatē parit, si qđ hoc rñdit uerbis, seruus operibus. Ait enim: [Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuū sicut teipsum.] In qbus uerbis ostenditur, qđ si uitam uolumus possidere æternā, debemus deū diligere nō ex parte, sed ex integro, toto corde, tota anima, totis uiribus, tota mente, ut locus nullus remaneat uacuus, qđ nō dei dilectionē repleat, sed mens, manus & lingua, eius dilectionem resonent. Vbi notandum quia in dilectione dei mensura non ponitur, cū dicitur: [Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & reli.] Quia em̄ immensus est deus, sine mēsurā est diligendus: ut cum multum eum diligimus, parū nos diligere fateamur. In proximi uero dilectione mēsurā ponitur, cum dicitur: [Et proximum tuum sicut teipsum.] Debemus igitur deum diligere plusq̄ nos, & proximum sicut nos, id est, sicut nostræ necessitati uolumus subueniri, sic subueniamus & proximo: & sicut nostrę infirmitati uolumus compati, sic cōpatiāmur & proximi: & sicut ad uitam uolumus uenire æternam, sic optemus nobiscum peruenire & proximum: & hoc est uere diligere proximum, sicut nosmet ipsos. Considerāndum est autem in hoc loco, quia uere nō diligitur deus sine proximo, nec uere proximus sine deo. Si quis em̄ ita deum diligit, ut proximi curā negligat: uel ita proximum diligit, ut dei dilectionē postponat, nō habet ueram dilectionem credēdus est. Quod in diuina lege figuraliter demonstratur, qñ in ornamento pontificis coccus bis tinctus poni præcipitur. Quasi em̄ in ornamento pontificis coccus bis tinctus ponitur, cum in nostro opere dilectio gemi-

natur. Sicut enim quis sine duabus alis ad alta sese sustollere non potest, sic nos ad perfectionem venire nequimus, nisi duo precepta principalia seruemus, dilectionem uidelicet dei & proximi, teste Iohanne apostolo qui ait: Si quis dixerit quoniam diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Et iterum: Qui non diligit fratrem suum quem uiderit, deum quem non uiderit, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a deo, ut qui diligit deum, diligat & fratrem suum. **Ille autem uolens iustificare seipsum, dicit ad Iesum. Et quis est meus proximus?** Erat enim de illis, de quibus dominus ait: Quæsierunt gloriam hominum magis quam dei. Sed dominus ita suam responsionem temperauit, ut & se nobis proximum per misericordiam ostenderet factum esse, & pharisæo quem imitari deberet, declararet.

Suspiciens autem Iesus, dicit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones. Qui in scripturis literam sequuntur, congrue dicunt, quia dominus cum similitudinem uulnerati hominis poneret, recte hunc ab Ierusalem in Iericho descendisse commemorat. Siquidem ab Ierusalem in Iericho pergentibus rupes sunt magnæ & ualles concauæ, & loca latronum insidijs apta. Huius rei testis est Iosephus, qui multitudinem latronum ab Herode in eodem loco necaram esse narrat. Nos spiritualiter hunc hominem Adam cum stirpe sua intelligimus, qui bene de Ierusalem in Iericho descendisse dicitur: quia uisionem supernæ pacis amittens, in præsentem uitam miseris & æruginis plenam decidit. Ierusalem quippe, uisio pacis: Iericho autem luna interpretatur. Luna uero in sacro eloquio, humanæ fragilitatis defectum significat, quæ dum mensuris horis crescit & decrescit, nostræ calamita-

*Ad. I. Iud. 10
Oratione
G. in uerb. & c.
suo dicitur de
p. p. u. l. s. s. q.*

tis mutabilitatē exprimit, qui crescimus nascēdo, de-
 crescimus moriēdo. **Tunc** ergo primus hō de Ierusa-
 lem in Iericho descendit, qñ sociatē angelorū, cum
 qbus deū contēplabatur, relinquēs, p̄sentis uitae mi-
 serias expertus est. **Larrones** uero, in quos incidit, im-
 mūdi spūs sunt, qui se dēt in insidijs in occultis, ut in-
 terficiāt innocētes. **Ab hōrū insidijs** orabat se libera-
 ri, p̄pheta, cū dicebat: **Custodi me à laqueo quem sta-**
tuerunt mihi, & à scandalis operantiū iniquitatem.
Qui etiā despoliauerunt eum. Despoliauerunt
 quippe eū, quia post p̄t̄m ueste immortalitatis, qua
 uestitus erat, nudauerunt. **Vnde & ilico cognoscent-**
es se esse nudos, cōsuerūt folia ficus, & fecerunt sibi
perizomata. Et plagis impositis, abierūt. Pla-
 gas imposuerunt, qñ post inobediētā genus huma-
 nū de paradiso expulsū uarijs uitijs & peccatis uul-
 nerauerunt. **Abierūt** aut̄ non à tentatione cessando,
 sed nō tm̄ quantū uoluerūt nocendo. **Vnde & bñ di-**
citur: Semiuino relicto. Quasi enim semiuinus
 est, q̄ ex alia parte est uiuus, & ex alia mortuus. Semi-
 uinū ergo reliquerūt, q̄a ueste immortalitatis eū nu-
 dauerūt, sed spem redeūdi adueniā, penitus auferre
 nō potuerunt. [**Accidit** aut̄, ut sacerdos quidā descē-
 deret eadē uia, & uiso illo pr̄teriuuit.] **Sacerdos** iste
Aaron intelligit in ordine suo, cui honor sacerdotij
 legalis à deo cōcessus est. **Et ipse** ergo eadē uia descē-
 dens, uidit hōiem uulneratū, & pertrāsit, q̄a de eadē
 mortalitate natus, intellexit genus humanū sub pri-
 mae p̄uaricationis p̄t̄ō teneri, sed nec se, nec alios po-
 ruit liberare. [**Similiter & leuita**, cū esset secus locū,
 & uideret eū, pertrāsit.] **Leuita** ordinē significat, p̄-
 pheta: quia & ipse uidit hōiem uulneratū, & per-

Abierūt

transiit, quia intellexerunt ppheta sub uinculo pri
mi reatus hoim genus ee ligatu, sed nec se, nec alios
absoluere potuerunt. [Samaritanus aut quida iter fa
ciens, uenit secus eu. & uidens eu, misericordia motus
est.] Samaritanus, q custos interpretat, dnm signifi
cat Iesum Christu, de quo per prophetã dñ: Nisi dñs
ædificauerit domu, in uanu uigilat qui custodiit ea.
A quo se custodiri optabat ille, qui dicebat: Custodi
me dñe ut pupilla oculi, sub umbra alar tuarum, p
tege me. Iste em est ille custos, cui per Isaiam, pph
etam dicitur: Ad me clamat ex Seir: Custos qd de no
ste? Ait custos: Venit mane, & nox. si queritis, qua
rite: conuertimini, & uenite. Nam & in euangelio, cu
Iudai improperando ei dicerent, Nonne bene dici
mus nos, quia Samaritanus es tu, & daemionium ha
bes: negauit se daemioniu habere, sed non negauit se
Samaritanu esse. Huius Samaritani iter fuit de caelo
in uterum, de utero in crucem, de cruce in sepulchru,
de sepulchro iterum in caelum, Sed cum iter faceret,
uenit secus uulneratum, quãdo similitudinẽ nostras
carnis accepit. Vidẽs autem uulnera eius, misericor
dia motus est: qã quod nos de perpetua morte libe
rauit, & quod pro nostra redemptione deus homo
factus, usq ad nostrã humanitatẽ se inclinauit, totu
misericordia fuit, & non meritũ, quod inspexerat, p
pheta cu dicebat: Misericordia aut dñi ab æterno, &
usq in æternũ super timẽtes eu. [Et appropians alligauit
uulnera eius, infundens oleum & uinu.] Vul
nera alligauit, qn peccare prohibuit. Siue uulnera al
ligauit, qn pœnitentibus ueniam repromisit, dicẽs:
Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.
Et iter: Nõ est opus sanis medico, sed male ha

Isaig. 25

Psal. 103

Matth. 9

bentibus. Et recte dicitur: [Infundens oleum & uinum] Hæc em̄ duo liquamina (ut medici ferunt) curandis uulneribus sunt apta: quia uinū purgat, oleū fouet. Spiritualiter autē dñs quasi plagis uulnerari uinum infudit, qñ asperitatē pœnitentiæ indixit. Oleum infudit, cum pœnitētibz suauitatē ueniæ remisit. Quasi uinū infudit, cum dixit: Pœnitentiā agite. Quasi oleum, cū adiunxit: Appropinquabit enim regnum cœlorū. Et imponens illum in iumentum suum, ducit in stabulū. 7 curā eius egit. Iumentum hic, immaculatum dñi significat corpus. Quasi ergo uulneratū hoīem iumento imposuit, qñ per sacram passionem suæ carnis, nos dñs à peccatis liberauit. Vnde bene iumentū dictum est, quasi adiumentū, qā inde nostrā infirmitatē iuuat, quod p nobis passionem carnis sine peccato sustinuit, sicut p Petrum dicitur: Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū, ut peccatis mortui, iustitieg uiuamus, cuius liuore sanati sumus. Hoc etiā iuxta aliam euangelij parabolam significare uoluit, qñ errantem ouē inueniens, humeris suis imposuit, & sic reportauit ad gregem. Postum autē hoīem uulneratum in iumento, duxit in stabulū, qā redemptum genus humanū duxit ad ecclesiam. Hæc em̄ spiritualiter stabulū dicitur, ubi q̄tidie sc̄tā animalia pabulo diuini uerbi reficiūtur, ubi iuxta Isaiæ prophetiam, accubat lupus cū agno, & bos cum leone paleas comedit. Et altera die protulit duos denarios. 7 dedit stabulario. Altera dies, tempus ē post dñi resurrectionem. Quasi em̄ una dies fuit ante passioē, & altera post resurrectionem. Duo denarij, duo testamenta, nouū & uetus: siue duo p̄cepta charitatis, dilectio scilicet

1. Petr. 4.

dei & proximi. Tunc enim duos denarios dedit stabulario, quoniam duo testamenta siue duo precepta charitatis, primum apostolis, deinde sequacibus eorum (id est magistris ecclesie) docendo tradidit. Quantam autem dominus de nostra salute curam habeat, manifestat cum adiungit: Et ait illi: Curam illius habe. Quasi enim curam uulnerati hominis habendam stabulario iniunxit, quoniam in persona omnium pastorem specialiter Petro dixit: Si diligis me, pasce oves meas. Cui recte in premio promittitur: Et quodcumque supererogaueris, ego cum rediero, reddam tibi. Supererogat quippe stabularius, quando hoc agit homo doctor ex uoto, quod non accepit ex precepto. Quod fecit Paulus apostolus, quando habens licentiam, ut euangelium annunciaret, de euangelio uiuere, noluit uti hac potestate, sed die predicabat, & noctibus laborabat, unde sibi suisque uictum & uestimentum tribueret. Samaritanus cum redierit, quod supererogauerit reddet ei, quando in iudicium ueniens, pro maiori labore predicationis, maiorem retribuet retributionem, dicens fidei seruo: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituiam, intra in gaudium domini tui. Finita autem similitudine, interrogatione scribae dominus pulcherrime conclusit, dicens: Quis horum trium uideatur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? Ille uero quod negare non poterat, & quod euidentissima ratio demonstrabat, respondit: Qui fecit misericordiam in illum. Cuius responsione dominus confirmat, adiungens: Vade, & tu fac similiter. Ac si diceret: Sicut Samaritanus alienus natione, proximus factus est uulnerato homini charitate;

Joh. 13.

Matth. 23.

ita & tu omnem hoīem proximum tuū iudicans, omnia bona quæ potes, quibuscunq; uales in pēde, & implesti utiq; charitatem, quæ ad uitā ducit æternā.

DOMINICA XV.

post Pentecosten. Lucæ. XVII.

In illo tempore Dum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam. Et reliqua

Qui Iudææ terræ cōfinia nouit, facile intelligit, quod pergens dñs Ierusalem ex his locis, in quibus eum supra euangelista docuisse commemorauit, etiam ad litteram per mediā Samariam & Galilæam transitum habuit. Et quia propter nos, & propter nostram salutē homo factus, non solū ad

seuennibus regnū dei euangelizabat, sed etiā per diuersa loca pergens, plurimis sanitatem tribuebat. Et cum ingrederetur quoddam castellū, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterūt à longe, & leuauerunt uocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri.] Non enim prope accedere audebant, quibus quamuis fides suaderet affectū, leprā tñ prohibebat accessum. Excludēbātur em̄ à castris, qui hmōi sustinebant passionem. Neq; em̄ solo uisū uel sermone ab illo se recipere sanitatē dubitabant,

cuius à longe stātes auxilium humiliter flagitabant. Spiritu-
 aliter autē, castellū quod dñs ingressus est, mun-
 dum significat. Quasi enim castellum intravit, qñ ex
 Maria uirgine carnem assumēs, mundo uisibilis ap-
 paruit. Decem uiri leprosi, qui ei occurrerunt, popu-
 lum significāt Iudæorum. Qui bene decem fuisse re-
 feruntur, quia idem populus decalogum legis acce-
 perat ad suā eruditionem. Decem autem sed leprosi
 fuerunt, quia eiusdem decalogi præcepta transgredi-
 ens apparente domino in carne, uarijs doctrinis diuisus,
 diuersis erat iniquitatibus pollutus. **Apostolo** te-
 ste, qui ait: **Non est distinctio Iudæi & Græci, omnes** Roma. a
 enim peccauerunt, & egent gloria dei, iustificati gra-
 tis per gratiam ipsius, per redemptionem que est in
 Christo Iesu. **Et iterū: Tribulatio & angustia in oēm** Roma. re.
 animā hominis operantis malum, **Iudæi primum &**
Græci. Conuenit autem his, qui ex Iudæis in Christū
 crediderunt, quod leprosi à lōge stantes clamabant,
 dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri.] Iesus He-
 bræo sermone, latine saluator siue salutaris dicitur.
 Et ideo à quo salutem sperabant, non solum salua-
 torem nominabant, sed etiam misericordiam posce-
 bant. Et quia in eius præceptis se offendisse recolebāt
 non solum saluatorem, sed etiam hunc pariter & præ-
 ceptorē uocabant. **Nec de suis meritis quicquid præsu-**
mebant, q̄ eius misericordiā tam humiliter de posce-
bant: [Iesu p̄ceptor, miserere nostri.] Aliter: Per le-
proso nō incōgrue hereticos intelligere possumus,
 q̄a sicut lepra uarios colores exprimit in cute, sic hæ-
 reticorū doctrina uarios errores generat in sermōe.
Nō solū em̄ à catholica ecclesia sunt diuisi, sed etiā ad
uerium se ipsos diuersa sentiūt. Dū em̄ ali⁹ Chr̄m deū

tantum credit, & non hoïem: alius uero hoïem tm̄,
& non deum: alius eū ueram carnē suscepisse negat,
& alius ē contrario ueram animam non assumpsisse
affirmat, quasi lepra uariū colorē in cute exprimit.

Tit. 3

Hi tales longe stare debent, qui ab ecclesia repellēdi
sunt, ne lepra suæ immunditiæ simpliciū corda com
maculent, sicut p̄ Apostolū dicitur: **Hæreticū hoïem**
post unā & scđam correptionē deuita, sciēs q̄a per
uersus ē hm̄oi. **Vñ & Iohānes ait: Si q̄s uenit ad uos,**
& hanc doctrinā nō affert, nolite eum excipere in do
mo, neq̄ aue ei dixeritis, ut non cōmunicetis operi
bus illius malignis. **Quod si ad ecclesiā redire uolue
rint, non prius recipiēdi sunt, quā corā sacerdotibus**

orthodoxis suā hæresim anathematizēt. Vnde & bñ
subdit: **Quos ut uidit dixit: Ite. oñdite uos**

sacerdotibus. De nullis alijs legimus, quibus dñs
hæc beneficia corporaliter præstitit, qđ miserit eos
ad sacerdotes, nisi tm̄ leproso. **Quod non solum in**
hoc loco fecisse legitur, sed etiā alibi, iuxta **Matthēū,**
cum descenderet de mōte, leprosum perhibetur cu
rassē, cui dixit: **Vade & oñde te sacerdotibus, & offer**
munus quod præcepit **Moyes** in testimonium illis.

Matth. 8.

Quod uarias ob causas eū fecisse credimus. Primū,
ut sacerdotibus honorem deferret. **Secundo, ut non**
contradictor legis uideretur, quia legis præceptum
erat, ut si quis a lepra mundatus esset, ueniret ad sa
cerdotem, & offerret hostiam pro sua emundatio
ne. **Tertio, ut sacerdotes uidentes leproso mundato**
tos, si crederent in mundatorem, inuenirent salutē:
si autē credere nollēt, inexcusabiles essent. **Sive certe**
leproso ad sacerdotes misit, ut ostēderet quia illud
carnale sacerdotiū, spiritale sacerdotiū, quod nūc int

ecclesia agitur, præfigurabat. Est enim inuisibilis lepra in anima, quæ uarijs peccatis inquinat conscientia. **D**um enim alius homicidium, alius furtum, alius adulterium, alius rapinam, alius sacrilegium & cetera his similia perpetrât, quasi diuersis coloribus inuisibilis lepræ animam sordat. Tales si mudationem animæ accipere uolunt, necesse est ut longe stent, i. à cõsortio scõtorum se indignos iudicent, magnisq; clamoribus Iesum interpellent, i. cum magna contritione cordis diuinam clementiam exorent, dicentes cum **Psalmista**: **Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum**, cito anticipet nos misericordiam tuam, quia pauperes facti sumus nimis. **A**diua nos deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui dñe libera nos, & propicius esto peccatis nostris propter nomen tuum. **E**t quia non solum sacerdotibus peccata sua confiteri debent, sed etiam secundum eorundem consilium penitentiam & satisfactionem ueniam suscipere, recte dicitur: [**Itē, ostēdite uos sacerdotibus**]. **V**ice enim dei peccata sacerdotibus pendenda sunt, & iuxta eorum consilium penitentia agenda. **Q**uod in diuina lege præfiguratum est, quæ Moysi de leprosis tale præceptum est datum: **Vir, in cuius cute uarius color apparuerit, ueniat ad sacerdotem, & ostendat se illi. Qui recludat eum in domo per septem dies separata seorsum. Post septem autem dies eum intuetur, si uiderit creuisse lepram, addat & alios septem. Post quatuordecim uero dies, adhuc si uiderit crescere lepram, sciat quia lepra perseverans est. Et tunc iudicet eum leprosum, & eiciat extra castra, maneatq; in tōsa barba, scissa ueste, operto capite, aperto ore, immundum se iudicans omnibus diebus separationis suæ. Quod si sanatus fuerit, qui, hu-**

psalm. 78

Leuit. 13

iusmodi passionem sustinet, ueniat ad sacerdotēs, & offerat pro emundatione sua hostiā. i. tortam panis, & sextarium olei ad luminaria concinnanda: duosq; passerēs uiuos, unum pro peccato, & alterum in holocausto. Quæ omnia qualiter nūc in ecclesia agēda sunt, breuiter uideamus. **Lepra** (ut diximus) peccatū significat. Qui ergo habet lepram peccati in anima, debet uenire ad sacerdotē, & ei humiliter sua peccata confiteri. Qui eum intuitus, recludat septē diebus in domo separata seorsum, id est, secundum qualitatē & quātitatē peccati pœnitentiā ei iniūgat. Post septem autē dies eum intuitus, si uiderit creuisse lepram, addat & alios septem: quia ubi additur peccatum, neesse est ut augeatur uindicta peccati. Post quatuordecim uero dies, si lepram crescere uiderit, i. peccatum in consuetudinem uenire, sciat quia lepra perseuerās est. **Et tūc** iudicet eū esse leprosum, et eijciat extra castra. i. extra ecclesiā eum repellat, uel à cōsortio sanctorū indignum iudicet. **Maneatq; in** tonsa barba, qđ ad squalorem pœnitentiæ pertinet. **Scissa ueste**, ut per confessionē manifestā habeat pœnitentiā, uel conscientiā. **Operto capite**, quia à prædicatione cessare debet, qui peccatis inharet. **Aperto ore**, nō in peccati defensione, sed in sua accusatione. Si autē mundatus fuerit, qui hmōi passionē sustinet, hoc ē, si digne pœnitēdo à cōsuetudine peccati cessauerit, offerat pro emundatione sua tortā panis. i. dulcedinem charitatis, quibuscūq; potest, impēdat, nō solum amicis, sed etiā inimicis, & sextarium olei. i. misericordiæ uiscera indutus in se peccatibus clemēter ignōscat: & hoc ad luminaria cōcinnāda, ut sicut plures suo malo destruxit exemplo, perditē uiuēdo

ita plures reedificet sua satisfactione, digne pœnitē
 tio. Offerat quoq; duos passeres uiuos, unum p peccato, & alterū in holocausto. i. uel duo genera compunctio-
 nis, timoris scilicet & amoris: uel certe corpus & animā, ut sicut exhibuit mēbra sua seruire im-
 munditiæ & iniquitati ad iniquitatē, ita & exhibeat seruire eadem iustitiæ in sanctificationē. Quæ omnia
 quia ad iudiciū sacerdotis agēda sunt, recte leprosis dicitur: [Ite, ostendite uos sacerdotibus,] Qui locus
 eorum opinionē destruit, qui erubescens pētā sua sacerdotibus cōfiteri, quoddā occasionis ingenium
 inueniunt, dicētes sibi sufficere, ut soli deo peccata sua cōfiteant, si tñ ab ipsis peccatis in reliquo cessent,
 Quorū opinio si uera esset, nequaquā dñs leprosos, q̄s per semetipsum mūdauerat, ad sacerdotes mitteret.
 Nec Paulū, quē per semetipsum in uia allocutus fue-
 rat, ad Ananiam sacerdotē destinaret. Nam ut ostenderet ad iudiciū sacerdotū peccata esse ligāda atq; soluenda, Lazarū quem quadriduanū mortuum per
 semetipsum à mortuis resuscitauerat, nō prius abire Johan. vii
 permisit, q̄ à discipulis soluere, sicut scriptū est in eu-
 angelio: Et surrexit ligatis manibus & pedibus, qui fuerat quadriduanus mortuus. Tunc ait discipulis su-
 is: Soluite eū, & finite abire. Ad quam etiā autorita-
 tem cōfirmandam, quū Petro apostolo, collatis cla-
 uibus regni cælorū, pontificiū ligandi soluendiq; tra-
 didisset, ait: Quodcūq; ligaueris super terrā, erit liga-
 tum & in cælis: & quodcūq; solueris super terram,
 erit solutū & in cælis. Et factū est dū irent mun-
dari sunt. Nō solum diuina potestate, sed etiā pijsi-
 ma disposicione, leprosi antequā ad sacerdotes ueni-
 rent, in uia mundati sunt, ut & ipsi mundatorem suū

cognoscerent, & sacerdotes illorum mundationi nihil se contulisse sentirent. Iuxta uero spiritalem intelligentiam, leprosi, antequam ad sacerdotes ueniant, mundantur: quia non sacerdotes, sed deus peccata dimittit. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens.] Unus iste qui ad referendas gratias mundatori suo reuersus est, unitatem significat ecclesiae, quae cum sit longitudo terrarum diuisa, quia unum credit, unum sapit, unum desiderat, in unitate tenetur, de qua scriptum est: **Multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Et iterum: Qui facit unanimes habitare in domo. Et alibi: Ecce quae bonum & quae iucundum habitare fratres in unum. Non enim longitudo terrarum separat, quos eadem fides & charitas sociat. Magna enim uox, non tantum sonum oris, quantum intentionem significat cordis. Magnus enim clamor sanctorum magnus est desiderium, quia unusquisque quantum amat, tantum clamat. Hinc Moysi a domino dicitur: Quid clamatis ad me? cum tunc nihil locutus fuisse legatur. Hunc clamorem se nouerat habere in corde Propheta, qui per magnitudine amoris dicebat: Clamaui in toto corde, exaudi me domine. Et iterum. Domine, clamaui ad te, exaudi me, intende uoci meae cum clamauero ad te. Et pulchre iste, qui ad referendas deo gratias mundatori suo rediit, in faciem se cecidisse dicitur. Qui enim in faciem cadit, ibi cadit, ubi non uidet. Cadere ergo in faciem, adorantis est siue deprecantis. Cadere retro, est superbientis siue contemnentis. Denique Abraam, postquam uidit dominum Christi, cecidit in faciem suam, & adorauit. At uero de persecutoribus domini scriptum est, quae abierunt**

Exodi. 14.

Psalm. 118

terrorum & ceciderunt in terram. Heli uero, q̄a filios r. Reg. 4
 nō corripuit, cecidit de sella retrorsum, & fractis cer-
 uicibus, mortuus ē. Et de Antichristo scriptura figu-
 rate loquit: Ut cadat ascēsor eius retro. Et ideo ante Gene. 49
 cadere, electorū est: retro autem, reprobōrū. Et hic
erat Samaritanus. Cum hunc, q̄ ad referēdas
 gratias mūdatori suo redijt, euāgelista tā solícite Sa-
 maritanū noīauit, reliquos, q̄ ingrati remāserunt, Iu-
 dæos tacite notauit. In multis enim locis euāgelij
 prōprios fides gentiū, q̄ Iudæorū ostēditur, sicut dñs Matth. 8
 alibi fidem centurionis collaudauit, dicens: Amē di-
 co uobis, non inueni tantā fidem in Israel. Sed quia
 Samaritanus interpretat̄ custos, recte iste, p̄ quē uni-
 tatē ecclesie diximus figurari, Samaritanus noīatur,
 qm̄ inde ecclesie suæ mundationē uel uirtutē firmi-
 ter custodit, quia nō in se, sed in deo firmiter cōfidit, palm. 12
 dicēs cum Psalmista: Custodi me dñe ut pupillā ocu-
 li, sub umbra alarum tuarū protege me. Et iterū: Nisi
 dñs custodierit ciuitatē, frustra uigilat qui custodit
 eam. Vel ut alias uirtutes habere posset, custodiā hu-
 militatis retinere studuit, sicut faciebat qui dicebat:
 Humiliatus sum usquequaq̄ dñe, uiuifica me scdm̄ psalm. 124
 uerbum tuum. Respondens autē Iesus, dixit:
Honnet decem mundati sunt, et nouem ubi
sunt: Nō ideo dñs interrogat, ut aliqd̄ ignoret, ante
 cuius oculos nuda & aperta sunt om̄ia, quibz̄ scit an-
 tequam fiant, sed ut ostenderet se illos nescire. Scire
 uero dei, eligere est: nescire uero, reprobare. Nouit
 dominus quos elegit, sicut cuidam iusto uiro dictū
 est: Noui te ex nomine. Et sicut Apostolus dicit, 2. Tim. 2
 Noīuit dñs qui sunt eius. Quos autem reprobat, nescit,
 sicut in fine reprobis dicturus est: Discedite à me oēs

qui operamini iniquitatem, nescio uos unde estis. **Eos ergo, q ad referendas deo gratias ingrati reman-
serunt, quasi incognitos ubi sint requirit, dicēs: Non
ne decem mandati sunt: et nouem vbi sunt?
Non est inuentus qui rediret & daret gloria
deo, nisi hic alienigena. Et pulchre hi qui ingrati
remanerunt, nouenario numero continentur. No-
uenarius namq numerus imperfectus est, & ad suam
perfectionem explendam uno indiget. Numerus ue-
ro unitatis perfectus est, & diuidi nō potest: & ad su-
am perfectionē explendā nullo indiget, quia unus
dominus, una fides, unum baptisma, unus deus, & pa-
ter omniū. Bene ergo per illos, qui in nouenario con-
tinētur, illi significantur, qui ex perceptis donis do-
minicis gratias deo non referunt. Per illum uero, q
mūdatori suo gratias retulit, illi, qui ex perceptis be-
neficijs gratias ei referunt, dicentes cum Psalmista:
Benedicam dominum in omni tempore. Quia neq
hic decalogi praecepta perfecte custodiunt, neq in fu-
turo denarium remuneratiōis, qui in uinea laborant
tibus promissus est, percipiēt. Et ait illi: **Surge,
vade.** Qui humiliter ante pedes domini ceciderat,
recte audire meruit: **Surge, uade.** Quia sicut ipse ait
in euangelio: **Omnis qui se humiliat, exaltabitur.** Et
sicut p Salomonem dicitur: **Humilē spiritu sequitur
gloria.** Tunc autem peccator surgere & abire per-
mittitur, qn̄ per dignam satisfactionē a peccatis ab-
soluit. Et quia sine fide impossibile est placere deo,
recte subdit: **Quia fides tua te saluū fecit.** Fides
em̄ principalis est uirtus, q̄a sicut ait scriptura: **Iustus
ex fide uiuit.** Et sicut **Apostolus:** **Nunc autē manēt fi-
des, spes, charitas, tria haec.** Vera est autem fides qua-**

Palm. 26

1. Corin. 13

hoc credit mente, qd non uidet corpore, teste Apo-
stolo, qui ait in epistola ad Hebræos: Est fides spe- *Hebræi*
râdarum res substantia, argumentū nō apparentiū.

DOMINICA XVI.
post Pentecosten. Matth. VI.

**In illo tempore dixit Iesus discipulis
suis: Nemo potest duobus dominis serui-
re. Et reliqua.**

Cum ad uni⁹ dei cul-
turâ dñs Iesus Chri-
stus mētes hoīm p-
uocaret, sciens humanam
naturam deo simul & dia-
bolo subditâ esse nō pos-
se, ait inter cætera: **Ne-
mo potest duobus do-
minis seruire. Duo dñi:
deus & diabolus intelligū-
tur. Dñs em̄ a dominatur
nomen accepit, qd nomē**

illi specialiter cōuenit, qui non solū gubernator, sed
etiā cōditor est totius creaturæ, q est rex regū & dñs
dñantium. Diabolus em̄ non pprie, sed abusive dñs
dictus est, eo q dñium suæ tyrannidis in eorū menti-
bus, qui ei per mala opera subdūtur, exerceat. His et
go duobus dñis unus idemq̄ hō, uno eodemq̄ tēpo-
re seruire simul nō potest: q̄ ualde inter se cōtraria
sunt & diuersa, quæ dñs p̄cipit, & diabolus suggerit.
Verbi gr̄a, dñs p̄cipit humilitatē, & diabolus sug-
gerit superbiam: dñs uocat ad castitatē, diabolus per-

suadet luxuriā: dñs largitatis elemosynā imperat, diabolus auaritiā: dñs pacem, diabolus discordiā: dñs dilectionem, diabolus odium. Et ut cuncta breuiter concludā, dñs uocat ad uirtutes, diabolus ad uitia. Et ideo nō est humana mens tā ampla & capax, ut utraq; uoluntatē, utraq; seruitutē in se simul retinere possit. **D**esignatur em̄ Christus eorū suscipere seruitia, qui mētis collū iugo diaboli supponunt. teste

2. Corin. 6. **A**postolo, q̄ ait: **Q**uæ cōuentio Christi ad Belialē aut quæ societas luci ad tenebras? aut q̄ pars fidei cū infideli? **N**ulla. Et sicut alia scriptura ait: **N**emo est, q̄ utrunq; ualeat simul, & mittere manū suā in ambo-

Jacobi. 1.

bus. **H**inc per **Iacobum** dicit: **V**ir duplex animo, inconstans est in om̄ibus uis suis. Et per **Isaiam** p̄phetam: **V**a p̄ctōri terram ingredienti duabus uis. **A**ut enim unum odio habebit, & alter diliget: aut unum sustinebit, & alterum cōtēnet. **O**diet uidelicet diabolū, & diliget Christū. **Q**ui em̄ diligit deum, odit malum. **N**emo em̄ tam feræ mētis est, q̄ se deum uerbis odire fateatur. **S**ed odire deum dicit, qui eum non diligit. i. qui eius præcepta non custodit, de quibus ipse dicit: **Q**uia uiderunt me, & odio habuerūt me gratis. **Q**ui autē contēnit deū, sustinet diabolū durū & perniciosum dñm, qui nō solum in p̄p̄tua p̄na, sed etiā in præsentī uita, qui ei seruiūt, multa dura & aspera sustinēt. **S**icut enim onus Christi leue est & iugum suauē, ita e cōtrario seruitus diaboli dura est & aspera. **V**nde de his qui eius uoluntatem sequuntur, per **Salomonē** dicitur: **N**on em̄ dormiunt, nisi malefecerint: nec rapitur somnus ab oculis eorum, nisi supplantauerint. Et per prophetam:

Psalm. 4.

Jeremi. 9. **V**t inique agerent, laborauerunt. **S**ed quia diabolus

hac seruitutem maxime in eorum mentibus inuenit, qui auaritia æstibus ardent, recte subditur: **Nō potestis deo seruire & mammonæ.** Mammona autem Hebraice uel Syriace, Latine diuitiæ interpretatur. A quarum proprietate non longo societas Punicæ lingue distat, quia Punice mammon, Latine lucrū dicitur. Audiat hoc auarus, audiat qui Christiano censetur nomine, & intelligat se deo simul & diuitiis seruire non posse. Aliud est enim habere diuitias, & aliud seruire diuitiis. Qui enim diuitiarum dñs est, eas ut dominus distribuit, implens illud quod per prophetam dicit: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem earum seruus est, nō solum in acquirendis, sed etiam in custodiendis sollicita seruitute torquetur. Et ideo dum seruitute diuitiarum implicatus tenetur, à Christi seruitute euacuatur. Quia fluuius dū in multis riuulis diuiditur, à proprio alueo siccatur. Vnde dñs ait in euangelio: Diuitiæ & uoluptates suffocant uerbum, ut non ferat fructum. Hinc per Iacobum apostolum dicitur: **Omnis qui uoluerit amicus esse seculi huius, inimicus dei constituitur.** Vnde eos, qui Christo seruire desiderant, dominus ad spontaneam paupertatem inuitat, cum subiungit, dicens: **Ideo dico uobis, ne solliciti sitis animæ uestræ quid manducetis, neq; corpori uestro quod induamini.**] Ac si diceret: Quia non potestis deo seruire & mammonæ, ideo dico uobis, ne solliciti sitis animæ uestræ. Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Vbi fortassis simpliciores quærant, utrum cibus iste ad animam pertineat, cum anima incorporea sit & inuisibilis, cibus autem uisibilis. Quibus respondendum est, quia anima in hoc loco pro

Jacobi. 4.

presenti uita ponit, cuius sustentaculū est cibus & potus, somnus & uestimentū. Queritur autē quare dixerit, **Ne solliciti sitis animæ uestræ quid manducetis, cū in laude uiri sancti dictū sit per Prophetam: Labores manuum tuarū quia māducabis, beatus es & bene tibi erit. Ad quod dicendū quia in hoc loco dñs non laborem prohibuit, sed sollicitudinē ueruit. Laborare enim debet homo unde uiuar, nō unde diues efficiat, sicut primo homini dictū est: In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Hinc Apostolus discipulis suis precipit: Magis autē laboret unusquisq; operando manibus suis quod bonū est, ut habeat unde tribuat necessitatem patiētib;.** Et ne mens humana de presentis uitæ sustentaculo dubitaret, adhuc subiunxit, dicens: **Hōne anima plus est quā esca, et corpus plus quā uestimētum.** Acti diceret: Qui maiora præstitit dominus, minora nō negabit: qui dedit animam, dabit & cibū: & qui tribuit corpus, adiiciet uestimentū. Et ne mens humana sub fragilitatis occasione de presentis uitæ necessitate causaretur, dominus de uolatilib; cæli exemplum adhibuit, dicens: **Respicite uolatilia cæli, quoniam non serunt, neq; metunt, neq; congregāt in horrea, & pater uester cælestis pascit illa.**] Acti diceret: Si deus uolatilia cæli, quæ animam irrationalem habent, absq; aratri labore & sine sollicitudine metendi atq; in horrea cōgregandi pascit, nequaquam hominem, ad imaginem & similitudinem suam factum, fame perire patietur. Vnde et subditur: **Hōne uos magis pluris estis illis.** Quod non ad numerū, sed ad imaginē pertinet, quod est dices Plures estis illis, i. rationales, quia meliores estis illis. Alius em̄ euangelista pro uolatilib; cæli specialiter

coruos posuit, dicens: Respicite coruos. Tradunt enim physiologi, quia quando coruorum pulli procreati fuerint, tandiu non a parentibus aluntur, quoad usque nigrescentibus plumis similitudinem eorum in se formare ceperint. Sed quia a parentibus relinquunt, dei providentia pascuntur, teste Psalmista qui ait: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Psalm. 146

Vnde diuina uoce ad beatum Iob dicitur: Quis preparat coruo escam suam, quando pulli eius ad deum clamant uagientes eo quod non habeant cibos? Si ergo tam uilia uolatilia, quae etiam hominibus superflua esse uidentur, deus fame perire non patitur, nullo modo hominem ad imaginem & similitudinem suam factum fame perire patietur, nisi forte peccatis abundantibus sterilitas terrae iusto dei iudicio contra naturam acciderat, Psalmista teste qui ait: Non uidi iustum derelictum, nec semen eius quaerens panem. Et iterum: Nihil deest timentibus deum. Quia dominus superius sollicitudinem prohibuerat, nunc etiam & uestimentorum superflua curam uetat, cum adiungit: Quis autem vestrum cogitatio potest adijcere ad staturam suam cubitum unum? et de uestimento quid solliciti estis? si ergo omnibus patet, quia nullus ad staturam suam cubitum uel minimam partem adijcere potest: ille qui in mensura & pondere & numero curata disposuit, sicut dedit mensuram corporis prout uoluit, sic dabit & uestimenti necessitatem. Vnde etiam ad carnalium hominum superfluitatem conuincendam, de rebus minimis similitudinem adhibuit, dicens: Cōsiderate lilia agri, quō crescūt, nō laborāt neque nēt. Hic lilia agri pro omnibus herbis posuit, quae de ois potēs sine terreni labore mira uarietate depingit, alijs cādi dum

colorem præbens, ut lilijs: alijs rubicundum, ut rosis: alijs purpureum, ut uiolis intantum ut nec Salomō in omni gloria suo coopertus sit, sicut unum ex istis, id est, lilijs. Quoniam cum esset non solum potentissimus, sed etiam omnium regum sapientissimus, & discipulasset de omnibus herbis terræ à cedris Libani usque ad hyssopū, qui egreditur de pariete, in omni gloria sua non potuit inuenire tale genus uestimenti, quod esset candidum ut lilium, rubicundum ut rosa, purpureum ut uiola. Sed quod temporalis Salomō non potuit inuenire in omni gloria sua, spiritalis noster Salomō, id est, dominus noster Iesus Christus, qui est uerus pacificus, habet in sua ecclesia, scilicet lilium in uirginibus, rosam in martyribus, uiolā in cōtinētibus. Et prudentissima cōparatione dñs iactantiā hoim redarguit, cum adiūgit: Si autem fenū agri, quod hodie ē et cras in cilibanū mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos minimæ fidei: Ac si diceret: Si fenū agri, id est, herbas terræ, quæ ad abundantiam pluuię crescunt, & in ardore solis arefcunt, deus tāta uarietate & decore uestit, nec uos nuditate uel frigore perire patietur, quos ad imaginem suam & similitudinem creauit. Sed cum eos, quibus loquitur, minimos fidei uocat, ostēdit quia fides augmentum habet. Qui enim non credit, infidelis ē: qui autem perfecte credit, restę fidei est: qui uero ex parte credit, & ex parte non credit, minima est fidei. Et talis fides augmentum desiderat, sicut apostoli domino dixerunt: Domine, adauge nobis fidem. Et cetero ille, qui pro puero rogaturus uenerat, cū audisset à dño: Credis? omnia possibiliter credenti, respondit: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Finita

autem similitudine, ad nostram admonitionem iterum sermonem conuertit, cum ait: Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc omnia gentes inquirunt.] Gentes dicit, alienos à fide, ethnicos & paganos, qui deum nesciunt, & uitam æternam non credunt, & ideo tantum de præsentibus solliciti sunt, ut habeant quid manducent usq; ad crapulam, & quid bibant usq; ad ebrietatem, & quid induantur usq; ad iactantiam & superfluitatem. Nam preciosa uestis non nisi propter inanem gloriã requiritur: Vnde dñs in hoc loco bene iuxta alium euangelistã fertur dixisse: Et nolite in sublime tolli. Nobis autem, qui solliciti seruare debemus unitatem spiritus in uinculo pacis, & quorũ spes in altera uita est, in quo nostram sollicitudinem ponere debemus, manifestat cũ adiungit: Scit enim pater uester, quia his omnibus indigetis. Pater noster ille est, qui non solum nos dignatus est creare, sed etiam redimere, & per spiritum sanctum suũ regenerare. Cui quotidie in oratione dicimus: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Ille enim qui nos creauit, sciens figmentum nostrum, & considerans fragilitatem nostram, si nos pro æternã uita sollicitos esse uiderit, absq; magnã sollicitudine uictum & uestimentum ministrabit. Ipse enim scit quid nobis necesse sit, antequam petamus eum. Nam in q̄ uelit nos esse sollicitos, & qd ab eo petere debeamus, ostendit cum ait: [Quærite ergo primum regnũ dei & iustitiam eius, & hæc omnia adhiçietur uobis.] Primum autem, id est, præcipue regnum dei & iustitiam eius quærere moner, quia ante omnia & super omnia hæc petere, hæc quærere, hæc amare & desiderare de-

Luce. 12

414 **DOMINICA XVII.**

bemus, ut regni cælestis participes simus. Notandum autem quod non ait: Hæc omnia dabuntur uobis, sed adijciuntur, ostendens illud esse principale bonum quod datur, id est, regnum dei & iustitiam eius: hæc omnia quæ adijciuntur, tantum in præfenti uita esse necessaria, id est, uictum & uestitum.

DOMINICA XVII.
post Pentecosten. Lucæ. VII.

In illo tempore Ibat Iesus in ciuitatem, quæ uocatur Naim. Cũ aut̃ appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ. Et reliqua.

Mediator dei et hominũ Iesus Christus, homo pro nobis factus, ita in hoĩe, quẽ ex nobis assumpsit, sua opera temperauit, ut frequẽter in uno eodẽq; miraculo, se uerum deũ uerumq; hominem declararet. Quod in huius lectiõis serie aperte demonstratur, cum prius misericordia motus dicitur, ac deinde iuuenem resuscitasse narratur. Qui enim ad fletũ uiduæ misericordia mouetur, uerus est homo: qui autem sola iussione iuuenem à mortuis resuscitauit, proculdubio uerus est deus. Sed quid hæc significant spiritualiter, uideamus, ut unde unus resu-

sciat in corpore, inde multi resurgat in mente. Ait enim evangelista: Ibat Jesus in ciuitatem, quæ uocatur Naim. Naim ciuitas est Galilææ, duobus milibus distans à monte Tabor. Interpretatur autem in nostra lingua fluctus, siue commotio, & significat spiritaliter mundum, qui amissa tranquillitate, in fluctuationibus & commotionibus est, sicut per Psalmistam dicitur: Comouisti domine terram, & conturbasti eam. Psalm. 59
 Dñs autem quasi Naim appropinquauit, quando humanitate nostra assumpta, uisibilis mundo apparuit. Suscitaturus autem mortuum, non solum discipulos, sed etiam turbam copiosam secum uoluit comitari, ut ex uisione miraculi, non pauci, sed plures ad credulitatem & fidem eius uel laudem uocarentur. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius ynicus matris suæ. Defunctus iste, qui extra ciuitatem ad sepeliendum delatus fuerat, hominem significat mortifero crimine soporatum. Moritur enim anima per peccatum, quia anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Tribus enim modis peccatū agitur, suggestione, delectatione, consensu. Fit enim suggestio per hostem, delectatio per carnem, consensus per spiritum. Quem enim in corde peccare delectat, quasi infra ciuitatem mortuus iacet. Cum uero delectatio non solum usque ad consensum, sed etiam usque ad operationem perducit, quasi extra portas ciuitatis mortuus expellitur. Quia sicut in ciuitate homo inhabitat, ita anima ad tempus corpus ingreditur, per quod bonum uel malum operari potest. Portas autem ciuitatis, non incongrue sensus corporeos accipimus, scilicet uisum, auditum, gustum, odoratum, tactum. Per has enim portas aut uita, aut mors

ad nostram animam ingreditur. Qui enim sublimes
 habet oculos & elatos, & ad concupiscentiam mulie-
 ris apertos, quasi per portas oculorum suorum extra ciui-
 ratem mortuus expellitur. Qui autem aures suas li-
 benter detractionibus, maledictionibus & falsitati-
 bus aperit, quasi per portas aurium suarum mortuus
 educitur. Qui uero propter carnalem delectationem
 satisfaciendam uarios odores per illecebras sequitur,
 quasi extra portas narium suarum mortuus depor-
 tatur. Et qui loquitur iniquitatem in excelsis, & semi-
 nat inter fratres discordias, quasi per otis sui portas mor-
 tuus effertur. Qui autem promptas habet manus ad
 effusionem sanguinis, & lesionem proximis inferen-
 dam, quasi per portas manuum suarum mortuus ra-
 piuntur. Quibus per Prophetam dicitur: Intrauit mors
 per fenestras uestras, ingressa est domos uestras. Sed
 nos talium exempla contemnentes, spirituales nostrae
 ciuitatis portas muniamus, ut non ad animas nostras
 mors, sed potius uita introeat. Muniamus portas o-
 culorum ab illicito uisu, ut cum Psalmista dicere ualeamus:
 Leuaui oculos meos ad montes. Et cum beato
 Iob: Pepigi foedus cum oculis meis, ne cogitarem
 quidem de uirgine. Et cum Psalmista: Oculi mei semper
 ad dominum. Muniamus aures, ne libenter audiant
 uerba detractionis, maledictionis, falsitatis & scurril-
 itatis, ut cum beato Iob dicere possimus: Auditum au-
 ris audiui te domine. Et cum propheta: Audiam quod
 loquatur in me dominus deus. Muniamus nares ab
 illicitis odoribus, ut secundum Apostolum simus Christi
 bonus odor deo in omni loco. Muniamus linguam
 a maledictione, detractione, falsitate & odioso sermo-
 ne, ut cum Psalmista dicere ualeamus: Dixi, custodi

Proue. 6

Jeremi. 9.

Psalm. 120
 Job. 31.

Job. 4. 8.
 Psalm. 84.

POST PENTECOSTEN 417

uias meas, ut nō delinquam in lingua mea. Posui ori
meo custodiā. Muniamus manus ab effusioe sangui
nis & lesione proximi, semper eas ad eleemosynā lar
gientdā & bona opera faciēda paratas habeamus, ut
cū Psalmista dicere queamus: Lauabo inter innocen
tes manus meas, & circūdabo altare tuū dñe. Et cū ec
clesia: Manus meę distillauerūt myrrhā, & digiti mei
pleni myrrha pbatissima. Custodiamus etiā pedes, **Cant. 5**
ne sint ueloces ad currendū in malū, sed potius ad pa
cē euāgelizandā, ut impleatur in nobis illud, quod in
Isaia scriptum est: Beati pedes pacē portātes. Et cum
Psalmista: Lucerna pedibus meis uerbū tuum dñe. Si
em̄ hos quinq; sensus bene custodierimus, spiritualiter
à dño resuscitari merebimur, & erimus de illis, de qu
bus Isaia ait: Qui ambulāt in iustitijs suis, & rel. **Et**
hęc uidiā erat, & turba ciuitatis multa cū il
la. Vidua hęc spiritualiter sanctā significat ecclesiam,
q̄ p̄ eo uidua dicit, quia præsentiā dñi sui uiduata est,
eiusq; reditum ad iudiciū expectat, de qua scriptum
est: Viduā eius benedicēs benedicā. Hęc ē illa uidua,
quę quōtidie in euangelio iudicē interpellat: qm̄ eccle
sia instantissime in oratiōe perseuerat, de qua scriptū
est: Nonne lachrymę uiduę ad maxillas eius descen
dūt, & exclamatio eius usq; ad deducēte eas? **Huius**
quoq; uiduę filius, unusquisq; credentiū est, qui tunc
moritur in animā, qm̄ peccat in corpore. Flebat autē
mater unicum filium suum, quia ecclesia spiritualium
filiū suū mortē quōtidie flere non cessat, sicut **Salut. 4**
faciebat Paulus apostolus, qm̄ dicebat: Filioli mei, q̄s
item; parituro, donec formetur Christus in uobis, uel
lem em̄ apud uos esse modo, & mutare uocē meam,
quā ut confundar in uobis. Et item; Luceo multos **2. Corin. 12**

ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt penitentiā sup impudicijs quas gesserunt. Solet aut cōtingere ut aliorū orōnib⁹ & exhortatiōibus multi resuscitent ad uitā, q̄ pprijs meritis tenebant in morte. **Vñ** & subditur: **Quam cum vidisset dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.**] Sanctoꝝ em̄ fletu dominus ad misericordiā commouet, ut peccatoribus misereatur. Quod in operibus **Moy** si & **Elia** discimus, quorū alter pro peccatis populi intercedens, ac dicens: **Aut dimitte eis hāc noxam, aut dele me de libro tuo, quē scripsisti, audire meruit: Ecce placatus feci secundum uerbum tuum.** Ad alterius uero orationem pluuiam terræ dedit, quā peccatoribus per triennium negauerat. [**Et accessit, & tetigit loculum.**] **Loculus** in quo mortuus portabatur, consuetudinem peccatoris male desperatā significat. Quasi em̄ in loculo mortuus ad sepeliendū portatur, quando peccator pro magnitudine sui sceleris seipsum desperans, quasi securus absq̄ timore peccat. **Sed dñs loculum tangit, quando cor durum peccatoris p̄ diuinam grām ad penitentiā emollit.** [**Hi aut̄ qui portabant, steterunt.**] **Hi** qui mortuum ad sepeliendū portabant, uicia & peccata significant, qualia sunt adulteria, homicidia, furta, rapinæ, sacrilegia, & cetera talia, quæ dum in opere peccatoris uicissim sibi succedunt, quasi mortuum ad sepulturā deferunt. **Sed domino tangente loculum, hi qui portabāt, steterunt: quia cum cor peccatoris ad penitentiam conuersum fuerit, consuetudo peccandi cessat. Mutantur em̄ opera, prior iniquitas refrenat, & pro luxuria castitas, & pro odio charitas, p̄ ebrietate amatur sobrietas. **Aliter Hi** qui mortuum portabant, adulantium linguas si-**

Exodi. 32.

gnificant. Quasi em̄ super mortuū adultores terræ
congeriē iaciunt, qñ peccantē uauis fauoribus & blā-
dimentis demulcent. **Sed** dño rangente loculum, hi
qui portabant steterunt: quia postquā peccator spiri-
tus sancti gratia fuerit illuminatus, adulantium blan-
dimenta fugere incipit, iuxta illius exemplū qui ait:
Corripiet me iustus in misericordia & increpabit me,
pleum autē peccatoris non impinguet caput meum. Psal. 140.

Et ait illi: Adolefcens, tibi dico, surge. Et re-
fedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum
matri suæ.] Tunc ad diuinam iussionem mortuus re-
surgit, qñ per pœnitentiam peccator reuiuiscit, ab illi-
us misericordia uocatus, q ait: **Viuo ego,** dicit dñs de-
us, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & ui-
uat. **Incipit loqui,** cum & sua mala opera accusare &
de um discit laudare. **Redditur matri,** cum per sacer-
dotale ministerium reconciliatur ecclesiæ, à qua pec-
cando ante abcesserat. **Frequenter em̄ illorū restituti-**
one diuinæ misericordiæ largitas glorificat, de quorū
uita prius fuerat desperatū. **Vnde & recte subditur:**

Accipit autem omnes timor. & magnificabant
deū, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in no-
bis, & quia deus uisitauit plebem suam.] Cuius em̄
gradus altior est, eius peccatū grauius. Sed quo ma-
gis de maioribus peccatis à deo liberatur, eo ampli-
us liberatoris gratia glorificatur. **Quia & medicorū**
opus tanto magis laudabile apparet, quanto & diffi-
ciliores morbos curare potuerint. **Possumus etiā ali-**
ter per hūc mortuū allegorice genus humanum intel-
ligere, quod tunc in mortem incidit, quando præce-
pta uitæ contempserit, dicēte dño: **In quacunq; die co-**
mederitis de ligno scientiæ boni & mali, morte mori

emini, Mater autē uidua, quæ unicū filiū flebat, syna-
 goga intelligitur, quæ in patriarchis & pphetis gn̄is
 humani interitū deflebat. Et quia prope est dñs om̄i
 bus inuocātibus eū in ueritate, recte subditur: [Quā
 cum uidisset dñs, misericordia motus sup eam, dixit
 illi: Noli flere.] Ac si diceret: Desine flere mortuū,
 quē post paululū resurgentē uidebis. Ne timeas mor-
 tē, cum presentē habeas uitā. [Et accessit & tetigit lo-
 culū.] Tunc em̄ spiritaliter loculū dñs tetigit, qñ ho-
 mo factus, p semetipsum corda hoim ad pœnitentiā
 puocauit, dicēs: Pœnitentiā agite, appropinquabit
 em̄ regnū celoz. **Loculus** nanq; a qua tuor deportat.
Quatuor em̄ modis genus humanū ante aduētū dñi
 astrictū tenebat, amore scilicet & timore, gaudio &
 mœrore. **Amore**, in acquirendis rebus; timore, in cū-
 stodiēdis; gaudio in acquisitis; mœrore, in amissis; q̄
 qui prius gaudebat in abundantia rer, postmodū ex-
 ultabat in paupertate: & q̄ tunc gratulabatur in acq-
 sitis, post latabat in amissis. **Hi** autē qui portabant, im-
 mundos spūs significant, qui non solum per p̄uari-
 cationē primi hoīs, sed etiam per multa mala opa ge-
 nus humanū ad mortis sepulturā trahebāt. **Sed** dñs
 tangente loculū, hi qui portabant, steterūt: q̄ postq̄
 corda hoim per pœnitentiā ad deū conuersa sunt, po-
 testas immundoz spirituum cessauit. [**Et ait: Adole-
 scens, tibi dico, surge. Et** resedit qui erat mortuus, &
 cœpit loq, & dedit illū matri suæ.] **Recte** per adole-
 scētē genus designat humanū, q̄ sicut in adulescētia
 forte & robustū est corpus, ita genus humanū prio-
 rib⁹ tpibus uelut in iuuentute uiguit, in p̄creatiōe plis
 fecundū, in lōgitudine uitæ diuturnū, in abundantia
 terū huberrimum. **Resedit** autē qui erat mortuus;

POST PENTECOSTEN. 421.

quando genus humanum ad uitam redijt. Cœpit loqui, id est, q̄ prius opera manuum suar̄ laudabat, deũ confiteri cœpit, dicēs cum Propheta: Dñs deus dedit ^{Isaie. 54.} mihi linguã eruditam. Et cum Psalmista: Dñe, labia mea aperies. Dedit illum matri suæ, qñ cum ecclesiæ restituit. [Acceptit autem omnes timor.] Hi qui timore & admiratione concutiebantur, immundi spiritus intelliguntur, qui uidentes genus humanum, p̄ aduentum domini de sua potestate eripi, tota intentione concussi sunt in tantum, ut per obsessum hominem dicerent: Quid nobis & tibi fili dei: uenisti ante tempus torquere nos?

DOMINICA XVIII.
post Pentecosten, Lucae XIII.

In illo tempore Cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis phariseorum sabbato manducare panem. Et reliqua.

Quoties legim⁹ dominũ ad nuptias uel ad conuiuium uenisse, non gulę illecebris depurare debem⁹, sicut scribæ & pharisei faciebant, dicentes eum uini potatorẽ esse, & amicum publicanorum, sed ob certi gratiam mysterij eum uenisse credere debemus, id est, pro lucrãdis animabus. Sicut em̄

doctus piscator & peritus uenator, siue auceps, in eo loco retia sua tendit, ubi multitudinem piscium uel auium siue bestiarum conuenire nouit, ut ex multis alii qui capiuntur: ita dominus retia suae praedicationis in eo loco extendere uoluit, ubi plures conueniebant, ut ex multis aliqui caperentur in fide. Et ob istiusmodi causam, uel ad conuiuia, uel ad nuptias uocatus, uenire non renuit. Vbi (sicut praesens lectio narrat) esse intraret Iesus in domum cuiusdam principis pharisaeorum sabbato manducare panem, et ipsi obseruabant eum. Vbi notandum quia paui nomine omnia, quae ad uictum pertinent, euangelista significare uoluit: quia usus scripturae est, ut a principali parte, quae est in uita hominis, id est, pane, caetera significet, sicut de Ioseph fratris dictum legimus:

Gene. 43. Quia isti hodie mecum comesturi sunt panem, qui tamen postea cum eo inebriati fuisse leguntur. Et sicut in eadem **Gene.** legimus de puero **Hebraeo**, qui iuxta rem domino suo quarebat, Et appositus est coram eo panis.

Gene. 24. Quod autem ait, [Et ipsi obseruabant eum,] non ad sabbatum, sed ad ipsum dominum pertinet. Obseruabant quippe eum, si in sabbato curaret hominem, aut aliquod opus faceret, siue aliquem sermonem prolisset, in quo merito eum reprehendere possent. Neque enim obseruatores sabbati erant, qui ipsum sabbati sanctificatorem reprehendere cupiebant, si possent. Obseruatio ergo & in bono & in malo ponitur. In bono, sicut domini uoce Israelitis dicit: Ecce ego mitto angelum meum, qui praecedat te & custodiat semper.

Philip. 3 Obserua ergo, & audi uocem eius. Et sicut **Apostolus** ait: Obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram, id est, eos imitami, quos iuxta formam,

quam uobis ostendimus, ambulare uideritis. In malo ponit, sicut ait **Propheta**: **Obseruabit peccator iustum & stridebit super eum dentibus suis, uel quæret mortificare eum.** Sic & in hoc loco, non in bono, sed in malo ponitur, cū dicitur: [**Et ipsi obseruabāt eū.**] Igitur obseruabant eum, nō ut imitari uellent, sed reprehēdere cōpiebāt, si possent. **Obseruatio ergo & in bono, & in malo ponitur.** **Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.** **Hydropicis grauis est infirmitas, quæ nascitur ex uitio uesciæ, cum inflatione turgente & anhelitu fœtido.** **Proprium est hydropici, ut quo amplius biberit, eo magis fitiat.** **Ergo per hydropicum avarus quilibet designatur, quia sicut hydropicus quo est grossior, eo est infirmior: ita avarus q̄ plus abundat diuitijs, eo plenior est uitijs.** **Ecce sicut hydropicus quo amplius bibit, eo amplius fitit: sic avarus quanto magis diuitias, quas cōcupiscit, acquisierit, tanto magis in eis acquirendis exardescit.** **Quod pulchre quidam de sapientibus breui uersiculo comprehendit, dicēs:**

Psalms. 140

Crescit amor nummi, quantū ipsa pecunia crescit. **Et sicut quidam ait: Avarus obolo indiget.** **Sicut em̄** **sapienti rotus mundus diuitiarum est, sic avaro totus mundus auaritiæ: quia quicquid uidet oculis, cōcupiscit mente & habere desiderat.** **Alienum damnnum suum lucrum deputat, teste Salomone: Avarus nō implebitur pecunijs, nec anima eius satiabitur bonis.** **Potest quoq; non incōuenienter per hydropicum q̄libet luxuriosus intelligi: q̄a sicut hydropicus q̄ plus bibit, plus fitit, ita luxuriosus quo plus ad petulantiā carnis deditus fuerit, eo plus ad petulantiā libidinis exardescit.** **De quibus per prophetā dicitur:**

Eccles. 1

Jezech. 23
Joel. 1

Quorū carnes sunt ut carnes asinorum, & fluxus eorum ut fluxus equorum. Et iterum: **Computruerūt iumenta in stercore suo. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos & phariseos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt.** Responso ista domini ad illud pertinet, quod superius dictū est: [Et ipsi obseruabant eum.] Nō enim hic ab alijs interrogatus legitur, sed ad eorū cogitationes respondit: Et prudētissima ratione dominus obseruatores suos hinc inde concludit, ne aptam inuenirent responsonem. Si enim dicerent, Licet sabbato curare, reprehensibiles essent, ut quid eum obseruarent, utrum sabbato curaret hominem: si uero dicerent, Non licet, arguerentur, quare sabbato asinum uel bouem soluentes à præsepio, ducerent ad aquare, & ideo nō inuenientes quid dicerent, tacuerūt. Nec solum in hoc loco reprehensores suos ita concludit, sed etiam in alijs frequenter locis, sicut de quadam muliere in adulterio deprehensa, uel de denarij redditione, et sicut fecit quā interrogauerunt eum, dicentes: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? At ille respondēs, dixit: Dicite & uos mihi unum uerbum, & ego dicam uobis in qua potestate hæc facio. Quod si nō dixeritis mihi, nec ego dicā uobis in qua potestate hæc facio. Dicite mihi: Baptismum Iohannis de cælo erat, an ex hoibus? At illi cogitauerunt intra se, dicentes: Si dixerimus de cælo, dicet nobis: Quare ergo nō suscepistis illud? Si dixerimus ex hominibus, turba quæ à Iohanne baptizata est, lapidabit nos. Et ideo non habētes quid dicerēt, siluerunt. Sic & in hoc loco nullā aptam inuenientes responsonem, tacuerunt, impleta prophetia, quæ ait: **Rex uero lætabitur in deo, laudabuntur omnes qui**

iurant in eo, quia obstructū est os loquentiū iniqua.
 Sed quia dñs etiam ingratis beneficium suæ largita-
 nis frequenter præstat, recte subdit: Ipse vero ap-
 prehensum eū sanauit, ac dimisit. Et pulchre co-
 ram auaris hydropicum curauit, ut cum in uno sana-
 retur infirmas corporis, in multis morbus curaretur
 mentis. Quorū auaritiā dñs prudentissima com-
 paratione redarguit, cum ait: [Et respondens, ad il-
 los dixit: Cuius uestrum asinus aut bos in puteū ca-
 deret, & non continuo extrahet illum die sabbati? Et
 non poterant adhæc respondere illi.] Ac si diceret:
 Si uestrum animal in puteum cadens cum tāta festi-
 natione eripere curatis, nō propter animalis curā, sed
 propter uestram auaritiā cōsulendam: multo ma-
 gis ego hoīem, qui melior est pecore, & qui ad ima-
 ginē dei factus est, ab infirmitate in sabbato debeo li-
 berare, cū facilius sit hoīem uerbo sanare, quā ani-
 mal de puteo abstrahere. **I**am em̄ per hydropicum
 auarum diximus designari. Pulchre ergo auarus ani-
 mali in puteo cadēti cōparatur, quia hydropicus hu-
 more inordinato abundat. Dū em̄ quis morbo auar-
 itie succumbit, quasi sitiens in puteum cadit. **V**nde
 & dñs mulierem, quæ decem & octo annos incurua-
 ta fuerat, nec sursum aspicere poterat, assimilauit ani-
 mali, quod ad aquam ducitur. **M**alum est ergo uitiū
 auaritiæ, quod fidem tollit, cōcordiam dissipat, cha-
 ritatem uiolat, & innumerabilia mala generat, recte
 Apostolo q̄ ait: **R**adix omnium malorū est cupiditas, 1. Tim. 6.
 quā quidā appetētes, circa fidē naufragauerūt, & in-
 seruerunt se doloribus multis. Inflatu autē diuitiū, p-
 arctā & angustam uia in regnum celorū intrare nō
 potest, dñō dicēte: **D**ifficile, qui pecunias habent, in Luc. 13.

regnum dei intrabūt. Amen dico uobis, facilius est camelū per foramē acus transire, q̄ diuitem in regnū dei intrare. Vnde Apostolus ad Timotheū ait: Præcipe diuitibus huius seculi, nō sublimē sapere, nec in incerto diuitiarū sperare, sed in dño, qui abūde præstat omnibus ad fruendū. Nā qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationē & laqueum diaboli, & desideria multa & inutilia, quæ mergunt hoīem in interitum & perditionem. Dupli- ci em̄ pœna auarus constringitur, qm̄ & hic infelix diuitias cū labore acquirit, & in futuro earundem diuitiarū rationē cum dolore in tormentis exoluet, Iacobo teste qui ait: Agite nunc diuites, plorate, ululantes in miserijs quæ superueniunt uobis. Diuitiæ ur̄æ putrefactæ sunt, & uestimenta uestra à tineis comesta sunt. Aur̄ & argentum uestrum æruginauit, & ærugo eorū in testimonium uobis erit, & māducabit carnes uestras sicut ignis. Auaritia em̄ uisceribus pietatis caret, patrē nescit, matrē ignorat, fidē & amicitia nō custodit, proximo uel p̄p̄inquo non miseret̄, sed p̄p̄inquos uelut extraneos efficit, dicente Salomone: Bene facit animæ suæ uir misericors, auarus aut̄ etiam p̄p̄inquos abijcit. [Dicebat aut̄ & ad inuitatos parabolam, intendens quō primos accubitus eligerēt, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, nō discūbas in primo loco.] Quantū ad literā pertinet, prudentis & eruditi uiri uitam & mores cōponit, qm̄ honestissimū genus est uiuendi in cōuiujs uel nuptijs, siue alijs cōuentibus, fideles ut se alterutrū præferāt, & honore seinuicem præueniant, p̄cipiente Petro apostolo qui ait: Omnes inuicē humilitatē insinuate. Sicut em̄ honor est aliquem superius uocari, sic dedecus, cum qui primū lo-

Iacobi. s.

Salom. ii.

1. Petri. s.

cum imprudenter apperit, ad ultimū reuocari. **Meli-** Prone. 25.
 us est em̄ (ait Salomon) ut dicaſ tibi, **A**ſcende ſuperi
 us, quā ut humilieris corā principe. **E**t iterū: **A**ltio- Eccle. 30
 ra te ne queſeris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. **E**t Eccle. 31.
 iterum: **A**d mēſam magnā ſediſti &c. **E**t ruruſum: **Su-** Prone. 192.
 perbum ſequitur ignominia. **S**piritualiter autē coniun
 ctionem **C**hrifti & eccleſiæ, nuptias uocari in ſcriptu
 ris uſitatiffimū eſt, ſicut eſt illud in euangelio: **S**imile
 eſt regnū cælorū homini regi, qui fecit nuptias filio
 ſuo. **I**n nuptijs duo coniungūtur, ſponſus & ſponſa.
Spōſus ergo **C**hriftus eſt, de quo p̄ Iohannē dicitur:
Qui habet ſponſam, ſpōſus eſt. **S**ponſa uero eſt ſc̄tā Oleg. 2
 eccleſia, cui per prophetā dicitur: **S**pōſabo te mihi in
 iuſtitia & ueritate. **T**halamus huius ſpōſi, uterus uir
 ginis fuit, ſicut per **P**ſalmiſtā dicitur: **T**anquā ſpon
 ſus procedens de thalamo ſuo. **C**elebratores harum
 nuptiarum apoſtoli fuerunt, de quibus ſcriptum eſt:
Non poſſunt filij ſponſi ieiuare, quādiu cū illis eſt
 ſponſus. **I**n his ergo nuptijs ille feliciter diſcūbit, q̄ in
 fide uocatus, humiliter, pie, iuſteq̄ in eccleſia uiuit.
Bene autē dicitur, **N**on diſcumbas in primo loco. **N**o
 uiſſimus enim locus ad mentis humilitatē pertinet.
Ille ergo ſpiritualiter nouiſſimus diſcūbit, qui ſe om̄i
 bus inferiore & indigniore in mente iudicat, cō
 ſiderans non ſolū ſanctiores, ſed & multos ſe eſſe ſa
 pientiores. **V**nde & ſubditur: **N**e forte honora
tior te ſit inuitatus ab eo, ⁊ ueniens is qui te
& illū uocauit, dicat tibi: Da huic locum.] **S**ape em̄
 per mentis elationē de ſuperiori gradu ad inferiore
 quicq̄ descendit, quia dū mente tumidus eſt & infla
 tus, aut in carnis petulantiam, aut in aliquod facinus
 cadere permittitur, per qd̄ ab hominibus uitupere-

1. Reg. 15. tur. Vnde & subditur: Et tunc incipias cum rubore nouissimum locū tenere. Quod Sauli contigit, cui superbienti à dño dictum est: **Nonne cum esles paruulus in oculis tuis, caput in tribus Israel constitui te?** Nunc quia eleuaris, deiici te ne sis rex. Sed postquā quid agere non debeas, prohibuit, quid agēdum sit, pius redemptor manifestare curauit, cū subiunxit: Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: **Amice, ascende superius.**] Quem ergo humilem inuenit, amici noīe beatificat, atq; ut superius ascendat uocat: quia ut ait Petrus apostolus, Superbis deus resistit, humilibus autē dat gratiam. Et pulchre subdidit: Tunc erit tibi gloria corā simul discumbentibus. ne nūc in præsenti quærere incipias. Hereditas em̄ (ait Salomon) ad quam in principio festinatur, in nouissimo benedictione carebit. Exponens dñs quid in similitudine pposuerat, adiunxit, dicens: [**Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.**] Vbi notandum quia nō ait simpliciter, **Qui se humiliat, exaltabitur:** sed cum additamento, [**Om̄s qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabit.**] Alij ergo in hoc seculo & in futuro exaltātur, qualis fuit **Dauid, Iezechias & Iosias,** & ceteri tales qui in præsenti seculo gloriosi fuerunt, & in futuro gloriosiores sunt. Alij hic & in futuro humiliātur, quales sunt superbi pauperes, & illi qui, p peccatis in præsenti uita uindictā recipiunt, & in futuro ad perpetuā poenā transeūt, qualis fuit **Herodes, Antiochus,** & multi tales, de quibus scriptum est: **Duplici cōtritione cōtere** **Jeremi. 17.** eos dñe. **Nonnulli hic exaltantur, & in futuro humiliā**

antur, quales sunt superbi diuites, q̄ iuxta scripturæ uocem, **Ducūt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.** Alij hic humiliantur, sed in futuro exaltantur, sicut sunt sancti pauperes, & præcipue illi, qui propter deum omnia sua derelinquūt, & spontanea paupertate semetipsos humiliāt, ut in futuro exaltari mereantur. **Amemus ergo uirtutē humilitatis in præsentī uita, ut à dño exaltari mereamur in altera uita, illius uestigia sequentes qui ait: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiē animabus uestris.** **Humilis autē dictus est quasi humilius.** Ille ergo uere humilis esse cognoscitur, qui se terram & cinerem iugiter esse considerat, dicens cum beato **Abraā patriarcha: Loquar ad dñm meū, cum sim puluis & cinis.** **Humilitas nō solum in corpore, sed etiam in mente conseruanda est, iuxta exemplum illius, qui in regali solio constitutus, aiebat: Humiliatus sum usquequaq; dñe, uiuifica me scdm uerbū tuū.** **Humilitas quippe magistra est sapiētiæ, teste ppheta q̄ ait: Bonū mihi dñe quod humiliasti me, ut discā iustificatiōes tuas.** **Quāto em̄ uniusquisq; hic ppter deū fuerit humilior, tāto in futuro erit excellentior,** **Petro apostolo teste q̄ ait: Humiliamini sub potēti manu dei, ut uos exaltet in tēpore uisitatiōis.**

Job. 14

Gene. 18

i. Petri. 5

FERIA QVARTA

quatuor temporum. Marci IX.

In illo tēpore Respondens unus de turba, dixit ad Iesum: Magister, attuli filium meū ad te, habētē sp̄m mutum: qui ubi tūq; eū apprehenderit, allidit eū: Et rel:

NOrandū quod semper loca rebus congruunt. In montē dñs orat, transformatus, discipulis arcana suæ maiestatis aperuit: in inferiora descendens, turbę occursum excipit, miserorū fletu pulsatus. Sursum, discipulis mysteria regni celestis referat: deorsum, turbis p̄ctā infidelitatis exprobrat. Sursum

patris uocē, his quibus poterat, p̄dit: deorsum sp̄m malū ab his qui uexabant, expellit. Qui etiā nunc p̄ qualitate meritorū, alijs ascendere, alijs uero nō desistit descēdere. Nā carnales adhuc & incipiētes, quasi īma petentes cōfortat, docet, castigat: p̄fectos autē, quorū conuersatio in cælis est, sublimius extollēdo glorificat, liberius de æternis instruit, & sape q̄ a turbis nec audiri quidē ualeant, docet. Dæmoniacū autē hunc, quē descendens de monte dñs sanauit. Marcus quidē surdū mutūq̄, Mathæus uero lunaticū fuisse cōmemorat. significat autē eos, de quibus scriptū est: **Stulti ut Luna mutantur**, qui nunq̄ in eodē statu p̄manētes, nūc ad hęc, nūc ad illa uicia mutati, crescūt atq̄ decrescūt. Qui muti sunt, nō cōfirēdo fidē: surdi, nec ip̄m aliquatenus ueritatis audiēdo sermonem, Spumant: ut, cū stultitia tabescunt. **Stultorū nancq̄ & languidū atq̄ hebetū est**, spumas saliuarū ex ore dimittere. Stridēt dentibus, cū iracūdiæ furore flāmescent, & nulla uirtutis industria cōfortati, eneruiter uiuunt. **Quod autē ait, Et dixi discipulis tuis, ut eū ce**

erant eū, & nō potuerūt, patenter accusat aposto-
 los, cū impossibilitas curandi interdū nō ad imbecilli-
 ratē curantiū, sed ad eos qui curandi sunt fidē refera-
 tur, dicere dño. Fiat tibi secundū fidē tuā. Qui respō-
dēs dixit eis: O generatio incredula, quādiu
apud uos ero? quādiu uos patiar? Non hoc tādīo
 superatus ait māsuetus ac mitis, qui non aperuit sic-
 ut agnus coram tondente os suum, nec in uerba fu-
 roris erupit, sed quasi in similitudinē medici, si a gro-
 tū uideat cōtra sua praecepta se gerere, dicat: Vsque-
quo accedam ad domum tuam? quousq; artis perdā
industriam, me aliud iubente, & te aliud perpetrante?
 Intantum autem non est iratus homini, sed uitio:
 & per unum hominem Iudaeos arguit infidelitatis,
 ut statim intulerit: Afferre illum ad me. Et attu-
lerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiri-
tus cōturbauit eum, & elisus in terram, volu-
tabatur spumans. Allatum domino puerum spi-
 ritus conturbat & elidit, quia saepe dū conuerti ad de-
 um conamur, maioribus nouisq; antiqui hostis pul-
 samur insidijs. Quod ob id utiq; callidus facit aduer-
 sarius, ut uel odium uirtutis incutiat, uel expulsionis
 suę uindicta iniuriam. Hinc ē enim (ut de specie trās-
 eamus ad genus) qđ ecclesiæ sanctæ primordijs toe
 grauissima inferebat certamina persecutionū, quae
 suo regno dolebat subito animarū illata fuisse dis-
 pēdia. Et interrogauit patrem eius: Quan-
tum tēporis est, ex quo hoc ei accidit? At ille ait: Ab
infantia. Et frequēter eū in ignem & in aquas misit,
 ut eum pderet. Erubescat Iulianus, qui dicere au-
 det omēs homines absq; ulla contagione peccati na-
 sei in carne tā innocētes per omnia, q̄ fuit Adā qm̄

creatus est. Quid em̄ habuit iste puer, ut ab infantia à dæmonio uexaret̄ acerbissimo, si nullo originalis peccati uinculo tenebatur, quē cōstat nullum adhuc proprium potuisse habere p̄ct̄m? Cōfiteatur catholici quia nemo immunis à noxa primæ prauaricationis nascitur, & innocet gratiam dei, qua liberetur de corpore mortis p̄ Iesum Christum dñm nostrū. Intelligat scriba doctus, in hoc dæmoniaco à dño curato, saluationem omnium fidelium esse designatam, q̄ originalis culpæ reatu astricti ueniūt in mundum, unius redēptoris Iesu Christi fide & gratia saluandi. Quod aut̄ dictum est, [Et frequenter eum in ignē & in aquas misit,] maxima humanæ uecordiæ facinora designat. Ignis namq; ardor, ad feruorē iracūdiæ referendus est: aqua, ad uoluptates carnis, quę dissoluere mentem per delicias solent. Vel certe in ignem fertur dæmoniacus, quo adulterācium corda succensa sunt: & in aquas, quę solent extinguere charitatē. **Sed si quid potes, adiuua nos, miserus nostri.** Iesus autē ait illi: Si potes credere, omnia possibilis credenti. Aptum dñs responsum dedit petenti. Ipse em̄ ait, [Si quid potes, adiuua nos:] & dominus, [Si potes, inquit, credere,] possum uos miseris adiuuare: quia fides non ficta omnia quę salubriter perit, impetrare meretur. Quo contra leprosus, qui fideliter clamabat: Dñe, si uis, potes me mūdare, congruum suæ fidei accepit responsum: Volo, mūdare. Et continuo exclamās pater pueri cum lachrymis, aiebat: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Nemo repente fit summus, sed in bona conuersatione à minimis quisque inchoat, ut ad magna perueniat. Alia nāq; sunt uirtutis exordia, aliud, p̄ se

tus, aliud perfectio. Si em̄ & ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, iste interrogatus an crederet, nō responderet: Credo dñe, adiuua incredulitatem meā. Si em̄ credebat, cur incredulitatem dicebat? Si uero incredulitatē habere se nouerat, quō credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratia, meritorū suorum gradibus fides crescit, uno eodemq; tempore is, qui necdum perfecte crediderat, simul & credebat, & incredulus erat. Et cum videret Iesus concurrentē turbā, comminatus est spiritui immundo, dicēs illi: Surde & mute spiritus, ego precipio tibi, exi ab eo, & amplius ne intro eas in eum.] Comminatio domini, diuini est uirtus imperij. Nō autem puero qui uim patiebatur, sed dēmoni qui inferebat, comminatus est: quia qui peccantem emendare desiderat, uitū uitiq; increpando & execrando debet exterminare, sed hominem amando refouere. Bene autem dominus, q̄ spiritum immundum pellit ab homine, simul ne amplius in eum ingrediatur imperat: quia ille ueraciter à dæmoniaca dominatione liberatur, qui ad peccata, à quibus semel p̄nitendo mūdatus est, uitat male uiuendo reuerti. Et clamans, & multum discerpens illum, exiit ab eo. Exiturus ab homine spiritus immūds, discerpit eum, ac furētī clamore terruit inuentes: quia plerūq; diabolus, dum de corde expellitur, acriores in eo t̄tationes generat, quā prius excitauerat, quādo hoc quietus possidebat. Et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent quia mortuus est. Iesus autem tenens manum eius, eleuauit illum, & surrexit. Quē hostis impius iam fugere compulsus strauit, ac morē

tuo similem reddidit, hunc pius saluator nisi suæ de
 xteræ tactu eleuauit. Qui sicut uerum se esse deum
 potentia saluandi docuit, ita etiam ueram se habu-
 isse carnis naturam more tactus humani declarauit.
 Negat namq; Manichæus insanus, ueraciter eū carne
 indutū fuisse sed ipse cū tot languentes suo tactu ere-
 xit, mundauit, illuminauit, hæresim illius, & antequā
 nata esset, damnauit. Et cum introisset in do-
 mum, discipuli eius secreto interrogabant il-
 lum: Quare non potuimus eicere eum? Et
 dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in ora-
 tione & ieiunio.] Dum docet apostolos quomodo
 dæmon nequissimus debeat expelli, omnes instituit
 ad uitam, ut scilicet nouerimus grauiora quæq; pec-
 cata uel immundorum spirituum tentamenta ieiu-
 nijs & orationibus esse superanda: iram quoque do-
 mini, cum in ultione scelerum nostrorum fuerit ac-
 censa, hoc remedio singulari posse placari. Ieiunium
 autem generale est, non solum ab escis, sed à cunctis
 illecebris abstinere carnalibus, imò ab omnibus ui-
 tiorum continere passionibus. Sic & oratio genera-
 lis, non in uerbis solum est, quibus diuinam clemen-
 tiam inuocamus, uerum etiam in omnibus quæ in ob-
 sequium nostri conditoris fidei deuotione gerimus,
 teste Apostolo qui ait: **Semper gaudete, sine inter-
 missione orate.** Quomodo enim quis omnibus ho-
 ris atque momentis sine intermissione deum potest
 inuocare sermonibus? Sed tunc sine intermissione
 oramus, cum ea solum opera gerimus, quæ nos pie-
 tati nostri commendent autoris. Quo nimirum iei-
 unio & oratione, iuuante domino, cunctas antiqui
 hostis debellabimus ac propulsabimus insidias.

1. Thes. 5

FERIA SEXTA 438
quatuor temporū. Lucae XVIII.

In illo tempore dicebat Iesus parabolā hanc ad discipulos suos. **Et reliqua.**

Dicit & Apostolus, *1. Thes. 5.*
Semp gaudete, sine intermissione orate. Quis aut̄ potest ita semper orare, & sine defectu uel intermissione precibus insistere, ut nec alimentum sumēdi, aut dormiēdi tēpus habeat? Aut ergo dicendum est, eū semper orare, & non deficere, qui canonicis horis quori

die iuxta ritum ecclesiasticæ traditionis, psalmodijs precibusq; cōsuetis dominum laudare & rogare nō desistit, & hoc est quod Psalmista dicit: **Benedicam dominum in om̄i tempore, semper laus eius in ore meo.** Aut certe, omnia quæ iustus secundum deum gerit, ad orationem esse repuranda. **Quia em̄ iustus sine intermissiōe quæ iusta sunt agit, per hoc sine intermissiōe iustus orabit, nec unquā ab oratione cessabit, nisi iustus esse desistat.** **Juder quidam erat in quadā ciuitate qui deū non timebat, & hoīem nō reuerbatur.** Vidua aut̄ quadā erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum, dicēs: **Vindica me de aduersario meo.** Et nolebat p̄ multū t̄ps. Post hæc aut̄ dixit intra se: **Esti deū nō timeo, nec hoīem reuereor, tñ q̄ molesta ē hæc uidua mihi, uindicabo illā, ne in nouissimo**

Matth. 6

ueniens, suggillet me.] Parabolis dominus aut secundū similitudinem aliquam ponit, sicut de hoīe, qui habebat duos filios, maiorem in agro sibi propinquantem, minorem autem in longinquo luxuriantem: aut ex ipsa dissimilitudine aliquid probat, ueluti est illud: Quod si fœnū agri, qđ hodie est & cras in cibarium mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos minimæ fidei? Itaq; illud superius genus, his uerbis adiungi potest, Sicut illud, ita & illud. Hoc autē posterius his uerbis, Si illud, quāto magis illud? Aut si illud, quanto minus illud? Sed alicubi obscure, alicubi aperte ista ponuntur. Hic ergo iniquus iudex non ex similitudine, sed ex dissimilitudine adhibitus est. Non em̄ ullo modo ille iniustus iudex personam dei allegorice tenet, sed tamē quantum deus, qui bonus & iustus est, curet deprecantes se, hinc cognosci dñs uoluit, quod nec iniustus homo eos, qui illū assiduis precibus tundunt, uel propter tedium deuitandum potest cōtemnere. Nam hoc est quod ait, [Ne ueniens suggillet me.] Ipsa uero uidua potest habere similitudinem ecclesiæ, quæ desolata uidetur, donec ueniat dñs, qui tamen in secreto etiam curā eius gerit. **Ait autē dñs: Audite quid iudex iniquus dicit. Deus autem nō faciet ut iudicet electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico uobis quia cito faciet uindictā illorū.] Si quē mouet, cur electi dei se uindictari deprecantur, quod etiā in Apocalypsi Iohannes de martyribus dicit, cū apertissime moneamur, ut p̄ inimicis & persecutoribus oremus, intelligendū est eam uindictā esse iustorū, ut om̄es mali pereāt. **Pereant autē duobus modis, aut cōuersione ad iustitiam;****

aut amissa p suppliciu potestate, qua nunc aduersus bonos, quandiu hoc ipsum bonis expedit, uel tēporaliter aliquid ualent. Quod in finē iusti cōuenire desiderant, quis pro inimicis suis orent, rament nō absurde uindictam desiderare dicunt. Veruntamen filius hoīs ueniens, putas inueniet fidem in terra? Quamuis omnipotens cōditor semp electos suos ad se clamātes sit uindicare paratus, in die tñ iudicij (qd trementi est corde retinendū) cum idē conditor in forma filij hoīs apparebit, tanta erit raritas electorū, ut non tā ob clamorē fidelīū iniuste damnatorum totius iā mundi sit acceleranda ruina. Quod autē dñs quasi dubitatiue dicit, Putas inueniet fidem in terra, nō dubitat, sed arguit, Verbo quippe dubitationis increpatur infidelitas, nō opinatur diuinitas. Nam & nos aliqñ de rebus, quas certas habemus, increpative uerbū dubitationis ponimus, cū corde nō dubitemus: uelut si indigneris seruo tuo, ut dicas: Cōtemnis me: cōsidera, forsitan dñs tuus sum. Et Apostolus ad quosdā contēptores suos: Puto autē, inquit, quod & ego spm̄ dei habeam. Qui dicit puto, dubitare uidetur, sed ille increpabat, non dubitabat. Ita ergo & dñs scit quidem omnia, per quem facta sunt omnia, & tamen dubitādo increpat infidelīū corda.

SABBATO QVATVOR temporum. Lucæ XIII.

In illo tempore dicebat Iesus turbis similitudinem hanc: Arborem ficī habebat quidam plātātam in uinea sua. Et rel.

POtest quidē hęc arbor fici gñis humanā designare naturā, per uineā genus humanum, p̄ ficū doctores, siue principes huius mūdi. Que bñ plantata est, hoc est, ad auctoris sui similitudinē creata est. Sed domino per triennium fructū dare negauit, quia ante legem, sub lege, sub gratia obedire de-

spexit. Verum si ad superiora respexeris, animaduertes significari per uineam plebem Iudæos, per ficum scribas & pharisæos: & si generaliter omnium, specialiter tamē synagogæ typum portare. Nam cum præmissa illa terribili tremendaq; sententia, Si non pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis, mox de infortunda arbore parabolam subiungit, apertissime docens eos qbus loquebatur, instar infructuosæ ficus, si nō pœniterēt, esse succidendos. Vinea dñi sabaot domus Israel est, ut Isaia cātico docemur: synagoga autē in eadē domo condita, fici est arbor in uinea. Sed qui uineam suā permisit à uiatoribus diripi, hic etiā ficum iussit excidi. [Et uenit querēs fructum in illa, & nō inuenit.] Id qd sequi synagogā per Moysen instituit dñs, in carne natus aperuit, & crebrius in synagoga docens, fructū fidei quæsiuit, sed in pharisæorum mente nō inuenit. [Dixit autē ad cultorē uineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo uenio quærens fructū in ficulnea hęc, & non inuenio.] Per cultorē uineæ apostolorū doctorūq; ordo exprimit, quos precibus ac

Isai. 9

monitis assidua plebi dei cura suggeritur. His etiam
 dñs sæpissime de infructuosa Iudæorū gente quere-
 batur, quod per tres annos suæ uisitacionis, hoc est,
 in legalibus edictis, in prophetis cōtestationibus,
 in ipsa coruscantis euangelij gratia negligens extite-
 rit. Succide ergo illam, ut quid etiam terrā
occupat. Non ab apostolis, sed à Romanis gēs Iu-
 dæa succisa, & à terra repromissionis eiecta est. Sed
 succide, inquit, illam .i. succisiōis ei uenturæ cladem,
 pœnitentiā suadēdo, propone. Quæ iusto iudicio
 terram cū regno perdidit, pro cuius amore celi ciues
 persequi, ipsumq; celi & terræ regē occidere nō me-
 ruit, dicens per suos pontifices & pharisæos: Si dimit-
 timus eum sic, oēs credent in eū. Et ueniēt Romani,
 & tollēt nostrum locū & gentē. Potest etiā per terrā
 sterili ficu occupatā, Iudæicæ plebis turba figurari, q̄
 noxia præpositorū umbra, ne ueritatis lumē recipere
 possit, est depressa: & ne supernæ dilectionis sole
 calefieret, exēplo est eorū prauitatis impedita, iuxta
 quod eisdem alibi saluator: Væ, inquit, uobis scribæ
 & pharisæi hypocritæ, qui clauditis regnū cælorum Matth. 23
 ante homines. Vos enim non intratis, nec introeun-
 tes finitis intrare. Et ille respondens, dixit illis:
Domine, dimitte illā ⁊ hoc anno usq; dū fo-
diam circa illam. Vox apostolorum est, qui post
 passionem dñi pro Iudæis summopere precabantur,
 ne absq; pœnitentiā dominicæ crucis ultionem pate-
 rentur. Vsq; dum fodiam, inquit, circa illam, id est, ra-
 dicem infructuosæ mētis ligone bis acutæ infectio-
 nis humiliem, præsentiu uidelicet pressurarum hor-
 rorem & pperuæ dānationis incutiens. Omnis quip-
 pe fossa in imo est, & nimis increpatio, dum mentē

sibi demonstrat, humiliat. Et mittam stercora. Id est, malorum quæ fecit abominationē ad animum reducam, & compunctionis gratiam quasi de putredine stercoreis suscite. Et siquidem fecerit fructum, si autem in futurum succides eā. Cum diceret, [Et siquidem fecerit fructum,] nō subiūxit aliud, sed suspendit sententiam. Cum uero adderet, [si autem,] cōtinuo iudicium uenturæ dānationis adnexuit, dicēs: [in futurū succides eam.] Quia uidelicet multum p̄liuiosem ad negandum, quā ad confitendum dñs synagogam uidebat. Vnde & alibi rebus eandem figuram, quam hic uerbis agēs, infœcundam sicut æternæ sterilitatis maledictiōe damnauit, ostēdens uidelicet eam, & si fodiant apostoli corripiendo, & si steruus aduehant peccata improperando, nulla tamen penitentiæ fruge cumulandā, sed districtæ bipennis seueritate tollendam. Erat autem docens in synagoga Iudeorum sabbatis. Et ecce mulier, quæ habebat spiritū infirmiatis annis decem & octo. Dicta de ficu parabola, dñs in synagoga docuisse narratur, ut uidelicet intimeretur, non aliō parabolam tendere, sed hoc esse fructum in ficulnea quærere, & nō inuenire, uerbum synagogæ commodare, nec recipi. Quā tamen totam funditus ob culpam sterilitatis extirpandā putares, sed reliquias per electionem gratiæ scires esse saluandas, mox ibidem ecclesiæ primitiæ fanatio, sub incuruatæ mulieris specie subsequitur. Quæ bene decem & octo annis fuit curuata, q̄ numerus ternario sexies ducto perficitur, quia uidelicet eam in testimonio legis, in uaticinio prophetiæ, & in reuelatione gratiæ per infirma opera languere oñdit,

Senarius enim numerus, in quo mundi est creatura perfecta, operum perfectionem significat. Tria uero sunt (ut dixi) tempora dominicæ uisitacionis, in quibus Iudæa, quæ terrena magis quam cælestia nouerat operari, quasi decem & octo annis à suæ mentis erat rectitudine curuata. Et erat incuruata, nec omnino poterat sursum respicere, quia terrena sapiens infirma requirens, cælestia cogitare nondum sciebat, audiens per prophetam: Si uolueritis & audieritis me, bona terrena comedetis. Quo contra membris ecclesiæ dicit Apostolus: Quæ sursum sunt sapite, nõ que super terram, Quam cum uidisset Iesus, uocauit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat deum.] Vidit, prædestinando per gratiam: uocauit, illustrando per doctrinam: imposuit manus, spiritualibus donis adiuuando: erexit, ad glorificandum deum in operibus bonis, uel que ad fidem firmam prouehendo. Quos (inquit) prædestinauit, hos & uocauit, quos autem uocauit, illos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & magnificauit. Respondens autem archisynagogus, in dignas quæ sabbato curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari. In his ergo uenite & curamini, & non in die sabbati.] Sabbato curauit Iesus, ostendens iam esse tempus, ut secundum prophetiam Cantici canticorum aspiraret dies, & remouerentur umbræ. Sed nesciebat archisynagogus, uel hoc uel illud multo excellentius sacramentum, quod sabbato curando dominus intimabat, quia scilicet post sex seculi huius ætates, perpetua uitæ immortalis erat gaudia daturus, in cuius figura Moyses sabbato non à bo

no, sed à seruili, hoc est, noxia præcipit actione ferian-
 dum, illud utiq; tempus præfigurās, quo secularia no-
 stra opera, non autem religiosa, hoc est, deum laudā-
 di acta cessarent. Fallitur ergo, & fallit archisynago-
 gus, quia lex in sabbato non hominē curare, sed onera
 ferre, hoc est, peccatis grauari prohibuit. **Respon-**
dens autem ad illos dominus, dixit: Hypocri-
 tæ, unusquisq; uestrum sabbato non soluit bouem su-
 um aut asinum à præsepio, & ducit ad aquare?] Infi-
 delitatis quidem arguit principes synagoga, & merito
 hypocritarum, id est, simulatorum nomine notat,
 quos, cum magistri plebium esse appeterēt, hominis
 sanationem pecoris curæ postponere puderet. Sed al-
 tiore sensu bouis & asini uocabulo, Iudgum Græcūq;
 significat, de quorum uocatione scriptum est: Bos
 cognouit possessorem suum, & asinus præsepe domi-
 ni sui: q; uterq; peccati uinculis absolutis, sitim æstūq;
 mundi huius dominici fontis haustu deposuit. **Hæc**
autem filiam Abraæ, quā alligauit satanas,
 ecce decem & octo annis, non oportuit solui à uinculo
 isto die sabbati? Filia Abraæ, est anima quæq; fidei
 unitatē collecta, q̄ tempore legis & dominicæ resur-
 rectionis impleto, per gratiā spiritus sancti septiformē,
 à uinculo longe captiuitatis erupit. Nam & hoc
 modo fortasse, mysterium sabbati decem & octo an-
 norum, potest non incōuenienter intelligi. Idem est
 ergo mystice, bouem uel asinum solutos à præsepio
 ad potum agi, quod & filiam Abraæ à uinculo noxię
 inclinationis erigi, ecclesiam uidelicet ex Iudæis & gē-
 tibus congregatam, laqueis peccatorū per aquam ba-
 ptismatis absolui, atq; ad cælestia sperāda sublimari.

QUATVOR TEMPO. 445

Notandum sane, quod nefandissima hæresis, ex eo quod dñs ait mulierem alligatã à satana, conatur astruere, corporum humanorum uitia, non ad dominum autorem, sed potius ad diabolum pertinere: quasi diabolus, cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere cuiquã possit, nisi ab omnipotente acciperet potestatem. Nam quid aliud nõ solũ in libro beati Iob, quem memorata hæresis, cũ cæteris ueteris testamẽti libris, & cum ipso deo qui dedit, quasi maligno mũdi principe, ut insanos exufflat, sed etiam in euangelio declaratur, ubi dæmonia nec in porcos ire potuisse, nisi hoc illis ipse concederet, legitur.

DOMINICA XIX.
post Pentecosten, Matth. XXII.

In illo tempore Accesserunt ad Iesum Saducæi, qui dicunt non esse resurrectionem. Et reliqua.

PRædicante domino nostro Iesu Christo, duæ p̄cipuæ hæreses erant inter Iudæos, una Saducæorum, & altera pharisæorum. Saducæi autem dicuntur, qui Saducum quendam magistrum legis sequerentur, neque resurrectionem credebant, neque angelos, neque spiritus esse. Hi tantum quinque libros Moysi recipientes, oracula prophetarum respuebant. Et cõtra pharisæi, qui diuisi interpretantur, eo quod à cæteris in quibusdam obseruationibus se separarent, & resurrectionem credebant corporum, & angelos & spiritus esse fatebantur, & nõ solum quinque libros Moysi, sed etiam oracula prophetarum recipiebant. Saducæi ergo, ut re

surrectiōis ueritatem negare possent, turpitudinis fa-
bulam cōposuerunt de muliere, quæ septem fratres
habuerit. Vnde ⁊ interrogauerunt eum, dicen-
tes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus
 fuerit nō habens filium, ut ducat frater eius uxorem
 illius, ut suscitaret semen fratris sui. Erant autem apud
nos septem fratres. & primus uxore ducta defunct⁹
est, & non habens semen, reliquit uxorem suam fra-
tri suo. Similiter secundus & tertius, usq; ad septimū.
Nouissimi autem oīm & mulier defuncta est. In re-
surrectiōe ergo cuius erit de septē uxor? Omnes em̄ eā
habuerunt. ¶ In quibus uerbis patet, quod non solū
spiritaliter, sed etiam nec iuxta literam recte se intelli-
gere demonstrabant. Potuit quidam infelicitate ac-
cidere, ut in eodem populo, qui à legis obseruātia de-
fecerat, septem fratres unam habuerint uxorem: sed
hoc Moyses in lege non præcepit. Qui em̄ de primo
& secundo legem dedit, & de cæteris tacuit, nequaquā
septē fratres unam uxore habere iussit. Sed hoc man-
datum spiritaliter potius, quàm carnaliter est intelli-
gendum. Frater em̄ noster, dñs est Iesus Christus, qui
cum sit creator & dominus noster per diuinitatē, no-
bis fieri dignatus est frater per humanitatē, sicut ipse
ait in euangelio: Quicumq; fecerit uoluntatem patris
mei, q̄ est in cælis, ipse meus frater, soror & mater est.
Et per prophetam: Narrabo nomē tuum fratribus
meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Huius uxor eccle-
sia sancta est, cui ipse per prophetam ait: Sponsabo te
mihi in iustitia & ueritate, De qua per Iohannem in
Apocalypsi dicitur: Vidi ciuitatem sanctam Ierusalē,
nouam, descendentē de cælo, tanquam sponsam or-
natam uiro suo. Mortuus est sine liberis, q̄a ante pas-

tionem suam paucos Iudæorum per suam prædicationem & bonum exemplum filios spiritualiter deo generavit. Primogenito quoque fratris nomen imponit, quia à Christo Christiani uocamur, ut intelligant doctores non suos esse proprios, sed dei, quos per prædicationem generat. Sed Saducei; quia scripturas spiritualiter non intelligebant, resurrectionem negare uolebant. Unde congrue à dño audierunt: Erratis, nesciētes scripturas, neque uirtutem dei. Quia enim scripturarum sensus ignorabant, consequenter Christum, quæ dei uirtus & dei sapientia, minime cognoscebant. Quid autem de resurrectione credere uel sentire debeamus, manifestat cum ait: In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli dei in cælo. In quibus uerbis proprietates latinæ linguæ cum græca eloquentia non concordat. Apud Latinos enim proprie femina nubere, & uiri uxores ducere dicuntur. Sed hanc proprietatem græci sermonis sequimur, cum dicimus: [Non nubent,] scilicet uiri: [neque nubentur,] scilicet uxores. Non ergo nubent in resurrectione uiri, neque nubentur uxores, quæ habebunt quidem corpora uera, quæ possunt nubere & nubere, sed tamen immortalia, & absque infirmitate, & ideo non solum à pollutione, sed etiam ab omni corruptione aliena. Quales autem sint, qui in hoc seculo digni habentur, manifestat, dicens: [Sed erunt sicut angeli dei in cælo,] id est, immortales effecti. De resurrectione autem mortuorum non legitis quod dictum est à deo dicente uobis: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob? Ad comprobendam resurrectionis ueritatem, multo apertiora testimonio dominus de oraculis prophetarum profet

Sopho. re poterat, ex quibus est illud: **Expecta me**, dicit dominus, in die resurrectionis meæ in futurum. & iterum in **Osee**: **Viuificabit nos post duos dies, & uiuemus in conspectu eius.** Et in **Daniele**: **Multi quidem de terra puluere consurgent, alij in uitam æternam, alij in opprobrium sempiternū.** Et **Psalmistæ**: **Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, quia dominus suscepit me.** Sed (sicut superius dictum est) quia **Saducæi**, contra quos de resurrectione sermonem habebat, oracula prophetarum nō recipiebant, ideo superfluum erat ex illis libris proferre testimonia, quos illi nō recipiebant. Quod si diligenter cōsideremus, hoc testimonium euidenter ad resurrectionem pertinere cognoscimus. Cum enim quadringentesimo circiter anno post mortem **Abraæ** hæc dominus **Moyfi** loqueretur, non dixit: **Ego fui deus Abraam, deus Isaac, deus Iacob**, sed, **Ego sum**, ostendens animas nō simul tū corporibus (ut **Saducæi** putabāt) interiisse, sed uiuere & esse. Vnde & subditur: **Non est deus mortuorum, sed uiuentium.** Illorū autē deus esse nō posset, si non subsisteret. **Et audientes turba mirabantur in doctrina eius.** **Pharisæi** autem audientes quod silentiū imposuisset **Saducæis**, conuenerunt in unum.] Cū reprobi inter se discordes sint, frequenter in bonorum oppressione concordare solent, sicut de **Herode & Pilato** legimus, quia cum essent inimici adinuicem, in domini passione amici facti sunt. Ita **Saducæi & pharisæi** duæ hæreses **Iudeorum**, cum inter se diuersa sentirent, ad dominū calumniandum pari mente conueniebant. **Dolebant enim pharisæi, Saducæos, mirantibus turbis atque gauisus, a domino esse superatos, quos si ipsi uicissent, utriusque gauderēt,**

& ideo inuidia ducti, conuenerunt in unum. Et in-
terrogauit eum vnus ex eis legis doctor. tē-
tans eum: Magister, quod est mādatum ma-
gnum in lege? Vnus eum interrogauit pro omni-
 bus. Quod enim tētando eum interrogauerit, ex ip̄is
 suis uerbis demonstrat, cum ait: [Magister.] Si enim
 uere interrogasset, magis dominum, quā magistrū
 appellasset. Ex qua interrogatione pharisæi, intelli-
 gimus grauem quæstionem inter Iudæos illo tēpo-
 re fuisse uersatam, de præcepto legis contendentes,
 & alijs hoc, alijs illud præferentibus. Alij enim circū-
 cisionem meliorem esse dicebant, alijs sabbati obser-
 uationem magis ualere arbitrati sunt, alijs hostiarum
 & uictimarum oblationem præferebant, alijs Calen-
 das & festiuitates præponere uolebant. Interrogauit
 ergo pharisæus dominum, quod sit magnum manda-
 tum in lege, ut dum unum magnum diceret, cætera
 mandata infamare uideretur, ac per hoc illorum odi-
 um incurreret, qui aliud mandatum legis laudare uo-
 lebant. Sed dominus ita suam respōsionem tempera-
 uit, ut quod esset magnum mandatum ostenderet, &
 ipse irreprehensibilis pmaneret. Ait enim, Dilige
dñm deū tuum ex toto corde tuo, & in tota aīa
tua, & in tota mēte tua. Hoc est em̄ maximū et
primū mandatū. Dilectio ergo dei dicit maximū &
 primū esse mandatū, non tantū pro ordine, quātum
 p̄ dignitate. Vnus em̄ scripturæ est uocare primū, qd
 est melius, sicut populus Israeliticus primitias auri &
 argēti iussus est offerre, id est, quod preciosius erat in
 auro & argento. Et Ieremias propheta de eodem po-
 pulo dicit: Sanctus Israel dño primitiæ frugum eius.

Maximum igitur & primum mādatum charitas est, quia ipsa & in nouo & in ueteri testamento primariū obtinet, sicut ait apostolus Paulus: **Maneat in uobis fides, spes, charitas, tria hæc, maior autem his est charitas.** Nobis autem interrogatio pharisæi proficit, quibus dicitur: [**Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.**] In quibus uerbis considerandum est, quia in dilectione dei mensura non ponitur, quum toto corde, tota anima, tota mente eum diligere præcipimur. Quia em̄ immēsus est deus, sine mensura est diligendus, ut cum eum multum diligimus, parū nos diligere fateamur, nullusq; locus in nobis remaneat uacuus, qui dei dilectione nō repleatur, sed mens, lingua & manus, eius dilectionem resonent. Sed quia deū nemo perfecte diligere potest, nisi diligit & proximū, recte subdidit: **Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.**] Debemus igitur diligere deum plus quā nos, & proximum tāquam nos, id est, sicut uolumus nostræ necessitati subueniri, sic subueniamus & proximi: & sicut nostræ uolumus in firmitati cōpati, sic cōpatiamur & proximi: & sicut ad uitam uolumus peruenire æternā, sic optemus & proximum nobiscum puenire. & hoc est diligere proximum tanquā nos ipsos: quā tunc diligitur deus, si ex dilectione pximi eius dilectio cōdiatur. Frustra em̄ se deum diligere asserit, qui proximum suum non diligit. **Hinc per Iohannem apostolum dicitur: Si quis dixerit quoniam diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Et iterum: Qui non diligit fratrem suum, quem uidet: deum quem nō uidet, quō potest diligere: Et hoc mandatum habemus à deo, ut qui dili-**

1, 102,

1, 102, &

igitur deum, diligat & fratrem suum. Sicut enim avis ad alta se sustollere non potest sine duabus alis, sic nos ad perfectionem ueræ charitatis uenire non possumus, nisi geminam dilectionem dei uidelicet & proximi, seruemus. Vnde & in ornamento pontificis coccus bis tinctus poni præcipitur, ut uidelicet in nostro bono opere dilectio dei & proximi cõiungatur, quoniam hoc confirmat dñs, cū subiungit: [In his duobus mādatis uniuersa lex pendet & propheta.] Si cui nō uacat omnes libros legere, teneat dilectionem dei & proximi, & uniuersa impleuit, teste Apostolo q̄ ait: Qui diligit proximum, legem impleuit. Nam, non adulte rabis, non furtum facies, non occides, non falsum testimonium dices, non concupisces uxorem proximi tui, & si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo infrauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et iterum: Plenitudo legis est dilectio. Mandatum charitatis & latum est & breue. Latum, exhibitione operis, sicut per Psalmistā dicitur: Latū mandatū tuum nimis. Breue, in descriptiōe sermonis, sicut in hoc loco: Diliges proximum tuū sicut teipsum. sicut per prophetā dicit, Abbreviatū sermonē faciet dñs sup̄ terram. Duo ergo sunt erga dilectionem proximi obseruanda. Primo, ne quenq̄ lædas: secūdo, ut bona quę uales impendas, quia qui dixit, Quod tibi nō uis fieri, alij nē facias, ipse alibi ait: Quod uultis ut faciāt uobis hoīes, & uos facite illis. Vt enim multi arboris rami ex ima radice p̄deunt, sic & cetera uirtutes ex dilectiōe dei & proximi p̄creantur. Sed sine causa gloriā habere ramos boni operis, qui non habet radicē charitatis. Quod dñs alibi ostendit, cū ait: Omī habēri dabit, & abundabit ei autem qui non habet, & quod uidetur habere, aufe

Zom, 15

ga, 10

retur ab eo: quia q̄ habet charitatē, adijcientur ei cæ-
 teræ uirtutes: qui autem eam non habet, frustra de e-
 leemosyna, abstinentia & uigilia gloriatur, teste Apo-
 stolo: Si linguis hominum loquar & angelorum, cha-
 ritem autem non habeam, factus sum uelut æsonans,
 aut cymbalum tinniens. Etsi habuero prophetiam,
 & reli. Quam dominus in euangelio collaudans,
 ait discipulis: In hoc cognoscent omnes quia
 mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.
 Et iterum: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis
 inuicem. Vultis scire quid sit hoc? Audite Iohannem
 apostolum dicentem: Deus charitas est, & qui manet
 in charitate, in deo manet, & deus in eo.
Congregatis autem pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicens: Quid uobis uidetur de Christo: cuius filius est? & reli. Cum dominus alibi ait, Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas uestras ante porcos, quid est qd̄ ipse Iudæos, qui suis interrogationibus eum dilaniabant, illa que iusta & sancta sunt, docet? Ad quod dicendum, quia non dedit sanctum canibus, neque misit margaritas suas ante porcos: sed ideo prædicationem suam omnibus patefecit, quia tales erant in turba, qui per eius prædicationem credituri erant: & ut illi, qui credituri erant, haberent quod crederent: qui uero credere nollent, inexcusabiles essent, sed pharisæis per uarias interrogationes errantibus, dominus quod ad credulitatem & salutem pertinet, interrogauit eos, dicens: [Quid uobis uidetur de Christo: cuius filius est?] At illi quod legerant nec negare poterant, responderunt, dicentes: Dauid. Sic enim ad eundem Dauid dictum nouerant, Et erit postquam dor-

miseris tu cum patribus tuis, suscitabo nomen tuum post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliā regnū eius, Et iterum: **Ecce dies ueniunt, dicit dominus, & suscitabo David germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit. Interrogatio saluatoris multum nobis hodie proficit contra Iudæos, eos scilicet, qui eum tantum hominem, & non deum credunt. Nos autē ab illo docti, interrogemus eos: Si Christus tūm homo est, & non deus, quomodo David in spiritu uocat eum dominum, dicens: Dixit dñs domino meo, sede à dextris meis, donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuorū. Ergo David uocat eū dñm, quō filius eius est? Et cū non habuerint qd respondeant, nos fiducialiter respondeamus, hunc & dñm David, & filiū David: dñm David in diuinitate, filiū David in humanitate: dñm David, p hoc qd in principio erat uerbū, & uerbū erat apud deū, & deus erat uerbū: filiū David, p hoc quod uerbū caro factū est, & habitauit in nobis. Nec mirū si unus idemq; mediator dei & hominū dñs Iesus Christus, & dñs dicitur David, & filius David, cū hodie in plurimis cōtingere soleat, ut aliquis ep̄s ordinatus p̄ris sui dicat pater, nō nascēdi ordine, sed honore. Sed illud nō est p̄termittendum, qd Iudæi de scripturis multa mēientes, hūc psalmū in p̄sona Abrahæ tradunt fuisse decantatū à puero ei⁹ Damasco Eliezer, ut sit sensus: Dixit dñs. i. deus oīpotens: dño meo, id est, Abrahæ, sede à dextris meis, quādo eū à cæde quinque regum reuertentem triumpho uictoriæ glorificauerit, quoniā sessio uictori paratur. Interrogem⁹ ergo eos quomōd Abrahæ cōueniat, qd in eodē Psalmo sequitur: Ex utero ante Luciferum genui te. Et iterū: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinē Melchisedec. Dicātes**

go, quō **Abraā** ex utero dei ante **Luciferum** sic genitus, cū eius ortū & natiuitatē legamus: & quō fuit sacerdos secundum ordinem **Melchisedec**, cum ipse potius prædā eidem **Melchisedec** obrulerit, & ab eo benedictionē postulauerit. **Et** cum respondere nō poterint, nos firmiter credamus, hūc **Psalmum** in psonā **Christi** esse decantatū. **Et** est sensus: [Dixit dñs,] id ē, deus pater: [dño meo,] id est, deo filio. **Quod** autē ait, [Dixit dñs dño meo,] geminatio unius nois, nō diuisionem ostendit substantiæ, sed proprietatē unius cuiusq; personæ: quia in natura quod est pater, hoc est filius, sed tamē alia est persona patris, alia filij. **Dixit** autē qđ nec ille ore, ptulit, nec iste aure intētus audiuit, sed qđ uult pater, nouit filius: & qđ uult filius, nouit pater, quorū dicere, uelle est. **Quod** uero ait, [Sede à dextris meis,] iustori filio dicitur, quia sessio iustori debetur. **Qui** postquam per suam passionem & resurrectionem antiquū hostem superauit, humanitatem, quā ex nobis assumpserat, in dexteram patris collocauit, **Marco** euangelista teste qui ait: **Dñs** quidem **Iesus** postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris dei, nō quod deus pater dexterā uel sinistrā habere credendus sit, sicut & nos, sed totus est dexter, quia totus est sanctus. **Quod** uero subiungit, [donec ponā inimicos tuos scabellum pedū tuorū,] aduerbium finitum pro infinito posuit tempore. **Uis** em̄ scripturæ est, hoc aduerbium finitum aliquando, p̄ finito, aliquñ, p̄ infinito ponere. **Pro** finito, sicut per **Isaiam** prophetam dicitur: **Popule** meus, intra in cubicula tua, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. **Pro** infinito, sicut ait **Psalmista**: **Oculi** nostri ad dñm deū nostrū;

Isaię. 26.

donec misereat nostri. **Et** propheta: **Donec** senescatis, ego sum. **Nunquid** post illorum senectam deus futurus non erat, aut oculi nostri cessabunt respicere ad eum, postquam misertus fuerit nostri? **Nō**, sed (ut diximus) finitum pro infinito posuit. **Sic** & in hoc loco dum dixit, [donec ponā inimicos tuos &c.] hoc ad uerbum infinitum æternitatem Christi sonat. **Scabellum** enim à scandendo dicitur: pedes autem, æternitatem eius perpetuæ stabilitatis designant. **Inimici** uero, qui sub scabello pedum ponuntur, non perseuerantes inimici intelligendi sunt, sed illi, qui quondā inimici, per conuersionem reconciliati facti sunt amici. **Quod** in eo facile intelligitur, quia filius, sub cuius scabello pedum ponuntur, in dextra sedere dicitur. **Soli** enim electi in dextera ponendi sunt, ipso domino dicente: **Statuet** quidem oues à dextris, hædos autem à sinistris. **Tunc** dicit illis, qui à dextris eius erūt: **Venite** benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi, [Et nemo poterat ad hæc respondere ei uerbum, neq; ausus fuit ex illa die amplius quisquam eum interrogare.] **Videntes** pharisæi in suis interrogationibus domini laudē crescere, & suam uituperationem, non ausi sunt eum amplius interrogare: quia quicquid dixerint, contra se dictum sentiebant. **Sed** quem interrogare nō audebant, manifeste comprehensum Romanæ tradiderunt potestati, ut intelligamus quia liuor & inuidia superari potest, sed quiescere nescit. [Tunc locutus est Iesus ad turbas, & ad discipulos suos, dicēs: Super cathedram Moysi sederūt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunq; dixerint uobis, facite & seruate, secundum uero opera eorū nolite agere. Dicūt enim & nō faciūt.] **Grā-**

dis in hoc loco domini ostenditur patientia, sed non minor eius declaratur beneuolentia. Scribæ ergo & pharisæi grauissimis hunc quæstionibus laceessere cupiebant, ipse autem ad eorum subiectionem & uenerationem turbas hortabatur, dicēs: [Super cathedram **Moyfi**, & reli.] Cathedra autem sedile est ligneū, sustentationi corporis undiq; aptū, & ideo magistris & doctoribus congruum. Per cathedrā namq; aliquā bona, aliquā mala significatur doctrina: mala, sicut in primo psalmo legitur, In cathedra pestilentie nō sedidit: bona, sicut Psalmista alibi ait: Exaltem eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Sic & in hoc loco in bono ponitur, cum dicitur: [Super cathedram **Moyfi**.] Hic cathedra **Moyfi**, doctrinam legis significat, quæ pro eo **Moyfi** dicit, quia à dño data, specialiter populo per **Moysem** est administrata. Super cathedrā ergo **Moyfi** sederunt scribæ & pharisæi, quia in doctrina legis quieuerunt. Et ideo dominus ad eorum doctrinam audiendam turbas hortabatur, quia quamuis male uiuerent, tamen bona dicebant. Quia quam uulgaris populus intelligere nō poterat, illi specialiter à dño ad docendum populum acceperant. In eo enim, quod bene docebant, audiēdi erant: in eo qđ male uiuebāt, nec audiendi nec imitādi erant. Vnde & bene dicitur: [Omnia enim quæcūq; dixerint uobis, seruate & facite.] Quia enim nō suam doctrinam, sed dei prædicationem docebant, ideo ad eorum doctrinam audiendam uel obseruandam populum inuitabat: & quod ad eorum prædicationem obseruandam populum prouocauerat, nūc ab eorum imitatione obseruanda reuocat, cum subiungit: [Secūdum uero opera eorum nolite facere.]

Quicumque enim hodie in ecclesia bene docet, & male uiuit, scriba est & pharisæus. Sed cuius uita despiciatur, restat ut eius prædicatio cõtemnatur, tamen propter mala opera, bona prædicatio non est relinquenda. Vnde Paulus apostolus dicit: Siue ex occasione, siue ex ueritate Christus annücietur, in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Alligant enim onera graua et importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Onera graua & importabilia, præcepta legis fuerunt, quæ propter duritiã Israelitici populi, dura & aspera sunt data, in tantũ ut nullus ea iuxta literã implere potuisset, sicut Petrus apostolus testat: Quid uultis imponere iugum super ceruices discipulorũ, qđ neq; nos neque patres nostri portare potuimus? Sed per gratiã domini Iesu credimus saluari, quẽadmodum & illi, Sed onera graua & importabilia scribæ & pharisæi grauiora fecerant, quas dã obseruationes & superstitiones addentes in lege, ut per hæc simplicem turbã ad suam uenerationem inclinaret, sicut eis dñs alibi exprobrat, dicẽs: Hypocritæ, quare transgredimini mã datum dei propter traditiones uestras? Nã deus dixit: Honora patrem tuũ & matrem. Vos autem dicitis: Munus quodcunq; est ex me, tibi proderit, & non honorificatis patrem, & irritum fecistis mandatum dei propter traditiones uestras. Digito autem suo nolunt ea mouere, quia non solum maiora legis præcepta nõ obseruabant, uerum etiam minora digito operatiõis tangere nolabant. De quibus alibi ait: Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui tulistis clauẽ scientiæ, Sed quia hæc non amore dei, sed cupiditate laudis humanæ faciebant, recte subiungitur: Omnia uero

opera sua faciunt, ut videatur ab hominibus.
 Erant enim tales, ut illud audire mereretur, quod dominus alibi ait: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. De quibus alibi dicitur: Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Vnde alibi fortiter eos increpat, dicens: Ue uobis scribae & pharisaei hypocritae, qui similes estis sepulchris dealbatis, & reli. Quorum uicia dominus de regit, cum adhuc subiungit, dicens: Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias. Cum dedisset dominus legem per Moysen, ad extremum intulit: Ligabis eam in digitis tuis, & erunt immota ante oculos tuos, & meditaberis in eis die ac nocte. Et est sensus: Ligabis eam in digitis tuis, id est, opere adimplebis. Et erunt immota ante oculos tuos, hoc est, iugiter meditaberis in eis. Scribae ergo & pharisaei uanae gloriae amatores, decem uerba legis in membranis scribebant, & ea frontibus suis circumligabant, ut inuicem se salutantes, atque obuiantes, praceptorum legis recordarentur, & ipsa pictatiola phylacteria uocabant. Iusserat quoque dominus in lege, ut in quatuor angulos palliorum hyacinthinas fimbrias ponerent, ad Israeliticum populum dinoscendum. Scribae ergo & pharisaei, avaritiae sectatores, lucrum de mulierculis captantes, longissimas fimbrias faciebant, in quarum summitatibus acutissimas spinas ligabant, ut in conuiujs uel in synagogis sedentes inuicem se pungerent, & per hoc legis recordarentur, & qui hoc haberet, religiosior putaretur. Iuxta hanc similitudinem fuit illa fimbria domini, non superstitione pharisaica superflua, sed modica & parua secundum praecipua legalia, quam mulier, quae duodecim

annis fluxum sanguinis passa erat, accedens retro re-
 tigit, & non est secundum superstitionem pharisæorum
 compuncta, sed domini misericordia sanata. Ad quod
 autem has & huiusmodi superstitiones inuenissent, ma-
 nifestatur cum subditur: Amant autem primos
recubitus in cœnis, quod pertinet ad uentris in-
gluuię. [& primas cathedras in synagogis,] quod
 pertinet ad inanem gloriam. [& salutationes in fo-
 ro, & uocari ab hominibus rabbi,] quod pertinet ad
 indebitam reuerentiã. Sed eorum uitij patefactis, dñs
 ab eorum imitatione suos compescuit, dicēs: Vos
autem nolite uocari rabbi. Unus est enim ma-
gister uester. Acti diceret: Vos enim estis electi, q
 unum & uerū habetis magistrū, illum scilicet, a quo
 procedit omnis sapientia & cum quo fuit semper, &
 est ante æuum, quorum fiducia deus est, & qui terre-
 na uobis tribuit, ut cœlestia adipisci possitis. Nolite
 uocari rabbi, i. magistri, ut honorem ei debitū ad ue-
 stram gloriam inflectatis. Omnes autē vos fra-
tres estis. In quibus uerbis ostenditur, non tm̄ car-
 nale, quātum spiritalem natiuitatē esse laudandā,
 cum ait: [Omnes enim uos fratres estis. Et patrē no-
 lite uocare uobis super terrā. Unus est enim pater ue-
 ster q in cœlis ē. Nec uocemini magistri, q̄a magister
 uester unus est Christus.] Quibus est enim unus pa-
 ter deus, & una m̄ter ecclesia, & una est fides catho-
 licorum, consequenter fratres esse debent, nō carne,
 sed spiritu, ut unū credant, unum sapiant, unum desi-
 derent, & impleatur in illis, quod scriptum est: Ecce
 quā bonū & quā iucundum, habitare fratres in
 unum. Quales erāt, de quibus alibi dicitur: Multitu-
 nis credentiū erat cor unū & anima una. Nec quāquā

eorum quæ possidebat, aliquid esse suū dicebat, sed erant illis omnia cōmunia. Vnde Apostolus omnes credentes frēs appellat. Et Iohānes: Charissimi, filij dei sumus. Queritur, q̄re aliqui eos, q̄ sibi præsumunt in doctrina uel regimine, patres uel magistros audent appellare, & maxime in monasterijs, cū dñs dicat: Vos autē nolite uocari rabbi, & patrem nolite uocare uobis super terram, & Paulus apostolus nolite uocare magistram gentium se nuncupet, dicens: Quam diu sum magister gentium, ministerium meū honorificabo. Ad quod dicendum, quia aliud est essentialiter esse patrem & magistrum, & aliud nuncupatiue. Verus namq̄ ille magister & pater est, qui omnia scit anteq̄ fiant, & cuius sapientia cuncta regit & ordinat. Cæterum sine culpa eos, qui nobis præsumunt, magistros uel patres appellamus, quia in hac appellatione reuerentiam eorum sanctitati & ætati atq̄ sapiētia deferrimus, non tamen autores nostræ confitemur naturæ. Sicut enim nemo bonus nisi solus deus, & tamē ab eius bonitate multi boni uocantur: ita unus est pater qui omnia creauit, & unus magister qui omnia docuit, tamen ab eius magisterio uel imitatione multi magistri & patres appellantur. Sed iste (ut diximus) essentialiter, illi uero abusue. Sed q̄ ad hanc dignitatem, ut magistri uel patres uocentur, nō per superbiam, sed per humilitatem ascenditur, recte subditur: Qui maior est uestrum, erit minister uester. In quibus uerbis illorum superbia retunditur, qui non per uitæ meritum, sed propter temporalē honorem altiorem gradū ascendere cupiunt. Hoc quippe inter secularem potētiam & ecclesiæ humilitatem distat, q̄ in illis potētia, in istis humilitas eligitur. Et quan

ro quisq; in illis fuerit potentior, eo & reuerentior:
 in istis aut̄ quanto humilior, tanto utiq; melior. **Cū**
 ergo ait [Qui maior est uestrū, erit minister uester,]
 tale est, acsi diceret dñs: Sicut filius hominis non ue-
 nit ministrari, sed ministrare: & factus est inter uos,
 non quasi recumbens, sed sicut qui ministrat: quan-
 to magis magistri discipulis uiam humilitatis debēt
 demonstrare: scilicet ut quo altiores sunt gradu, eo
 & humiliiores sint exemplo. Quod dñs alibi osten-
 dere uoluit, cum discipulis inter se conquirentibus,
 quis eorum maior esset in regno cælorū, ait: **Reges** *Luce. 22*
 gentium dominantur eorum, & qui potestatem ha-
 bent super eos, benefici uocantur. In uobis autē non
 sic. Sed q; uoluerit esse maior, sit omnium minimus:
 & qui præcessor, tanquam qui ministrat. Et iterum:
Amen dico uobis, nisi cōuersi fueritis & efficiamini
 sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorū. Quā
 uirtutem præbuit, dicēs: Nam quis maior est, qui re-
 cūbit, an qui ministrat: nōne qui recumbit? Ego autē
 in medio uestrū sum tanquā qui ministrat. Sicut ali-
 bi dixisse legitur: Vos uocatis me, magister & dñe, &
 bene dicitis. Sum etem̄. Si ergo ego dñs & magister
 uobis laui pedes, & uos debetis alter alterius lauare
 pedes. Quod pprie illorū est facere, qui magis æter-
 nam gloriā, q̄ tēporalē diligūt uitā. Vnde & subdit:
Qui autē se exaltauerit, humiliabitur: & qui se
humiliauerit, exaltabitur. Quærīt q̄re dicat, Qui
 se exaltauerit, humiliabit, cū multos uideam⁹ in p̄sen-
 ti seculo exaltatos, & usq; in finē ipsorū in ipsa exalta-
 tione pmanere: rursum uidemus alios in paupertate
 & egestate, & in ipsa paupertate usq; ad exitū animæ
 cōsistere. Ad quod dicendū, quia q; se in p̄senti secu-

lo superbe exaltauerit, in futuro humiliabitur: & qui se in hoc seculo ueraciter propter dominū Christum humiliauerit, in futuro exaltabit. Sicut ergo inter superbos semp iurgia sunt, sic inter humiles pax & concordia inuiolata conseruatur. Quoniā qui se humiliant in presentī, exaltabunt in futuro, quando illā desiderabilem uocem audire merebuntur: Euge serue bone & fidelis, q̄a super pauca fuisti fidelis, super multate constituam, intra in gaudium domini tui.

DOMINICA XX.
post Pentecosten. Matth. IX.

In illo tempore Ascendens Iesus in nauiculam, transfretauit, & uenit in ciuitate suam. Et reliqua.

Sæpius cōtingere solet, ut una eadēq; res in scripturis, duplicē uel triplicem habeat significationē, sicut est nauis, q̄ aliqñ uexillū sanctæ crucis, aliqñ sc̄tām ecclesiam, aliqñ utiq; intemperatę uirginis significat. Vexillum sanctæ crucis, sicut in alio loco legim⁹: Ascendēre Iesu in nauiculā, secuti sunt eū discipuli eius. sanctā ecclesiā, sicut in Psalmo legi: Qui descēdunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis. Ipsi uiderunt opera dñi, & mi-

rabilia eius in profundo. **V**terum intemeratę uirginis, sicut in hoc loco: **A**scendens Iesus in nauiculā. Quasi em̄ dñs spiritaliter nauem ascendit, qñ ex intemeratę uirginis utero carnem assumpsit. **T**ransfretauit, quia natus docuit, mirabilia fecit, passus est, & resurrexit, sicut per **P**etrum apostolū dicitur: **Q**ui p̄transiuit benefaciendo, & sanādo omnes oppressos à diabolo. **V**enit in ciuitatem suam, i. sanctam ecclesiam, non quod ad eam ueniēs suam inuenerit, sed quod subueniendo eam suam fecerit. **I**n cuius typo eius ciuitas **N**azareth dicta ē, quę munda uel custodita interpretatur, significās ecclesiam, quam sibi elegit nō habentem maculam uel rugam: qm̄ dominus mundauit iam ecclesiam suo sanguine, & custodit sua p̄fectione. **C**ui in amoris cantico loquitur: **T**ota pulchra es amica mea, & macula non est in te. **E**t item: **V**na es amica mea, formosa mea, columba mea, immaculata mea. **Q**ueritur aut̄, quare **M**atthæus dicat dñm uenisse in ciuitatē suam, cū **M**arcus hoc signū sanitatis nō in **N**azareth, quę eius ciuitas dicta est, sed in **C**apharnaū fuisse referat. **A**d quod breuis & facilis patet responsio, quia uidelicet **N**azareth & **C**apharnaum in **G**alilæa regione sitæ sunt. **S**icut em̄ tota **G**alilæa eius patria est uocata, eo qđ ibi sit conceptus uel nutritus, unde & **G**alilæus appellatur, sic non solum **N**azareth, sed etiam **C**apharnaum, quę in **G**alilæa sita est, eius ciuitas intelligi potest. **N**ihil em̄ **M**atthæus & **M**arcus inter se discordāt, cū unus ipsum nomen posuit, alter uero in ciuitatem suā absolute dixit. **V**el certe **C**apharnaum eius ciuitas dici potest, nō quod in eā natus uel nutritus sit, sed qđ tam miraculis illustrauerit. **R**ursum queritur quare

nauim alcēderit. Nūquid nō poterat sup undas mā-
 ris ambulare, qui quondā Petro prāstitit, ut sup un-
 das maris ambularet? Aut non poterat corā suis ue-
 stigijs mare siccare, qui corā filijs Israel egrediētibus
 ex Aegypto mare rubrū siccauit, & eos transire per
 siccū fecit? Poterat utiq; Sed ideo nauē alcēdit, ut o-
 mnia quæ hoīs sunt agens, uerū hoīem pro nostra sa-
 lute se uenisse demōstraret. Et ecce offerebant ei
paralyticum in lecto iacentē. Paralytis nō solū
 grauissima, sed etiā acutissima est passio, quæ subito
 ut hoīem attigerit, ad omne opus inutile efficit. Fit
 aut̄ dum calor naturæ uel sanguinis in frigus uersus,
 naturales meatus uenarū præcludit, int̄m ut si totum
 hoīem attigerit, inualidum reddat: si aut̄ quodlibet
 membrum arripuerit, inflexibile & inutile faciat. Er-
 go per paralyticū quilibet peccator designatur, qui
 a calore diuini amoris recedens, in tepore uel frigo-
 re iniquitatis cōuertitur, int̄m ut si aliqñ grauissima
 mala pperer, nec ea uelut minima pertimescat, q̄li-
 bus per prophetā dicitur: Sicut frigidā facit cisternā
 aquam suā, sic frigidā facit stultus malitiam suā. **Lec-**
ctus in quo paralyticus portabat, uel corpus homi-
 nis peccatis assuetum, uel cōscientiā desperatā signi-
 ficat. **Hi** aut̄ qui paralyticū dño ad curandū obrule-
 runt, doctores & magistros ecclesiæ significāt. **Offe-**
runt em̄ paralyticū dño ad sanandū ecclesiastici uir-
 ri, qñ peccantē uerbis corrigunt, & orōnibus iuuant,
 ut ab ipsis peccatis respiscat. **Qui bene Marco nar-**
rante quatuor fuisse referuntur, quia quatuor sunt li-
 bri sancti euangelij, in quibus om̄is prædicantiū do-
 ctrina non solū instruitur, sed etiā roborat. **Sed** quia
 om̄is, qui alienas animas suscipit regendas, nō terre-

his desiderijs inhærere debet, sed caelestia concupiscere, recte hi qui paralyticum dño ad curandũ obtulerunt, iuxta alium euangelistã, non inuenientes qua parte eũ inferrent præ turba, ascenderũt supra tectũ, & per regulas submiserunt eũ cum lecto in mediũ ante Iesum. Omnis nãq; anima quæ à paralypti fuginẽ quitaris uult liberari, necesse est ut turbas dæmonũ & tumultus uitiorũ repellat, & sublimia appetat. **T**ectum quippe ascendit, qui terrena contẽnens, caelestia concupiscit. **P**er regulas aut̃ infirmũ ante dñm ponit, cum humanæ fragilitatis memor, sic contra peccantes irascitur, ut pœnitentibus cõpatiatur. **V**el certe hi, qui paralyticum domino ad curandum obtulerunt, recte quatuor fuisse memorant: quia quatuor sunt principales uirtutes, de quibus in æternæ sapientiæ laude canitur, sobrietas & sapientia, iustitia & uirtus: quas nõnulli uersis nominibus, prudentiam, temperãtiam, fortitudinem & iustitiam appellant, quibus (ut ait scriptura) nihil est utilius in uita hois. **P**rudentiã enim est, deum cognoscere & eius uoluntatem intelligere. **Q**uæ quàm necessaria & utilis sit uirtus, dominus manifestat quũ discipulis ait: **E**stote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. **Q**ualis est ista prudentia, si fortitudo desit: Scire enim bonum & nõ posse facere, magis pœna est quàm uirtus. **A**ddatur ergo ad prudentiã fortitudo, ut bonum quod per prudentiam cognoscitur, per meriti fortitudinẽ infatigabiliter teneatur, scriptura dicente: **V**iriliter agite, & confortetur cor **psalm. 124.** uestrum omnes qui speratis in domino. **P**orro fortitudo tunc laudabilis erit, si iusta fuerit: quoniam fortiter agere, & non iuste, non uirtus est, sed uitium.

Multi em̄ fortiter agunt in praeliis, in luctaminibus, in oneribus portandis, sed quia nō iuste faciūt, talis fortitudo non uirtuti, sed uitio depuratur. Addatur autē ad fortitudinē iustitia, ut quod iustū & rectum est, & opere seruetur, & memoria teneatur, scriptura monēte: Diligite iustitiam, qui iudicatis terrā. Tunc enim iustitia deo accepta & dulcis erit hoibus, si discreta & temperata fuerit, q̄a bona uirtus, quæ sine temperantia agitur, frequenter in uitium uertitur.

Sapient. 1 Vnde scriptura admonet: **Ne sis multum iustus, neq̄ plus sapias quān̄ necesse est, ne obstupescas.** Addat ergo ad iustitiam tēperantia. i. discretio, quæ (ut ait scriptura) mater ē omnium uirtutum, ut in ipso bono opere nō sit aliquis nimius uel superfluous, sed discretus & tēperatus: quia frequenter uirtus, quæ sine obseruatōe agitur, in uitium conuertitur. **Et** quia has quatuor uirtutes habere debet, qui suam ac alterius animā deo offerre uult, recte hi qui paralyticū dño ad sanandum obrulerunt, quatuor fuisse narrantur. **Sed** ne cuiquam impossibile uideatur, unū eūdemq̄ hoīem has quatuor uirtutes simul habere posse, ex multis, qui eas & opere seruauerunt, & sermone docuerunt, unum in medium libet deducere, uidelicet sanctum **Abraam** patriarcham. Ipse uere prudentiam habuit, qui cæteris à cultura dei aberrantibus, creatore suum deum credidit & cognouit: quia sicut insipiens est, qui dicit in corde suo, non est deus: sic prudēs qui cognoscit deum. **Addit** autem ad prudentiam iustitiam, quando illius præceptis, quem deū cognouit, absq̄ ulla mora obediuit, exiens de terrā sua, & de cognatione & de domo patris sui. **Vnde** scriptura ipsa protinus subiunxit, dicens: **Credidit Abraā deo,**

& reputatū est illi ad iustitiam. Sed iste tam prudēs,
 tam iustus, quān fortis sit uideamus. Cum enim se-
 nex ex dilecta coniuge unicum filiū per repromissio-
 nem accepisset, audiuit à domino: **Tolle filium tu-**
um quem diligis Isaac, & offeres eum mihi in holo-
caustum super unum montium, quem monstraue-
ro tibi. At ille de nocte consurgens, strauit asinum su-
 um, &c. Et iterum, Cumq; die tertio eleuatis oculis
 uidisset locū procul, dixit pueris suis: **Expectate hic**
cum asino, ego & puer illuc usq; properātes, post-
quam adorauerimus, reuertemur ad uos. Cumq; ad
 locum perueniens, altare ædificasset, & colligatum
 puerum super struem lignorum imposuisset, nō par-
 num dolorem & angustiam in corde sustinuisse cre-
 dendus est, non tātum pro morte dilecti filij, sed eti-
 am timens & uerens, ne puer teneræ ætatis, cum do-
 lore mortis saltem contra deum in corde murmura-
 ret: sed magnum dolorem maior fortitudo uince-
 bat. Sed iste tam prudens, tā iustus, tam fortis, quān
 discretus & tēperatus sit aspiciamus. Cum em̄ iam
 iamq; immolaturus filium, gladium euaginatū in
 manibus teneret, audiuit à domino: **Ne extēdas ma-**
num tuam super puerum, neque facias illi quicquā.
 At ille discretus & temperatus, sicut fuit fortis in im-
 molando, sic factus est tēperatus in relinquēdo. Vñ
 diuina uoce meruit cōsolari, cum protinus audiuit:
Nunc cognoui quod timeas deum, eo quod non pe-
perceris filio tuo unigenito propter me. Benedicēs
benedicam tibi, & multiplicabo semen tuū sicut stel-
las cæli. Hæc de operibus Abraæ breuiter cōmemo-
 rare libuit, ut intelligamus & nos has quatuor uirtu-
 tes habere posse, si eas à deo postulare non pigeat.

Videns autem Jesus fidem illorum, dixit
paralytico: Confide fili, remittuntur tibi pec-
cata tua. Hic considerandum est, quantum unum-
 quenq; propria fides adiuuet, ubi tantum profuisse
 aliena monstratur. Non enim ait euangelista, Vidēs
IESVS fidem illius qui offerebatur, sed illorum qui
 offerebant. Paralyticus enim quia per se uenire non
 poterat, alienis manibus deportatur, aliena fide sana-
 tur. Vnde intelligere possumus, quia sunt nōnulli in
 ecclesia, qui etsi suis meritis non saluantur, tamen
 aliorum intercessione saluari merentur. Vbi non so-
 lum domini adoranda potentia ostenditur, sed eius
 humilitas ueneranda, atq; pro uiribus imitanda de-
 claratur. Multum nanq; distat inter superbā ludæo-
 rum & domini humilitatem. Infirmum enim, & to-
 tis membrorum compagibus dissolutum, quē scri-
 bæ & pharisæi non solum tangere, sed etiā uix respi-
 cere dignabantur, dominus non solum ab infirmita-
 te curauit, sed etiam filium uocauit, dicēs: [Confide
 fili.] Fides quoq; operibus exornata, magna est uir-
 tus, sicut ait **Iacobus apostolus: Fides sine operibus**
mortua est, & sine fide impossibile est placere deo.
Quam dominus discipulis commendans ait: Si ha-
bueritis fidem sicut granum sinapis, &c. Et pulchre
filiū appellat, quē à peccatis liberauit: nimirè ut q̄ an-
te fuerat filius malitiæ & nequitie & filius diaboli,
post peccata dimissus factus est filius dei. Sequitur:
[Remittuntur tibi pct̄a tua] Norandum autē, quia
 prius eius peccata dimittūtur, & sic sanitas corporis
 tribuitur. Sed cū prius peccata dimisit, ut diximus,
 & postmodum sanitatem tribuit, ostendit propter
 peccata plerisque hominibus infirmitates accidere.

Quinq; enim modis diuina flagella homines in presenti uita rāgant. **Alij** propter solam probationem flagellantur, qualis fuit **Iob** & **Thobias**, quorū patientia cum sibi ipsis & deo tantummodo esset cognita, ideo flagellari sunt, ut probatiores fierent, & eorum patientia ad aliorum exemplum perueniret, **Alij**, ut curantis uirtus glorificetur, qualis fuit ille cæcus, de quo cum discipuli dominū interrogassent: **Rabbi**, quis peccauit hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur: audierunt: **Neq;** hic peccauit, neque parentes eius, sed ut manifestetur opera dei in illo. **Alij** ob humilitatis custodiā, ne se de acceptis uirtutibus extolant, flagellantur, quod **Paulo** apostolo cōtigit, qui & de seipso ait: **Et** ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ, ut me colaphizet. **Propter** quod ter dominum rogauit, ut discederet à me, & dixit mihi: **Sufficit** tibi gratia mea. **Nā** uirtus in infirmitate perficit. **Alij** propter enormitatem scelerum flagellantur, ut hic pœnas experiri incipiāt, q̄s in futuro passuri sunt, qualis fuit **Herodes** rex & **Nabuchodonosor**, **Antiochus** & **Pilatus** & cæteri tales. **De** quibus scriptum est: **Duplici** contritione cōtere eos dñe. **Alij** propter præterita peccata remittenda flagellantur, qualis fuit ille lægudus, qui iacebat ad piscinā **Siloæ**, cui post peccata dimissa à dño dictum est: **Ecce** sanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat: qualis fuit & iste paralyticus, de quo nūc sermo agitur, cui nō solum pētā dimissa sunt, sed etiam sanitas corporis restituta est. **Et ecce quidam de scribis dixerūt intra se: Hic blasphemat.** **Morē** suum seruauerūt scribæ, cū non ob amorem,

sed propter inuidiam dominum sequebatur, ut eum reprehendere possent, scientes uisibile miraculū quod factum erat, se negare non posse, & inuisibiliter peccata dimitteret, blasphemias dicebant. Vnde secundum Marcum euangelistam indignantes dixisse leguntur: **Quis potest peccata dimittere, nisi solus deus?** In his uerbis uerum dicebant, quia nullus peccata, nisi solus deus dimittere potest, qui ait per prophetam: **Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me &c.** Quem secutus Psalmista dixit: **Secundū multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.** Et, **Amplius laua me ab iniquitate mea.** Sed multum errabāt, cum eum, qui inuisibiliter peccata dimittere potest, praesentialiter uidentes, deum credere nōlebant. Sed quia etiam ingratis beneficium praestare oportet, primum dominus ad cogitationes blasphemantium respondit, ac deinde miraculum sanitatis ostēdit. Vnde & subditur: **Et cum uidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus uestris? In quo facto dominus blasphematoribus suis, qd deus credendus esset, manifeste declarauit. Sicut enim solus deus peccata dimittere potest, sic solus cogitationes hominum intueri ualeat, scriptura dicente: Tu solus deus cogitationes hominum nosti.** Et, **Homo uideret in facie, deus autem intuetur cor.** Ac si diceret: **Eadem diuinitatis potentia, qua uestras cogitationes intueor, possum non solum paralytico, sed etiā cunctis pœnitentibus peccata dimittere.** Adhuc autem ex uestris cogitationibus intelligite, quid paralyticus iste consequatur. **Quid est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge**

Et ambula : Inter dicere & facere apud hoies magna distantia est, apud deum autem nulla, cui dixisse, fecisse est. Dixit enim & facta sunt, mandauit & creata sunt. Quod autē ei peccata dimissa essent, ipse nouerat qui dimittebat. Quod uero surgeret & ambularet, tam ille qui surgebat, quam illi qui surgentem uidebant, nouerant. Sed ualde cæci erant scribæ & pharisæi, qui per corporale miraculum spiritale nō intelligebant: & cum uidissent paralyticum mundatum, peccata dimissa esse non credebant. Fit ergo signum corporale, ut probetur spiritale, quia secundum Apostolū linguæ in signū sunt, nō fidelibus, sed infidelibus: & ne inuisibiliter peccatā animæ dimissa dubitaret, uisibilis sanitas paralytico restituta ē. Vñ subiūgens dixit: **Ut autē sciatis quoniam filius hois habet potestatem in terra dimittendi peccata,** tūc ait paralytico: **Surge, tolle lectum tuum.** Idem enim est filius dei, & filius hominis: & idē est filius hominis, qui est filius dei, ex substantiis duabus & una persona. Et quia filius hominis a filio dei assumptus est, potestatem habet in terra dimittendi peccata, iuxta quod ipse alibi ait: Potestatem dedit ei pater iudicium facere, quia filius hominis est. Et iterum: Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Frequentius tamen filium hominis, quam filium dei se maluit appellare, propter uirtutem humilitatis insinuandam. Curato ergo paralytico recte dicitur: [Surge, tolle lectum tuum, &c.] Et surrexit, & abiit in domum suam.] Nam superius per paralyticum peccatricem animam diximus figurari, cuius lectum carnē peccatis assueram diximus esse. Recte namque dicitur, [surge,] quia omnis potest.

nitens, si ueniam uult consequi, primum ab iniquitate, in qua iacuit, resurgere debet, ut est illud **Apostoli**: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te **Christus**. Non solum autem paralyticus surgere, sed etiam lectum portare iubetur: quia non solum anima a peccatis quiescere debet, sed etiam caro quæ uitijs mancipata fuit, uirtutibus seruire debet, iuxta **Apostolum**: **Ut** sicut exhibuit mēbra sua seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita eadem exhibeat seruire iustitiæ in sanctificationem. Quasi enim paralyticus lectum portat, quādo peccator post conuersionem carnem suam crucifigit, mortificando membra sua, quæ sunt super terram, & se cū **Apostolum**: **Crucifigit** carnem suam cum uitijs & concupiscentijs. Cuius enim anima deum perfecte uidere desiderat, dignum est ut etiam eius caro uirtutibus se subdat, illius exemplo, qui ait: **Sitiuit** in terra aīa mea, q̄ multipliciter & caro mea. **Et iterum**: **In** deo sperauit cor meum, & adiutus sum, & re floruit caro mea, **Et** rursus, **Cor** meū & caro mea exultauerūt in deū uiuū. **Domus**, ad quam post curationem ire iubemur, paradisi est. **Ad** hoc uero cōdiri fueramus, ut si primus hō non peccasset, absq̄ ulla incorruptione in eo permaneremus. sed quia peccādo ab illa recessimus, æquum est, ut pœnitendo ad illam redeamus. **Ad** quam ardentissimo amore peruenire oprabat ille, qui dicebat: **Vnam** petij a dño, hanc requiram. **Et iterum**: **Introibo** in domum tuam domine, adorabo ad templum sanctum tuum. **Et** rursus: **Ingre**diar in locum tabernaculi admirabilis usque ad domū dei. **In** hac domo t̄ro quisque mansionem inueniet ampliorem, quanto in presenti uita iustius uixerit.

POST PENTECOSTEN. 471

ipso domino dicente: In domo patris mei mansiones multæ sunt. Videntes aut turbæ timuerunt et glorificauerunt deum, qui dedit potestatem talem hominibus. In hoc loco declaratur, quantum inter doctam malitiam, & sanctam simplicitatem distet. Scribis enim deum blasphemantibus, turbæ, quæ minus eruditæ erant, eius opera uidentes, cum timore & admiratione glorificauerunt deum. Sed & hoc quotidie fit in ecclesia in conuersione peccatorum, quia dum quilibet facinorosus publice ad deum cõuertitur, & per pœnitentiam curatur, multi in eius conuersione immensam dei pietatem glorificant. Iuxta superiorem sensum turbæ quæ timent, immundi spiritus intelligi possunt, qui uidentes peccatores per domini incarnationem de sua potestate eripi, timore & admiratione concussi sunt. Vnde & per obsessum hominem loquebantur: Quid nobis & tibi fili dei? uenisti ante tempus torquere nos? Et ut euangelista ait: Multum rogabant eum dæmonia, ut non eos mitteret in abyssum.

DOMINICA XXI.
post Pentecosten, Matth. XXII.

In illo tempore Loquebatur Iesus cum discipulis suis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos uocare inuítatos ad nuptias, & nolabant uenire. Et reliqua.

Cum frequenter regnum caelorum in euangelio nominatur, non incongrue semper unam eandemque habet significationem, sed aliquando caelestem dominum Iesum Christum, aliquando doctrinam sancti euangelij, aliquando caelestem patriam, aliquando presentem significationem ecclesiam. Dominum Iesum Christum, sicut ipse ait, Regnum dei intra uos est. Doctrinam sancti euangelij, sicut ipse Iudaeis hanc recipere nolentibus dixit: Auferetur a uobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Caelestem patriam, ut est illud. Beati quoque persecutionem patiuntur propter iustitiam, quam ipsorum est regnum caelorum. Sanctam ecclesiam, sicut alibi ait: Qui soluerit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno caelorum. Ergo in hoc loco regnum caelorum praesentem significationem ecclesiam. id est congregationem iustorum, in qua dominus non solum regnat, sed etiam quiescit, sicut scriptum est in Salomone: Anima iusti, sedes sapientiae. Sunt nonnulli, qui hanc eandem lectionem esse putant, quam Lucas sub appellatione cenae descripsit, sed quaedam inter se diuersa continere uidentur: quia ibi cena, hic prandium notatur: ibi nullus qui intrauit, egressus legitur: hic qui cum ueste nuptiali non intrauerat, cum magno dedecore expulsus narratur. Nam quavis consuetudo antiquis fuerit, semel in die prandere, & hoc conuiuium & prandium & cena uocaretur, apud nos tamen usitatus post pran-

POST PENTECOSTEN. 473

dium cœna restat, post cœnam uero nullum cõuiuiũ remanet. Vnde per illam cœnam ecclesia figuratur, qualis erit in futuro: per hoc uero prandium, qualis est in præsentì. Homo iste rex spiritaliter deus omni potēs est, filius eius dominus Iesus Christus, de quo p̃ Psalmistam dicitur: Deus iudicium tuũ regi da, &c.

Qui fecit nuptias filio suo, quãdo per incarnationis mysterium ei sanctam ecclesiam sociauit, non habēt maculam neq; rugam, de qua per Apostolũ dicitur: Despõdi enim uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. In nuptijs uero duo iunguntur, sponsus & sponsa. Sponsus enim Christus est, de quo per Iohannem dicitur: Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus aut̃ sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi. Sponsa sancta ecclesia est, cui per prophetam dicitur: Sponsabo te mihi in iustitia & ueritate. De his nuptijs Iohannes in Apocalypsi loquitur, dicens: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocari sunt. Et iterum: Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem descendentẽ de cœlo. Thalamus huius spõsi, uterus genitricis fuit, de quo ad coniungendam sibi ecclesiam, uelut spõsus de thalamo suo, processit. Vnde cũ Apostolus exponeret testimomium, quod primo homini dictum fuerat: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & rel. continuo adiecit: Sacramētum hoc magnum est. Ego autẽ dico in ecclesia & in Christo. Et misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias. Si seruum legerimus, ut nonnulla habet exemplaria, Moysen intelligere debemus: si autem pluraliter seruos, patriarchas & pphetas accipere possumus. Misit ergo seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, q̃a incar

nationis suæ mysterium per patriarchas & prophetas longe ante dicere uoluit: qui plurimos ad Christi nuptias uocauerunt, quia p̄ sp̄m̄ sanctū aduentū Christi præuidentes alijs annunciauerunt. Sed ualde dolendum est quod subdidit: Et nolebāt uenire. Et pulchre dicitur, [Nolebant uenire.] quia plurimi per prophetas annunciatum audierunt, sed tamen uerum minime crediderunt. Offert deus quod rogari debuerat, non rogatus dare paratus est, quod uix credi potuit, ut largiri dignaretur etiā postularus. Sed reprobis ad nuptias uenire nolūt, quia eius iussionibus per multa opera contradicunt. Quia sunt nonnulli, quā non solum ea quæ sibi conueniunt, à deo non postulant, uerum etiam oblata sibi accipere renuunt. Nec tamen diuina pietas contemnescentes se contemnit, eū ad eos, quæ uenire nolebant, iterū misit alios seruos. Serui, qui secundo mittuntur, apostoli sunt intelligendi, qui post domini incarnationem ad prædicandū euāgelium sunt missi. Quia tanto securius aduentū Christi annunciauerunt, quanto ab ipso ore ueritatis habebat uerbum diuinū audierunt. Sed quia plerumq; apud auditorū mentes plus exempla quàm uerba præficiunt, recte in secunda inuitatione dicit: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum parauit, tauri mei & altilia occisa sunt. & omnia parata, uenite ad nuptias. In tauris & altilibus utriusq; testamenti sanctos præses accipimus, ueteris scilicet ac noui. Taurus enim erectæ ceruicis est animal, cornua in capite gerens, quibus se defendat, & minora animalia terreat. Vnde & per tauros non incōgrue patres ueteris testamenti accipimus, qui dum ex promissione legis acceperant, ut dei suosq; inimicos corporaliter ferirēt,

quasi in capite cornua gestabāt. Sed in præparatione nuptiarum tauri occisi sunt, quia cum incarnatione Christi patres ueteris testamenti prædicerent, nonnulli interfecti sunt: alij secti, ut **Isaias**. alij lapidati, ut **Jeremias**. **Altilia** autē dicta sunt quasi alitilia, quæ nos uulgari locutiōe manu pasta, id est, saginata appellare consueuimus. Ergo per altilia apostoli eorūq; successores figurantur, qui dum terrenas diuitias contemnere, & cæleste regnū amare didicerunt, quasi altilia penna contemplationis sese ad alta sustollere nouerunt, dicentes cum **Apostolo**: **N**ostra autem cōuersatio in cælis est. **Q**ui cū ab ipsius domini ore doctrinæ pabulum acceperunt, quasi manu pasti sunt, rancorū breuius spirituali pinguedine sunt saginati, quanto manifestius & perfectius eiusdem spiritus sancti dono sunt repleti, ut cū **Psalmista** dicere possint: **S**icut adipe & pinguedine repleatur anima mea. **E**t iterum: **I**mpinguasti in oleo caput meum. Sed in præparatione nuptiarum Christi cum tauris, altilia sunt occisa, quia patres noui testamenti pro prædicatione euangelij corporaliter interierunt. **A**lij crucifixi sunt, ut **Petrus**: alij decollati, ut **Paulus**: alij lapidati sunt, ut **Stephanus**: alij igne cremati, ut **Laurentius**: alij lacerati, & secundum **Apostolum**, **C**ircuierunt in melotis, in pellibus caprinis. **O**mnem autem occasionem excusandi aufert rex, cum dicit: **[Omnia parata.]** **O**mnia enim parata sunt, quia ille singularis agnus occisus est, in cuius figura omnia præcesserunt, siue certe omnia parata sunt, quia nullum exemplū uirtutis est sanctorum, quod ad nostram imitationem in operibus eorum manifestatum iam non sit. **I**am enim innocentiam **Abel** audiuius, obediens-

tiam **Abrae**, castimoniam **Isaac**, tolerantiam **Iacob**,
 mititiam **Moyſi**, misericordiam **Dauid**, patientiam
Iob audiuiſimus, & finem domini uidiſimus. Sed repro
 bi omnes, dum terrenis diuitijs acquirendis studio
 ſe inhiant, non ſolum ſeruatorum dei exempla imitari
 contemnuunt, ſed etiam ipſius domini uerba inuitan
 tis audire negligunt. Vnde & ſubditur: **Illi autem
 neglexerunt. & abierunt. alius in uillam ſuam.**
 Quid per uillam, niſi terrena ſubſtantia deſignatur?
 Ad uillam quippe uadit, qui terrena & ſuperflua diſi
 gens, cœleſtem patriam non requirit. Cumq; natura
 lem intellectum nō in ſeruitio dei, ſed in terrenis cō
 modis occupat, non ſolum ad uillam, ſed etiam ad ne
 gociatiōem ſuam pergit. Vnde bene ſubditur: **Alius
 uero ad negociationem ſuam.** Quid per negociatio
 nem, niſi calliditates & ingenia figurantur? In negoci
 atione uero hoc agitur, ut quod uilius emitur, carius
 uenundetur. Quicunq; ergo arte uel ingenio iniuſta
 lucra appetit, quaſi ad negociationem pergens, ad nu
 ptias dei uenire contemnit. De talibus ſine dubio ait
Apoſtolus: Qui uolunt diuites fieri, incidunt in ten
 rationem & laqueum diaboli, & deſideria multa in
 utilia, quæ mergunt hominem ad interitum & per
 ditidē. Et quiſquis his deditus fuerit, neceſſe eſt ut
 non ſolum mēdacia, uerum etiam perſuria incurrat.
 Qui autem eis deſeruerit, ad nuptias **Chriſti** (ut dixi
 mus) uenire contemnit. Vnde **Apoſtolus** ait: **Nemo
 militans deo, implicat ſe negocijs ſecularibus, ut pla
 ceat illi cui ſe probauit.** Et **Iacobus:** Qui uoluerit ami
 cus eſſe ſeculi huius, inimicus dei conſtituitur. **Reli
 qui uero tenuerunt ſeruos eius. & contume
 lia affectos occiderunt. Inter eos qui uerbū dei**

audire negligunt, & eos qui nuncios persequuntur, magna distantia est. Sunt nonnulli, qui nec uerbum dei audire dignantur: & sunt alij, qui uerbum dei audiunt, sed opere implere contemnunt. Sunt alij etiam, qui non solum uerbum dei despiciunt, sed etiam praedicatorum uerbi odij & gladij persequuntur. Illi uero districte damnandi sunt, qui uerbum dei non audiunt: sed illi districtius, qui auditum implere negligunt. Quia sicut dominus ait in euangelio: Seruus nesciens uoluntatem domini sui, & non faciens, plagis uapulabit paucis: sciens autem & non faciens digne, plagis uapulabit multis. Seuerius namque illi adhuc iudicandi sunt, qui manus a persecutione praedicatorum continere non possunt. Vnde & subditur: Rex autem cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succedit. Quae similitudo, si specialiter ad populum Iudaorum referatur, manifeste patet quia seruos dei contumelios affecerunt, quando (sicut ait liber Actuum apostolorum) Ibant gaudentes discipuli a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Stephanum quoque lapidauerunt, & Iacobum Iustum praecipitantes de pinnaculo templi, occiderunt. Quod cum audisset rex, illis in malitia perseuerantibus, mittens duos Romanorum principes cum exercitibus suis, Vespasianum, scilicet & Titum, patrem utique & filium, perdidit homicidas illos: ciuitatem quoque illorum, id est, praecipuam Ierusalem igne succenderunt, ira ut iuxta domini uocem, non sit relictus in ea lapis super lapidem. Si autem generaliter haec parabola ad omnes reprobos referatur, datur intelligi quia non solum in animabus, sed etiam in tota

poribus damnandi sunt, qui uerba inuitantis dei au-
 dire negligunt. **Exercitus enim regis nostri, angelici**
sunt spiritus, unde dñs sabaoth, i. dñs exercituum dici-
tur. De quibus ait Daniel: Millia milliū ministrabāt
ei. & rel. Missis ergo exercitibus suis, perdidit homi-
cidas illos, quia omne iudicium in hoībus per ange-
los suos impleturus est, sicut ipse ait in euāgelio: Mit-
tet filius hoīs angelos suos, & colligēt de regno eius
omīa scandala, & mittent ea in caminū ignis ardētis.
Ciuitas nanq; reprobā, propria sunt illorum corpo-
ra: quia sicut ad tēpus homo in ciuitate manet, ita ani-
ma inhabitat in corpore. Non solum ergo homicida
perduntur, sed etiam ciuitas succenditur, quia usque
ad iudicium reprobī in animabus, & post iudiciū etiā
cum corporibus damnabūtur. Sed quia superius hūc
regem dei omnipotentis speciē tenere diximus, que-
ritur, quomodo iratus dicatur, cū in natura dei nul-
la ira, nulla mutabilitas cadat, teste Psalmista, q̄ ait:
Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid irascitur
per singulos dies? Ad quod dicendum quia multis in
locis scriptura sacra more nostro loquitur, ut occul-
ta dei iudicia per uisibiles res intelligantur. Sicut em̄
rex terrenus iratus dicitur, quando in subiectis uin-
dictam exercet, sic deus omnipotens illis iratus uide-
tur, quos iusto iudicio propter peccata dānat & pu-
nit: cæterum in sua natura semper immutabilis, sem-
perq; tranquillus permanet. Cui per quendam sapi-
entem dicitur: Tu autem domine sabaoth cum tran-
quillitate iudicas, & cum magna reuerentia dispo-
nis nos. Et per Prophetam: Ego sum deus, & nō mu-
tor. Tunc ait seruis suis: Huptiæ quidē pa-
ratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerūt di-

Sapient. 2.

Malach. 3.

Ite ergo ad exitus viarum et quoscunq;
inueneritis. uocate ad nuptias. In his uerbis do-
 mini manifeste Iudæorum repulsio, & gentium uo-
 catio designatur. In uia enim quondã Iudæi stabãt,
 quando deum cæli cognoscẽtes, legalia præcepta ob-
 seruabant. Sed domino ueniẽte in carne, hi qui inui-
 tari erant, non fuerunt digni, quia non credendo in
 eum, quem promissum habebant, fecerunt se esse in-
 dignos. Sed nunquid quia Iudæi uenire nolũt, locus
 nuptiarum dei uacuus remanebit. Absit. Nam profi-
 nus serui ad gentium uocationem mittuntur, cũ dici-
 tur: [**Ite ergo ad exitus uiarum.**] De exitibus ergo
 uiarum gentilis populus uocatus est, qm̄ nullam dei
 cognitionem habens, ab idolorum cultura ad credu-
 litatem dei adductus est. Sed quia non ad solos Iudæ-
 os hanc parabolam, sed ad nos pertinere credimus,
 sicut uias actiones accipimus, sic exitus uiarum defe-
 ctus dicimus actionum. Sunt enim nonnulli, qui nõ
 facile ad deum conuertũtur, nisi prius prosperitas hu-
 ius seculi eis deficiat, sicut scriptum est: **Et tãtum mo-**
do uexatio intellectum dabit auditui. Et Psalmista:
Cum occideret eos, quærebant eum, &c. Frequẽter
 enim nonnulli diuinis flagellis percussi ad salutem re-
 deũt, q si in prosperitatibus seculi permanfissent, uti-
 que perirent, quibus per prophetam dicitur: **Virga**
& flagello castigaberis filia Sion, ut nõ discedat zelus
meus à te. Tales significauit ille puer **Amalechites,** de
 quo in Regnorum libris legitur: quia **Amalechitis** fugi-
 entibus, infirmus in uia remansit, quem **Dauid** perse-
 quẽs, **Amalechitas** reperit, eiq; cibũ & potũ tribuit, at
 que postea ducẽ sui itineris fecit. **Amalechites** aut, q
 lam bẽs populus interpretatur, mudi significat ama-

3. Reg. 18.

tores, qui alienis diuitijs locupletari, & extraneis facultatibus cupiunt augeri. Cumq; nonnulli electi cū talibus præsentis uitæ cursum communem ducere desiderant, misericordissima dei bonitate, aut flagellis arrentur, aut paupertate attenuantur, aut aliqua necessitate constringuntur, ut etiam nolentes ad deum conuertantur. Tales non de uijs, sed de exitibus uiarum ad domini nuptias uocantur, quibus conuenit, quod per Osee prophetam dicitur: **Ecce ego sepiã uiam tuã spinis, & sepiã ea maceria: & sequeris amatores tuos, & non apprehendes eos: quæres, & nõ inuenies eos, & dices: Reuertar ad uirum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quàm nunc.** **Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discubentiũ.**] In qbus uerbis manifeste ostēdit, quia (sicut superius diximus) per has regis nuptias pæsens ecclesia significatur. **Ecce em̄ dicitur: Egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos.**] Boni nãq; soli nusquam sunt, nisi in cælo: mali soli nusquã, nisi in inferno. Præsens autem ecclesia, quæ inter cælum & infernum cõsistit, utriusq; partis ciues recipit: quia multi per fidem in ecclesiam intrant, qui per uitæ meritum in regnũ cælorum minime intrare possunt, de qbus per prophetam dicitur: **Annunciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum.** **Nec mirum si reprobi super numerum multiplicantur, cum inter multitudinem paleatum grana tritici saluãtur, & rosa quæ redolet, inter spinas quæ pungũt, nasci soleat.** **Intrauit autem rex ut uideret discumbentes.** **Discumbere in nuptijs, est fide in ecclesia gescere, sicut dominus**

POST PENTECOSTEN 481

alibi ait: **Multi uenient ab oriente & occidente, & recumbent cū Abraam & Isaac & Iacob in regno cælorum.** Quotidie autē iste rex ad suas nuptias intrat, q̄a deus oīporens actus moresq; hoīm subtili examine dijudicat, & qua intēriōne quisq; uiuat, p̄s̄at: & si ali quē bonis operibus uiderit esse adornatū, hūc q̄si spiritalē conuiuā secū sedere & conuiuari gaudet. **Solet autē cōringere, ut talis in ecclesia inueniatur, qualis & iste fuit, de quo adhuc subdit: Et uidit hominem ibi non uestitum ueste nuptiali.** & ait illi: **Amice,** quō huc intraisti, non habens uestē nuptialē? **Quæritur autē quæ sit uestis nuptialis, sine qua quisq; ecclesiā intrauerit, nō recipiet ad conuiuū, sed cum magno de decore eijcietur.** Vestem nuptialē nō recte fidē intelligere possumus, q̄a sine illa ecclesiā intrare nō ualemus. **Nā & baptismū uestē nuptialē nō accipimus, q̄a sine illo ecclesiā nō intramus.** **Fidutialit̄ ergo & absq; ulla cōtradictione, uestē nuptialē intelligamus charitatē, sine qua quisq; in uacuū ecclesiā intrat, etiā si rectā fidē se habere simulat.** **Recte ergo uestē nuptialē intelligimus charitatē, q̄a sicut uestis duobus filis textit, superiori & inferiori, sic charitas duobus præceptis impletur, dilectione dei uidelicet & p̄ximi.** **Filium ergo inferius, dilectionē proximi: filium superius, dilectionē significat dei.** **Minus em̄ quā inter duos haberi charitas nō potest, q̄a nec uere diligimus deū sine proximo, nec uere proximū sine deo diligere possumus.** **Vñ inter cætera ornāmēta in ueste pontificis coccus bis tinctus poni præcipitur, ut scilicet in nostro bono opere charitas geminetur, ut diligamus deū toto corde, tota anima, tota mente, & p̄ximos sicut nosmetipfos, sicut Iohannes apostolus**

Hec cū in dicto legatur. videt̄ subesse mēdū, t̄act̄ archet̄ pa concor dēt.

ait: Filioli, hoc mandatū habemus à deo, ut q̄ diligite deū, diligat & fratrem suum. Et q̄ dixerit, qm̄ diligo deum, & fratrem suū oderit, mēdax est. **V**el certe aliter p̄ uestē nuptialē recte charitas figuratur, q̄a sicut uestis plurimis filis contextitur, sic charitas diuersis uirtutibus adornatur. **E**x ipsa em̄ nascitur prudētia, elemosynarū largitas, hospitalitas, inimici dilectio, & cætera his similia. **S**i q̄s uult scire q̄bus filis uestis charitatis contextit, legat Paulū apostolū. **Q**ui cum dixisset: Si linguis hoim loquar & angelorū, & si habuero prophetiā, & nouerim mysteria om̄ia, & oēm scientiam, & habuero oēm fidem, ita ut montes trāsferā, & si distribuero oēs facultates meas in cibos pauperū, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatē aut̄ non habuero, nihil mihi prodest: cōtinuo eiusdē charitatis membra enumerauit, dicēs: **C**haritas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperā, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malū, non gaudet sup̄ iniquitate, congaudet aut̄ ueritati: omnia suffert, oīa credit, omnia sustinet, charitas nunquam excidit. **S**ive aliter recte charitas uestis nuptialis est, q̄a sicut uestis non solum nuditates corporum operit, sed etiam decorem tribuit, sic charitas nō solū cæteras uirtutes generat, uel multitudinē peccatorū operit, sed etiam ornatur, domino dicente: **O**m̄i habenti dabitur, & abū dabit: ei aut̄ qui nō habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo. **E**t **A**postolus: **N**unc manēt fides, spes, charitas. **M**is̄ autem quō amicum uocat, quem cum tanta confusione à conuiuio repudiat. **A**d quod dicēdum, quia tropice loquens, per antiphrasin, id est, p̄ irrisionem amicum appellat, qui non meretur diligi.

Ac si diceret: **Amice, & non amice.** Amice per fidem; sed non amice, per operationem. **Amice,** quia ad nuptias uenisti: sed non amice, quia uestem nuptialem non attulisti. **Et ille obmutuit.** Inrepatu a rege is, qui sine ueste nuptiali nuptias intrauerat, obmutuit: quia in illa discussione districti examinis, nec fugiendi, nec mertiendi, nec cuiquam se occultandi locus erit, quando non solum dei praesentia, & angelorum atque sanctorum multitudo testis erit, sed etiam ipsa conscientia peccatrix se metipsam, cur peccauerit, accusabit, te ste beato Iob, qui ait: **Et terra aduersum me clamar.** Vnde in persona Iudae proditoris, siue cuiuslibet impij dicitur: **Reuelabunt caeli iniquitatem eius, & terra aduersus eum consurget, & manifestum erit peccatum illius in die furoris domini.** Hanc quippe distinctionem considerabat Propheta, cum dicebat: **Neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus, subauditur locus fugiendi erit, quoniam deus iudex est.** Quid autem post haec sequatur, manifestatur cum subditur: **Ligatis pedibus & manibus, mittite eum in tenebras exteriores.** Si quis autem uult scire, quibus funiculis peccatorum manus & pedes ligentur in poena, Salomon manifestat, cum ait: **Funiculis peccatorum suorum unusquisque constringetur.** Et Psalmista de ipsis loquitur: **Funes peccatorum circumplexi sunt me. Funis enim torquendo componitur, ut longior efficiatur: & quicumque peccatis peccata addunt, quasi funem faciunt, qui in poena ligentur.** Quibus Isaias terribiliter clamat: **Vaeque trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis, & quasi funiculum plaustrum peccatorum.** Ministri isti immundi sunt spiritus intelligendi, de quibus per Psalmistam dicitur: **Immissiones per angelos malos.** Ligatio pedum, uicia &

peccata significat. Quisquis autem hic ligatus habet manus uel pedes, ne bonum operetur, ne uiam maledictorum dei currat, necesse est, ut illic ligatus habeat manus uel pedes: & quod undique se dilatauit in malo opere, undique circumstringatur in retributione uindictae. Digne uero peccatoris manus & pedes ligantur in poena, quos hic habuit solutos ad culpam. Cum tenebrae semper sint interiores, & nunquam exteriores, cur iste in tenebras exteriores mitti dicitur? Ad quod dicendum, quia tenebrae interiores, caecitas est mentis: exteriores uero, poena infernalis. Iustum igitur est, ut post mortem in exteriores tenebras mittatur, qui dum uiuere, in interioribus tenebris, id est, in caecitate mentis se conclusit. Quid autem ibi missus paratur, manifestatur cum subinfertur: **Ibi erit fletus & stridor dentium.** Vbi per nomina membrorum, qualitas ostenditur tormentorum. Acriori enim fumo oculi tacti lachrymari solent, & nimio frigore dentes fridescere. Cum ergo dicit, Ibi erit fletus & stridor dentium, datur intelligi, quia reprobi aeterno supplicio damnati, & frigus inestimabile & calorem intolerabilem sustinebunt, beato Iob teste, qui ait: **A calore nimio transibunt ad aquas niuium.** Vbi etiam considerandum, quia non solum sanctorum corpora, sed etiam reproborum in iudicio resurrectura monstrantur. Vnde per beatum Iob alibi dicitur: **Credo quod redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea uidebo deum.** Oculi enim carnes sunt, & dentes ex ossibus: igitur cum dicit, Ibi erit fletus & stridor dentium, ostendit corpora reproborum, quae consistunt ex carne & ossibus, ueraciter esse resurrectura: ut qui in carne & anima peccauerunt, in carne & anima pariter puniantur. Quod autem ait,

Multiem sunt uocati. pauci uero electi. magis timendum est quam exponendum. Quod enim omnes uocari sumus, nouimus: utrum autem ad electorum sortem pertineamus, adhuc ignoramus. Tanto ergo solliciti esse debemus in bono opere, quanto inexcusabiles nos esse scimus de uocatione, ut non cum multis reprobis audiamus: **Ite maledicti in ignem aeternum, sed cum electis audire mereamur: Venite benedicti patris mei, possidere paratum uobis regnum a constitutione mundi.** Quod ipse prestare dignetur, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus in secula seculorum, Amen.

DOMINICA VIGESIMA SECUNDA post Pentecost. Iohan. III.

In illo tempore Erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. Et reliqua.

Aliquoties contingere solet, ut nonnulli a qualitate mentis, quam habent interius, nota fortiant exterius, sicut **Simō** dictus est **Petrus**, ob firmitatem fidei, eo quod firmę petre inhaerit. & **filij Zebedei Boanerges**, scilicet **filij tonitru**, sunt uocati, quia de spiritali celo intonituri erant: In principio erat uer-

bum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbū. Et Iudas Zelotes dictus est, eo q̄ zelo amoris dei plurimū ferueret. Sic ergo & iste regulus fortassis à qualitate mentis, quam habebat interius, nomen traxit exterius. **Regulus enim diminutiuum nomē est à rege, quasi dicatur sub rege primus, uel paruus rex. Et ideo quia ex parte credebat, & ex parte non credebat, non rex, sed regulus meruit appellari. Sed quod nos uerbis de illo dicimus, hoc ipse de se operibus cōprobat.** Nam subditur, **Hic cū audisset quia Iesus adueniret a Iudæa in Babiloniam, abiit ad eum, & rogabat eum ut descenderet & sanaret filium eius.** Incipiebat enim mori.] Quæ omnia iuxta literā ita manifestata sunt, ut expositione non indigeant. Hoc tantummodo mirum uideretur, quare is qui pro filio rogaturus uenerat, à domino audiuit: **Nisi signa et prodigia uideritis, non creditis,** cum utique nisi credidisset, nequaquam pro sanitate filij rogaturus ad dñm accessisset. Ad quod dicendū quia credebat, & non credebat. Credebat q̄ dominus per presentiam corporalē salutem filio suo restituere posset, sed non credebat eum per diuinitatē ubiq̄ esse presentē, cuius tā solícite corporalem aduentū requirebat, dicens: **Domine, descende priusquā moriatur filius meus.** Quia ergo credebat, rogaturus p̄ filio accessit, sed quia nō p̄fecte credebat, audire meruit: [Nisi signa & prodigia uideritis, nō creditis.] Fides enim augmentū habet, sicut apostoli dño dixerūt: **Dñe, auge nobis fidem.** Et centurio ille, qui pro puero lunatico rogaturus uenerat, cū audisset à dño, **Credis, omnia possibilis credenti, respōdit: Credo dñe, adiua incredulitatē meam.** Inter signa autē & prodigia hoc inter-

est, quæ signa dicuntur miracula insolita: prodigia uero ea dicuntur, quæ cū præsentialiter mira sunt, etiã in futuro aliquid præmonstrât. Vnde prodigium dictum est, quasi porro digium. Sed in hac lectione nostra superbia confunditur, si eã cum alia cõferamus. Legimus enim in euangelio Matthæi, quia cū introiisset Iesus in Capharnaü, accessit ad eum centurio, rogans eũ, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquet. Et ait illi Iesus: Ego ueniam & curabo eũ. Quis enim ignorat regulũ maioris esse potestatis, quã centurionẽ? Et quid est quod dominus ad filiũ reguli rogatus ire noluit, & ad seruũ ceterionis etiã nõ rogatus ire paratus fuit? Nimirum nostra superbia (ut diximus) confunditur, quæ in hoibus nõ naturã, qua ad imaginem dei facti sunt, sed potentiam consideramus. Quos enim potentes cernimus, honoramus: & quos meruimus, ueneramus: pauperes autẽ contemnimus, despiciamus & negligimus. Contra filius dei, quæ de cælo descendit in terras, & ad filiũ reguli rogatus ire noluit, & ad seruũ centurionis, etiã cū nõ rogaretur, ire paratus fuit. Quia sicut Petrus de eo ueracissime testatur, non est personarum acceptor deus, sed in omni gente, qui operatur iustitiã, acceptus est illi. Imitemur ergo & nos caput nostrum, & quem plus deum amare uiderimus, illũ studiosius diligamus. Et hæc dicentes, non prohibemus honorare potẽtes, maxime cum Petrus apostolus dicat: Deũ timete, regẽ honorificate. Sed sicut illorum ueneramus potentiã, sic pauperes supplere debemus indigentia, ut in ecclesia dei unicuique cõgruus honor exhibeatur. Sed quia increpatio pijs mētibus multum prodesse solet, postquã regulus à domino in-

crepat^o audiuit: Vade filius tuus uiuit. Credi dit homo sermōi quem dixit ei Iesus. ⁊ ibat. Vnde fides protinus effectum consecuta est. Jā autem eo descendente, serui occurrerūt ei, ⁊ nunciauerūt dicentes quia filius eius uiueret. Ex eo ergo, quod superius iste regulus domino dixit, [Descende priusquam moriatur filius meus,] & hic dicitur, [lam autem eo descendēte,] datur inrelligi, quia Capharnaū in ualle erat sita, quæ uallis pinguis, siue uilla pulcherrima interpretatur. At ille uolens scire utrum ea hora sanitas esset reddita filio, in qua audierat à domino, Filius tuus uiuit, Interrogauit horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris, Pulchre autem hora septima filius reguli sanatur, quia septē sunt dona spiritus sancti, cuius gratia & uirtute, non solum remissio peccatorum, sed etiā uirtus & sanitas tribuitur, Apostolo teste qui ait: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctum, qui datus est nobis. Siue certe hora septima filius reguli sanatus est, ut intelligamus quia in presenti uita quæ per septem dies uoluitur, salutē anime nostræ bene operando quærere debemus. Cognouit ergo pater quia illa hora esset, in qua dixit ei Iesus: Filius tu^o uiuit. & credidit ipse, & domus eius tota,] In multis locis euangelij promptior fides gentiū ad credendū ostendit, quā ludæorum, ipso dño de cęturione dicente: Amen dico uobis, nō inueni tantam fidem in Israel. Legimus paulo superius, eodē euangelista Iohanne narrāte, quia cū mulier Samaritana audisset à dño omnia quæ fecit, abiit in ciuitatē, & dixit illis omnibus: Venite & uidete hominē, qui dixit mihi

omnia quæcunq; feci. Nunquid ipse est Christus scū
uenissent ergo ad illū Samaritani, rogauerūt eum ut
ibi maneret. Et mansit ibi duos dies, & multo plures
crediderunt propter sermonē eius. Et mulieri dice-
bant: quia iam nō propter tuā loquelam credimus,
ipsi enim audiimus, & scimus quia hic ē uere salua-
tor mundi. ibi em̄ sine ostensione miraculi tota ciui-
tas credidit, hic cum magnum signū ostensum esset,
ipse pater tantum credidit, & domus eius tota.

DOMINICA XXIII.
post Pentecosten. Matt. XVIII.

**In illo tempore dixit Iesus discipulis su-
is parabolam hanc: Simile est regnum cæ-
lorum homini regi, qui uoluit rationē po-
nere cum seruis suis. Et reliqua**

Virtus & sapiētia dei dñs Iesus Christus, huma-
næ ignorantix cōdescendens, frequenter suis
sanctis sermōibus similitudines dignatus est
adiungere, ut quod per similitudinem sermonū audi-
tores capere non poterant, saltē per parabolas & fi-
guras tenerent. Vñ sicut alibi Matthæus ait, Loque-
batur Iesus cum discipulis in parabolis, & sine para-
bolis non loquebatur eis, ut adimpleretur quod per
prophetam dicitur: **Aperiā in parabolis os meū, lo-**
quar propositiones ab initio. Quod in hac lectione Psal. 77
eum fecisse cognouimus, si diligentius superiora hu-
ius euangelij consideremus. Cum em̄ præceptum di-
mittendi fratribus in nobis peccantibus dedisset, ne
dura hæc uiderentur & aspera, adiecit similitudinem
de rege, qui debitori suo decem millia talēra ad unā

supplicationem dimisit. **Spirit**aliter hō iste rex dominus **Iesus** Christus est, de quo scriptum est: **Ecce** ueniet deus & homo de domo **Dauid**, qui est rex regū & dñs dominantium, & cuius regni non erit finis.

Huius regis serui homines sunt, quos ad sibi seruiendum, sc̄q; laudandum ad suam imaginem condidit, quibus etiam sensum & intelligentiā præbuit. **Huic** regi seruire, summa est libertas: ab eius seruitio recedere, turpissima seruitus. **Huius** seruū se gloriabatur **Palmista**, cū dicebat: **Ego** seruus tuus & filius ancillæ tuę. **Et iterum**: **Seruus** tuus ego sum, da mihi intellectum domine. **Ponit** autē rex rationem cū seruis suis, quia non solum opera, sed etiā cogitationes nostras eius maiestatis oculus subtiliter examinat atq; discernit. **Sed** eo rationē ponente, solet cōtingere ut inueniantur plures qui non solum in minoribus peccatis, sed etiam in maioribus criminibus sunt obligati. **Quorū** speciem tenet iste, de quo subditur: **Et cū** cepisset rationē ponere, oblatu **est ei vnus** qui debebat decem millia talenta. **Talentū** in scripturis aliquoties peccatum significat, uel pōdus, siue multitudinem peccatorum, sicut in **Zacharia** legitur: **Vidi**, & ecce talentū plumbi portabatur, & proiecit illud in medium amphoræ, & dixit: **Hęc** est impietas, sicut enim talentum diuersis modis ponderatur, sic peccatorum species diuersę sunt. **Qui** enim homicidium, adulterium, sacrilegium, & cætera his similia perpetrat, quasi decem millia talēta debebat. **Cū** autem nō haberet vnderedderet, iussit eum **dominus venundari** et yrorem eius et filios, et omnia quę habebat, et reddi. **Non** habebat seruus unde redderet debitum, quia digne pro peccatis

deo satis facere non potest per proprium meritum. Siue certe nō habet seruus unde debitum reddat, q̄a p̄ctōr in die iudicij nullā excusationē pro p̄ctis suis inueniet. Sed q̄a deus misericors, nec uult p̄ctōres perire perpetuo, iubet seruum uenundari. cum peccatorem p̄ p̄nitētiā p̄cipit immutari. In uenūdatione em̄ hoc agit, ut alterius res ad alterius trāseat possessionē. Et tūc spiritaliter seruus uenūdāt, quādo peccator de possessione diaboli, per p̄nitentiā ad possessionē cōuertit̄ dei. Venūdatur̄ q̄q̄ uxor & filij, cum caro, quæ peccatis fuit subdita & cogitationes carnales in seruitio dei immutat. Et q̄ seruiuit immunditig & iniquitati ad iniquitatem, seruiat iustitiæ in sanctificationem, & pro superbia humilitatem, pro luxuria castitatem, pro auaritia diligit largitatē. Et qui antea procreauerat filios diaboli male uiuendo, incipiat procreare filios dei bene uiuēdo. Ergo per uxore, propriam carnem intelligere possumus: per filios, uia & peccata. Vel certe aliter: Venūdāt̄ seruus, cū peccatori imp̄nitenti æternum comminatur supplicium, & declinare à malo, & facere bonum ei p̄cipitur. Venūdatur quoque uxor & filij, quādo nō solum animæ pro peccatis, sed etiam carni peccatī ci p̄na æterni cruciatus p̄dicitur. Quod cum audierit seruus, frequenter post peccatū timore concutitur ad p̄nitēdum, qui pro amore dei noluit cauere peccatum. Vnde & subditur: [Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & om̄ia reddam tibi.] Procidit autē seruus antedem, cum peccator suam fragilitatē recognoscens, humiliter ueniam postulat, dicēs cū propheta: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatū

meum cōtra me est semper. **Tibi soli peccaui, & malum corā te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cū iudicaris. Rogat quoq; patientiam, ut dignam posset exhibere pœnitentiā, quatenus præsens uitæ dies ad inducias pœnitendi accipiat: & scđm Apostolū, per patientiā dei ad pœnitentiā cōuertat. Quantum autē misericors deus erga pœtōres conuersos existat, manifestatur cū subdit: **Disertus autē dñs serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.** Ecce em̄ nō solum patientiā, quam rogauerat, inuenit, sed etiā debiti absolutionē accepit. Quia diuina clementia semper maiora consueuit præstare, quā humana fragilitas sciat rogare. Nemo ergo de magnitudine uel multitudine pœtōrum diffidere debet, ac de ipsa desperare, cum ille qui decem millia tanta debebat, & patientiam rogaret ut redderet, omnia à dño impetrauit. Amat em̄ deus peccatores post conuersionem, si dignā faciant satisfactionem. Quia sicut ipse dicit per prophetā, non uult mortem peccatoris, sed ut cōuertatur & uiuat. **Et iterū: Peccator quacunq; die conuersus fuerit, &c. Et sicut pius redemptor in euangelio ait: Quia nō ueni uocare iustos, sed peccatores.** Et gaudiū est in cælo super uno peccatore pœnitentiā agente, quā supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentiā. Vnum autē sum mopere necessariū est pœnitētib; ut sicut sibi sua à deo dimitti uolunt peccata, ita fratrib; in se peccantibus clemēter ignoscant. Sunt em̄ nōnulli qui cū deum erga se benignū esse desiderāt, fratrib; duri, asperi & amari existunt, Quorū similitudinē uidetur iste tenere, de quo subdit: [**Et egressus seruus ille, inueuit unū de conseruis suis, qui debebat ei cen****

eum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Egreditur seruus, qñ liber abire per mittitur. Suffocationem supradictã tribulationes & angustias, quas ei ingerebat, intelligere possumus.

Spiritualiter, unusquisq; nostrũ exiens, inuenit unum de conseruis suis debentem sibi cẽtum denarios, qñ

reminiscitur se ab alio esse læsum. **Procidens aut̃ seruus ille, rogabat eum dicens: Patientiã**

habe in me, & omnia reddã tibi. Iisdem ergo uer-

bis, quibus dñm supplicauerat à conseruo rogatus est, sed nõ talem misericordiam conseruo exhibuit, qualem à dño acceperat. Vnde & subditur: [Ille aut̃ noluit, sed abiit & misit eum in carcerẽ, donec redderet debitum.] Mali autẽ retributio, carceris conclu-

sione, uel suffocatione designat. Igitur carcer in hoc loco afflictio, qua eum coartabat, intelligitur. Debitum in scripturis pctm̃ uocari, ex eo intelligimus, qd

quotidie in oratione poscimus, dicentes: Dimitte nobis debita nostra. Vnde in lege præcipitur: Debitum

debet tibi quispiam frater tuus, si abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue. Omnis em̃

homo debitor est & debitorẽ habet. Quis em̃ est, q non sit debitor dei, cum nullus sit sine pctõ? Et quis

est, qui debitorẽ non habeat fratrem suum, nisi ille, in quem nullus peccauit? Quantũ autẽ inter decẽ mil-

lia talẽra, & centũ denarios distat, tãto maiora sunt quæ in deũ committimus, quàm ea quę frẽs in nobis

peccant. Ea ergo benignitate fratribus in nobis peccãtibus minora dimittere debemus, qua maiora nobis à deo dimitti opramus. Quod melius agnoscimus, si superiorẽ dñi admonitionẽ, ex qua hæc simili-

tudo orta est, consideremus. Cum em̃ superius præ-

Exodi. ii.

ciperet, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te & ipsum solum, & cetera quæ sequuntur: interrogauit eum Petrus, dicens: **Domine**, quoties peccabit in te frater meus, & dimittam eum usque septies? **Ait illi Iesus**: **Non dico tibi usque septies**, sed usque septuagies septies. **Ex qua interrogatione & responsione hoc discimus**, quia si toties peccauerit in nobis frater noster, quoties humana fragilitas in die peccare non sinit, semper parati esse debemus ad ignoscendum. **Sed dicit aliquis**, peccauit in me frater meus, dimisi ei usque septuagies septies, nunquid amplius dimittere debeo, quam à **Christo** præceptum est? **Cui respondere debemus**, quia etsi septuagies octies, etsi centies, & quoties omnino peccauerit, semper dimitendum est. **Quia sicut à dño non ex parte, sed ex integro nostra uolumus dimitti peccata: sic ex toto corde fratribus in nobis peccantibus dimittere debemus**, monente **Paulo** apostolo: **Donate uobis omnia inuicem**, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & in **Christo** donauit uobis. **Numerus enim iste non pro quantitate, sed pro mysterio à domino positus est**. **Huius numeri sacramentum Lucas euangelista ostendere curauit**, cum humanæ generationis **Christi** ordinem describens, septuaginta septem generationes enumerauit. **Cum enim Matthæus ab Abrahâ incipiens, usque ad Christum descendendo, quadraginta duas generationes enumerasset, è cõtra Lucas à Christo ascèdendo usque ad primũ hominem Adã describens septuaginta septem generationes enumerauit, ut intelligamus, septuagies nõ ad quantitatẽ numeri, sed ad peccatũ prinere. À Christo ergo usque Adã septuaginta septem generationes numerãtur, quia illud peccatũ quod pri**

¶ **I**nshomo in paradiso perpetravit, per septuaginta septē generationes usq; ad **Christū**, q sine peccato uenit, uiguit. **V**nde bene idē **Lucas** à bap̄tismate **Christi** numerare cœpit, quia oīa peccata in bap̄tismo ab soluūtur. **Q**uod mystice **Lamech** suis uerbis oñdit, qñ uxoribus suis ait: **S**eptuplū ultio dabit de **Cain**, de **Lamech** uero septuagies septies. **N**ā quantum ad literā ptinet, septuagies septies de **Cain** ultio data ē, quia uindictā, quam pro fratris morte promeruit, usq; ad septimam gñationem in ipso pertulit. **D**e **Lamech** uero septuagies septies ultio data est, quia septuaginta septē animæ de femore eius egressæ sunt, q̄ oēs diluuiο perierūt. **S**piritualiter uero de **Lamech** septuagies septies ultio data ē, quia pct̄m, qd̄ primus homo peccauit, ut diximus, per septuaginta septem generationes usq; ad **Christi** aduētum uiguit. **V**nde bene idem **Lamech** percutiens, siue percussus interpretatur, quia primus hō percussus est uulnere peccati, & oīem suam stirpem eodem uulnere percussit. **H**æc diximus, ut ostēderemus septuagies septies, nō ad quantitatem numeri, sed ad peccatum pertinere. **O**mnia ergo, quæ fratres in nobis peccare possunt, dimittere iussit, quando septuagies septies fratribus in nobis peccantibus indulgere præcepit. **R**egulam ergo dimittendi in nobis ipsis discamus, ut sicut deum post peccatū uolumus inuenire propitium, sic in nobis peccantibus clementes & benigni simus, ipso saluatore monente: **C**um stabitis ad orandum, dimitte te si quid habetis aduersus aliquē, ut & pater uester qui in cælis est, dimittat uobis peccata uestra. **N**am q̄ diuini beneficij oblitus, suas uult uindicare iniurias, non solum de futuris peccatis, ueniam non mere

bitur, sed etiā præterita peccata, quæ sibi dimissa cre-
debat, ad uindictam ei replicabuntur. Vnde & sub-
ditur: Videntes ergo conserui eius quæ fie-
bant, contristati sunt ualde, & uenerunt, & narraue-
runt omnia dño suo quæ facta fuerāt.] Conserui, qui
hæc uidentes dño nūciant, angeli sunt, qui opera no-
stra die noctuq; factori nostro nunciare creduntur,
sicut angelus ad Thobiam ait: Dū oraretis, ego obtu-
li orationes uestras ante deū. Qui pro eo cōserui di-
cuntur, quia nostris humilitatibus ministrant, sicut
Apostolus ait: Sunt administratorij spūs, in ministe-
rium missi propter eos, qui hæreditatē capiunt salu-
tis, Contristati autē dicuntur, quia sicut gaudent sup
bene agentes, sic dolere dicuntur super male agen-
tes. Siue aliter, conserui qui hæc dño nūciant, docto-
res & magistri ecclesiæ intelliguntur, qui uidentes
minores à maioribus opprimi uel affligi, cōpatiunt
eis: & dum eis condolent, quasi per affectum mentis
omnia hæc dño nunciant. Tunc uocauit illū dñs
suus, et ait illi: Serue nequam, omne debitū
dimisi tibi, qm̄ rogasti me. Nōne ergo oportuit & te
misereri conserui tui, sicut & ego tui miserus sum?]
Ecce qualē pœnā merebitur, qui suas uult uindicare
iniurias. Ait em̄: Serue nequā &c. Ac si diceret: Serue
male, ingrater serue, cū ad unam petitionē omne de-
bitū tibi dimiserim, quare nō considerasti, quia opor-
tuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miser-
tus sum? Et iratus dñs eius, tradidit eum tor-
toribus, quoad usq; redderet uniuersum de-
bitum Quæritur, quō dñs iratus dicat, cū in natura
dei nulla ira, nulla mutabilitas cadat, teste Psalmista,
qui ait: Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid

frascitur per singulos dies: Ad quod dicendum quia multis in locis scriptura sacra more nostro loquitur, ut occulta dei iudicia per uisibiles res intelligantur. Sicut enim terrenus rex iratus dicitur, quādo in subiectis uindictā exercet, sic deus omnipotens illis iratus uidetur, quos iusto iudicio propter peccatā damnat & punit, cæterum in sua natura semper immutabilis semperq; tranquillus permanet, cui per quendam sapientem dicitur: **Tu autē domine sabaoth cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerētia disponis nos.** Sapi. 25
Tortores, quibus ingratus seruus traditur, immūdi sunt spiritus, de quibus scriptum est: Immissiones per angelos malos: qui grauitē a nobis exigunt, qd blande & leniter persuaserunt. Ipsos enim peccator tortores habet in pœna, quos habuit suos ad culpam. Quod autē dicitur, **Quoad usq; redderet uniuersum debitum,** finitum aduerbium pro infinito tempore posuit: quoniam reprobī æterno supplicio damnati sic quotidie debitū peccati in pœna exoluent, ut tamen pœnarū cruciatus nunquam eis deficiat, domino alibi dicente: **Amen dico uobis: Nō exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem.** Non ergo ita est accipiendum, quod post uniuersale iudicium uindicta peccatorū peracta, reprobī ueniā cōsequi possint, licet Origenistæ testentur, quorum sententiā non est sequēda: quia postquam semel damnati fuerint, ueniā non consequentur. Exponēs dominus quod in similitudinem præmiserat, adiunxit dicens: **Sic et pater meus cælestis faciet uobis, si nō remiseritis unusquisq; fratri suo de cordibus uestris.** In quibus uerbis ostēditur, quia (sicut superius diximus) qui fratribus in se pec-

cantibus dimittere non uult, etiam illa peccata, quæ sibi dimissa credebat, ad uindictam ei replicabuntur.

Et quia deus inspector est cordis, signanter dicitur, [de cordibus uestris.] **Sunt enim nonnulli, qui cum ab alijs læsi fuerint, ore dimittere uidentur, sed corde iniurias reseruāt, quod ideo faciunt, quia ab alijs coguntur ut dimittāt: aut certe defendere nō se præua-**

Jeremi. 9 **citur: Ore pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias. sed isti tales, qualem uindictam percipiant, Psalmista declarat, dicens: Qui loquūtur pacē cū proximo suo, mala autē in cordibus eorum. Et iterum: Da illis secundum opera eorū, & secundū opa manuum eorum tribue illis. Quorum patientia non præmium accipiet uirtutis, quia uelamentū est furoris. Nihil ergo prodest ore dimittere, quod uult iracundiam corde seruare. Propter hoc, cum dixisset dominus, [Sic & pater meus celestis faciet uobis, si non remiseritis unusquisq; fratri suo,] adiūxit, [de cordibus uestris.]**

DOMINICA XXIII. post Pentecosten, Matth. XXII.

In illo tempore Abeuntes pharisæi con-
filium inierūt, ut caperent Iesum in sermo-
ne. Et reliqua

A Beo tempore quo totius mūdi monarchia sub unius hoīs principatu redacta est, ppter pacem & concordia seruandā in populis, fra

tutum est, ut unusquisq; cēsum capitis sui redderet. Cuius rei testis est **Lucas** euangelista, qui tēpore quo dñs & saluator noster natus est, hāc legē in populum **Iudæorū** allatam descripsit, dicens: Exiit edictū à **Cæsare Augusto**, ut describeret̃ uniuersus orbis. Super hanc rē autē **Cæsar Augustus Herodē Antipatri** filiū **Iudæis** p̃fecit, ut & tributa exigeret, & Romano pare-
ret imperio. Ergo prædicante dño & saluatore ñro, cōtinuo magna inter **Iudæos** nata questio fuerat, p̃-
pter redditiōem cēsus, alijs dicētib; p̃ securitate &
quiete, quia **Romani** principes pro eis militarēt, de
bere tributa solui, è contra scribis & pharisæis dicēti-
bus, nō debere populū dei humanis legibus esse sub-
iectum, maxime cū decimas & primitias & sp̃tane-
as oblationes deo offerret. Et quia scribæ & pharisæi
(ut sæpe diximus) ad hoc dñm sequebātur, ut eū uel
in opere, uel in sermōe reprehēdere possent, sub hac
occasione consiliū ineuntes, [mittūt ei discipulos] su-
os cū **Herodianis**, dicētes: **Magister**, scimus q̃a uerax
es, & uia dei in ueritate doces, & non est tibi cura de
aliquo. **Non** em̃ respicis personā hoīm. Dic ergo no-
bis, quid tibi uidetur: licet cēsum dare **Cæsari**, an nō?
Quod ideo interrogabant, ut dum unum ex eis qd-
libet affirmaret, aut illorū, aut istorum odium incur-
reret. **Vt** scilicet, si diceret [licet,] reprehenderetur
ab alijs, qui cēsum dare nolebant, uel uideretur esse
contrarius legi dei. **Si** uero diceret [nō licet,] quasi
q̃ rebellionē contra **Cæsarē** mouere cogitaret, à mi-
nist̃ris **Herodis** cōprehensus teneretur. **Herodianos**
autē uel minist̃ros **Herodis** uocar, qui publice uesti-
galia exigebant: uel certe illos, quos scribæ & phari-
sæi, quia sponte **Herodi** tributa soluerent, illudentes.

Herodianos uocabant. Et quia (ut dñs ait) scribæ & pharisæi similes erant sepulchris dealbatis, blandam & fraudulentam interrogationē præmittebant, ei dicentes: [Magister, scimus quia uerax es & uiam dei in ueritate doces, & non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personā hominum.] Proprium est em̄ illorum, qui alios fraude decipere conantur, ut prius mentem audiētis adulationibus demulceant, ut blā dimentis prouocatus, non quod uerum est respondeat, sed quod illi, q̄ interrogat, placere probauerit. Quod uero illi fraudulenter de dño dicebāt, nos firmi & immobili fide credere debemus, illum scilicet uerum ac singularem esse magistrum, à quo procedit omnis sapientia, & cū quo fuit semper & est ante æuum, qui ait in euāgelio: Vos uocatis me, magister & domine, & bene dicitis. sum etenim. Et iterū: Nec uocemini magistri, q̄a magister uester unus est Christus. Ipse autē uerax est, quia (ut ait scriptura) omnis homo mendax, qui ait in euangelio: Ego sum uia, ueritas & uita. Viam quoq; dei in ueritate docuit, quia nec sefellit aliquē, nec falli ab aliquo potuit, quoniā seruantibus quæ præcepit, ueraciter dabit quod promisit. Non etiam respicit personam hominum, quia nec propter paupertatem aliquem abijcit, nec propter diuitias aliquem eligit, sed quem in suo seruitio uiderit deuotiorē, ipsum efficit sanctiorem. De quo ueracissime Petrus apostolus dicit: In ueritate comperi, quoniam nō est personarum acceptor deus, sed in omni gente, qui operatur iustitiam, acceptus est illi. Cæsarem autem, nō Augustum, sed Tiberium successorem eius, sub quo passus est dominus, intelligere debemus. Omnes enim imperatores Romanorū

Cæsares appellabatur, à primo Caio Cæsare, qui ob duas causas Cæsar est nuncupatus, uel q̄a cæso uentre matris exijt, uel q̄a cum cæsarie capitis. i. cū capillis est natus. Cognita autē Iesus nequitia eorū, dixit: Quid me tēratīs hypocritæ: Sapiētia semper sapiēter agit. Et primum cogitationes tentatorum denudauit, ut sic saltē in eo cogereñt cognoscere diuinitatem. Quoniam proprium est deo cogitationes hominū intueri, scriptura teste, q̄ ait: Quæ sunt in corde hoīs, oculi tui uidēt dñe. Et recte tēratōres suos hypocritarū appellatiōe redarguit, q̄a aliud ore proferebāt, & aliud in corde retinebāt. Hypocrita em̄ grece, latine simulator dicitur. Quo noīe recte illi cēsenti, q̄ aliud seruāt interiori, & aliud ostentāt exteriori. Quales erāt isti, q̄ cū dño dicerent, [Magister, scimus quia uerax es, Jeū capere cogitabāt in sermone. Quibus adhuc dicit: Ostendite mihi nomisma cæsus. Nomisma ē (ut Isidorus dicit) solidus aureus, uel argēteus, siue æreus. Dicit em̄ nomisma, quia noībus principū effigijq̄ signabat. At illi obtulerūt ei denariū. Denarius genus erat nūmi, qui pro decem nummis imputabatur, & habebat imaginē Cæsaris expressam nomēq̄ superscriptū. Et ait illis: Cuius est imago hæc & superscriptio: Dicit ei: Cæsaris. Nō ex ignorātia interrogatio saluatoris descēdit, maxime cū manifeste pateret, cuius esset expressa imago in nummo. sed tentatores suos interrogauit, ut illis cuius esset imago respondentibus, rationabiliter & absq̄ reprehēsiōe, quæ dei deo, & quæ Cæsaris, Cæsari reddenda esse doceret. Vnde & subdit: Et ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari & quæ sunt dei, deo. Acti di-

ceret: **R**edдите ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, id est, tributum, uectigal & censum. Et quæ sunt dei deo. i. decimas, primitias & spontaneas oblationes. **V**nde subtiliter considerandum, quia sicut Cæsar imaginis suæ censum à sibi subditis exigebat, sic deus omnipotens imaginis suæ figuram à nobis exacturus est. **I**n denario quippe imago regis exprimebatur, hō autē secundum interiorem hōiem, ad imaginem & similitudinem dei factus est, ipso dño dicente: **F**aciamus hōiem ad imaginē & similitudinē nostrā. **H**uius imaginis figurā in se expressam nouerat, qui dicebat: **S**ignatum est super nos lumen uultis tui dñe. **Q**uē admodum ergo Cæsar denariū, in quo imago eius exprimebatur, à subditis exquirebat, sic deus omnipotēs in uiolatam in nobis suam imaginē uult inuenire in pijs actibus, & pijs moribus uel castis. **S**imulq; etiā considerandū est, quia nisi primus hō imaginem dei in se peccando uiolasset, nequaquā hō homini subiectus esset. **Q**uia in initio cum fecisset deus hōiem ad imaginem & similitudinem suam, non ait: **P**ræsit hō hominibus, sed dominamini piscibus maris & uolatilibus cæli & bestijs terræ. **P**ostquam uero pctm̄ inter homines, iurgia, rixæ, & seminariū discordiæ crescere cœpit, ad comprimendam prauorū hōim insolentiam, præposuit deus hominibus hōiem, ut quos amor dei nō prouocabat ad bonū, saltem timor hominis coerceret à malis. **I**am uero Christianorū temporibus diuina prouidentia ordinauit, ut esset in ecclesia dei non solum pastor & pōtifex, sed etiā in seculo princeps, ut iste ecclesiā dei uerbis instruat, & ille armis defendat. **E**t quod iste non potest corrigere uerbo, ille feriat ferro. **E**t qui nolunt ecclesiasticam suscipere disciplinam, prohibeantur à malis per po-

Sum, 1

POST PENTECOSTEN. 503

testatem regiam. Et qui potestati dei non sunt sub-
diti, mundanis legibus constringantur. Et ideo de-
bemus Christianis principibus esse subditi (nisi con-
tra dei uoluntatem nobis imperent) & obediētes, ut
iuxta saluatoris præceptum reddamus quæ sunt Cæ-
saris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Vñ Apostolus ad-
monet, nos, dicens: Omnibus potestatibus sublimio-
ribus subditi estote, quia non est potestas nisi à deo.
Quæ autē sunt, à deo ordinata sunt. Et qui potestati
resistit, dei ordinationi resistit. Et iterum: Reddite
omnibus debitum: cui tributū, tributum: cui uectigal
uectigal: & cui honorem, honorē: & cui timorem, ti-
morem. Quod non solum dñs uerbis, sed etiā exem-
plis faciendum ostendit, qñ & deo reddidit quæ sunt
dei, patris faciens uoluntatē: & Cæsari, quæ sunt Cæ-
saris, qñ pro se & Petro tributū reddere iussit, sicut scri-
ptum est in euāgelio: Quia cum accessissent hi qui di-
drachma accipiebant ad Petrum, dixerunt ei: Magi-
ster uester non soluit didrachma? Et ait, Etiam. Et cū
contritus Petrus intrasset domum, præuenit eum
Iesus, dicens: Quid tibi uideatur Simon? reges terræ à
quibus accipiunt tributum uel cēsum? à filijs suis, an
ab alienis? Et illo respōdente, ab alienis, ait: Ergo li-
beri sunt filij. Vt autē non scādalizemus eos, uade ad
mare, & mitte hamū. & eū piscem q primus ascende-
rit, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterē, illū su-
mens, da eis pro me & te, Cuius etiam exemplū secu-
tus idem Petrus, discipulos suos per epistolā admo-
net, dicens: Deū timete, regem honorificare. Et iterum:
Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter deū:
siue regi, quasi præcellēti: siue ducibus, tāquam ab eo
missis ad uindictā malefactorū, laudē uero bonorū.

2011, 13

mat, 11

4 **DOMINICA XXV.**
post Pentecosten. Matth. IX.

In illo tempore loquente Iesu ad tur-
bas, ecce princeps unus accessit, & adora-
uit eum, dicens: Domine, filia mea. Et reliq.

Inter omnia miracula, quæ dominus Iesus Chri-
stus per semetipsum ostendit in terris, tres tantum
mortuos resuscitasse legit. Resuscitauit filiam archi-
synagogi in domo iacentem, de qua nunc sermo agit:
resuscitauit filium uiduæ, extra portam ciuitatis ad se-
peliendum delatum: resuscitauit nihilominus & La-
zarum quatruiduanum mortuum, iam scelerentem in mo-
numento. Qui ergo omnes in se credentes uenerat re-
suscitare in anima, non sine causa est, quod tres tantum
mortuos resuscitasse legitur in corpore. Trina namque
mortuorum resuscitatio, uarietatem significat peccan-
tium, atque post peccatum digne penitentium. Mori-
tur enim anima per peccatum, quia (sicut ait scriptu-
ra) anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Ipsum autem
peccatum tribus modis in mente, tribus perpetratur
in corpore: in mente agit, suggestione, delectatione
& consensu: in corpore aliquando occulte, aliquando
palam, aliquando consuetudine. Qui uero occulte pec-
cat, quasi intra domum mortuus iacet: sed cum diu-
ina gratia eius cor ad penitentiam agenda in infirmum,
quasi intra domum mortuus resuscitatur: tales signifi-
cavit filia archisynagogi, quæ in puellari ætate resus-
citata est. Qui autem manifeste peccat, quasi extra por-
tam ciuitatis ad sepeliendum mortuus expellitur: sed cum
tales per diuinam gratiam & aliorum correptionem ad pœ-

nitentiam compunguntur, quasi antequam ad sepulchrum perueniant, a domino resuscitantur: hos signi-
 ficauit adolescens filius uiduæ, quem dominus extra
 portam ciuitatis resuscitauit. Sunt etiam aliqui, qui
 non solum publice peccare non erubescunt, sed etiã
 ipsum peccatum in lögam consuetudinem uertunt.
 q̄les significauit Lazarus quatruiduanus mortuus, de
 quo bene scriptum est: Quia iam sc̄ter, quia dum pu-
 blice per consuetudinẽ peccare non erubescunt, pijs
 mentibus sc̄torem malæ famæ ingerunt: sed nec de
 talibus desperandum est, quia dominus etiam Laza-
 rum quatruiduanum mortuum sc̄torem, solo iussu
 resuscitauit, de quo lachrymasse legitur Iesus, & uoce
 magna clamasse: Lazare, ueni foras. q̄a tales a docto-
 ribus nõ solũ exhortationibus, uerum etiã orationi-
 bus sunt instruendi, & cum magna instantia prædi-
 cationis uoce magna clamandi. Frequenter enim p̄
 diuinam gratiam compuncti, ab ipsis peccatis resipi-
 scunt, sc̄q̄ ipsos assiduis steribus & longioribus ieiunij
 macerant, largiores eleemosynas tribuunt: & ubi
 abundauit peccatum, superabundauit gratia: & sicut
 p̄opti fuerũt ad peccandũ, sic p̄optiores sint ad pœ-
 nitendum. Sed nunc quid princeps uel filia eius, pro
 qua rogaturus uenerat, allegorice significant, uideamus.
 Ait enim euangelista: [Loquẽte Iesu ad turbas,
 ecce princeps unus accessit, & adorauit eum, dicens:
 [Filia mea defuncta modo est, & reli.] Allegorice
 princeps iste, Moysen significat. Vnde bene iuxta Lu-
 cam euãgelistam Iairus est dictus, qui interpretatur
 illuminans, siue illuminatus: qm̄ idẽ legislator Moy-
 ses, dum uerba uitæ alijs ministraturus a deo accepit,
 & ipse illuminatus est spiritali gratia, & alios sua do-

et rina illuminauit. Filia eius synagogam significat,
 quam dum primus diuinis preceptis & legalibus ob-
 seruationibus erudiuit, quasi spiritali utero genuit. Sed
 domino loquente ad turbas, principis filia defuncta est:
 quia tempore quo dominus in carne apparuit, syna-
 goga à paterna religione & legis obseruatione defe-
 cerat. Unde etenim tumultuantibus rebus pristinam
 amisit dignitatem: quia nec sacerdotalis honor pro-
 prium decorem habebat, & templi reuerentia & ho-
 stiarum immolatio non solum non spiritaliter, sed etiã nec hi-
 storicaliter obseruabatur. Rogauit ergo princeps pro
 filia, quia frequenter Moyses pro synagogæ liberati-
 one diuinam exorauit clemenciam, quemadmodum
 in multis locis scripturæ scriptum inuenis, præsertim
 in eo loco, ubi deus usque ad deo pro populo Israelitico de-
 precabatur, ut etiam ex libro uitæ deleri cuperet, mo-
 do posset dei iram deprecari. Et quia intellexit, eam
 non aliter à morte animæ posse liberari, nisi per incar-
 nationem unigeniti filij dei, recte eiusdem principis uo-
 ce dicitur: Veni, impone manum tuam super eam,
et uiuet. Manus enim domini in scripturis, aliquan-
 do incarnationem significat filij, sicut per prophetam
 dicitur: Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam
de medio sinu tuo? Et iterum: Emitte manum tuam de
alto, eripe me, & libera me de aquis multis. Vt ergo
super defunctam filiam manum imponeret, rogare fu-
 it, quatenus per incarnationis domini mysterium mun-
 do uisibiliter appareret. Quasi enim spiritaliter Moy-
 ses manum super filiam defunctam imponere rogauit, quasi in-
 carnationis domini mysterium iudæis predicabat, dicens:
Prophetam uobis suscitabit deus de fratribus uestris
tanquam me, ipsum audietis iuxta omnia que locutus

Exod. 32

psalm. 73.

fuerit uobis. **Et** q̄ adueniente plenitudine t̄pis, non
 solum de synagoga carnem assumere, sed etiā deum
 inter hoīes uisibiliter se dignatus est demonstrare, re-
 cte subiungitur: **Et surgens Iesus sequebatur eum, &**
discipuli eius. Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxū
patiebat duodecim annis, accessit retro, & tetigit sim-
bram uestimēti eius.] Sicut archisynagogi filia syn-
 agogam significat, sic mulier, quæ fluxū sanguinis pa-
 tiebatur duodecim annis, significat ecclesiam ex gen-
 tibus. Fluxus enim sanguinis, immunditiā significat
 peccatorum, sicut per prophetā dicitur: **Furū, homici-**
dium & adulterium inundauerunt, & sanguis san-
guinē tetigit. **A** quo fluxu sanguinis se liberari opta-
 bat ille, q̄ dicebat: **Libera me de sanguinibus deus de-**
us salutis meæ. **N**on aut̄ præmittendum uidetur,
 quod hæc mulier duodecim annis fluxum sanguinis
 patiebat, ut em̄ alij euangelistæ cōmemorant, puella
 hæc archisynagogi filia, duodecim annos habebat æ-
 tatis, cōsiderata ergo utraq̄ lectiōe, cognoscimus, q̄
 quando puella nata est, tunc mulier cœpit infirmari.
Qm̄ & illa duodecim annos habebat ætatē, & ista du-
 odecim infirmitatis. Iuxta uero spiritalē intelligenti-
 am, qm̄ synagoga nata est, ecclesia ex gentibus cœpit
 infirmari: q̄ facile cognoscunt̄ uitia in cōparatiōe uir-
 tutū. **G**ētilis ergo populus ex eo uilior esse cœpit, ex
 q̄ populus Iudæorū electus est. **S**i em̄ (ut diximus) pu-
 ella duodecimo anno ætatis defuncta est, t̄pe puber-
 tatis appropinquante uirā finiuit: q̄ t̄pe liberationis
 uel redēptionis instante, Iudæa suū nō cognouit libe-
 ratorē, magis q̄ mortē elegit q̄ uirā. **I**uxta hunc sen-
 sum, nō uacat à mysterio, qd̄ archisynagogus filiā suā
 octauo loco miraculorū à domino resuscitari roga-

uit, Recensita igitur euangelica lectione, inuenit primum miraculum dominus in Galilga fecisse, scilicet de aqua uinum: secundum descendens de monte, leprosum curasse: tertium, puerum centurionis a paralyti sanasse: quartum, socrum Petri febricitantem liberasse: quintum, mare turbatum sedasse: sextum, in regione Gerasenorum a legione demonum hominem curasse: septimum, in ciuitate sua Capharnaum paralyticum sanasse: octauo loco subintrat archisynagogus, pro filia rogaturus, nolens a mysterio circuncisionis excludi. Subintrat etiam & mulier, a fluxu sanguinis curata. Retro autem accessit, quia non domino manente in carne, sed post eius ascensionem credit ecclesia ex gentibus. Vel certe accessit retro, quia non solum incarnationis eius mysterium cognouit, sed etiam uestigia passionis illius imitatur. Retro enim post dominum accedere, est eius uestigia imitari, sicut ipse dicit in euangelio: Si quis uult uenire post me &c. Et iterum: Qui mihi ministrat, me sequatur. Unde in lege præcipitur: Post dominum deum tuum ambulabis, Hinc Petrus ecclesiam, quæ ad dominum accessit, admonet dicens: Christus passus est pro nobis, uobis relinquens exemplum, ut sequamini uestigia eius. Et Iohannes: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Accessit ergo ecclesia corde, non corpore, iuxta illud propheticum: Accedite ad eum & illuminamini. Fimbria autem uestimenti tægere, est incarnationis eius mysterium agnoscere, & secundum illud spiritualiter uiuere. Quia enim deus in diuinitate tangi non potest, quasi fimbriam uestimenti tangendum esse exhibuit, quando se in humanitate uisibilem demonstrauit. **Dicebat**

enim intra se: Sitetigero tantum uestimentū eius, salua ero. Pulchre hæc mulier intra se dicebat, q̄a om̄is ecclesiæ fides uel operatio, magis in corde est quàm in corpore. **Vt enim clarior in cōspectu dei appareat, sua bona opera frequēter ab humanis conspectibus abscondit.** De qua per prophetam dicitur: **Omnis gloria eius ab intus.** In tactu enim uestimenti salutem esse credidit, q̄a per incarnationis mysterium genus humanum saluari posse non dubitauit. **At Jesus conuersus, ⁊ uidens eam, dixit: Confidescilia.** Conuersio domini ad mulierem, respectum miserationis eius significat ad ecclesiā. Quasi enim terga, & non faciem domini uidebat, quando post idola manuum suarum currens, creatorem suū deum ignorabat. **Et postquam fide eum tangere cœpit, faciem ei ostendit, quando per suam gratiam mētem ecclesiæ ad se uidēdum illuminauit.** Quod quia per fidem accipere meruit, recte dicitur: **Confidescilia,** fides tua te saluam fecit. **Et salua facta est mulier ex illa hora.**] Nam si quis solam literam attēdat, nō paruam fidem mulierem istam habuisse cognoscit. Cuius perfectionem fidei Lucas euangelista manifestius declarat, dicens eam omnem substātiā suam in medicos erogasse, nec ab ullo poterat curari. Sed cum uidisset dominum in turba ambulātem, solo tactu uestimenti eius posse fieri credebat, quod multis medicis impossibile fieri cōprobauerat. **Vnde & accessit retro, & tetigit simbriam uestimenti eius, & confestim stetit fluxus sanguinis eius.** Cuius uirtutē fidei, ut dominus comprobaret, ait: **Quis est qui me tetigit?** negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: **Præceptor, turbæ te comprimunt**

& affligunt, & tu dicis, quis me tetigit? **Et dixit: Tetigit me aliquis. Nam & ego noui uirtutem de me exiisse, Videns autem mulier quia non latuit, tremens uenit, & procidit ante pedes illius, & ob quā causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo, & quem admodum confestim sanata sit. At ipse dixit illi: Filia, fides tua te saluam fecit. Recte ergo filiam uocauit, quā tam perfectam habuit fidem. Spiritualiter autē (ut diximus) significat ecclesiam, quā filia est dei per adoptionem, quia sicut ait euāgelista: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri. Cui per Prophetam dicitur: Audi filia & uide, & inclina aurem tuam. Quā recte per fidem saluat, quia sicut scriptū est: Iustus ex fide uiuit, & sine fide impossibile est placere deo. Vnde dominus mulieri Chananæ ait: O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut uis. Notandum autē quia cum dñs ad filiam archisynagogi resuscitandam pergeret, mulier in itinere sanata est: quia cum dñs ad synagogā docendam ueniret, ecclesia ex gentibus credendo anticipauit salutē, iuxta illud propheti cū: **Aethiopia pueniet manus eius deo. Aethiopia enim quā nigrū gignit populū, ecclesiam significat ex gentibus nigredine peccatorū coopertam. Aethiopia ergo manus eius proueniet, quā ecclesia ex gentibus, ante synagogā credidit. Oportet autem cōsiderare quia mulier nec in domo, nec in urbe, quā ab urbe lōge excludebatur, sed in uia ei occurrit: quia gentilis populus nullam cognitionem dei, nec legis notitiam habebat, & ideo quasi nudus & discopertus domino occurrebat. Sicq; cum dominus ad puellam tendebat, mulier in uia sanata est: quia dum iudeorum populo predicabat, fidem gentium approbabat, sicut ipse alibi de****

Psalm. 67.

centurione ait: **Amen dico uobis**, non inueni tãtam fidem in Israel. **Vnde & apostoli iudgis dixerunt: Vo bis quidem oportuerat primum loqui uerbũ dei, sed quia repellitis illud, & indignos nos indicatis æternę mirę, ecce cõuertimur ad gentes. Manifeste etiam maior fides mulieris cõprobat, q̃ archisynagogi: qm̃ cũ archisynagogus dñm ad domum suam uenire rogasset, & in itinere eundo uel redeundo eum laborare scisset, mulier pfecte credens, nihil eum laborare fecit, sed tm̃ simbriã uestimẽti terigit. Sed post q̃ dñs mulierem in itinere curauit, filiã archisynagogi in domo resuscitauit: quia circa finem seculi synagoga creditura est, iuxta illud **Apostoli: Cum plenitudo gentium subintrauerit, tunc omnis Israel saluus fiet. Et iterũ: Non prius quod spiritale est, sed quod carnale, deinde quod spiritale. Id est, nõ prius synagoga credidit, quæ spiritalis fuit, sed gentilis populus, qui erat animalis, deinde synagoga quæ fuit spiritalis.****

DOMINICA VIGESIMA
sexta, post Pentecost. Iohan. VI.

In illo tempore Cum subleuasset oculos Iesus, & uidisset maximam multitudinem ueniẽtem ad se, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, Et reliqua.

Quoties legimus dñm ex paucis panib⁹ multas turbas hoim̃ pauisse, nõ im̃ est mirandũ, quantũ uenerandũ. Nõ est em̃ mixta potu ir: sed poti⁹ uenerandũ, q̃a facere uoluit. **Qui em̃ ex nihilo cũcta creauit, nõ est mixta, si ex paucis panib⁹ mul**

512 **IN DEDICATIONE**

ras turbas pauit. Sed illud considerandum est, quod dominus refecturus turbas, prius subleuat oculis in cælum respexisse dicitur. Oculi enim domini in scripturis, duplicem habent significationem &c.

Vide dñicam Lætare in Quadragesima.

IN DEDICA
tione ecclesie.

Lucæ V.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Nō est arbor bona quæ facit fructum malum. Et reliqua.

Dominus Iesus Chrs edificator & conseruator suæ ecclie, q̄les ad edificationē arbores q̄rat, in exordio hui⁹ lectio nis dec larat, dicēs: **Nō est enim arbor bona, quæ facit fructū malū: neq̄ arbor mala, facies fructum bonum.** Arbores spiritaliter in scripturis homines significant, sicut ille cæcus, qui à domino illuminatus fuerat, dicebat: **V**ideo homines quasi arbores. Et Daniel in uisione Nabuchodonosor regis, arborem magnam ipsum regē interpretatus est. **F**ructus autē arboris, opa sunt hominis uel bona, uel mala, sicut dominus ait in euan-

gelio: Aut facite arborē bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Sed quæritur, quare ipse dominus dicat,] Non est arbor bona, quæ facit fructum malum, neque arbor mala, faciens fructum bonum,] cum legimus Petrum apostolum, arborem utiq; bonam, malum fructum fecisse, qñ deum negauit & magistrum: & è contra, Iudam arborem malā fuisse nemo dubitat, & tñ fructum bonum fecit, qñ cum cæteris discipulis dñm secutus est: Ad quod rñdendum, q̄a tandiu bona arbor, .i. bonus homo bonos fructus facit, quādiu in bona intentione perseverat: & mala arbor tandiu malos fructus facit, quādiu mala intētio perdurat. Sicut enim ex radice arboris, p̄cedit fructus, ita ex radice intentionis, fructus opationis. & ideo necesse est, ut qualis fuerit intētio, talem p̄ferat fructum, domino dicente: Qualis fuerit intētio tua, tale erit & opus tuum. Cæterum & is qui uideatur esse bonus, si à bona intentione cessauerit, malos fructus facere potest: & is qui putatur malus, si per poenitentiam præterita mala correxerit, bonos fructus facere potest. Iuxta quē sensum & David, arborem utiq; bonam, malum fructum fecisse legimus, quādo homicidium pariter & adulterium perpetravit: è contra Nabuchodonosor, cum esset arbor mala, fructum bonum fecit, quando deum Danielis in uniuerso regno suo adorari iussit. Similiter & Iethro cum prius mala esset arbor, bonū fructum fecit, quando Moyfi utile consilium dedit. Paulus quoq; cum bona esset arbor, malos fructus fecit, quando ecclesiam dei est persecutus. Et quia ea, q̄ occulta sunt hoībus, deo placent, quomodo hoīes inter bonas & malas arbores discernere ualeant, domi

nus manifestat, cū adiungit: [Vnaquæq; enim arbor ex fructu suo cognoscitur.] Sicut em̄ uisibiles arbores ex fructu discernimus, cuius generis uel saporis sunt, ita spirituales arbores (id est, homines) ex operibus discernere possumus, cuius intētionis sint. Nā si quales mala arbor proferat fructus, uel ex quibus cognosci possit, Paulus apostolus denunciat cū ait: Manifesta aut̄ sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, auaritia, idolorū seruitus, ueneficia, inimicitia, cōtentiones & amulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, ebrietates, comestationes, q̄ p̄dico uobis sicut prædixi, q̄ quitalia agunt, regnū dei non consequent̄. At uero quales bona arbor p̄ferat fructus, idē ipse ostendit cū adiungit: Fructus em̄ spūs est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, cōtinentia, castitas, aduersus hm̄oi non est lex. Hos fructus gratulabat̄ se p̄tulisse Propheta, cum dicebat: Ego aut̄ sicut oliua fructifera in domo dei, speraui in misericordia dei in æternū & in seculum seculi. Qualem arborem etiā alibi descripsit, dicens: Beatus uir qui non abiit in consilio impiorū, & in uia peccatorū nō stetit. Adijciens: Et erit t̄quam lignum quod plantatum est secus decursus aquarū, quod fructū suum dabit in tempore suo. Et folium eius non defluet. Et iterū: Iustus ut palma florebit, & sicut cedrus Libani multiplicabit̄. At uero mala arbor qualem finem habeat, dñs in euangelio ostēdit, cum dicit: Ois arbor q̄ non facit fructum bonū, excidetur & in ignem mittetur. qualem arborem describit Ieremias propheta, cum dicit: Maledictus homo qui confidit in hoīe, & ponit carnē brachium suum, & à domino recedit cor eius. Erit em̄ quasi my-

ricæ in deserto, & non uidebit cum uenerit bonū. De
 q̄ adhuc subditur: **Non enim de spinis colligunt
 ficus, neq; de rubo vindemiāt uiam.** Spina &
 rubus, arbores sunt plenæ aculeis, ita ut uix aut nul-
 lo mō absq; læsione tractari possint: quibus contra-
 riæ sunt uitis & ficus, q̄ & gustū dulcis saporis, & fra-
 grantiā habēt suauis odoris. Ergo p̄ spinā & rubū, uī-
 tia & peccata significant, de qbus primo hōi dictum
 est, **Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi.** Sunt
 em̄ nonnulli, in quibus ira aculei peccatorum abun-
 dant, ut eorū societas absq; læsione haberi non possit,
 qm̄ cū male in seipsis uiuant, proximis amari, asperi
 & in suaues existunt uel male uiuendo, uel iniurias ir-
 rogando. Sunt uero alij, qui uelut uitis, dulcē celestis
 patriæ memoriā in suis operibus ostendentes, & fra-
 gratiā bonæ opinionis reddentes, ad amorē cælestē
 alios pertrahunt, non solū in terrenis substantijs ne-
 cessitatē indigentium sustētando, sed etiā in spiritua-
 libus eruditionibus uerbū uitæ suauiter ministrādo.
 Sed quia illi, in quibus cōpunctiones facinorū abun-
 dant, habere nō possunt, domini uoce declaratur, cū
 dicitur, [**Non em̄ de spinis colligunt ficus, neq; de ru-
 bo vindemiant uuā.**] Possumus p̄ spinā & rubū, hæ-
 reticorū prauā doctrinā accipere, quæ aīas audientiu
 crudētat & laniat. **Hi** aut̄ intantū fugiendi sunt, ut (in-
 quātū fieri potest) nulla participatio, nec collocutio
 cū eis habeatur: q̄ (sicut ait scriptura) qui tetigerit p̄
 eū, inquinabitur ab ea. & qui dissipat sepē, mordebit
 eū coluber. **Vñ** nos **Apostolus** admonet, dicēs: **Hęre-
 ticū hōiem post unā & secundā correptionē deuita,
 sciens quia p̄uersus est hm̄di.** Sed quis spina botrū nō
 gignat, solet tñ uitē cum boīro sustinere. **Cernimus**

516 **IN DEDICATIONE**

em aliquoties in uineis caricem ex spinis uitē cū bo-
tro sustinere. Et cū ex alta radice botrus procedat, fre-
quenter tamen spina uitē cū botro sustētat. Quid er-
go faciendum? Nunqd propter spinā relinquēda est
uua? Nō. Sed (sicut ait quidam de sapiētibus) sic colli-
gēdus est botrus, ut tñ caueat spina. Iuxta ergo hanc
similitudinē, quia hæretici in suis assertionibus qua-
dam bona & utilia docēt, ab ecclesiasticis uiris prius
discernēdi sunt, & post modū bona carpēda, & mala
fugienda. **Exodi. 12.** Quod in scripturis ueteris testamenti figu-
rate ostēdit, quando egredientibus filiis Israel ex Aeg-
ypto, præcepit eis ut mutuarent a uicinis suis uasa
aurea & argentea non pauca, & expoliarent Aegy-
ptum. Per aurū enim nitor eloquij designatur, **Salomone**
dicente: **Thesaurus desiderabilis requiescit in**
ore sapientis. Per argentum, qd sonat & lucet, subtili-
tas prædicatiōis exprimitur, **Psalmista** teste: **Eloquia**
dñi, eloquia casta, argētum igne examinatum. Quasi
enim uasa aurea & argētea ab Aegyptijs mutuamus,
quando ab hæreticis uel paganis sententias utiles no-
stræ fidei necessarias discimus: qd illi facere debēt, qui
in fide catholica ita radicati sunt, ut subtilitas hæreti-
cæ prauitatis nullo modo eis nocere possit. **Vnde do-**
minus alibi in lege figurate præcepit, dicēs: **Cum egres-**
sus fueris ad pugnā contra hostes tuos, & tradiderit
eos dñs deus tuus in manus tuas, captiuosq; eos du-
xeris, si uideris in numero foeminarum puellam, quæ
oculis tuis placeat, uoluerisq; eā habere uxorē, intro-
duces eam in domū tuam, ita tamē, ut prius radas eg-
fariē capitis eius, & præcidas summirates unguium,
maneatsq; in domo tua lugens patrē suū & matrem
uno mense. Postea uero ingredieris ad eā, & erit tibi

Exodi. 12.

Proue. 11.

Dent. 21
Judi. 3

uxor. Quasi em̄ spiritaliter ad bellū cōtra hostes nostros pergimus, qñ cum hæreticis de fide & religione Christiana conflictum habemus, cumq; diuina autoritate à nobis superati fuerint, si uiderimus in eorum disputationibus sententias nostræ fidei utiles & necessarias, debemus eas accipere nobis in uxorem, quæ uxor uiri sapientia uocatur. ita tamen, ut prius radamus cæsariem capitis eius, & præcidamus summitates unguium. i. quicquid hæreticum, quicquid distortum & prauum in eorum doctrina inuenitur, abijciamus & respuamus. Sed & si aliqui ex hæreticis ad catholicā fidem conuerti uoluerint, recipiendi sunt, ita tamen, ut pristinum errorem anathematizent. Exponens autem dñs qd dixerit in eo quod ait, Non em̄ de spinis colligūt ficus, neq; de rubo vindemiant uiam, adiunxit dicens: Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonū. & malus de malo profert malum. Thesaurus dicitur locus ubi ponitur aurum, quia ^{hæreticis} græce latine possessio dicit. Thesaurus ergo in hoc loco intentionē significat cordis, iuxta illud qd alibi ait: Vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Bonus ergo homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, quia de bono desiderio cordis procedit loquela boni sermonis: similiter & malus homo de malo thesauro profert malum, quia ex mala intentione cordis, procedit fructus prauæ operatiōis, iuxta illud quod dñs ait: Ex corde enim exeūt cogitationes mala, adulteria, ebrietates, homicidia, furta, blasphemia & his similia. Vnde adhuc subiungit, dicens: Et abundantia cordis os loquitur. Vbi forte querit aliquis, quare dicat, [Ex abundantia cordis os loquitur,] cum sæpe homines,

& maxime illi q hypocritæ appellatur, alia pro alijs
 mētientes, & fallant alios, & fallantur ab alijs. Sed fa-
 cilis ad hæc patet responsio, quia si hoibus hæc occul-
 ta sunt, deo tñ manifesta sunt, q̄ clarius uidet ea quæ
 sunt in corde, quàm tu uidere possis quæ sunt in facie,
 dicēte scriptura: **Quæ sunt in corde hoīs, oculi tui ui-**
dent dñe. Illi ergo soli ex abundantia cordis os loquit,
 cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, & ante uidet
 intentionē, quàm lingua proferat sermonē. Sed non
 semper latere possunt hoies hypocritæ, qm̄ quæ in cor-
 de ardentem diligunt, frequenter in sermone proferunt.
Qui em̄ toto corde deum sciunt, etiã sermonibus su-
um desiderium ostendunt, iuxta illud sapientis:

Mentibus instat amor, sermonibus æstuat ardor.
 Sed quia sunt nonnulli (ut diximus) qui ut hoies fal-
 lere possint, iudicium dei nō metuunt, recte increpa-
 tio subinfertur, cū dicitur: **Quid aut̄ uocatis me,**
domine domine, & nō facitis quæ dico? Dicere enim
 dñe dñe, ad fructū bonæ arboris ptinere uidet, & ad
 boni thesaurū cordis. sed non facere quæ iubet, ma-
 gis ad cōtumaciam pertinet, q̄ ad obedientiam, qm̄
 sicut **Apostolus ait de falsis fidei professoribus, Cōfi-**
tenur se nosse deū, factis autē negāt. Quales dñs per
 prophetam reprobatur, dicēs: **Populus aut̄ hic labijs me**
honorat, cor aut̄ illorū longe est à me. & alibi in euāge-
 lio: **Non oīs qui dicit mihi domine dñe, intrabit in re-**
gnū celorū. Vnde fatuis uirginibus ad ianuā spōsi cla-
 mitātibus, **Domine dñe, aperi nobis, dictur se esse re-**
statum: Amen dico uobis, nescio uos. Suos em̄ cōfesso-
 res, p̄ceptorū suorū uult esse operatores. Vñ adhuc si-
 militudinē adiūgit, dicēs: **Dis qui uenit ad me, &**
audit sermones meos, & facit eos, ostendā uobis cui

Cur, 1

Spn,

mat, 25

similis ē.] Et pulchre postquā dixit [& audit sermo
 nes meos,] adiunxit [& facit eos:] quā ut ait **Aposto**
lus, **N**on auditores legis iusti sunt apud deum, sed fa-
 ctōres iustificabuntur. **E**t ipse in euangelio saluator
 cū dixisset, **B**eati qui audiūt uerbū dei, adiunxit, & cu-
 stodiūt illud. **V**nde alibi dñs discipulos suos beatifi-
 car, dicēs: **S**citis hec? beati eritis, si feceritis ea. **H**inc &
Iohannes in **A**pocalypsi sua cū dixisset, **B**eatus qui au-
 dit & legit uerba libri huius, cōtinuo adiunxit: & ser-
 uat ea q̄ in ea scripta sunt. **I**llos em̄ specialiter dñs su-
 os recognoscit, q̄ cū recta fide bona opera adiungūt.
Vn̄ **P**salmista, cū in laude sanctorū diceret, **I**nuocabāt
 dñm, & ipse exaudiebat eos, adiunxit: **C**ustodiebant
 testimonia eius & p̄ceptum quod dedit illis. **E**t alibi,
Beati qui custodiunt iudicium & faciunt iustitiā in
 omni tpe. **Q**ui ergo talis est, merito ipsius dñi imita-
 tor efficitur, sicut subiūgitur, **S**imilis est homini
ædificati domū, qui fodit in altū, & posuit fun-
damēta supra petrā. **H**omo iste per similitudinē
 dñs **I**esus **C**hristus est: quā ædificat domū, uidelicet san-
 ctā ecclesiā, nō ex lapidibus & lignis uisibilibus, sed
 ex preciosis & imputribilibus animabus sanctorū. **D**e
 q̄ p̄ p̄phetā dicit, **D**omū tuā decet sanctitudo dñe in
 lōgitudine dierū. **Q**ui fodit in altū, quia terrenā cupi-
 ditatē radicatus à cordibus fidelium suorū abcidit. **P**o-
 suit aut̄ fundamentum supra petrā, quia fidē ecclesiæ
 sup̄ seipsum constituit uel stabiluit, sicut **P**etro, cui à
 firmitate petræ nomē impositū est, dicit: **S**uper hanc
 petrā ædificabo ecclesiā meā. **P**etra em̄ **C**hr̄m signifi-
 car, sicut ait **A**p̄tus, **P**etra aut̄ erat **C**hr̄stus. **Q**uod ue-
 ro subiungit, **I**nundatione aut̄ facta, illiusum est
flumē domui illi, & nō potuit ea moueri, manē

520 **¶ IN DIE FESTO**

feste pater, quia saepe persecutionibus cōcussa est ecclesia, non tñ à fide cōmota, aliqñ paganorū infestationibus, aliqñ falsorū fratrum peruersis dogmatibus, aliqñ quando impulsione dæmonū, uel propriæ fragilitatis, sed cōtra hæc oīa firma stat ecclesia, quia nō in se cōfidit, sed in Christo, dicēs cum propheta: **In petra exaltasti me, deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici.** Et iterū: **Statuit supra petrā pedes meos, & direxit gressus meos.** Vnde & subditur, **Fundata em̄ erat supra petrā, id est, supra Christum.** De q̄ ait Apostolus, **Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, qui est Christus Iesus.** Sicut enim in ædificationibus nihil fundamento prius ponitur, sic quicumq̄ amorem dei omnibus rebus præponit, & si pulsari potest, tamē cadere nescit: quia superiecta titubare nesciunt, quādo fixa stant ea quæ continent. Vnde alibi de ecclesia dicitur, **Et portæ inferi nō præualebunt aduersus eam.**

Matth. 16

**¶ HOMILIAE ALI-
QUOT DE SANCTIS, TVM
propriæ singulis, tum com-
munes omnibus.**

**¶ IN DIE CELEBRI SANCTI
Andræ apostoli, Matth. III.**

¶ In illo tempore Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonē, qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius. Et reliqua.

IN omnibus operibus suis, q̄ dominus Iesus Christus nobis ad imitandū ostendit, hoc declarare dignatus est, q̄a si uirtutes animæ uolumus accipere, prius tētationū stimulos debem⁹ superare. Deniq; p̄dicaturus mundo euangeliū prius à Iohāne baptizatus, secessit in desertū, ibiq; quadraginta

diebus & quadraginta noctibus ieiunans, trinā tētationē diaboli superauit: ac inde egressus, ambulās iuxta mare Galilææ, ut p̄sens lectio narrat, discipulos elegit: nos nimirum in hoc facto instruens, quia si uolumus bonum accipere, prius a malo debemus declinare. Est em̄ ordo recte uiuēdi, ut prius uitia superet, q̄ uirtutes uult accipere: quia superato diabolo dñs discipulos eligere uoluit, ut ostenderet nobis tunc uirtutum culmen posse ascendere, qm̄ tētationes diaboli fortiter superauerimus. qm̄ sicut ait Apostolus, Tribulatio patientiā operatur, patientia uero probationem, probatio autē spem, spes uero nō confundit. Quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per sp̄m sanctum, qui datus est nobis. Sed de uocatione apostolorū locuturi, primū de situ loci, in q̄ hęc facta fuisse memorant, aliq̄ cōmemorāda sunt.

Hoc em̄ mare, qd̄ nūc Galilææ dī, propter uarietates adiacentiū locorū, uarijs cēsetur nominibus. Dicitur em̄ mare Galilææ, propter adiacentē provinciā Galilæam. Dicitur & mare Tiberiadis, à Tiberiade ciui

tate. Dicitur & stagnum Genezareth, eo quod flantibus uentis, crispantibus undis, aurā ex se generare uideatur. Dicitur & lacus Genezareth, propter candidē ciuitatē sibi adiacentē. Et à quibusdā mare asphaltū, propter inopportunitatē portus uocatur. Extendit autē in lōgitudine CXL. stadia, in latitudine XL. Nec propterea mare dicitur, eo quod amaræ sint aquæ eius (sunt enim dulces ad potandum, habilesq; ad piscandū) sed idioma linguæ Hebrææ est, oēs congregationes aquarum uocare mare, sicut in Genesi scriptum est: Congregatiōes aquarū appellauit maria. Sed ut hæc spiritualiter cōsideremus, nō ab re putandū est, quod euangelista dñm nō sedisse, nec sterisse, sed deambulasse iuxta mare Galilææ descripsit. Ipsa enim mortificatiō corporis, à mysterio uacua nō est putanda. Mare ergo in hoc loco, mundū significat. Et pulchre, quia sicut mare immobile esse non potest, sed semp accedit & recedit, sic mūdus diuersis perturbationibus & fluctuationibus cōmouetur. Hinc per Psalmistā dicitur: Cōmouisti dñe terram, Vnde mare à meando dicitur, eo quod semper accedat & recedat. significat (ut dictum est) mundū, qui crescit nascendo, decrescit moriēdo, eleuatur in prosperis, deijcitur in aduersis. Ad hoc ergo mare dñs uenit, qñ per incarnatiōis sugmysterium mundo uisibilis apparuit, quādo (ut ait Apostolus) semetipsum exinaniuit, formā serui accipiēs, in similitudinem hoīm factus, & habitu inuentus ut homo, humiliavit semetipsum. Nō autē sterisse uel sedisse, sed pambulasse dicit, quia non, sicut cæteri mortales in mundo cū esset natus, ut cæteri hoīes permāsit, sed post doctrinam sancti euāgelij, post ostensionē miraculorum, post suam sacram passionem resur-

gens à mortuis, uictor ad cælum redijt, sicut ipse ait: Exiui à patre & reliq. hoc significauit deambulatio eius. De cuius motione uel transitu per Petrum dicitur, Qui pertransiuit benefaciendo & sanando oēs oppressos à diabolo. Neq; illud absq; consideratione prætermittendum est, q; dominus discipulos electurus, iuxta mare ambulauit, qui postea coram illis super fluctus maris ambulasse narratur. Vt enim diximus, mare mūdum significat. Discipulis ergo in mari piscantibus, dominus secus mare ambulauit, quia & si uenit in mundum per naturam, alienus fuit tñ à mundo per culpā. Qm̄ sicut Petrus ueracissime testatur, Pctm̄ non fecit, nec inuētus est dolus in ore eius. Sed forte quærit aliq; quare dñs discipulos primū à Galilæa eligere uoluit, & nō à Iudæa, uel cæteris regionibus, quæ nobiliores putabantur. Ad quod, qui curiosus est, respondere potest, quia quāuis gloriosa dñi natiuitas prius in Iudæa sit celebrata, tamē eius sancta conceptio primū in Galilæa ab angelo uirgini est annūciata, Luca euāgelista teste, q; ait: Eodem tēpore missus est Gabriel angelus à deo in ciuitatē Galilææ, cui nomē Nazareth, ad uirginē desponsatā uiro, cui nomē erat Ioseph. Et post pusillum adiecit: Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud dñm, ecce cōcipies & paries filiū. Dignū enim erat, ut ubi caput nascēdi sumpserat exordiū, inde mēbra horū acciperent incrementū: & ubi ortū primū sol iustitiæ derat, inde stellæ fulgētes mundo apparerent: & ubi uirgo audierat, Ecce cōcipies, ibi piscatores audierēt, Venite post me. Siue ideo à Galilæa dñs discipulos eligere uoluit, quia per uirtutē miraculorū, per manifestationē suam, primū in Galilæa mundo innotuit.

Primum enim miraculum in Chana Galilæe fecisse legitur, quoniam ex aqua uinum fecit & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius. Et Petrus: Vos scitis uerbum, quod factum est in uniuersam Iudæam, post baptismum quod predicauit Iohannes, Iesum a Nazareth, incipiens a Galilæa. Nos autem dicimus primum discipulos a Galilæa eligere uoluisse, propter sacramentum ipsius nominis. Galilæa namque transmigratio facta, siue reuelatio perpetrata interpretatur. & cum dominus discipulos a Galilæa elegit, nos instruxit, ut si eius discipulatu adhaerere uolumus, primum de uirtutibus ad uirtutes transmigrare debemus, & de mundano amore ad amorem dei, dicentes cum propheta: Quoniam aduenæ & peregrini sumus apud te, sicut omnes patres nostri. ut in Galilæa. id est in reuelatione æterna faciem domini contemplantes, dicamus cum Apostolo: Nos autem reuelata facie gloriam domini contemplantes, transformamur a claritate in claritate, tanquam a spiritu dei. **U**idit duos fratres. **Simonem, qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes retia sua in mare, & uocauit eos.** Videre dei, eligere est, sicut nescire, reprobare. Sicut enim illos nescit, quos reprobatur, unde in finem reprobis dicturus est: Nescio uos unde sitis, sic uidere eos dicitur, quos in æterna presentia legit, sicut cuiusdam dictum est: Cum esses sub ficu, uidi te. Vidit ergo dominus Petrum & Andream, quos praeuientem gratiam in sorte apostolatus dignos legit. Sed nec illud praetermittendum est, quod in prima sua uocatione carnales fratres legit. Petrus enim & Andreas fratres erant non solum spiritu, sed etiam carne germani. Cum ergo carnis fratres legit, ostendit, qui eius discipulatu uolumus adhaerere, fra-

tres esse debemus, non carne, sed spiritu: non genealogia, sed charitate. Omnes quoque qui in Christo regenerati sumus, unum patrem habemus deum, cui quotidie in oratione dicimus: Pater noster qui es in caelis, de quo ipse ait in euangelio: Et patrem nolite uocare uobis super terram, unus est pater uester qui in caelis est. Huius filios nos esse gloriemur, dicentes cum Apostolo: Filij dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Mater uero nostra sancta ecclesia est, quae nos per fidem & sacramentum baptismatis quotidie spiritaliter generat. Quibus ergo unus est pater deus, & una mater ecclesia, consequens est, ut fratres sint. id est ut unum sentiant, id ipsum sapiant, non diffideant, non discordent, ut in eorum numero computentur, quibus saluator ait: Omnes enim uos fratres estis. Hos enim spirituales fratres admirabatur propheta, cum dicebat: Ecce quam bonum & quam iucundum, habitare fratres in unum. Norandum autem, quod duos fratres elegit, ut ostenderet, quia suos discipulos geminam uult habere charitatem, dilectionem scilicet dei & proximi. Vix enim soli, ait scriptura, quia cum ceciderit, non habet subleuantem. Cuius rei gratia dominus binos elegit, binos ad predicandum postea misit, ut ostenderet quia praedicationis officium non debet suscipere, nisi qui dilectionem dei & proximi habet in pectore. Vel certe binos elegit ad confirmandam autoritatem, qui duorum testamentorum doctores fierent, ut impleretur in eis quod ipse alibi ait: Omnis scriba doctus in regno caelorum, similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & uetera. Erant enim piscatores. Piscatores & illiterati a domino eliguntur, ne fides creditiui, quae per eorum doctrinam & praedicationem instruuntur.

da erat, in eloquētia uerborū, & nō in uirtute dei fieri putaretur. **Magister** humilitatis, qui ueniēs in mundum ait, **Discite à me** quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris, humilitatis exēplum, quod in om̄ibus operibus suis ostenderet, etiam in uocatiōe apostolorū seruare uoluit. **Non** em̄ elegit matrem potentissimam, sed quantū sanctissimam, tm̄ pauperrimam, intm̄ ut non inueniret agnū, quē pro filio offerret. **Nec** natus ē in domibus cedrinis laqueat; & uario picturę colore decoratis, sed reclinatus est in p̄sep̄io, q̄a nō erat ei locus in diuersorio. **Neg;** inuolutus ē uestibus purpleis, auro & margaritis resplendentibus: sed sicut scriptum est, **Pannis** eum inuoluit. **Hanc** ergo humilitatē, quā in his, & his similibus seruauerat, in uocatione duorū non deseruit, quia non elegit potētes uel filios regū, non philosophos uel sapientes mundi, sed pauperes simplices, qui quotidianū uictū arte piscādī q̄rerent, per quorū tm̄ doctrinam & prædicationē, potentes mundi & sapientes ad suam fidem uocauit, quia sicut **Apostolus** ait, **Mūdus** nō cognouit per sapientiā deum, placuit deo per stultitiā prædicationis saluos facere credentes. **Et** iterū: **Nam** sermo noster & prædicatione, non fuit in humanæ sapiētię uerbis, sed in uirtute, ut nō euacuetur crux **Christi**. **Quia** non multi potētes, nō multi nobiles, sed q̄ stulta sunt mūdi elegit deus, ut cōfundat fortia: & ignobiliora & cōtempribilia mūdi elegit, ut cōfundat sapientes: & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret. **Sed** quid de talibus dñs dicat, uideamus. **Et** ait illis: **Venite** post me. **Bene** quidē **Petrum** & **Andreas** uidisse dicit, ac postmodū ad sequendū uocasse, q̄a oēs electos prius ex

interna dei presentia ad sequendum uocat, diciturq[ue] eis: **Venite post me.** Quid ē dicere, [Venite post me,] nisi me sequimini, meis praeceptis & nō uestris uoluptatibus obedite sicut em̄ post dñm, est eius uestigia imitari, sicut ipse ait: **Si quis uult uenire post me, abneget semetipsum &c.** Et iterū: **Qui non baiulat crucem suam & uenit post me, nō est me dignus.** Vñ in lege praecipitur: **Post dñm deum tuū ambulabis.** Quid aut̄ in promissione dicat, audiamus. **Ait enim:** [Faciā uos fieri piscatores hoīm.] Nō dicit piscatores pisciū, sed piscatores hoīm: nomē mutauit, officium non abstulit. Nā post resurrectionē legimus eos esse piscatū. **Et cōgrue de piscatoribus piscium, piscatores hoīm facere uoluit:** quia sicut officium est piscatoris nauem ascendere, retia manibus tenere, & de profundis gurgitibus pisces ad littus trahere: sic isti in gremio ecclesiae recepti, nauē fidei ascendentes, retia p̄dicationis in uerbo & opere habentes, de amarissimis & tenebrosis mūdi gurgitibus, multos hoīes ad ueram lucē traxerunt, quā ait: **Ego sum lux mūdi, q[ui] sequitur me, nō ambulat in tenebris, impleta p̄phetia, quā dicit: Populus q[ui] ambulat in tenebris &c.** **Vñ de Petrū Hierosolymis retia in manibus tenētem, & multos pisces spiritaliter de profundis gurgitibus capientē.** Legimus em̄ ad eius p̄dicationē una die quinque millia, altera tria millia hoīm credidisse. **Vide beatū Andream, cuius hodie festiuitatē colim⁹, in Achaia retia in manibus tenentē, & multos pisces spiritaliter capientē.** Non solū em̄ ad eius p̄dicationē tota ciuitas, sed etiā tota regio credidisse legitur, sicut ipse ait: **Christus me misit ad istam prouinciā, ubi nō paruum populū acquisiui.** Istos piscatores pollicebatur

ecclesie dñs, cū per pphetam dicebat: **Mittā piscato-**
res meos, & piscabunt eos: uenatores meos, & uena-
bunt eos de omī mōte & de omī colle. Sed liber sua-
uiter intueri quod dñs, qui Petrū & Andreā de arte
piscandi elegit, Paulū quoq; qui nō minoris gratiæ
fuit, de arte scenofactoria ad prædicatiōis officium
uocauit. Sicut em̄ isti conuenienter de piscatoribus
piscium, piscatores hoīm facti sunt, sic decenter ille,
qui erat tabernaculoꝝ corporaliū ædificator, ad spi-
ritalia tabernacula cōstruenda translatus est. Aedifi-
cauit ergo spiritalia tabernacula, cum sua prædica-
one ab humanis mentibus culturam dæmonum ex-
pulit, ut habitaret Christus per fidem in cordibus eo-
rum. Aedificauit etiam spiritaliter Christo taberna-
cula, quando ab Ierusalem usque Illyricum repleuit
eūgelio Christi: ut qui corporalia tabernacula, mo-
rituris hominibus ædificabat, postmodum inciperet
spiritalia deo (ut diximus) construere in animabus
insempiternū uicturis. Aedificabat tabernacula deo,
quando prædicabat. Reddite omnibus debitum, cui
tributū, tributū: cui uectigal, uectigal. &c. Vel quan-
do præcipiebat, qualiter uiri erga mulieres, & mul-
eres erga uiros deberent esse: qualiterq; parentes er-
ga liberos, & filij erga parentes: qualiter serui erga do-
minos, & domini erga seruos. Quarum pulchritudi-
nem tabernaculorum admirabatur Propheta, cum
dicebat: Quā pulchra tabernacula Iacob, & tētoria
tua o Israel. Et Psalm. Quā dilecta tabernacula tua
dñe uirtutū, &c. Domini iussione obedientia secuta
est apostolorum. Nam sequitur: Et illi continuo
relictis retibus ⁊ navi, secuti sunt illum. In
quorū opere nostra superbia confunditur, nostra du

ritia redarguitur, q̄ quotidie flagellis atterimur, & minis terremur, signis prouocamur, promissionibus subleuamur, & tñ uocantem sequi cōtemnimus. **At** uero illi non hunc miracula facientem uiderant, nō eius promissionibus subleuati fuerant, & tñ ad unius iussionem relictis om̄ibus, secuti sunt illū. **Sequamur** ergo & nos eos, quos in **Christo** patronos habere meruimus, ut eorū exemplo incitati, saltē post multas admonitiones & promissiones sponte relinquamus quod quotidie amittimus, ut impleatur promissio dñi, dicentis: **Beati** pauperes spiritu, q̄m̄ ipson̄ est regnū celoꝝ. **Ille** em̄ in cælo sedet, q̄ adhuc in terris de cōuersione nostra monet. **Sed** solēt hi, qui proprias uoluntates abrenunciare nolunt, paupertatis occasionem in sua excusatione prætere, dicētes: **Imitari** contēptores mūdi uolumus, sed quod relinquamus non habemus. **Quibus** nos respōdemus, q̄a deus omnipotens in abrenunciatione mundi, nō censum, sed uotum pensat, nec perpendit quod habeas in arca, sed qualem habeas conscientiam. **Vnde** si habeas temporalē rem, uende: si autē nō habes, de magno onere liberatus es. **Tanto** ergo liberius **Christū** sequi potes, quanto minus diuitiarū funibus fueris illigatus. **Considerare** etiam tales monemus, quid & quantū nostri sancti patres reliquerint. **Nōne** retia & nauem? **Et** tñ postea domino, pmittēte audire meruerunt: **Omnis** qui reliquerit domum, agros, patrem & matrē, uxorem & filios, fratres & sorores propter me, centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit, **Petrus** in persona omnium libere rēdit: **Domine**, ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? **Et** ille qui (ut diximus)

non cēlum, sed uotum pensat, ait: **Amē** dico uobis, quia uos qui reliquistis omnia & secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. **Parū** uidetur **Petrus** & **Andreas** reliquisse in retibus & naui, & magnam gratiam & praeuiū a domino accepisse. Sed tñ multum reliquerunt, qui uoluntatē habendi abnegauerunt. **Tñ** enim a sequentibus relinquitur, quātum a non sequētibz concupisci potest. **Qm̄** regnum dei, quātum habes, tñ ualeat. **Valuit** **Zachæo** dimidium substantiae, ualuit **Petro** & **Andreae** nauem & retia: sicut cum omnia relinquerent, nihil profuit **Hermogeni** & **Socrati**, quia **Christum** non fuerunt imitati. **Ualeat** etiam calicē aquae frigidae, & si haec omnia defuerint, sola bona uoluntate cōparari potest. **Quia** domino nato, caeli ciues in terris uisi sunt, qui clamant: **Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis.** **Bene** autē postquam dixit [relictis omnibus,] adiunxit, [secuti sunt eum.] **Qm̄** in uacuum omnia sua relinquit, qui **Christum** non sequit̄, .i. imitatur. Sed inter haec omnia considerandum est, qualis artifex sit spūs sanctus, qui sine mora mentē, quā tangit, nō solū immutat, sed etiā habet & docet. **Tetigit** puerum citharedū, & **Psalmistam** fecit. **Tetigit** armentarium sycomoros uellicantē, & **pphetam** fecit. **Tetigit** abstinentem iuuenem, & iudicem fenum fecit. **Tetigit** publicanum, & euangelistam fecit. **Tetigit** psecutorem, & doctorem gentium cōstituit. **Tetigit** **Petrum** & **Andreae**, & pisces pisciū apostolos statuit. **Rogā** dus est ergo a nobis artifex & deuotissimis precibus supplicandus, ut mētes nō

fratres tangere dignetur, cuius solummodo tetigisse, do-
 cuisse est. **Et procedens inde vidit alios duos**
 fratres, **Jacobum Zebedaei**, & **Iohannem fratrem eius**,
 in naui cum **Zebedaeo patre eorum**, reficientes retia
 sua, & uocauit eos. **Illi autem statim, relictis retibus**
 & patre, secuti sunt eum.] **Geminata in binis uocatio**,
 superiorem narrationem confirmat. **Non solum enim**
 semel, sed & iterum bini uocati sunt discipuli: quia duo
 sunt, quae erga charitatem proximis sollicitè seruare
 oportet. **Primo, ut nullum laedamus: secundo, ut bo-**
 num, quod possumus, impendamus, quoniam qui dixit,
Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris, ipse alibi ait:
Quod uultis ut faciant uobis homines, & uos facite il-
lis. **Zebedaeus interpretatur dealbatio, significat dia-**
bolu. Cui ideo recte nomen dealbationis conuenit, quia
 cum sit & merito tenebrosus, ut ait **Apostolus**, transsi-
 gurat se in angelu lucis. **Filij ergo Zebedaei isti disci-**
puli, qui a domino uocati sunt, fuisse memorantur: quia ut
 ait **Apostolus**, **Omnes irae filij sumus, antequam redimeremur,**
 non conditionis naturae, sed imitatione & primi
 patris per uariatione. **Naui Zebedaei, infidelitatem si-**
gnificat: cuius nauis instrumenta uitia sunt & peccata.
Qualia Paulus Apostolus enumerat, dicens: Manife-
sta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicationes, immundi-
tas, impudicitia, auaritia, idolorum seruitus, ueneficia,
 & his similia. **Sicut autem isti discipuli uocati a domino, reli-**
 ctis patre, secuti fuerunt, & ultra ad patrem non dicunt
 reuersi, sic & nos, qui de potestate diaboli per diuinam
 gratiam liberati ad caeleste regnum sumus uocati, nec
 propter amorem parentum, nec cuiuscumque cupiditatis
 obiectu, ulterius ad eum debemus redire, propter illud
 quod dominus dicat, **Quia nemo mittens manum in ara-**

trum & respiciēs retro, aptus est regno dei: sed infatigabiliter usq; in finem in bono opere perseverare, quā sicut ait saluator, Qui perseverauerit usq; in finē, hic saluus erit. Vnde cuidam dicenti, Domine, sequar te quocunq; ieris, sed dimitte me prius sepelire patrem meum, respondit, Sine mortuos sepelire mortuos suos. Tu autē sequere Christū. Sed his de uocatione discipulorum breuiter dictis, libet intueri quod non frustra dominus in prima sua uocatione quatuor discipulos elegit. Quaternarius enim numerus perfectus est, & in suis partibus diuisus, perfectionem significat. Diuiditur namq; in unum, duos & tres. Vnū ergo, quod est prima pars eius, perfectionē significat. Quia unum dñs, una fides, unū baprisma, unus deus & pater oīm. Duo, quod ē alia pars eius, ad perfectionē pertinet, propter duo testamenta, uel propter geminā dilectionem. Tres uero, propter indiuiduam trinitatē, & propter tria tēpora, ante legē, sub lege, & sub gratia: uel quia hō interior ex tribus rebus constat, memoria, sensu & uoluntate. Quaternarius autē numerus perfectus est, propter quatuor euangelia, uel quatuor tēpora anni, siue propter quatuor elementa, ex quibus constat in exteriori hoīe, aere, igne, terra & aqua: frigida, calida, sicca & humida: seu propter quatuor flumina, quæ egrediunt de paradiso: uel certe propter quatuor principales uirtutes, prudentiā scilicet & tēperantiam, fortitudinē & iustitiā. Has etiā uirtutes nō solum in numero, sed etiā in nobis isti discipuli significāt, Petrus enim, qui à quibusdā agnoscēs interpretat, prudentiam significat: cuius uirtutis prima pars est, deum eiusq; uoluntatē cognoscere: quia sicut insipientis est, qui dicit in corde suo, nō est deus, ita prudēs,

qui cognoscit deū, Hanc uirtutem in se habuit, qui corde, hoīem uidens, deum cognouit, dicens: **T**u es Christus filius dei uiui. **A**ndreas, qui uirilis interpretatur, fortitudinem significat. Quā uirtutem non solum in noīe, sed etiam in opere habuit, quia in fide recta usque ad passionem uiriliter perseuerauit intm̄, ut etiam cum duceretur ad crucifigendū, uidens crucem, cū gaudio diceret: **S**alue crux preciosa, quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius tanq̄ margaritis ornata es, gaudens & exultans uenio ad te, ut suscipias me ab hominibus, & reddas me magi stro meo, ut per te me recipiat, q̄ per te redemit me. **P**er Iacobum, qui interpretatur supplantator, iustitia designatur, quæ iniquitatē supplantare & æquitatē nouit diligere. **Q**uam in oībus actibus nostris habere debemus, sicut propheta dicit: **I**ndicabo tibi hō & rel. Iohannes, qui interpretatur gratia dei, uel in quo est gratia, temperantiā designat, quæ alio nomine discretio uocatur, & est mater oīm uirtutum. **H**anc uirtutē habebat ille qui dicebat: **A**ngelus noster es an aduersarioꝝ? **U**t enim homo prudens, fortis & temperatus sit, non à se habet, sed per diuinam gratiā accipit. **C**um ergo dñs in prima sua uocatiōe quatuor discipulos suos elegit, in ipso numero nobis innotuit, quia si eius discipuli esse uolumus, has quatuor uirtutes habere debemus: ut simus **P**etrus, bonū agnoscendo, ut uideamus p̄terita, p̄sēntia & futura, propter illud quod dñs admonet, dicens: **E**stote prudentes sicut serpentes. **E**t ipse **P**etrus, **E**stote prudentes, & uigilate in orationibus. **A**ndreas, uiriliter, qd bonū cognoscimus, per fortitudinē tenēdo, sicut angelus admonet Iohannē in **A**pocal. dicēs: **E**stote

fortes in bello, & pugnat cum antiquo serpente, &c. Iacobus, uicia cum iustitia supplantando, ut in omnibus actibus iustitiam teneamus, sicut ait Apostolus: Iuste & pie uiuamus. Et Salomon: Diligite iustitiam qui iudicatis terram Iohanes, gratiam dei adipiscendo. Et cum ipso discretionem habeamus, ut inter bonum malumque discernentes, bonum teneamus & malum relinquamus, propter illud Apostoli: Omnia autem probate, quod bonum est tenete. Quod cum fuerimus, habebimus in quadriga Cherubim faciem hominis per prudentiam, leonis per fortitudinem, uiculi per iustitiam, aquilae per discretionem. Allegorice autem per hos quatuor discipulos, ut qui dam dicunt, duo populi figurant. Petrus enim, qui interpretatur agnoscens, populum Iudaeorum significat, qui in ceremonijs obseruandis deum cognouit. Idem significat Iacobus, qui gentilem fratrem suum prius credendo supplantauit. Andreas, qui interpretatur uirilis, populum gentium significat, qui postquam deum credidit, uiriliter in fide permansit. Eundem significat Iohannes, qui interpretatur gratia dei, quia gentilis populus, gratia dei subueniente, saluari meruit, non suis meritis, sed sicut Paulus dicit: Gratia dei saluae factae sunt gentes. Imitemur ergo hos dei apostolos, ut per gratiam ipsius mereamur saluari, quemadmodum & illi. Quod ipse praestare dignetur, qui sine fine uiuit & regnat &c.

IN NATIUITATE

sancti Iohannis Baptistae. Lucae. I.

In illo tempore Elizabeth impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audiverunt uicini & cognaticius, Et reliqua,

Non solum opa & uirtutes sanctorū plene sunt admirationibus, sed etiā ipsa uerba, quibus ad memoriam posterorū scribuntur, aliquā à mysterijs uacua non sunt. Quod i exordio huius lectionis euangelista oñdere uoluit, cū præcursoris dñi natiuitatē descripturus, ait: *Elizabeth*

impletum est tēpus pariendi, & peperit filiū. Verbū impletionis scriptura sacra, in bonorū tñ ortu, actu uel obitu ponere cōsueuit. Denique impleti sunt dies *Mariae* parere filiū. Et *Elizabeth* impletum est tempus pariēdi. Et *Salomon* impleuit ædificare domum dñi. Mortuus est autē *Abraam*, uel alius ali quis patrū, senex et plenus dieb;. Merito em̄ in operibus sctōrum impletio cōmemorat, quia etiā in breui tēpore ad cumulum perfectionis perueniūt, sicut de uno illorū scriptū est: Cōsummatum in breui expleuit tempora multa, q̄a placita erāt deo opera illius. Vt ergo oñderet euāgelista quātā perfectiōis p̄cursor dñi futurus esset, in ipso ortu natiuitatis eius, uerbū impletiōis ponere ratū duxit. At cōtra dies impiorū inanes & uacui, q̄ licet lōgo tēpore feliciter uiuant, nunq̄ tñ ad cumulū perfectionis pueniunt. De quibus *Psalmista* ait: Viri sanguinū & dolosi nō dimidiabunt dies suos. Et sicut de eorū principe per beatū *Iob* dicit, Antequā dies eius impleant, peribit. & ut incaluerit sol, soluet de loco suo. *Horū* umbraticā felicitatē

citatem sine perfectione transitura despexerat **Psalmista**, cum dicebat: **Vidi impiū superexaltatum &c.**
Et audierunt vicini eius quia magnificavit
dñs misericordiā suam cū illa, & cōgratulant ei.]
Concordat autē hęc euangelistę narratio cum præ-
 missa pmissione euāgelica. Cū enim angelus **Zacharię**
 nasciturę **Iohannē** pmitteret, inter cętera ait: **Et**
erit tibi gaudium & exultatio, & multi in natiuitate
eius gaudebūt. Nunc autē nato puero, euāgelista ad-
iungit, dicens: [Et audierūt uicini & cognati eius &
rel.] Merito em̄ uicini & cognati Elizabeth cōgrat-
ulabant, non solū q̄ in prouecta ætate filiū genuis-
set, sed etiā quia ad similitudinē Sarę & Annę p
promissionē eū accepisset. Quod superius euāgelista
de Zacharia & Elizabeth protulerat, Qui erant am-
bo iusti ante deum, incedentes in om̄ibus mandatis
& iustificationibus dñi sine querela, hoc nunc in il-
lorum operibus demonstrat, cū ait: Et factū est in
die octauo, uenerūt circuncidere puer, & uocabant
eū nosē patris sui Zacharię.] Præceptū erat in lege,
 ut infans recens natus, octauo die circuncideret, ubi
 declaratur, cū quāto studio alia præcepta legalia ob-
 seruabant, qui etiam in huius mandati custodia tam
 studiosi erant. **Hi autē qui cōuenerant uicini & cogna-**
ti, uocabant eū nomine patris sui Zacharię, ut digni-
tas quę in patre sene & muto uidebatur amissa, in fi-
lio recuperaretur. Quod autē die circuncisionis nomi-
mina uenis, quod beatus Abraā patriarcha cum si-
gnaculo circuncisionis, augmentum uel immutatio-
nem promeruit nominis. Et respondens mater
eius, dixit: Nequaquā, sed uocabitur Iohā-

S. IOHANNIS BAPTISTAE. 537

nes.] Hæc em̄ à marito nō didicerat, q̄ppe qui ex eo, quod sibi filium nasci non crediderat, mutus permanebat. sed quia ille ab angelo, ista didicerat à sp̄sctō Decebat enim ut nouæ gratiæ præco, nouo uocari uocabulo, quod ei imponebat diuina electio, nō aut carnalis cognatio. **Et dixerūt ad illā.** Quia nemo est in cognatiōe tua, qui uocetur hoc noīe. Innuebāt autem patri eius quem uellet uocari eum. **Et postulans pugillarem,** scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. **Hi** qui conuenerant uicini & cognati, quia nomē patris filio imponere uolebant, nec mater ad hoc assensum p̄bebat, quibus nutibus ualebāt, patrē mutū interrogare satagebāt. **At** ille postulās pugillare, i. s̄t yllū scriptoriū, q̄d uerbis nō poterat, literis expressit dicens: Iohānes est nomē eius. **Vbi** notandum q̄a non dixit: Iohannes erit nomen eius, cum futurū uideret, sed Iohannes est nomen eius. **Ac** si diceret, **Nō** nos ei imponimus, quia habet uocabulū quod agnouimus, non quod elegimus. **Hoc** ergo nomen non tunc primum impositum est, sed antequam nasceretur, quando à Gabriele angelo Zachariæ dictum est: **Ne** timeas Zacharia, exaudita est oratio tua, & **Elizabeth** uxor tua pariet tibi filium, & uocabis nomen eius Iohannem. **Vbi** magnus præcurfor dñi futurus præmōstratus est, quando eius nomen antequam nasceretur, p̄ dictum est. **Nouum** em̄ aliquid in eorum actibus futurum præmonstratur, quibus nomina antea à deo imponuntur, quàm corporaliter nascantur: quod de Isaac & Ismael legimus, de Salomone & Iosia, de Iohanne baptista, & de domino saluatore. **Magnus** ergo iste Iohannes futurus ostēditur, quia antea nominatus est quàm natus. **Cui** illud conuenire potest, q̄d

diuina uoce Ieremia dicitur: Priusquã te formarẽ in utero, noui te: & antequam exires de uulua, sanctificauit te, & prophetam in gẽtibus dedi te. Et illud: Dominus ab utero uocauit me, de uentre matris meæ recordatus est nominis mei: & posuit os meum dominus ut gladium acutum sub umbra manus suæ. [Et mirati sunt uniuersi.] De tali scilicet concordia, q̄ mater uerbis, & pater scriptis in nomen filij concordarent. Mirati sunt tamen maximo, cum in eorũ cognitione nemo uocaretur hoc nomine. [Apertũ est autẽ ilico os eius & lingua eius, & loquebat.] Merito lingua quã infidelitas uinxerat, fides absoluit, ut impleteretur quod ab angelo ei dictum fuerat: pro eo quod nõ credidisti uerbis meis, eris mutus, neque poteris loqui usq̄ in diẽ quo hæc fiant. Quia em̄ uox clamãtis in deserto nascebatur, merito in eius natiuitate lingua patris, q̄ prius obmutuerat, absoluit. Loquebat autẽ non uerba ociosa uel fabulosa, sed benedicẽs deum. Quia consuetudo sanctorũ est, ut cum semp̄ bñdicãt dñm, maxime tunc in eius benedictione ora relaxãt, qñ ab aliqua tribulatione liberati fuerint. Quis hymnus triũ puerorũ pleniter declarat, q̄ in camino ignis ardentis soluti deambulãtes, nõ solũ deũ bñdicebant, sed etiã creaturam ad eum laudandũ, puocabant. [Et factus est timor super om̄es uicinos eorũ, & sup̄ omnia montana Iudææ diuulgabant om̄ia uerba hæc.] Quia p̄co iudicis nascebat, nõ solũ uicinis, sed etiã aliorũ corda timore cõmonebant: & q̄ audierãt illũ p̄ reprobationẽ angelicã de sene patre & sterili m̄re natũ, & q̄ uidebant in eius natiuitate linguã patris esse solutam, non solũ admiratione, uerum etiã timore corda eorũ commota sunt. Vñ & dicunt: [Quis putas puer

S. IOHANNIS BAPTISTAE. 559

iste erit.] Quod est dicere: qualis est? Sed ne putares Iohannē hanc gratiā sua uirtute adeptum esse, & nō per diuinū auxiliū, recte subiungit: [Etm̄ manus do mini erat cū illo.] Manus dñi in scripturis aliqd diuinae protectionis auxiliū significat, sicut in psalmis legitur: In manus tuas dñe cōmendo sp̄m meum. [Et Zacharias pater eius impletus est spū sancto, & p̄pherauit.] Igitur q̄a ille natus est, qui non solū p̄pheta, sed etiam plus quā p̄pheta futurus erat, de quo & saluator ait in euangelio: Inter natos mulierū nō surrexit maior Iohanne, non solū officiū loquēdi in eius natiuitate pater recepit, sed etiā spū p̄phetiæ repletus, aduentū saluatoris p̄nūciauit. Qd̄ q̄a uicinū futurū p̄spexit: p̄phero more q̄si iam factū narrauit, dicēs: Benedictus dominus deus Israel. q̄a uisitauit & fecit redemptionem plebis suae. [Vbi cōsiderandū q̄ duo sunt q̄ posuit: [Visitauit, & fecit redemptionem plebis suae.] Visitatio q̄ppe, ad infirmos p̄tinet: redēptio, ad captiuos. Visitauit ergo & fecit redemptionem plebis suae, p̄ aduentū suū dñs Iesus Christus, q̄ in se credētes & à languore anime liberauit, & à captiuitate diabolica p̄cioso sanguine redemit. Vñ finis huius cānici ita concludit: Uisitauit nos oriens ex alto. Illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis sedent.] Et rel. Plebi suae dicit, nō qd̄ hanc ueniēs suā inuenerit, sed q̄a eā uisitando & redimendo suam fecerit, sicut ipse per Osee, p̄phetā dicit: Vocabo non plebem meā, & rel. Hæc de natiuitate p̄curatoris domini ad literam breuiter dicta sunt. Spiritualiter cum Iohannis celebratur natiuitas, noui testamēti inchoatur sublimitas. A diebus em̄ Iohānis (ait saluator) regnum caeloꝝ uim patitur, & q̄ uim faciūt, dñi

ripiunt illud. Congratulabantur uicini & cognati Elizabeth in natiuitate Iohannis, quia gaudium natum est in cælo angelis de ablutione iustorum, domino dicente: Gaudium erit coram angelis dei in cælo &c. Siue congratulabantur uicini & cognati genitrici in ortu noui pueri, quia ecclesia spiritale gaudiū habuit, cum fidelem populum per baptismum genuit. Cōcinit autem gratia noui testamenti, quod eiusdem præconis circuncisio octaua die celebratur. Octonarius enim numerus ad fidem resurrectionis pertinet, dicente Salomone: Da partes septē, necnon & octo. Et dñs Iesus Christus octaua die resurgens a mortuis, nostram resurrectionem in octaua ætate seculi futuram demonstrauit. Recte cum nouum testamentum inchoat, Iohannes octaua die circunciditur, pulchre etiā natiuitate noui præconis patris lingua absoluitur, quia & spiritualiter sacerdotij dignitas, & ueteris testamenti mysterium, quod absconditum & ligatum erat, post domini resurrectionem manifestatum & declaratum est. Hic autem qui patris nomē puero magis quàm Iohannem imponere uolebant, illam partem populi significat, qui magis ex operibus legis quàm per fidem Christi hominem posse iustificari credebant. Sed mater hæc prophetico spiritu prohibet, dicens: Nequaquam, sed uocabitur Iohannes, quia ecclesia eorum ablutionem, quos per baptismum regenerat, magis per fidem & gratiam, quàm per opera legis posse implere credit. Quod nomen Iohannis in nostra lingua sonare uidetur, qui gratiam dei, siue in quo est gratia, interpretatur. Gratia em̄ dei (ait Apostolus) saluæ factæ sunt gentes. Et sicut alibi ait: Neque circuncisio aliquid ualeat, neque præputium, sed fides quæ

PPETRI ET PAVLI APOST. 541
per dilectionē operatur. Vnde spiritaliter patris no-
men puerō imponere uolentibus, Petrus apostolus
cum Elizabeth contradicit, cum ait: Quid uultis im-
ponere iugum super ceruices discipulorum, quod ne
que nos neq; patres nostri portare potuimus: sed p
gratiam domini Iesu credimus saluari, quem admo-
dum & illi.

IN DIE SANCTO
apostolorum Petri & Pauli.

Matthæi XVI.

In illo tempore **Venit Iesus in partes**
Cæsareæ Philippi. Et reliqua.

Cæsareas tres legimus, duas in terra repromis-
sionis, tertiam uero in Cappadocia. Est em̄ Cæ-
sarea Palæstinæ regionis, in littore maris ma-
gni, quæ prius Turris stationis uocabatur, sed postea
ab Herode in honorem Cæsaris nobiliter reedificata,
Cæsarea est appellata. In qua idē Herodes in hono-
re Cæsaris magnificam domum albo marmore con-
struxit: ubi Herodes ab angelo percussus, eo q; nō de-
disset honorem deo, consumptus à uermibus expi-
rauit. In hac etiam Cornelius centurio à Simone
Petro baptizatus est: in ea uero quatuor filiarū Phi-
lippi uirginum sepulchra usq; hodie ostēduntur. Est
& alia Cæsarea quædam in Cappadocia, de qua Lu-
cas euāgelista in Actibus apostolorum meminit: De-
scendit Cæsaream, & salutauit ecclesiam. Tertia autē
Cæsarea est Philippi, cuius in hoc loco euāgelista me-
minit, & ipsa in terra repromissionis, quam Philippus

542 **T**IN DIE SANCTO

Herodis filius in honore **C**æsaris ad radices montis **L**ibani ædificauit: & hæc **C**æsaream **P**hilippi cognominauit, ubi duo fontes oriuntur, unus noie **I**or, alter uero **D**an, qui simul iuncti, **I**ordanè efficiunt fluiuium. In huius ergo partes ueniens **I**esus cum discipulis suis, interrogabat eos, dicens [**Q**uem dicunt homines esse filium hominis?] ut scilicet ubi **C**esar nummum exigebat tributi, ibi saluator nummum acciperet fidei. **N**otandum autem, quia non ait, **Q**uè me dicunt homines esse, ne iactantes de se querere uideret, sed, què dicunt homines esse filium hominis. **E**t cum maioris honoris uideretur filium dei se uocari, filium hominis se uoluit nominare, ut ostenderet in omnibus actibus humilitatè esse seruandam: siue certe, ne aliquis de ueritate assumptæ carnis dubitaret, frequètius filium hominis, quàm filium dei se uocare maluit, sicut est illud: **V**eniens filius hominis, putas inueniet fidem in terra? **E**t, filius hominis uenturus est in gloria patris sui cum angelis suis. **E**t, **V**ulpes foueas habent, & his similia. **U**bicumque enim in latino filius hominis legitur, in hebreo filius **A**dam habetur, sicut illud in **P**salmo: **F**ilij hominum usquequo graui corde? pro quo in hebreo habetur, filij **A**dæ. **S**ed interrogati discipuli, diuersorum opinionem proferunt, dicentes [**A**lij **I**ohannem baptistam, alij uero **E**liam, alij uero **I**eremiam, aut unum ex prophetis.] **Q**uid autem homines **E**liam aut **I**eremiam **C**hristum putauerint, cum ante multa curricula annorum fuisse leguntur? **S**ed hic error in populo ex stultitia gentiliu descendit, ut putarent aliquem magnum uirum post mortem suam spiritum dare posse cui uellet. **Q**uo errore seductus fuerat **H**erodes, quoniam audita fama de **I**esu, dixit: **I**ohannes quem ego decollauit, surrexit a mortuis, & uirtutes multas

operant in eo. Diuersorū autē opinionibus auditis, fa-
uor ad discipulos specialiter sermonem conuertit,
& dicit: **Uos autē quem me esse dicitis?** Ac si di-
ceret. **Allis hominibus humana tantum de me opinan-**
tibus, uos, q̄ ex illis non estis, q̄a ego elegi uos de mū-
do, quem me esse dicitis? In q̄bus uerbis ostēdit, eos
in humana fragilitate humanæ naturæ meritū tran-
scendisse, & ad imitationē ueri dei quodāmodo de-
os uocari posse, iuxta illud **Psalmographi: Ego dixi,**
dij estis & filij excelsi omnes. **Respondens Simō-**
Petrus, dicit: Tu es Christus filius dei uiui.
Nō solum Petrus ordinem sui prioratus seruat, cum
interrogatus primus respondit, sed etiam magnitudi-
nem amoris ostendit. Merito ergo primus respon-
det, quia plus cæteris eum diligit. In multis nanq̄ eu-
angelij locis legimus, Petrum præ cæteris dñm disci-
pulis dilexisse, ipso domino dicente: Simō Iohānis,
diligis me plus his? Et ille: Tu scis dñe, q̄a amo te, siue
diligo. Et cū duodecim discipulis suā passionē prædi-
ceret, hoc Petrus præ magnitudine amoris ferre non
uolens, assumpsit eū secreto, & dixit ei: Propitius tibi
esto dñe, ne fiat istud. Nō em̄ decet ut filius dei gustet
mortē. Et cū imminēte articulo passiōis diceret, Oēs
uos scandalū patiemini in me in ista nocte, ille rñdit:
Eris oēs scandalizati fuerint in te, ego nunq̄ scandalī-
zabor. Cum it̄ q̄d futurū erat p̄diceret, dicens: Amē dī
co tibi, anteq̄ gallus cātet ter me negabis, Petrus de
se p̄sumēs ait: Etiam si oportuerit me mori tecū, nō te
negabo. Et cū post resurrectionē fr̄ās in littore, disci-
pulis piscātibus apparuisset, audiens Petrus q̄d domi-
nus est, tunica succinxit se, & misit se in mare, & uenie-
ad Iesum. Ceteri uero discipuli nauigio uenerūt. Eius

dem ergo amoris flamma Petrus succēsus, omnibus discipulis interrogatis, primus respondit, dicēs: [Tu es Christus filius dei uiui.] In qbus uerbis fundamētum ueræ fidei decentissime declarauit. Christus em̄ græce, ab unctiōe chris̄matis nomē accepit. Et cum Christum confitetur, uerū hoīem credere docet, q nō materiali oleo, sed spiritus sancti dono unctus ē. Vñ Psalmista ait: Vnxit te deus tuus, & rel. Cum uero ad iunxit, [filius dei uiui,] uerum deum illum esse insinuat: quia quod est pater, hoc genuit, i. deus deū. Deum autem uiuum appellat, ad cōparationem falsorū deorum, qui ab hominibus dii putabantur, sed mortui erant, ut scilicet Jupiter, Saturnus, Mars, Mercurius, Venus & cætera idolorum portenta, de quibus per Prophetam dicitur: Diī qui cælum & terram non fecerunt, pereant. & rel. Et Psalmista: Omnes dii gentium dæmonia. **Respōdens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon bariona.** Mercedem recipit uera confessio. Quia enim Petrus confessus est Christum filium dei uiui, merito beatificatur, & bariona, quod in nostra lingua sonat filius columbæ, à domino cognominatur. Quod enim columba spiritum sanctum significet, ipse manifestauit, quando redemptore baptizato, in specie columbæ apparuit. Bariona ergo, filius columbæ, id est, spiritus sancti dicitur: quia spiritu sancto reuelante, filium dei uiui confessus ē. Nonnulli aut̄ bariona, pro bar Iohanna scribendum putant, eo quod iuxta alij euangelij locum, filius Iohannis sit appellatus, domino dicente: Simon Iohānis, diligis me? Iohanna uero gratia dei, siue in quo est gratia, interpretatur. Merito ergo primus apostolorum Iohannis filius dicitur, q̄a non p̄-

pria uirtute, sed patris gratia reuelante filium dei cognouit. Vnde & subditur: Quia caro et sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in caelis est. Caro & sanguis in hoc loco carnalem doctrinam scribarum & pharisaeorum significant, iuxta illud quod apostolus Paulus prestatatur, dicens: Continuo non acquieui carni & sanguini. Non ergo per doctrinam pharisaeorum & scribarum princeps apostolorum Christum filium dei cognouit, sed patre reuelante, sicut idem filius alibi patrem glorificat, dicens: Confiteor tibi pater, domine caeli & terrae. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Ac si diceret: Quia tu me confessus es Christum filium dei uiui, & ego dico tibi, non casso uel transitorio sermone, quoniam meum dixisse, fecisse est, dico inquam tibi, quia tu es Petrus &c. Vbi non est putandum, quod nunc ei primum Petri cognomen imposuerit, sed quando euangelizante Andrea ad eum uenit, cum intuitus eum, dixit: Tu es Simon filius Iohanna, tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, quod enim Syriace Cephas, latine Petrus dicitur. Vtrumque autem nomen ab illa petra deriuatur, de qua ait Apostolus: Petra autem erat Christus, quod autem ait, [& super hanc petram aedificabo ecclesiam meam,] tale est acsi diceret, super hanc fidem, id est, super me, quem tu confessus es, aedificabo ecclesiam meam. Fundamentum enim aliud (ait Apostolus) nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Ea ergo quae continentur, cadere non possunt, quia fixa sunt ea quae continent. Vnde & subinfertur: Et portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Per portas inferi in hoc loco doctrinam ha-

reticorum accipere possumus, quæ suos auditores in infernum ruere facit. Porta ergo inferi contra ecclesiam, quæ super Christum fundata est, non præualeat: quia licet frequenter pulsata sit persecutionibus hæreticorum, tamen à fide catholica euelli non potuit. **A**liter portas inferi, uitia & peccata intelligere possumus, qualia Apostolus commemorat, dicens: Manifesta sunt opa carnis, quæ sunt fornicatio, & his similia, quæ recte portæ inferi noiantur, quia in se perseverantes ad infernū dimergunt, sicut idem Apostolus cōclusit, dicens: Qm̄ qui talia agunt, regnū dei non consequent. Porta ergo inferi nō præualebunt aduersus ecclesiā, qualiter his uitijs & peccatis electi tentari possint, tñ in his usq; ad finē pseuerare nesciūt. **A**ut em̄ an requā uincantur uincūt, aut post lapsum cito p̄ penitentia surgunt, iuxta quod dñs a libi ait: **O**mnis qui uenit ad me, & audit sermōes meos, & facit eos, dicā uobis cui similis est: **S**imilis est hoī ædificanti domū, qui fodit in altū. &c. **Et tibi dabo clauem regni cælor.** Clauem regni cælorū nihil aliud, nisi ligandi & soluendi potestatem significant. **S**icut em̄ clauis ad hoc in ostio ponitur, ut amici recipiantur, extranei autem excludantur: sic ligandi atque soluendi potestas iustos recipit, iniustos uero excludit. **De q̄ subditur: Et quodcūq; ligaueris super terrā &c.** **V**bi considerandum, uir iste quia tāta humilitate uocatur, ad quantam gloriam sit perductus. **Q**uia enim relictis omnibus Christum ardentissimo amore secutus est, ad tantam celsitudinem peruenit, ut uice dei quorundam peccata relaxare, quorundam etiam retinere posset. **N**ec tamen purandum est, quod solum beato Petro hæc potestas data est, sed sicut unus pro

DE S. LAUR. MART. 547

omnibus respondit, [Tu es Christus filius dei uiui.] ita in uno omnes audierunt: Quodcumq; ligaueris super terram & reli.] Vnde cum post resurrectionem dominus discipulis suis spiritum sanctum dedisset, omnibus generaliter ait: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Nec solum apostolis hæc potestas data est, sed etiam episcopis & sacerdotibus, qui nunc eorum ordinem in ecclesia retinent, & ligandi soluediq; potestatem habent. Vnde in lege de leprosis figurally præcipit, ut si quis lepra percussus esset, ostēderet se sacerdoti, & ad eius iudicium aut eiiceret extra castra, aut reciperet: nõ quod ipse leprosum mūdare, aut mūdandum leprosum facere posset, sed quia ad ministerium ipsius sacerdotis pertinet, ut discernat inter lepram & lepram, id est, inter peccatum maius & minus. Hunc sensum require in euangelio in octaua Pascha.

DE SANCTO LAURENTIO martyre, Iohan. XII

In illo tempore Loquebatur Iesus cum discipulis suis in parabolis: Amen amen dico uobis, nisi granū frumēti cadens in terra mortuorum fuerit, Et reli.

Hortaturus dñs discipulos ad martyriū, suæ passionis exemplum præmisit, ut tãto minus pro eius nomine mortē pati timerent, quãto in hoc ope cælestis magistri imitatores existerēt. Ait em̄: Amen amen dico uobis, & rel. In qbus uerbis intelligimus, qd dñs in similitudine grani frumēti se-

ipsum dicit mortificandum & multiplicandum: mortificandum, in infidelitate Iudaorum: multiplicandum, in fide omnium populorum. Quod non solum facilius, sed etiam apertius intelligere possumus, si superiora huius euangelij parumper attendamus. **Supra enim** retulit euangelista, quia predicante domino **Hierosolymis** in die festo, erant quidam gentiles, qui uenerant adorare in **Ierusalem**: hi accesserunt ad **Philippum**, qui erat a **Bethsaida Galilaeae**, & dixerunt ei: **Domine**, uolumus uidere Iesum. **Venit Philippus & dixit Andreae**. **Andreas** rursus & **Philippus** dixerunt **Iesu**. **Iesus** autem respondens dixit eis: **Venit hora** ut clarificetur filius hominis. **Ac** deinde subiunxit: [**Amen amen dico uobis, & rel.**] **Qui ergo ex gentibus se uidere desiderantibus** dixit, **Venit hora** ut clarificetur filius hominis, ac deinde subiunxit: [**Amen amen dico uobis, Nisi granum frumenti cadens in terram &c.**] **ordinem suae passionis** perfecto insinuauit, quia prius mortificandus erat a Iudaeis, & postea predicandus gentibus. **Nam eius nomen** tanto magis crescit in fide credentium, quanto per mortem in perfidia Iudaorum est extinctum. **Nec indignum** debet redemptore nostro uideri, si in assumpta humanitate granum frumenti comparatur, in qua etiam uerbis uermibus assimilatur, sicut ipse per prophetam dicit: **Ego sum uermis & non homo**. **Et pulchre dominus** grano tritici comparatur, quia sicut in orbibus annonis nihil frumeto pulchrius, nihil est delectabilius: ita ipse omnes creaturas excellit, quia nihil eo suauius, nihil dulcius inuenitur. **Sive certe grano frumeti comparatur**, quia alimento corporis & sanguinis sui fidelium animas reficit. **Ipse enim ait in euangelio**: **Ego sum panis uerus, qui de caelo descendi**. **Et iterum**: **Panis quem ego de-**

dero, caro mea est, pro seculi uita. Et alibi: Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus, Præmisso autem mysterio suæ passionis, mox ad constantiã martyrii discipulos suos hortat, dicens: **Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam æternam custodit eam.**] Anima in scripturis, aliqui interiorẽ hoiem (id est, uitalẽ spm̄) significat, aliqui præsentem uitã. Interiorẽ hoiem, sicut dñs dicit: Quid pdest hoi si totum mundũ lucratur, animã autẽ suã detrimentũ patiatur: Præsentẽ uitã, sicut alibi ait: **Nõne anima plus est q̄ esca, & corpus plusq̄ uestimentum?** Ergo in hoc loco animã nõte præsentẽ uitã designat, cum dicitur: [**Qui amat animam suã, perdet eam.**] Mira autẽ res est, ut amando anima peat, & odiendo in hoc mundo, in uitã æternã custodiatur. Tũc em̄ nostrã animã bene odimus, & odiendo custodimus, qm̄ eius carnalibus desiderijs contradicimus, eius appetitũ frangimus, eius passioibus reluctamur, & in cõparatione futuræ uitæ præsentẽ uitã p̄ nihilo ducimus: illud sollicitè cõsiderãtes, qd̄ dñs ait: **Si quis uenit ad me, & nõ odit patrem suum & matrẽ & uxorem, filios & fratres & sorores, adhuc autẽ & animam suã, nõ potest esse meus discipulus.** Taliter Paulus animã suã oderat, cũ dicebat: **Ego autẽ nõ solum alligari, sed etiam mori paratus sum in Ierusalẽ pro nõie dñi nostri Iesu Christi.** Non em̄ facio animam meã preciosiorẽ em̄ q̄ me. Et ut hoc qd̄ dicimus etiam simpliciores intelligere possint, libet aliquos ad mediũ deducere, q̄ odientes animam suã amauerunt, & alios q̄ amantes, odio habuerunt. Verbi gratia, dictũ est qbusdã: **Adorate idola, alioquin interficiemini.** At illi odiẽtes animã suã,

id est, presentem uitam pro nihilo ducentes, in mortem corporis inciderunt, sed ad uitam animæ peruenērūt. **D**ictum est etiam alijs: **A**dorate idola, alioquin interficiamini. Illi uero male amātes animam suam, id est, presentem uitam adorauerunt, & mortem perpetuā inuenerunt. **T**aliter beatus **L**aurētius leuita, cuius hodie festiuitatē colimus, animā suā oderat, & odendo in uitā æternā custodiebat, quā expensis facultatibus ecclesiæ, propter nomē dñi nostri Iesu **C**hristi in craticula positus, crudelissimo tyrāno dicebat: **A**sfatū est, iam uersa & manduca, nā facultates ecclesiæ, quas regis, in celestes thesauros manus pauperū deportauerunt. **C**uius autē imitatores in passione sint martyres, dñs manifestat cum dicit: **S**i quis mihi ministrat, me sequat. **S**e qui em̄ dñm, imitari est, sicut ipse alibi dicit: **Q**ui uult uenire post me, abneget semetip̄m, & rollat crucem suam, & sequat me. **E**t iterum: **Q**ui non baiulat crucē suam, & uenit post me, nō est me dignus. **V**arijs em̄ modis fideles **C**h̄ro ministrant. **A**lij benedicendo, ut confessores. alij pro eius nomine moriendo, ut martyres. alij iuste eleemosynas tribuēdo, ut fideles laici. **S**ed qui **C**hristo ministrat, **C**hristum debet sequi. **Q**uia sicut Iohannes **A**postolus ait, **Q**ui dicit se in **C**h̄ro manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. **Q**ualē autē remunerationē pro tali imitatione recipiat, ipse declarat, cum subiungit: **[** Et ubi ego sum, ibi & minister meus erit. **]** **Q**uid amplius potest pmitti fideli ministro, quā ut mereatur esse cū domino suo, nec solum uidere eius humanitatem, sed etiam contemplari ipsius diuinitatem. **V**nde & subditur: **S**i quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus qui est in cælis. **H**onori-

ficabit pater ministrū filij, qm̄ pro fideli ministerio uir-
 tā aeternā retribuet, dicēs: **Euge serue bone & fidelis,**
 & rel. Et tunc implebitur oratio saluatoris: Pater, da
 ut sicut ego & tu unū sumus, ita & isti in nobis unū
 sint: non æqualitate naturæ, sed participatione glo-
 rię. Ad quā nos adducere dignetur, qui cum patre &
 spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorū, Amē.

LECTIO LIBRI

Ecclesiastici, omnibus festis diebus
beatæ uirgini dicatis commu-
nis, Ecclesiasti. XXIII.

Ab initio & ante secula creata sum, & us-
que ad futurū seculū non desinam. Et reli-

Lectionis huius capitulū, quod ex libro sapien-
 tiæ, sumptū cognoscitur, specialiter laudē & eter-
 næ dei sapientiæ, per quē omnia creata sunt,
 cōmēdare uidei. Sed hæc particula à catholicis & eru-
 ditis patribus in solennitate ppetuæ uirginis Mariæ,
 de qua eadē dei sapiētia carnē assumpsit, ad legendū
 ordinata est. Potest pars quædā illius nō, incongrue
 eidē dei genitrici aprari, q̄ ab ipa dei sapiētia talis cre-
 arā, ut p illā ad redimēdā humanā naturā dei filius
 sine humana cōcupiscentia crearet. Quid em̄ absur-
 dū, q̄ d̄ve contrariū est, si hoc q̄d ait, **In omnibus re-**
quiem quæsiui & in hæreditate dñi morabor.
 dei genitrici conuenire dicamus? ipsa quippe in om̄i-
 bus requiē quæsiuit, quæ ut in requie sempiterna pa-
 trem inuenire posset, prima oīm uirginitatem suam
 sine macula seruare deuouit, sicut angelo Gabrieli do-

mini conceptionē nuncianti respōdit: Quō fiet istud,
 qm̄ uirum non cognosco? .i. ne cognoscere disposui.
 Ipsa in h̄reditate dñi morata est, que non peccando
 à possessiōe dñi discessit, sed integram suam animam
 à concupiscentia, & carnem à corruptione seruans,
 portio h̄reditatis dei effecta est, cantans cum p̄phe
 ta & dicens: Eteñ h̄reditas mea præclara est mihi.
 Cuius personę cōuenire uidet quod sequitur. **Tunc**
præcepit & dixit mihi creator omnium, & q̄ creauit
me, regeuit in tabernaculo meo.] Quis aut̄ creator
 oīm credendus sit, Iohannes in euangelio declarat, q̄
 cum dixisset, In principio erat uerbum, & uerbū erat
 apud deū, adiecit: Omnia per ipsum facta sunt, & sine
 ipso factū est nihil. Et David: Oīa in sapientia fecisti.
 Iste igitur creator oīm in eius tabernaculo requieuit,
 qm̄ uerbum dei p̄ quod oīa facta sunt, ut hō uerus fieret,
 intra uirginis uterū carnē suscepit. Quapropter celsi
 set latrare Manichæorū heretico grunnitū p̄sumptio,
 q̄ ausi sunt dicere Christū ex uirgine uerā nouā assum
 ptisse carnem. Dicat aut̄ ipsa dei sapientia in p̄sona uir
 ginis: [Qui creauit me, regeuit in tabernaculo meo,
 & dixit mihi, in Iacob inhabita, & in Israel h̄redita
 re.] Iacob q̄ supplantator interpretatur, illorū signifi
 cat actiōes, q̄ ut in uirtutibus animæ p̄ficere ualeāt,
 uiriliter uitiorū blandimēta calcant. In illis ergo ha
 bet dei sapiētia habitaculū, q̄ uitia supplantātes, hoc
 hñt in ope, qd̄ Iacob signat in nosē. Sicut ipse dicit in
 Apocalypsi: Et inhabitabo in illis, & inambulabo. Is
 rael uero idē Iacob appellatus est, post quā angelum
 superans, deum uidere meruit. unde merito uir uidēs
 deum interpretatur. Igitur post supplantationem ui
 tiorum, ad cōtemplationē dei tendēs anima, h̄redī

tas efficitur dei sapientia. i. **Christi**, iuxta illud **Apo-**
stoli: **H**eredes quidē dei, cohæredes autē **Christi**. Iube
 tur nihilominus & in electis mittere radices, id est, co
 gitationum suarum semina illorum mentibus occul
 ta inspiratione immittere, quos nouit fructum boni
 operis germinare. **N**on ergo in reprobis, sed in ele
 ctis radices mittit, in quorū cordibus ira radicibus
 spiritibus bona ligatur uoluntas, ut antequam ad
 maturitatis fructum perueniat, non arescant. **S**ed q
 modo cunctes & stentes mittunt semina sua, in furo
 re uenientes, uenient cum exultatione portâtes ma
 nipulos &c. à pio iudice audientes. **V**enite benedicti
 patris mei, p̄cipite regnum quod uobis paratū &c.
Esuriui enim, & dedistis mihi mādūcare &c. **S**equit:
Et sic in **Sion** firmata sum, & in ciuitate sanctificata si
 militer requieui, & in **Ierusalē** potestas mea. **Sion** in
 ipsa **Ierusalem** posita est, non solum ad defensionem
 munitior, sed etiam ad contemplantum sublimior,
 unde cōgrue speculum uel speculatio interpretatur.
 Cuius nominis interpretatio congruit ecclesie, quæ
 ne inuisibilibus hostium insidijs pateat, superior per
 spirituale desiderium petir, atque cælestia per mentis
 munditiam cōtemplatur, orans cum propheta & di
 cens: **E**sto mihi domine turris fortitudinis. **C**iuitas
 autē sanctificata sancta ecclesia ē, quæ ab illo sancti
 ficari se oprat, cui quotidie in oratione dicit: Sanctifi
 cetur nomen tuū, considerans sollicitè admonitio
 nem domini, dicētis: Sancti estote, quia ego sanctus
 sum deus uester. In ciuitate ergo sanctificata dei sa
 pientia requiescit, quia in illorū mentibus requiescit,
 qui sanctimoniam diligunt. **Q**uod uero subditur,
 [Et in **Ierusalē** potestas mea] ad hoc pertinet, quia

quondā p̄tētem in illorū cordibus tenet, qui uisōnē
 inīmā pacis toto affectu diligunt. Sequitur: [Etra-
 dicaui in populo honorificato, & in partes dei mei
 h̄ereditas illius.] Populum honorificatū, populum
 dicit sanctum. Quia ut ait **Apostolus**, gloria, honor
 & pax in omnem animā hoīs operantis bonum. In
 tali ergo populo radicans dicitur, qui nō flatu ten-
 zationis uelut fauilla rapiūtur, sed firmiter in amore
 dei radicari perseverat, iuxta admonitionem **Apo-
 stoli**, dicentis: In charitate radicari & fundari, ut pos-
 sitis cōprehendere cum om̄ibus sanctis, quæ sit lōgi-
 tudo, latitudo & sublimitas & profundū. Huius igit
 populi partes dei h̄ereditas est, qui eius amori nil
 anteponunt, & in eius comparatione nihil carū æsti-
 mant, de quibus in lege dicitur: **Tribui autē Leui non
 dabis h̄ereditatem: Ego enim pars & h̄ereditas illi-
 us. Et de quibus ait Psalmista: Beata gens cuius est
 dominus deus eius &c. Et ipse clamans dixit ad illū.
 Dñs pars h̄ereditatis meæ & calicis mei tu es &c. q̄
 ergo tales sunt, ad perseverantiam tendere debent,
 unde & subditur: Et in plenitudine sanctorū deten-
 tio mea.] Plenitudo sanctorum, perfectio est operū.
 Plenitudinem habent, qui in bonis operibus cōsum-
 mantur, quam plenitudinem cōcedere nobis digne-
 tur, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.**

IN DIE SANCTO AS- sumptiōis deiparæ uirginis Mariæ. Lu. X.

**In illo tempore Intrauit Iesus in quodā
 castellū, & mulier quædā Marthano-
 mine excepit illum, Et reliqua,**

Conditor & redemptor humanę naturę dñs Iesus Christus, non solū ad se uenientibus uerbū uitę annunciabat, sed etiam circuiēs ciuitates & castella, ut euangeliū refert, cęleste regnū om̄ibus euangelizabat. Cumq; iuxta hanc consuetudinem p̄ diuersa discurreret loca, [intrauit quoddam castellum.] Iuxta pręsens euangelij lectio narrat, & mulier quędam **Martha** nomine, excepit illū in domū suā.] **Excepit** autē illum quasi hospitē, quasi peregrinū, quasi illum qui non haberet ubi caput reclinaret. **Et** adhuc excepit illū quasi uirū magnū & p̄phetam eadem deuotione, qua uidua **Sareptana** quondā **Eliā** prophetā susceperat. **Suscepit** illū, suscipiēda ab illo: seminans & sua carnalia, ut meteret illius spiritalia. **Huius** autē soror erat **Maria** noīe: quia **Martha** & **Maria** sorores erant, non solū spiritu, sed etiā carne germanę: quā fratrē **Lazarū** dñs a mortuis resuscitauerat. **Hęc** ergo **Maria** sedens secus pedes dñi uerbum de ore illius intēra auribus audiebat. **Audierat** em̄ prophetā dicentem: **Vacate** & uidete qm̄ ipse est deus. **Et** illud qd̄ per **Moysem** dicitur: **Et** qui appropinquāt pedibus eius, accipiūt de doctrina eius. **Sed** q̄ om̄is qui hospitē & peregrinū suscipit, iuxta possibilitatē suam temporale subsidiū ministrare debet, **Martha** circa frequēs ministeriū int̄m sollicita erat, ut non solū contra sororē, sed etiā cōtra ipsum dñm querelam assumeret, dicens: [**Dñe**, non est tibi curę qd̄ soror mea reliquit me ministrare solā, dic ergo illi ut me adiuuet.] **Ille** uero qui nō est personarū acceptor, sed subtiliter singulorū merita dñi iudicat, & uirtutes discernit, ut oñderet meliorē esse animā q̄ corpus, & meliorē esse cibū spiritalē q̄ carnalē: ita unius

opus laudat, ut alterius non vituperet. **Alit vero:**
Martha Martha, sollicita es & turbata es
ergo plurima. Porro vnum est necessarium, ubi
 non opus **Marthæ** reprehenditur, sed **Mariæ** lauda-
 tur, cum dicitur: **Maria** optimam partem elegit, que
 nō auferetur ab ea. Quod autem ait, [**Martha Mar-**
tha], repperitio istius nominis, admonitio est piæ in-
 tentiōis. **Hæc** ad litteram breuiter dicta sunt. **Spirita-**
liter autem castellum quod dñs ingressus est, mun-
 dum significat. Quasi em̄ castellum intrauit, quando
 mundo uisibilis apparuit, quādo exinanitiuit semet-
 ipsum formam serui accipiens in similitudine hoim̄
 factus, & habitu inuentus ut homo. Quæ autem de-
 uotæ sorores quæ dñm susceperunt in domum suā,
 duas ecclesiæ uitas significat, actiuam scilicet & con-
 templatiuam. Quarū proprietatem in suis actibus
 demonstrant, cum una circa frequēs ministeriū sa-
 agebat, actiuæ uitæ labor exprimitur. Ad quā per-
 tinet reficere esuriētē, potare sitientē, uestire nu-
 dum, suscipere hospitem, uisitare infirmum, sepelire
 mortuū. His etiā quæ in regimine sunt subiectos,
 necessaria laboriosa sollicitudine prouidere. **Per Ma-**
riam uero quæ sedens secus pedes dñi uerbum illius
 audiebat, contemplatiuæ uitæ dulcedo designatur. **Cuius**
 sapor quāto magis degustatur, eo amplius a re-
 bus uisibilibus, & curarū tumultibus atq; negocijs ani-
 mus separatur. **Spretis** enim omnibus curis, calcatis
 om̄ibus uitijs, sola mēs cum solo deo esse desiderat.
Liber ei audire præcepta caelestia, lectioni & oratio-
 ni frequenter incumbere, & quantū mortalis fragili-
 tas permittit, coribus angelorū interesse: & quia ab
 illorum confortio aliquantulū separatur, cum spiri-

tali gaudio amarissime deflet. Hanc gratiam inestimabilem, hanc felicitatem incomprehensibilem dominus significare uoluit cū dixit: [Porro unum est necessarium, Maria &c.] Tantum autem eius suauitatis est necessaria, ut etiam ea quae hic bona esse uidentur, ad illius comparationem superflua iudicentur. Ibi est enim quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quae preparauit deus diligens seruis. Quam suauitatem optabat ille habere, qui dicebat: Vnam petiui a domino &c. Et actiua quidem uita in uia est, contemplatiua in patria. Actiua in necessitate, contemplatiua in dilectione. Actiua in labore, contemplatiua in requie. Actiua namque in praesenti uita incipit, & cum praesenti finitur, mercede restat. Quis enim in illa patria esuriētem reficiet, ubi esurire nemo: Quis nudum uestiet, ubi uestis est immortalis: Quis infirmum uisitat, ubi qui infirmetur est nullus: quis mortuum sepeliet, ubi perpetua est uita? Contemplatiua uero uita in praesenti incipit, sed in futuro perficietur. Vnde bene de Maria dicitur: [Optimam partem elegit Maria, quae non auferetur ab ea.] Quia quod hic animus parumper degustare incipit, illic pleniter percipiet, ubi uidebitur deus deorum in Sion, Apostolo teste, qui ait: Quod nunc uidemus per speculum aenigmate, tunc autem facie ad faciem. Et iterum: Nunc cognosco ex parte &c. Hoc ergo inter actiuam & contemplatiuam uitam distat, quia actiua communis est & multorum: Contemplatiua uero speculatio quanto sublimior, tanto est rarior. Raro enim inueniuntur, qui in ueritate dicere possint: Nostra autem conuersatio in caelis est. Et illud, Siue mēte excidimus deo, siue sobrii sumus uobis. Ordo autem harum uirtutum

exposcit, ut per actiuū laborem studeat quisq; pue-
 nire ad cōtemplatiuam dulcedinē. Plerisq; em̄ postq̄
 in actiuæ uitæ labore bene desudauerint, contempla-
 tiuæ uitæ suauitas in mercede datur. Vnde in lege fi-
 guraliter præcipitur: Si emeris seruū Hebræum, sex
 annis seruiet tibi, & in septimo egredietur liber gra-
 tis. Hebræus quippe transiens interpretatur. Et ser-
 uus Hebræus spiritaliter emitur, qm̄ mēs de terrena
 conuersatione ad cæleste desideriu transiit. Senarius
 enim numerus ad actiuæ uitæ laborē pertinet, quia
 sex sunt dies in quibus operari licet. Septenarius autē
 propter sabbati requiem, dulcedinem contemplati-
 uæ uitę exprimit. Seruus Hebręus emptus, sex annis
 seruire præcipitur, & in septimo liber gratis egredi
 iubetur, quia sunt nōnulli qui post diuturnū actiuæ
 uitæ laborem ad requiē contemplationis transeunt.
 Quod quia nō propria uirtute, sed diuino fit mūne-
 re, recte dicitur, egredietur liber gratis. Quod, pprie
 illorum est, qui post longa exercitia monasticę uitę,
 post diuturnā monasterialē probationē, secreta sibi
 loca eligūt, in quibus illud Apostolicū implere pos-
 sint, Sine intermissione orate, in omnibus gratias agi-
 te. Liber egreditur gratis, quia hi postquā omnia fece-
 rint, dicunt se inutiles seruos eius, proculdubio sicut
 ipsa actiua fuit ex munere, ita erit ex gratia etiā
 contemplatiua. Cum quali ueste intrauerit, cū tali respō-
 deat, quia omnino necesse est, ut unusquisq; nostrū
 in hoc qd̄ incipit perseueret, atq; usq; ad finē operis
 in ea qua inchoauit intēriōne pduret. Ille quippe bñ
 ad cōtemplatiuā uitā transiit, qui in hac uita intēriō-
 nis suæ uestē non mutauerit. Sunt autē nonnulli, qui
 diuino seruentes amore, in ipso exordio cōuersiōis

ad contemplatiuam uitæ suauitatē incipiunt cōuolare, sed diuina dispensatione prius in actiua uita liberari permittunt. In tanto securius, imò & felicius ad contemplatiuam uitam perueniunt, quanto perfectius in actiua fuerunt uita comprobati. Quales significauerunt duæ uxores sancti Iacob patriarchæ. **Lia** scilicet & **Rachel**. Quarū una **Lia** lippis erat oculis, sed fecunda prole. **Rachel** autē pulchra facie, sed infœcunda erat. per **Liam** ergo quæ lippis erat oculis, sed fecunda prole, actiua uita designatur. Quæ cū mundo cordis oculo deū contemplari non possit, tñ per prædicationis bonæ exemplum, spirituales filios deo generat. Vnde bene **Lia** laboriosa interpretatur, quæ actiua uita in multis laboribus & solitudinibus est occupata. Per **Rachel** uero quæ pulchra erat facie, sed infœcunda, contemplatiuæ uitæ dulcedo exprimitur. Quia mens dum ad uidendum deum se undique colligit, minus per prædicationem filios parit. Vnde bene **Rachel**, ouis uel uisus principium interpretat, quia mens contemplationi dedita, illum uidere desiderat qui ait: Ego principium, qui & loquor uobis. Iacob igitur **Rachel** cōcupiuit, sed **Liam** nocte nesciens accepit: quia sunt nonnulli, ut supra diximus, quæ ad contemplatiuam peruenire desiderant, sed prius diuino iudicio in nocte præsentis uitæ, pro multo rû utilitate laborare permittunt. Postquã autē **Lia** accepit, ad amplexus **Rachel** peruenit: quia qui bene in actiua uita laborauerint, diuino munere quãdoq; ad contemplatiuã uitam perueniēt. In utraq; firmi, & in utraq; inuenientur pfecti. Qualis erat **Paulus** apostolus, qui cum haberet sollicitudinem omnium ecclesiæ, quod pertinet ad actiuam uitã, raptus est

560 ¶ IN DIE SANCTO

usque ad tertium cælum, quod pertinet ad contemplatiuam, **Has** autem duas uitas significauerunt duæ deuote sorores, quæ dominum susceperunt in domum suam, **Martha** scilicet & **Maria**. Vtrasque enim sanctas, utrasque bonas & iustas esse credimus. Sed qualis sit melior, ipse declarare dignatus est, qui teste non eger, dicens: **Maria** optimam partem sibi elegit, quæ non auferetur ab ea &c.

¶ IN FESTO SANCTI

Michaelis archangeli, Matt. XVIII.

¶ In illo tempore accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis putas maior est in regno cælorum? Et reliqua

Quoties legimus discipulos domini de ordine prioratus inter se contendisse uel interrogasse, nõ liori & inuidiæ deputare debem⁹, sed humane fragilitati ac infirmitati, quippe q̄ rudes erant ac nouelli. q̄a em̄ audierāt eum suã resurrectionem prædicantem, & nondũ spiritus sancti gratia illuminati, cæleste regnum perfecte amare didicerāt, (quia ut ait euāgelista Iohānes, nondũ erat spiritus datus, quia Iesus nondũ fuerat glorificatus) putabãt q̄ ipse resurgens à mortuis, corporaliter regnum teneret, & ipsi honoribus sublimarentur. Vnde passionis illius tempore facta est contentio inter eos, quis eorum maior esset in regno cælorum. **Hac** suspitione seducta fuerat mater filiorũ Zebedai, quando accessit ad dñm, dicens: **Domine**, dic ut sedeãt hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistrã

tuā in regno tuo. Hinc Cleophas & alius discipulus, qbus cum dñs post resurrectionē in specie peregrini apparuisset, dicebant: Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel. Et quidam discipulorū interrogantes eum, dicebant: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Occasio autem interrogandi dñm, quis illorum maior esset in regno cælorum, fortassis ex superioribus acciderat. Nā ut supra euangelista retulit, accesserunt ad Petrum qui di drachma accipiebant, & dixerunt ei: Magister uester non soluit didrachma? Ait, Etiam. Et cū intrasset domum, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi uideretur Simon? Reges terræ à quibus suscipiunt tributū uel censum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filij. Ne autē scandalizemus eos, uade ad mare & mitte hamum, & cū piscē qui primus ascēderit, tolle: & aperto eius ore, inuenies fraterem illum sumens, da eis pro me & te. Quia ergo alij discipuli uiderant Petrum in redditione cenius domino coæquari, computantes eum illis omniū esse prælatum, in illa hora accesserunt ad Iesum, dicentes: Quis putas maior est in regno cælorū? Sed magister humilitatis, q ait in euangelio, Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris, ut ostenderet regnum cælorum non per superbiam, sed per humilitatem esse quærendum, illumq; fore maiore in eo, qui propter deum se humiliat, Aduocans paruulum, statuit eum in medio eorum & dixit: Amen dico uobis. Nisi conuerſi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.] Quod duobus modis potest intel-

ligi. Possumus enim hic paruulum dñm Iesum Christum accipere, qui cum sit magnus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis, ut nos excelsos faceret, paruulus natus ē nobis, & filius datus est nobis. **Et est sensus: Nisi meo exemplo uos humiliaueritis, qui nō ueni ministrari, sed ministrare, & factus sum in medio uestrū sicut qui ministrat, sed nō qui uel quasi recumbēs, regnum cælorum quod humilibus est præparatum, intrare non potestis. Si autē simpliciter quemlibet paruulum intelligamus, facile patet, quia non solum ad humilitatem, sed etiā ad simplicitatē seruandam hoc exemplo nos hortatur.** **Acti diceret: Sicut paruulus iste cui⁹ uobis exemplū proposui, uidens mulierē pulchram nō concupiscit, non alienas diuitias appetit, Iesus non relēdit, nō aliud cogitat, aliud loquitur, & iratus non ppetuas tenet discordias, ita & uos nisi talē habueritis innocentiam in mēte, qualem iste habet in corpore, regnum cælorum, quod humilibus & simplicibus est præparatum, intrare nequaquā potestis. Cuius uia nemo superbus gradit, nemo tumidus incedit, quia ardua uia est & angusta, quæ ducit ad uitā, & pauci sunt qui inueniunt eā. Cum ergo ait, [Nisi cōuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, nō intrabitis in regnū cælorum. Quicumq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cælorum. Et qui suscepit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autē scādalizauerit unū ex pusillis istis &c.] Tale est acti dixisset: Iam si uos delectat locus sublimis, prius exerceat humiliatio uitæ innocentis, non quod apostolos corpore ueller esse paruulos, sed ut innocentiā paruulorū in mēte possiderēt. Huiuscemodi paruulos, dñs suos uolebat esse discipulos, quibus**

MICHAELIS ARCHAN. 563

dicebat: **Sinite paruos uenire ad me, talium est em̄ regnū cælōꝝ.** Et Paulus apostolus talū innocentīā paruulorū suos uolebat habere discipulos, quibus p̄ epistolam præcipiebat, **Nolite pueri effici sensibus, sed malitiā paruuli estote, sensibus aut̄ perfecti sitis.** Talem se nouerat rex propheticus, qui in regali solio sublimis, sed mente humilis dicebat: **Custodiens paruos dñs, humiliatus sum & liberauit me.** Et iterū: **Ludam & uilior fiam plusquā factus sum, & ero humilis in oculis meis.** Paruulus est em̄, qui sibi displicet ut deo placeat, tantoq̄ ante deum erit pulchrior, quanto apud semetipsum erit humilior. **Vñ & subditur: [Quicūq̄ ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior erit in regno cælōꝝ. Habeamus ergo uirtutem humilitatis, si uolumus habere in regno cælōꝝ locum celsitudinis, quoniam sicut saluator ait in euangelio: Omnis qui se humiliat, exaltabitur: & qui se exaltat, humiliabitur. Vnde & nos alibi scriptura admonet, dicēs: Quanto magnus es, humiliare in omnibus, & coram deo inuenies gratiam, Et iterum: Humiliamini sub potenti manu dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis. Et ne putares illum esse contemnendum, qui propter deum hic se humiliat, congruam sententiā adiūxit, dicens: [Et q̄ suscepit unū paruulū talem in noīe meo, me suscipit.] Hoc est quod dominus in futurum se promisit dicturū: Quādiu fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis, Et signā ter ait: Qui suscepit unum paruulum talē in nomine meo, me suscipit, Quamuis em̄ nō sit eligendum cui iuxta scripturā uocem benefacere de beamus, illis tamen qui propter deū parui & humiles esse eligūt, in cuius uitæ moribus Christū esse co-**

gnoscimus, specialem beneuolentiã impendere debemus. **V**nde cum pius pater filium instrueret, ait: **P**anem tuum & uinum tuum super sepulturam iusti construe, & ne communicaueris ex eo cum peccatoribus. **E**t iterũ: **D**esudet elemosyna in manu tua, donec inuenias iustũ cui tradas eam. **H**inc & **A**postolus ait: **D**um tẽpus habemus, operemur bonũ ad omnes, maxime autẽ ad domesticos fidei. **Q**ui enim bona temporalia illis impendit, in quorũ uita & moribus **C**hristum habitare cognoscit, profecto illi tribuit, p̄ cuius amore impendit. **V**nde bene dicitur, in noie meo. **M**ulti enim bona tẽporalia nõ in noie **C**hristi, sed ut laudem hoim captare possint tribuunt, de quibus scriptum est: **Q**uestierunt gloria hoim magis quam dei. **E**t dñs alibi, **O**mnia opera sua faciunt ut uideantur ab hominibus. **E**t iterum: **A**mẽ dico uobis, receperunt mercedem suã. **E**t ne ad suscipiendos hospites uel peregrinos pigri remaneremus, seipsum in his suscipi promisit cũ ait: [**Q**ui suscipet unum paruulum talẽ in noie meo, me suscipit.] **V**n̄ & ipse alibi dicit: **Q**ui suscipit prophetã in noie p̄pheta, mercedem prophetæ accipiet. & qui suscipit iustũ in noie iusti, mercedem iusti accipiet. **E**t iterum: **Q**ui uos recipit, me recipit: & qui uos spernit, me spernit. **S**icut autem suscipiẽtibus merces p̄mittitur, ita duris & auaris pœna indicitur, cum subinfertur: **Q**ui autem scandalizauerit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundũ maris.] **V**bi considerandũ est, quã graue p̄ctm̄ sit scãdalizare fratrem, qm̄ etiam scandalizantibus talis uindicta comminatur. **Q**uod autem ait, **E**xpedit ei ut suspendat mo

la asinaria in collo eius, & in profundo maris demergatur, iuxta morē provincie loquitur, ubi apud ueteres Iudeos capitalia crimina hoc supplicio puniebantur. Non ergo arbitretur leue p̄b̄m esse scandalū fratris, cū scandalizātibus talis p̄cna p̄dicatur, qm̄ sicut alibi in euangelio ait: Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehēnæ ignis. Quod se cauere oīno Apostolus ostendit, cū ait: Melius em̄ mihi est non manducare carnem, neq; bibere uinum, neq; aliquid in quo fratrem scandalizem. A quo peccato etiam discipulos suos compescit, dicēs: Quare tu scandalizas fratrem tuum, aut quare spernis illū? Igitur inquantū possumus iuxta Apostoli admonitionē scandalū fratrum uitare debemus, si autē pro ueritate scādalum oriatur, magis ueritas eligenda est quā scandalum uitādum. Vel certe per molam asinariam quæ pondus habet, sed nullum iter explicat, uolubilis amor seculi exprimitur. Cū ergo ait, Expedi ei ut suspen datur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundū maris, carnales quoq; & mūdi amatores à regimine ecclesiastico prohibet, quoniā melius est, quod mundi amator in seculo uiuēs carnaliter, se solum perdat, quā in regimine ecclesiastico constitutus se & alios peruerse uiuendo ad interitū trahat: quia cuius uita despicitur, restat ut eius p̄dicatio contemnatur, quoniā dum infirmi discipuli patroni sequuntur exemplum, & ipsi pereunt, & illorum p̄ditio in eius caput redundat, qui autor est criminis. Siue certe per molam asinariam doctores intelligunt, quia sicut mola granum tritici frāgitur, ut medulla eius ad sustentationē uel refectionē humanæ naturæ oñdatur, ita quoq; & doctores occultas sentētias

scripturæ sacræ aperientes, interiorē sensum eorū manifestant uel uitam siue refectionem animarum sanctarum. **Væ mundo ab scandalis.** Mundus cui uæ dicitur, nō ille est quem uenit filius hominis querere & saluare, sed ille q̄ in maligno positus est, id est, mundi amatores, de quo dñs alibi ait: Pater iuste, mundus te non cognouit. Qui enim mente & desiderio seculum incolunt, recte mundus appellatur, de quibus Iohannes ait: Mundus transibit & concupiscentia eius. Mundi enim amatores dum propter cupiditates seculi alios non metuunt scandalizare, tamen ipsi scandalum sustinent, aliquando autem corpore, semper autem mente. Et ideo uæ illis, quia ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendū. Quibus per Iacobum dicitur: Qui uoluerit esse amicus huius seculi, inimicus dei cōstituit, ad quos pertinet quod adhuc subiungitur: [Necesse est em̄ ut ueniant scandala, uerū tamen uæ homini per quem scandalum uenit. [Quod autē ait, necesse est, tale ē ac si diceret: Nō potest esse ut scādala nō ueniant. Oportet enim & hæreses esse, sicut ait Apostolus, ut qui probati sunt, manifesti fiāt. Et alia scriptura: Vasa figuli probat fornax, & hoīes iustos tētatio tribulationis. Pacis autem tempore nō facile discerni potest, quis bonus malusue sit. Sed cum scandalizatorū flauerit uērus, faciles & tenuous, p̄iciet quasi paleas ante faciem uēti, grana uero congregabit in horrea Christi. Væ ergo homini illi qui talem se exhibet, ut malum quod uētus est p̄ eius ministeriū impleatur, de quibus dñs ait: Mitter filios hominis angelos suos, & colligent de regno eius om̄ia scandala, & tradent ea in caminum ignis ardentis. Quod faci-

lius intelligimus, si unum ad medium deducamus. Iudam scilicet dñi proditorem, de quo ipse tempore passionis suæ ait: **Filius hois, uadit sicut scriptū est de illo. uæ homini illi per quem tradetur.** **Necessè enim erat, ut filius dei pro nobis passionem sustineret, sed uæ Iudæ, qui nostrum bonum, suum fecit malum.** Et ne aliquis sub occasione proximorum uel amicorū à uia dei sibi recedendum putaret, omnem magister ueritatis errorem tollit cum subiungitur: **Si autē manus tua uel pes tuus scādalizat te, absce de eum et projice abs te.** **Bonum est tibi ad uitam ingredi debilem uel claudum, quàm duas manus uel duos pedes habētem mitti in gehennā ignis.** **Et si oculus tuus scandalizat te, erue illū & projice abs te.** **Bonum est tibi cum uno oculo intrare ad uitam, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.** **Iuxta literam quātum abhorreat hoc, facile patet.** **Sed cum à litera excludimur, spiritualis sensus est requirēdus.** **Per hoc quod manus, pes, oculus, nostris necessitatibus necessaria sunt, propinquorum & charissimorum affectus in hoc loco designatur.** **Ac si diceret dñs: Si quis tibi fuerit preciosus ut oculus, propinquus ut pes, necessarius ut manus, & à uia dei te recedere psuaserit, huius afforē absce de & abs te projice.** **Melius ē te solū intrare ad uitā, q̄ cum multa turba propinquorū mitti in ignē æternum.** **Quid pficit homini si totū lucret mundū, animā aut suæ detrimentū patiat?** **Verbi gratia: Blanditur uxor, minat pater, psuadet mater, lachrymat frater & soror, tu autē in uia dñi sta firmus, ne illos inutiliter amādo à dei amore recedas, sed iuxta illud qd̄ alibi ait: Sine mortuos, mortuos suos sepelire, tu autē**

sequere me. Neq; hoc diximus, qđ parentibus & amicis ingrati & inobedientes esse debeamus, sed quādo a uia dei remouere uoluerint, tunc eorum amorem abscondamus a nobis. Ceterum cum eos deum amore cognouerimus, dupliciter a nobis honorādi sunt. **Primum**, quia iusti sunt: deinde, quia propinqui, dñō dicente in lege: **Honora patrem tuum & matrem**, ut bene sit tibi, & longo uiuas tempore. **Hinc** **Apostolus** ait: **Si quis suorum curam non habet, & maxime fidelium, fidem negauit, & est infideli deterior.** Quātam autem solitudinē & curam dominus de his habeat, qui totam spem in eo ponūt, manifestat cū subiungit: **[uidete ne contēnatis unum ex his pusillis.]** **Qui enim pusilli & humiles in præsenti uita propter deum sunt, nequaquam cōtemnendi sunt.** Pusilli nāque sunt, ut diximus, qui coram oculis suis humiles sunt & despecti, de quibus saluator ait in euangelio: **Nolite timere pusillus grex, quia cōplacuit patri uſo dare uobis regnū.** Quisquis ergo tales scādalizare nō meruit, offendit deum qui habitat in illis, sicut ipse p̄ prophetam dicit: **Qui tangit uos, quasi qui tāgit pupillam oculi mei.** **Et iterum: Nolite tangere Christos meos, & in p̄phetis meis nolite malignari.** De quibus ualde dulce est quod adhuc subinfertur, quare nō sine contemnendi: **Dico enim uobis, quia angeli eorum in cælis semper vidēt faciem patris mei qui in cælis est.** In hoc loco discimus, quia unusquisq; fidelium, angelū ob sui custodiam deputatū habet, qui & eū a tērationibus defendit, & in uirtutibus iuuat, sicut **Apostolus** in epistola ad **Hebręos** ait: **Angeli sunt administratorij spūs, in ministeriū missi propter eos, qui hæreditatē capiunt salutis.** **Et Psalmista**

DE MARTYRIBVS

569

de iusto quolibet: Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis, & in manibus tollēt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Hinc de **Perro** in Actibus apostolorum legimus, quia cū ab angelo de carcere eductus ianuam pulsare cōpisset, fideles q̄ cōuenerant, dicebant: Nō est **Petrus**, sed angelus eius. Angeli ergo paruulorum semper uident faciem patris, quia si propter nos foras exeunt, ut ab eius uisione nunquam recedant, sicut ipse angelus **Raphael** ad **Thobiam** ait: Ego sum unus de septē spiritibus, qui assistimus ante deum. Et **Daniel**: **Milia** millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebāt ei. Angeli enim qui custodes sunt uitæ nostræ, orationes & opera nostra deo nūciare credūtur, sicut angelus ait **Thobia**: Cum orares, ego obtuli orationes tuas ante deum. Et **Daniel**: Ex die qua posuisti cor tuum ad intelligēdum, ut te affligeres in conspectu dei, exaudita sunt uerba tua, & ego ueni propter sermones tuos. Tu autem domine &c.

DE MARTYRIBVS

bus. **Luca. VI.**

In illo tempore Descēdens Iesus de monte, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Ierusalem. Et reliqua.

Non solum per mysteriū incarnationis de caelo in terram descendens dominus **Iesus Christus**, humanæ infirmitati cōdescendere dignatus est, sed etiam in sanctis suis sermonibus ad humanam ignorantiam instruendā ita doctrinā suā tēperat

uit, ut non solum perfecti, sed etiam minus perfecti cibum uitæ inuenire possent. Deniq; ut supra euangelista retulit, cum ascendissent in montem, securi sunt eum eius discipuli. **V**bi cum perfectiora mandata quasi capere ualentibus dedisset, nolens propter eos simpliciores turbas relinquere, iterum descendens de monte, stetit in loco campestri. In quo suo facto ostendit, in prædicatione iuxta capacitatem auditorum temperandum esse sermonem doctorum. **M**ons enim in hoc loco perfectiorem significat doctrinam. **L**oca uero campestria, humiliorem prædicationem atque communio-
rem. **Q**ui enim tales sunt, ut cum apostolis audire possint: **V**obis datum est nosse mysterium regni dei, sublimius instruendi sunt. **Q**ui uero propter mentis infirmitatem, ad altiorem non possunt ascendere doctrinam, minimis præceptis sunt erudiendi, ut qui idonei nequaquam existunt ad facienda bona, saltem non sint peccatores ad perpetranda mala. **Q**uod alibi dominus suo exemplo ostendit, cum cuidam querenti, **M**agister, quid faciendo uitam æternam possidebo, quasi in conuallibus moranti respondit: **M**anda tibi non occides, non mœcha-
beris, non falsum testimoniū dices, non concupisces rem proximi tui, honora patrem & matrem. Sed illo respondente, hæc omnia custodiui a iuuentute mea, ostendit ei montem perfectioris doctrinæ, dicens: **Ad huc unum tibi deest, **S**i uis perfectus esse, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & uenit, sequere me. **S**ed quia hunc montem difficile qui seculi diuitijs onerati sunt, ascendere possunt, subiun-
ctum est ilico: ille autem abiit tristis, quia multas habebat possessiones. Huius quoque exemplum Paulus apostolus securus est, quoniam cum discipulis montem ascenderat, &**

bus dicebat: Sapiētiā loq̄mur inter perfectos. Quasi cū quibusdā in cōuallibus morabat̄, qñ dicebat: Ego fratres nō potui uobis loq̄ quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanq̄ paruulis in Christo lac uobis potū dedi, non escā. Non em̄ oēs oīa capiunt, neq̄ em̄ oēs æqualiter instruūtur. Aliter quippe admonēdi sunt superbi, aliter humiles, aliter casti, aliter adulteri, aliter ebriosi, aliter sobrii, aliter uiri, aliter fœminæ, aliter cōiugati, aliter uirgines, aliter piij, aliter impiij, aliter cōtemptores mūdi, aliter amatores, aliter pacifici, aliter discordes, aliter suadētes, aliter aliena rapiētes, ut & isti audiāt de p̄missione æternæ uitæ quod amē, & illi de supplicio æterno qđ timeant. Sepe etenim qđ uni morbo p̄dest, alteri nocet: & uenēnū cū sit mors hoīs, uita est serpentis: & leuis sibilus equos mitigat, carulos instigat. Iuxta hoc ergo exemplū doctores suā p̄dicationem debēt tēperare, ut & perfecti inueniāt quod semp̄ discant: infirmi talia audiant, in quibus non refugiant. Qđ suo nobis exemplo beatus patriarcha Iacob ostendit, qđ cū oues auunculi sui Laban pasceret, & uaria quæq̄ pro mercede recepturus esset, tulit uirgas populeas & amygdalinas, quas ex parte decorticauit, & ex parte cū corticib⁹ reliquit, posuitq̄ eas in canalibus tempore quo ducbātur ad aquandū oues, ut in earū aspectu conciperent uarios ferus. Iacob em̄ pastor ouīū, pastores significat animarū. Quorum primo dictum est: Si diligis me, pasce oues meas. Aqua autē scripturam sanctā significat, iuxta illud Salomōis: Aqua profunda uerba ex ore uiri, & torrens redundans fons sapientiæ. Virgæ autē uariæ, sententiæ sunt scripturarū. Ducuntur ad aquandū oues, cum ad audiēdum uerbū dei cōueniunt fideles.

Cumq; ex eloquijs diuinis diuersæ sententiæ ad me-
 dium proferuntur, quasi uirgæ in canalibus ponunt.
 Quæ ex parte decorticandæ sunt, & ex parte cum cor-
 ticibus relinquendæ. Quia (ut diximus) perfectiores
 allegorico sensu instruendi, simplices uero & minus
 intelligentes, iuxta ueritatem historiæ sunt pacendi.
 Vnde & dominus cum discipulos in mōte docuit, &
 turbas in conuallibus curare uoluit, ostendit ut illi q;
 ex doctrina uerborum credere non poterant, saltem
 ex uirtutibus miraculorum crederent. Quod (ut dixi-
 mus) suo dominus exēplo declarauit, quando descē-
dens de monte, stetit in loco campestri, & tur-
ba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab
omni iudæa & ierusalem & maritima & Tyri & Si-
donis, qui uenerāt ut audirent eū.] Maritima em̄ hic
 magni maris loca intelligere debem⁹, maxime cū de
 Tyro & Sidone, q̄ in corde maris sitę sunt, affuisse me-
 moratur. In quo loco cognoscimus, q̄ uirtutes eius
 non solum ad iudæorum regnum, sed etiam ad uici-
 nas & exterarum regiones peruenerant, quando omnes
 concurrebant, non solum ut audirēt uerbum dei, sed
 ut sanarentur à languoribus suis. unde & subditur:
Et om̄is turba quærebat eum tangere, quia
uirtus de illo exibat, & sanabat omnes. Multi
 enim eum tangere cupiebant, à quo omnis uirtus p-
 cedit, & qui est dei uirtus & dei sapiētia, in quo habi-
 tat om̄is plenitudo diuinitatis corporaliter. Et ideo,
 quia de illo omnis uirtus exibat, omnes uolebant eū
 tangere. Nā & supra tangendo leprosum curauerat,
 & nunc omnis turba quærebat eum tangere, ut intel-
 ligamus quia tactus sanitas est. Quod experta est il-
 la mulier, quę sanguinis fluxum patiebat duodecim

annis, & cum tetigisset simbriam uestimenti eius, statim sanata est ab infirmitate sua. Ad cuius tactū uirtus de illo exibat, inrātum ut quasi nescius dominus quæreret, quis me tetigit? Et discipuli eius ad eum: Rabbi, turbæ te comprimunt & affligūt, & dicis, quæ me tetigit? Et ille: Tetigit me aliquis, nam ego noui uirtutē de me exisse, Spiritualiter uero Christum tangit, qui eum uerum deum credit, & recta fide confitetur. At uero pagani, iudæi & hæretici Christum mini me tangunt, quia eum uerum deum credere contemnunt, & fide recta hunc confiteri nolunt. Vnde & Mariæ quæ dominum surrexisse nō credebat, sed eū mortuum inter mortuos quærebat, uolēti illum tangere, dictum est: Noli me tangere, nōdum enim ascēdi ad patrem meum. Ac si diceretur: Quia manu fideli me tangere noluiti, manu corporis me tangere noli. Curatio uero dæmonum non solum per eius presentiam fiebat, sed etiam inuocatione ipsius nominis in sui absentia, sicut discipuli quoque domino gaudentes dicūt: Domine, in tuo nomine etiā dæmonia nobis subiiciūtur. Sequitur: Et ipse eleuatis oculis in discipulos, dicebat: Beati pauperes, quia uestrum est regnū dei. Etsi generaliter dominus loquebatur, specialiter in discipulos oculos leuauit, quos maiori gratia digniores fecit. Eleuatio quippe oculorum Iesu Christi, amplioris misericordiæ muneris significat. Et in discipulos oculos leuauit, quæ specialius uirtutibus ditauit, iuxta quod alibi legimus: Quia cum dixisset ei quidam, ecce mater tua & fratres tui foris frant quærētes loqui tecum, ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat: Ecce mater mea & fratres mei. Quid autem eleuatis oculis dicat, audiamus:

[Beati pauperes, quæstrum est regnum dei.] Et quæ uirtus talem inter reliquas beatitudines tenere debet principatum, nisi spontanea paupertas. Ex ipsa enim ceteræ uirtutes exordium quoddam & originem sumunt. Sicut denique ex una radice arboris multi rami & folia procedunt, sic ex spontanea paupertate multæ uirtutes generantur. Qui enim spontaneam amat paupertatem, erit misericors per largitatem, & non tenax per auaritiam. Erit consequenter & miris, quia diuitias non querit per iactantiam, qui paupertatem diligit cum humilitate. Erit & pacificus, quia non erit occasio rixandi, ubi non est uoluntas acquirendi. Habebit etiam & cordis munditiam, quia sicut illi qui diuitias diligunt, turbulenti sunt animo, ita qui spontaneam paupertatem amant, solliciti sunt quæ dei sunt, quod placeant deo. Sed illud diligenter considerandum, quia illa paupertas laudabilis est, quæ aut habere non cupit, aut si forte habet, propter deum distribuenda relinquit. Vnde Matthæus euangelista, ut hæc paupertatem ad beatitudinem pertinere ostenderet, cum additamẽto ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Alij enim sunt pauperes spiritu & rebus, alij nec rebus nec spiritu, alij rebus & non spiritu, alij spiritu & non rebus. Rebus sunt pauperes & non spiritu, qui nihil habentes, multa habere concupiscunt. Spiritu sunt pauperes & non rebus, sicut illi qui secundum Apostolum, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes sunt, quales fuerunt Abrahæ, Iacob & Dauid, qui regali solio sublimatus erat, pauperem se ostendit spiritu, dicens: Ego autem mendicus sum & pauper. Et iterum: Egens sum, & in laboribus à iuuenture mea. Nec rebus nec spiritu sunt pauperes, diuites superbi, qui facultatibus locupletati, nihilo minus mente sunt turgidi. De

quibus dicit in psalmo: **Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo obrinuerunt diuitias. Rebus & spū sunt pauperes pfecti monachi, q̄ propter deū oīa relinquentes, nec corporis pprii potestātē in suo arbitrio relinquūt. & ideo quāto hic ppter deū sunt pauperiores, tāto in futura gloria erūt ditiores, iuxta promissionē dñi dicētis: Omis q̄ reliquerit domū, agros, patrē & matrē, fratres & sorores, uxorē & filios propter me, ceteruplum accipiet, & uitā eternā possidebit.**

Beati qui nūc esuritis, q̄ saturabimini. Quid esurire uel sitire debeant, qui ad beatitudinem peruenire desiderant, alius euangelista manifestius declarat, dicēs: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabunt. Iustitiam quippe esurire & sitire, est praecepta dei libenter audire, & libentius ope implere. Tales em̄ saturabuntur, qm̄ ad uidēdum deum cuius hic mandata cū magna mentis esurie susceperunt, pducuntur, dicentes cum Psalmista: Ego autem in iustitia apparebo, & in cōspectu tuo satiabor dum manifestabit gloria tua. Vnde Salomon ait: Diligite iustitiam qui iudicatis terram.

Beati qui nūc flētis, quia ridebitis. Beati dicunt flentes, non illi q̄ flent ppter temporaliū damna commodorū, ppter amissionem charorum, sed qui flent propter remissionem peccatorum, uel pro expectatione regni caelō, qui ueraciter cum Psalmista dicere possunt: Deus uitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Et iterum: Fuerunt mihi lachryme meae panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est deus tuus? Tales enim ridebūt, qm̄ implebitur illud quod dñs ait: Nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum,

& gaudium uestrum nemo tollet à uobis. Risum autem hic non pueriliter accipere debemus, sed mentis exultationem & gaudium. Vnde & Sara ex reprobatione prolis lætabunda ait: Risum mihi fecit deus. De quo per beatum Iob dicitur: Et os ueracis implebitur risu. De quo etiã risu in laudibus ecclesiæ dicitur: Accinxit fortitudine lumbos suos, & ridebit in die nouissimo. Quia uero per humilitatis meritum uenitur ad martyrii præmia, recte post alias beatitudines subinfertur: Beati eritis cum uos oderint hoies, & cū separauerint uos & reprobrauerint, & eiecerint nomen uestrum tanquã malum propter filium hominis. Vbi ostenditur quia persecutio prauorum non est timenda, sed potius cum assuerit, toleranda, quia sicut dixit Iacobus apostolus, Beatus uir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam reprobis deus diligentibus se. Verum subtilius discutiendum est, quia nõ nos ad nostram persecutionem prauos homines commouere debemus, sed potius cum iustitia & rectitudine quantum possumus, cum fuerint commoti, mitigare. Quod si quiescere noluerint, magis persecutionem tolerãdam, quã iustitiam relinquentiam. Quod alius euangelista manifestius declarat, dicens: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnũ cælorum. Sustinet enim multas tribulationes homicidæ, adulteri, fures, alienarum rerum inuasores. Nec tamẽ talis persecutio ad beatitudinem perducit, quæ propter iustitiam sustinetur. Vnde nos admonet beatus Petrus, dicẽs: Nemo uestrum patiatuꝛ quasi homicida, aut fur, aut adulter, aut rapax. Si autẽ ut Chri

stianus, non erubescat, sed glorificet deū in isto noīe.
 Et q̄s est qui uobis noceat, si boni æmulatores fueritis.
 Sed & si qd̄ parimini, p̄pter iustitiā, beati. Vñ recte saluator cōcludit, dicēs: **Gaudete in illa die & exultate, ecce em̄ merces uestra multa est in cælo.** ¶
 Non em̄ dolendum est in persecutiōibus, sed potius gaudendū, ut quanto hic quisq; propter iustitiā durus affligit, tāto dulcius in cælo remunerabitur. Vñ Iacobus admonet, dicēt: **Omne gaudiū existimate fratres, cū in tentationes uarias incideritis, scientes qd̄ p̄batio fidei uestræ multo preciosior est auro, quod p̄ ignem p̄batur.** Et alia scriptura: **Vasa figuli, p̄bat forna, & hoīes iustos tentatio tribulatiōis.** Hinc & saluator cum discipulos ad p̄secutionem tolerandā hortaretur, sui exemplū posuit, dicēs: **Si me p̄secutisunt, & uos p̄sequentur: si sermonem meum seruauerunt, & uestrum seruabunt.** Et itē: **Si de mundo fuissetis: mundus quod suū erat diligeret, quia uero de mūdo non estis, sed ego elegi uos de mūdo, propterea odit uos mundus.** Quapropter studeamus iuxta dñi p̄ceptum uel exemplum, seculi huius cūctas aduersitates equanimiter ferre, scientes quia si electi sumus ab eo, nō ad gaudia mundi, sed (sicut ipse missus est à patre, quem pro humani generis redemptione incarnari constituit) ad passiones mittimur in mūdum. Inter scandala igitur persecutorū tolerantia sit passionum, terrena desideria quæ separant à deo, fugientes, ut cælestia mereamur consequi p̄mia, Amen.

DE CONFESSORIBVS

ribus, Matthæi XXV.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiscens, uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinq; talenta, alij duo, alij uero unum, unicuiq; secundum propriam uirtutem, & profectus est. Et reliqua.

In similitudinibus, quas ad ignorātiā nostram instruendam dñs proposuit, solite considerandum est, quia sic quædam ad nostram proponuntur admonitionem, ut specialiter ad ipsum dei & hominū pertineant mediatorē. Quod in huius lectiōis serie comprobatur, cū dicitur: Homo quidam peregre proficiscēs, uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Homo enim iste per similitudinem dominus Iesus Christus accipiendus est, qui cū sit deus añ secula, homo factus ē in fine seculorū. De quo scriptū est: Homo factus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Iste autem homo peregre profectus est, quando carnem suam quam ex hominibus assumpsit, ascendēdo in cælum eleuauit. Ex eo enim tempore quo primo homini dictum est, Terra es & in terram ibis, proprie locus carnis terra est. Sed iste homo peregre profectus est, quia caro quam assumpsit, nō corruptionem uidit, sed post resurrectionem in cælos ascēdit. Huius hominis serui homines sunt, quos sibi ad seruiendum, seq; laudandum rationabiles condidit. Huic autem homini seruire, summa libertas est: ab eius seruitute recedere, turpissima seruitus est. Huius se seruum gloriabatur Paulus cum di-

cebat: Paulus seruus Christi Iesu. Et iterum: Gratias ago deo meo, cui seruo à pgenitoribus meis. Et Psal mista. Ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ. Et iterum. Seruus tuus sum ego. Bona autē huius hominis, spiritalia dona sunt, id ē, uirtutes animæ, quæ de eius bonitate sunt natae, & illius largitate nobis collatae, qualis est charitas, pax, patientia, humilitas, castitas, sobrietas, & his similia. Ergo peregre profecturus, uocatq; seruis tradidit bona sua, quia spiritalibus spiritalia dona concessit. Et quia eadem dona non omnes æqualiter accipiunt, sed secundum dantis distributionem, alius plus, alius minus proficit, recte dicitur: Et uni dedit quinq; talenta, alij duo, alij uero unū, unicuique secundum propriam uirtutem, et profectus est statim. Sicut talentum apud antiq; uarijs modis librabatur, ita dona spiritus sancti diuersa sunt iuxta accipientium merita, non in se, sed in alijs qui ea accipiunt. Nam ab uno domino diuersa dona seruis dantur, iuxta illud quod ait Apostolus: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanitarum in uno spiritu, alij operatio uirtutum, alij propheta, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, diuidens singulis prout uult. In quinque ergo talentis, quinque sensus corporis designantur, per quos exterior homo regitur, uisus uidelicet, auditus, gustus, odoratus & tactus, in duobus autem intellectus & operatio designatur. Et unus talenti nomine intellectus solummodo exprimitur, Plus ergo accipit cui duo, quam cui quinq; talen-

580 **DE CONFESSORIBVS**

ta cōmissa sunt: q̄a sunt nonnulli q̄ per exteriores sensus opa quæ possunt operantur, & tñ in intellectu spiritali minus p̄ficiunt. Sunt uero & aliqui, q̄ extrinsecus magna agunt, & interius maiora intelligūt. Sunt etiã aliqui q̄ unum tm̄ talentū accipiūt, q̄a bona quidem intelligunt, sed operari minime student. De quibus scriptū est: **Sapientes sunt ut faciant mala, bñ autē facere nescierunt.** Quod autem studio in multiplicandis bonis operibus insistere debeamus, manifestatur cum subditur: **Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter q̄ duo acceperat, lucratus est alia duo.** Iam superius per quinque talenta, quinque corporis sensus: & per duo, intellectum & operationē diximus designari. Quinque ergo talenta geminare, est per exteriores sensus deuotissime deo seruire, tribuendo esuriēti cibū, sitiēti potum, nudo uestitū, in carcere positū requirendo, infirmū uisitando, mortuum sepeliēdo, aliaq̄ pietatis opera implendo. quasi em̄ talenta multiplicando geminantur, qñ nonnulli tardiores in sensu super consuetudinem boni operis, in intellectu spiritali p̄ficiunt. Duo quoq̄ talenta gemināt, qui bene uiuendo & docendo, ecclesiã dei multiplicare nō negligunt, illud attendentes qd̄ ad **Timotheum** scribit: **Doctrinã quã accepisti à me, cōmenda fidelibus hoibus, q̄ idonei sunt & alios docere.** Taliter accepta talenta seruis spiritalibus geminare suadebat **Apostolus**, cū dicebat: **Habentes donationes secundū gratiã quã data est nobis, differentes: siue p̄phetiã secundū rationē fidei, siue ministerium in ministrando, siue q̄ docet in doctrina, qui exhortat in exhortando, q̄ tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui mi-**

seretur in hilaritate. Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. Quasi enim unum talentum in terra abscondit, qui ingenium, quod a deo accepit, in terrenis actibus occupat, seque totum in mundi amore obligat. Sed ueniet tempus, quando spiritales de acquirendo lucro gaudeant, & mundi amatores pro suis cupiditatibus erubescant, vñ & subditur: Post multum vero temporis uenit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis.] Post multum tempus dominus redire dicitur, quia longum spatium est inter domini ascensionem & secundum eius aduerum. Tunc enim ratio cum seruis ponetur, quando districte a nobis exiget dona, quæ misericorditer nobis tribuit: quædo astabimus ante tribunal Christi, ut Apostolus ait, rationem pro his quæ gessimus reddituri. Felix autem qui in illa hora discussionis talis inuentus fuerit, qualis iste memoratur, de quo subditur: Et accedens qui quinque talenta acceperat, obrulicalia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum.] Ex quinque enim talentis alia quinque lucratur, qui per quinque sensus corporeos, quos supra diximus, bona que potest operatur. Sunt enim nonnulli in ecclesia, qui cum tardiores uideantur ingenio, tamen cum per exterius ministerium fideliter seruiunt, eius munere ad spiritualem intellectum perducuntur, inrantum ut etiam aliquando in ecclesiasticum magisterium eligantur. Qualem autem mercedem sit recepturus, manifestatur cum subditur: Et ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia supra pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui.]

82 DE CONFESSORIBVS

Pauca enim sunt omnia presentis uitae ad comparationem futurorum bonorum, quamuis magna esse uideantur. Qui ergo super pauca fidelis fuit, super multa constituitur: quia is qui terrenam substantiam bene dispensauit, pro rebus transitorijs perpetuam accipiet mercedem, audiens ab ipso iudice: **Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum est a constitutione mundi. Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait: Dñe, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo sup lucraui sum.]** Similiter alia duo lucratur talenta, qui a domino duo acceperat, quando is qui intellectum & operationem habet, non solum bene uiuendo, sed etiam bene docendo plurimos ad amorem dei uocat. Notandum autem, quod & is qui de quinque talentis decem, & is qui de duobus quatuor reportauit, aequali uoce collaudantur, cum utriusque a domino dicitur: [**Euge serue bone & fidelis,]** quod est, bene gaude. Et qualiter seruus cum dño gaudeat, declaratur cum subinfertur: [**Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituiam.]** Cui recte dicitur: [**Intra in gaudium dñi tui.]** Quia cum tantis & pro tantis mercedem accipiet, quātos bene uiuendo, bene docendo lucratus est. In quibus uerbis intelligimus, quia illi maiorem mercedem sunt a domino in aeterna uita recepturi, qui bene uiuendo (ut diximus) & bene docendo, ad aliorum eruditionem uel doctrinam spiritualiter inuigilāt. Quod alibi dominus aperrius declarat, cum dicentibus apostolis, Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes? respondit: **Quis putas est fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus suus super familiam tuam, ut det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus,**

quem cum uenerit dñs eius, inuenerit sic facientem. Amen dico uobis, qm̄ sup̄ omnia bona sua cōstituet eum. Qui em̄ super om̄ia bona cōstituitur, duplicem mercedē accipiet, non solum q̄a sancte uixit, sed etiam quia digne docuit. Vnde Daniel cum de resurrectione mortuorum loqueretur, ut ostenderet magistros spirituales sup̄ om̄ia bona cōstituēdos, ait: Qui aut̄ docti fuerint, fulgebunt q̄si splendor firmamēti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in p̄petuas æternitates. Quam desiderabilem uocem & ineffabile gaudium audire desiderans beatissimus pater noster, cuius hodie festiuitatem celebramus, talē tum sibi creditum bene docendo & bene uiuēdo studuit erogare, ut geminatū illud dño reportaret, non t̄m monendo pios, sed etiam comprimendo reprobos. Et ideo quia iuxta scripturæ uocē, gaudium patris est filius sapiēs, r̄ta huius exerescunt merita gaudiorum, quāta in crementa proficiunt spiritualiū filiorum. Vñ necesse est ut unusquisq; nostrum fratres charissimi, huius beatissimi patris nostri uestigia sequentes, talētum quod à deo accepimus, nō in terra abscondamus, sed cum magno desiderio erogare studeamus, ut geminatum domino referamus. Et quia alius artē legēdi, alius cantādi, alius prædicādi, alius pingendi, alius eā q̄ ad ornamentum ecclesiæ prinēt, fabricandi talentū accepit, alius hoc qd̄ didicit studeat erogare. Nec solum in ecclesiasticis ministerijs, sed etiam sunt tales in hoc populo, qui diuersas artes habēt quibus uictitāt: alij cemētarij, alij lignarij, alij fabri, alij sectores, & unicuiq; ars q̄ pascitur, pro talenti cōmendatione reputabit: & si in hoc quod scit, alios instruit, mercedē in futuro recipiet. Qualiter aut̄ hu-

584 **DE CONFESSORIBVS**

iusmodi talentum quod accepit, erogare debeat, dñs ostendit cum ait, **Gratis accepistis, gratis date.** Vnde necesse est fratres dilectissimi unicuique nostrum, ut cum summa diligentia uigilanter cogitet, quatenus talentum quod accepit, duplicatum domino representet. si autem suæ talentum utilitatis prodesse alijs non uult, timeat increpationem quam is qui talentum unum in terra abscondit, à domino audiuit: **Serue male & piger, quare non dedisti pecuniã meam nummularijs, & ego ueniens, recepissem utique quod meum est cum usura?** Et implebitur quod sequitur: [**Tollite ab eo talentum, & date illi qui habet decem talenta, quæcunque sine charitate operatus est, bona in conspectu dei non sunt, quamuis bona coram hominibus uideantur.** **Tanto enim quisque ampliores gloriam cum domino possidebit, quanto largius talentum acceptum pro eius amore erogauerit, quod ipse prestare dignetur, qui cum patre & spiritu sc̃to uiuit &c.**

DE CONFESSORIBVS. **Lucæ XII.**

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Sint lumini uestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris. Et reliqua.

Inter ceteras uirtutes, quas dñs noster Iesus Christus discipulis tradidit, & p̃ discipulos nobis, maximã & præcipuã castitatẽ ostendit. Nam cū superius ad spontaneã paupertatẽ amandã nos incitasset, dicens, **Facite uobis sacculos quoniam non ueterascunt, thesaurum nõ deficientẽ in cælis, quod fur non appropriat, nec**

tinea corrumpit, continuo de seruanda castitate adiecit, dicēs: **Sint lumbi vestri præcincti.** Quod enim luxuria uiris in lumbis sit, & fœminis in umbilico, dominus testatur, cum de diabolo loquitur ad beatum Iob: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in umbilico uentris eius. Lumborum ergo nomine hic luxuria designatur, cum dicitur: [Sint lumbi vestri præcincti.] Lumbos enim præcingimus, cū ardorem libidinis amore castitatis refrenamus. Taliter lumbos præcinctos habebat Iohannes baptista, de quo scriptum est quia erat uestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius. Nec erat de immundis, qui propter fluxum seminis eiciebantur extra castra, sed castitatem quam in mente habebat, in ipso habitu corporis demonstrabat. Sic & Elias zonam circa lumbos habebat. Qui enim non propter amorem filiorum iunguntur, sed propter libidinem explendam, lumbos præcinctos non habent, sed potius de illis sunt, qui propter immunditiam extra castra eijciuntur, cōparati iumentis insipientibus. Qui uero tollens membra Christi, facta ea membra meretricis, nequaquam lumbos habet præcinctos, quoniam sicut uere ait Apostolus Paulus, Sine pace & castimonia nemo uidebit deum. Quantum enim in corruptio carnis deo placeat, ipse per prophetā testatur, dicens: Hæc dicit dominus eunuchis, qui custodierint sabbata mea & elegerint quæ uolui, tenuerintq; fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum nominatum, & nomen melius à filijs & filiabus, nomen sempiternū, quod non peribit. Et in Apocalypsi de talibus dicitur: Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, uirgines em̄

sunt. Quod cum omnibus fidelibus generaliter obseruandum sit, specialiter tamen ministris ecclesiastici ordinis custodiendum iniungitur, quando in ueteri lege carnes agni, qui in figura corporis & sanguinis domini immolatus est, non prius comedere permitti sunt, quam renes accinctos haberent, domino dicente: Sic ergo comedetis illum, renes uestros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus. Item, Dixit dominus ad Moysen. Loquere ad Aaron, & ad filios eius: Homo de semine uestro, in quo fuerit macula, non accedat ad altare. Si gibbus fuerit, si lippus, si albuginem habens in oculo, si impetiginem in corpore, uel iugem scabiem, si cæcus fuerit uel claudus, si fracto pede uel torto naso, si fuerit ponderosus uel herniosus. Qui enim sacra myteria manibus tractare & alius ministrare debent, dignum est ut ab omni immunda pollutione sint alieni, ut scilicet & mente sint casti & corpore pudici. Quod in ope David discimus, qui cum uenisset ad Achimelech sacerdotem, non prius panes sanctificatos accipere uoluit, quam se suis ostibus mundos à mulieribus testaretur, non utique solum ab alienis neque à concubinis, sed etiam à proprijs uxoribus. Ait enim, Et quidem si de mulieribus agitur, continuius nos ab heri & nudius tertius quæ egrediebamur, & fuerunt uasa puerorum munda. Quapropter consideret unusquisque conscientiam suam, & si se incontinentem senserit in corpore, abstineat se à sacra communione, ne forte ad iudiciû accipiat, quod fidelibus datum est ad remedium, timens illud quod terribiliter clamat Apostolus, dicens: Qui cum manducauerit panem, uel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini. Probet

Autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & de ca-
lice bibit. Qui enim manducat & bibit indigne, iudi-
cium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus
domini. **Vel** certe aliter lumbos præcingimus, cum
omnia impedimenta mundi postponimus, ut in uia
mandatorum dei, gressum mentis firmiter figere ua-
leamus. Qui cum discinctus est, ipsis suis uestimen-
tis impeditur ne libere ambulet. Qui uero præcin-
ctus est, quaquauersus liber discurrere potest. Præ-
cingitur ad prælium miles, & circa renes gladium
portat, quo aduersarium suum percutiat. **Et** tu ergo
qui cupis esse miles dei, præcinge lumbos tuos, id
est, omnia fluxa & impedimenta mundi postpone,
ut pugnare ualeas non aduersus carnem & sangui-
nem, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harū,
contra spiritualia nequitie in Cælestibus, ut implea-
tur in te quod idem **Apostolus** subiungit: **Stare** ergo
succincti lumbos uestros in ueritate, & induci lori-
ca iusticie, & calceati pedes in præparatione euange-
lij pacis. **Taliter** miles castrorum lumbos præcinxe-
rat, quando audiuit: **Accinge** sicut uir lumbos tuos.
Vnde & in laude ecclesie dicitur: **Accinxit** fortitudi-
ne lumbos suos, & roborauit brachium suū. **Quisq;**
autem talis est, alijs ad exemplum imitationis pro-
ponendus est, quia sicut ait dominus: **Nemo** accen-
dit lucernam & ponit eam sub modio, sed super can-
delabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. **Vn-**
de postquam dixit, **Sint** lumbi uestri præincti & lu-
cernæ ardentes, quid per lucernas, nisi opa bona de-
signantur? **Lucernas** ardentes habere, est bona opera
alijs ad imitandum ostendere, iuxta illud quod do-
minus alibi ait, **Luceat** lux uestra corā hominibus, ut

uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in celis est. Considerandū autem illud est, quod duo sunt quæ præcipiuntur, lumbos scilicet præcingere, & lucernas ardentes habere: quia nec castitas prodest sine bono opere, nec bonum opus aliqd ualet sine castitate. **Primum** enim præcipimur lumbos restringere, & post lucernas tenere: quia ille ad aliorum exempla promouendus est, in cuius pectore salutaria desideria uigent, & cuius mentem carnalis uoluptas non occupat. **Quod** in lege præfiguratum est, cum per **Moysem** præcipitur, ut leuitæ usque ad quinquagesimum annum ministrent, post annū uero quinquagesimum custodes uasorum fiant, legitimum tempus attendentes, siue ad regēdum, siue ad officium prædicationis suscipiendum. **Sed** queritur, quare præcipiat lucernas tenere, cum alibi dicat: **Tu** autem cum oraueris, intra in cubiculum tuū, & clauso ostio ora patrem tuum. **Ad** quod dicendum, quia illis præcipitur bonum opus ad exemplum aliorum ostendere, qui tam perfecti sunt, ut ab hominibus laudati nō extollantur. Illis autem, qui imperfecti sunt, aut quos fauor humanus extollit, præcipitur: **Tu** autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum. **Et**, **Cū** facis elemosinā, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua. **Et** quia iuxta Iohannis uocem, Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiducia habemus in die iudicij, quicumq; lumbos habent præcinctos & lucernas ardentes, aduentum domini non tam timere debent quā diligere. **Vnde** & subditur: **Et uos similes hominibus expectantibus dominū suum, quando reuertatur a nuptijs, ut cum uenerit & pulsauerit, cōfestim aperiāt ei.**] Ad nuptias quippe

dominus noster abiit, quando ascendens in cælum, multitudinem angelorū nouus homo sibi sociauit. Tunc autem reuertetur ad seruos suos, quando per iudicium manifestari cœperit. Siue aliter: Certe dominus nobis quotidie uenit, cū conscientias nostras per suam gratiam uisitat, & cor nostrum suo amore inflāmat. Pulsat uero, quādo p̄ agritudinis molestiam, uicinam mortem denunciat. Cui ille statim aperit, qui lætus de corpore exit, & eius speciem, quem semper desiderauit, uidere cōcupiscit, Pulsanti iudici aperire timet, qui eius p̄ceptis se minime obtemperasse cognoscit: & uidere eum exiens de corpore trepidat, quem contempsisse se meminit: & quasi uidere iudicem metuit, cuius iussis se obtēperasse non cognoscit. Sicut em̄ iudicis aduentum in ciuitate eius iusti diligunt, fures & latrones timent: ita & aduentum dñi illi timent, qui eius p̄ceptis se minime obtemperasse sciunt. Soli autem illi diligunt, qui recte se uiuere recolunt: quod illorum est facere, qui uitā suam quantum humana fragilitas patitur, inculpabilem custodiunt, & cor suum de terreno amore in celestis patriæ gaudio ponunt. Talis erat Paulus apostolus, qui de bonis actibus securus dicebat: Ego autem iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Bonum certamē certauit, cursum consummaui, fidē seruauit, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Et iterum: Cupio dissolui, & esse cum Christo, multo melius. Et rursus: Viuo autem iam non ego, uiuit uero in me Christus. Taliter pulsanti iudici beatus Martinus aperire paratus erat, quando inter agritudinis molestiam cōstitutus, discipulorū fletibus commotus, dicebat: Grauis ē domine pugna laboris qua

hucusq; certavi, sed si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso propter eos subire laborem, fiat uoluntas tua. Talibus qualis remuneratio preparata sit, dominus manifestat cum subdit: Beati seruuili, quos cum uenerit dominus, inuenerit uigilantes. Vigilare enim est, in bono opere unumquodq; sollicitum esse. Ille uero bene uigilat, qui recte credit & recte uiuit. Vigilat, qui ad aspectu ueri luminis apertos tenet oculos mentis. Vel certe uigilat, qui torporem & negligentia a se excutit, & diuinis mandatis ardenti animo inhaeret. Taliter Paulus apostolus uigilare monebat, quibus dicebat: Euigilate iusti, & nolite peccare. Et iterum: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursus: Vigilate & orate, & stare in fide. Adhuc etiam ipsius remunerationis qualitas insinuat, cum subditur: Amen dico uobis quod praecinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Praecingi uero dei, est ad retributionem se preparare. Nostrum autem discumbere, est in aeterna beatitudine gescere, iuxta quod ipse ipse a libi ait: Multi uenient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraam & Isaac & Iacob in regno caelorum. Transire uero dicitur, cum post iudicium ad regnum properat. Vel certe dominus transiens nobis ministrabit, cum de forma humanitatis usque ad contemplandam claritatem diuinitatis nos pducet. Omnibus enim in iudicio in forma humanitatis apparebit, iustis scilicet & iniustis, sicut scriptum est: Et uidebit omnis caro salutare dei nostri. Sed reprobis iusto iudicio danatis, iuxta illud quod scriptum est, Tollatur impius ne uideat gloriam dei, solis electis transiet, quis de uisione humanitatis usque ad contemplandam chari-

ratē diuinitatis sublimabit, ut q̄ mō inuentur in hō
 minem, tunc facie ad faciē mereantur videre deum,
 qualiter pater in filio, & filius manet in patre. **Sed**
 ga oīmbus præsens uitæ terminus incertus ē, recte
 subiūgitur: [**Et si uenerit in sc̄da uigilia, & si in tertia**
uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.]
Antiqui em̄ noctem in quatuor uigiliis diuidebāt,
 ita ut unaquæq; uigilia trinas haberet horas. **Varie-**
rates nanq; horarū, diuersitatem significant humanę
 uocationis. **Prima** em̄ uigilia, primęuū est tēpus no-
 stræ ætatis. i. pueritia. **Secūda** uigilia, adolescētia uel
 iuuentus, quæ pene idē sunt, **Salomone** dicēte: **Læta-**
re iuuenis in adolescētia tua. **Tertia** uigilia senectus
 est. **Cum** uero dñs nōnullos in pueritia bñ operan-
 tes ab hac uita uocat, quasi ad seruos uigilātes in pri-
 ma uigilia uenit. **Cū** uero alios in adolescentia, uel in
 iuuentute ab hac uita ducit, quasi in sc̄da uigilia ue-
 nit. **Si** ergo in prima uigilia uigilare noluerit, sal-
 tē hic in sc̄da uigilet. i. si quis in pueritia à bono ope
 torpuit, saltem in adolescentia uel iuuentute somnū
 torporis à se excutiat, & dū uirtus corporis uiget, in
 bono opere se exerceat. **Si** quis autē tam negligēs &
 desidiosus fuerit inuētus, ut nec in prima nec in sc̄da
 uigilia uigilauerit, saltem in tertia. i. in senectute iam
 respiscat, & rurū uigilare nō timeat, cum parum ui-
 gilaturus est. **Nęq;** em̄ sero conuersos diuina pietas
 despicit, qui per pphetam ait: **Viuo** ego, dicit domi-
 nūs, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertat̄ & ui-
 uat. **Et iterum:** Peccator quacunq; die conuersus fue-
 rit & ingemuerit, saluus erit. **Sed** quia solet antiquus
 hostis in hac parte tepidos decipere **Chřianos**, ut q̄-
 bus suadet culpā, longā p̄mittat uitā, adhuc dñs ad-

monendo similitudinem incerti finis subdit, dicens **Hoc autē scitote, quā si sciret paterfamilias** qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & non sineret perfodi domum suam. **I**uxta literā ita est, quia paterfamilias thesaurum reconditum habens in dono, si furis aduentum sciret, uigilias instrueret, custodias adhiberet, infirmiora loca muniret, & ne sua domus aliqua fraude perfodi posset, sollicitus præcaueret. Spiritualiter autē paterfamilias iste, noster est animus, qui tunc male securus dormit, quādo diem mortis obliuiscens, à bono opere torpet, & breuissimum tēpus uitæ præsentis, quasi lōgum sibi promittit. Furis autē aduentus mors est, quæ improuisa subito dum non speratur ueniens, thesaurum animæ nostræ ad pœnas rapit. Huius ergo furis aduentum, ut præcauere possimus, necesse est ut diē mortis semper ante oculos habeamus. **M**ultum enim nos aduersus peccatū iuuat, si finis uitæ à memoria non recedat, monente scriptura: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum nō peccabis. **V**nde & dñs admonendo subiungit, dicens: **Et vos estote parati. qz qua hora non putatis, filius hominis ueniet.** **N**i autem terminum uitæ nostræ sciremus, aliud tēpus pœnitentiæ deputaremus. **C**um uero omnibus incerta sit hora mortis, non debet esse conscientia secunda à bono opere, quia dominus omnipotens, qui neminē uult perire, sed omnes ad cognitionem ueritatis uenire, ideo uoluit nos latere ultimū diem, ut dum ignoratur unus, obseruentur omnes. **Q**uod autem ait, [quia qua hora non putatis filius hominis ueniet,] si ad diem iudiciū referamus, uanū festum est, quia incertus est omnibus & incognitus,

sicut ipse dicit in euangelio: De die autem illa & hora nemo scit, neq; angeli in caelo, neq; filius hominis, nisi pater solus. Et iterum: sicut fuit in diebus Noe, sic erit aduentus filij hominis. Et rursus: Sicut fulgur egre ditur ab oriente, & penetrat in occidentem, sic erit aduentus filij hominis. Et post suam resurrectionem, quarentibus discipulis ait: Non est uestrum nosse tempora & momēta, quae p̄posuit in sua potestate. Hinc Petrus apostolus dicit: Dies domini sicut fur in nocte, ita ueniet. Sed quod tunc generaliter futurum est omnibus in resurrectione animarum & corporum, q̄ tidie fit singulis in animabus. Dū enim nō putamus, filius hominis uenit, quando subita morte praue ni, ipsum habemus terminum peccandi, quem & uiuendi. Et dū mala non deserimus sed a malis deserimur, seram agimus penitentiā, non attendentes illud qd scriptum est: Ne tardes cōuerti ad deum, neq; differas de die in diem, ne subito ueniat ira eius, & in tempore uindictae disperdat te.

DE VIRGINIBVS

Matthaei XIII.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis is parabolam hanc: Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo, abscondit. Et reliqua.

Virrus & sapientia dei dominus Iesus Christus, nō solum ad suscipiendam humanam naturā, hominibus compati dignatus est, sed etiā humanā ignorantiae condescendens, suis sanctis sermo

nibus rerum temporalium similitudines frequenter adhibuit, ut ex collatione rerum uisibilem, ad inuisibilem amorem animos audientium incitaret. **V**nde cum caelestem gloriam studiose amandam doceret, illam rerum similitudinem adhibuit, quas homines plurimum diligere solent, dicēs: **Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quē qui inuenit homo, abscondit.**] Vbi thesauri nomine spiritualiter caelestis patriæ amorē intelligere debemus, ubi sunt diuitiæ quę non deficiunt, thesaurus qui nunquam marcescit, ubi nos dñs thesaurizare admonet, iuxta qđ alibi loquitur, dicēs: **Thesaurizare uobis thesauros in caelo, ubi neq; arugo, neq; tinea demolitur, & ubi fures nō effodiunt, nec furant, & ubi thesaurus tuus sibi & cor tuum.** Qui profecto thesaur⁹ tanto magis cumulatur, quāto magis temporalis thesaurus atq; facultas studiosius pro deo expēditur. **V**nde de eo qui thesaurum inuenit, dicitur: [**Et prę gaudio illius uadit & uendit uniuersa quę habet, & emit agrum illum.**] Ager in quo thesaurus absconditus inuenitur, nos sumus, si tamen in nobis manet caeleste desiderium. **Q**uē ille uenditis oibus comparat, qui corpus suū per caelestis patriæ disciplinam affligit in ieiunijs, uigilijs & orationibus. **S**ed & ille agrum cū thesauro inuenito, datis oñibus emit, qui crucifigens membra sua cū uitijs & concupiscencijs, **C**hristum sequitur, & quod ā modo spiritali uenudatione seipsum mutat, declinando ā malo & faciēdo bonum. **N**unc enim thesaurum absconditū in agro, cuidam dominus emere persuadebat cū dicebat: **S**i uis perfectus esse, uade & uende oñia quę habes, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo;

& ueni, sequere me. Illud autē notandum, quod the-
 saurus inuentus, custoditur ut seruetur, quatenus in-
 telligamus quā studiose in bono opere uanam glo-
 riam cauere debeamus. Sic est enim præsens uita qua
 si uia, latrones autem iuxta uiam, immundi sunt spiri-
 tus, qui illis maxime inuidēt, quos cum spirituali the-
 sauro ad cælestem patriam tēdere cognoscunt, sicut
 per prophetam de eorum capite dicitur. Seder in in-
 dijs cum diuitibus in occultis, ut interficiat innocen-
 tē. Illorum ergo diuitias isti latrones rapiunt, qui p-
 inanem iactāriam bona sua opera corā hominibus
 denudant. Vnde necesse est, ut cū opus bonum exte-
 rius agimus, intentionem deo placendi semper in oc-
 culto teneamus, iuxta quod ipse nos admonet, dicēs: Cū
 facis elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat de-
 xtera tua. Et iterum: Tu autē cum oraueris, intra in
 cubiculum: & clauso ostio, ora patrem tuū, & pater
 tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. Ad accēden-
 dum autem mentem in amorē cælestis desiderij, alia
 similitudo datur cum subinfertur: Iterum simile
est regnum cælorū homini negociatori quæ
renti bonas margaritas, inuēta autē una preciosa mar-
garita, abiit & uendit omnia quæ habuit, & emit
eā. [Vbi preciosa margaritæ noīe, duxedo uel clari-
 tas æternæ patriæ intelligitur, quæ preciosior est cun-
 ctis preciosis rebus, & suauior omnibus delectationi-
 bus. Negociatores autē spiritualiter nos sumus, q̄ de
 terrenis facultatibus cælestem gloriam mercari iube-
 mur. Notandū autem quod ait, [uendit omnia quæ
 habuit & emit eam, quia ille preciosam margaritā
 unam (id est, cælestem patriā) datis omnibus emit, q̄
 non solum terrenis facultatibus, sed etiam p̄prij re

nunciat uoluntatibus. Qui uero sua pauperibus tribuit, sed adhuc proprijs uoluntatibus seruit, preciosam margaritam nondum emit: quia quod carius deo poterat offerre, retinuit. Non enim deus nostra, sed nos quaerit, qui terrenam substantiam non nisi propter lucrum animas dare precepit. Quia ergo negotiatori bonas margaritas quaerenti, bonisq; margaritis sumus comparati, seruare debemus in opere quod accepimus in nomine. Et sicut terrenos negotiatores non maris pericula ab officio negociandi prohibent, non latronum insidiae terrent, non asperi casus irinceris uerant, non hyemis frigus, non aestatis calor retinet, tantum ut terrenum lucrum acquirere possint: ita & nos qui spirituales sumus negotiatores, ab amore caelestis patriae nulla mundi blandimenta retineant, nulla eius aduersitas terreat, nec aliqua tribulatio prohibeat, ut preciosam margaritam amantes, cum Apostolo dicere ualeamus: Quis ergo nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Cestus sum autem quia neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate dei, quae est in Christo Iesu domino nostro. Imitemur & aliud negotiatorum opus. Habent enim hoc proprium hi, qui negociandi operibus insistant, ut si in uno negotio damna incurrerint, studiosius negociandi operibus insistant, quousque quod in una re perdidit, in alia acquirat. Ita ergo & nos, si in aliquo casu damnati animae inciderimus, studiosius incepto bono operi insistamus, ut quod per negligentiam amisimus, per bo-

num opus recuperemus, quatenus ad preciosæ margaritæ lucrum peruenire possimus, & uocē domini audire mereamur, dicentis: **E**uge serue bone & fidelis, quia in pauco fuisti fidelis, supra multa te cōstitutam, intra in gaudium dñi tui. **H**æc autem margarita tam chara est, ut nullis terrenis diuitijs possit comparari: tam uilis, ut sola bona uoluntate possit acquiri. **H**anc margaritā preciosam multis facultatibus **Z**achæus comparare studuit, qui cum huius margaritæ largitorem in domo sua suscepisset, præ nimio gaudio dixit: **D**omine, dimidium bonorum meorū do pauperibus, & si cui aliquid tuli, in quadruplum resti tuo. **H**anc quoq; margaritam uidua illa duobus eris minutis, in gazophylacio iactatis, cōparauit, **C**uius precium ipse testis conscientia, dominus scilicet, colaudauit, dicens: **A**men dico uobis, quia uidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserūt in gazophylacium. **O**mnes em̄ ex eo quod abundauit illis, miserunt: hæc uero de penuria sua quod habuit, misit totū uictum suum. **H**uius margaritæ pulchritudinē beatissima. **N**. cuius hodie festiuam celebramus festiuitatem, multis diuitijs datis comparauit, quando pro eius amore regni potentiam derelinquens, & thorū regalis matrimonij spernēs, ad spontaneam paupertatem se cōtulit. **V**nde sine dubio, quia regis terreni coniugium contempsit, sponsa effecta est regis cælestis: & quæ noluit cū terreno rege regnare in mūdo, regnat cū **C**hristo in cælo. **E**t quia salutationes & officia refugit regaliū ministrorum, ministrat nunc cū **C**hristo, coniuncta ceteribus angelorū. **E**t ideo dignū est, ut quæ temporalem reginam honore debito ueneramur, hæc deo acceptam reginam deuotis precibus

supplicemus: ut quia nos suo exēplo in nomine Chri-
 sti congregauit, suis nos meritis & orationibus in pre-
 senti uita iucundos efficiat, & in futura acceptos red-
 dat. [Iterum simile est regnum cælorum sagenæ mis-
 sæ in mare, & ex omni genete piscium congregati.]
 Pulchre sagenæ assimilatur ecclesia, quia & piscatori
 est commissa, & intra rete fidei quotidie homines ca-
 pit. Sicut enim piscatorum est, cum sagena de profun-
 dis gurgitibus pisces ad litus trahere, sic quotidie ec-
 clesia per doctrinam prædicatorum, de turbulentis
 & amaris gurgitibus mundi, mentes hominum ad ue-
 ram lucem trahere studet. Et quoniam quandiu in præ-
 senti uita ecclesia cum bonis colligit & malos, recte de
 eadem sagena subditur. [Quam, cum impleta esset,
 educētes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in
 uasa sua, malos autem foras miserunt.] Vbi cum bo-
 ni & mali nominantur, præsentis temporis ecclesia de-
 signatur. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in cælo: ma-
 li autem nusquam soli sunt, nisi in inferno. Hæc autē
 ecclesia quæ in medio consistit, utriusque patriæ ciues
 recipit, sicut per Psalmistam dicitur: Annūciaui & locutus
 sum, multiplicati sunt super numerum. Vbi considerandū
 est, quia super numerum electorum modo in ecclesia multi repro-
 bi intrare possunt, sed in regnū cælorum non possunt. unde
 & beatus dicitur. [Elegerunt bonos in uasa sua, malos autem
 foras miserunt.] In quibus uerbis manifeste discretio
 electorum & reproborum, in fine seculi futura esse ostendit.
 Sicut enim mare, seculum: sic litus maris, finē signi-
 ficat seculi. In littore enim sedentes, [elegerunt bonos
 in uasa sua, malos autem foras miserunt,] quia in fi-
 ne seculi electi assumuntur ad gloriam, & reprobi se-
 parabuntur ad poenam, iuxta quod alibi dominus ait

in euangelio: In illa nocte erunt duo in lecto uno, unus assumetur & unus relinquetur. Vnde & exponens dñs similitudinem, adiunxit: [Sic erit in consummatione seculi. Exhibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminū ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.] Hoc est quod dñs alibi in euāgelio dicit, Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. Et item de zizanjs quę inimicus homo superseminauit tritico, interrogatus ait: Sinite utraq; crescere usq; ad messem, & in tempore messis dicā messoribus, Colligite primū zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendū, triticum autē congregate in horreū meū. Id ipsum est quod alibi dicitur a dño: Cum sederit filius hoīs in sede maiestatis suę, cōgregabunt ante eū omnes gentes, & separabit eos ab inuicē, sicut pastor segregat oues ab hōdis &c. In eo autem quod subiungit, [Ibi erit fletus & stridor dentium,] manifeste qualitas pēnarum describitur. Oculi enim prę nimio fumo fluere lacrymas solent, dentes uehementi frigore stridescere. Cum uero ait, [Ibi erit fletus & stridor dentium,] ostendit qui reprobi in gehenna, & frigus intolerabile, & calorem inæstimabilē sustinebunt, iuxta illud quod per beatū Iob dicitur: Ad calorem nimum trāsibunt ab aquis niuium, & usq; ad inferos peccatum illius, obliuiscatur eius misericordia, dulcedo illius uermis. Finita autem similitudine, de eius intellectu saluator discipulos requirit, ostendens pijs magistris, ut alios, possint erudire, aliquando interrogare debere. Ait em̄: Intellexistis hæc omnia? illisq; dicētib; etiā, de pfectū illorū gloriabatur, dicēs: Ideo omīs scriba doctus in regno

cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert
 de thesauro suo noua & uetera. Quod specialiter ad
 apostolos pertinere, ex eo manifestum est, quod ho-
 mini patrifamilias cōparantur, proferenti de thesau-
 ro suo noua & uetera. Si enim per noua & uetera ue-
 tus & nouum testamentum accipimus, **Abraam &**
Moysem cæterosq; patres, qui ante domini aduentū
 fuerunt, noua cum ueteribus non prætulisse cogno-
 scimus: quia etsi noua narrauerunt, domini tamen
 incarnationem nouā corporalibus oculis non uide-
 runt, sicut ipse discipulis suis ait: **Multi reges & pro-**
phetae uoluerunt uidere quæ uos uidetis, & nō uide-
 runt: & audire quæ auditis, & non audierunt. **Apo-**
stoli autē noua & uetera spiritualiter intellexerūt, &
 noua corporalibus oculis uiderunt. Quibus ipse ait:
Mandatū nouum do uobis, ut diligatis inuicem. Si-
 ue aliter: **Vetera** ad pœnam, noua pertinent ad glori-
 am. **Vetustum** em̄ erat homini, post peccatū ire ad
 pœnam, cui aliquid nouum per redemptoris aduen-
 tum cōtigit, quādo bene operantibus gloria est re-
 promissa. **Cum** ergo dñs discipulos collaudat, dicēs:
Om̄is scriba doctus in regno cælorum, si-
 milis est homini patrifamilias, qui profert de thesau-
 ro suo noua & uetera, ostendit hunc ordinem do-
 ctoribus in prædicatione seruandum, ut uetera pro-
 ferant de terrore supplicij, & noua de promissione
 præmij. Quod & in huius lectionis serie suo exēplo
 dominus ostendit, cum in prioribus similitudinibus
 incitauit ad præmium, & in sequentibus cōminatur
 supplicium, ostendēs (ut dictum est) doctoribus q̄ sic
 bñ operantibus debent promittere gloriam, ut non
 cessent peccantibus cōminari pœnā. Quod etiā in le-

ge figurate ostēdit, qñ per Moysen tale p̄ceptū dedit, dicēs: **Nō accipies loco pignoris superiorē & inferiorē molā, q̄a apposuit tibi animā suam.** Superior em̄ & inferior mola, spes & timor accipit. Quasi em̄ a debitoribus pignus accipimus, cum confessionē peccatoris accipimus. Cui si p̄nitēti spem nō repromittimus, ueniā negamus, superiorē molam tollimus. Si aut̄ peccatori securitatē damus, inferiorē abstrahimus. Sed utrunq; obseruandū est, ut sic p̄nitētibus p̄mittamus ueniā, quatenus in peccato p̄seuerantibus cōminemur p̄cnam, ut quos nō prouocāt ad b̄n̄ agendū p̄m̄ia promissa, saltem denunciata terreāt supplicia. **Tu autem domine miserere nostri.**

SERMO DE CONFessione Iesu ad patrē, & de iugi eius suauitate & oneris leuitate.

• **Matthæi. XI.**

In illo tempore Respondens Iesus, dixit: Confiteor tibi pater, domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc a sapiētibus & prudentibus. Et reliqua.

In fronte huius lectionis euangelicæ quæstio suboritur, cum nec superius, nec inferius describatur, quod aliquis eum interrogasset. Legimus em̄ in alijs locis, quod interrogatus est a discipulis, & respōdit. Interrogauerūt eū scribæ & pharisæi, & respōdit: **Hic datur intelligi, quia nihil tale reperitur, sed tantummodo absolute dicit, respōdit Iesus. Concordia Lucæ euangelistæ facienda est, qui hoc aptius mani-**

festat, cū dicit: **Designauit** dñs & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciē suā in oēm ciuitatē & locū, quod erat ipse uenturus, & dedit ei potestatem calcādi super serpētes & scorpiones, & supra omnem uirtutē inimici, & nihil uodis nocebit, & ut sanarent infirmos & ceteras uirtutes facerēt. **Qd̄** idem Lucas in sequētibus testatur, cū dicit: **Qui eūtes**, fecerūt sicut constituit eis Iesus, & faciebant multa miracula, & inter cetera, dæmonia eiiciebāt. unde reuersi cū gaudio ad dñm, dixerūt: **Dñe**, etiā dæmonia subiiciuntur nobis in noīe tuo. & ait illis Iesus: **Videbā** satanā sicut fulgur de cælo cadētem. ueruntamen nolite in hoc gaudere q̄a spiritus uobis subiiciūtur, gaudete autē q̄ noīa uŕa scripta sūt in cælis. inde subinfert & dicit: **In ipsa hora exultauit Iesus spiritu sctō**, & dicit: [**Cōfiteor tibi domine.**] hoc est qd̄ dicit Iesus: sciendum est enim, quia in uno homine duo homines sūt, interior & exterior. Solet enim interior exteriori respondere, & exterior interiori, sicut legimus de Nabuchodonosor, q̄ dum deambularēt dñs in aula regni sui in Babylonia, tumēs superbia respondit: **Nonne** hæc est Babylonia illa, quam ego ædificauī in robore & in brachio fortitudinis meæ: **Sed** dñs non taliter respōdit, sicut Nabuchodonosor: sed respōdit humanitas diuinitati, imō filius ad patrem. **Videbat** enim simulacra dæmoniorum destrui, principem mūdi eiijci foras, & suum numerum crescere, & ideo exultauit & dixit: [**Confiteor.**] **Tribus** em̄ modis confessio dicitur. **Est** cōfessio in fide, & cōfessio in peccatis, est & confessio in laude. In fide, sicut cōfiteatur uniuersalis ecclesia cum dicit, **Credo** in deum. **Est** confessio in

peccatis, de qua **Apostolus** dicit: **Confitemini** alteru-
 rum peccata uestra. **Est** & in laude, de qua propheta
 dicit: **Confitemini** dño quoniam bonus, quoniam
 in seculum misericordia eius. Sed dominus nec in fi-
 de, nec in peccatis dicitur **Confiteri**, sed tantummodo
 in laude. **Vel** certe dicitur **confiteri**, eo quod sanctis
 hoc faciat **facere**. **Confiteor** tibi domine. **Ad** hæc sur-
 gentes hæretici dixerunt, quod dñs Iesus **Christus** nō
 fuisset uerus filius dei per proprietatem nature, dicē-
 tes quia si fuisset filius dei uerus, nunq̄ eum dñm ap-
 pellasset, non considerantes illud, quoniam ipse p hu-
 manitatem minor est patre, sicut ipse ait, **Pater** ma-
 ior me est. in diuinitate nanq̄ æqualis est patri, uelut
 ipse dicit, **Ego** & pater unum sumus. **Secundū** em̄
 humanitatem, dominum appellat. **Vnde** & pater ad
 eum per prophetam dicit: **Noli** timere serue meus.
Et beata **Maria** se ancillam illius appellat & dicit:
Ecce ancilla domini. **Pater cæli & terræ.** & recte
 eum patrem appellat, quia ipse ascendens in cælum,
 dixit, **Ascendo** ad patrem meum. **Quidam** per hyper-
 baton hoc uolunt intelligere, id est, per transcensionē
 uerborum, dicentes, **Confiteor** tibi pater. **Deinde** sub
 inferrent & dicerent, **Domine** cæli & terræ, ut sit seīn-
 sus qd sit ipse pater, & dominus cæli & terræ. **Quā-**
 quam ita possit intelligi, tamen secundum præfatam
 sensum accipiendum est, quia ipse æqualis patri per
 diuinitatem. **Pater** cæli, id est, angelorum: terræ uero,
 hominum. **Aliter** autem pater cæli, id est, sacrarū ani-
 marum. unde scriptū est, **Cæli** enarrant gloriam dei
 & opera ma. &c. terræ uero hominum, qui adhuc in
 terrenis sunt implicati, necdum possunt contempla-
 ri cælestia per oculum mentis, nec ualent dicere cura

Apostolo: Nostra aut conuersatio in caelis est. Et recte pater caeli & terrae appellat, quia ipse cuncta creauit ex nihilo uisibilia & inuisibilia, sicut scriptum est: **In principio creauit deus caelum & terram. Et alibi: Qui manet in aeternum, creauit omnia simul. Vnde & nos quotidie in oratione dicimus, Pater noster. & ipse dominus alibi ait, Vnus est enim pater uester. Qui abscondisti haec a sapientibus et prudentibus. Vbi perquirere debemus, quid absconderit dominus a sapientibus & prudentibus, nunquid abscondita est humanitas a scribis & pharisaeis, cum Simeon dicat: Quia uiderunt oculi mei salutare tuum, Et in alio loco scriptum sit, Et uidebit eum omnis oculus: Non utique humanitatem, sed diuinitatem eis abscondit: quia scribae & pharisaei diuinitatem in humanitate latentem non cognoscebant. Quia si cognouissent, nunquam dominum gloriae crucifixissent. Nam sapientes & prudentes sancti apostoli fuerunt, de quibus dominus Iudaeis ait: Ecce ego mitto ad uos prophetas & sapientes & scribas, & iterum apostolis, Estote ergo prudentes sicut serpentes. Et Petrus apostolus, Estote prudentes & uigilate in orationibus. Sed nunquid istis diuinitas abscondita fuerit? Non. Sed illis de quibus per Prophetam dominus dicitur: **Vae qui sapientes estis in oculis uestris, & coram uobismetipsis prudentes. Et iterum: Sapientes sunt ut faciunt mala. Et Apostolus: Quia non poruit mundus per sapientiam credere deum, placuit deo per stultitiam saluos facere credentes. Quoniam stulta mundi elegit deus, ut confundat fortia, &c. Et reuelasti ea paruulis. Qui sunt isti paruuli: nimirum sancti apostoli. Habes enim in euangelio: Quia conuocans Iesus paruulum, statuit eum in medio, & dixit: Nisi conuersi fu****

eritis & efficiamini sicut paruuli, &c. Et iterum: Sinite paruulos uenire ad me. Paruulos autem non propter modicitatem corporis, uel propter insipientiam dicit, sed propter innocentiam. Vnde **Apostolus** discipulis suis ait: **Nolite pueri effici sensibus. Reuelauit dominus filium suum sanctis apostolis, sicut Thomas q̄ dixit: Dominus meus & deus meus. Et sicut Petrus ait, Caro & sanguis non reuelauit tibi. Regnum enim dei possidebunt beati oculi iustorum, quibus dominus se & patrem reuelare dignatus est.** **Ira pater, sicut fuit placitum ante te.** Sic enim placitum fuit deo patri, ut filium suum unigenitum mitteret pro salute generis humani. Siue etiam ut sapientibus & prudentibus huius seculi abscederet filium suum, & paruulis reuelaret. Vel certe in presentia dei patris fuit ante omnia secula, quos eligeret de mundo, mittens filium suum in mundum. Quia sicut **Apostolus** dicit, Quos presciuit, hos & predestinauit: quos autem predestinauit, hos & uocauit: & quos uocauit, illos & iustificauit. **Omnia mihi tradita sunt a patre meo. In Christo semper duas naturas & duas operationes intelligere debemus, diuinam scilicet & humanam: secundum diuinam æqualis est patri, & omnia habet cum patre, sicut ipse dicit ad patrem: Pater, omnia mea tua sunt. Secundum uero humanam, quia minor est patre, omnia ei subiecta sunt a patre.** Vnde pater ad eum ait, **Pete a me, & dabo tibi.** Et in hoc loco: [Omnia mihi tradita sunt a patre meo.] Et in **Psalmo**, Omnia subiecisti sub pedibus eius. Vnde & ipse dominus post resurrectionem suam gratulabundus ait discipulis, **Data est mihi omnis potestas &c. Habet enim pater, quod non habet filius: habet filius, quod non habet pater: habet spiritus san-**

ctus, qđ habet pater & filius. Pater habet æternitatē sine natiuitate. Filius habet æternitatē cū natiuitate. Spūs uero sanctus à patre filioq; pcedit. Ergo pater ingenitus, filius genitus, spiritus sanctus nec genitus. caue ne fallat, sed nec ingenitus, sed à patre & à filio pcedit. 7 nemo nouit filium nisi pater, neq; pater quis nouit nisi filius, & cui filius uoluerit reuelare.] Valde perquirere debemus cur dicit, nemo nouit filiū &c. cum Apostolus dicat, Cum autem placuerit ei qui me segregauit &c. Nam & Iohannes uidisse eū testatur indutū pudore ad mām illā eius. Et non solū in nouo testamento, uerum etiā & in ueteri inueniuntur sancti, qui se deū uidisse testati sunt, sicut **Abraam** qui tres uidit, & unū adorauit: Et sicut **Iacob** qui dixit, Vidimus facie ad facie. Nam & **Moyse**s loquebat cū illo facie ad facie. Et **Isaias**, Vidi dñm sedentē sup solium excelsum. & Iohannes apostolus dicit, Quod uidimus, qđ audimus. & hic dicit, Nemo nouit filiū nisi pater. Si nemo nouit filiū nisi pater, ergo sancti frustra credūt illuc ascēdere ubi **Christus** est. Sed ista quæstio facile soluitur, si hoc consideremus quod superius diximus, in **Christo** duas naturas inesse, diuinā & humanam. Sciendum namq; est, quia sicut ille coæternus est & coequalis patri. Nullus em̄ nouit nec nosse potest, Iohanne dicente, Deū nemo uidit unq;. Quomodo enim deus lumē de lumine, omnipotens de omnipotente, nemo nouit, neq; scire potest, sicut propheta dicit, Generationem illius quis enarrabit? hoc ē qđ Apostolus cōsiderās ait, O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei &c. Ad **Moyse**n em̄ dominus dicit, Non em̄ uidebit me homo, & uiuet. Vel etiam quomodo in utero beatæ **Mariæ** uirginis, nul

lus nouit. Angelus enim ad beatam Mariam ait, Sp̄ritus sanctus superueniet in te, Vnde Iohannes dicit, Post me uenit uir, & propheta, Brachium dñi cui reuelabo. Ergo pater nouit filium, quē coæternum & consubstantialē sibi genuit, Et cui uoluerit filius reuelare, in hoc credit consolatio sanctis, cum dicitur [& cui uoluerit filius reuelare.] ga quāuis modo non uideant sancti corporaliter, tamen restat tempus quando uidebunt. Vñ Iohannes dicit, Filioli, nunc filij dei sumus. Cui uult & quantum uult, se & patrem ostendit. **Venite ad me omnes.** Quatuor uocationes in sa cro elogo reperimus, duas in ueteri testamēto, duas & in nouo. Prima in ueteri testamēto, Venite filij, audite me. Secūda, Venite, adoremus. Prima in nouo testamento, ista quæ in presenti recitatur, cū dicitur, Venite ad me omnes. Secunda, Venite benedicti patris mei & rel. Sicut em̄ synagoga admonebat filios suos, ut uenirent atq; timorem dei discerent, dicens: Venite filij, audite me &c. postea uero hortabatur adorare, inquit, Venite, adoremus: ita etiā sancta ecclesia hortatur cum ait, Venite ad me omnes, Qd̄ em̄ synagoga dicebat, Venite filij, audite me, hoc ecclesia dicit, Venite ad me omnes. Et qd̄ illi dicebāt, Venite, adoremus: ita & Christus dicturus erat sanctis, Venite benedicti patris mei. Tres uocationes iam impletæ sunt, & adimplentur quotidie. Restat quarta, quæ in die iudicij adimplebitur, quam qui audire meruerint, sine fine gaudebunt. **Qui laboratis et onerati estis.** Laborabat em̄ plebs gentiliū in culturis demoniorum, & in delubris idolorum, siue etiam in desiderijs carnis, de quibus scriptum est, Telas aranæ texuerunt. Et Apostolus dicit, Scitis quoniā

cum gentes essetis, ad simulacra muta & rel. **Etego reficiam vos.** Quid promisit? Refectionem non solum in cibo carnali, sed in spiritali. De qua refectione in Apocalypsi scriptum est, Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocati sunt, Quam sancti accipientes, dicent: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &c. De hac refectione dominus mulieri Samaritanæ ait: Qui biberit aquam quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. **Tollite iugum meum super vos.** Nūquam poterit homo sine iugo esse aut Christi, aut diaboli. Dudum autem Iudaica plebs iugum legis sustinebat, de quo iugo Petrus apostolus ait: Quid uultis imponere iugū super nos? &c. Quia ait dominus postea, Onera grauiā & importabilia imponunt in humeros hominū. Plebs autem gentium iugum diaboli portabat, uide licet sarcinam peccatorum in dorso. De hoc namq; superius dictum est, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Notandum autem, quia non onus diaboli suum iugum dixit. Iugū enim Christi, eius doctrinam intelligere possumus, quam omnes sancti, quæ eum sequi uoluerunt, portabunt, sicut ipse dicit: Qui uult uenire post me &c. Notandum autem, quia homines qui alios ad se uenire faciūt, & eos erudire cupiūt, dicūt eis, Discite a nobis: ita & dñs suā doctrinā nos erudire cupit, cū dicit, **Discite a me quia mitis sum & humilis corde.** Nō dixit uirtutes facere, infirmos sanare, mortuos suscitare, & cetera talia. Iam enim supra dederat illis potestatem ad hoc faciendum. Hic nihil tale reperitur, sed tantum dixit, Discite a me. Quid nisi humilitatem? Et norandum est, quia se mitem dixit esse. Iam enim mitis terram promiserat, di

cens: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et ne graue uideretur quod dñs præcipiebat facere, ipse superius exemplis monstrabat. Et recte dicitur, [humilis corde,] quia semetipsum humiliavit, sicut ait **Apostolus:** Qui cū in forma dei esset, nō rapinam arbitratus est esse se æqualē deo, sed semetipsum exinaniuit &c. Multi uidentur humiles exterius, sed interius tumidi sunt: è cōtra exterius tumidi, sed interius humiles sunt. Bona conscientia, quæ talem fert fructum, quæ semp̄ intus seruat humilitatē. [Et inuenientis requiē animabus uestris,] Et alibi dicit, Nolite timere eos qui occidūt corpus, animā aut̄ non possunt occidere. Sancti post tribulationē requiē percepturi sunt. [Iugum em̄ meū suaue est, & onus meū leue.] Iugū ipsius suaue ē. q̄re suaue? aut q̄re leue? Quia q̄d docuit ipse, prius impleuit, sicut **Lucas dicit:** Quia cœpit Iesus facere & docere. Præcepit nobis humiles esse, ipse prius in semetipso humilitatē exhibuit, nullam rem iussi, quam ipse non demonstraret. Solent etiam nonnulli magistri graua & importabilia discipulis iniungere, quod ipsi facere nō ualent. Loquunt̄ ore, & opere destruunt, ideo discipulis graua uidentur: sed dñs talia nō fecit. Iugū eius leue est. Sancti nā que quicquid in hoc seculo patiuntur, leue sustinēt, quod iugū perfidi Iudæi portare noluerunt, dicentes: **Disrumpamus uincula eorū.** Ergo nec scientiam patris, nec filij, nec spiritus sancti portare uoluerunt, dicentes: Scientiam uiarum tuarum nolumus.

SERMO DE ORA

tionē dominica, Lucæ XI.

In illo tempore Dixit unus ex discipulis Iesu ad eum: Domine doce nos orare, sicut docuit Iohanes discipulos suos. Et reli.

Lucas euangelista refert quia cum dominus ab oratione surrexisset, accessit ad eum unus ex discipulis eius, dicens: **Dñe, doce nos orare, sicut et Iohanes docuit discipulos suos.** Quibus cum dixisset, **Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt, quod putant in multiloquio se exaudiri, breuem quidem uerbis, sed plenam mysterij docuit orationem, dicens: Sic ergo orabitis, dicentes: Pater noster, qui es in caelis, &c.** In qua oratione septem specialiter petitiones commendantur, quarum tres priores ad futuram uitam pertinent, reliquae quatuor ad praesentem pertinere uidentur, propter futuram tamen accipiendam. Quod enim ait, **Sanctificetur nomen tuum, fiat uoluntas tua, sicut in caelo et in terra,** ad futurae uitae beatitudinem pertinet. Quod uero subiungit, **Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,** etiam usque in finem, ad praesentis uitae necessaria pertinere uidetur. Sed cuncta per ordinem uideamus. Ait enim: [Pater noster qui es in caelis.] Vbi considerandum est, quia cum singulis haec orationem dicendam docuit, non dicimus, pater meus singulariter, sed pater noster pluraliter, ut intelligamus haec paternitatem non ad naturam pertinere, sed ad gratiam. Hoc enim dicit Imperator, hoc etiam miles, hoc dominus, hoc seruus, hoc diues, hoc pauper. Omnes aequaliter dicunt, Pater noster, quia non est personarum acceptor deus, sed in omni gente qui operatur iustitiam, acceptus est illi. Vbi reuera magna digna-

ORATIONE DOMINICA 611

tio hominibus datur, ut dominum & creatorem suum patrem audeant appellare, Siue certe, cum communiter patrem inuocandum esse docuit, spiritualiter nos fratres esse debere insinuat, iuxta illud quod ipse alibi ait: Omnes enim uos fratres estis. Qui enim unum inuocant patrem, unanimem debent habere fraternitatem, secundum illud quod per Psalmistam dicitur: Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in unum. Cum uero deus ubique sit totus, ubique præsens, specialiter in caelis esse dicitur, ubi angelorum agminibus uicinus apparet, & sublimius collaudatur: ubi nobis innuit, quia qui patrem nos habere gloriamur in caelis, iuste debemus uiuere in terris, ut quandoque terreno puluere exuti, ascendere mereamur in caelos, ubi patrem quotidie inuocamus. Quod uero subditur, [Sanctificetur nomen tuum,] cum nomen dei in se semper sanctum sit, in nobis sanctificari petimus, ut scilicet nos in quibus nomen eius inuocatum est, sancte & iuste uiuamus. Vnde diligentissime cauendum est, ne ad nos illa sententia terribilis dirigatur, qua dicitur: Vos polluistis nomen sanctum meum, sed potius tales simus, ut ad nos pertineat, uel in nobis impleatur, quod ipse alibi dicit: Sancti estote, quia ego sanctus sum dominus deus uester. Adueniat regnum tuum. Regnum dei illud hic commemorat specialiter, quod uenturum est pro uniuersale iudicium, ubi regnabunt sancti cum domino in gloria, qui non permittunt modo regnare in suo mortali corpore peccata. Quales erant apostoli, quibus a domino dictum est: Vos estis qui permanistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut sedetis super thronos

nos duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Hoc ergo regnum, uelimus nolimus, uenturum est, tamē si ad illud nos pertinere confidimus, toris uiribus ut ueniat optare debemus. Cum uero subiungimus, [Fiat uoluntas tua,] cognoscimus quā nō nostris uoluntatibus obtēperare, sed uoluntatem dei in omnibus debemus quærere: ut iuxta admonitionem Apostoli, probantes quæ sit uoluntas dei bona, & bene placens & perfecta, hoc impleamus in opere, quod illius uoluntati placere fuerit comprobatum. Quod autem dicimus, Sicut in cælo & in terra, cæli nomine angelicam creaturam possumus accipere: terræ, humanam, cui dictum est: Terra es & in terram ibis. Et hoc petimus, ut sicut angeli eius uoluntatem faciunt in cælo, ita & nos faciamus in terris. Siue aliter cæli nomine, iustos accipimus, de quibus scriptum est: Cæli euarrant gloriam dei: terræ nomine, peccatores. Et cum diximus, [Fiat uoluntas tua sicut in cælo & in terra,] hoc petimus, sicut iusti eius faciunt uoluntatem, ita ad eius uoluntatem sequendam conuertantur etiam peccatores. Vel certe cæli nomine, ecclesiam: terræ uero, incredulos & paganos possumus accipere. Et cum dicimus, [Fiat uoluntas tua &c.] hoc petimus, ut etiam increduli & pagani conuertantur ad fidem. [Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.] Panis quotidianus ad uictum pertinet & uesitum, quibus secundum Apostolum contenti esse debemus, in quibus uerbis spontanea paupertas poscitur. Quoniam sicut dominus ait: Beati pauperes spū, quā ipso est regnum cælorū. Qui em panē quotidianum petit, superfluitatem diuitiarū non quærīt. Hodie uero cum dicit, omne tempus uitæ presentis si

ORATIONE DOMINICA 613

gnificat. Qui ergo dicant, [panē nostrum quotidiana da nobis hodie, iubentur de crastino non cogitare: uel certe, quia iuxta domini uocem, non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit ab ore dei. Cum enim dicimus, panem nostrum, hoc oramus, ut animæ cibū spiritalem tribuat, id est, uerbum dei. Et sicut quotidie moriturę carni carnale tribuit alimentum, sic animæ sine fine uicturę tribuat esurire uerbum dei: quia beati (ut dominus ait) qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quia ipsi saturabuntur. Sive aliter, Cum dicimus, [panem nostrum quotidianum da nobis hodie,] possumus de perceptione eucharistię accipere, de acceptione corporis & sanguinis domini. Et hoc oram⁹, ut quia sine peccato esse nō possumus, sic nobis uitam præsentem tribuat sine crimine transire, ut ab eucharistię perceptione non separemur. Et dimitte nobis debita nostra. Quod debitum in scripturis ad peccatum pertineat, illa parabola euangelij indicat, ubi seruus qui decē millia talenta debebat, ad unā petitionē impetrauit absolutionē. Cū ergo dicimus, [Dimitte uobis debita nostra,] hoc precamur, ut dimittat nobis peccata nostra: quod sine dubio nō negabit, si nos fecerimus quod subditur: Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Regulam enim dimittendi peccata nostra in nobis ipsi habemus, ut sicut uolumus nostra à deo dimitti nobis peccata, sic dimittamus & proximis quæcumq; in nobis peccauerint. Et sic ut uolumus post peccatum benignum inuenire deū, sic nos his qui in nobis peccauerint, clemētes simus & benigni, propter illud quod dominus ait: Cū stabitis ad orandum, dimitte si quid habetis aduersus

aliquem, ut & pater uester qui in cælis est, dimittat
uobis peccata uestra. Vbi & discretio necessaria est, ut disceramus
quæ alia sunt peccata quæ in nobis fratres committunt, & alia quæ in deum: ut scilicet cum in nobis
peccauerint, facile dimittamus: cum uero in deum, non
sine castigatione uel correptione, uel si necessitas fuerit,
districtiorem adhibeamus disciplinam. Peruerso enim itinere graditur,
qui in se peccantibus uindictam, & his qui in deum peccant, exhibent patientiam.
Notandum autem quia non solum per baptismum, sed etiam post baptismum alijs modis in ecclesia
remissio peccatorum tribuitur. Septem enim modis remissio peccatorum dari creditur. Primo, per
baptismum, sicut dominus ait: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Secundo per penitentiam,
de qua dominus alibi ait: Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum &c. Tertio fit per
elemosinam, iuxta quod dominus alibi ait: Date elemosinam, & ecce omnia munda sunt uobis. Quarto fit
per indulgentiam proximorum, de qua dominus dicit: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, & pater
uester cælestis &c. Quinto per correptionem ueræ charitatis, de qua per Iacobum apostolum dicitur: Qui
conuerti fecerit peccatorem ab errore uiae suæ, saluabit animam eius a morte &c. Sexto fit per assumptionem
corporis & sanguinis domini, sicut dominus, cum eiusdem sacramentum discipulis traderet, ait:
Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem
peccatorum. Hæc facite quotiescunque feceritis in meam &c. Septimo uero fit per sanguinis effusionem
in martyrio, sicut angeli uoce in Apocalypsi

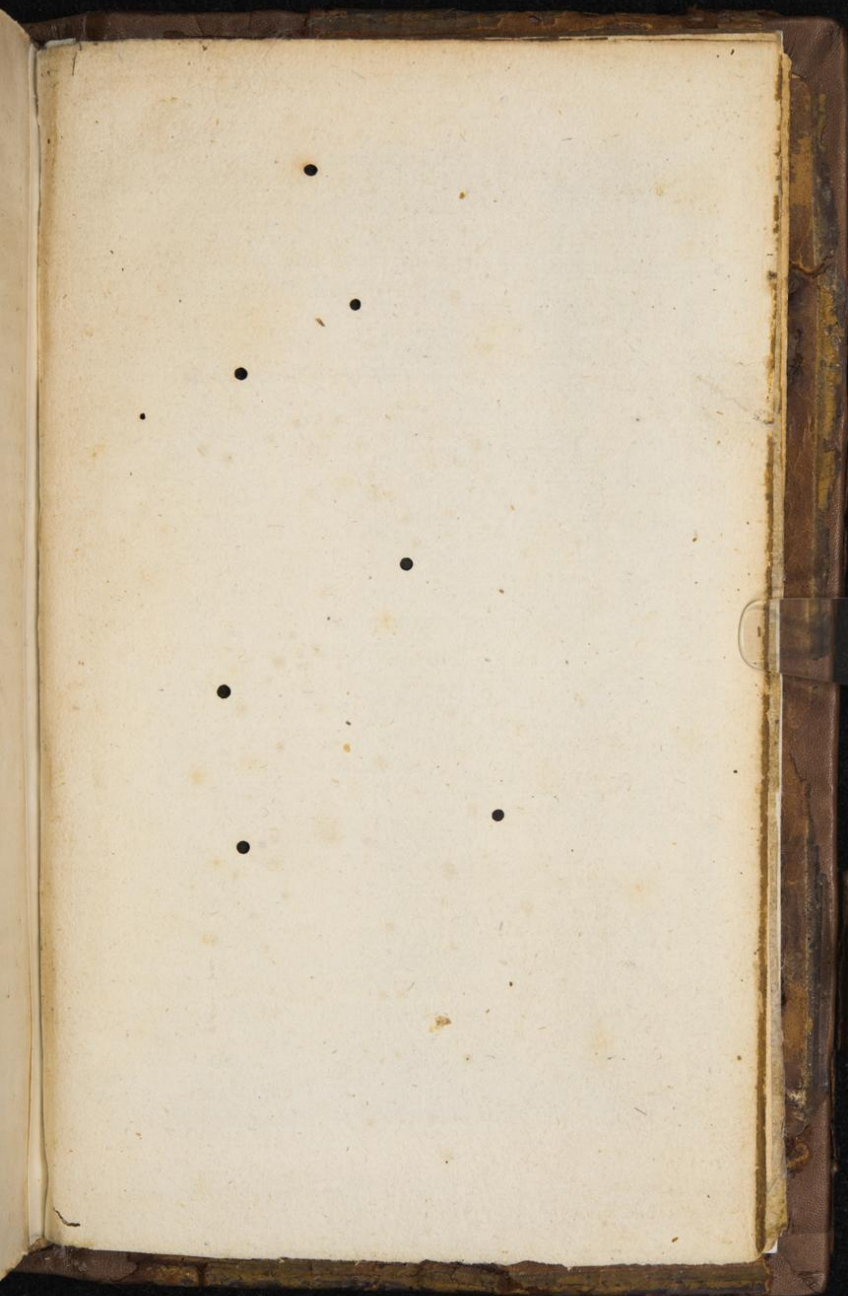
ORATIONE DOMINICA 619

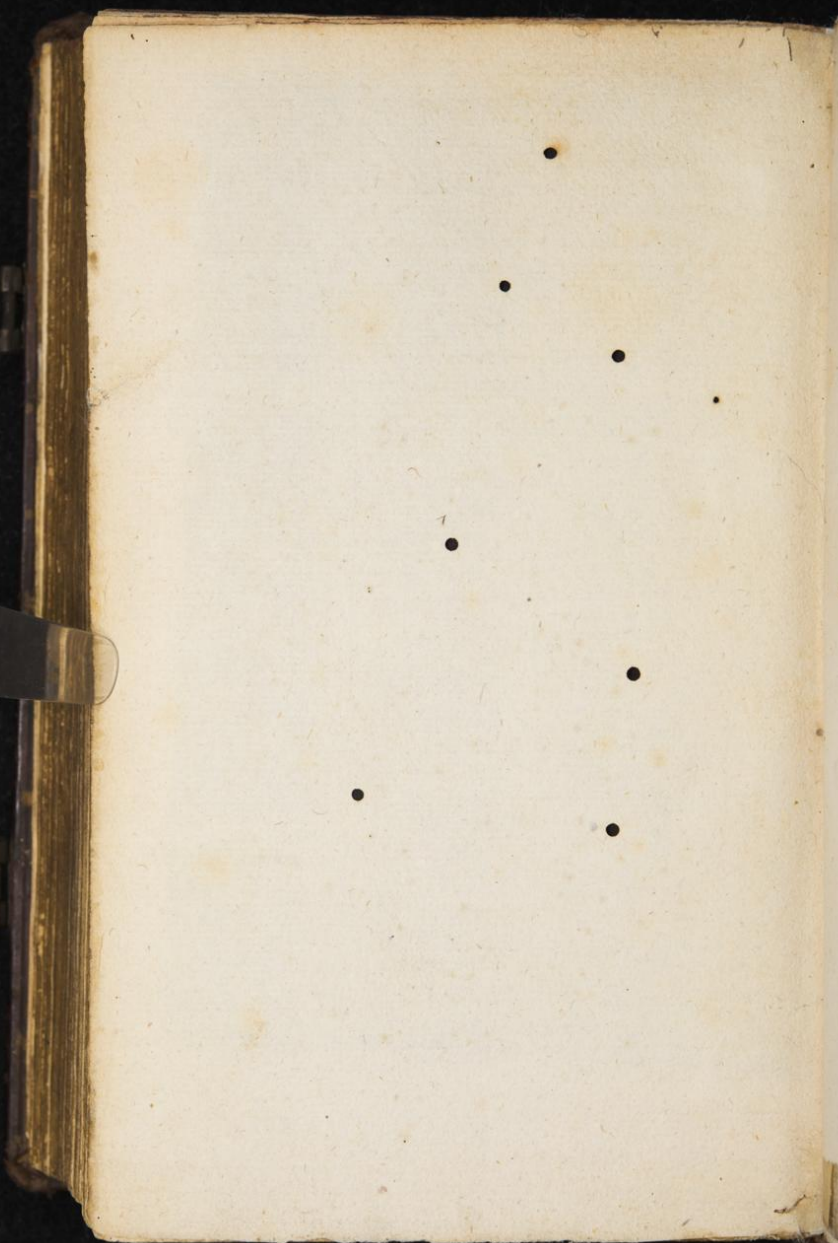
dicitur: Iſti ſunt qui uenerunt ex magna tribulatiōe,
 & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. In eo quod
 ſubditur, **Et ne nos inducas in tentationem.**
 hoc petimus, ne nos permittat incidere in tentatio-
 nem. Quasi enim deus nos in tentationem inducere
 dicitur, quando à tentatiōe nō liberat, ſicut de Pha-
 raone dictum eſt: Ego indurabo cor Pharaonis, cū
 nihil aliud ſit deo indurare, niſi à duritia nō liberare.
 Quapropter conſiderantes fragilitatem noſtrā, cor-
 dis uocibus ſupplicemus, ne nos inducat in tentatio-
 nem, ſed iuxta Apoſtoli ſententiam, faciat cum ten-
 tatiōe etiā prouētum, ut poſſimus ſuſtinere. Quod
 uero ſubdimus, ſed libera nos a malo, uel gene-
 raliter ab omni quod malum eſt, nos liberari peti-
 mus, uel ſpecialiter à diabolo, qui eſt inuentor omni-
 tum malorum. De quo alibi dominus ait: Omnis qui
 audit uerbum regni, & non intelligit, uenit ma-
 lus & rapit. Ab huius ergo malitia ne-
 quaquam poſſumus liberari, niſi
 per eius adiutoriū, qui ait: Ne-
 mo bonus, niſi ſolus deus,
 qui eſt benedictus in
 ſecula ſeculorū,
 Amen.

¶ Finis partis æſtivalis.

¶ Coloniae apud Eucharium Ceruicorum, XVI. ca-
 lēdas Aprilis, Anno M. D. XXXIII. Gerardo
 Lauacro, Iacobo Rubricleſio COSS.

pma q
s. no.

Gu

et dicit

so. ac

ut dicit

med

so. no

by. an

Abon

by. an

bonis

ver

arma

a ca

U

polla

duin

mor

pt

ny. an

polla

U

as cou

so. ac

ceptes

so. ac

V

an

er. q

furua

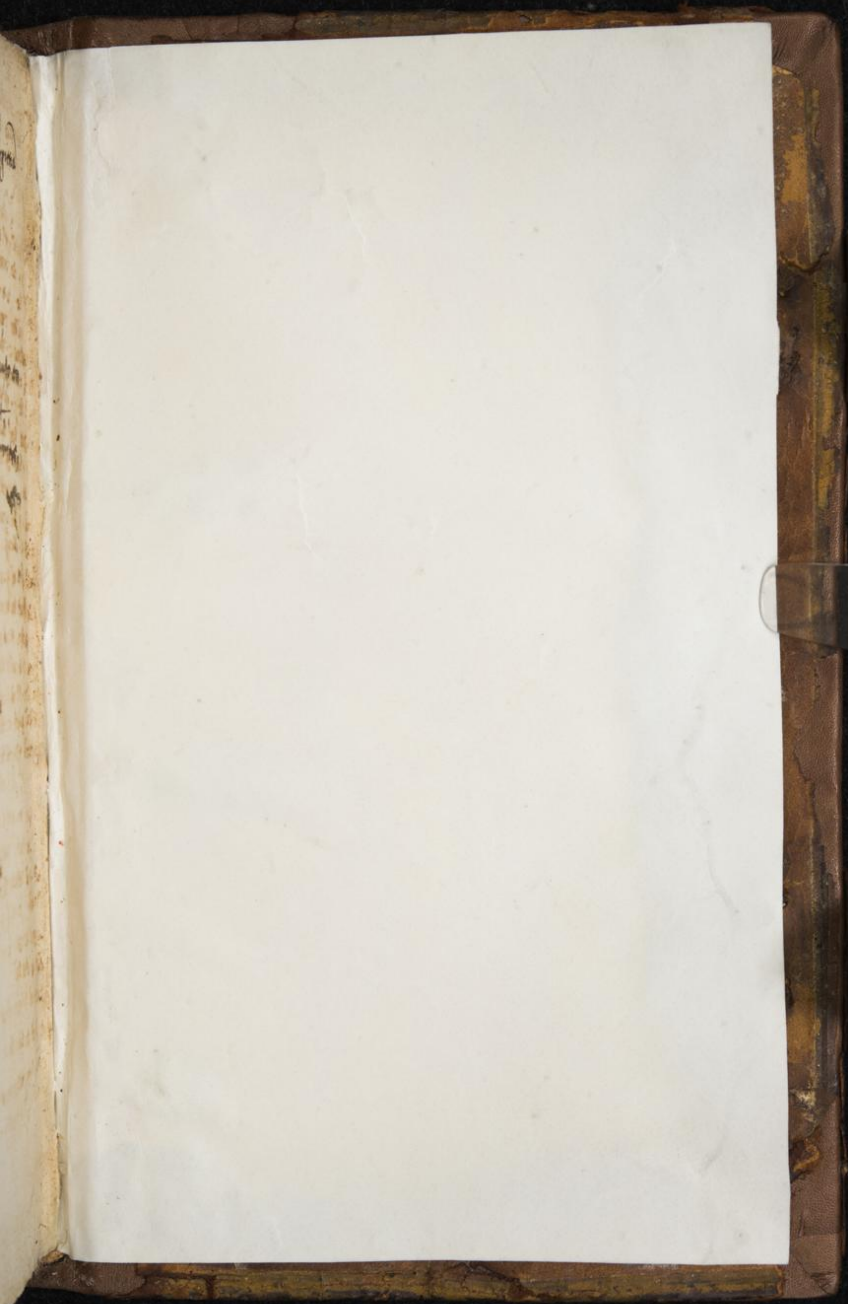

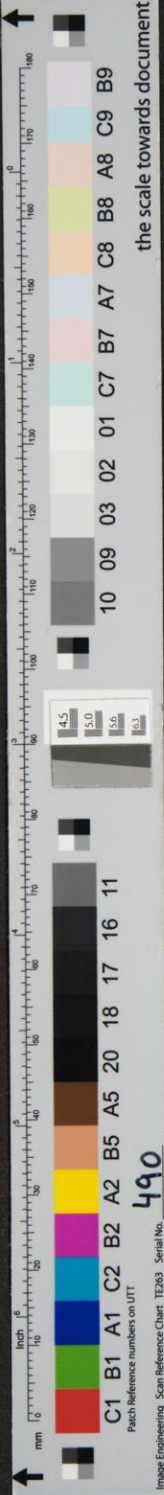
Ambrusius ysa &
Qui alios praeceptis suis ligat, debet ipse legitima
praepa in se custodire,

In vultum

Ubi interitum aut malitiam, non in se aut
in ipso: cum te malis non oportet.
No. 36, noli malignis te int. malignis,
neq. cumulat furis fatidus tuis

the scale towards document

490

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No.

619
tribulatiōe.
n eo quod
ationem.
tentatio-
n inducere
cut de Pha
raonis, cū
liberare.
ostrā, cor-
tentatio
cum ten-
re. Quod
uel gene-
erari peti-
tor omni
Omnis qui
enit ma
ne-

m, XVI. ca
erardo
S.